Ya habi ni apo namalyari: Bayon tsipan - Ayta Mag-antsi

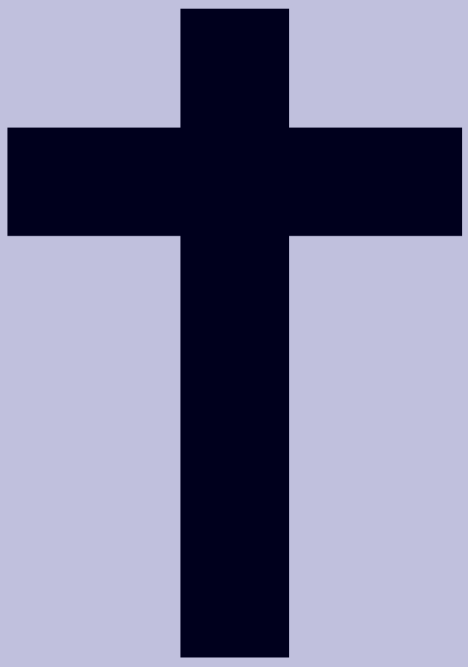

New Testament in Ayta, Mag-antsi

Ya habi ni apo namalyari: Bayon tsipan - Ayta Mag-antsi

New Testament in Ayta, Mag-antsi

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mag-antsi Ayta (Ayta, Mag-antsi)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
Printed book ISBN 9789718260654

The New Testament

in Ayta, Mag-antsi

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Aug 2023 from source files dated 29 Jan 2022
d2289d90-e8af-5f04-a1e1-312fd0921aff

Contents

Mateo 1
Marcos 56
Lucas 90
Juan 146
Dyag 186
Roma 240
1 Corinto 265
2 Corinto 289
Galacia 304
Efeso 313
Filipos 321
Colosas 327
1 Tesalonica 333
2 Tesalonica 339
1 Timoteo 342
2 Timoteo 349
Tito 354
Filemon 357
Hebreo 359
Santiago 378
1 Pedro 385
2 Pedro 392
1 Juan 397
2 Juan 404
3 Juan 405
Judas 407
Impamwang 410

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni apostol
Mateo

Paunan habi

Di ha inhulat ni apostol Mateo ay an-ipamwang na ya hi Apo Jesu-Cristo ay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in habaytoy Mámiligtas, ya mamaala, ya impangako na kanlan Israelita hên haton lagi. Napaidi ya hi Apo Jesu-Cristo ha bansan Israel. Êmbayro man, ya nakahulat di ay para ha balang miha, alwan bêngat para kanlan Israelita.

Di ha hinulat ni apostol Mateo ay mabáha ya tungkol ha pangianak kan Panginoon Jesus, ya pamawtismo kana, haka ya pamanukso kana. Mabáha êt di ya tungkol ha pamaalíh na hên hakit la bayro ha probinsyan Galilea. Nakahulat êt di ya tungkol ha pamanoro na ha probinsyan Galilea, haka ha kaatag ya logal hên angga ha hiyay nilumatêng ha balayan Jerusalem. Nakahulat êt di ya nalyari ha tawlin parominggo hên biyay na di ha luta, ya pangamatsi na ha koros, haka ya pangabiyay nan oman.

Mabáha êt di ya humonol: (1) Ya toro ni Panginoon Jesus ha tawgtug (kapitolo 5-7). (2) Ya utoh na ha labinloway tagahonol na (kapitolo 10). (3) Ya alimbawa tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari (kapitolo 13). (4) Ya toro hên tungkol ha labay habiên hên mag-in tagahonol na (kapitolo 18). (5) Ya toro hên tungkol ha kaanggaan hên panaon amêhên, haka ya pamanlumatêng hên pamanlokop ni Apo Namalyari (kapitolo 24-25).

Bayrin bêngat ha hulat ni apostol Mateo, ay mabáha ya tungkol ha manga-talino ya lalaki, ya ubat ha marayo ya naniraw ha Betlehem, haka ya tungkol ha pammita ni apostol Pedro ha lanêm. Êmbayro êt, bayrin bêngat mabáha ya tungkol ha pamayad hên buwih hên Templo ya atsi ha bêbêy hên kênan lanêm. Bayrin bêngat mabáha ya alimbawa tungkol kanlan nag-obra ha ubasan, haka ya alimbawa tungkol ha loway anak ya in-utoh hên mag-obra. Haka bayrin bêngat mabáha ya alimbawa ya tungkol ha kaluto hên kasálan hên anak hên mihay ari, haka ya alimbawa ya tungkol ha mapoy dalaga ya nanupa ha mihay lalaki ya an-ikasal.

Kabooan hên pinakalaman

Listahan hên ninuno haka pamianak kan Apo Jesu-Cristo 1:1-2:23
Ya pamanoro ni Juan Bautista 3:1-12
Ya pamawtismo haka ya pamanukso kan Panginoon Jesus 3:13-4:11
Ya pamanoro ni Panginoon Jesus ha probinsyan Galilea 4:12-18:35
Ya pamanoro ni Panginoon Jesus ha kaatag ya logal paubat ha Galilea angga ha nilumatêng ya ha balayan Jerusalem 19:1-20:34
Ya tawlin parominggo hên biyay ni Panginoon Jesus ha luta 21:1-27:66
Ya pangabiyay oman ni Panginoon Jesus haka ya pagpahlêk nan oman 28:1-20

Ya ninuno ni Apo Jesu-Cristo
(Lucas 3:23-38)

1 Habaytsi hilay ninuno ni Apo Jesu-Cristo. Hi Apo Jesu-Cristo ay kaapo-apoan ni Arin
David haka hi Arin David ay kaapo-apoan ni apo Abraham. 2 Hi Isaac ay anak ni apo
Abraham, hi Jacob ay anak ni Isaac, hi Juda, haka hilay kaka nan lalaki, haka hilay ali
nan lalaki, ay anak ni Jacob.
3 Hi Fares haka hi Zara ay anak ni Juda kan Tamar. Hi Esrom ay anak ni Fares, hi Aram
ay anak ni Esrom. 4 Hi Aminadab ay anak ni Aram, hi Naason ay anak ni Aminadab, hi
Salmon ay anak ni Naason. 5 Hi Booz ay anak ni Salmon kan Rahab, haka hi Obed ay

anak ni Booz kan Ruth, hi Jesse ay anak ni Obed. 6 Hi Arin David ay anak ni Jesse, hi Solomon ay anak ni Arin David ha manan ahawa ni Urias.
7 Hi Rehoboam ay anak ni Solomon, hi Abias ay anak ni Rehoboam, hi Asa ay anak ni Abias. 8 Hi Josafat ay anak ni Asa, hi Joram ay anak ni Josafat, hi Ozias ay anak ni Joram. 9 Hi Jotam ay anak ni Ozias, hi Acaz ay anak ni Jotam, hi Ezequias ay anak ni Acaz. 10 Hi Manases ay anak ni Ezequias, hi Amos ay anak ni Manases, hi Josias ay anak ni Amos. 11 Hi Jeconias haka hilay kapotoh pohêl na, ay anak ni Josias. Hên angkabiyay hila, ay dinakêp hilan taga-Babilonia hên dinyag ipoh ya Israelita ha bansan Babilonia.
12 Bayro ha Babilonia, ay hi Salatiel ay nag-in anak ni Jeconias, hi Zorobabel ay anak ni Salatiel. 13 Hi Abiud ay anak ni Zorobabel, hi Eliaquim ay anak ni Abiud, hi Azor ay anak ni Abiud. 14 Hi Sadoc ay anak ni Azor, hi Aquim ay anak ni Sadoc, hi Eliud ay anak ni Aquim. 15 Hi Eleazar ay anak ni Eliud, hi Matan ay anak ni Eleazar, hi Jacob ay anak ni Matan. 16 Ya anak ni Jacob, ay hi Jose, ya ahawa ni Maria, ya indo ni Jesus. Hi Jesus ya ambaêgên Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.
17 Ha êmbayro, ay main labin-apat ya ninuno ha láhi ni apo Abraham angga kan Arin David, haka labin-apat ya ninuno paubat kan Arin David angga ha dinakêp lan taga-Babilonia hên dinyag ipoh ya Israelita ha bansan Babilonia, haka labin-apat ya ninuno paubat hên dinakêp hila hên taga-Babilonia angga ha in-anak ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.

Ya pamianak kan Apo Jesu-Cristo, ya Mesias (Lucas 2:1-7)

18 Êmên ya di ya pangianak kan Apo Jesu-Cristo, ya Mesias. Hi Maria ya indo na, ay kabaan ni Jose, noa, bayo hila nitakêh, ay nabuktot ya ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari. 19 Hi Jose, ya kabaan ni Maria, ay mahonol ha Kautuhan. A na pon muwang ya dinyag nan Espiritu ni Apo Namalyari, kabay hên namwangan na, ya nabuktot hi Maria, ay naihipan na ya a nay nan kasalên. Noa, a na labay ya mipakarêng-êy hi Maria, kabay a na labay ya mamwangan hên kal-atan ya naihipan na. 20 Noa, hên an-ihipên na, no ay-êmên na madyag ya habayto, ay main anghel ni Apo Namalyari ya nagpahlêk kana ha taynêp na, ya wana kana, "Jose, ya kaapo-apoan ni Arin David, paan kan malimo hên kasalên hi Maria, ta hiya ay ampangalêk gawan ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari. 21 Lalaki ya ianak na, haka patangalanan mo yan Jesus, ta hiyay mamiligtas hên pinili na hên mag-in kana, ha parusa hên kasalanan la."
22 Ha nalyari ya habayto ngan, ay natupad ya impamwang hên mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana, 23 "Pakalêng-ên yo, main mihay dalaga, ya a pon nakitakêh ha hinoman, ya mangalêk haka mangianak hên mihay bingot ya lalaki, ya patangalanan lan 'Emmanuel' ya labay habiên, ay 'kalamo tamo hi Apo Namalyari.' "*
24 Hên nimata yay na hi Jose, ay hinonol nay in-utoh kana hên anghel ni Apo Namalyari, ta kinasal na hi Maria. 25 Noa, a na ya pinakitakêhan ni Jose, angga ha nangianak yan mihay bingot ya lalaki. Ya pinata-ngalanan nan Jesus.

2

Hi Jesus ay hiniraw hên manga-talino ya lalaki ya ubat ha marayo

1 Hi Jesus ay in-anak ha balayan Betlehem ha probinsyan Judea, hên hi Arin Herodes pon ya manungkulan la. Hên habayto ay main nilumatêng ha balayan Jerusalem, ya manga-talino ya lalaki ya ubat ha marayo, ha dapit awahan allo. 2 Nangotang hila no ay-iri hên in-anak ya ari lan Israelita. Haka la hinabi ya nahêlêk la hên inumawah ya bêtêwên ya palatandaan ya in-anak yay na, kabay simbaên la ya dayi. 3 Hên nagilam ni

* **1:23** Isaias 7:14.

Arin Herodes ya tungkol kanla, ay hadyay limo na, ta kayno halanghangên ya hên bayoy Ari. Haka malimo hilay kapareho nan taga-Jerusalem ha huluk ni Arin Herodes.
4 Kabay impa-tsipon ni Arin Herodes ya kaganawan mánoron Kautuhan ni apo Moises,
haka hilay ampamaala kanlan pari, ta kinotang na hila no ay-iri hên ianak ya Mesias,
ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. 5 Wanla
etaman kana, "Ha balayan Betlehem ha probinsyan Judea, ta êmên ya di ya inhulat
nan mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana, 6 'Hika balayan
Betlehem, ay miha ka kanlan maalagáy balayan ha luta ni Juda, gawan bahên kamo ay
ianak ya mihay mamaala, haka hiyay manayhay kanlan Israelita ya pinili ko hên mag-in
maának ko.' "*
7 Bayo lihim nan impabaêg ni Arin Herodes ya habaytoy manga-talino, haka namwan-
gan na kanla no nakano lan nahêlêk hên immawah ya habaytoy bêtêwên. 8 Bayo pinabita
na hilay na ha Betlehem, ya wana, "Hali, mita kaw na, ta pakatapolên yoy habaytoy
anak. No natapol yo yay na, ay mag-orong kaw di ta ipamwang yo kangko, ta êmên ko
ya simbaên etaman." 9 Hên nagilam lay habi ni Arin Herodes, ay nammita hilay nay
manga-talino. Ha pammita la, ay nahêlêk lan oman ya habaytoy bêtêwên, haka habaytoy
hinonol la angga ha tinunggên ya habayto, ha ugton dyanan ni Apo Jesus ha Betlehem.
10 Ayn kapantag ya higla la hên tinunggên ya bêtêwên. 11 Panhumwên la ha bali, ay
nahêlêk lay anak ya atsi ha dani ni Maria ya indo na. Nandoko hila ha arapan na ha
pamagsimba la kana. Niloat la ya pinamyanan lan idigalo la kana ya main ginto, haka
makamal ya pabango ya ambaêgên lan libanon, haka main êt mira ya in-ubuh lan indin
kana.
12 Kaatag tanay dann ya dinanan lan manga-talino ha pamag-orong la, gawan
impaytaynêp kanla ni Apo Namalyari, ya paan hilan mag-orong kan Arin Herodes.

Intakah ni Jose ya mitaindo hên gintan ha bansan Egipto

13 Hên nakabita hilay nay manga-talino, ay nanaynêp hi Jose. Ha taynêp na, ay
nagpahlêk kana ya mihay anghel ni Apo Namalyari, ya wana, "Mimata ka, ta itákah
mo hilay mitaindo, hên gêtan ha bansan Egipto. Paan kaw mag-alíh bayro, angga ha
a ko habiên kamoyu, ta tapolên ni Arin Herodes ya habain ya anak, ta labay na yan
patsên." 14 Kabay hên habayton yabi, nimata ya hi Jose ta intakah nay mitaindo hên
gintan ha bansan Egipto. 15 Bayro hila tana hên angga ha natsi hi Arin Herodes. Nalyari
ya habayto ta êmên matupad ya hinabi nan mihay mámipamwang ya impaihip kana ni
Apo Namalyari, ya wana, "Binaêg koy anak ko, ya umawah yay na ha bansan Egipto."†

Impapatsi ni Arin Herodes hilay nanganaway anak ya lalaki ya angkalokopan hên balayan Betlehem

16 Hên namwangan ni Arin Herodes ya niloko ya hên habaytoy manga-talino, ay
nagtulaw ya. Kabay impapatsi na hilay anak ya lalaki, ya loway taon paaypa, ha balayan
Betlehem haka ha mamalibot, gawan ha namwangan na kanlan manga-talino ya loway
taon nanan immawah ya habaytoy bêtêwên.
17 Ha dinyag nay habayto, ay natupad ya hinabi ni Propeta Jeremias, ya mihay
mámipamwang hên impaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana, 18 "Nagilam ha balayan
Rama ya makhaw ya pamanyêngên lan kaapo-apoan ni Raquel‡ gawan ha impapatsi ya
maának la. A hila taganán naamungmung."§

Ya pag-orong lan Jose ha bansan Israel

19 Hên natsi hi Arin Herodes, ay main mihay anghel ni Apo Namalyari ya nagpahlêk
kan Jose ha taynêp na ha bansan Egipto, ya wana, 20 "Mimata ka, ta iuli mo hilay nay

---

* **2:6** Mikas 5:2. † **2:15** Oseas 11:1. ‡ **2:18** Hi Raquel ay ahawa ni apo Israel ya ninuno lan pinatsi. In-alimbawa hi Raquel ha maindo ya kinamatsan anak. § **2:18** Jeremias 31:15.

mitaindo, hên gêtan ha bansan Israel, gawan natsi yay na, ya labay mamatsi kanan anak." 21 Kabay nimata hi Jose, haka na hilay na in-uli ya mitaindo ha bansan Israel.

22 Noa, hên Namwangan ni Jose ya hi Arquelao ya anak ni Arin Herodes, ay ampamaala ha probinsyan Judea hên kahagili hên tatang na, ay nalimwan hi Jose hên magorong bayro. Hên nakataynêp yay na êt, ya kaillag hila kano, ay nagpakha hila tana ha probinsyan Galilea. 23 Bayro hila tanan nanugêl ha balayan Nazaret ha probinsyan Galilea, ta êmên matupad ya hinabi lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ya wanla, "Baêgên yan Nazareno."

3

Ya panoro ni Juan Bautista
(Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

1 Hên nabuyot hilay na ha balayan Nazaret, hilan Apo Jesus, ay ampanoro yay na hi Juan Bautista kanlan dinumani kana, ha probinsyan Judea, ha logal ya kabalah-balahan. 2 Habaytsi ya an-ipamwang na, "Paghêhêan haka talibatokan yoy nay pamanyag yon kasalanan, ta nilumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari." 3 Hi Juan Bautista ya inungkat ni Propeta Isaias, hatoy mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana,

"Main ampan-angaw ha logal ya kabalah-balahan, ya wana kanlan kal-atan ya nakatsipon,
'Il-an yoy nakêm yo ha pamanlumatêng hên Panginoon,
Ya nanad ha pamil-an hên dann ha pamanlumatêng hên mihay matag-ay ya manungkulan.' "*

Habaytoy hinabi ni Propeta Isaias ya tungkol kan Juan Bautista.

4 Hi Juan ay nakatakop hên dyag ha habot hên kamelyo, haka ya tagkêh na ay dyag ha balat. Ya angkênaên na ay doron haka main bayron pulot panilan ya an-inêmên na. 5 Kal-atan lan taga-Jerusalem, haka kaatag pon ya logal ha probinsyan Judea, haka hilay ampaidi ha mitatalipay hên Ilog Jordan, ay dinumani kan Juan. 6 Inamin haka inhuko lay kasalanan la, bayo nagpabawtismo hila kana ha Ilog Jordan.

7 Noa, hên nahêlêk na ya mal-at ya Pariseo, haka Saduseo ya dinumani kana, ta êmên hila pabawtismo, ay wana kanla, "Nanad kaw utan, ya ampipag-ahug ha angkaulam. Hinoy namipamwang kamoyu hên tumakah kaw ha parusa ya lumatêng? 8 Daygên yo ya pamaptêg hên naghêhê kaw ha kasalanan yo. 9 Paan kaw mangihip hên mailigtas kaw ha parusa ni Apo Namalyari, gawan hi apo Abraham ay ninuno yo. Agyan hata bato, ay madyag ni Apo Namalyari hên kaapo-apoan ni apo Abraham. 10 Ya pamanatol ni Apo Namalyari ay nanad ha payakol ya naitag-ay hên mihay ampamotoh hên kayo. Balang kayo ya a ampanagêy hên mangangêd, ay potohên ta iulam ha apoy. Haka hikaw ay maialimbawa ha kayo ya a ampanagêy hên mangangêd. 11 Ya impangakon Mámiligtas, ya lumatêng, ay matag-ay ya tungkulan kangko. Agyan mantan hên pag-apin bitsih na, ay ayn akon karapatan. Hikoy ampamawtismo kamoyu ha lanêm, ta êmên ipahlêk ya pinaghêhêan yon tinalibatokan ya kasalanan yo. Noa, hiyay mamawtismo kamoyu ha Espiritu ni Apo Namalyari haka ha apoy. 12 Hiyay mamipapawa hên mapanyag kangêran kanlan mapanyag karawakan hên nanad ha mihay ampamalohboh. Ta ya trigo ya binalohbohan ay ihimpan, noa, ya apa haka tatap ay ulamên ha apoy ya a angkaparê."

Ya pamawtismo kan Apo Jesus
(Marcos 1:9-11; Lucas 3:21-22)

* **3:3** Isaias 40:3-5.

13 Hên ampamawtismo hi Juan, ay nilumatêng hi Apo Jesus, ya ubat ha balayan
Nazaret, ha probinsyan Galilea, ta nagpabawtismo ya kan Juan ha Ilog Jordan. 14 Noa,
binawal ya ni Juan, ya wana, “Hika ya dapat mamawtismo kangko! Pata hiko pon ya
mamawtismo kamo!” 15 Noa, hinabi ni Apo Jesus, “Paulayan mon malyari ya habaytsi,
ta êmên matupad ya kalabayan ni Apo Namalyari.” Kabay nabay etaman hi Juan hên
mamawtismo kan Apo Jesus. 16 Hên nabawtismoan yay na hi Apo Jesus, hên inumawah
ya ha lanêm, ay biglan nagloat ya langit, haka na nahêlêk ya Espiritu ni Apo Namalyari,
ya an-umaypa hên nanad ha mihay pati-pati, ya inumugpa kana. 17 Hên habayto, ay
main habi ya ubat ha langit, ya wana, “Hatsi ya panlugurên kon Anak ya ampamahigla
kangko.”

4

A ya napatukso hi Apo Jesus hên antuksoên ya ni Satanas, ya diyablo (Marcos 1:12-13; Lucas 4:1-13)

1 Pangayari yan nagpabawtismo hi Apo Jesus ha Ilog Jordan, ay hiyay gintan ha logal
ya kabalah-balahan, hên Espiritu ni Apo Namalyari, ta tuksoên ya ni Satanas. 2 Apatapo
ya allo haka yabi, ay nagtêêh ya hên a nangan. Kabay hên nalabah ya habayto, ay
angkablay yay nan lonoh. 3 Nilumatêng hi Satanas ya mánukso, ta wana kan Apo Jesus,
“No hika ya Anak ni Apo Namalyari, ay daygên mon puto ya hata bato.” 4 Noa, hinabi
kana ni Apo Jesus, “A ko! Ha habi ni Apo Namalyari ay nakahulat ya êmên di, ‘Hilay
tawo ay a mabiyay ha kaên bêngat, noa, kailangan la etaman ya balang anhabiên ni Apo
Namalyari.’ ”

5 Pangayari, ay gintan ya ni Satanas, hi Apo Jesus, ha Jerusalem, ya banal ya balayan,
ha têngêl hên Templo. 6 Haka hinabi ni Satanas kan Apo Jesus, “No pêtêg hên hika ya
Anak ni Apo Namalyari, ay magnabo kan paubat di, ta nakahulat ha Kahulatan, ya
impahulat ni Apo Namalyari, ya êmên di, ‘Iutoh ni Apo Namalyari hilay anghel na hên
mangillag kamo, haka halorên la ka êmên a mahakitan ya bitsih mo ha bato.’ ” 7 Noa,
hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Nakahulat etaman ha impahulat ni Apo Namalyari, ‘Paan
mon subukên ya Panginoon mo, hi Apo Namalyari.’ ”

8 Pangayari, ay gintan yay na êt ni Satanas, hi Apo Jesus, ha hadyay tag-ay ya tawgtug,
ta impahlêk ni Satanas kana ya balang bansa ha boon luta haka ya kahampatan la.
9 Biha hinabi na kan Apo Jesus, ya wana, “Iubuh ko kamo ya habayto no mandoko kan
mandêngdêng hên magsimba kangko.” 10 Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Satanas,
mag-alíh ka di! Ta nakahulat ha habi ni Apo Namalyari: ‘Simbaên moy Panginoon mo,
hi Apo Namalyari, ta hiyan bêngat ya huyuên mo.’ ”

11 Amêhên, ay nag-alíh yay na hi Satanas, haka main anghel ya nilumatêng, ya
nipanawop kan Apo Jesus.

Ya unan panoro ni Apo Jesus ha probinsyan Galilea (Marcos 1:14-15; Lucas 4:14-15)

12 Hên namwangan ni Apo Jesus, ya impakulung* hi Juan Bautista, ay nag-orong
ya ha balayan Nazaret ha probinsyan Galilea. 13 A ya naglaêh ha Nazaret ta naglaêh
ya ha balayan Capernaum, bayro êt ha probinsyan Galilea. Ya balayan Capernaum,
ay atsi ha laylay hên Dagat-dagatan hên Galilea, ha nag-in logal lan kaapo-apoan ni
Zabulon, haka Neftali ya lowa kanlan anak ni apo Israel. 14 Ha panoro na bayro, ay
nakatupad ya hinabi ni Propeta Isaias hatoy mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana
ni Apo Namalyari. Ya habi na ay nakahulat hên hato, ya êmên di,

---

* **4:12** Lucas 3:19-20.

15 “Ha Galilea, ha logal lan kaapo-apoan ni Zabulon, haka lan kaapo-apoan ni Neftali ya
atsi ha laylay hên dagat-dagatan, boy ha lipay hên Ilog Jordan, ya ampaidyanan
etaman hên mal-at ya alwan Israelita ya a ampagpalokop kan Apo Namalyari,
16 ay nanad hilan atsi ha kariglêman haka ha kamatsan, gawan marayo hila kan Apo
Namalyari. Noa, lano ay main mamahawang hên kaihipan la.”
17 Paubat hên habayto, ay namipamwang yay na hi Apo Jesus, ya wana, “Maghêhê kaw
na, haka talibatokan yoy pamanyag yon kasalanan, ta nilumatêng ya pamanlokop ni
Apo Namalyari.”

Ya pamanagyat ni Apo Jesus ha apat ya unan nag-in tagahonol na
(Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11)

18 Ha pammita ni Apo Jesus ha laylay hên Dagat-dagatan hên Galilea, ay nahêlêk nay
loway mikapotoh pohêl, ya magdadakêp hên kênan lanêm, ya hi Andres haka hi Simon,
ya ambanhagan lan Pedro. Hila ay ampayhabwag hên lambat ha lanêm, ta ampandakêp
hila dayi hên kêna. 19 Hinabi na kanla, “Makihonol kaw kangko, ta daygên kataw hên
mámipakarani hên tawo kangko, ta êmên hila maniwala.” 20 Tampol lan imbalag ya
lambat la, ta nakihonol hila kana.
21 Ha pammita lan Apo Jesus ha laylay hên lanêm, ay nahêlêk na êt ya maának ni
Zebedeo, ya hi Santiago haka hi Juan. Hila ay atsi ha bangka hên kalamoy tatang la,
hên ampamitoyo hên lambat la. Hinagyat hila ni Apo Jesus. 22 Tampol lan imbalag ya
bangka la haka ya tatang la, ta nakihonol hila kana.

Hi Apo Jesus ay nanoro haka namaalíh hên hakit
(Lucas 6:17-19)

23 Nanoro yay na ha mal-at ya sinagoga lan Israelita ha boon probinsyan Galilea.
Impamwang nay Mangêd ya Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari haka
namaalíh ya êt hên kaganawan hakit la. 24 Ya tungkol kana ay nibahwag ha boon Siria.
In-ubuh lan gintan kana ya main hakit, pokol, lumpo, pilay, hilay nagtugaw, haka hilay
hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk ya ampamairap kanla. Namaalíh ya hên
kaganawan hakit la, haka kaganawan nangarawak ya a angkahêlêk ya ampamairap
kanla. 25 Kabay hadyay kal-atan ya ubat ha probinsyan Galilea, Decapolis, probinsyan
Judea, balayan Jerusalem, haka ha lipay hên Ilog Jordan, ya nangamat kan Apo Jesus.

5

Iningalwan hilay atsi ha lokop ni Apo Namalyari
(Lucas 6:20-23)

1 Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya kal-atan ya ampangamat kana, ay nilumakat yan
pêrad ha tawgtug, ta bayro yan nikno hên manoro kanla. Kabay dinumani hila kana
ya tagahonol na. 2 Haka tinoroan na hila, ya wana, 3 “Iningalwan kaw ya alwan
mapaglalang, gawan hikaw ay milamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. 4 Iningalwan
kaw ya ampaglungkot gawan ha kasalanan yo, ta amung-mungên kaw ni Apo Na-
malyari. 5 Iningalwan kaw ya maaypa ya nakêm, ta midin kamoyu ya impangako ni
Apo Namalyari. 6 Iningalwan kaw no labay-labay yon manonol ha kalabayan ni Apo
Namalyari, ta hawpan na kaw hên manonol. 7 Iningalwan kaw ya maingaloên, ta
ihundo na kaw hên ingalwan ni Apo Namalyari. 8 Iningalwan kaw ya nakapêptêng ya
nakêm kan Apo Namalyari, ta mahêlêk yo ya. 9 Iningalwan kaw ya mámilatan, ta hikaw
ay itad ni Apo Namalyari hên anak na. 10 Iningalwan kaw no ampairapan la kaw gawan
ha pamanhumonol yo ha kalabayan ni Apo Namalyari, ta milamo kaw ha pamanlokop
na.
11 “Iningalwan kaw no gawan bêngat ha paniwala yo kangko, ay pairapan la kaw, haka
musmusên la kaw, haka no habiên lay hinon nangarawak ya alwan pêtêg ya pamanira la
kamoyu. 12 No malyari ya habayto, ay magpakahigla kaw, ta ayn kapantag ha kangêran,

ya primyo ya matanggap yo lano ha langit. Panêmtêmên yoy êmbayro êt ya pamairap lan ninuno la kanlan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari."

Ya ahin haka ya hawang
(Marcos 9:50; Lucas 14:34-35)

13 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Hikaw ya anhumonol ha kalabayan ni Apo Namalyari, ay maialimbawa ha ahin bayri ha luta. Ihipên yo no ay-êmên anggamitên ya ahin. Mangêd ya ahin, noa, no naalihan yay nan alat, ay ahinan maiorong ya alat na. Ayn yay nan pukat! Itapon ya tana haka pitu-tuk-anan.* 14 "Hikaw ay maialimbawa etaman ha hawang ya ampakahawang hên kaihipan hên balang miha ha boon luta. Ya kangêran ya andaygên yo, ya angkahêlêk lan kaatag, ay nanad ha a maitago ya balayan ya atsi ha bung-oy. 15 Ayn mamagkêt hên atáng, bayo ihimpan o itagpên. Noa, ya atáng ay idin ha mantêg hên pamyanan atáng, ta êmên mahawangan hilay atsi ha bali. 16 Êmbayro êt ya pakapakikwanan yon mamiyay, hên main kangêran ha arapan hên kapareho yo, ta êmên la puriên hi Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha langit."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha Kautuhan ni Apo Namalyari

17 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Paan yon ihipên ya atsi ko di, ta êmên alihan hên alagá ya Kautuhan ni apo Moises, haka ya inhulat lan kaatag ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Atsi ko di, ta êmên ko tuparên haka ipamwang ya habayto kamoyu. 18 Pakagilamên yo, kaban main pon angkahêlêk ha langit, haka kaban main pon luta, ay a malyarin daygên ayn pukat ya miha man ya nanaway letra o naipêk ya gulis hên habaytoy Kautuhan ni Apo Namalyari, o hên Kahulatan lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, angga ha a pon matupad ya kaganawan ya habayto. 19 Kabay hilay a anhumonol ha miha man kanlan habaytoy Kautuhan, bayo manoro êt ha kapareho la hên paan hilan humonol, ay hilay mag-in pinakamaaypa ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Noa, hilay anhumonol ha Kautuhan, haka ampanoro hên dapat honolên ya habayto, ay mag-in matag-ay ha pamanlokop ni Apo Namalyari. 20 Pakagilamên yo, a kaw makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, no ya pamanhumonol yo kana ay alwan ubat ha nakêm. Paan yon tuwarên ya alwan mantêg ya pamanhumonol lan Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanhumuluk

21 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Nagilam yoy in-utoh hên haton lagi, 'Paan mamatsi hên kapareho ta hilay mamatsi, ay hatolan hên parusaan.' 22 Noa, hikoy ampaghabi kamoyu, ya hilay anhumuluk ha kapareho la, ay hatolan ni Apo Namalyari hên parusaan, haka hilay ampammusmus ha kapareho la, ay hatolan hên parusaan hên Sanedrin. Haka hilay ampaghabi ha kapareho la, ya 'Mulala ka!' ay ipalako ha apoy ha impiyerno. 23 Kabay bayo kaw mam-in digalo kan Apo Namalyari ha pamiulaman hên an-iátang kana ha Templo, ta main kaw napanêmtêman ya dinyag yoy alwan mangêd ha kapareho yo, haka main hilan hakit nakêm kamoyu, 24 ay paan pon idin ya idigalo yo. Lakwên yo hila pon, ta makikahundo kaw pon. Bayo maidin yoy nay idigalo yo kan Apo Namalyari ha pamiulaman hên an-iátang kan Apo Namalyari ha Templo.

25 "No main labay hên mamidikil kamoyu, ay mangêd ya tampol kaw makikatoynungan kanla, ta êmên a la kaw gêtan ha mánlingon kaso. Ta kayno idin na kaw ha magbantay hên hukulan, ta ikulung kaw. 26 Kabay bayro kaw tana ha hukulan angga ha a yo maubuh hên mabayaran ya ipabayad la kamoyu."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha karawakan kalabayan lawini

* **5:13** pitorak-torakan, pito-torakan.

27 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nagilam yoy in-utoh hên haton lagi,
ya wanla, ‘Paan mamabayi haka paan makilalaki.’ 28 Noa, hikoy ampaghabi kamoyu, ya
paan mangihip man hên kalabayan lawini ha pamanlêk ha alwan ahawa, ta habaytoy
kasalanan hên mamabayi haka makilalaki. 29 Kabay, no mata yo ya anggamitên yon
manyag kasalanan, ay kêwêtên yo, haka yon itapon. Ta mangêd pon ya maalihan
kaw mata, kanan mihamwag kaw ha impiyerno, boo man ya lawini yo. 30 No gamêt
yo ya anggamitên yon manyag kasalanan, ay mangêd ya potohên yo ta itapon, kanan
mihamwag kaw ha impiyerno, boo man ya lawini yo.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamihiyay hên miahawa (Marcos 10:11-12; Lucas 16:18)

31 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Muwang yoy Kautuhan ya hinulat
ni apo Moises, ya wanan hulat, ‘Hilay lalaki ya mamihiyay hên ahawa la, ay dapat
dyanan lay ahawa la hên kahulatan† ya inhiyay hila.’ 32 Noa, amêhên hiko ya ampaghabi
kamoyu, ya hilay lalaki ya mamihiyay hên ahawa la, no a hila nakilalaki, ay daygên lan
mámakilalaki ya ahawa la no makiahawa hilan kaatag ya lalaki. Haka hilay makiahawa
ha babayi ya inhiyay, ay mikasalanan hila etaman.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha paghumpa

33 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nagilam yoy in-utoh hên haton
lagi, ya wanla, ‘Paan kaw mangako hên main lamoy paghumpa, no ayn ha nakêm yo
ya tuparên ya habayto, ta dapat tuparên ya inhumpa ya pangako kan Apo Namalyari.’
34 Noa, hikoy ampaghabi kamoyu, ya paan kaw nan maghumpa no mangako kaw! Paan
maghumpa hên manggamit hên langit, ta habaytoy dyanan ni Apo Namalyari, 35 o ha
luta man, gawan habaytoy nanad paypaluntoan bitsih na, o ha balayan Jerusalem, ta
habaytoy balayan ni Apo Namalyari, ya Ari ya matag-ay ya tungkulan. 36 Paan êt habiên
ya ‘Matsi ko man.’ Ta yarin mapauban, o mapauyang yo ya habot yo! 37 Habiên yo
tanan, ‘Awo,’ o ‘Ahê.’ Paan yoy nan pahanan hên humpa, ta hi Satanas ya pangubatan
hên habayto.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanumbah hên kangêran (Lucas 6:29-30)

38 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nagilam yoy in-utoh hên haton lagi,
ya wanla, ‘No binuwag yoy mata hên kapareho yo, ay kailangan buwagên êt ya mata yo.
No nanira kaw hên gogot hên kapareho yo, ay kailangan hiraên êt ya gogot yo.’ 39 Noa,
amêhên hiko ya ampaghabi kamoyu, paan yon tumbahan karawakan hilay mapanyag
karawakan. No main manampaling kapakan pingi yo, ay ipatampaling yo êt kanla ya
kapaka. 40 No main mangidikil kamoyu, ta êmên la makway kamiseta yo, ay idin yo
kanla ya sambra yo etaman. 41 No patolukên la kaw hên mangarga hên kalga la ha mihay
kilometro, ay kargaên yoy na hên loway kilometro. 42 Mam-i kaw kanlan kaganawan
ya ampakikwa kamoyu, haka no main labay hên mandam pibandian yo, ay paan kaw
mangimot.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanlugud ha kapatsi (Lucas 6:27-28, 32-36)

43 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nagilam yoy in-utoh hên haton lagi,
ya wanla, ‘Dapat yon lugurên ya kapareho yo, haka dapat yon kahêmêkan ya kapatsi
yo.’ 44 Noa, panhabiên ko kamoyun atsi di hên ampanggilam, ya dapat yon lugurên ya
kapatsi yo, haka dapat yon ihalangin hilay ampamairap kamoyu gawan ha paniwala
yo, 45 ta êmên mamwangan ya hikaw ay maának ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo
ha langit. Gawan hiyay ampam-in allo boy uran kanlan mahonol kana haka kanlan

† **5:31** Deuteronomio 24:1.

mapanyag karawakan. 46 No anlugurên yon bêngat hilay ampanlugud kamoyu, ay yarin
main kaw hên maêngganan ya primyo kan Apo Namalyari. Ta hila man ya máningil
buwih, ya ampangwan sobra ha an-ipakwa kanla hên gobyernon Roma, ay ampanlugud
êt ha ampanlugud kanla. 47 Haka no ampansinên yon bat hilay ampamansin kamoyu,
ay hinon kangêran ya andaygên yo ya igit ha pandaygên lan kaatag, ta hila man ya a
ampagpalokop kana, ay ampamansin kanlan ampamansin kanla. 48 Kabay dapat kaw
mag-in mangêd ya ayn hinon kapintasan hên nanad kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo
ha langit."

6

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanawop ha mangairap

1 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Paan kaw magbabara hên mangêd
kaw, ta no magbabara kaw hên mangêd kaw, ay ayn kaw bayton maêngganan ya ubat ha
Tatang tamo ya atsi ha langit.
2 "Kabay no manawop kaw ha mangairap, ay paan yon ipamwang ya habayto. Paan
yon tuwarên hilay ampagbabara hên mangêd bayro ha sinagoga haka ha kalsada.
Ampanawop hilan bat gawan ampanapol hilan pamandayêw. Pakagilamên yo, ayn
hilay nan maêngganan kan Apo Namalyari, gawan dinayêw hilay nan kapareho la. 3 Noa,
hikaw, no manawop kaw ha mangairap, ay paan yoy nan ipamwang agyan ha kalamo
yo, 4 ta êmên a mamwangan ya habayto, haka main kaw hên maêngganan ubat ha Tatang
tamo ha langit ta angkahêlêk nay kaganawan."

Ya panoro ni Apo Jesus ya tungkol ha panalangin
(Lucas 11:2-4)

5 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "No manalangin kaw, ay paan yo
hilan tuwarên hilay ampagbabara hên mangêd hila, ta labay-labay lan mirêng hên
manalangin ha sinagoga haka ha pihobangan dann, ta êmên hila mahêlêk hên kaatag.
Pakagilamên yo, ayn hilay nan maêngganan kan Apo Namalyari, gawan tinanggap lay
nay pamandayêw hên kapareho la, ya tinapol la. 6 Noa, hikaw, no manalangin kaw, ay
humwên kaw ha bali yo haka ihara yoy kabat, ta ya Tatang tamo, ya a angkahêlêk, ay
hiyay ampakahêlêk kamoyu, haka main kaw hên maêngganan ya ubat kana.
7 "No manalangin kaw, ay paan yon piorong-orong ya ayn labay habiên hên nanad ha
andaygên lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari ya êndat la no gilamên hila, gawan
kakarangan panalangin la. 8 Paan yo hilan tuwarên, ta bayo kaw ampakidawat ha
Tatang tamo, ya hi Apo Namalyari, ay mana nay nan muwang ya angkailanganên yo.
9 "Manalangin kaw hên êmên di:
'Tatang naên ha langit, puriên ka dayi hên balang miha.
10 Dayi lumatêng ya pamanlokop mo di ha luta.
Madyag ya kalabayan mo di ha luta, hên nanad ha langit.
11 Dyanan mo kay dayi hên kaên ya kailangan naên amêhên.
12 Patawarên mo kay ha kasalanan naên ta ampatawarên naên etaman ya kaganawan
ya nakadyag kasalanan kannaên.
13 Paan mo kay paulayan hên matukso, haka idayo mo kay ha karawakan.
Gawan hika ya pinakapoon hên balang hino, haka atsi kamo ya kapangyarihan ya ayn
kapantag.
Hika ya puriên hên ayn angga! Amen.'
14 Ta no patawarên yoy nakadyag kasalanan kamoyu, ay patawarên na kaw etaman ni
Apo Namalyari ya Tatang tamo ha langit. 15 Noa, ta no a yon patawarên ya nakadyag
kasalanan kamoyu, ay a na kaw patawarên ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo ya atsi
ha langit."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pag-aayuno, ya pamagtêêh hên a mangan, ta êmên a maabala ya panalangin

16 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “No ampagtêêh kaw hên a mangan,
ta êmên a maabala ya panalangin yo, ay paan kaw manoto kanlan magbabara hên
mangêd, ya a ampag-ayos, haka ampaglungkot, ta êmên mamwangan hên kaatag ya a
hila ampangan. Dinayêw hilay na, kabay ayn hilay nan maêngganan kan Apo Namalyari.
17 Noa, hikaw, no ampagtêêh kaw hên a mangan, ta êmên a maabala ya panalangin yo, ay
dyanan yon laro ya habot yo, maghuklay kaw haka magkulamêh, 18 ta êmên a madambi
hên kaatag ya a kaw ampangan, ta hi Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ya a angkahêlêk,
ay hiyay ampakahêlêk kamoyu, haka main kaw hên maêngganan ya ubat kana.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pibandian ha langit
(Lucas 12:33-34)

19 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Paan kaw manipon hên pibandian
bayri ha luta, ta main mal-at ya maniran habayto, nanad ha anag, o taêy. Haka malyarin
maplak ya êt gawan main manakaw. 20 Noa, manyag kaw hên ikahigla ni Apo Namalyari
ya nanad ha ampanipon kaw hên pibandian ha langit, ta ha êmbayro ay nanad kaw hên
main pamyanan pibandian ya a mahira hên anag, o taêy, haka a maplak. 21 Dapat yon
daygên ya habayto, ta no anto ya pibandian yo, ay atsi êt bayro ya nakêm yo.”

In-alimbawa ni Apo Jesus ha pag-atáng ya mata
(Lucas 11:34-36)

22 “Ya mata yo ay nanad pag-atáng hên nakêm yo. No nahawang ya mata yo, ay
mahawangan êt ya nakêm yo. 23 Noa, no napukakê ya angkahêlêk yo, ay dumiglêm êt
ya nakêm yo. No ya ampamahawang dayin nakêm yo, ay nariglêm awud, ay taganán
ampamiyay kaw ha hadyay kariglêman.”

Unaên ya pagpalokop kan Apo Namalyari
(Lucas 16:13; 12:22-31)

24 “Ayn hinoman ya makapaghuyo ha loway amo hên booy nakêm. Ta lugurên nay
miha, haka kahêmêkan nay miha, o huyuên nan mantêg ya miha, ta hatoy miha, ay
pahawaan na. Êmbayro êt, ay a yo kayan huyuên hi Apo Namalyari no ubuhên yoy hêkaw
yo hên magkamain pibandian.

25 “Kabay anhabiên ko kamoyu ya paan kaw manyagah, no hinoy maêkan haka
mainêm yo, ta êmên kaw mabiyay. Paan kaw êt manyagah no hinoy maitakop yo.
Gawan ya biyay ay maalagá ha kaên, haka ya lawini ay maalagá ha takop. 26 Hêlkên
yo hilay manok lalê, a hila mananêm, a hila ampanggapah, ayn hilan pamyanan
hên nagapah la. Êmbayro man, ay ampakanên hila ni Apo Namalyari, ya Tatang
tamo ha langit. Taganán maalagá kaw kanlan manok lalê kabay a na kaw paulayan!
27 Manyagah kaw man, ay a yo mapakarang ya biyay yo!

28 “Awta manyagah kaw no hinoy itakop yo! Ihipên yo tanay pamantumubo hên
bulaklak. A hila ampag-obra o ampanayi man hên takop la. 29 Agyan hi Arin Solomon,
ha kal-atan bandi na, ay a ya nakapagtakop hên nanad kahampatan hên mihay
bulaklak. 30 No ya lamon, ya angkabiyay pon amêhên, bayo ulamên pangawatah, ay
ampahampatên ni Apo Namalyari, yarin a na kaw dyanan takop! Kulang awud ya
paniwala yo kana. 31 Kabay paan kaw manyagah ha panapol yon maêkan yo, mainêm
yo haka maitakop yo. 32 Ta hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay panay hên
ampanyagah no hinoy maêkan, mainêm haka maitakop la. Noa, hikaw, ay paan yo hilan
totoên, ta muwang nan Tatang tamo ha langit, ya hi Apo Namalyari, ya kailangan yoy
habayto. 33 Unaên yoy pagpalokop yo kan Apo Namalyari, hên mamiyay hên mahonol
ha kalabayan na, ta idin na ya kaganawan kailangan yo. 34 Kabay paan yon ikayagah

ya kailangan yo lano, ta muwang ni Apo Namalyari no hinoy kailangan yo. Hukad ya kairapan ya an-arapên yo amêhên. Paan yon ikayagah ya kairapan ya lumatêng lano."

7

Paan mihahatol
(Lucas 6:37-38, 41-42)

1 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Paan kaw mihahatol, ta êmên a kaw
hatolan ni Apo Namalyari. 2 Ta no ay-êmên ya pamanatol yo ha kaatag, ay êmbayro
êt ya pamanatol ni Apo Namalyari kamoyu. Ta ya pamanatol ay nanad ha an-itakal.
No ay-êmên ya pamaytakal yon pamanatol ha kaatag, ay êmbayro êt ya pamaytakal hên
pamanatol ni Apo Namalyari kamoyu. 3 Panhêlkên yoy alwan nabyat ya kasalanan ya
nanad poling ha mata hên kaatag, noa, a yo ampansinên ya nabyat ya kasalanan yo,
ya nanad batang ya atsi ha sarili yon mata. 4 Ay-êmên yon mahabi ha kapareho yo,
'Paulayan mo kon alihên ya poling ha mata mo,' no hikaw êt, ay a yo angkahêlêk ya
nanad batang ya atsi ha mata yo. 5 Hikaw ya ampagbabara hên mangêd! Unaên yon
alihên ya nanad batang ya atsi ha mata yo, bayo makahêlêk kaw hên mangêd, ta êmên
yo maalíh ya nanad poling ha mata hên kaatag.
6 "Paan yon ipalêkpêk hên ipamwang ya tungkol kan Apo Namalyari kanlan a mabay
manggilam, ta habaytoy nanad ha ampam-i kaw hên maalagá ha aho ya mangayat
kamoyu. Haka nanad êt ha mamitapon ha baboy, hên makamal ya perlas, ta bat la tanan
pitu-tuk-anan.*"

Intoro ni Apo Jesus ya dapat panay hên makidawat kan Apo Namalyari

7 Wana êt ni Apo Jesus, "Paka-pakikwaan yoy kailangan yo kan Apo Namalyari, ta
dyanan na kaw. Pakatapolên yo ya kailangan yo kana, ta hawpan na kaw. Pakabaêgên
yo ya, ta pakibatan na kaw hên nanad ha kabat ya loatên. 8 Daygên yoy habayto, ta hilay
ampamalêkpêk hên kikwa ay dyanan. Hilay ampamalêkpêk hên manapol hên kailangan
la kana ay makatapol. Hilay ampamalêkpêk hên mamaêg, ay pakibatan hên nanad ha
kabat ya loatên. 9 Ayn miha man kamoyu ya mam-in bato ha anak na, no kikwa yan
puto. 10 Ayn etaman miha man kamoyu ya mam-in nabiyay ya utan ya makamatsi ha
anak na, no kikwa yan kênan lanêm. 11 Makasalanan kaw man, ay kamwang kaw hên
mam-in ikakangêd ha maának yo. Hi Apo Namalyari pon kaya, ya Tatang tamo ya atsi
ha langit, ya ayn kasalanan, ay yarin a ya mam-in ikakangêd lan kikwa kana!
12 "Ya kangêran ya labay yo hên daygên la kamoyu hên kaatag, ay êmbayro êt ya dapat
yon daygên kanla, ta habaytoy nakahulat ha Kautuhan ni apo Moises, haka ha inhulat
lan kaatag ya propeta ni Apo Namalyari."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha loway dann
(Lucas 13:24)

13 "Pakangêrên yon humwên ha makpit ya ilwangan, ta malawang ya ilwangan
boy dann ya palako ha kaparusaan ya ayn angga, haka mal-at ya ampagdann hên
anhumwên bayro. 14 Noa, nakpit ya ilwangan boy dann ya palako ha biyay ya ayn
anggaan, haka pêpêrad ya ampakatapol boy ampagdann bayro."

In-alimbawa ni Apo Jesus ya dyag lan ampagbabara hên ampanoro hilan kaptêgan ha kayo ya ampanagêy hên nangarawak
(Lucas 6:43-44)

15 "Kaillag kaw kanlan ampagbabara hên ampanoro hilan kaptêgan, ta naayang ya
pamaghabi la. Nanad hilan matonud ya tupa, noa, ya an-itoro la ay ampakahira.
16 Mabalayan yo hila ha dyag la. A ya managêy hên ubas ya tanyuong! A etaman
managêy hên igos ya korêrêng-êy! 17 Êmbayro êt, hilay mangêd ya kayo, ay ampanagêy

* **7:6** pitorak-torakan, pito-torakan.

hên mangangêd, noa hilay narawak ya kayo, ay ampanagêy hên nangarawak. 18 Ya
mangêd ya kayo ay a ampanagêy hên nangarawak, haka ya narawak ya kayo ay a
ampanagêy hên mangangêd. 19 Hilay kayo ya ampanagêy hên nangarawak ay potohên
ta ulamên. 20 Hilay kayo ay angkabalayan ha tagêy la. Êmbayro êt, ay mamwangan hilay
ampagbabara hên ampanoro hilan kaptêgan ha dyag la."

Hilay a makahowên ha langit
(Lucas 13:25-27)

21 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, "Alwan kaganawan ya ampamaêg kangkon, 'Pangi-
noon, Panginoon,' ay makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ya Tatang ko ha
langit, noa, hilan bat ya ampanyag kalabayan na. 22 Lumatêng ya Allon Pamanukom ni
Apo Namalyari, ay mal-at ya maghabi kangko hên, 'Panginoon, Panginoon, pahowênên
yo kay! Ta impamwang naên ya impamwang mo, haka ha kapangyarihan mo, ay
namipaplag kay hên nangarawak ya hinumapat ha tawo, haka kay nanyag hên kaatag
êt ya kapapaêpapah ha langan mo.' 23 Gawan a la dinyag ya kalabayan ni Apo Namalyari,
ay arap-arapan kon habiên kanla ya, 'Ayn kaw hên karapatan hên humwên di! Pakarayo
kaw kangko, ya nipanyag hên karawakan!' "

Hilay mahonol ay in-alimbawa ha lalaki ya namairêng bali na ha aplag
(Lucas 6:47-49)

24 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Hilay ampanggilam habi ko, haka
anhumonol ha nagilam la, ay maialimbawa ha mihay lalaki ya matalino, ya nanyag
bali. Nangali yan malalê hên angga ha nidaoh ha aplag, ta bayro nan impairêng ya bali
na. 25 Hên nanguran, nanlanab, haka nangangin hên makhaw, ay bininhêkan ya bali,
noa, a ya natumba, ta impairêng ya ha aplag. 26 Noa, hilay ampakagilam hên habi ko,
bayo a ampanyag hên nagilam la, ay nanad hên lalaki, ya ayn minúwang, ya namairêng
bali ha kabalahan ya alwan napah-êy. 27 Hên nanguran, nanlanab, haka nangangin hên
makhaw, ay bininhêkan ya bali, haka tampol natumba boy nangaagwat ya habayto."

Ya panoro ni Apo Jesus ay pamanoro hên mihay main tungkulan

28 Hên nayari yan naghabi hi Apo Jesus, ay naubuh hilan nag-êpapah ha panoro na,
29 gawan ya pamaghabi na, ay pamaghabi hên mihay main tungkulan, alwan nanad
pamaghabi lan mánoron Kautuhan ni apo Moises.

8

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit ketong ha mihay lalaki
(Marcos 1:40-45; Lucas 5:12-16)

1 Hên nakalohan hi Apo Jesus hên ubat ha tawgtug, ay main kal-atan ya nangamat
kana. 2 Dinumani kana ya mihay lalaki ya nag hakit ketong. Nandoko ya ha arapan
na, ta wanan nakiingalo, "Panginoon, no kalabayan mo, ay paalihên moy hakit ko,
êmên luminis ya lawini ko." 3 Impalunto ni Apo Jesus ya gamêt na ha nag hakit hên
ketong, bayo wana, "Labay kon paalihên ya hakit mo. Luminis ka!" Tambêng naalíh
ya hakit na. 4 Bayo wani Apo Jesus kana, "Paan mo pon ipamwang ya hatsi ha hinoman.
Pakha ka ha pari ta ipahlêk mo kana ya ayn kay nan ketong. Mantan kan maiparaya ha
pamanhumonol mo ha utoh ni apo Moises,* ta êmên mapaptêgan mo kanlan kaatag ya
malinis kay na."

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên ipoh hên kapitan hên hundaloh ya taga-Roma
(Lucas 7:1-10)

5 Hên nilumatêng yay na hi Apo Jesus ha balayan Capernaum, ay main mihay kapitan
hên hundaloh ya taga-Roma ya nakiingalo kana, ya wana, 6 "Panginoon, ya ipoh ko ay

* **8:4** Levitico 14:2-33.

a makaalíh ha papag, ta main yan nabyat ya hakit, haka a na maigalaw ya lawini na. Pêrad tana ay a nay na matêêh ya hadyay ilab." 7 Kabay wani Apo Jesus, "Mita kitay na, ta paalihên koy hakit na." 8 "Panginoon, paan kay nan paabala hên humwên ha bali ko, ta angkarêng-êy ako kamo. Iutoh mo tana, ay maalíh ya hakit hên ipoh ko. 9 Hiko man, ay atsi ko ha aypa hên kapangyarihan hên kaatag, bayo nag hundaloh ha aypan kapangyarihan ko. Ya kaganawan utoh ko, ay daygên la. No habiên ko kanan miha, 'Mita ka,' ay mita yay na. No habiên ko kanan kaatag, 'Paidani ka di,' ay dumani ya. No habiên ko kanan ipoh ko, 'Daygên moy hatsi,' ay daygên na." 10 Hên nagilam nay habayto ni Apo Jesus, ay nag-êpapah ya. Inarap nay kal-atan ya ampipanonol kana, ta hinabi na, "Pakagilamên yo, ayn akon nahêlêk ya miha man ya Israelita, ya êmbayro ya kataniêh ya paniwala. 11 Pakaihipên yoy hatsi, mal-at ya alwan Israelita, ya ubat ha ay-irin logal di ha luta, ay kiaêm ha kaluto hên kalamo hi apo Abraham, apo Isaac, haka apo Jacob ha pamanlokop ni Apo Namalyari ha langit. 12 Noa, kal-atan ya Israelita ya unan hinagyat, ya a nabay ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay itapon ha kariglêman hên impiyerno. Hadyay tangih la bayro, haka mipang-ngê-ngêt hila ha hadyay huluk la boy ha hadyay ilab ya angkatanam la." 13 Bayo hinabi ni Apo Jesus ha kapitan hên hundaloh, ya wana, "Muli kay na, ta gawan ha paniwala mo, ay maalíh ya hakit hên ipoh mo." Hên habayto êt, ay naalíh ya hakit hên ipoh hên kapitan.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit lan kal-atan ha bali lan Simon Pedro (Marcos 1:29-34; Lucas 4:38-41)

14 Hên nakahowên yay na hi Apo Jesus ha bali ni Simon Pedro, ay nahêlêk nay ampo ni Simon Pedro, ya an-omotên, ya atsi ha papag. 15 Tinalan ni Apo Jesus ya gamêt hên bakêt. Tambêng nag-alíh ya hakit na, kabay nirêng yan namakan kanlan Apo Jesus.

16 Hên ampinaboy nay allo, ay gintan la kan Apo Jesus ya kal-atan ya hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk, haka hilay nipaghakit, ta ha utoh nan bat, ay namipaplag yan hinumapat kanlan hinapatan, haka namaalíh yan hakit lan nipaghakit. 17 Dinyag ni Apo Jesus ya habayto, ta êmên matupad ya hinabi ni Propeta Isaias, ya êmên di ya pangahabi, "Hiya ya namaalíh hên kaganawan hakit tamo."

Hilay labay hên kihonol kan Apo Jesus (Lucas 9:57-62)

18 Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya kal-atan ya nakapalibot kana, ay in-utoh nay tagahonol na, ya wana, "Magbangka kitamo hên lumipay." 19 Bayo hila hinumakay ha bangka, ay main mihay mánoron Kautuhan ni apo Moises ya dinumani kana, ya wana kan Apo Jesus, "Mánoro, kihonol ako kamo ay-iri man ya lakwên mo." 20 Hinabi etaman kana ni Apo Jesus, "Hila man ya ahon lalê ay main lêyang ya ampaidyanan, haka hilay manok lalê ay main halay, noa, hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay ayn ampaidyanan di ha luta." 21 Wanan miha pon kanan tagahonol na, "Panginoon, paulayan mo ko pon hên mamilbêng tatang ko." 22 Noa, wani Apo Jesus kana, "Kihonol ka kangko, haka paulayan mo hilay ayn biyay ya ayn anggaan, hên mamilbêng kapareho lan natsi."

Pinatunggên ni Apo Jesus ya hadyay angin (Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)

23 Bayo hinumakay yay na ha bangka hi Apo Jesus, hên kalamo na hilay tagahonol na haka nag-umpisa hilay nan lumipay. 24 Ha pamanlumipay la, ay nabêlêw ya hi Apo Jesus ha bangka. Amêhên, nagkamain hên hadyay angin, haka ya bangka la ay angkapnoy nan lanêm, noa, hi Apo Jesus ay nabêlêw pon. 25 Pinukaw la ya, ya wanla, "Panginoon! Panginoon! Iligtas mo kay, ta ampilêmêh kitamina!" 26 Wana kanla, "Ayn kaw awud hên tsiwala kangko! Pata hadyay limo yo!" Nimata ya, ta binawal nay angin haka hadyay tandulon. Tinunggên etaman ya angin haka tandulon, hên namapatêkbêk. 27 Nag-êpapah

hilay tagahonol na. Nihahabi hila, ya wanla, “Hino kaya ya hatsi ya ampakabawal hên angin haka tandulon bayo anhumonol hila kana?”

Namaalíh hi Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat ha loway Gadareno
(Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39)

28 Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha logal lan Gadareno, ha lipay lanêm, ay tinupa hila hên loway lalaki ya ubat ha pay-ilbêngan, ya hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk. Gawan hadyay tobag la, ay ayn ampakadann bayro. 29 Nan-angaw hila, ya wanla, “Jesus, ya Anak ni Apo Namalyari, awta ampakiêmênan mo kay? Labay mo kay hên parusaan hên alwa pon ya intakda ya panaon?” 30 Main kal-atan baboy bayro ya ampipambuk ha bung-oy ya narani ha lanêm. 31 Nakiingalo hilay hinumapat kanlan lalaki, ya wanla kan Apo Jesus, “No ipaplag mo kay, ay paulayan mo kay hên mipanhumapat kanlan baboy.” 32 Pinaulayan na hila ni Apo Jesus. Kabay inumalih hila kanlan lalaki, ta nipanhumapat hila kanlan baboy. Hilay baboy ya hinapatan la, ay nipamwayun palohan ha natalindah ya laylay lanêm hên nilêmêh ha dagat-dagatan.
33 Hilay manayhay hên baboy, ay nipamwayu ha balayan la, ta habaytoy nalyari kanlan hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk, ay impamwang la ha kabalayan la. 34 Hên nagilam lay balita la, ay naubuh lan nilako hilan Apo Jesus. Nakiingalo hila kana ya mag-alíh ya ha logal la.

9

Ya mihay a ampakabita, ya in-arap kan Apo Jesus
(Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-26)

1 Hinumakay hilan Apo Jesus ha bangka ta nilumipay hila ha balayan ya ampag-dahêlan la. 2 Main nilumatêng ya ungnoy lalaki ya ampantan hên mihay lumpo ya atsi ha langkayan. Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya paniwala la kana, ay hinabi na kanan lumpo, “Pakhawên moy nakêm mo, ta pinatawad ya kasalanan mo.” 3 Main bayron mánoron Kautuhan ni apo Moises ya êmbayri ya laman ihip, “Hinoy hatsi ya an-ipantag nay sarili na kan Apo Namalyari hên mamatawad hên kasalanan? Yarin a nan ammusmusên hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Mimiha na ni Apo Namalyari ya makapatawad hên kasalanan.” 4 Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la. Kabay hinabi na kanla, “Awta ampangihipan yo ko hên narawak? 5 Hino awud ya maparah hên habiên kanan mihay a ampakabita, no wangko, ‘Napatawad kay na ha kasalanan mo,’ o no wangko, ‘Hali, mirêng ka ta mita kay na?’ 6 Noa, êmên yo mamwangan ya hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay main tungkulan di ha luta hên mamatawad kasalanan, ay habiên ko kanan lumpo, ‘Mirêng ka. Hapwatên moy langkayan mo ta muli kay na.’ ” 7 Tambêng yan nirêng ha arapan la ya hata lumpo, ta nuli ya. 8 Naubuh hilan nag-êpapah ya atsi bayro. Pinuri la hi Apo Namalyari, ya nam-in êmbayroy kapangyarihan ha tawo.

Hi Levi ya ambaêgên Mateo, ya mániŋil buwih, ay hinagyat ni Apo Jesus
(Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)

9 Pangayari hên habayto, ay nammita yay na hi Apo Jesus. Ha pammita na, ay nakahêlêk yan mihay máningil buwih ya nag langan Mateo, ya ampikno ha paningilan na. Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Kihonol ka kangko.” Kabay nakihonol ya kana.
10 Amêhên, hên atsi hilan Apo Jesus ha bali ni Mateo hên ampangan, ay main nilumatêng ya kal-atan máningil buwih, ya kapareho ni Mateo, haka kaatag êt ya makasalanan, ya kalamo la hên nangan. 11 Hên nahêlêk lan Pariseo ya ampangan hi Apo Jesus hên kalamoy máningil buwih, haka kaatag êt ya makasalanan, ay nangotang hila kanlan tagahonol ni Apo Jesus, ya wanla, “Pata ampangan ya mánoro yo, hên kalamo lan máningil buwih, haka kaatag êt ya makasalanan?” 12 Hên nagilam nay hinabi la, ay

nangalimbawa hi Apo Jesus, ya wana, “Hilay main hakit, ay ampangailangan doktor, alwan hilay ayn hakit. 13 Êmbayro êt, atsi ko di ha luta ta êmên ko mahagyat hilay ampangamin hên makasalanan hila, hên maghêhê hên manalibokot ha pamanyag lan kasalanan. Noa, hilay ampaghabin ayn hilan kasalanan, ay a ko hawpan. Ihipên yoy hinabi ni Apo Namalyari, ya wana, ‘A ko labay ya mamiátang kaw. Ya labay ko ay mag-in kaw hên maingaloên.’ ”*

Pinakibatan ni Apo Jesus ya kotang tungkol ha pagtêêh hên a mangan ta êmên a maabala ya panalangin
(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)

14 Main ungnoy tagahonol ni Juan Bautista ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, “Pata hikay haka hilay Pariseo, ay panay hên ampagtêêh hên a mangan, ta êmên a maabala ya panalangin naên? Pata alwan êmbayro ya andaygên lan tagahonol mo?” 15 Kabay in-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha lalaki ya an-ikasal, ya wana, “Êndat yon manyêngên ya bisita hên an-ikasal kaban kalamo la ya? Ahê! Lumatêng ya allo ya ipakarayo ya lalaki ya an-ikasal, ay bayro hilay nan a mangan.”

16 Amêhên, intoro ni Apo Jesus ya a mailamo ya toro na, ha toro lan ninuno la, ya wana, “Ayn mamitagpi hên bayoy tela, ya a pon napipi ha gihi hên manan takop. No alimbawa ta daygên nay habayto, ta pipiên nay na, ay kumpêh ya intakap, haka humlay ya gihi. 17 Ayn mamitugtug hên bayon alak ha ubatan hên manan alak, gawan lumtoh ya pamyanan, haka mabullog ya alak.† Ya bayoy alak ay dapat itugtug ha bayoy pamyanan, ta êmên parehon a tampol mahira.”

Biniyay ya anak ya babayi nan mihay ampamaala ha sinagoga, haka pinaalíh ya hakit hên mihay babayi ya labinloway taon nanan ampaghakit
(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)

18 Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main dinumani hên nandoko ha arapan na, ya mihay ampamaala bayro ha sinagoga. Labay na, ya kihonol ya kana ha bali na, hi Apo Jesus, hên ipalunto nay gamêt na ha anak nay babayi, ta pabiyayên na dayi. 19 Kabay nakihonol kana hi Apo Jesus haka hilay tagahonol na.

20 Kaban ampammita hila, ay dinumani kana, ya mihay babayi ya labinloway taon nanan angkairapan ha hakit nan andayaên. Ginapa nay laylayan takop ni Apo Jesus. 21 Dinyag nay habayto, ta hinabi na ha sarili na, no magapa nan bat ya takop ni Apo Jesus, ay maalíh ya hakit na. 22 Hên namalingay hi Apo Jesus, ay nahêlêk na ya, haka wana kanan babayi, “Pakhawên moy nakêm mo. Inalíh ya hakit mo, gawan ha paniwala mo kangko.” Habayto êt, ay naalíh ya hakit na.

23 Inhundo lan Apo Jesus ya pammita la ha bali nan habaytoy manungkulan, ha sinagoga. Hên hinumwên hilay na, ay nahêlêk ni Apo Jesus hilay ampag-bulongudyong, haka nagilam nay labak hên kal-atan. 24 Hinabi ni Apo Jesus kanla, “Mag-alíh kaw di, ta a ya natsi. Nabêlêw yan bêngat.” Noa, kinailyan la ya. 25 Hên naipaawah na ya kal-atan ya atsi bayro, ay hinumwên yay na ha pinaypakatuluyan kanan anak. Tinalan ni Apo Jesus ya gamêt nan anak, haka tambêng yan nirêng. 26 Namwangan ha boon logal hên habayto ya nalyari.

Namamukat hi Apo Jesus hên loway buwag

27 Hên paalíh hilan Apo Jesus bayro ha bali nan habaytoy manungkulan ha sinagoga, ay main loway buwag, ya nangamat kan Apo Jesus, ya nan-angaw, ya wanla, “Apo Jesus, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo kay dayi!” 28 Inhundo lan Apo Jesus ya pammita la, haka hila hinumwên ha bali ya lakwên la. Hinumwên êt ya loway buwag, kabay wani Apo Jesus kanla, “Ampaniwala kaw hên mapamukat kataw?” Wanla

* **9:13** Oseas 6:6. † **9:17** Ya pamyanan la hên alak ay dyag ha balat kambing, kabay minghan lan bêngat magamit gawan angkumita.

etaman, “Awo, Panginoon.” 29 Bayo ginap-an nay mata la, ta wana kanla, “Gawan ha
paniwala yo, ay makahêlêk kaw.” 30 Tambêng hila etaman nakahêlêk. Impapakabawal
na hila hên ipamwang ha kaatag ya hiyay namamukat kanla. 31 Noa, hên nammita hilay
na, ay impamwang la ha boon logal ya habayto, ya pamamukat ni Apo Jesus hên mata
la.

Nakapaghabi ya mihay pipi

32 Hên paalíh dayi hilan Apo Jesus, ay main gintan kana ya mihay lalaki, ya pipi ya
hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. 33 Namipaplag hi Apo Jesus hên narawak
ya a angkahêlêk, kabay nakahabi yay nay lalaki. Naubuh hilan nag-êpapah ya atsi
bayro, ya wanla, “Bayri kantamo ha bansan Israel, ay ayn êt nakahêlêk hên êmbayri
ya kapapaêpapah.” 34 Noa, hilay Pariseo ay naghabi, ya pamaalíh ni Apo Jesus hên
nangarawak ya hinumapat ha tawo, ay ha kapangyarihan ni Satanas, ya poon lan
nangarawak ya a angkahêlêk.

Iningalwan ni Apo Jesus ya kal-atan

35 Nammita hilan Apo Jesus ha mal-at ya balayan haka baryo, ta namitoro yan Mangêd
ya Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari ha sinagoga la, haka namaalíh yan
hino-hino kay na hên ya hakit. 36 Hên nahêlêk nay kal-atan, ay iningalwan na hila,
gawan hadyay kairapan ya angkatanam la, haka angkahiraan hilan nakêm, ta nanad
hilan tupa ya ayn pastol. 37 Bayo hinabi na kanlan tagahonol na, “Hilay kal-atan ya labay
hên manggilam hên tungkol kan Apo Namalyari, ay nanad pali ya nawto, ya maranin
gapahên. Maialimbawa hila hên êmbayro gawan nakal-an hilay na hên maniwala. Mal-
at ya gapahên, noa, u-ungnon bêngat hilay manggapah. 38 Kabay ihalangin yo dayi kan
Apo Namalyari, ya nag nawtoy pali, ya mamiutoh ya dayi hên kaatag êt, ya kapareho
yon nanad manggapah, ta êmên hila etaman manoro hên tungkol kana.”

10

Ya labinloway tagahonol ya binaêg nan apostol etaman
(Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16)

1 Mihay allo, ay tsinipon ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na, ta dinyanan na hila
hên kapangyarihan hên mamaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha
tawo, haka hên mamaalíh hên kaganawan hakit. 2 Habaytsi ya langan lan labinlowa
ya pinili na hên mag-in apostol na: Hi Simon, ya pinata-ngalanan nan Pedro, haka
hi Andres ya kapotoh pohêl ni Pedro. Pinili na êt ya loway anak ni Zebedeo ya hi
Santiago, haka ya kapotoh pohêl na, hi Juan. 3 Pinili na êt hi Felipe, hi Bartolome, hi
Tomas, hi Mateo ya máningil buwih, hi Tadeo, hi Santiago ya anak ni Alfeo, 4 hi Simon ya
Makabayan, haka hi Judas Iscariote ya nay-upit kan Apo Jesus.

Inutuhan na hilan manoro ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na ya binaêg lan apostol etaman
(Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6)

5 In-utoh ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na hên mamitoro hên tungkol ha
pamanlokop ni Apo Namalyari, haka hên mamaalíh hên hakit. Bayo hila nammita, ay
hinabi na kanla, “Paan kaw manoro kanlan alwan Israelita, haka ha hinon balayan lan
Samaritano. 6 Noa, ya dapat yon toroan ay hilay kapareho yon Israelita, ya nanad tupa
ya nitama. 7 Mita kaw na ta ipamwang yo ya Mangêd ya Habi, ya marani yanay paman-
lokop ni Apo Namalyari. 8 Mamaalíh kaw hên hakit, nanad ha ketong. Mamabiyay kaw
oman kanlan natsi. Mamipaplag kaw hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat
kanlan tawo. Ya tungkulan ya indin ko kamoyu, ay a ko impabayad, kabay a yo ipabayad
ya pamanawop yo. 9 Paan kaw mantan hên hinon pera ya nanad ha ginto, o pilak, o
tangso. 10 Ha pammita yo ay paan kaw mantan balutan o hinon maihagili yoy takop,

pag-apin bitsih, o têkên. Kaên yo ya hinon iarap la kamoyu, ta habayto ay nanad upa la kamoyu ha pamitoro yo kanla.
11 "Ha kaganawan baryo, o balayan ya lakwên yo, ay manapol kaw bayron mapanyag kangêran ya mapagdahêlan yo. Bayro kaw tanan maglaêh angga ha a pon nayari ya pamitoro yo ha logal ya habayto. 12 Ha panhumwên yo ha bali, ay habiên yo, 'Dayi ingalwan kaw ni Apo Namalyari.' 13 No tanggapên la kaw bayro ha bali, ta marapat-dapat na hilan ingalwan ni Apo Namalyari, ay ingalwan na hila, no ahê, ay a hila ingalwan. 14 No a la kaw tanggapên ha mihay logal, o a hila manggilam toro yo, ay bayo kaw mag-alíh bayro, ay ikampag yoy tuwapok ya atsi ha bitsih yo, ta êmên la mamwangan ya atsi tana kanla no lumatêng kanla ya parusa ni Apo Namalyari. 15 Pakagilamên yo, lano ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ay mabyat ya pamarusa kanlan taga-balayan Sodoma, haka Gomorra ya inulam ni Apo Namalyari hên hato, gawan ha hadyay kasalanan la. Noa, mas mabyat ya pamarusa kanlan habaytoy a nananggap kamoyu."

Ya lumatêng ya pamairap (Marcos 13:9-13; Lucas 12:12-17)

16 "Hikaw ay nanad tupa ya an-iutoh kon manoro kanlan nanad ahon lalê, ya mapamatsin tupa. Kabay dapat kaw mag-in alisto, haka dapat ayn maipintas ha pamimiyay yo. 17 Kaillag kaw, ta gêtan la kaw kanlan toa ya nag tungkulan ha hinon sinagoga haka pagpapatokên la kaw bayro. 18 Gawan ha paniwala yo kangko, ay gêtan la kaw kanlan ari haka gobernador, ha êmbayro ay maipamwang yo kanla, haka kanlan alwan Israelita, ya Mangêd ya Habi tungkol kangko. 19 Uston kotangên la kaw, ay paan kaw manyagah no hino ya habiên yo, ta habayto êt, ay ipamwang kamoyu no hinoy dapat yon habiên, 20 ta ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay mamaihip kamoyu no hinoy habiên yo.
21 "Hila man ya kapotoh pohêl yo, haka ya toa yo, ay may-upit kamoyu. Hilay maának ay manalanghang ha toa la hên angga ha ipapatsi la hila. 22 Kahêmêkan la kaw hên kal-atan, gawan ha paniwala yo kangko. Noa, no maihundo yoy paniwala yo kangko, angga ha anggaan biyay yo, agyan ampagdanas kaw hên hadyay pamairap, ay madyanan kaw hên biyay ya ayn angga. 23 No pairapan la kaw ha mihay logal, ay tumakah kaw ha kaatag ya logal. Pakagilamên yo, a yo pon maubuh hên maabutan ya balang balayan haka baryo bayri ha bansan Israel, ay mag-orong ako, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo.
24 "Ayn ampag-aral ya anggalangên igit ha ampanoro kana. Ya tungkulan hên mihay ipoh, ay alwan matag-ay ha tungkulan hên amo na. 25 Kabay dapat pahalamat hilay antoroan, no ampairapan hila hên nanad ha angkaranasan lan ampanoro kanla, haka dapat pahalamat hilay ipoh, no pairapan hila hên nanad ha angkaranasan lan amo la. Hiko ya nanad nag bali, haka hikaw ay nanad kalamo ko ha bali. Minusmus akon binaêg Satanas,* kabay taganán lalo kaw musmusên."

Ya dapat kalimwan (Lucas 12:2-7)

26 "Kabay paan kaw malimo kanlan anhumêmêk kamoyu, ta ayn intago ya a mamwangan haka mihumbung. 27 Ya anhabiên ko kamoyun bêngat, ay dapat yon habiên ha kal-atan. Ya an-iinanah ko kamoyu, ay dapat yon ipamwang ha kal-atan. 28 Paan yon kalimwan ya labay mamatsin lawini yo, ta lawini yon bêngat ya mapatsi la. A la man maipalako ha impiyerno ya kaêlwa yo. Dapat yon kalimwan hi Apo Namalyari, ta pangaubat nan mangwan biyay, ay main ya êt hên kapangyarihan hên mamitapon kaêlwa yo ha apoy ya taganán a maparê ha impiyerno. 29 Noa, hadyay lugud ni Apo Namalyari, ta hila man ya nanaway manok lalê, ay a na ampaulayan. 30 Agyan habot ulo yo, ay

* **10:25** Beelzebul ha habin Griego.

muwang nay bilang. 31 Kabay paan kaw malimo. A na kaw paulayan, ta maalagá kaw
kanlan mal-at ya manok lalê.”

Ya pagpalokop kan Apo Jesus (Lucas 12:8-9)

32 “Hilay alwan marêng-êy hên mamaptêg ha arapan hên kal-atan ya hila ay ampani-
wala kangko, ay a ko etaman ikarêng-êy ha langit, ha arapan ni Apo Namalyari, ya
Tatang ko. 33 Noa, hilay ampaghabin ha arapan hên kal-atan, ya a hila ampaniwala
kangko, ay habiên ko etaman lano ha langit, ha arapan ni Apo Namalyari, ya Tatang
ko, ya a ko hila muwang.”

Main hubakan gawan main maniwala kan Apo Jesus haka main a maniwala (Lucas 12:51-53; 14:26-27)

34 “Paan yon ihipên ya nantan akon pamakiúmang ha miha ta miha, ta hikoy pangu-
batan hên hubakan, gawan main maniwala kangko, haka main a maniwala. 35 Ta hilay
ampaniwala haka hilay a ampaniwala, ay alwan parehoy ihip. Ya tatang ay mihay ihip
ha anak nay lalaki. Ya indo ay mihay ihip ha anak nay babayi. Ya ampo ya babayi, ay
mihay ihip ha manuyang nay babayi, kabay mihalang-hangan hila. 36 Haka mismon
kapamilya ay mihuhubak, gawan main maniwala boy main ahê.
37 “Hilay manlugud ha toa la hên igit ha pamanlugud la kangko, ay alwan hêpat hên
mag-in tagahonol ko. Haka hilay manlugud ha anak la hên igit ha pamanlugud la
kangko, ay alwan hêpat hên mag-in tagahonol ko. 38 Boy hilay alwan nakal-an hên
magtêêh hên pamairap, o matsi man, gawan ha paniwala la kangko, ay alwan hêpat
hên mag-in tagahonol ko. 39 Hila etaman ya a anhumonol kangko, gawan a la labay
hên matsi, o mangoman ya pamimiyay la, ay matsi etaman. Noa, hilay matsi gawan
ha paniwala la kangko, ay dyanan biyay ya ayn angga.”

Ya ikakangêd tamo ya maênggananan tamo ya ubat kan Apo Namalyari (Marcos 9:41)

40 “Hilay ampananggap kamoyu, ay hiko êt ya antanggapên la. Haka hilay am-
pananggap kangko ay antanggapên la hi Apo Namalyari ya namiutoh kangko. 41 Hilay
ampananggap kanlan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, gawan
habaytoy mámipamwang ay in-utoh na, ay dyanan digalo ya pareho ha tanggapên lan
mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Haka hilay ampananggap kanlan
mahonol kana, gawan hilay habayto ay mahonol kana, ay tumbahan na etaman hên
kangêran ya pareho ha tanggapên lan mahonol kana. 42 Hilay mam-i kamoyu hên miha
man ya baso hên lanêm ya nakêbêl, gawan hikaw ay tagahonol ko, ay taganán tumbahan
hila etaman ni Apo Namalyari hên kangêran.”

11

Ya kotang ni Juan Bautista, ya atsi ha hukulan (Lucas 7:18-35)

1 Hên natoroan nay na ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na ha dapat lan daygên,
ay nanoro ya ha balayan ya namalibot bayro, ta impamwang na ya Mangêd ya Habi.
2 Hên atsi ya ha hukulan hi Juan Bautista, ay namwangan na ya tungkol ha kapa-
paêpapah ya andaygên ni Cristo, kabay in-utoh ni Juan ya ungno kanlan tagahonol
na hên mangotáng kan Apo Jesus, 3 no hiya ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in
Mámiligtas, ya impangako ni Apo Namalyari, o no mangênggan hila pon hên kaatag.
4 Noa, wani Apo Jesus kanla, “Mag-orong kaw kan Juan ta ipamwang yo kana ya
nahêlêk yo haka nagilam yo. 5 Ampakahêlêk hilay nay buwag, ampakabita hilay nay

lumpo, angkaalíh ya hakit lan nag ketong, ampakagilam hilay nay têkkên, ampangoman mabiyay hilay natsi, haka ya Mangêd ya Habi ay an-ipamwang kanlan mairap. 6 Iningalwan hilay a ampag-alangan ha paniwala la kangko."

7 Hên nakabitay nay in-utoh ni Juan, ay namipamwang hi Apo Jesus hên tungkol kan Juan kanlan kal-atan, ya wana, "Hinoy nilako yo ha logal ya kabalah-balahan? Êndat yo no ya ihip ni Juan ay nanad tsimbo, ya mantêwêg ya angkadanan angin? 8 Hino awud ya nilako yo? Yarin nilako yo ya mihay nakatakop hên mangahampat! Alwa! Hilay nakatakop hên mangahampat, ay mahêlêk ha balin ari. 9 Hino awud ya nilako yo? Ya mihay propeta? Awo. Pakagilamên yo! Hiyay mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ya ayn kapantag. 10 Gawan tungkol kan Juan Bautista ya hata nakahulat di ha habi ni Apo Namalyari, ya wana,

'Mangiutoh ako hên muna kamo ya mangil-an hên danan mo.'

11 Anhabiên ko kamoyu, ha kaganawan tawo, ayn matag-ay kan Juan Bautista. Êmbayro man, ya pinakamaaypa ya nakapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay matag-ay kan Juan. 12 Paubat hên ampanoro ya hi Juan anggan amêhên, ay main ampaypilit hên tampol hên mangiaral hên Mangangêd ya Habi ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, haka mal-at ya ampamilit hên tampol palokop kana. 13 Gawan ya impamwang lan mámipamwang, hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka ya impamwang lan Kautuhan ya indin na kan apo Moises, ay tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Haka hi Juan Bautista ya nag-umpisa hên nanupad hên habaytoy impamwang la. 14 No ampaniwala kaw ha pamwang hên mihay mámipamwang* hên hato, hên impaihip kana ni Apo Namalyari, ay maintindihan yo ya hi Juan Bautista, ya nanupad hên habaytoy papêt na, ya main nanad kan Propeta Elias ya lumatêng. 15 Pakaihipên yo ya nagilam yo!"

16 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Hino awud ya pangiparisan ko kanlan tawo amêhên? Nanad hino hila kaya? Nanad hilan anak ya ampipammikno ha pangalindagan hên ampibabaêg, ya wanla, 17 'Nanigtsig kay, noa, a kaw tsimmalêk. Nanyêngên kay, noa, a kaw nakiyêngên.' 18 Ta nilumatêng hi Juan Bautista hên panay hên ampagtêêh hên a ampangan, ta êmên a maabala ya panalangin na, haka a ya ampinêm hên alak, noa gawan habayto, ay anhabiên yo, ya hiyay hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. 19 Hiko etaman, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nilumatêng di hên ampangan haka ampinêm alak hên kalamo yo, noa gawan habayto, anhabiên yo ya hikoy mahiba, mamminêm hên alak, kaluguran lan máningil buwih, haka kaatag ya mapanyag kasalanan. Êmbayro man, ay mapaptêgan ya pêtêg ya toro naên ni Juan Bautista, gawan habaytoy mahêlêk ha pamimiyay lan anhumonol ha toro naên."

Ya babalá kanlan a nipaghêhê (Lucas 10:13-15)

20 Hinabyanan ni Apo Jesus hilay a êt nipaghêhê hên nanalibokot ha pamanyag lan kasalanan, mal-at man ya kapapaêpapah ya dinyag na ha balayan la, ya wana, 21 "Kaingalo kaw ya taga-balayan Corazin haka taga-balayan Betsaida, gawan a yo paghêhêan hên talibatokan ya pamanyag yon kasalanan, agyan mal-at ya kapapaêpapah ya dinyag ko bahên. Mabyat ya kasalanan lan taga-balayan Tiro haka taga-balayan Sidon. Noa, no nadyag dayi kanla, ya kapapaêpapah ya dinyag ko bahên ha Corazin, haka Betsaida, ay tampol la dayi bayton impahlêk ha dyag la ya pinaghêhêan hên tinalibatokan la ya pamanyag lan kasalanan hên taga-Tiro haka Sidon. 22 Pakagilamên yo! Lumatêng lano ya allon pamipapawa ni Apo Namalyari hilay nagpalokop kana, ha a nagpalokop kana, ay mas mabyat ya pamarusa kamoyun taga-Corazin haka Betsaida kanan pamarusa kanlan taga-Tiro haka Sidon. 23 Hikaw êt, ya taga-balayan

* **11:14** Malakias 3:23-24.

Capernaum, êndat yo no mipalako kaw ha langit hên mananggap papuri, noa, ihamwag kaw ha impiyerno. Mabyat ya kasalanan lan taga-balayan Sodoma, noa, no nadyag na dayi kanla ni Apo Namalyari ya kapapaêpapah ya dinyag ko bahên ha Capernaum, ay nabuyot lay na dayin pinaghêhêan ya kasalanan la, haka a dayin nahira ya balayan la.
24 Noa, pakagilamên yo, ha Allon Pamanukom, ay mas mabyat ya pamarusa kamoyun
taga-Capernaum, kanan pamarusa kanlan taga-Sodoma."

Dapat dumani kan Apo Jesus ya angkabyatan ha pamangihip
(Lucas 10:21-22)

25 Hên habayto êt, ay nanalangin ya hi Apo Jesus kan Apo Namalyari hên êmên di, "Tatang ko ha langit, ampuriên kata, ya ampamaala ha langit haka luta, gawan impamwang mo ya tungkol kangko kanlan maaypa ya nakêm, ya a mo impamwang kanlan manga-talino ya matag-ay ya pinag-aralan haka matag-ay ya nakêm. 26 Awo, Tatang, ta habaytoy kalabayan mo."

27 Bayo wani ni Apo Jesus kanlan kal-atan, "In-ubuh nan impamwang kangko hên Tatang ko, hi Apo Namalyari ya tungkol kana. Ayn taganán makakilala kangko, ya Anak na, no alwan hiyan bêngat ya Tatang ko. Ayn êt taganá hên makakilala kanan Tatang ko, no alwan hikon bêngat, ya Anak na, haka hilay piliên ko hên ipamukat hên tungkol kana.

28 "Paidani kaw kangko, ya hikaw ya angkabyatan ya nakêm ha pamangihip yo, ta dyanan kataw hên kapatêkbêkan nakêm. 29 Honolên yoy an-iutoh ko kamoyu, ta hiko ay maaypa ya nakêm haka maamêy ya pamanoro ko, kabay mag-in mapatêkbêk ya nakêm yo. 30 Gawan naêpaw ya an-ipadyag ko kamoyu ha pamanoro ko kamoyu."

12

Ya toro ni Apo Jesus tungkol ha allon pamagsimba
(Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)

1 Mihay allon pamagsimba lan Israelita, hên nipadann hilan Apo Jesus ha nag trigo ha narani ha dann, ay nantê hilay tagahonol na hên pêrad. Niyêhê la ya hata trigo, ta nilêêm la ha pammita la, gawan anlonohên hila. 2 Noa, nag Pariseo bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, "Hêlkên mo! Pata nantê hilay tagahonol mo hên trigo ha allon pamagsimba, bawal man ya habayto ha Kautuhan tamo?" 3 Wana etaman ni Apo Jesus, "Kayno a yo pon nabaha ya dinyag ni Arin David hên hiya haka hilay kalamo na, ay angkablay hên lonoh. 4 Hinumwên ya ha bali ni Apo Namalyari, ta nangwa yan puto ya imparaêp kan Apo Namalyari ya pangkaên lan bat hên pari. Bawal man ha Kautuhan ni apo Moises hên mangan hên habayto, ay nangan ya, haka hilay kalamo na. 5 Kayno a yo pon nabaha ya Kautuhan ni apo Moises, ya ha allo man hên pamagsimba, ay andaygên lan pari ya dapat lan daygên ha Templo. Noa, alwan kasalanan ya habayto, ta mal-at ya dapat lan daygên ha Templo ha allon pamagsimba. 6 Pakagilamên yo, ya main di ya mas maalagá ha Templo. 7 No naintindihan yo dayi ya hata Kahulatan, 'A ko labay ya mamiátang kaw. Ya labay ko ay mag-in kaw hên maingaloên,'* ay a yo dayin intad mapanyag kasalanan, ya ayn kasalanan. 8 Gawan hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nag tungkulan hên maghabi no hinoy malyarin daygên ha allon pamagsimba."

Ya lalaki ya natsi ya mihay gamêt
(Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)

9 Nammita hi Apo Jesus ta hinumwên ya ha sinagoga ta manoro. 10 Main lalaki bayro ya natsi ya gamêt. An-imatonan la ya hi Apo Jesus hên ungnoy lalaki, no mamaalíh yan hakit ha allon pamagsimba la, ta êmên la yan bad-an hên ampanyag yan bawal ha Kautuhan. Nangotang hila kana, "Bawal ha Kautuhan ni apo Moises ya mamaalíh hên hakit ha allon pamagsimba, o ahê?" 11 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanla, "No alimbawa

* **12:7** Oseas 6:6.

ta mimihay tupa yo, haka habaytoy manabo ha malalê ya pangahoyan, a yo ya warin
tampol hên iawah allo man hên pamagsimba? 12 Mas maalagá ya tawo ha tupa! Kabay
alwan bawal ha Kautuhan ni apo Moises hên manyag kangêran ha allon pamagsimba."
13 Bayo wana kanan lalaki ya natsi ya mihay gamêt, "Ipaktang moy gamêt mo." Kaban
an-ipaktang na ya, ay naalíh ya hakit ha gamêt na, ta hatoy gamêt na ay nag-in nanad
ha kapaka ya ayn hakit. 14 Kabay nammita hilay nay Pariseo, ta pinipupulungan lay na
hi Apo Jesus.

Hi Apo Jesus ya impamwang ni Propeta Isaias

15 Hên namwangan ni Apo Jesus ya pamulong kana, ay nag-alíh ya bayro. Kal-atan ya
nakihonol kana, haka namaalíh yan kaganawan hakit lan nipaghakit. 16 Binawal na hila
hên ipamwang ya tungkol kana. 17 Habaytoy nalyari ta êmên matupad ya impamwang
ni Propeta Isaias, ya wana,
18 "Atsi di ya pinili kon tagahuyo ko, ya anlugurên ko, ya ikahigla ko.
Ipahapat ko kana ya Espiritu ko, ta êmên na ipamwang ha tawo ha balang bansa, no
ay-êmên hila mag-in ayn kapintasan ha hêlêk ko.
19 A ya makihubakan, haka makiangawan.
Naamêy yan mag-habi ha dann.
20 Hawpan na hilay alwan makhaw ya lawini, haka hilay alwan nakataniêh ha pani-
wala.
Daygên nay habayto angga ha mabalayan la ya kaligtasan ya an-idin na.
21 Habaytoy kaligtasan ya an-êngganan lan tawo ha balang bansa kana."†

Ya kapangyarihan ni Apo Jesus ay ubat kan Apo Namalyari, alwan ubat kan Satanas (Marcos 3:20-30; Lucas 11:14-23)

22 Bayo main gintan kan Apo Jesus ya mihay lalaki ya buwag haka pipi ya hinapatan
hên narawak ya a angkahêlêk. Namipaplag hi Apo Jesus hên habaytoy narawak ya
a angkahêlêk, kabay nakahabi, haka nakahêlêk yay nay lalaki. 23 Naubuh hilan nag-
êpapah ya kal-atan ya atsi bayro, ya wanla, "Habaytsi ya lawêh ya kaapo-apoan ni Arin
David ya impangako kantamo ni Apo Namalyari!" 24 Noa, pahabtan lan Pariseo, ya
pamaalíh ni Apo Jesus hên nangarawak ya hinumapat ha tawo, ay ha kapangyarihan
ni Satanas,‡ ya poon lan nangarawak ya a angkahêlêk. 25 Muwang ni Apo Jesus ya
laman ihip la, ya êndat la no ubat kan Satanas ya kapangyarihan na. Kabay hinabi na,
"No alimbawa ta mipapatsi ya angkalokopan hên mihay bansa, o balayan ay mahira
ya habayto. Êmbayro êt ya malyari ha mipapamilya ya mipapatsi. 26 No mamipaplag
hi Satanas hên sarili na, ay mahira bayto ya pamanlokop na. 27 No ampamipaplag
akon nangarawak ya a angkahêlêk ha kapangyarihan ni Satanas, hino bayto ya nam-
i hên kapangyarihan kanlan tagahonol yo, ya ampamipaplag hên nangarawak ya a
angkahêlêk? Hila tana êt ya mamaptêg ya mali kaw. 28 Ha kapangyarihan nan Espiritu
ni Apo Namalyari ya pamaalíh ko hên nangarawak ya a angkahêlêk. Ya labay habiên
hên habayto, ay atsi kamoyu ya pamanlokop ni Apo Namalyari.
29 "Hi Satanas ay nanad ha mihay makhaw, ya mal-at ya almas, ya ampamantay ha
bali na. A makwa, ya hinon atsi kana, no a ya pon hambutên, haka gapohên. Noa, no
gapohên ko ya, ay makwa ya kaganawan ya atsi kana.
30 "Hilay ayn pon ha lokop ko, ay kapatsi ko. Haka hilay a ampanawop hên ma-
nipon hên tawo, ta êmên hila makilamo kangko, ay ampamidayo hên tawo kangko.
31 Pakagilamên yoy habaytsi. Mapatawad hilay mipaghêhê ha nadyag lay kasalanan,
haka ha hinabi lan pamaniran kapareho lan tawo, noa, ayn hinoman ya mapatawad
ha hinabi lan pamaniran Espiritu ni Apo Namalyari. 32 Hilay maghabi hên halanghang
kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay mapatawad. Noa, hilay maghabi hên

† **12:21** Isaias 42:1-4. ‡ **12:24** Beelzebul ha habin Griego.

halanghang ha Espiritu ni Apo Namalyari, ay a mapatawad. Ta habaytoy kasalanan, ay taganán ayn kapatawaran."

Ya balang miha ay mabalayan ha dyag la
(Lucas 6:43-45)

33 "No habiên tamoy mangêd ya mihay kayo, ay mangêd etaman ya tagêy na. No habiên
tamon alwan mangêd ya mihay kayo, ay alwa etaman mangêd ya tagêy na. Ta hilay
kayo ay angkabalayan ha tagêy la. 34 Nanad kaw utan ya makamatsi! A yon mahabi
ya hinoman ya mangêd, gawan ha karawakan yo! Ta ya laman nakêm ay an-umawah
ha bêbêy. 35 Hilay mangangêd ay mapanyag hên kangêran, gawan mangêd ya nakêm la.
Hilay nangarawak ay mapanyag hên karawakan, gawan narawak ya nakêm la.
36 "Pakagilamên yo, ha Allon Pamanukom, ay dapat yon ipamulah kan Apo Namalyari
no awta hinabi yo ya balang hinabi yo ya ayn kapukatan. 37 Parusaan na kaw no alwan
mangêd ya hinabi yo, haka a na kaw parusaan no mangêd ya hinabi yo."

Pinanapolan hi Apo Jesus hên kapapaêpapah ya palatandaan ya ubat ha langit
(Marcos 8:11-12; Lucas 11:29-32)

38 Main Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises ya labay manubuk kan Apo
Jesus, ya mamipahlêk yan palatandaan ya ubat ha langit, ta êmên la mamwangan no
pêtêg hên atsi kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. 39 Noa, wani Apo Jesus kanla,
"Bapan dawak hilay tawo amêhên. Ampanapol hilan kapapaêpapah ya palatandaan ya
ubat ha langit. Noa, ayn ipahlêk kanla, no alwan nanad ha kapapaêpapah ya nalyari
kan Propeta Jonas hên haton lagi. 40 No ay-êmên hi Propeta Jonas ha tatloy allo haka
tatloy yabi, ha bitokan kahlayan pating, ay êmên bayro êt, ay hiko, ya Taga-Langit,
ya In-anak Tawo, ay tatloy allo haka tatloy yabi ko ha pinay-ilbêngan kangko. 41 Ha
Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ay mirêng hilay biniyay oman, ya taga-Ninive,
ya nipaghêhên pamanyag kasalanan la, hên nagilam lay toro ni Propeta Jonas, ta
habyanan la kaw, gawan main di ya matag-ay ya tungkulan kan Propeta Jonas, yan a
kaw naghêhên nanalibokot ha pamanyag yon kasalanan. 42 Ha Allon Pamanukom ni
Apo Namalyari, ay habyanan na kaw hên Reyna ha Sheba hên haton lagi. Mipakarêng-
êy kaw, ta agyan bapan dayo na, ay nilako na hi Arin Solomon, ta labay nan gilamên ya
toro na. Amêhên, ay main di, ya mas matag-ay ya tungkulan kan Arin Solomon, noa, a
kaw ampanggilam.

Ya pamag-orong nan narawak ya a angkahêlêk
(Lucas 11:24-26)

43 "No umalih ha mihay tawo ya narawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat kana, ay
tawak-tawakên nay namala ya luta, ta manapol yan mapagpatêkbêkan na. Noa, ayn yan
matapol. 44 Kabay wana ha nakêm na, 'Mag-orong ko ha tawo ya ubatan ko.' Pag-orong
na, ay malatêng nay ubatan na, ya ayn êt napahili kana, haka habaytoy tawo ay nanad
yan bali ya malinis, haka nakakumpini, ya nakal-an hên togêlan. 45 Kabay managyat yan
pitoy a angkahêlêk ya narawak êt kana, ta paglamo na bayro. Haka humwên hila, kabay
lalo yay nan kaingalo ya hatoy tawoy inorongan na. Êmbayro êt ya malyari kamoyu ya
nakagilam hên Mangêd ya Habi, noa, a kaw naghêhên nanalibokot kasalanan yo."

Hilay ampanggilam habi ni Apo Jesus, ay anlugurên na hên nanad ha pamanlugud na ha indo na, haka hilay patêl na
(Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21)

46 Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus ha kal-atan, ay nilumatêng ya indo na, haka
hilay patêl na, ta labay la yan makahabi. 47 Main naghabi kana, ya wana, "Atsi di ha
ilwangan ya indo mo haka hilay patêl mo. Labay la kan makahabi." 48 Wani Apo Jesus
kana, "Hino ya indo ko, haka hino hilay patêl ko?" 49 Intoro nay tagahonol na, ta wana,

“Hilay habaytsi ya anlugurên ko hên nanad ha pamanlugud ko ha indo ko, haka hilay patêl ko. 50 Hilay manyag kalabayan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko ha langit, ay yabay ya anlugurên ko hên nanad ha pamanlugud ko ha indo ko, haka hilay patêl ko.”

13

Ya alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)

1 Habayto êt hên allo, ay inumawah hilan Apo Jesus ha bali, ta nikno ya ha laylay lanêm
hên nanoro kanla. 2 Gawan ha hadyay kal-atan ya ampipagtsipon hên labay manggilam
toro na, ay hinumakay ya ha mihay bangka, ta bayro yan nikno hên nanoro kanlan kal-
atan ya atsi ha laylay hên lanêm. 3 Ha pamanoro na kanla, ay mal-at ya paalimbawa,
ya wana, “Main mihay lalaki ya namihabwag hên bini. 4 Ha pamihabwag nan bini,
ay main bini ya natata ha dann. Habaytoy tinuktuk hên manok. 5 Ya kaatag ay natata
ha mabato. Tampol yan tinumubo, gawan ha mababo ya luta. 6 Noa, hên nangallo, ay
nayanto ya, gawan a nipakalalê ya yamot. 7 Ya kaatag ay natata ha kadiwian. Tinumubo
ya bini, noa, tinumêytêy, gawan diwi. 8 Ya kaatag ay natata ha mataba ya luta. Tinumubo
ya habaytoy bini haka naubuh hên nanagêy, hên main manimagatoh ya lahí, anêmapo,
haka tatlumpo.” 9 Hên nahabi nay habayto ni Apo Jesus, ay wana êt, “Pakaihipên yo ya
nagilam yo!”

No pata paalimbawa ya panoro ni Apo Jesus
(Marcos 4:10-12; Lucas 8:9-10)

10 Dinumani kan Apo Jesus hilay tagahonol na ta nangotang hila, ya wanla, “Pata
panay paalimbawa ya pamanoro mo kanlan kal-atan?” 11 Kabay wani Apo Jesus kanla,
“Hikaw bat ya makamwang hên inlihim ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari,
noa, a na impamwang ya habayto ha kaatag. 12 No honolên yoy toro ko, ay mapahanan
ya pamangintindi yo, noa, no a yon honolên, ay alihên êt kamoyu ya pêpêrad ya
naintindihan yo. 13 Kabay an-idann ko ha alimbawa ya pamanoro ko kanla, ta ‘Manlêk
hila man, ay a la mamwangan ya anhêlkên la. Magilam la man, ay a hila manggilam,
haka a la angkaintindihan ya angkagilaman la.’ 14 Angkatupad kanla ya impamwang
ni Propeta Isaias, ya wana hên hato,

‘Pakagilamên yo man, ay a yo maintindihan, haka pakahêlkên yo man, ay a yo mamwan-
gan ya anhêlkên yo.
15 A hila malyarin maniwala gawan kinumdêy ya ulo la. Ampagtêtêkk hila, haka an-
ipêrêng lay mata la. Ta kayno maintindihan la, haka maghêhê hilan dumani
kangko, bayo patawarên ko hila.’*

16 Noa, hikaw, ay iningalwan, kabay angkaintindihan yo ya angkakit yoy andaygên ko,
haka angkaintindihan yoy anhabiên ko. 17 Hên hato, ay mal-at ya mámipamwang hên an-
ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka kaatag pon ya mahonol kana, ya labay-labay dayi
hên makahêlêk hên angkakit yo ya andaygên ko. Labay-labay la dayin magilaman ya
anhabiên ko ya angkagilaman yo. Noa, a la nahêlêk ya angkakit yo, haka a la êt nagilam
ya angkagilaman yo.”

Impamwang ni Apo Jesus ya labay habiên hên habaytoy alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15)

18 “Gilamên yoy habaytsi ya labay habiên hên alimbawa ya tungkol ha bini. 19 Ya
bini ay habi ni Apo Namalyari hên tungkol ha pamanlokop na. Ya nakêm tawo ay
in-alimbawa ha natataan bini. Ya bini ya natata ha dann ay habi ni Apo Namalyari
ya nagilam lan tawo, noa, a la naintindihan, bayo tampol nilumatêng hi Satanas, ta

* **13:15** Isaias 6:9-10.

inalíh nay habaytoy habi ha nakêm la. 20 Ya bini ya natata ha kabatoan, ay habi ni Apo
Namalyari ya nagilam haka tinanggap lan tawo hên main kahiglaan, 21 noa, a nimana
ha nakêm la. Naniwala hila pon, noa, hên nilumatêng ya kairapan o ya pamairap, ay
tampol naalíh ya paniwala la. 22 Ya bini ya natata ha kadiwian ay habi ni Apo Namalyari
ya ginilam lan tawo, noa, tampol nialíh ha nakêm la, gawan kayagahan, pibandian,
haka katsighaw hên biyay. Kabay a nabayo ya biyay la, hên nanad ha a nanagêy ya
bini. 23 Ya bini ya inhabwag ha mataba ya luta ay habi ni Apo Namalyari ya nagilam
haka naintindihan lan tawo, bayo nimana ha nakêm la, ya nanad ha lahí ya naubuh
hên nanagêy hên main manimagatoh ya lahí, anêmapo, haka tatlumpo."

Ya alimbawa ya tungkol ha lamon ya tinumubo ha pinay-êharan trigo

24 Impamwang kanla ni Apo Jesus ya miha pon ya alimbawa, ya wana, "Ya paman-
lokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ya êmên di: Main mihay lalaki ya namiêhad
hên mangêd ya bini hên trigo. 25 Noa, hên mihay yabi, hên angkabêlêw hilangan, ay
nilumatêng ya kapatsi na hên namihabwag hên tagêy hên lamon ha pinay-êharan trigo,
bayo nammita yay na. 26 Tinumuboy trigo haka nakisabay hên tinumuboy lamon. Hên
nanagêy ya trigo, ay napansin lan tagahuyo nan lalaki ya lamon. 27 Kabay dinumani
hila kana, ta wanla, 'Êndat naên ya mangêd ya binin trigo ya in-êhad. Ay-irin ubat
ya hata lamon?' 28 Hinabi nan lalaki, ya wana, 'Main kapatsi ya namihabwag hên
tagêy hên lamon bayri.' Kabay nangotang hilay tagahuyo na, 'Labay mon lamonên
naên ya?' 29 Noa, wanan lalaki, 'Paan pon. Ta no lamonên yo, ay maulot yoy trigo
etaman. 30 Paulayan yoy na hên makisabay, hên angga ha panggapah. No panaon hên
panggapah, ay habiên ko tana ha manggapah ya unaên la pon alihên ya lamon, haka la
pêpêthên ta ulamên. Bayo gapahên ya trigo ta ihimpan.' "

Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha pamantumubo hên mihay nanaway but-o
(Marcos 4:30-32; Lucas 13:18-19)

31 Namitoro hi Apo Jesus hên miha pon ya alimbawa, ya wana kanla, "Ya pamanlokop
ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pamantumubo hên mihay nanaway but-o ya
intanêm. 32 Iibon man ya but-o, ay hinumlay yan nag-in kayo, kabay nipanyag halay
ya manok-lalê ha hanga na."

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlokop ni Apo Namalyari ha pampaalsa
(Lucas 13:20-21)

33 Namitoro hi Apo Jesus hên miha pon ya alimbawa, ya wana kanla, "Ya pamanlokop
ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pampaalsa ya pinakigawgaw hên mihay babayi
ha kal-atan hên arina, haka nilum-at ya habaytoy kal-atan."

Impamwang hên haton lagi ya paalimbawa ya toro nan Mesias, ya Cristo
(Marcos 4:33-34)

34 Hên nanoro hi Apo Jesus kanlan kal-atan, ay panay main hên alimbawa ha panoro
na. 35 Êmbayroy panoro na ta êmên matupad ya impamwang nan mihay mámipamwang
hên impaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana,
"Ya panoro ko kanla ay paalimbawa.
Ipamwang ko ya inlihim paubat hên dinyag ya hata luta."†

Impamwang ni Apo Jesus ya labay habiên hên alimbawa ya tungkol ha lamon ha trigo ya in-êhad

36 Amêhên, imbalag ni Apo Jesus ya kal-atan, ta hinumwên ya ha bali. Haka dinumani
kana ya tagahonol na, ta wanla, "Ipamulah mo kannaên ya alimbawa ya tungkol ha
lamon ha trigo ya in-êhad." 37 Hinabi na etaman, ya wana, "Hiko, ya Taga-Langit,

† **13:35** Awit 78:2.

ya In-anak Tawo, ay in-alimbawa ha namiêhad hên mangêd ya bini hên trigo. 38 Ya
in-alimbawa ha pinay-êharan ay boon luta, haka ya in-alimbawa ha mangêd ya bini
hên trigo, ay hilay palokop kan Apo Namalyari. Ya in-alimbawa ha lamon, ay hilay
angkalokopan ni Satanas, 39 haka ya in-alimbawa ha namihabwag tagêy lamon, ay hi
Satanas. Ya in-alimbawa ha panggapah, ay yabay ya kaanggaan hên hata luta, haka
ya in-alimbawa ha manggapah, ay hilay anghel ni Apo Namalyari. 40 No ay-êmên
tsinipon ya hatoy lamon, bayo inulam, ay êmbayro etaman ha anggaan hên hata luta.
41 Gawan hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay mamiutoh hên anghel ko ha boon
pamanlokop ko, ta tsiponên lay balang ampangubatan kasalanan, haka hilay mapanyag
karawakan, 42 ta ihamwag hila ha apoy ya a angkaparê. Hadyay tangih la bayro, haka
mipang-ngê-ngêt hila ha hadyay huluk la, boy ha hadyay ilab ya angkatanam la. 43 Noa,
hilay mahonol kana, ay mag-in nanad allo ya ampam-in hawang ha pamanlokop ni Apo
Namalyari ya Tatang la. Pakaihipên yo ya nagilam yo."

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlokop ni Apo Namalyari ha maalagáy pibandian ya ayn kapantag

44 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Ya pamanlokop ni Apo Namalyari
ay maialimbawa ha maalagáy pibandian ya ayn kapantag, ya nakali ha lutan kaatag,
bayo hinapolan oman. Ha hadyay kahiglaan nan nakatapol, ay nuli ya, ta in-ubuh nan
inhaliw ya atsi kana, ta hinaliw nay habaytoy luta ya nag maalagáy pibandian ya ayn
kapantag."

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlokop ni Apo Namalyari ha mihay maalagáy perlas

45 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Ya pamanlokop ni Apo Namalyari
ay maialimbawa êt ha mihay mangalakal ya ampanapol hên maalagáy perlas. 46 Hên
nakahêlêk yan mihay perlas ya hadyay maalagá, ay in-ubuh nan inhaliw ya atsi kana,
ta hinaliw nay habaytoy hadyay maalagáy perlas."

In-alimbawa ni Apo Jesus ha lambat, ya pamanlokop ni Apo Namalyari

47 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Ya pamanlokop ni Apo Namalyari
ay maialimbawa êt ha lambat ya inhamwag ha dagat, ya nakakwa hên hino-hino kay
na hên ya kênan lanêm. 48 Hên napno ya habayto, ay ginuloy la ha laylay, ta nikno hilan
impapawa ya habaytoy makêna haka a makêna. Bayo la intapon ya a makêna. 49 Êmbayro
etaman ha anggaan hên hata luta. Ipapawa lan anghel, hilay mapanyag karawakan
kanlan mahonol kan Apo Namalyari. 50 Hilay mapanyag karawakan, ay ihamwag ha
impiyerno ya hadyay apoy ya a angkaparê. Hadyay tangih la bayro, haka mipang-ngê-
ngêt hila ha hadyay huluk la, boy ha hadyay ilab ya angkatanam la."

Dapat parehon dyanan alagá ya manan toro haka ya bayon toro

51 Kinotang ni Apo Jesus hilay tagahonol na hên tungkol ha intoro na kanla, ya
wana, "Naintindihan yoy habayto?" Wanla etaman, "Awo. Angkaintindihan naên."
52 Wanay na êt ni Apo Jesus, "Kabay maintindihan yo etaman ya habaytsi: hilay mánoron
Kautuhan ni apo Moises ya ampaniwala ha an-itoro ko ya tungkol ha pamanlokop
ni Apo Namalyari, ay maialimbawa ha mihay main bali, ya tampol hên maiawah ha
dyanan pibandian na ya mana haka ya bayo. Gawan pareho lan maitoro ya manan
toro haka ya bayon toro."

A ya pinaniwal-an hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na (Marcos 6:1-6; Lucas 4:16-30)

53 Hên naitoro nay na ya habaytoy alimbawa, ay nag-alíh yay na bayro. 54 Hên
nilumatêng ya ha Nazaret, ya balayan ya pinanhumlayan na, ay hinumwên ya ha
sinagoga la, ta nanoro ya. Haka ha pamanoro na, ay nipag-êpapah hilay nakagilam, ya
wanla, "Ay-iri nan nakwa ya kamwangan na boy ya kapangyarihan na hên manyag hên

kapapaêpapah?" 55 "Daptay hiyay anak ni Jose, ya kalpintero, ya kabalayan tamo. Yarin
alwan Maria ya langan hên indo na! Yarin alwan hiyay patêl lan Santiago, Jose, Judas,
haka hi Simon! 56 Yarin alwan kabalayan tamo ya patêl nay babayi! Ay-iri nan nakwa
ya kamwangan na, haka kapangyarihan nan manyag hên kapapaêpapah?" 57 Kabay
a la ya tinanggap. Noa, wani Apo Jesus kanla, "Hilay propeta ni Apo Namalyari, ay
anggalangên ha agyan ayri ya logal, noa, a hila ampansinên hên kamag-anak la haka
kabalayan la." 58 Gawan ayn hilan paniwala kana, ay pêrad bat ya kapapaêpapah ya
dinyag na bayro.

14

Ya kamatsan ni Juan Bautista
(Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)

1 Hên habayto, ya tungkol ha andaygên lan Apo Jesus ay nagilam ni Herodes Antipas,
ya ampamaala ha probinsyan Galilea. 2 Kabay wana kanlan ampag-obra ha bali na, "Ya
ambaêgên lan Jesus, ay taganán hi Juan Bautista ya impapotoh kinay ulo, ya nabiyay
oman, kabay ampakadyag yan kapapaêpapah!"
3 Hinabi nay habayto gawan hiyay naypadakêp, naypagapoh, haka naypahukul kan
Juan Bautista gawan bat kan Herodias. Habaytsi hi Herodias, ay ahawa ni Felipe,
ya ali ni Herodes Antipas, ya bat nan pinag-ahawa ni Herodes Antipas. 4 Panay nan
an-ungkatên kan Herodes Antipas, ni Juan Bautista, ya wana, "Bawal ha Kautuhan
ya pamag-ahawa mo kan Herodias, ya ahawan ali mo!" 5 Kabay labay na dayi ni
Herodes Antipas hên ipapatsi hi Juan Bautista, noa, malimo ya kanlan kal-atan, gawan
ha muwang la, hi Juan ay mihay propeta ni Apo Namalyari.
6 Ha kaluto, ha allon pamanêmtêm ha pay-anak kan Herodes Antipas, ay timmalêk
ya anak ni Herodias ha arapan kal-atan. Haka hinumigla hi Herodes Antipas ha
pamagtalêk nan dalaga, 7 kabay impangako na kana, hên main kalamoy humpa, ya idin
na kana ya hinon pakikwaan na. 8 Gawan ha hinabi kana hên indo na, ay pinakikwaan
nan dalaga ya ipapotoh ni Herodes Antipas ya ulo ni Juan Bautista, ta idin kanan
dalaga ya habayto, hên nakapalunto ha pinggan. 9 Hadyay lungkot ni Herodes Antipas
hên pakikwaan kana hên dalaga ya habayto, noa, a nay na mapag-agkoan, gawan
naghumpa ya, haka gawan ha kal-atan ya hinagyat na ha kaluto. Hên habayto êt, ay in-
utoh nay mihay hundaloh ha hukulan hên potohên nay ulo ni Juan Bautista. 10 Tampol
yan nammita ya in-utoh na ha hukulan, ta pinotoh nay ulo ni Juan, haka 11 na impalunto
ya ulo ha pinggan, ta indin kanan dalaga, bayo indin nan dalaga ha indo na. 12 Hên
namwangan lan tagahonol ni Juan ya nalyari kana, ay kingwa la ya bangkay na, haka
lay na in-ilbêng. Bayo impamwang la kan Apo Jesus ya nalyari.

Liman libo ya pinakan ni Apo Jesus
(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

13 Hên nagilam lan Apo Jesus ya nalyari kan Juan Bautista, ay nagbangka hilan palipay
ha logal ya kabalah-balahan. Noa, hên namwangan lan kal-atan ya pagpalakwan lan
Apo Jesus, ay binitsih lan inunaan hilan Apo Jesus, hên kalamo hilay ubat ha kaganawan
balayan ya dinanan la. 14 Hên pataoy hilan Apo Jesus ha bangka, ay nahêlêk lay kal-atan.
Naingalwan na hila, ni Apo Jesus, haka namaalíh yan hakit lan nipaghakit ya gintan la.
15 Hên maranin matata ya allo ay dinumani kana ya labinlowa hên naghabi kana, ya
wanla, "Ayn bali di, haka maranin matata ya allo. Dayi ipalako mo hilay kal-atan ha
balang baryo, ya narani di, ta êmên hila makatsikap hên maêkan la." 16 Noa, hinabi na
kanla, ya wana, "A la kailangan hên mita. Hikaw tanay mam-i kanla hên maêkan la."
17 Hinabi la etaman, "Main kitamon bêngat hên limay puto haka loway kênan lanêm."
18 Wana kanla ni Apo Jesus, "Gêtan yo di kangko ya habayto." 19 Amêhên, pinaikno ni

Apo Jesus ya kal-atan ha pagpastolan bayro. Kingwa ni Apo Jesus ya limay puto haka
loway kênan lanêm. Naningla ya, ta pinahalamatan nay habayto kan Apo Namalyari.
Pino-potoh nay habayto, bayo indin na kanlan tagahonol na, ta itayak la kanlan kal-
atan. 20 Balang miha kanla ay nakaêkan angga ha nangabhoy hila. Hên tsinipon la ya
tagan, ay nakapno hila êt hên labinloway lubon. 21 Main liman libo ya lalaki ya nangan.
Main êt kal-atan ya babayi haka anak ya nangan.

Nammita hi Apo Jesus ha babon lanêm
(Marcos 6:45-52; Juan 6:15-21)

22 Tampol nan pinahakay ni Apo Jesus ha bangka hilay tagahonol na hên impauna hên
lumipay, kaban nagtsipan ya pon kanlan kal-atan. 23 Hên nagtsipan yay na ha kal-atan,
ay nilumakat yan nanalangin hên kakapag na. Namawatah ya bayron miha na. 24 Ya
bangka ya anhakyan lan tagahonol na, ay atsi ha marayo-dayo hên panhalungatên hên
makhaw ya angin haka tandulon. 25 Hên mawatah, ay nilako na hila hên nammita ha
babon lanêm. 26 Hên nahêlêk la yan ampita ha babon lanêm, ay nipan-angaw hila ha
hadyay limo la, ya wanla, "Main kamana!" 27 Noa, tampol nan hinabi kanla, "Paan kaw
malimo. Pakhawên yoy nakêm yo! Hikoy habaytsi." 28 Hên nagilam ni Pedro ya habayto,
ay wana, "Panginoon, no pêtêg hên hika ya habain, ay palakwên mo ko bahên hên mita
ha babon lanêm." 29 Wani Apo Jesus etaman kana, "Galing mina di awud!" Kabay
nagtaoy hi Pedro ha bangka, ta nammita yay na ha babon lanêm hên palako kan Apo
Jesus. 30 Noa, hên napansin nay hadyay angin, ay nalimwan ya, haka ampilêmêh yay na,
kabay nan-angaw ya, ya wana, "Panginoon, iligtas mo ko!" 31 Tampol yan dinwang ni
Apo Jesus, bayo wana kana, "Kulang pon awud ya paniwala mo! Pata ampag-alangan
ka!" 32 Hên nakahakay hilay na ha bangka, ay tinunggên ya angin. 33 Sinimba hi Apo
Jesus hên hilay atsi ha bangka, ya wanla, "Taganán pêtêg hên hika awud ya Anak ni Apo
Namalyari!"

Pinaalíh ni apo Jesus ya kaganawan hakit la ha logal hên Genesaret
(Marcos 6:53-56)

34 Pamakalipay lan Apo Jesus, ay tinumaoy hila ha bangka ha logal hên Genesaret.
35 Hên nabalayan la yan taga-bayro, ay pinarah lan impamwang ha boon logal ya
habayto, ya nilumatêng hilan Apo Jesus. Kabay gintan la ya kaganawan ya main hakit
kana. 36 Ampakiingalo hila kan Apo Jesus ya agyan laylayan dayin takop na, ya magapa
lan ampaghakit. Haka hilay nakagapa takop na, ay naalihan etaman hakit.

15

Ya natotoan la ha ninuno la, ay alwan pareho ha Kautuhan ni Apo Namalyari
(Marcos 7:1-13)

1 Panga-ubat hên habayto, ay main ungnoy Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo
Moises ya ubat ha balayan Jerusalem, ya nipandumani kan Apo Jesus, ta nangotang
hila kana, ya wanla, 2 "Pata a hila anhumonol ya tagahonol mo ha natotoan tamo ha
ninuno tamo, no ay-êmên ya pamag-uyah bayo mangan?" 3 Bayo wana êt ni Apo Jesus,
"Magaling kaw hên itad hên ayn alagá ya in-utoh ni Apo Namalyari, mahonol yon bat
ya natotoan yo ha ninuno yo! 4 Ta namiutoh hi Apo Namalyari, 'Galangên moy tatang
haka indo mo,' haka 'Hinoman ya maniran toa na, ay dapat patsên.' 5 Noa, an-itoro
yo ya malyarin ialay kan Apo Namalyari, ya dapat ihawop ha toa. Ha pamanoro yon
habayto, ay an-ibawal yoy pamanawop ha toa. 6 Antotoên yoy ninuno yo, ta an-itad
yon ayn alagá ya Habi ni Apo Namalyari. Haka kal-atan pon ya êmbahên ya andaygên
yo. 7 Ampagbabara kaw hên mangêd! Pêtêg ya impapêt ni Propeta Isaias ya tungkol
kamoyu, ya wana ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari,
8 'Ya pamagpuri la kangko, ay atsin bat ha bêbêy la, ta ayn ha nakêm la.

9 Ayn kapukat-pukat ya pamagsimba la kangko, ta ya natotoan la ha ninuno, ay an-itoro
la hên nanad ha paytoro la hên Kautuhan ko.' "*

Ya ampakarêmêk ha hêlêk ni Apo Namalyari ay angkaubat ha nakêm (Marcos 7:14-23)

10 Bayo pinarani ni Apo Jesus ya kal-atan, ta wana kanla, "Manggilam kaw haka
pakaintindiên yoy habaytsi. 11 Alwan pamangan ya an-ihubo ha bêbêy ya ampakarêmêk
hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari, noa, ya nangarawak ya habi ya angkaubat ha
bêbêy."
12 Pangayari nan naghabi, ay dinumani hila kan Apo Jesus hilay tagahonol na, ta
wanla kana, "Muwang mo ya nahakitan ya nakêm lan Pariseo ha hinabi mo?" 13 Hinabi
ni Apo Jesus kanla ya wana, "Ya kaganawan tanaman ya a intanêm ni Apo Namalyari, ya
Tatang ko ha langit, ay ulutên. 14 Paulayan yo hila. Nanad hilan buwag ya ampangakay
ha kapareho lan buwag. Ya mihay buwag ay a makaakay hên kapareho nan buwag,
ta pareho hilan minabo ha malalê ya lubot." 15 Bayo hinabi ni Pedro kan Apo Jesus,
ya wana, "Ipamulah mo kannaên daw, ya labay habiên hên habaytoy alimbawa ya
tungkol ha ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari." 16 Wana etaman
kanlan Pedro, "Hikaw man, ay a kaw ampakaintindi? 17 Alwan pamangan ya an-ihubo
ha bêbêy ya ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari, ta ya pamangan, ay
ampidann ha bitoka bayo itaká. 18 Noa, ya nangarawak ya habi ya angkaubat ha bêbêy,
ay yabay ya ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari. 19 Ta angkaubat ha
nakêm ya kaihipan hên manyag karawakan, nanad ha manyag karawakan kalabayan
lawini, manakaw, mamatsin kapareho, mamabayi haka makilalaki, manistigos ha
alwan pêtêg, haka maniran kapareho. 20 Habaytoy dyag ay angkaubat ha nakêm, haka
ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari. Noa, a ampakadêmêk ha hêlêk ni
Apo Namalyari ya mangan hên a pon nag-uyah, hên nanad ha toro hên ninuno tamo."

Ya paniwala hên mihay babayi ya alwan Israelita (Marcos 7:24-30)

21 Immalíh hilan Apo Jesus bayro, ta nunta hila ha Tiro haka Sidon, ya logal hên
alwan Israelita. 22 Main bayron babayi ya taga-Canaan, ya dinumani kan Apo Jesus, ya
namaêg, ya wana, "Panginoon, ya kaapo-apoan ni Arin David! Ingalwan mo ko! Ya anak
koy babayi ay hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk, ya hadyay ampamairap kana."
23 Noa, ayn yan hinabi hi Apo Jesus. Kabay dinumani kan Apo Jesus ya tagahonol na
ta wanla, "Paalihên mo yay na, ta ampi-angaw-angaw ya." 24 Hinabi na ha babayi ya
wana, "In-utoh akon bêngat kanlan Israelita ya nanad tupa ya nitama." 25 Noa, nandoko
ya ha arapan ni Apo Jesus ta wana, "Panginoon, hawpan mo ko!" 26 Noa, wani Apo
Jesus kana, "Pakangêrên kon antoroan haka anhawpan ya hilay Israelita. Ta habaytoy
taganán usto." 27 Noa, hinabi nan babayi, ya wana, "Panginoon, mangêd ya habayto,
noa, yarin a minan hawpan ya alwan Israelita, no hadyay pamairap ya angkatanam la!"
28 Kabay hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, "Makhaw awud ya paniwala mo! Mahonol
ya kalabayan mo!" Tampol etaman impaplag ya namairap ha anak na.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit lan kal-atan

29 Hên nag-alíh ya bayro hi Apo Jesus, ay nagdann ya ha laylay hên Dagat-dagatan hên
Galilea. Bayo nilumakat ya ha tawgtug, ta nikno ya bayro. 30 Main kal-atan ya dinumani
kana ya ampantan hên pilay, buwag, pokol, pipi, haka kaatag pon ya ampipaghakit.
Indin hila ha arapan ni Apo Jesus, haka hiyay namaalíh hên hakit la. 31 Kabay nipag-
êpapah hilay kal-atan ha nahêlêk lay ampakahabi hilay pipi, naalíh ya pagkasingkol lan
singkol, ampakabitay nay pilay, haka ampakahêlêk hilay nay buwag. Ha nahêlêk la ay
pinuri la hi Apo Namalyari ya Diyos lan Israelita.

* **15:9** Isaias 29:13.

Apat ya libo ya pinakan ni Apo Jesus
(Marcos 8:1-10)

32 Binaêg ni Apo Jesus ya tagahonol na, ta wana kanla, “Kaingalo hilay kal-atan, ta
tatloy nay allo la di, haka ayn hilay nan maêkan. No pauliên ko hilan angkablay lonoh,
ay kayno mawê hila ha dann.” 33 Wanlan tagahonol na etaman, “Ay-êmên tamo hilan
mapakan ya hata kal-atan?” 34 Kinotang hila ni Apo Jesus, “Main kitamo pon hên puto?”
Hinabi la kana, ya wanla, “Main tanan pito, haka uungnoy nanaway kênan lanêm ya
pinirito.” 35 Bayo pinaikno na hilay kal-atan ha luta. 36 Haka dinampot nay pitoy
puto boy ya kênan lanêm, ta impahalamat na kan Apo Namalyari, bayo pino-potoh nay
habayto, ta impatayak na kanlan tagahonol na. 37 Naubuh hilan nangabhoy ya kal-atan,
haka hên tsinipon lay natagan, ay nakapno hila hên pitoy tiklis. 38 Main apat ya libo ya
lalaki ya nakaêkan. Main êt babayi haka anak ya nakaêkan.
39 Bayo nagtsipan yay na kanlan kal-atan hi Apo Jesus, ta hinumakay hilan Apo Jesus
ha bangka hên palako ha logal hên Magadan.

16

Ampanapol hilay Pariseo haka hilay Saduseo hên kapapaêpapah ya ubat ha langit
(Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)

1 Main Pariseo haka Saduseo ya labay manubuk kan Apo Jesus, ya mamipahlêk yan
kapapaêpapah, ya ubat ha langit, ta êmên la mamwangan no pêtêg hên atsi kana ya
kapangyarihan ni Apo Namalyari. 2 Noa, wani Apo Jesus kanla, “No angkatatay nay
allo ta nag yayo, ay habiên yo, ‘A ya manguran nobukah ta nag yayo.’ 3 No ha maranon
ta tsinumilêm ya ginêm, ay habiên yo, ‘Manguran amêhên.’ Muwang yo no hinoy labay
habiên hên angkahêlêk yo ha langit. Yarin a yo muwang ya balang kapapaêpapah
ya andaygên ko, ay palatandaan hên nilumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari!
4 Bapan dawak kaw, ta antalibatokan yo hi Apo Namalyari. Ampanapol kaw hên
kapapaêpapah ya ubat ha langit. Noa, ayn ipahlêk kamoyu, no alwan ya nanad ha
naipahlêk hên hato, ya tatloy allo yan nabiyay ha bitokan pating hi Propeta Jonas.”*
Habayto tanay hinabi ni Apo Jesus, bayo nammita yay na.

In-alimbawa ni Apo Jesus ha pampaalsa, ya panapol lan Pariseo hên kapapaêpapah ya ubat ha langit
(Marcos 8:14-21)

5 Hên anlumipay hilay na ha Dagat-dagatan hên Galilea, ay napansin lan tagahonol
ni Apo Jesus ya naliwaan la hên mantan puto. 6 Bayo wani Apo Jesus kanla, “Taganán
dapat kaw hên kaillag ha pampaalsa lan Pariseo haka Saduseo.” 7 Gawan ha hinabi
ni Apo Jesus, ay êndat lan tagahonol na, no mantêg pampaalsa hên arina ya hinabi na
kanla, kabay nihahabi hila, ya wanla, “Hinabi nay habayto gawan a kitamo nakagêtan
puto.” 8 Muwang ni Apo Jesus ya ampihahabian la, kabay wana kanla, “Kulang ya
paniwala yo kangko! Pata an-ikayagah yoy a kaw nakagêtan puto! 9 A kaw pon awud
hên ampakaintindi! A yo pon angkakwan ihipên no ay-irin ubat ya kapangyarihan ko!
Naliwaan yoy na lawêh hên pinakan koy liman libo ha li-limay puto, haka no ungnoy
lubon ya napno hên tagan! 10 Naliwaan yoy na lawêh hên pinakan koy apat ya libo ha pi-
pitoy puto, haka no ungnoy tiklis ya napno hên tagan! 11 Yarin a kaw pon ampakaintindi
ya alwan tungkol ha puto ya hinabi ko hên wangko ya dapat kaw kaillag ha pampaalsa
lan Pariseo haka Saduseo!” 12 Naintindihan lay na bayto, ya alwa awud pampaalsa
hên puto ya anhabiên na kanla. Noa, ampaillagên hila ha alwan pêtêg ya toro lan
Pariseo haka Saduseo, ta ya panoro la ay makaalit hên ihip hên nanad ha pamikalat
hên pampaalsa ha arina ya andaygên puto.

---

* **16:4** Hêlkên ya langan Jonas ha panlêkan habi di ha bokotan Bibliya.

Hinabi ni Pedro ya hi Apo Jesus, ay hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas
(Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21)

13 Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha logal hên Cesarea Filipos, kinotang na hilay
tagahonol na, “Hinoy anhabiên lan tawo ya tungkol kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak
Tawo?” 14 Kabay hinabi la, “Wanlan kaatag ya hika ay hi Juan Bautista. Noa, wanlan
kaatag êt ya hika ay hi Propeta Elias. Hilay kaatag êt ay ampaghabin nabiyay oman hi
Propeta Jeremias, o ya miha kanlan kaatag ya propeta ni Apo Namalyari.” 15 Wana êt
kanla ni Apo Jesus, “Kamoyu etaman, hino ko ha ihip yo?” 16 Wani Pedro etaman, “Hika
ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya Anak nan angkabiyay hên ayn angga
ya hi Apo Namalyari.” 17 Wani Apo Jesus kana, “Iningalwan ka Simon, anak ni Jonas, ta
kakapag ni Apo Namalyari, ya Tatang ko ha langit, ya namipamwang hên habayto kamo.
18 Pakagilamên moy anhabiên ko kamo, Pedro. Ya labay habiên hên langan mo ay bato.
Haka ha bato ya habaytsi, ya nanad pampah-êy bali, ay ipairêng ko ya nanad bali ko, ya
kabooan hên kapareho mon ampaniwala ya hikoy Cristo. Haka a hila mahambut hên
kapangyarihan hên kamatsan, ta dyanan hila hên biyay ya ayn angga. 19 Idin ko kamo ya
tungkulan ya nanad antalanên moy susi hên pamanlokop ni Apo Namalyari. Kabay ya
bawalên mo bayri ha luta, ay bawalên ni Apo Namalyari ya atsi ha langit, haka ya a mo
bawalên bayri ha luta, ay a etaman bawalên ni Apo Namalyari.” 20 Bayo impapakabawal
hila ni Apo Jesus hên ipamwang ha hinoman ya hiyay Mesias, ya Cristo.

Impamwang ni Apo Jesus ya hiyay patsên
(Marcos 8:31-9:1; Lucas 9:22-27)

21 Paubat hên habayto, ay impamulah nay na ni Apo Jesus kanlan tagahonol na ya
malyari kana ha lumatêng ya allo, ya wana, “Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo,
ay kailangan hên magdanas hên hadyay pamagdusa ha Jerusalem. Hikoy araên lan
mánoron Kautuhan ni apo Moises. Araên la kon toa ya nag tungkulan ha bansa, haka
araên la ko êt hên ampamaala kanlan pari. Ipapatsi la ko, noa, ha ikatlon allo ay biyayên
akon oman.” 22 Kabay indayo yan pêrad ni Pedro ta hinabyanan na ya, gawan êndat
nan a patsên ya Mesias, ya Cristo, ya wana, “Panginoon! Paan dayi palyariên ni Apo
Namalyari ya habayto!” 23 Noa, inumarap hi Apo Jesus kan Pedro ta hinabyanan na ya,
“Pedro, paan mo kon tuksoên hên nanad ha pamanukso kangko ni Satanas! An-abalaên
mo ko. Ya pan-ihipên mo ay alwan kaihipan ni Apo Namalyari, noa, kaihipan hên tawo!”
24 Amêhên, wana kanlan tagahonol na, “Hilay labay hên humonol kangko, ay dapat
liwaan lay sarili lan kalabayan haka humonol kangko. Dapat nakal-an hilan magdanas
hên hadyay pamagdusa haka matsi, ya maialimbawa ha pamakay hên nabyat ya koros.
25 Hila etaman ya a anhumonol kangko, gawan a la labay hên matsi o mangoman ya
pamimiyay la, ay matsi etaman. Noa, hilay matsi gawan ha paniwala la kangko, ay
dyanan biyay ya ayn angga. 26 Mikamihan man kanan mihay tawo ya pibandian di ha
luta, ay a na mapakinabangnan ya habayto, no hiya etaman ay mipalako ha kaparusaan
ya ayn angga! Yarin matanggap ya pibandian na hên pagbii, ta êmên a mipalako ha
kaparusaan ya ayn anggaan ya kaêlwa na! 27 Hiko ya Taga-Langit ya In-anak Tawo, ay
mag-orong bayri ha luta. Ha pag-orong ko, ay atsi kangko ya kapangyarihan haka ya
kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka kalamo ko hilay anghel
na. Tumbahan ko bayto ya balang miha, ha dinyag la. 28 Pakagilamên yo! Main ungno
di kamoyu ya a matsi angga ha mahêlêk la ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, hên
ampamaala.”

17

Nakikit hi Apo Jesus, hi apo Moises, haka hi apo Elias
(Marcos 9:2-13; Lucas 9:28-36)

1 Hên nalabah ya anêm ya allo paubat hên hinabi nay habayto ni Apo Jesus ay
pinaglamo na hi Pedro, hi Santiago haka hi Juan ya kapotoh pohêl ni Santiago, hên
nilumakat ha matag-ay ya tawgtug hên kakapag la. 2 Kaban atsi hila bayro, ay naoman
ya itsura ni Apo Jesus. Ya lupa na ay nag-in kapahilêw hên nanad ha allo, haka ya takop
na ay nag-in bapan putsi ya kapahilêw. 3 Namakonkaynaman ay main mámipamwang ya
an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya ubat ha langit, ya hi apo Moises haka hi apo Elias
ya kalamo ni Apo Jesus hên ampihahabi. 4 Bayo hinabi ni Pedro, ya wana, "Panginoon,
mangêd ya atsi kitamo di. No labay mo, ay manyag akon tatloy hawong di. Miha
kamo, miha kan apo Moises, haka miha kan apo Elias." 5 Ampaghabi ya pon hi Pedro
hên inupungan hila hên ginêm, haka main hilan nagilam ya habi ya ubat ha ginêm, ya
wanan habi, "Hatsi ya anlugurên kon Anak ya taganán an-ikahigla ko. Gilamên yoy habi
na." 6 Hên nagilam lan Pedro ya habayto, ay hadyay limo la, haka hila nipandoko hên
nakadêngdêng. 7 Noa, dinanian hila ni Apo Jesus hên inahwil, ta wana kanla, "Mirêng
kaw, paan kaw malimo!" 8 Hên naningla hila, ay mimiha na tana ni Apo Jesus ya nahêlêk
la.

9 Ha paglohan la hên ubat ha tawgtug, ay impapakabawal ni Apo Jesus hilay habaytoy
tatloy tagahonol na hên ipamwang ha hinoman ya nahêlêk la ha tawgtug, angga ha a
ya pon matsi haka mabiyay oman, ya hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. 10 Gawan
nahêlêk la bayro ha tawgtug hi apo Elias, ay kinotang la hi Apo Jesus, ya wanla, "Awta
panhabiên lan mánoron Kautuhan ni apo Moises ya kailangan mag-orong ya pon di
ha luta hi apo Elias, bayo ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas
ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala?" 11 Hinabi na kanla ni Apo Jesus, ya wana,
"Pêtêg ya habaytoy anhabiên lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. 12 Noa, anhabiên ko
kamoyu, ya nilumatêng yay na di ha luta ya nanad kan apo Elias, haka a la ya nabalayan
ya hiyay habayto ya lumatêng bayo ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ta pinairapan la
ya. Êmên êt bayro, ay hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay magdanas hên hadyay
pamairap ha gamêt la." 13 Hên hinabi nay na ya habayto ni Apo Jesus, ay naintindihan
lay na ya hi Juan Bautista awud ya inungkat ni Apo Jesus ya nanad kan apo Elias.

Namipaplag hi Apo Jesus hên hinumapat haka ampamatugaw ha mihay anak ya lalaki (Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43a)

14 Hên ubat hilay na ha tawgtug, ay tinupa hilan Apo Jesus hên kal-atan. Kalamo lay
mihay lalaki ya nandoko ha arapan ni Apo Jesus. 15 Wanan lalaki, "Panginoon, ingalwan
mo dayi ya anak koy lalaki ta main yan tugaw. Hadyay pamairap ya angkatanam nan
anak, ta panay yan ampitumba ha apoy, haka ampihugno ha lanêm. 16 Gintan ko ya ha
tagahonol mo, ta paalihên la dayi ya hakit na, noa, a la ya kayan paalihên." 17 Amêhên,
wani Apo Jesus, "Hikaw ya angkabiyay amêhên ay ayn paniwala, haka hadyay dawak
kaw. Ay-irin angga kataw hên pakilamoan haka pakitagalan?" Bayo wana kanan lalaki,
"Gêtan mo di ya anak mo." 18 Bayo hinabyanan haka impaplag ni Apo Jesus ya narawak
ya hinumapat kanan anak, kabay paubat hên habayto, ay a yay na tinugaw ya habaytoy
anak.

19 Hên hila-hila tana hilan Apo Jesus, haka hilay tagahonol na, ay kinotang la ya,
"Awta a naên ya napaalíh ya hinumapat kanan anak?" 20 Wana etaman ni Apo Jesus,
"Gawan kulang ya paniwala yo ha kapangyarihan ni Apo Namalyari. Pakagilamên yo,
pêpêrad man ya paniwala yo, hên nanad ha pinakananaway but-o, ay mahabi yo kanan
hata tawgtug ya, 'Mag-álih ka ha dagat!' haka humonol ya kamoyu. Hilay ampaniwala
kan Apo Namalyari ay makadyag hên kaganawan! 21 Noa, ya êmbayroy narawak ya a
angkahêlêk, ay mapaalíh bêngat ha panalangin haka ha pamagtêêh hên a mangan, ta
êmên a maabala ya panalangin."

Inoman nan hinabi ni Apo Jesus ya patsên ya
(Marcos 9:30-32; Lucas 9:43b-45)

22 Hên napi-tsi-tsipon hilan Apo Jesus ha probinsyan Galilea, ay wana kanlan taga-
honol na, “Hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit ha kapatsi ko. 23 Patsên la
ko, noa, ha ikatlon allo, ay mabiyay kon oman.” Kabay hadyay lungkot hên nakêm lan
tagahonol na, hên nagilam lay habayto.

Ya pamayad ni Apo Jesus hên buwih ha Templo

24 Hên nilatêng hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum, ay main napaidani kan Simon
Pedro ya máningil buwih hên Templo, ta nangotang kana no ampamayad yan buwih hên
Templo hi Apo Jesus. 25 “Awo. Ampamayad yan buwih,” wani Pedro. Hên nilumatêng
hila ha bali ya anlakwên la, ay tampol nan kinotang ni Apo Jesus hi Pedro, “Simon, ha
ihip mo, hino ya ampaningilan buwih hên hilay ari ya ampamaala bayri ha luta? Hilay
mitataanak la, o hilay kaatag?” 26 Hinabi ni Pedro, ya wana, “Hilay kaatag.” Kabay wani
Apo Jesus kana, “No êmbayro awud, ay a la ampaningilan buwih ya pamilya la. 27 Êmbayro
man, ta êmên hila ayn mahabi, ay mamaniwit ka, ta ya una mon makwa, ay bibitên moy
bêbêy ta mahêlêk mo bayro ya mihay pera ya pilak ya sakto ha pamayad hên buwih hên
Templo ha loway katawo. Kowên moy habayto ta ibayad mo ha buwih ta.”

18

No hino ya matag-ay ya tungkulan
(Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)

1 Hên habayto, ay dinumani kan Apo Jesus, ya tagahonol na, hên nangotang no hino
kanla ya pinakamatag-ay ya tungkulan lano ha pamanlokop ni Apo Namalyari. 2 Binaêg
nay mihay anak ya nanawa hên mirêng ha arapan la. 3 Bayo wana kanla, “Pakagilamên
yo, magbayo kaw hên mag-in maaypa ya nakêm, hên nanad kanan hata nanaway anak,
ta no alwan maaypa ya nakêm yo, ay taganán a kaw makapakilamo ha pamanlokop
ni Apo Namalyari. 4 Hilay maaypa ya nakêm, ay hilay mag-in pinakamatag-ay ha
pamanlokop ni Apo Namalyari. 5 Hinoman ya ampaniwala kangko, ya ampananggap
kanlan maaypa ya nakêm ya nanad hata nanaway anak, hên gawan habaytoy paniwala
la kangko, ay nanad hiko ya antanggapên la.”

Ya pangubatan hên pamanyag kasalanan
(Marcos 9:42-48; Lucas 17:1-2)

6 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Hinoman ya pangubatan hên
pamanyag kasalanan hên mihay maaypa ya nakêm hên nanad kanan hata nanaway
anak ya ampaniwala kangko, ay mangêd pon kana, ya bayo ya mag-in pangubatan hên
habayto, ay patsên ya hên êl-an yan mahlay ya bato ha lêêy na, ta ilêmêh ya ha malalê
ya lanêm. 7 Taganán kapaingalo hilay tawo bayri ha luta, ta mal-at ya pangubatan hên
pamanyag kasalanan. Taganán lumatêng kantamo ya tukso hên manyag kasalanan,
noa, kaingalo ya ampangubatan hên tukso.

8 “No gamêt o bitsih mo ya anggamitên mon manyag kasalanan, ay mangêd ya potohên
mo ya habayto. Ta mangêd ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha langit hên ayn gamêt
o bitsih kanan mitapon ha impiyerno ha apoy ya taganán a maparê hên main gamêt o
bitsih. 9 No mata mo ya anggamitên mon manyag kasalanan, ay kêwêtên mo haka mon
itapon. Ta mangêd pon ya ayn mata hên milamo ha biyay ya ayn anggaan ha langit,
kanan main mata hên mihamwag ha apoy ha impiyerno.”

Hilay a pon nagpalokop kan Apo Namalyari, ay nanad hilan tupa ya nitama
(Lucas 15:3-7)

10 Amêhên, ay wanay na êt ni Apo Jesus, “Paan yo hilan musmusên ya miha man
ya ampaniwala kangko ya maaypa ya nakêm hên nanad kanan hata nanaway anak,

ta hilay anghel ha langit, ya ampangillag kanla, ay panay hên ampamipamwang kan
Apo Namalyari, ya Tatang ko, ha kaganawan angkalyari kanla. 11 [Gawan hiko, ya
Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi di ha luta, ta êmên iligtas ha kaparusaan ya hilay
nitama.]
12 "No alimbawa ta main miha kamoyu ya nag magatoh ya tupa, ta nitama ya miha,
ay hinoy daygên na? Siguradon ibalag na pon ya siyamapo boy siyam bayro ha
pagpastolan la, ta tapolên nay miha ya nitama hên angga ha matapol nay habayto. 13 No
natapol nay habaytoy nitama, ay taganán mas ikahigla nay habayto, kanan siyamapo
boy siyam ya a nitama. 14 Êmbayro êt hi Apo Namalyari, ya Tatang ko ha langit. A na
labay hên midayo kana ya miha man kanlan ampaniwala kangko ya maaypa ya nakêm
hên nanad hata nanaway anak."

No makadyag kasalanan ya mihay patêl ha Panginoon

15 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "No makadyag kasalanan kamo
ya mihay patêl mo ha Panginoon, ay pagkahabi mo ya hên kakapag yo. No gilamên na ka,
ay miúmang ya pamipatêl yo ha Panginoon, haka naiúmang mo ya kan Apo Namalyari.
16 Noa, no a na ka gilamên, ay mangilamo ka hên miha o lowa ya kaatag ya patêl ha
Panginoon, ta êmên main manggilam ha pinihabian yon lowa hên main lowa o tatloy
tistigos. 17 No a ya pon êt manggilam, ay ipamwang mina ha arapan lan kapareho yon
patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. No a ya pon êt manggilam kanla man ya
kapareho yon patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ay dayuán yo ya hên itad kanlan
a ampagpalokop kan Apo Namalyari, haka nanad kanlan mapanyag karawakan."

Magkamiha ha panalangin

18 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "Ya bawalên yo bayri ha luta, ay
bawalên êt ha langit, haka ya a yo bawalên bayri ha luta, ay a etaman bawalên ha langit."
19 "Pakagilamên yo. No main lowa kamoyu di ha luta, ya magkamiha ha panalangin
yo, ay ipatupad ni Apo Namalyari, ya Tatang ko ha langit ya habaytoy labay yo kana.
20 Ta no anto ya main lowa o tatlo ya naka-tsipon gawan ha pamakimiha la kangko, ay
atsi ko hên kalamo la."

Ya alimbawa ya tungkol ha ipoh ya a mamatawad

21 Amêhên, ay napaidani hi Pedro kan Apo Jesus hên nangotang, "Panginoon,
makaungno kon patawarên ya patêl ko ha Panginoon, ya panay hên ampanyag
kasalanan kangko? Katapito kaya?" 22 Hinabi kana ni Apo Jesus, "Alwan bat katapito,
noa, pitumpon oman. 23 Gawan êmên di ya maialimbawa ya pamanlokop ni Apo
Namalyari. Main mihay ari ya labay maningil hên impautang na kanlan ipoh na. 24 Ya
una hên gintan kana, ay main utang hên milyun-milyun ya pera. 25 Gawan ha hiya ay
taganán ayn maibayad, ay in-utoh hên ari ya ihaliw hilay mitataanak haka pibandian la,
ta êmên mabayaran ya utang. 26 Kabay nandoko ya ipoh ha arapan hên ari ta nakiingalo
ya, 'Dyanan mo ko pon hên panaon ta ubuhên kon bayaran kamo ya utang ko.' 27 Gawan
ha naingalwan na ya, ay a na yay na pinabayad ta binura nay na ya utang.
28 "Noa, hên nammitay nay habaytoy ipoh, ay nakatupa nay kapareho nan ipoh ya
main utang kana hên alagán magatoh ya allon pamag-obra. Dinakêp na ya ta sakalên
na ya dayi, ya wana, 'Bayaran minay utang mo kangko!' 29 Nandoko ya ha arapan na
ya kapareho nan ipoh hên nakiingalo, ya wana, 'Dyanan mo ko pon hên panaon, ta
bayaran koy utang ko.' 30 Noa, a ya nabay hên dyanan yan panaon. Yan impahukul na
ya hên angga ha makabayad ya kana. 31 Hên nahêlêk lan kapareho lan ipoh, ya nalyari,
ay namalagêhbêg ya nakêm la, kabay inhumbung la kanan ari ya nalyari. 32 Kabay
impabaêg yay na êt hên ari, ta wana kana, 'Narawak ya ugali mo! Pinatawad kata ha
boon utang mo kangko, gawan ha ingalo ko kamo. 33 Pata a ka nalonos ha kapareho mon
ipoh, hên nanad ha pangingalo ko kamo!' 34 Ha hadyay huluk hên ari, ay impahukul nay

ipoh, hên angga ha a nan nabayaran ya boon utang na. 35 Êmbayro êt ya daygên kamoyu
ni Apo Namalyari ya Tatang ko ha langit, no a yo patawarên ya kapareho yon patêl ha
Panginoon hên booy nakêm."

19

Intoro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamihiyay hên miahawa
(Marcos 10:1-12)

1 Hên naitoro nay na ni Apo Jesus ya tungkol ha pamatawad, ay immalíh hila bayro
ha probinsyan Galilea, ta nagdann hilay na ha probinsyan Judea, hên nilumipay ha Ilog
Jordan. 2 Kal-atan ya nangamat kana, haka namaalíh yan hakit la.
3 Main ungnoy Pariseo bayro ya napaidani kan Apo Jesus ya labay mandakêp kana
ha pamaghabi na. Kabay nangotang hila kana, "Malyari ha mihay lalaki hên ihiyay nay
ahawa na, agyan hinoman ya pagbad-an?" 4 Hinabi hi Apo Jesus, "A yo pon nabaha, ya
hên hato, hên dinyag ni Apo Namalyari ya luta, ay nanyag yan lalaki, haka nanyag ya
êt hên babayi?* 5 Kabay lakwanan nan lalaki ya toa na, ta milamo hilay nay miahawa.
Hilay miahawa ay mag-in mimiha,† 6 kabay alwa hilay nan lowa, ta mimiha hila tana.
Ya pinilamo ni Apo Namalyari, ay paan pihiyayên." 7 Wanlay na êt, "Pata in-utoh ni apo
Moises ya malyarin dyanan lan lalaki hên kahulatan hên pamihiyay ha ahawa la, bayo
malyari lay nan ihiyay?" 8 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, "Pinaulayan ni apo Moises hên
manyag hên êmbayro, ya ninuno yo, gawan ha kakdêyan ulo la ha a la labay humonol
ha kalabayan ni Apo Namalyari. Noa, hên dinyag ni Apo Namalyari ya luta, ay tinalagá
na ya miahawa ay paan mihiyay. 9 Kabay anhabiên ko kamoyu amêhên, ya hinon lalaki
ya mamihiyay hên ahawa na, no a ya nakilalaki, bayo mag-ahawan kaatag, ay nanyag
kasalanan gawan namabayi ya."
10 Amêhên, wanlan tagahonol ni Apo Jesus, "No êmbayroy angkalyari, ay paan pon
awud hên mag-ahawa ya mihay lalaki." 11 Noa, wani Apo Jesus, "Hilay kaatag ay
dinyanan ni Apo Namalyari hên pamagtêêh hên a mag-ahawa, noa, hilay kaatag ay a
makatêêh hên a mag-ahawa. 12 Alwan pare-pareho ya ampangubatan no pata main
lalaki ya a mag-ahawa. Ya kaatag, ay gintanan lay na ya habayto ha pagkaanak la.
Ya kaatag ay dinyag êmbayro hên kapareho la. Haka ya kaatag, etaman ay tinalagá la
hên a mag-ahawa, ta êmên a maabala ya pamitoro la hên tungkol ha pamanlokop ni
Apo Namalyari. Hila ya ampakaintindi hên hinabi ko hên tungkol ha pamag-ahawa, ay
dapat lan honolên ya habayto."

Inhalangin ni Apo Jesus ya nanganaway anak
(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)

13 Nanganaway anak man, ay anggêtan kan Apo Jesus, ta ihalangin na hila hên
ipalunto nay gamêt na ha ulo la. Hên nahêlêk lan tagahonol ni Apo Jesus ya manianak-
anak ay binawal lay ampantan kanla. 14 Noa, wani Apo Jesus kanlan tagahonol na,
"Paulayan yo hilay anak hên paidani kangko. Paan yo hilan bawalên. Ta hilay maaypa
ya nakêm ya nanad kanla, ay hila ya ilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari." 15 Hên
naipalunto nay gamêt na ha ulo hên inhalangin na hila, ay nammita yay na.

Ya mihay mabandi, ya Israelita, ya nangotang no hino ya dapat nan daygên ta êmên ya madyanan biyay ya ayn angga
(Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30)

16 Main mihay lalaki ya dinumani kan Apo Jesus, hên nangotang, "Mánoro, hinoy
kangêran ya dapat kon daygên, ta êmên ako madyanan hên biyay ya ayn angga?"
17 Hinabi kana ni Apo Jesus, "Pata kinotang mo kangko no hinoy mangêd? Hi Apo
Namalyarin bêngat ya mangêd. No labay mon madyanan kan biyay ya ayn angga,

* **19:4** Genesis 1:27. † **19:5** Genesis 2:24.

ay dapat mon honolên ya Kautuhan na." 18 Kabay kinotang na êt hên lalaki, "Hinoy
Kautuhan?" Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, "Paan mamatsin kaparehon tawo. Paan
mamabayi. Paan makilalaki. Paan manakaw. Paan manistigos ha alwan kaptêgan.
19 Galangên moy toa mo, haka lugurên moy kapareho mo hên nanad ha pamanlugud
mo ha sarili mo." 20 "Mánoro, anhonolên kina ya habayto ngan paubat hên anak ako
pon. Hino pon ya kailangan kon daygên?" 21 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, "No labay
mon ayn kan pamagkulang kan Apo Namalyari, ay iubuh mon ihaliw ya pibandian mo,
bayo idin moy naablian kanlan mangairap, ta madyanan kan mantêg hên pibandian ha
langit. Pangayari mon nadyag ya habayto, ay mag-orong ka di, ta humonol ka kangko."
22 Noa, hên nagilam nay habi ni Apo Jesus, ay nammita yay na hên ampaglungkot, ta
miha yay mabandi.

23 Bayo wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, "Pakagilamên yo! Alwan nataluh hên
makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya hilay mabandi! 24 Anhabiên ko
etaman kamoyu, ya nataluh hên magdann ha lubot karayêm ya mihay kamelyo kanan
makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya mihay mabandi." 25 Angkalipang
ya ihip lan tagahonol na ha hinabi na, kabay kinotang la ya, "Hino awud ya miligtas hên
makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari?" 26 Pinakahêlêk hila ni Apo Jesus,
bayo wana, "Ya a madyag hên tawo, ay madyag ni Apo Namalyari."

27 Amêhên, wani Pedro, "Ay-êmên kay, ya tagahonol mo? Imbalag naên ya kaganawan,
ta êmên kay humonol kamo. Hino etaman ya idin kannaên?" 28 Hinabi etaman ni Apo
Jesus, "Pakagilamên yo! Lano no bayoên ni Apo Namalyari ya luta, ta hiko, ya Taga-
Langit, ya In-anak Tawo ay mamaala hên main kapangyarihan, ay mikno kaw ha iknoan
hên ari ta mamaala kaw kanlan Israelita, ya hilay kaapo-apoan lan labinloway anak ya
lalaki ni apo Israel. 29 Hilay nangibalag bali la, o kapotoh pohêl la, o toa la, o anak la, o
luta la, gawan ha pamanhumonol la kangko, ay matumbahan hên katamagatoh kanan
imbalag la, kaban atsi hila pon di ha luta. Bayo lano madyanan hila êt hên biyay ya ayn
angga. 30 Noa, mal-at kanlan matag-ay ya tungkulan ha hêlêk hên kapareho la, ay alwan
matag-ay ha hêlêk ni Apo Namalyari, haka mal-at kanlan maaypa ya tungkulan ha hêlêk
hên kapareho la, ay matag-ay ha hêlêk ni Apo Namalyari."

20

Hi Apo Namalyari ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha nag ubasan

1 Inhundo ni Apo Jesus ya pamanoro na, ya wana, "Ya pamanlokop ni Apo Namalyari,
ay maialimbawa ya êmên di: Main mihay nag ubasan. Dali allo pon, ay inumawah
yan nanapol hên mabay mag-obra ha ubasan na. 2 Hên napikasundo hilay na ha upa
ha mihay allon pamag-obra, ay pinaobra na hilay na. 3 Hên alas nuwebe hên matag-
ay ya allo, ay main yan nahêlêk ya ayn an-obraên ha palengke, 4 kabay wana kanla,
'Mag-obra kaw ha ubasan ko ta upaan kataw ha hukad ya upa.' Kabay nammita hilay
nan nag-obra. 5 Hên mag-aalas dose hên ugto, haka hên mag-aalas tres hên maapon,
ay nakatapol yay na êt hên mabay mag-obra ta pinaobra na hila ha ubasan na. 6 Hên
mag-aalas singkoy na hên maapon hên immawah ya, ay nakahêlêk yay na êt hên ayn
an-obraên, ta wana kanla, 'Pata nakaiirêng kaw di hên ayn an-obraên hên boon allo?'
7 Wanla kana, 'Gawan ayn namaobra kannaên.' Hinabi na kanla, 'Mag-obra kaw tana
etaman ha ubasan ko.'

8 "Hên anyumabi, ay wanan nag ubasan kanan paypaniwal-an na, ya wana, 'Baêgên
mo hilay nay mag-obra, ta idin mina kanla ya upa la. Ya una mon dyanan, ay hatoy
natawli hên pinaobra.' 9 Hên nilumatêng hilay nay pinaobra hên paubat alas singko
hên maapon, ay dinyanan hilan alagá hên pamag-obra ha mihay allo. 10 Amêhên, hên
nilumatêng hilay unan pinaobra, ay êndat la no maupaan hila hên mahlay kanan upa lan
natawli hên pinaobra. Noa, pare-pareho hilan dinyanan etaman hên upa ha mihay allon

pamag-obra nanad ha napikasundo la. 11 Hên nakwa lay nay upa la, ay nagmulongan
hila ha nag ubasan, 12 ya wanla, ‘Mimihay oras ya pamag-obra lan natawli hên pinaobra
mo, yan pareho ya upa la, haka upa naên, ya nag-obran patingapon, ha hadyay omot
allo.’ 13 Noa, wanan nag ubasan kanan miha kanlan una nan pinaobra, ‘A kata niloko.
Napikahundoan ta ha upa ha mihay allon pamag-obra. 14 Kowên minay upa mo ta
mita kay na. Atsi kangko no piparehoên koy upa yon una haka natawli. 15 Yarin ayn
akon karapatan ha pibandian ko, hên daygên ya kalabayan ko! Kayno angkahêm ka
kangko, gawan mapam-i ko!’ 16 Êmbayro êt ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Mal-at
kanlan matag-ay ya tungkulan ha hêlêk hên kapareho la, ay alwan matag-ay ha hêlêk ni
Apo Namalyari, haka mal-at kanlan maaypa ya tungkulan ha hêlêk hên kapareho la, ay
matag-ay ha hêlêk ni Apo Namalyari.”

Ikatlon pangungkat ni Apo Jesus, ya patsên ya (Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)

17 Hên atsi hila ha dann, hilan Apo Jesus, hên palako ha balayan Jerusalem, ay
impapawa nay labinloway tagahonol na kanlan kal-atan, ta wana kanlan bêngat,
18 “Pakagilamên yo! Anlumakat kitamo ha Jerusalem, haka hiko, ya Taga-Langit, ya In-
anak Tawo, ay i-upit kanlan mánoron Kautuhan ni apo Moises haka kanlan ampamaala
kanlan pari. Habiên lan habayto ya dapat akon patsên. 19 Idin la ko kanlan alwan
Israelita ta êmên ako musmusên, pagpapatokên haka patsên lan habayto ha koros. Noa,
ha ikatlon allo, ay mabiyay kon oman!”

Ya labay nan ahawa ni Zebedeo (Marcos 10:35-45)

20 Nandoko hên nangotang kan Apo Jesus ya ahawa ni Zebedeo, hên kalamoy loway
anak la, ya lowa kanlan tagahonol ni Apo Jesus, ya wana, “Panginoon, main ako dayin
pakihabi kamo.” 21 Kabay kinotang ni Apo Jesus, “Hinoy labay mo kangko?” Wana
etaman kana, “Labay ko, ya lano ha pamanlokop mo, ay paiknoên moy hata loway anak
ko ha dani mo, ya miha ha dapit panabtab, haka miha êt ha dapit uki.” 22 Wani Apo
Jesus kanlan loway anak na, “A yo angkaintindihan ya pamagdusa ya maranasan yo,
no mahonol ya kalabayan yo. Matêêh yoy pamagdusa ya danasên ko? Taganán nakal-an
kaw hên matsi hên nanad kangko?” Wanla etaman kana, “Awo. Nakal-an kay.” 23 Kabay
wani Apo Jesus kanla, “Madanasan yoy pamagdusa ya danasên ko, haka matsi kaw hên
nanad kangko. Noa, ayn akon karapatan hên maghabi no hinoy mikno ha dani ko, ta
habaytoy tinalagá nay na ni Apo Namalyari ya Tatang ko.”

24 Hên nagilam lan mapoy tagahonol na, ya labay ni Santiago haka Juan, ay hinu-
muluk hila. 25 Kabay pinarani na hila ni Apo Jesus, ta wana kanla, “Muwang yo ya
hilay manungkulan lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay andaygên lan ipoh
ya angkalokopan la, haka an-iatay la hilan manyag kalabayan la. 26 Noa, dapat alwan
êmbayro ya daygên yo. No labay yon mag-in matag-ay ya tungkulan, ay dapat yon huyuên
ya kapareho yon tawo. 27 Ya labay mag-in pinakamatag-ay ya tungkulan, ay dapat mag-
in nanad ipoh hên kalamo na. 28 Ta hiko man ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi
bayri amêhên ha luta, alwan para paghuyuan, noa, para maghuyo angga ha idin koy
biyay ko, ha pangakbus hên kal-atan.”

Nakapamukat hi Apo Jesus hên loway buwag (Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43)

29 Amêhên, nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Jerico. Haka hên paalíh hila bayro
ha balayan, ay main kal-atan ya nangamat kanla. 30 Main bayron loway buwag ya
ampikno ha danin dann. Hên nagilam lay ampanlibah hi Apo Jesus ay in-angaw la, ya
wanla, “Panginoon, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo kay dayi!” 31 Binawal
hilan maglabak hên hatoy kal-atan ya ampakihonol kan Apo Jesus, noa, impakakhaw

lan in-angaw, “Panginoon, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo kay dayi!” 32 Hên
nagilam ni Apo Jesus ya angaw la, tinunggên ya ta nangotang ya kanla, “Hinoy labay yon
daygên ko kamoyu?” 33 Kabay wanlan buwag, “Panginoon, labay naên hên makahêlêk.”
34 Iningalwan na hila ni Apo Jesus, kabay ginap-an nay mata la. Tambêng hila etaman
nakahêlêk, haka nakihonol hilay na kanlan Apo Jesus.

21

Mal-at ya ampagpuri kan Apo Jesus hên ampandaraho yay na ha balayan Jerusalem (Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

1 Nahên andumani hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ta atsi hilay na ha balayan Betfage ha
Tawgtug Olibo, ay impauna ni Apo Jesus ya lowa kanlan labinloway tagahonol na, 2 ta
wana kanla, “Muna kaw ha balayan. Tampol yon mahêlêk ya nakah-êl ya mihay asno,
ya nag bisero. Okalên yoy habayto, ta gêtan yo hila di. 3 No main mangotáng kamoyu
no awta an-okalên yoy habayto, ay habiên yo, ya kailangan lan Panginoon, haka tampol
nan ipagtan kamoyu.”
4 Nalyari ya habayto, ta êmên matupad ya hinabi nan mámipamwang hên an-ipaihip
kana ni Apo Namalyari hên hato, ya wana, 5 “Habiên yo kanlan taga-Jerusalem,*
‘Hêlkên yo, atsi di ya ampamaala kamoyu, ya nagpakaaypan nakêm hên himmakay ha
asno,
haka ya biseron asno.’ ”†
6 Kabay nammita hilay nay loway tagahonol na ya in-utoh na, ta hinonol lay hinabi ni
Apo Jesus kanla. 7 In-akay lay na kan Apo Jesus ya mitaindoy asno, haka la inamakan
pangkêbêl la, bayo himmakay hi Apo Jesus. 8 Inhundo lan Apo Jesus ya pammita lan
palakon Jerusalem. Ha pandanan lan Apo Jesus, ay nami-amak hilay kaatag ya atsi
bayro hên takop la. Kaatag ay nanigpah hên bulong ya in-amak la etaman ha pandanan
na, gawan ha panggalang la kana. 9 Hilay kal-atan ya atsi ha unaan ni Apo Jesus haka
hilay anhumonol kana ay nipan-angaw, “Hosanna kan Apo Jesus, ya kaapo-apoan ni
Arin David! Iningalwan ya habaytsi ya in-utoh ni Apo Namalyari! Puriên hi Apo
Namalyari!”
10 Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ay nagulo ya boon balayan ta
nikokotang hila, “Hinoy habaytsi?” 11 Hinabi lan kal-atan kalamo ni Apo Jesus,
“Habaytsi hi Apo Jesus ya propeta ni Apo Namalyari ya taga-Nazaret ha probinsyan
Galilea.”

Namitaboy hi Apo Jesus hên ampipagtinda ha Templo (Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

12 Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ay nagpakha ya ha Templo. Intaboy
na hilay ampipagtinda haka ampipanaliw bayro. In-iitwag nay lamisaan lan mámihagili
hên pera, haka in-iitwag na êt ya iknoan lan mámihaliw hên pati-pati. 13 Hinabi na kanla,
“Nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, ‘Ya bali ko ay
ambaêgên balin panalanginan.’‡ Noa, dinyag yo yan logal ya panlokoan yon kapareho
yo!”§
14 Main bayron buwag haka pilay ya nipandumani kan Apo Jesus, haka namaalíh ya
hên hakit la. 15 Main êt bayro hên anak ya atsi ha lalên Templo ya ampagpuri kan Apo
Jesus, ya wanla, “Puriên ya Kaapo-apoan ni Arin David!” Noa, hên nahêlêk lan mánoron
Kautuhan ni apo Moises boy hilay poon pari ya kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus,
haka la nagilam ya pamagpuri lan anak, ay hinumuluk hila. 16 Kabay wanla kan Apo
Jesus, “A mo angkagilaman ya pamagpuri lan anak kamo?” Wana etaman ni Apo Jesus,

---

* **21:5** Sion ha habin Griego. Isaias 62:11. † **21:5** Zacarias 9:9. ‡ **21:13** Isaias 56:7. § **21:13** Jeremias 7:11.

“Awo! Angkagilam koy pamagpuri la kangko. Yarin a yo êt nabaha ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ya êmên di,
‘Tinoroan moy anak haka hilay ampanoho pon ta êmên mag-in ayn pamagkulang ya
pamagpuri la kamo!’ ”*
17 Amêhên, ay immalíh yay na bayro hi Apo Jesus ta namayabi ya ha baryon Betania.

Inhumpa ni Apo Jesus ya mihay poon igos (Marcos 11:12-14, 20-24)

18 Pangamaranon hên mag-orong hilan Apo Jesus ha balayan Jerusalem hên ubat ha Betania, ay nilonoh hi Apo Jesus. 19 Hên nahêlêk nay mihay poon igos ha dann, ay dinanian nan hinlêk no main tagêy. Noa, bulong bêngat ya nalatngan na. Kabay wana kanan kayo, “Angga-angga, ay a kay na managêy oman!” Haka tambêng nayangoy habaytoy kayo. 20 Hên nahêlêk lan tagahonol na ya tambêng nayango ya habaytoy kayo, ay nag-êpapah hila, haka hila nangotang kan Apo Jesus no awta tampol nayango ya habayto. 21 Wani Apo Jesus, “Pakagilamên yo, no ampaniwala kaw kan Apo Namalyari, haka no a kaw ampag-alangan, ay madyag yo êt ya dinyag ko ha kayon igos, haka alwan bat habayto ya madyag yo, noa, maiutoh yoy hata tawgtug hên mitapon ya ha dagat, ay daygên nay na ni Apo Namalyari ya habayto. 22 No ampaniwala kaw, ay matanggap yoy hinoman ya pakikwaan yo ha panalangin.”

No antoy ubatan hên tungkulan ni Apo Jesus (Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8)

23 Mihay allo hên atsi ya hi Apo Jesus ha Templo hên ampanoro, ay dinumani kana hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari. Hinabi la kana, “Habiên mo kannaên no hinoy tungkulan mo hên manyag hên pandaygên mo. Habiên mo êt no hinoy nam-i kamo hên habain ya tungkulan.” 24 Kabay wani Apo Jesus, “Main ako pon hên kotangên kamoyu. No pakibatan yo ko, ay habiên ko kamoyu no hinoy nam-i kangko hên tungkulan hên manyag hên pandaygên ko. 25 Hinoy nam-i hên tungkulan kan Juan Bautista hên mamawtismo? Hi Apo Namalyari o tawo?” Kabay pinihahabian la, ya wanla, “Hinoy habiên tamo? No habiên tamo ya ‘Ubat kan Apo Namalyari ya tungkulan ni Juan Bautista,’ ay habiên na bayto, ‘Pata a yo yan pinaniwal-an?’ 26 Noa, no habiên tamo ya ‘Ubat ha tawo,’ ay hino kaya ya daygên lan kal-atan kantamo, ta ha ihip la, hi Juan ay mihay propeta, ni Apo Namalyari.” 27 Kabay hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, “A naên muwang no antoy ubatan tungkulan ni Juan Bautista.” Bayo wani Apo Jesus, “No êmbayro awud, ay a ko etaman habiên kamoyu no antoy ubatan tungkulan ko.”

Hilay ampamaala ha Templo ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha maának ya a nanyag kalabayan toa

28 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Hino ha ihip yo ya tungkol di ha ialimbawa ko kamoyu? Main mihay lalaki ya nag loway anak ya lalaki. Intoro nay miha, ya wana, ‘Anak ko, mag-obra ka ha ubasan amêhên.’ 29 Wana ha tatang na, ‘A ko mabay.’ Noa, nangoman ya ihip na, kabay nag-obra yay na ha ubasan. 30 Êmbayro êt ya intoro nan tatang kanan ikalwan anak. Nabay ya, noa, a ya nammitan nag-obra.” 31 Amêhên, kinotang hila ni Apo Jesus, “Hino kanlan lowa ya nanyag kalabayan tatang la?” Wanlan ampamaala ha Templo, “Hatoy unan intoro na.” Wani Apo Jesus kanla, “Awo! Pakagilamên yo! Hilay mapanyag kasalanan nanad kanlan máningil buwih haka hilay hostis ya naghêhê hên tinalibatokan ya kasalanan la, ay nanad hatoy unan intoro hên tatang, kabay muna hila kamoyu hên makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. 32 Habaytoy malyari gawan a kaw naniwala kan Juan Bautista, hên nanoro ya hên tungkol ha pamimiyay ya mahonol kan Apo Namalyari, nahêlêk yo man ya

* **21:16** Awit 8:2.

naniwala ha intoro na, ya hilay mapanyag karawakan hên nanad hilay máningil buwih haka hilay hostis.”

In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha anak ya anlugurên ya pinatsi, haka ha bato ya intapon
(Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)

33 Amêhên, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ya wana kanlan ampanggilam, “Minghan main lalaki ya nag luta ya tinamnan nan ubas. Bayo binakoran nay habayto. Nangali yan pangiunaban hên ubas, haka ya êt namairêng hên tawer ya pagbantayan. Impatsiwala na ha kaatag ya ubasan na, ta maglaêh ya ha kaatag ya bansa. 34 Hên pamutsi hên habaytoy ubas, ay in-utoh nay tatloy ipoh na, hên kowên ya atag na kanlan paypaniwal-an ubasan na. 35 Noa, dinakêp lay ipoh na. Pinakahakitan lay mihay ipoh, pinatsi lay ikalwa haka pinagbabato lay ikatlo. 36 Hên namwangan nan nag ubasan ya nalyari kanlan tatloy ipoh na, ay mal-at êt ya in-utoh na kanan haton una, noa, êmbayro êt ya dinyag la kanlan habayto. 37 Hên ayn yay nan kaatag ya maiutoh, ya nag ubasan, ay in-utoh nay anlugurên nan anak nay lalaki, ta wana, ‘Siguradon igalang lay anak ko.’ 38 Noa, hên nahêlêk lan paypaniwal-an ubasan, ya anak nan nag ubasan, ay nihahabi hila, ya wanla, ‘Hatsi ya paypamanaan na hên ubasan. Patsên tamo ya, ta êmên mapagbandi tamo ya hata ubasan na.’ 39 Kabay dinakêp la ya, pinaalíh la ya ha ubasan haka pinatsi la ya.”

40 Amêhên, kinotang ni Apo Jesus, hilay ampamaala ha Templo, “Hino kaya ya daygên hên nag ubasan kanlan paypaniwal-an na?” 41 Hinabi la, “Siguradon lakwên nay nangarawak ya paypaniwal-an na, ta patsên na hila, bayo ipatsiwala nay ubasan na ha taganán mam-in atag na no pamutsin ubas.” 42 Wana êt ni Apo Jesus kanlan ampamaala ha Templo, “Yarin a yo êt nabaha ya habaytsi ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari?

‘Ya bato ya intapon lan manyag bali,
ay nag-in pinakamaalagáy bato
ta êmên mag-in napah-êy ya bali.
Dinyag ni Apo Namalyari ya habayto, ya kapapaêpapah.’ ”†

43 Wana êt kanla, “Kabay anhabiên ko kamoyu, alwan hikaw ya Israelita ya milamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, noa hilay taganán ampanyag hên kalabayan na ya milamo bayro. 44 Hilay matata kanan hata bato ay mangatutukihan but-o, haka hilay matat-an hên hata bato ay mangatatapong.”

45 Naintindihan lan Pariseo haka hilay ampamaala kanlan pari, ya hila ya in-alimbawa di ha manyag bali, haka ha nangarawak ya paypaniwal-an hên ubasan. 46 Kabay labay la yan dakpên hi Apo Jesus, noa, malimo hila ha kal-atan ta ha muwang lan kal-atan, hiyay mihay propeta ni Apo Namalyari.

22

Ya alimbawa ya tungkol ha mahlay ya kaluto hên kasálan
(Lucas 14:15-24)

1 Amêhên, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus kanlan nangotang no antoy ubatan hên tungkulan na, ya wana, 2 “Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ya êmên di: Main mihay ari ya nagkaluto, ta magkasal ya anak nay lalaki. 3 Hên nakalutoy na, ay in-utoh na hilay ipoh na hên baêgên hilay hinagyat na, noa, a hila mabay. 4 Namiutoh yay na êt hên kaatag ipoh, ta habiên la kanlan hinagyat na, ya êmên di, ‘Kaw na di ha kasálan, nakal-an ya kaên tamo. Main kay hên pinatsi ya baka haka hên pinataba ya biseron baka.’ 5 Noa, a la dinambi ya habayto ta inhundo la tanay andaygên

† **21:42** Awit 118:22-23.

la. Ya miha ay nammita ha panamnan na, haka ya miha ay nammitan nagtsinda. 6 Ya
kaatag ay nandakêp kanlan in-utoh ta pinairapan hila, bayo pinatsi. 7 Hadyay huluk hên
habaytoy ari. In-utoh nay hundaloh na hên patsên hilay namatsin maipoh na, haka na
impaulam ya balayan la. 8 Bayo hinabi na ha ungno kanlan kaatag ipoh na, ya nakal-
an ya kaluto hên kasálan, noa, hilay hinagyat, ay alwan hêpat hên makiaêm ha kaluto.
9 Kabay in-utoh na hilay ipoh na hên managyat kaganawan ya mahêlêk la ya atsi ha
dann. 10 Hinagyat lay kaganawan ya nahêlêk la bayro ha dann, mangangêd man o
nangarawak ya ugali la, haka napno ya panganan lan kaluto hên kasálan.
11 "Amêhên, hinumwên ya ari ha panganan ta hêlkên na hilay impahagyat na. Noa,
nahêlêk nay mihay lalaki ya a nakatakop hên indigalo na kanlan impahagyat na, ya
dapat lan ihulod ha kasálan. 12 Kabay wana kana, 'Pata a mo inhulod ya impahulod
kamo! Ay-êmên ka nakahowên di!' Hatoy lalaki, ay ayn maipakibat. 13 Bayo wanan ari
kanlan ipoh na, ya gapohên la ya gamêt haka bitsih na, ta ihamwag ya ha kariglêman.
Hadyay tangih na bayro, haka mang-ngê-ngêt ya ha hadyay huluk na boy ha hadyay
ilab ya angkatanam na. 14 Ya labay habiên hên habaytoy alimbawa ko, ay mal-at ya
hinagyat hên makilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, noa, pêpêrad ya piliên na
hên makilamo, gawan pêpêrad ya mapagtsiwal-an."

Ya pamayad hên buwih
(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)

15 Amêhên, immalíh hilay Pariseo ya nakagilam hinabi ni Apo Jesus, ta pinihahabian
la no ay-êmên la yan madakêp ha pamaghabi na. 16 Bayo namiutoh hilan ungnoy
kalamo la, haka ungnoy kagampi ni Herodes Antipas kan Apo Jesus. Wanlan in-utoh
kana, "Mánoro, muwang naên ya kaptêgan ya panhabiên mo haka pan-itoro mo. An-
itoro moy kalabayan ni Apo Namalyari, ha hinoman ya ampanggilam gawan alwa
kan mapamili, ta pantag ya panlêk mo ha balang miha. 17 Kabay main kay hên labay
mamwangan kamo. Ayon ha Kautuhan tamon Israelita, ay malyarin mam-in buwih
kanan Emperador o ahê?" 18 Noa, muwang ni Apo Jesus ya karawakan la, kabay hinabi
na kanla, ya wana, "Hikaw ya magbabaran mangêd, pata labay yo kon dakpên ha
pamaghabi ko! 19 Ipahlêk yo kangko ya sintimos hên pilak ya pamayad hên buwih."
Namiawah hilan habayto, 20 bayo kinotang na hila, "Hinoy nag lupa hên angkakit yo
bahên? Hinoy nag langan ya nakahulat bahên?" 21 Hinabi la, "Kanan Emperador."
Kabay wani Apo Jesus, "No êmbayro awud, ay idin yo kanan Emperador ya kana, haka
idin yo kan Apo Namalyari ya kan Apo Namalyari." 22 Hên nagilam lay hinabi na, ay
nag-êpapah hila. Kabay nammita hilay na.

Ya kotang ya tungkol ha pangabiyay oman
(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)

23 Habayton allo êt, ay main ungno kanlan Israelita ya ambaêgên Saduseo ya dinu-
mani kan Apo Jesus. Hilay Saduseo ay a ampaniwala ha pangabiyay oman. Haka
hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, 24 "Mánoro, nanulat ya hi apo Moises ha Kautuhan, ya
wanan hulat, 'No main mitaahawa, ta natsi ya lalaki hên a hila nagkaanak, ay dapat
ya kahonol nan natsi, ay ipaahawa kanan bawo. No magkaanak hila, ay habaytoy
anak, ay itad anak na hên natsi.' 25 Minghan, ay main pitoy mikakahonol ya lalaki.
Nakapag-ahawa ya punganay, noa, natsi ya hên a ya nagkaanak. Bayo pinag-ahawa nan
humonol ha punganay ya hata bawo. 26 Noa, natsi ya etaman ya humonol ha punganay
hên a ya nagkaanak. Êmbayro êt ya nalyari ha ikatlon kahonol. Balang miha kanlan
pitoy mikakahonol ay nakapag-ahawa hên hata babayi, noa, naubuh hilan natsi hên a
nagkaanak. 27 Bayo natsi ya êt ya hata bawo. 28 Amêhên, ha allon pangoman mabiyay,
hinoy nay taganán mag-in ahawa nan hata babayi, ta balang miha kanlan habaytoy
pitoy mikakahonol ay nag-in ahawa na?"

29 Kabay wani Apo Jesus kanlan Saduseo, “Mali ya paniwala yo, ya a biyayên oman ya
natsi, gawan a yo angkaintindihan ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari haka
a yo angkaintindihan ya kapangyarihan na! 30 Ha pangoman biyayên hilay natsi, ay
ayn nanan pamag-ahawa, ta maubuh hilay nan manoto kanlan anghel ha langit ya a
ampag-ahawa. 31 Ya hulat man ni apo Moises ay ampamaptêg ya hilay natsi ay biyayên
oman, ta bayro ha hulat na ay mabáha tamo ya hinabi ni Apo Namalyari, 32 ‘Hikoy Diyos
ni Abraham, Isaac, haka Jacob.’* Hiya ya Diyos lan angkabiyay, ta balang miha ya natsi,
ay angkabiyay ha hêlêk na.” 33 Nikaêpapah hilay kal-atan ha pamanoro na.

Ya pinakamaalagáy utoh ni Apo Namalyari
(Marcos 12:28-34; Lucas 10:25-28)

34 Ni-tsi-tsipon hilay Pariseo gawan nagilam la, ya ayn hilan mahabi, ya hilay Saduseo,
ha hinabi ni Apo Jesus. 35 Main miha kanla ya taganán main kamwangan ya tungkol ha
Kautuhan ni apo Moises ya nakagilam hên pamakipalinawan la. Labay na yan subukên
hi Apo Jesus, kabay nangotang ya kana, 36 “Mánoro, hinoy pinakamaalagáy utoh ha
Kautuhan ni apo Moises?” 37 Hinabi ni Apo Jesus, “ ‘Lugurên mo hi Apo Namalyari, ya
Panginoon hên boon nakêm, boon ihip, haka boon hêkaw.’ 38 Habaytoy pinakamaalagáy
utoh. 39 Ya ikalwan pinakamaalagáy utoh ay ‘Lugurên moy kapareho mo hên nanad
pamanlugud mo ha lawini mo.’ 40 Bayro ha loway utoh, ay imboo ya Kautuhan ni
Apo Namalyari ya impahulat na kan apo Moises, haka ya toro lan propeta ni Apo
Namalyari.”

Hi Cristo, ya Mesias, ay alwan bêngat kaapo-apoan ni Arin David, noa, hiyay Panginoon ni Arin David etaman
(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)

41 Hên naka-tsipon hila pon bayro hilay Pariseo, ay kinotang na hila ni Apo Jesus,
42 “Ha ihip yo, ay hino ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo
Namalyari hên mamaala? Hinoy nag-anak kana?” Wanla etaman, “Hiyay kaapo-apoan
ni Arin David.” 43 Wanay na êt kanla, “Pata binaêg ni Arin David ya Mesias, ya Cristo,
hên ‘Panginoon ko’ hên hinabi nay humonol ya habi ha kapangyarihan nan Espiritu ni
Apo Namalyari?
44 ‘Hinabi ni Apo Namalyari ha Panginoon ko,
“Mikno ka ha dapit panabtab ko hên mamaala hên kalamo ko,
angga ha mahambut ko hilay kapatsi mo,
ta idin ko hila ha aypan kapangyarihan mo.” ’ ”†
45 Wana êt ni Apo Jesus, “Hên hato, ay hi Arin David ya namaêg hên ‘Panginoon ko’ ha
Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.
Kabay muwang tamo, ya hiyay Panginoon haka kaapo-apoan ni Arin David.” 46 Miha
man kanla, ay ayn makaihip hên mahabi la kana. Paubat hên habayto ay marêng-
êy hilay na hên mangotáng pon kan Apo Jesus ya hilay labay hên mandakêp kana ha
pamaghabi na.

23

Kaillag ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises haka ha toro lan Pariseo
(Marcos 12:38-39; Lucas 11:43, 46; 20:45-46)

1 Amêhên, wani Apo Jesus kanlan kal-atan haka kanlan tagahonol na, ya wana,
2 “Hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay Pariseo, ay dinyanan tungkulan
hên mamipamulah hên Kautuhan ni Apo Namalyari ya hinulat ni apo Moises. 3 Kabay
daygên yoy an-itoro la kamoyu. Noa, paan yon totoên ya pamimiyay la, gawan a la
anhonolên ya an-itoro la. 4 Bapan bêyat ya an-ipadyag la kanlan kaatag, noa, pêrad

* **22:32** Exodo 3:6. † **22:44** Awit 110:1.

man, ay a hila ampanawop. 5 Ya kaganawan dyag la, ay ampagpadayêw ha kaatag.
Angkahlayên lay pamyanan lan habi ni Apo Namalyari ya an-iiptêh la ha dampal
haka takiyay la, haka la êt angkarangên ya pahamoy ya pampahampat hên takop la.
6 Ampiliên lay pinakamangêd ya iknoan ha sinagoga haka ha kaluto, ta êmên ipamwang
ya matag-ay ya tungkulan la. 7 Labay la êt hên galangên, hilan kal-atan ha balayan haka
baêgên hilan 'Mánoro.' 8 Noa, hikaw, ay paan yon paulayan hên baêgên kaw 'Mánoro'
gawan mipapatêl kaw, haka hikon bat ya mánoro yo. 9 Haka paan yon baêgên 'Tatang'
ya kaatag kamoyu di ha luta, ta mimihay Tatang yo, yabay ya hi Apo Namalyari ya
atsi ha langit. 10 Haka paan yon paulayan hên baêgên kaw 'Tagapagtoro' ta mimihay
Tagapagtoro yo, yabay ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo
Namalyari hên mamaala. 11 Ya labay mag-in pinakamatag-ay ya tungkulan, ay dapat
huyuên nay kapareho na. 12 Hilay mapagmatag-ay, ay iaypa haka hilay maaypa ya
nakêm ay itag-ay."

Ampagbabaran mangêd hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hilay Pariseo (Marcos 12:40; Lucas 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 "Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampag-
babara kaw! Hikaw ay ampag-in habkol lan mabay makapakilamo ha pamanlokop ni
Apo Namalyari. A kaw palokop, bayo ambawalên yo hilay mabay hên palokop.
14 "Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! An-
lokoên yo hilay bawo ya babayi, ta êmên yo makwa ya pibandian la, bayo ampagbabara
kaw ya mangêd kaw ta an-ikarang yoy panalangin yo ha arapan hên kal-atan. Kabay
hadyay pamarusa kamoyu lano.
15 "Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Am-
pagbabara kaw! Ta anlumagay kaw ha ay-iri man ya logal, ta êmên yo mapapaniwala ha
toro yo, ya miha man ya alwan Israelita. Bayo no mapapaniwala yo yay na, ay habaytoy
taganán makapilako kana ha impiyerno, ta hiyay mag-in hadyay dawak êt kamoyu!
16 "Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ta
hikaw ay nanad ha mihay buwag ya ampangakay ha kapareho nan buwag. Pandaygên
yon ayn alagá ya pamanumpa ha Templo ya pagsimbaan kan Apo Namalyari. Noa,
pandaygên yon maalagá ya pamanumpa ha ginto ya atsi ha Templo! 17 Hikaw ya nanad
buwag! Mulala kaw! Hino ya pinakamaalagá kanlan lowa, ya ginto o ya Templo ya
ampam-in alagá ha ginto? 18 Pandaygên yon ayn alagá ya pamaghumpa ha pamiulaman
hên an-iátang kan Apo Namalyari ha Templo. Noa, pandaygên yon maalagá ya pam-
aghumpa ha an-iátang. 19 Taganán buwag kaw! Hino ya pinakamaalagá kanlan lowa,
ya indigalo ha pamiulaman hên an-iátang kan Apo Namalyari, o ya pamiulaman ya
ampam-in alagá ha an-iátang? 20 Kabay hilay maghumpa ha pamiulaman hên an-iátang
kan Apo Namalyari ha Templo, ay ampaghumpaan la ya an-iátang etaman. 21 Hilay
maghumpa ha Templo, ay ampaghumpa kan Apo Namalyari ya atsi ha Templo. 22 Hilay
maghumpa ha langit, ay ampaghumpa kan Apo Namalyari ya ampamaala hên ubat
bayro.
23 "Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampag-
babara kaw! Mangêd ya an-idin yo kan Apo Namalyari ya ikamapo hên bulong ya pan-
ihabug yo ha habaw yo, noa, angkapaulayan yoy maalagáy Kautuhan, ya katoynungan,
haka ya ingalo ha kapareho yo, haka ya mag-in mapaniwal-an. Mu-muna kailangan yon
dyanan alagá ya habayto kaban ihundo yoy pam-i yon ikamapo. 24 Hikaw ay nanad ha
buwag ya ampangakay ha kapareho lan buwag. Andaygên yoy kaatag ya dapat daygên,
noa, angkapaulayan yoy pinakamaalagá!
25 "Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo!
Ampagbabara kaw! Hikaw ay maialimbawa ha mihay ampanguyah bat hên bulin baso

haka bokot pinggan, gawan a yon an-uyahan ya mantêg dêmêk, ta ampaulayan yoy nakêm yo, ya hadyay kahibaan, haka ayn pamagpigil ha sarili. 26 Buwag kaw ya Pariseo! Unaên yon bayoên ya nakêm yo ta ha êmbayro ay mag-in bayo etaman ya pamimiyay yo.

27 “Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampagbabara kaw! Noa, nanad kaw pantson ya pinintoraan ya mahampat hêlkên, ya napnon but-o haka bangkay ya anggumata. 28 Ta ha hêlêk lan kapareho yo ay mahonol kaw ha Kautuhan, noa, ha kaptêgan, ay ampagbabara kaw, haka panay karawakan ya laman nakêm yo.”

Hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hilay Pariseo ay hinabyanan ni Apo Jesus (Lucas 11:47-51)

29 “Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampagbabara kaw! Ampamadyag kaw hên pantson lan propeta ni Apo Namalyari. Haka ampapakahampatên yoy pinangilbêngan kanlan nag-in mahonol kana. 30 Haka anhabiên yo êt ya, ‘No atsi kay dayi ha luta hên hato, ay a naên hila impapatsi hilay propeta ni Apo Namalyari.’ 31 Ha pamaghabi yon habayto, ay ampamaptêg kaw, ya hikaw ay kaapo-apoan lan nammatsi kanlan propeta ni Apo Namalyari. 32 Hali! Ihundo yoy pamanyag karawakan ya inumpisaan lan ninuno yo! 33 Nanad kaw utan ya makamatsi, ya ampipag-ahug ha angkaulam! Yarin makatakah kaw ha kaparusaan ha impiyerno! 34 Kabay iutoh ko kamoyu ya hilay propeta ni Apo Namalyari, haka hilay manga-talino, haka hilay ampanoron kalabayan ni Apo Namalyari. Ya kaatag ay patsên yo ha koros. Ya kaatag ay pagpapatokên yo ha sinagoga yo, haka ya kaatag êt, ay pakikamat-kamatên yo ha ay-iri man ya balayan. 35 Kabay parusaan kaw, gawan ha pangamatsi lan mahonol kan Apo Namalyari, paubat hên pinatsi hi Abel, ya ayn kasalanan, angga ha pinatsi hi Zacarias ya anak ni Baraquias, ya pinatsi lan ninuno yo ha Templo ha pilatan hên paypaahukan ya panalanginan haka ya pamiulaman hên an-iátang kan Apo Namalyari. 36 Pakagilamên yo, parusaan kaw ya angkabiyay amêhên gawan ha pangamatsi lan habayto.”

Ya pamanlugud ni Apo Jesus kanlan taga-balayan Jerusalem (Lucas 13:34-35)

37 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Kaingalo kaw ya taga-Jerusalem, ta pinatsi yoy propeta ni Apo Namalyari, haka pinagbabato yon pinatsi hilay kaatag ya in-utoh kamoyu. Kata-ungno kataw nan labay lokopên hên nanad ha pamanlokop hên manok ha hiwhiw na. Noa, a kaw mabay hên palokop kangko. 38 Pakagilamên yo! Booy nakêm nan paulayan ni Apo Namalyari ya balayan haka Templo yo. 39 Pakagilamên yo! Paubat amêhên, ay a yo ko pon mahêlêk, angga ha a yo habiên ya hatsi ya habi, ‘Iningalwan ya in-utoh ni Apo Namalyari.’ ”

24

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira hên Templo (Marcos 13:1-2; Lucas 21:5-6)

1 Hên immawah hi Apo Jesus ha Templo, kaban ampammita ya, ay napaidani kana ya tagahonol na, ta intoro la kana ya kahampatan hên Templo. 2 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Lumatêng lanoy allo, ay manga-aagwat ngan ya hata bato ya pinaglolog ya angkahêlêk yo.”

Ya hadyay pamairap ya lumatêng (Marcos 13:3-13; Lucas 21:7-19)

3 Amêhên, hên pamakalakat lan Apo Jesus ha Tawgtug Olibo, hên kakapag la tana, ay nangotang hilay tagahonol na kana, ya wanla, “Habiên mo kannaên no makanon

malyari ya habayto, haka no ay-êmên naên mamwangan no marani yanay pamag-orong mo di, haka makano ya anggaan hên luta."
4 Kabay wani Apo Jesus, "Kaillag kaw, ta êmên a kaw maloko, 5 ta mal-at ya maghabin
êmên di, 'Hiko ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari
hên mamaala.' Gawan bayro, ay mal-at ya maloko la. 6 Paan kaw malimo ha magilaman
yoy tungkol ha manigulo-gulo haka pa-tsian, ta habayto ay kailangan lumatêng pon,
noa, a pon tambêng lumatêng ya anggaan hên luta. 7 Milalaban hilay bansa haka
hilay angkalokopan hên mihay bansa ay milalaban ha kabansa la. Lumatêng ya
mangakhaw ya layon ha ay-iri man ya logal. Lumatêng êt ya hadyay lonoh. 8 Noa,
habayto ay umpisan bêngat hên hadyay kairapan, hên nanad ha umpisan pan-umilab
hên ampanganak.
9 "Kanan habayto ay kahêmêkan kaw hên tawo ha balang bansa gawan ha paniwala yo
kangko. Gêtan la kaw ha manungkulan, ta parusaan haka patsên. 10 Kanan habayto, ay
mal-at ya maalihan hên paniwala. Mikakahêmêk hila haka miuupit. 11 Mal-at ya lumtaw
ya magbabara ya hila ay propeta ni Apo Namalyari, kabay mal-at ya mapapaniwala la
ha alwan pêtêg ya paniwala. 12 Gawan ha parawak hên parawak hilay atsi bayri ha boon
luta, ay papêrad anan papêrad hilay ampanlugud. 13 Noa, hilay makahundo ha paniwala
la kangko, angga ha anggaan biyay la, agyan ampagdanas hila hên hadyay kairapan,
ay madyanan hên biyay ya ayn angga. 14 Maipamwang pon kanlan tawo ha balang
bansa ya Mangêd ya Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, bayo lumatêng
ya anggaan hên luta."

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira hên balayan Jerusalem (Marcos 13:14-23; Lucas 21:20-24)

15 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "No mahêlêk yoy nay kapaparêng-
êy ya hadyay karawakan ya malyari ha Templo ni Apo Namalyari, ay matupad ya
habaytoy inungkat* ni Propeta Daniel." Hikaw ya ampamaha ay pakaintindiên yoy
habaytsi! 16 "Ha allon habayto ay kailangan muwayun lumakat ha babo, ya hilay taga-
probinsyan Judea. 17 Habaytoy allo, no main atsi ha bubungan bali la, ay dapat tampol
hilan tumaoy hên muwayun hên lumakat ha babo! Paan hilay nan mangwan pibandian
la ha lalên bali la! 18 Paan hilay nan muli ya atsi ha panamnan hên mangwan pangkêbêl
la! 19 Kanan habayto, ay kaingalo hilay nabuktot haka hilay ampamahoho. 20 Ihalangin
yo, ya a dayi malyari ha panaon hên kêbêl o ha allon pamagsimba, ya habaytoy
pammuwayu yo hên magtago. 21 Ta di ha luta ay maranasan ya hadyay kairapan, ya
ayn kapantag paubat hên dinyag ni Apo Namalyari ya hata luta angga amêhên. Haka
ahina maranasan oman ya êmbayroy kairapan. 22 No mabuyot ya habaytoy kairapan, ay
ayn nanan mabiyay di ha luta, noa, gawan bat ha ikakangêd lan pinili na hên mag-in
kana, ay tinalagá ni Apo Namalyari hên paipêkên ya habaytoy panaon.
23 "Kanan habaytoy panaon, no main maghabin, 'Atsi ya bayri ya Mesias, ya Cristo, ya
Mámiligtas, o atsi ya bayro,' ay paan kaw maniwala kanla. 24 Ta main magbabara hên hila
ay Cristo, haka main êt kaatag ya magbabara hên hila ay mámipamwang hên an-ipaihip
kanla ni Apo Namalyari. Mamipahlêk hilan kapapaêpapah ta labay lan mámungaw ya
hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. 25 Kabay kaillag kaw! In-ubuh kinan
hinabi ya malyari, ta êmên a kaw pamungaw kanla.
26 "No main maghabi, 'Atsi ya bayro ya Cristo ha kabalah-balahan!' o 'Atsi ya bayri
ha lalên bali!' ay paan kaw maniwala. 27 Ta no ay-êmên magkulibid ya kimat, ya mag-
ahnag ha marayo, haka mahêlêk hên balang miha, ay êmbayro êt ya pag-orong ko, hên
Taga-Langit, ya In-anak Tawo. 28 Ya pag-orong ko ay taganán mamwangan, no ay-êmên
taganán mamwangan ya main bangkay ha pagtsiponan lan uwak."

---

* **24:15** Daniel 11:31-32.

Ya pamanlumatêng oman ni Apo Jesus ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo (Marcos 13:24-27; Lucas 21:25-28)

29 Wana êt ni Apo Jesus, “Pangayarin habaytoy hadyay kairapan, ay dumiglêm ya
allo, haka ahina humawang ya buwan, mangatata ya bêtêwên, haka maubuh hên man-
gayêgyêg ya angkahêlêk ha langit. 30 Kanan habayto, ay mahêlêk hên palatandaan ha
langit ya lumatêng ako, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. Mipanyêngên hila bayto ya a
naniwala kangko, ta mahêlêk ako, ha lêmm, ya anlumatêng, hên kalamoy kapangyarihan
ko, haka kahampatan hawang ya a makwan ihipên. 31 Kayêpan ya tambuyok hên hadyay
hêkaw. Kanan habayto, ay iutoh ko hilay anghel ko ha kaganawan bansa ha boon luta,
ta êmên la tsiponên ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.”

Ya toro ya makwa ha poon kayon igos (Marcos 13:28-31; Lucas 21:29-33)

32 Bayo wani Apo Jesus, “Mangwa kaw hên aral ha poon kayon igos. No mamayo yan
bulong, ay muwang yoy na bayto ya marani yanay kaingitan. 33 Êmbayro êt, no mahêlêk
yoy nan maubuh hên malyari ya habayto ya kapapalimo, ay mamwangan yoy taganán
marani yanay pamag-orong ko. 34 Pakagilamên yo. Maubuh hên matupad ya habayto
kaban main pon di ha luta hên kapareho yon Israelita. 35 Ya luta haka ya angkahêlêk ha
langit ay main anggaan, noa, ya habi ko ay ayn anggaan.”

Ayn ampakamwang no makanoy pag-orong ni Apo Jesus (Marcos 13:32-37; Lucas 17:26-30, 34-36)

36 Wanay na êt ni Apo Jesus, “Ayn ampakamwang no hinon allo, o oras ya pag-
orong ko. Hila man ya anghel ha langit, o hiko man ya Anak ni Apo Namalyari, ay
a ampakamwang hên habayto. Hiyan bat hi Apo Namalyari ya Tatang tamo, ya nag
muwang. 37 No ay-êmên ya karawakan pamimiyay la hên haton nabiyay hi apo Noe,
ya nagpalokop kan Apo Namalyari, ay êmbayro êt mag-in narawak ya pamimiyay no
marani yanay pag-orong ko, hên Taga-Langit, ya In-anak Tawo. 38 Hên haton nabiyay hi
apo Noe, ay a la ginilam ya pamwang na. Inhundo lan angkabiyay hên hato ya pangan,
pamamminêm, haka pamiaahawa la angga ha hinumwên hilan apo Noe ha dinyag nay
barko. 39 Ayn ha ihip lan a nipanggilam kan apo Noe ya malyari kanla, angga ha bigla
hilan nahalipawan lanêm haka naubuh hilan nilêmêh. Êmbayro êt kabigla ya pag-orong
ko, hên Taga-Langit, ya In-anak Tawo. 40 Ha pag-orong ko, no alimbawa ta main loway
lalaki ya ampilamo hên ampag-obra ha panamnan, ya ampaniwala ay gêtan ha langit,
noa, ya a ampaniwala ay ibalag ta parusaan. 41 No alimbawa ta main loway babayi
ya ampanggiling, ya ampaniwala ay gêtan ha langit, noa, ya a ampaniwala ay ibalag
ta parusaan. 42 Dapat panay kaw nakal-an, ta a yo muwang no makano ya pag-orong
ko, ya Panginoon yo. 43 Pakaihipên yoy hatsi, no muwang na dayi hên nag bali no hinon
oras ya pamanlumatêng hên manakaw, ay taganán maglêan ya, haka a na paulayan hên
mahowên ya bali na. 44 Hikaw man, ay kailangan nakal-an, ta hiko ya Taga-Langit, ya
In-anak Tawo, ay biglan lumatêng.”

Ya mihay ipoh ay dapat mag-in mapaypaniwal-an (Lucas 12:41-48)

45 Wanay na êt ni Apo Jesus, “Ya ipoh ya mapaypaniwal-an haka matalino, ay hiya
ya dyanan tungkulan no main yan lakwên ya amo na. Hiya ya manalan bali na,
haka mami-arasyon hên iluto lan kapareho nan ipoh, hên allo-allo. 46 Hadyay higla
hên ipoh, no malatêng na yan amo na hên ampanyag kalabayan na ha pag-orong na.
47 Pakagilamên yo, dyanan na yan tungkulan hên amo na hên manalan hên kaganawan
pibandian na. 48 Noa, no alimbawa ta narawak ya habaytoy ipoh, ta an-ihipên na
ya mabuyot pon lumatêng ya amo na, 49 bayo umpisaan na hên pakatumbukên ya
kapareho nan ipoh, ya lalaki boy babayi, ta mangan ya tana haka maglahing, 50 haka

biglan lumatêng ya amo nan hatoy ipoh, 51 ay parusaan nay ipoh na hên hadyay bêyat.
Bayo pakilamo na ya kanlan magbabara, bayro ha parusa ya ayn angga. Hadyay
tangih na bayro, haka mang-ngê-ngêt ya ha hadyay huluk na boy ha hadyay ilab ya
angkatanam na."

25

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlumatêng hên pamanlokop ni Apo Namalyari ha istorya hên tungkol ha mapo ya dalaga

1 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "Habaytoy pamanlumatêng hên
pamanlokop ni Apo Namalyari, ay maialimbawa ya êmên di: Main mapoy dalaga ya
nanupa ha mihay lalaki ya an-ikasal. Balang miha kanla, ay main pag-atáng. 2 Ya lima
kanla ay ayn minúwang, haka ya lima ay matalino. 3 Ya limay ayn minúwang, ay a nantan
hên laro ya pag-gas hên pag-atáng la no maubuh ya laman hên pag-atáng la. 4 Noa, hilay
limay manga-talino, ay nantan hên laro ya pag-gas la no maubuh ya laman hên pag-
atáng la. 5 Hên niabala ya pamanlumatêng hên lalaki ya an-ikasal, ay nabêlêw hilay
mapoy dalaga.
6 "Noa, hên bonak yabi, ay main hên nan-angaw, ya wana, 'Anlumatêng yay nay lalaki
ya an-ikasal! Tupaên yo yay na!' 7 Tampol hila etaman nimata ya mapoy dalaga ta in-
il-an lay nay pag-atáng la. 8 Hinabi lan limay dalaga ya ayn minúwang kanlan manga-
talino, 'Dyanan yo kay etaman hên laro ya pag-gas naên ta ampangulipêndêng ya pag-
atáng naên.' 9 Noa, wanlan limay manga-talino, 'Kayno a mihukad kantamon mapo ya
habaytsi. Mangêd ay manaliw kaw pon ha magtsinda.' 10 Kabay nammita hilay nay
limay ayn minúwang hên nanaliw. Noa, kaban ayn hila bayro, ay nilumatêng ya lalaki
ya an-ikasal. Haka hilay limay manga-talino ya nakal-an, ay nakalamo hên hinumwên
ha pangasalan, bayo impapakahara ya kabat.
11 "A nabuyot ay nilumatêng ya limay ayn minúwang ta namaêg hila, 'Apo, Apo,
pahowênên mo kay!' 12 Noa, wana kanla, 'A kataw kilala!' 13 Kabay dapat panay kaw
nakal-an, ta a yo muwang no makano ya pag-orong ko, hên Taga-Langit, ya In-anak
Tawo."

Hilay ampaghuyo ha Panginoon ay dapat lan gamitên ya impatsiwala kanla ha ikakangêd
(Lucas 19:11-27)

14 Impamwang ni Apo Jesus kanla no ay-êmên ya pamimiyay ha pamanlokop ni Apo
Namalyari kaban an-êngganan lay pag-orong na, ya wana, "Main mihay lalaki, ya mita
ha marayo. Bayo ya nammita ay binaêg na hilay ampaghuyo kana ta impatsiwala na
kanla ya pibandian na. 15 Dinyanan hilan palak-ên la hên balang miha ha agyu la, ya
peran ginto.* Ya miha ay dinyanan nan limay pera ya ginto. Ya miha pon ay dinyanan
nan loway pera ya ginto. Haka ya miha pon ay dinyanan nan mihay pera ya ginto. Bayo
nammita yay na. 16 Hatoy dinyanan limay pera ya ginto ay nakatubo hên limay pera ya
ginto. 17 Êmbayro êt ya dinyanan loway pera ya ginto ay nakatubo ya êt hên loway pera
ya ginto. 18 Noa, ya hatoy nananggap hên mihay pera ya ginto, ay nangalin luta ta bayro
nan inhinêp ya pera hên amo na.
19 "Hên nabuyot yay na ha nilako na, ay nag-orong hatoy amo ya namatubo hên pera
na, ta êmên na mamwangan no ungnoy tubo lan ampaghuyo kana ha imbalag nay pera
kanla. 20 Kabay napaidani ya hatoy dinyanan limay pera ya ginto, ta wana ha amo na,
ya nakatubo yan lima ya pera ya ginto.
21 "Wana kana hên amo na, 'Magaling ka! Hika ay mihay mangêd ya tagahuyo. Gawan
mapaypaniwal-an ka ha pêrad, ay manalan ka hên mal-at. Ilamo kata ha kahiglaan ko.'

* **25:15** Ya alagá hên mihay peran ginto ay suweldo hên mihay lalaki ha labinlimay taon.

22 “Napaidani êt ya hatoy dinyanan loway pera ya ginto, ta wana ha amo na, ya
nakatubo yan loway pera ya ginto.
23 “Wanan amo kana etaman, ‘Magaling ka! Hika ay mihay mangêd ya tagahuyo.
Gawan mapaypaniwal-an ka ha pêrad, ay manalan ka hên mal-at. Ilamo kata ha
kahiglaan ko.’
24 “Amêhên, nilumatêng yay na êt ya dinyanan mihay peran ginto, ta wana ha amo na,
‘Apo, muwang ko ya hadyay igpit mo. Ampangwa ka hên alwa mon pinaghayngêtan,
bayo ampamutsi kan alwa mon intanêm. 25 Gawan malimo ko kamo, ay ingkali ko hên
inhinêp ha luta ya pera mo. Hêlkên mo, atsi ya pera moy ginto.’
26 “Hinabi hên amo na, ‘Narawak ka, haka nabarog! Muwang mo awud ya hadya
kon igpit. Ampangwa kon alwa kon pinaghayngêtan, bayo ampamutsi ko hên alwa kon
intanêm! 27 No êmbayro awud, ay awta a mo indin ya pera ko ha bangko, ta êmên mo
dayin maiorong kangko ya habayto hên kalamoy tubo na ha bangko!’ 28 Bayo wana
kanlan kaatag ya ampaghuyo kana, ‘Kowên yoy peray ginto, ya atsi kana, ta idin yo
ha main mapo. 29 Hilay nakatubo hên indin kanla, ay dyanan ko pon êt. Noa, hilay a
nakatubo hên indin kanla, ay alihên êt kanla ya pêrad ya atsi kanla. 30 Hata ipoh etaman,
ya ayn pukat, ay itapon yo ha hadyay kariglêman. Hadyay tangih na bayro, haka mang-
ngê-ngêt ya ha hadyay huluk na boy ha hadyay ilab ya angkatanam na.’ ”

Ha pag-orong ni Apo Jesus, ay pipapawaên nay mapanyag kangêran ha mapanyag karawakan

31 “Ha pag-orong ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi kangko ya kapahilêw
ya kahampatan hên panga-Diyos ko, hên kalamo ko hilay anghel ni Apo Namalyari.
Bayro kinan mamaala. 32 Kanan habayto ay maubuh hên paitsipon ha arapan ko hilay
ubat ha balang bansa. Ubuhên ko hilan pipapawaên hên nanad ha pamipapawa lan
magpastol hên tupa haka kambing. 33 Hilay mapanyag kangêran, ya maialimbawa ha
tupa ay idin ko ha dapit panabtab ko, haka hilay mapanyag karawakan ya maialimbawa
ha kambing, ay idin ko ha dapit uki ko. 34 Bayo wangko, ya Ari la, kanlan atsi ha dapit
panabtab ko, ‘Hikaw ya iningalwan hên Tatang ko, ay humwên kaw na, ta paidi kaw ha
pamanlokop ko, ya in-il-an na para kamoyu paubat hên dinyag ya luta. 35 Ta hên nilonoh
ako, ay pinakan yo ko. Hên naangan ako, ay pinainêm yo ko. A yo ko man muwang,
ay pinahowên yo ko. 36 Hên ayn akon maitakop, ay dinyanan yo kon maitakop. Hên
nagkahakit ako, ay hinayhay yo ko. Hên nakahukul ako, ay hiniraw yo ko.’
37 “Bayo hinabi la kangko hên hilay mahonol kana, ‘Panginoon, nakano naên kan
pinakan hên nilonoh ka? Nakano naên kan pinainêm hên naangan ka? 38 Nakano naên
kan pinahowên hên a naên ka muwang? Nakano naên kan dinyanan takop? 39 Nakano
naên kan hiniraw hên nagkahakit ka, o nakahukul ka?’
40 “Bayo habiên ko, ya ari la, kanla, ‘Pakagilamên yo, ha pamanawop yo kanlan
kapareho yon ampaniwala, ya pinakamaaypa man ha hêlêk lan kaatag, ay hiko ya
hinawpan yo.’
41 “Bayo wangko, kanlan atsi ha dapit uki ko, ‘Hikaw ya pinanlêan ni Apo Namalyari
hên parusa, pakarayo kaw kangko, magtagloh kaw ha impiyerno ha apoy ya taganán
a maparê ya inlêan ni Apo Namalyari para kan Satanas haka hilay kalamo nay nan-
garawak ya anghel. 42 Ta hên nilonoh ako, ay a yo ko pinakan. Hên naangan ako, ay a
yo ko pinainêm. 43 Hên a yo ko muwang, ay a yo ko pinahowên. Hên ayn akon maitakop,
ay a yo ko dinyanan takop. Hên nagkahakit, haka nakahukul ako, ay a yo ko hiniraw.’
44 Bayo hinabi la kangko hên hilay mapanyag karawakan, ‘Panginoon, nakano naên
kan a pinakan, o a pinainêm hên naangan ka? Nakano naên kan a pinahowên hên a
naên ka muwang? Nakano naên kan a dinyanan takop? Nakano naên kan a hiniraw
hên nagkahakit ka, o nakahukul ka?’ 45 Bayo habiên ko kanla, ‘Pakagilamên yo, ha a yo
pamanawop kanlan kapareho yo, ya pinakamaaypa ha hêlêk lan kaatag, ay hiko ya a yo

hinawpan.’ 46 Bayo mipalako hilay mapanyag karawakan ha parusa ya ayn anggaan,
noa, hilay mahonol kana, ay mipalako ha biyay ya ayn anggaan ha langit.”

26

Ya pamamulong kan Apo Jesus
(Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

1 Hên naubuh nay nan naitoro ni Apo Jesus ya habayto, ay hinabi na kanlan tagahonol
na, ya wana, 2 “Muwang yoy lowa tanay allo bayo mag Pistan Pangaligtas ha Egipto,*
haka hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay ipulong ta patsên ha koros.”
3 Hên habayto êt ha bali ni Caifas, ya pinakapoon pari, ay nipagtsipon hilay ampa-
maala kanlan pari haka hilay kaatag pon ya toa lan Israelita ya nag tungkulan ha bansa.
4 Ta ampulungên la hi Apo Jesus, no ay-êmên la yan madakêp haka maipapatsi hên ayn
makamwang. 5 Noa, wanla, “Paan tamo yan ipapatsi kaban pista, ta kayno magulo hilay
kal-atan, ya ampanggilam toro na.”

Hên binullogan hên pabango ya ulo ni Apo Jesus
(Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8)

6 Hên atsi hilan Apo Jesus ha baryon Betania, ay hinagyat hilan mangan ha bali ni
Simon ya inalihan ketong. 7 Hên ampangan hila, ay main nilumatêng ya mihay babayi
ya ampantan hên makamal ya pabango ya atsi ha pamyanan ya dyag ha alabastro,
ta intugtug na ha ulo ni Apo Jesus. 8 Hên nahêlêk lan tagahonol na ya dinyag nan
babayi, ay nanuluk hila, ya wanla, “Pata hinayang nay pabango! 9 Naihaliw na dayi
ya habayto hên kal-atan pera ya naidin na dayi ha mairap!” 10 Hên napansin ni Apo
Jesus ya anhabiên la, ay wana kanla, “Pata an-abalaên yo ya! Paulayan yo ya, ta ya
dinyag na, ay taganán mangêd. 11 Hilay mairap ay panay yon kalamo, kabay ha hinon
oras, ay mahawpan yo hila, noa, hiko ay a yo panay hên mapagkalamo. 12 Ha pamullog
nan pabango kangko, ay nanad nay nan in-il-an ya lawini ko ha pamilbêng kangko no
matsi kina. 13 Pakagilamên yo, ay-iri man ya logal bayri ha boon luta hên ipamwang ya
Mangêd ya Habi, ay ungkatên etaman ya dinyag na ta êmên a ya maliwaan.”

In-upit ni Judas Iscariote hi Apo Jesus
(Marcos 14:10-11; Lucas 22:3-6)

14 Bayo nammita yay na hi Judas Iscariote, ya miha kanlan labinloway tagahonol ni
Apo Jesus, ta êmên na ya mai-upit kanlan poon pari. 15 Wana kanla, “Hino awud ya idin
yo kangko no hawpan kataw hên dakpên hi Jesus?” Kabay dinyanan la yan tatlumpo ya
pera ya pilak. 16 Paubat hên habayto, ay ampangihip yay na hi Judas no ay-êmên na yan
maidin ha gamêt la.

Hi Apo Jesus ay namipal-an hên pangkaên la ha Pistan Pangaligtas ha Egipto
(Marcos 14:12-21; Lucas 22:7-13, 21-23; Juan 13:21-30)

17 Ha unan allon Pistan Puto ya ayn Pampaalsa, ya allon pamatsi lan Israelita hên anak
tupa, ya kênaên la hên habayton yabi hên Pistan Pangaligtas ha Egipto, ay kinotang lan
labinloway tagahonol ni Apo Jesus, kana, ya wanla, “Atoy labay moy logal ya pangil-
anan naên hên pangkaên tamo amêhên yabi ha Pistan Pangaligtas?” 18 In-utoh hila ni
Apo Jesus ya wana kanla, “Muna kaw ha balayan Jerusalem. Panlumatêng yo bayro, ay
matupa yoy mihay lalaki. Habaytsi ya habiên yo kana, ‘Wanan Mánoro naên ya marani
yanay panaon ya intakda ni Apo Namalyari kana. Kailangan nay mihay kuwarto ya
panganan nan kaên ha Pistan Pangaligtas ha bali mo, hên kalamo na kay ya tagahonol
na.’ ” 19 Hinonol lan tagahonol na ya in-utoh na, ta in-il-an lay nay kaên ha Pistan
Pangaligtas.

* **26:2** Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

20 Hên yabi yana, ay inarap ni Apo Jesus ya kaên hên kalamo na hilay labinlowa.
21 Kaban ampangan hila, ay wana kanla, “Pakagilamên yo, miha kamoyu bayri ha
kaaêm tamo, ay mangi-upit kangko.” 22 Namalagêhbêg ya nakêm lan tagahonol na, haka
wanlan balang miha kana, “Panginoon, yarin hiko ya inungkat mo!” 23 Kabay hinabi ni
Apo Jesus, “Ya kalamo kon nami-tsil-tsil hên puto ha kolo, ay hiya ya mangi-upit kangko.
24 Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo ay taganán matsi hên nanad ha impahulat
ni Apo Namalyari ha Kahulatan hên haton lagi. Noa, taganán kaingalo ya mangi-upit
kangko. Mangêd kana, ay a ya dayin in-anak.” 25 Amêhên, hi Judas Iscariote, ya nangi-
upit kan Apo Jesus, ay nangotang, ya wana, “Mánoro, yarin hikoy inungkat mo!”
Hinabi kana ni Apo Jesus, “Awo, hinabi mina.”

Nangan hi Apo Jesus haka hilay labinloway tagahonol na hên pangkaên ha Pistan Pangaligtas
(Marcos 14:22-26; Lucas 22:14-20; 1 Corinto 11:23-25)

26 Kaban ampangan hila, ay nandampot hi Apo Jesus hên puto ta impahalamat nay
habayto kan Apo Namalyari, haka na pino-potoh, bayo inggawang na kanlan tagahonol
na, ta wana, “Habaytsi ya lawini ko, kowên yo ta kaên yo.” 27 Amêhên, nandampot
yan pamminêman ya nag alak ta impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari. Bayo
inggawang na kanla, ta wana, “Maubuh kaw hên minêm. 28 Habaytsi ya daya ko,
ya mamoganggang ha pamatawad hên kasalanan hên kal-atan. Yabay ya nanad
pinakapirma hên kahundoan ni Apo Namalyari kanlan pinili na hên mag-in kana. 29 Ta
anhabiên ko kamoyu, ya a ko pon minêm oman hên alak, angga ha allo hên inumên
koy bayoy alak hên kalamo yo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ya Tatang ko.” 30 Hên
nahabi ni Apo Jesus ya habayto, ay nagkanta hilan pamagpuri kan Apo Namalyari bayo
nilumakat hila ha Tawgtug Olibo.

Impamwang ni Apo Jesus ya habiên ni Simon Pedro ya a na ya muwang
(Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

31 Hên anlumakat hilay na ha Tawgtug Olibo, ay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na,
“Laamêhên yabi, gawan ha malyari kangko, ay lakwanan yo ko, ta impahulat ni Apo
Namalyari ha Kahulatan, ya êmên di, ‘Patsên ko ya pastol, haka mapitatayak hilay nay
tupa.’† 32 Noa, ha pangoman kon mabiyay, ay muna ko kamoyu ha probinsyan Galilea.”
33 Bayo wani Pedro, “Lakwanan ka man hên kalamo ko, gawan ha malyari kamo, ay a
kata lakwanan.” 34 Hinabi ni Apo Jesus, “Pakagilamên mo, bayo mangkatsi ya manok,
amêhên yabi, ay katatlo mon habiên ya a mo ko muwang.” 35 Noa, impalêkpêk ni Pedro,
ya wana, “Matsi ko man hên kalamo mo, ay a ko habiên ya a kata muwang.” Êmbayro êt
ya hinabi lan kaatag ya tagahonol na.

Nanalangin hi Apo Jesus ha katanamanan Getsemani ha Tawgtug Olibo
(Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46)

36 Hên nilumatêng hilay na ha katanamanan Getsemani, ay wani Apo Jesus kanlan
tagahonol na, “Mikno kaw di kaban manalangin ako bayro ha marayo-dayo.” 37 Bayo
pinakilamo ni Apo Jesus hi Pedro, haka hilay loway anak ni Zebedeo, ya hi Santiago
haka hi Juan. Bayron nakadanas yan hadyay kalungkutan haka kabyatan. 38 Haka wani
Apo Jesus kanla, “A kina agyu ya hadyay kalungkutan ha nakêm ko, ya nanad kinan
ikamatsi. Di kaw pon haka paan kaw mabêlêw.” 39 Napaidayo ya kanla hên marayo-
dayo ta nandoko yan nanalangin, ya wana, “Tatang ko ha langit, no labay mo, ay a mo ko
dayin paulayan hên magdanas ako hên hatsi ya hadyay pamagdusa ya lumatêng kangko.
Êmbayro man ya labay ko, ay alwan kalabayan ko ya mahonol, noa, ya kalabayan mo ya
mahonol.”

† **26:31** Zacarias 13:7.

40 Hên nirêng ya, hên ubat nanalangin, ay nag-orong yay na ha andyanan lan Pedro.
Nalatngan na hila hên angkabêlêw. Pinukaw na hi Simon Pedro, ya wana, “A kaw man
makapagpuyat hên kalamo ko hên miha man ya oras? 41 Paan yon pakilakwan ya bêlêw.
Manalangin kaw, ta êmên a kaw mahambut hên tukso no ansubukên ya paniwala yo.
Nakal-an ya nakêm yo hên humonol, noa, a yo agyu.”
42 Nag-orong hi Apo Jesus ha pinanalanginan na, hên nanalangin, ya wana, “Tatang
ko ha langit, no taganán kailangan kon magdanas hên hatsi ya hadyay pamagdusa ya
lumatêng kangko, ay kalabayan mo ya mahonol.” 43 Hên inorong na hilan oman ya tatlo,
ay angkabêlêw hilay na êt gawan a la matêêh hên magpuyat.
44 Nag-orong yan oman hi Apo Jesus ha pinanalanginan na hên katatlo yan nanalan-
gin, ya inhalangin nay na. 45 Hên katatlo na hilan inorong, ay wana kanla, “Angkabêlêw
kaw pon êt hên ampagpainawa! Nilumatêng ya oras ya hiko ya Taga-Langit, ya In-anak
Tawo, ay i-upit kanlan makasalanan! 46 Mirêng kaw na, ta anlumatêng ya ampami-upit
kangko. Tupaên tamo ya!”

Ya pamandakêp kan Apo Jesus
(Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

47 Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya kal-atan ya am-
pangamat kan Judas Iscariote ya miha kanlan labinloway tagahonol na. Hilay kal-atan
ya nipag-almas hên êtak haka pamatok, ay in-utoh lan toa ya nag tungkulan ha bansa,
haka kanlan ampamaala kanlan pari. 48 Hi Judas ay nam-i kanla hên palatandaan,
ya no hinoy aroên na, ay yabay ya dakpên la. 49 Tampol nilako ni Judas hi Apo Jesus
hên kinumusta hên main lamoy pamangaro. 50 Kabay wani Apo Jesus kana, “Kalalaki,
daygên minay ambalakên mo.” Bayo dinawhong la ya hi Apo Jesus hên dinakêp. 51 Noa,
biglan nanigpah ya miha kanlan tagahonol ni Apo Jesus, hên têkk hên mihay ipoh hên
pinakapoon pari. 52 Wani Apo Jesus kana, “Igoma moy êtak mo, ta hilay ampanggamit
hên êtak ha pamatsi, ay ha êtak êt hên matsi. 53 Êndat yon a ko makadawat ha Tatang
ko ha langit hên libo-liboy anghel ya manawop kangko! 54 Noa, no daygên koy habayto,
ay êmên bayton matupad ya impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan ya êmbayri ay
taganán dapat malyari!”
55 Kanan habayto, ay wani Apo Jesus kanlan kal-atan ya ampipandakêp kana,
“Andakpên yo ko hên main kalamoy êtak haka pammatok hên nanad pandakêp ha
mapanyag karawakan. Allo-allo nanoro ko ha Templo, haka a yo ko dinakêp. 56 Noa,
dapat matupad ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari kanlan mámipamwang
hên an-ipaihip na kanla.” Bayo naubuh la yan nilakwanan hên tagahonol na hên
nipamwayu.

Hi Apo Jesus ay in-arap kanlan ampamaala ha Templo
(Marcos 14:53-65; Lucas 22:54-55, 63-71; Juan 18:13-14, 19-24)

57 Hilay nandakêp kan Apo Jesus, ay nantan kana ha bali ni Caifas, ya pinakapoon
pari ta bayro hilay nan naka-tsipon hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay
kaatag kanlan toa ya nag tungkulan ha bansa. 58 Hi Pedro ay nangamat kanla ha
marayo-dayo ha lote hên bali nan pinakapoon pari. Nakiikno ya hên kalamo lan bantay
ta labay nan mahêlêk no hinoy malyari kan Apo Jesus. 59 Hilay ampamaala kanlan pari
haka ya kaganawan kaatag ya kalamo la ha Sanedrin, ay ampanapol hên manistigos
hên alwan pêtêg ya maibara la kan Apo Jesus, ta êmên la ya maipapatsi. 60 Noa, ayn
hilan matapol, mal-at man ya nanistigos ha alwan kaptêgan ya tungkol kan Apo Jesus.
Bayo main nilumatêng ya lowa, 61 ya naghabi, “Nagilam naên ya hinabi na ya hiraên na
kano ya Templo ni Apo Namalyari, ta ipairêng nan oman ha tatlon allon bêngat.”
62 Amêhên, nirêng ya pinakapoon pari la ha arapan lan kal-atan ta kinotang na hi Apo
Jesus, ya wana, “Hino ya mahabi mo ha an-ibara la kamo? Pata a ka maghabi?” 63 Noa,

minghan man, ay a ya naghabi hi Apo Jesus. Wanan pinakapoon pari kana, “Ha arapan ni Apo Namalyari, ay habiên mo kannaên no hika ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, ya Anak ni Apo Namalyari.” 64 Wana etaman ni Apo Jesus, “Awo, pêtêg ya hinabi mo. Haka paubat amêhên, ay mahêlêk yo ko, ya Taga-Langit ya In-anak Tawo, hên nakaikno ha dapit panabtab ni Apo Namalyari ya Makapangyarihan. Haka mahêlêk yo kon lumatêng ubat ha langit ha pibonakan hên lêmm.” 65 Gawan huluk nan pinakapoon pari, ay ginihi nay sarili nan takop, ta wana, “A tamina kailangan hên kaatag ya tistigos, ta nagilam tamina man ya hinabi na. Nagilam yoy nay pamipantag nan sarili na kan Apo Namalyari! Yarin a nan ammusmusên hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! 66 Hino ya labay yon daygên kana?” Naubuh hilan naghabi, ya dapat yan patsên.

67 Bayo dinul-an lay lupa na haka la ya pinagtutumbuk haka main nagtatampaling kana, 68 ya wanla, “No hika ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, ay habiên mo no hinoy nanampaling kamo!”

Katatlo nan hinabi ni Pedro ya a na balay hi Apo Jesus
(Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-27)

69 Kaban atsi ya hi Pedro hên nakiikno hên kalamo lan bantay, ay napansin yan mihay ipoh ya babayi, kabay wana kana, “Hika êt ya kalamo ni Jesus ya taga-Galilea.” 70 Noa, wani Pedro, “Alwa. A ko muwang ya anhabiên mo.” 71 Bayo nagdayo yan pêrad hên dinumani ha awahan. Noa, napansin yay na êt, hên kaatag ya ipoh ya babayi, ya wana kanlan karani na, “Habain ya lalaki ay kalamo ni Jesus ya taga-Nazaret.” 72 Noa, wani Pedro, “Alwa! Matsi ko man, ay taganán a ko ya muwang!” 73 Hên a nabuyot, ay wanlan karani ni Pedro, “Siguradon hika ya kalamo ni Jesus gawan napansin naên ha pamaghabi mo, ya taga-Galilea ka êt.” 74 Noa, wani Pedro, “Alwa! Matsi ko man, ay taganán a ko ya muwang ya habain!” Kaban ampaghabi ya pon, ay nangkatsi ya mihay manok. 75 Bayo naihipan ni Pedro ya hinabi ni Apo Jesus kana, ya “Bayo mangkatsi ya manok, ay katatlo mon habiên, ya a mo ko muwang.” Kabay inumawah ya hên hadyay tangih na.

27

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato
(Marcos 15:1; Lucas 23:1-2; Juan 18:28-32)

1 Hên dali allo pon, ay nagkamiha hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari, ya dapat yan patsên hi Apo Jesus. 2 Kabay ginapoh la yan gintan kan Gobernador Pilato.

Nagpakamatsi hi Judas Iscariote
(Dyag 1:18-19)

3 Hên nahêlêk ni Judas Iscariote ya patsên lay na hi Apo Jesus, ay naghêhê ya, haka na in-orong kanlan poon pari boy kanlan toa ya nag tungkulan ha bansa, ya tatlumpo ya pera ya pilak ya in-upa la kana ha pay-upit na kan Apo Jesus. 4 Haka wana kanla, “Nakadyag akon kasalanan, ta nai-upit koy linaw ya tawo.” Noa, wanla, “Ayn kay pakiêmên kamo! Atsi kamo!” 5 Inhamwag ni Judas ya hatoy pera ha lalên Templo, haka ya nammita ta nagpakamatsi ya hên nagbitkê.

6 Hatoy pera ay pinumpun lan ampamaala kanlan pari, ta wanla, “Bawal ha Kautuhan ni apo Moises hên ipahan ha peran Templo ya pinamayad hên mangwan biyay.” 7 Kabay nagkamiha hilay ampamaala kanlan pari, ya habaytoy pera, ay panaliw hên luta hên mihay magdya-dyag korên ya pamilbêngan lan natsi ha Jerusalem, ya a la kilala, ya ubat ha kaatag ya bansa. 8 Kabay angga amêhên ay ambaêgên lay habaytoy luta hên Luta hên Daya.

9 Habaytoy nakatupad hên hinabi ni Propeta Jeremias, ya wana,

“Kingwa lay tatlumpoy pera ya pilak, ya in-alaga kana hên Israelita,
10 haka la pinanaliw hên luta hên mihay magdya-dyag hên korên, ta habaytoy in-utoh
kangkon Panginoon.”*

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato (Marcos 15:2-5; Lucas 23:3-5; Juan 18:33-38)

11 Hên hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato, ay kinotang na ya hi Apo Jesus, ya wana, “Awta? Hika ya ari hên Israelita?” Hinabi ni Apo Jesus, “Hinabi mina, Gobernador.” 12 Noa, hên ambad-an la ya hi Apo Jesus hên ampamaala kanlan pari haka hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, ay a ya naghabi. 13 Bayo wani Gobernador Pilato kan Apo Jesus, “A mo angkagilaman ya kal-atan ya an-ibara la kamo?” 14 Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus, ta miha man ha an-ibara la kana, ay a na pinakibatan. Kabay nag-êpapah hi Gobernador Pilato.

Hi Apo Jesus ay hinatolan hên matsi ha koros (Marcos 15:6-15; Lucas 23:13-25; Juan 18:39--19:16)

15 Main kaugalian, ha balang Pistan Pangaligtas ha Egipto, ya an-ibuhan nan gobernador ya mihay nakahukul ya ampiliên lan kal-atan. 16 Kanan habayto ay main nakahukul ya nag langan Barrabas† ya kamwangan gawan ha karawakan ya dinyag na. 17 Hên naka-tsipon ya kal-atan, ay kinotang hilay na ni Gobernador Pilato, ya wana, “Hino awud ya labay yon ibuhan ko, hi Barrabas o hi Jesus, ya ambaêgên Cristo?” 18 Ta muwang ni Gobernador Pilato ya hi Apo Jesus, ay gintan la kana, gawan angkahêman la ya.

19 Kaban ampikno hi Pilato ha panlingonan kaso, ay nilumatêng kana ya pinaypagtanan ahawa na hên êmên di ya pangahabi, “Paan kan kiêmên hên parusaan habain ya ayn kasalanan, ta hadyay yagah hên nakêm ko gawan ha nataynêp ko ya tungkol kana.”

20 Noa, hilay ampamaala kanlan pari haka hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, ay nanulhul hên kal-atan ya pakikwaan la kan Gobernador Pilato ya ibuhan na hi Barrabas, ta hi Apo Jesus ay patsên. 21 Kabay kinotang na hilan oman ni Gobernador Pilato, “Hino kanlan lowa ya labay yon ibuhan ko?” Wanla kana, “Hi Barrabas!” 22 Kinotang na hilay na êt, “Hino awud ya labay yon daygên ko kan Jesus ya ambaêgên Cristo?” Kabay in-angaw la, “Ipako ya ha koros!” 23 Bayo kinotang ni Gobernador Pilato, “Awta? Hinoy kasalanan na?” Noa, impapakaangaw lay na êt, “Ipako ya ha koros!” 24 Hên nahêlêk ni Gobernador Pilato ya ayn yan madyag, ta magulo hilay na, ay naguyah yan gamêt na ha arapan lan kal-atan, haka wana kanla, “Ayn akon kasalanan ha pamatsi kanan habaytsi. Hikaw ya managot ha pamatsi kana!” 25 Hinabi lan kal-atan Israelita, ya wanla, “Ya pamarusa ni Apo Namalyari ay mipalakoy na kannaên haka ha maának naên gawan ha pangamatsi ni Jesus.” 26 Hinonol ni Gobernador Pilato ya kalabayan lan kal-atan, ta imbuhan na hi Barrabas. Impadapi na hi Apo Jesus, haka indin na ya kanla ta êmên la ya ipapako ha koros.

Hi Apo Jesus ay minusmus hên hundaloh (Marcos 15:16-20; Juan 19:2-3)

27 Hi Apo Jesus ay gintan lan hundaloh ni Gobernador Pilato ha lalên balin gobernador, haka inubuh la yan pinilolopungan hên kal-atan kapareho lan hundaloh. 28 Ha pammusmus la kana, ay inalíh lay takop na ta pinatakopan la ya hên mahampat ya takop, ya nanad ha takop lan ari. 29 Bayo nangwa hilan nanad tanyuong, ta pinanyag la yan korona, ya impakopya la ha ulo na. Haka la ya pinatalanan tambo, ya waringan hên palatandaan ya hiyay mihay ari. Nandoko hila bayto ha arapan na, ya wanla, “Kumara dayi ya biyay hên Ari lan Israelita!” 30 Pinagdu-dul-an la ya, haka pinagpapatok lay ulo

* **27:10** Zechariah 11:12-13, Jeremias 32:6-9. † **27:16** ya taganán langan na ay Jesus-Barrabas.

na hên tambo. 31 Pamakayari la yan minusmus, ay inalíh lay takop ari ya impatakop la
kana, ta impatakop la kanan oman ya takop na. Bayo gintan la yay na, ta ipako la ya ha
koros.

Hi Apo Jesus ay impako ha koros
(Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

32 Ha pammita lan hundaloh hên anggêtan hi Apo Jesus, hên ipako ha koros, ay
natupa la hi Simon ya taga-Cirene. Dinakêp la ya ta impabalangaw lay koros kana hên
ampakihonol kan Apo Jesus. 33 Inhundo lay pammita la hên angga ha nilumatêng hila
ha logal ya ambaêgên Golgota o Bungo. 34 Painêmên la ya dayin alak, ya naglamo hên
tambal ya nag langan mira, noa, hên natawayan na, ay a na ininêm.
35 Hên naipako lay na hi Apo Jesus ha koros, ay pinagpalabonutan lay takop na, ta
êmên la mamwangan no hino kanla ya makakwa. 36 Bayo nikno hilay nay hundaloh ta
binantayan la ya. 37 Atsi ha koros, ha ugton ulo na, ay nakahulat ya imbara la kana,
“Hatsi hi Jesus, ya Ari lan Israelita.” 38 Main êt loway lalaki, ya parehon mapanyag
karawakan ya impako ha koros. Ya miha ay atsi ha koros ha dapit panabtab ni Apo
Jesus, haka ya miha ay atsi ha koros ha dapit uki na.
39 Minusmus la yan anlumabah hên main lamoy pamamêyêng, 40 ya wanla, “Hika
awud ya labay maniran Templo ni Apo Namalyari, ta ipairêng mon oman ha tatloy allo!
Iligtas moy sarili mo! Munaoy kan ubat ha koros, no hika ya Anak ni Apo Namalyari!”
41 Êmbayro êt ya pammusmus la kana hên hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, hilay
ampamaala kanlan pari haka hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, ya wanla, 42 “Inligtas
nay kaatag, pata a na mailigtas ya sarili na! Hiya kanoy Ari lan Israelita! No tumaoy yan
ubat ha koros, ay maniwala kitamo kana! 43 Ampaniwala ya kan Apo Namalyari, haka
anhabiên na ya hiyay Anak ni Apo Namalyari, kabay hêlkên tamo no labay na yan iligtas
ni Apo Namalyari!” 44 Êmbayro êt ya pammusmus la kana hên hilay loway mapanyag
karawakan ya nakapako hên kalamo na.

Ya pangamatsi ni Apo Jesus
(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

45 Hên ugtoy nay allo, ay dinumiglêm ya boon luta angga ha alas tres hên maapon.
46 Hên maranin alas tres hên maapon, ay impakaangaw ni Apo Jesus, ya wana, “Eli,
Eli, lema sabachthani,” ya labay habiên, “Diyos ko, Apo Namalyari, pata nilakwanan
mo ko?” 47 Hên nagilam lan kaatag ya nakairêng bayro ya in-angaw na, ay êndat lan
ambaêgên na hi Propeta Elias, kabay wanla, “Gilamên yo! Ambaêgên na hi Elias!”
48 Tampol yan nuwayu ya miha kanla hên namiptêh hên nanad bolak ha mihay hanga,
ta indêrê na ha nangihoy alak, ta painêmên na ya hi Apo Jesus. 49 Noa, wanlan kaatag,
“Paulayan tamo ya raw. Hêlkên tamo no iligtas ya ni Elias!” 50 Nan-angaw yan oman hi
Apo Jesus hên hadyay hêkaw, bayo natsi yay na.
51 Sakto kanan habayto ay biglan nawakwak hên napibonak paubat ha babo angga
ha aypa, ya makugpa ya takop ya pinagpênlan bayro ha lalê hên Templo ha Jerusalem.
Niyêgyêg ya boon luta, haka napaka hilay bato. 52 Nipagloat ya pinay-ilbêngan kanlan
kal-atan ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya natsi hên hato, ta biniyay hilan
oman. 53 Inumawah hila bayro ha pinay-ilbêngan kanla, ta hên nabiyay yan oman hi
Apo Jesus, ay nagpahlêk hila ha kal-atan ha Jerusalem, ya banal ya balayan ni Apo
Namalyari.
54 Hadyay limo nan ampamaala kanlan hundaloh, haka hilay kalamo nay hundaloh
ya ampagbantay kan Apo Jesus, hên nahêlêk lay layon, haka ya kaatag pon ya nalyari
ha pangamatsi ni Apo Jesus. Kabay wanla, “Pêtêg bay awud! Hiyay Anak ni Apo
Namalyari!”

55 Bayro ha marayo kan Apo Jesus, ay main mal-at ya babayi ya ampandungaw ha
angkalyari. Nakihonol hila kanlan Apo Jesus hên paubat ha probinsyan Galilea hên
ampanawop kanla. 56 Kalamo la hi Maria Magdalena, haka ya indo lan anak ni Zebedeo,
haka hi Maria ya indo lan Jose haka Santiago.

Ya pamilbêng kan Apo Jesus
(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

57 Hên ampinaboy nay allo, ay main mihay mabandi ya taga-balayan Arimatea, ya
nag langan Jose, ya ampaniwala kan Apo Jesus, ya 58 nilumatêng kan Gobernador
Pilato, ta pinakihabi nay bangkay ni Apo Jesus, hên iilbêng na. Namiutoh ya etaman
hi Gobernador Pilato hên ipaulay kan Jose ya bangkay ni Apo Jesus. 59 Kabay kingwa na
ya bangkay ni Apo Jesus, hên in-aypa, haka na kinêlkêlan hên bayoy takop, ya naputsi.
60 Bayo inhowên ni Jose ya bangkay ha sarili nan pay-ilbêngan, ya bayoy dinyag ya
lêyang ya bato. Pangayari, ay intulid nay hadyay hêlay bato hên intakap na ha pinay-
ilbêngan, bayo nammita yay na. 61 Atsi bayro hi Maria Magdalena haka ya katokayo na,
ya nakaikno ha êtêb pinay-ilbêngan kan Apo Jesus.

62 Ha humonoy allo, ya allon Sabado, ay ni-tsi-tsipon hilay Pariseo haka hilay
ampamaala kanlan pari ha arapan ni Gobernador Pilato, 63 ta hinabi la, ya wanla,
"Napanêmtêman naên ya hinabi nan habaytoy magbabara hên haton angkabiyay ya
pon, ya ha pantatloy allo, ay mabiyay yan oman. 64 Kabay ampakihabi naên kamo ya
pakabantayan yon mangêd ya habaytoy pinay-ilbêngan kana hên angga ha pantatloy
allo. Ta kayno kowên lan tagahonol na ya bangkay na, haka la habiên ha kal-atan ya
hiyay nangoman nabiyay. No daygên lay habayto, ay lalon mapaniwala ya kal-atan
kana." 65 Wana etaman kanla ni Gobernador Pilato, "Hali, mantan kaw hên hundaloh
ta pakabantayan lan mangêd ya pinay-ilbêngan kana." 66 Kabay nammita hilay na ta
dinyanan lan tatak ya habaytoy bato ya pinanakap ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus,
haka binantayan lay habayto, ta êmên ayn makahowên.

28

Hi Apo Jesus ay nabiyay oman
(Marcos 16:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

1 Dali allo êt hên allon Dominggo, ay nammita hi Maria Magdalena haka ya katokayo
na ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus. 2 Biglan nanlayon hên hadyay hêkaw, haka
tinumaoy ya mihay anghel ni Apo Namalyari ya ubat ha langit, ta intulid nay habaytoy
bato ya pinanakap ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus, bayo nikno ya bayro ha babon bato.
3 Ya lupa na ay kapahilêw ya nanad kimat haka ya takop na ay bapan putsi. 4 Hên nahêlêk
lan hundaloh ya ampagbantay bayro ya anghel, ay hadyay limo la. Nipamêgpêg hila
haka nipatumba hên nanad natsi.

5 Wanan anghel kanlan babayi, "Paan kaw malimo! Muwang ko ya antapolên yo hi
Apo Jesus ya impako ha koros. 6 Ayn ya bayri, ta hiya ay nabiyay oman hên nanad ha
hinabi na hên hato! Hêlkên yoy habaytsi ya pinaybul-ihan kanan bangkay na. 7 Parah-
parahên yon magtagloh kanlan tagahonol na, ta habiên yo hiyay nangoman nabiyay,
haka muna yay na kanla ha probinsyan Galilea. Mahêlêk la yay na bayro. Habayton
bat ya mahabi ko kamoyu." 8 Kabay nag-alíh hila bayro ha pinay-ilbêngan ta pinarah lan
nuwayun nagtagloh kanlan tagahonol na, hên main lamoy limo haka hadyay higla.

9 Ha pamwayu la, ay bigla hilan tinupa ni Apo Jesus ta kinumusta na hila. Nandoko
hila hên nakadêngdêng hên nanalan bitsih na ha pamagsimba la kana. 10 Bayo wani Apo
Jesus kanla, "Paan kaw malimo! Mita kaw na, ta habiên yo kanlan tagahonol ko, ya
nanad kinan patêl, ya muna hila ha Probinsyan Galilea, haka mahêlêk la ko bayro."

Ya balita lan bantay ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus

11 Pamakabita lan babayi, ay nammita hila etaman ya kaatag ya hundaloh ya
ampagbantay bayro, haka pamanlumatêng la ha balayan Jerusalem, ay in-ubuh lan
impamwang kanlan ampamaala kanlan pari ya nalyari ha pinay-ilbêngan kan Apo
Jesus. 12 Kabay ni-tsi-tsipon hilay ampamaala kanlan pari haka hilay toa ya nag
tungkulan ha bansa. Pinagkamihaan la, ay dyanan lan kal-atan pera ya hilay hundaloh
ya nagbantay ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus, ta 13 wanla kanlan hundaloh, “Ya dapat
yon habiên kanlan kal-atan, ay tinakaw lan tagahonol na ya bangkay na hên angkabêlêw
kaw nayabi. 14 No mamwangan man hên Gobernador ya tinakaw lan tagahonol na,
ya bangkay na hên angkabêlêw kaw, ay a kaw mabilyan ta atsi kannaên ya habayto.”
15 Kabay kingwa lan hundaloh ya pera ta hinonol lay in-utoh kanla. Kabay angga
amêhên ay êmbayro êt ya anhabiên lan kaatag ya Israelita.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan labinmihay tagahonol na (Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Dyag 1:6-8)

16 Amêhên, hilay labinmihay tagahonol ni Apo Jesus ay nammitay na ha probinsyan
Galilea ha tawgtug ya intoro kanla ni Apo Jesus. 17 Hên nahêlêk lay na hi Apo Jesus
ay sinimba la ya, main man pon kanla hên ampag-alangan. 18 Dinumani hi Apo Jesus
kanla, ta wana, “In-ubuh hên indin kangko ya kapangyarihan ha langit haka bayri ha
luta. 19 Mita kaw na ta ha kapangyarihan ko, ay toroan yo hila ha balang bansa ta êmên
hila maniwala kangko. Bawtismoan yo hila ha langan nan Tatang, ha langan ko, ya
Anak, haka ha langan nan Espiritu ni Apo Namalyari. 20 Bayo toroan yo hila ya dapat
lan honolên ya kaganawan in-utoh ko kamoyu. Paan yon liwaan ya hiko ay panay yon
kalamo, angga ha anggaan hên habaytsi ya luta.”

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Marcos

Paunan habi

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Marcos ay nag-umpisa hên êmên di, "Ya laman hên hata hulat, ay yabay ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari." An-ipahlêk êt bayri ya ubat kan Apo Namalyari ya kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo. Mahêlêk ya habayto ha pamanoro na, ha pamanambut na kanlan Satanas, haka ha pamatawad nan kasalanan lan ampaghêhê. Anhabiên na êt di ni Panginoon Jesus ya tungkol ha sarili na ya hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi bayri ha luta, para idin nay lawini na, ta êmên iligtas ha ayn anggay parusa ya hilay ampaghêhê.

An-ipamwang ni Marcos ya kapangyarihan ni Apo Jesus ya mahêlêk ha kapapaêpapah ya dinyag na.

Ya katganan hên hata hulat (16:9-20) ay ayn ha kaatag ya hulat ya Griego. Kabay anhabiên lan kaatag ya alwan hi Marcos ya main hulat hên hata tawlin habi di ha 16:9-20.

Kabooan hên pinakalaman
Ya umpisa hên Mangêd ya Habi 1:1-13
Ya dinyag ni Apo Jesus ha probinsyan Galilea 1:14-9:50
Ya dinyag ni Apo Jesus ya umpisa ha Galilea angga ha Jerusalem 10:1-52
Ya tawlin parominggo hên biyay ni Apo Jesus 11:1-15:47
Hi Apo Jesus ay nabiyay oman 16:1-8
Ya pagpahlêk ni Apo Jesus hên hiya ay nabiyay oman, haka ya pamag-orong na ha langit 16:9-20

Ya panoro ni Juan Bautista
(Mateo 3:1-12; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

1 Ya laman hên hata hulat, ay yabay ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo,
ya Anak ni Apo Namalyari. 2 Habaytsi ay nag-umpisa hên nanupad hên hulat lan
mámipamwang hên an-ipaihip kanla* ni Apo Namalyari, ya wanan Kahulatan,
"Iutoh ko ya mihay muna kamo, ya mangil-an hên danan mo.
3 Hiyay ampan-angaw ha logal ya kabalah-balahan, ya wana kanlan kal-atan ya naka-
tsipon,
'Il-an yoy nakêm yo ha pamanlumatêng hên Panginoon,
Ya nanad ha pamil-an hên dann ha pamanlumatêng hên mihay matag-ay ya manungku-
lan.' "
4 Natupad ya habayto hên nakalatêng hi Juan Bautista hên namipamwang kanlan
dinumani kana ha Ilog Jordan, ha logal ya kabalah-balahan, ya dapat lan paghêhêan
hên talibatokan ya pamanyag kasalanan, bayo dapat pabawtismo hila, haka patawarên
hila bayto ni Apo Namalyari. 5 Kal-atan lan taga-Jerusalem, haka kaatag pon ya logal ha
probinsyan Judea, ay dinumani kan Juan. Inamin haka inhuko lay kasalanan la, bayo
nagpabawtismo hila kana ha Ilog Jordan.
6 Hi Juan ay nakatakop hên dyag ha habot hên kamelyo, haka ya tagkêh na ay dyag
ha balat. Ya angkênaên na ay doron haka main bayron pulot panilan ya an-inêmên na.
7 Panay nan an-ipamwang ya êmên di, "Ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon
Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ay makapangyarihan kangko.
Agyan mangokal hên hêêl pag-apin bitsih na, ay ayn akon karapatan ta matag-ay ya

* **1:2** propeta.

tungkulan na. 8 Hikoy ampamawtismo kamoyu ha lanêm, noa, hiyay mamawtismo
kamoyu ha Espiritu ni Apo Namalyari."

Ya pamawtismo kan Apo Jesus
(Mateo 3:13-17; Lucas 3:21-22)

9 Hên habayto, ay nilumatêng hi Apo Jesus, ya ubat ha balayan Nazaret ha probinsyan
Galilea, ta nagpabawtismo ya kan Juan ha Ilog Jordan. 10 Hên inumawah ya ha lanêm,
ay nahêlêk ni Apo Jesus ya langit ya biglan nagloat, haka inumaypa kana ya Espiritu ni
Apo Namalyari hên nanad ha mihay pati-pati. 11 Haka main habi ya ubat ha langit, ya
wana, "Hika ya panlugurên kon Anak ya ampamahigla kangko."

A ya napatukso hi Apo Jesus hên antuksoên ya ni Satanas, ya diyablo
(Mateo 4:1-11; Lucas 4:1-13)

12 Pangayari yan nagpabawtismo hi Apo Jesus, ha Ilog Jordan, ay tampol yan impabita
hên Espiritu ni Apo Namalyari ha logal ya kabalah-balahan. 13 Atsi ya bayro hên apatapo
ya allo, hên antuksoên ni Satanas, noa, a ya napatukso. Main bayron mangahilêb ya
ayop ya kalamo na, noa, main anghel ya nipanawop kana.

Ya pamanagyat ni Apo Jesus ha apat ya unan nag-in tagahonol na
(Mateo 4:12-22; Lucas 4:14-15; 5:1-11)

14 Hên nakakulung yay na hi Juan Bautista, ay nag-orong hi Apo Jesus ha probinsyan
Galilea, ta impamwang na bayro ya Mangêd ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari.
15 Impamwang na, ya wana, "Nilumatêng ya panaon ya intakda ni Apo Namalyari, haka
marani ya pamanlokop na, kabay paghêhêan yon talibatokan ya pamanyag kasalanan,
haka maniwala kaw ha Mangêd ya Habi!"
16 Ha pammita ni Apo Jesus ha laylay hên Dagat-dagatan hên Galilea, ay nahêlêk nay
loway mikapotoh pohêl, ya magdadakêp hên kênan lanêm, ya hi Andres haka hi Simon,
ya ambanhagan lan Pedro. Hila ay ampayhabwag hên lambat ha lanêm, ta ampandakêp
hila dayi hên kêna. 17 Hinabi na kanla, "Makihonol kaw kangko, ta daygên kataw hên
mámipakarani hên tawo kangko, ta êmên hila maniwala." 18 Tampol lan imbalag ya
lambat la, ta nakihonol hila kana.
19 Ha pammita lan Apo Jesus ha laylay hên lanêm, ay nahêlêk na ya maának ni Zebedeo,
ya hi Santiago haka hi Juan ya ampamitoyo hên lambat la, bayro ha bangka la. 20 Tampol
nan hinagyat hi Santiago haka hi Juan hên makihonol kana. Imbalag lay tatang la
ha bangka hên kalamoy pan-upaan la ha pamandakêp kênan lanêm, ta nakihonol hila
etaman kan Apo Jesus hên nanad kan Simon haka Andres.

Pamipaplag ni Apo Jesus hên narawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha mihay lalaki
(Lucas 4:31-37)

21 Nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum. Ha allon pamagsimba, ay
nanoro ya bayro ha sinagoga la. 22 Naubuh hilan nag-êpapah ha panoro na, gawan ya
panoro na, ay nanad panoro hên main tungkulan, alwan nanad ha panoro lan mánoron
Kautuhan ni apo Moises.
23 Bayro ha sinagoga, ay main lalaki ya hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. Nan-
angaw ya hinumapat kana, ya wana, 24 "Jesus ya taga-Nazaret, hinoy ampakiêmênan
mo kannaên? Labay mo kay hên parusaan? Muwang ko no hino ka. Hika ya banal, ya
ayn hinon kasalanan, ya in-utoh ni Apo Namalyari." 25 Hên nagilam ni Apo Jesus ya
hinabi nan hinumapat kanan hatoy lalaki, ay hinabyanan na ya, haka na ya impaplag,
ya wana, "Paan kan maglabak! Mag-alíh ka ha hinapatan mo!" 26 Intumba ya lalaki
hên hatoy hinumapat kana, haka na ya imbuwad-buwad, bayo nag-alíh ya kanan lalaki
hên ampan-angaw. 27 Nag-êpapah hilay atsi bayro, ta nihahabi hila, ya wanla, "Hino ya
magkatoroan hên hatsi? Mihay bayoy toro lawêh! Nag tungkulan haka kapangyarihan

ya pami-utoh nan paypaplag hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo."
28 Habaytoy dinyag ni Apo Jesus, ay tampol nibahwag ha boon probinsyan Galilea.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit lan kal-atan ha bali lan Simon Pedro (Mateo 8:14-17; Lucas 4:38-41)

29 Pamakaawah ni Apo Jesus ha sinagoga, hên kalamo na hi Santiago, hi Juan, hi Simon
Pedro haka hi Andres, ay nagpakha hila ha bali lan Simon haka Andres. 30 Nalatngan
lay ampo ni Simon, ha papag, hên main hadyay omot. Kabay pinikihabi la kan Apo Jesus
ya paalihên nay omot nan habaytoy bakêt, ya ampo ni Simon. 31 Dinumani hi Apo Jesus
kana, tinalan nay gamêt, ta impaimata na ya, haka naalíh ya omot na. Bayo namakan
ya kanlan Apo Jesus.
32 Hên ampinaboy nay allo, ay gintan la kan Apo Jesus ya nipaghakit, haka hilay
hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk. 33 Nagtsipon ya boon balayan, ha ilwangan
hên bali lan Simon. 34 Namaalíh hi Apo Jesus hên hino-hino kay na hên ya hakit la,
haka impaplag nay nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat kanlan kaatag. A na
hila pinaulayan hên maghabi, ya impaplag na, gawan muwang la, ya hiyay Anak ni Apo
Namalyari.

Nanoro hi Apo Jesus kanlan Israelita ha kal-atan sinagoga (Lucas 4:42-44)

35 Dali allo pon, ay nammita yay na hi Apo Jesus ha mihay logal ya marayo ha tawo, ta
nanalangin ya. 36 Noa, hilan Simon ay ampanapol kana. 37 Hên natapol la ya, ay hinabi
la kana, ya antapolên la yan kal-atan. 38 Noa, wana kanla, "Lakwên tamo pon ya balayan
di ha mamalibot ha logal ya habaytsi. Dapat ko etaman hên ipamwang kanla ya Mangêd
ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari. Kabay atsi ko di." 39 Nanoro yay na ha mal-at ya
sinagoga lan Israelita ha boon probinsyan Galilea. Namipaplag ya hên nangarawak ya
a angkahêlêk ya hinumapat hên namahakit kanlan atsi bayro.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit ketong ha mihay lalaki (Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)

40 Minghan hên main kal-atan ya nangamat kan Apo Jesus, ay main dinumani kana,
ya mihay lalaki ya nag hakit ketong. Nandoko ya ha arapan ni Apo Jesus, ta wanan
nakiingalo, "Panginoon, no kalabayan mo, ay paalihên moy hakit ko, êmên luminis ya
lawini ko." 41 Naingalwan ya ni Apo Jesus, kabay impalunto ni Apo Jesus ya gamêt na
kana, ta wana, "Labay kon paalihên ya hakit mo. Luminis ka!" 42 Tambêng naalíh ya
hakit na. 43 Bayo in-utoh na ya ni Apo Jesus hên main panaad, ya wana, 44 "Paan mo pon
ipamwang ya hatsi ha hinoman. Pakha ka ha pari ta ipahlêk mo kana ya ayn kay nan
ketong. Mantan kan maiparaya ha pamanhumonol mo ha utoh ni apo Moises,† êmên
paptêgan kanlan kaatag ya malinis kay na." 45 Noa, hên nammita ya, ay impamwang
nay pamipaalíh ni Apo Jesus hên ketong na, kabay lalon nibahwag ya kapangyarihan
ni Apo Jesus, haka gawan ha kal-atan ya mabay manggilam hên toro na, ay a yay na
makahowên ha hinon balayan bayro, ta a na hila makwan matoroan hên mangêd.
Kabay napaidi ya tana ha marayo ha balayan, êmbayro man, ay nilako la yan kal-atan
ubat ha ayri man ya logal.

2

Ya mihay a ampakabita, ya in-arap kan Apo Jesus (Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)

1 Hên nakalabah ya ungnoy allo, ay nag-orong hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum.
Ya pamanlumatêng na bayro, ay nibahwag. 2 Kabay ni-tsi-tsipon ya kal-atan bayro,
angga ha napno ya bali haka ayn nanan dyanan agyan ha arapan hên ilwangan. Kaban

† **1:44** Levitico 14:2-33.

an-ipamwang kanla ni Apo Jesus ya habi ni Apo Namalyari, ay 3 main nilumatêng ya
apat ya lalaki ya ampantan hên mihay lumpo ya atsi ha langkayan. Iarap la ya dayi
kan Apo Jesus. 4 Noa, gawan ha kal-atan, ay ayn hilan madanan. Kabay nunik hila
ha bubungan ta nilubtan lay atêp ha dapit ugto ni Apo Jesus. In-antotoh lay lumpo
ha pibonakan lan kal-atan ha arapan ni Apo Jesus. 5 Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya
paniwala la kana, ay hinabi na kanan lumpo, "Pakhawên moy nakêm mo, ta pinatawad
ya kasalanan mo."
6 Main bayro hên mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya ampangihip hên êmên di,
7 "Hinoy hatsi ya an-ipantag nay sarili na kan Apo Namalyari hên mamatawad hên
kasalanan? Yarin a nan ammusmusên hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Mimiha
na ni Apo Namalyari ya makapatawad hên kasalanan."
8 Tampol nan namwangan ni Apo Jesus ya laman ihip la. Kabay hinabi na kanla, "Pata
ampangihip kaw hên êmbayro? 9 Hino awud ya maparah hên habiên kanan mihay a
ampakabita, no habiên ko, 'Napatawad kay na ha kasalanan mo,' o no habiên ko, 'Hali,
mirêng ka ta mita kay na.' 10 Noa, êmên yo mamwangan ya hiko, ya Taga-Langit, ya
In-anak Tawo, ay main tungkulan di ha luta hên mamatawad kasalanan, ay habiên ko
kanan lumpo, 11 'Mirêng ka. Hapwatên moy langkayan mo ta muli kay na.' "
12 Tambêng yan nirêng ha arapan la ya hata lumpo. Hinapwat nay langkayan na, ta
nuli ya. Naubuh hilan nag-êpapah ya atsi bayro, kabay pinuri la hi Apo Namalyari, ya
wanla, "Amêhên allo ay nakahêlêk kitamo hên a tamo êt nahêlêk."

Hi Levi ya ambaêgên êt Mateo, ya máningil buwih, ay hinagyat ni Apo Jesus (Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

13 Bayo nag-orong yay na hi Apo Jesus ha laylay Dagat-dagatan hên Galilea.
Pinakikamat-kamatan yan kal-atan, kabay tinoroan na hila. 14 Pangayarin habayto, hên
ampammita-bita ya, ay nakahêlêk yan mihay máningil buwih ya anak ni Alfeo, ya nag
langan Levi, ya ampikno ha paningilan na. Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, "Kihonol
ka kangko." Tampol ya etaman nakihonol kana.
15 Amêhên, hên atsi hilan Apo Jesus ha bali ni Levi hên ampangan, ay main nilumatêng
ya kal-atan maningil buwih, ya kapareho ni Levi, haka kaatag êt ya makasalanan, ya
ampakihonol kan Apo Jesus, ya kalamo la hên nangan. 16 Hên nahêlêk lan ungnoy
mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya Pariseo, ya ampangan hi Apo Jesus hên kalamo lan
máningil buwih, haka kaatag êt ya makasalanan, ay nangotang hila kanlan tagahonol ni
Apo Jesus, ya wanla, "Pata ampangan ya hên kalamo lan máningil buwih haka kaatag
êt ya makasalanan?" 17 Hên nagilam nay hinabi la, ay nangalimbawa hi Apo Jesus, ya
wana, "Hilay main hakit, ay ampangailangan doktor, alwan hilay ayn hakit. Êmbayro
êt, atsi ko di ha luta ta êmên ko mahagyat hilay ampangamin makasalanan hila, hên
maghêhê hên manalibokot ha pamanyag lan kasalanan. Noa, hilay ampaghabin ayn
hilan kasalanan, ay a ko hawpan."

Pinakibatan ni Apo Jesus ya kotang tungkol ha pagtêêh hên a mangan ta êmên a maabala ya panalangin (Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)

18 Minghan hên nagtêêh hila hên a nangan, ta êmên a maabala ya panalangin la, ya
tagahonol ni Juan Bautista haka hilay Pariseo, ay main ungno bayro ya naghabi kan
Apo Jesus, ya wanla, "Hilay tagahonol ni Juan haka hilay tagahonol lan Pariseo, ay
ampagtêêh hên a mangan, ta êmên a maabala ya panalangin la. Pata alwan êmbayro ya
andaygên lan tagahonol mo?" 19 Kabay in-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha lalaki
ya an-ikasal, ya wana, "Êndat yon a mangan ya bisita hên lalaki ya an-ikasal, no kalamo
la ya? Siguradon mangan hila! 20 Lumatêng ya allo ya ipakarayo ya lalaki ya an-ikasal,
ay bayro hilay nan a mangan."

21 Amêhên, intoro ni Apo Jesus ya a mailamo ya toro na, ha toro lan ninuno la, ya
wana, “Ayn mamitagpi hên bayoy tela, ya a pon napipi, ha gihi hên manan takop.
No alimbawa ta daygên nay habayto, ta pipiên nay na, ay kumpêh ya intakap, haka
humlay ya gihi. 22 Ayn mamitugtug hên bayon alak ha ubatan hên manan alak gawan
lumtoh ya pamyanan, haka mabullog ya alak.* Ya bayoy alak ay dapat itugtug ha bayon
pamyanan.”

Ya toro ni Apo Jesus tungkol ha allon pamagsimba (Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)

23 Mihay allon pamagsimba, hên nipadann hilan Apo Jesus ha nag trigo ya narani ha
dann, ay nantê hilay tagahonol na hên pêrad. Kinêtêb la kaban ampammita hila. 24 Noa,
nag Pariseo bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, “Pata nantê hilay tagahonol mo
hên trigo ha allon pamagsimba, bawal man ya habayto ha Kautuhan tamo?” 25-26 Wana
etaman ni Apo Jesus, “Kayno a yo pon nabaha ya dinyag ni Arin David hên haton
panaon, hên hi Abiatar ay pinakapoon pari. Hên habayto, hiya, haka hilay kalamo
na ay angkablay hên lonoh, kabay hinumwên ya ha bali ni Apo Namalyari ta nangwa
yan puto ya imparaêp kan Apo Namalyari ya pangkaên bat hên pari. Bawal man ha
Kautuhan ni apo Moises hên mangan hên habayto, ay nangan ya, bayo nam-i ya êt
kanlan kalamo na.” 27 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na kanlan Pariseo, ya wana,
“Ya allon pamagsimba ay ha ikakangêd hên tawo. Ya tawo ay alwan ipoh hên allon
pamagsimba. 28 Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nag tungkulan hên maghabi
no hinoy malyarin daygên ha allon pamagsimba.”

3

Ya lalaki ya natsi ya mihay gamêt (Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)

1 Ha mihay na êt ya allon pamagsimba la, hên hinumwên hi Apo Jesus ha sinagoga
ta manoro, ay main lalaki bayro ya natsi ya panabtab gamêt. 2 Hilay Pariseo haka
mánoron Kautuhan ni apo Moises, ay ampangimaton kan Apo Jesus, no mamaalíh yan
hakit ha allon pamagsimba la, ta êmên la yan bad-an hên ampanyag yan bawal ha
allon pamagsimba. 3 Wani Apo Jesus kanan lalaki ya natsi ya gamêt, “Mirêng ka di ha
arapan lan kal-atan.” Dinyag nay kalabayan ni Apo Jesus. 4 Bayo kinotang ni Apo Jesus
hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wana, “Hinoy nakahulat ha
Kautuhan ni apo Moises ya tungkol ha dapat daygên ha allon pamagsimba? Manyag
hên kangêran o manyag karawakan? Mamiligtas o mamatsi?” Noa, ayn miha man ya
naghabi. 5 Amêhên, inubuh na hilan hinlêk ni Apo Jesus hên main huluk haka ingalo
gawan ha kakdêyan ulo la. Bayo wana kanan lalaki ya natsi ya gamêt, “Ipaktang moy
gamêt mo.” Hên impaktang na, ay naalíh ya hakit ha gamêt na. 6 Tampol hilan nammita
ya hilay Pariseo, haka kalamo lan kagampi ni Herodes Antipas, ay pinipupulungan lay
na hi Apo Jesus.

7-8 Hilan Apo Jesus etaman, ay nammitay na hên palako ha laylay hên Dagat-dagatan
hên Galilea. Main hadyay kal-atan ya taga-probinsyan Galilea ya nangamat kanlan Apo
Jesus hên manggilam toro na, haka magpaalíh hên hakit la. Main êt bayron kal-atan
ya ubat ha probinsyan Judea, balayan Jerusalem, probinsyan Idumea, ha lipay hên Ilog
Jordan, ha balayan Tiro boy Sidon, haka ha mamalibot bayro. 9 Gawan ha kal-atan, ay
in-utoh nay tagahonol na, ya mamil-an hên bangka ya mahakyan na ta êmên ya a mapi-
piitan hên kal-atan. 10 Gawan mal-at ya inalihan nan hakit, gap-an la ya dayi hi Apo Jesus
hên hilay nipaghakit ta êmên maalíh ya hakit la. 11 Hilay hinapatan hên nangarawak
ya a angkahêlêk, ay ampandoko ha arapan na haka ampipan-angaw hilay hinumapat

* **2:22** Ya pamyanan la hên alak ay dyag ha balat kambing, kabay minghan lan bêngat magamit gawan angkumita.

kanla, ya wanla, “Hika ya Anak ni Apo Namalyari!” 12 Noa, impakabawal na hila hên ipamwang ya hiyay Mesias, ya Cristo.

Ya pamamili ni Apo Jesus hên labinloway apostol ya in-utoh na hên manoro
(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

13 Bayo nilumakat hilan Apo Jesus ha mihay tawgtug. Hên nakalakat hilay na, ay pinarani na hilay tagahonol na. 14 Namili ya hên labinlowa kanla ya pinata-ngalanan nan apostol ya panay nan makalamo, haka iutoh nan mamipamwang hên Mangêd ya Habi, 15 haka ya dyanan nan kapangyarihan hên mamaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo. 16 Habaytsi hilay labinlowa ya pinili na hên mag-in apostol na: hi Simon, ya pinata-ngalanan nan Pedro, 17 ya loway anak ni Zebedeo, hi Santiago haka hi Juan. (Pinata-ngalanan na hilan Boanerges, ya labay habiên makhaw ya nakêm la.) 18 Ya kaatag ay hi Andres, hi Felipe, hi Bartolome, hi Mateo, hi Tomas, haka hi Santiago ya anak ni Alfeo, hi Tadeo, hi Simon ya Makabayan, 19 haka hi Judas Iscariote ya nay-upit kan Apo Jesus.

Ya kapangyarihan ni Apo Jesus ay ubat kan Apo Namalyari, alwan ubat kan Satanas
(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

20 Hên nuli hilan Apo Jesus, ay nipagtsipon hilay na êt ya kal-atan, kabay a lay na maarap hên mangan hilan Apo Jesus. 21 Nagilam lan kamag-anak ni Apo Jesus ya panhabiên lan kaatag, ya angkamurit yay na, kabay nammita hilay na ta iuli la ya dayi.

22 Main bayron mánoron Kautuhan ni apo Moises ya nilumohan ya ubat ha Jerusalem. Hinabi la ya hi Apo Jesus ay hinapatan ni Satanas,* ya poon lan nangarawak ya a angkahêlêk. Haka hinabi la êt ya pamaalíh ni Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo, ay ha kapangyarihan ni Satanas. 23 Pinarani na hilay habayto ta hinabi na kanlan paalimbawa, ya wana, “Yarin maipaplag ni Satanas ya sarili na! 24 No alimbawa ta mipapatsi ya angkalokopan hên mihay bansa, ay mahira ya habayto. 25 Êmbayro êt ya malyari ha mipapamilya ya mipapatsi. 26 No mipapatsi hilay angkalokopan ni Satanas, ay mahira ya pamanlokop na.

27 “Hi Satanas ay nanad ha mihay makhaw, ya mal-at ya almas, ya ampamantay ha bali na. A makwa, ya hinon atsi kana, no a ya pon hambutên, haka gapohên. Noa, no gapohên ya, ay makwa ya kaganawan ya atsi kana.

28 “Pakagilamên yoy habaytsi. Mapatawad hilay mipaghêhê ha nadyag lay kasalanan, haka ha hinabi lan pamaniran kapareho lan tawo, 29 noa, ayn hinoman ya mapatawad ha hinabi lan pamaniran Espiritu ni Apo Namalyari. Ta habaytoy kasalanan, ay taganán ayn kapatawaran.” 30 Hinabi ni Apo Jesus ya habayto, ta êmên la mamwangan ya ha pangahabi la, ya hiyay hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk, ay anhiraên lay Espiritu ni Apo Namalyari ya ampangubatan hên kapangyarihan ni Apo Jesus.

Hilay ampanggilam habi ni Apo Jesus, ay anlugurên na hên nanad ha pamanlugud na ha indo na, haka hilay patêl na
(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)

31 Hên nilumatêng ya indo ni Apo Jesus haka hilay patêl na, ay a hila midani kana gawan ha kal-atan. Kabay impabaêg la ya tana. 32 Main naghabi kana, ya wana, “Atsi di ha ilwangan ya indo mo haka hilay patêl mo. Labay la kan makahabi.” 33 Wani Apo Jesus kana, “Hino ya indo ko, haka hino hilay patêl ko?” 34 Hinlêk nay nakaiknon nakapalibot kana, ta wana, “Hilay habaytsi ya indo ko, haka hilay patêl ko. 35 Hilay ampanyag kalabayan ni Apo Namalyari, ay yabay ya anlugurên ko hên nanad ha pamanlugud ko ha indo ko, haka hilay patêl ko.”

---

* **3:22** Beelzebul ha habin Griego.

4

Ya alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)

1 Nanoro yay na êt hi Apo Jesus ha laylay Dagat-dagatan hên Galilea. Gawan ha hadyay
kal-atan ya ampipagtsipon hên labay manggilam toro na, ay hinumakay ya ha mihay
bangka, ta bayro yan nikno hên nanoro kanlan hadyay kal-atan ya atsi ha laylay. 2 Ha
pamanoro na kanla, ay mal-at ya paalimbawa, ya wana, 3 "Pakagilamên yoy habaytsi!
Main mihay lalaki ya namihabwag hên bini. 4 Ha pamihabwag nan bini, ay main bini
ya natata ha dann. Habaytoy tinuktuk hên manok. 5 Ya kaatag ay natata ha mabato.
Tampol yan tinumubo, gawan ha mababo ya luta. 6 Noa, hên nangallo, ay nayanto ya,
gawan a nipakalalê ya yamot. 7 Ya kaatag ay natata ha kadiwian. Tinumubo ya bini, noa,
a hinumlay gawan diwi. 8 Ya kaatag ay natata ha mataba ya luta. Tinumubo ya habaytoy
bini haka naubuh hên nanagêy hên main manimagatoh ya lahí, anêmapo, o tatlumpo
hên oman." 9 Hên nahabi nay na ya habayto ni Apo Jesus, ay wana êt, "Pakaihipên yoy
nagilam yo!"

No pata paalimbawa ya panoro ni Apo Jesus
(Mateo 13:10-17; Lucas 8:9-10)

10 Hên nakabita hilay nay kal-atan, ay main tanan ungno bayro ya kalamo lan
labinloway tagahonol ni Apo Jesus, ya nangotang no hinoy labay habiên hên habaytoy
alimbawa. 11 Kabay wani Apo Jesus kanla, "Hikaw bat ya makamwang hên inlihim
ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, noa, kanlan kaatag ay anhabiên ko ha
alimbawan bêngat. 12 Ta êmên,
'Manlêk hila man, ay a la mamwangan ya anhêlkên la.
Manggilam hila man, ay a la maintindihan.
Ta kayno maintindihan la, haka maghêhê hilan dumani kan Apo Namalyari, bayo
patawarên hila.' "*

Impamwang ni Apo Jesus ya labay habiên hên habaytoy alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)

13 Bayo wanay na êt kanlan tagahonol na, "Awta a yo angkaintindihan ya alimbawa ya
tungkol ha bini ya inhabwag! Ay-êmên yon maintindihan ya kaatag ya alimbawa! 14 Ya
ampamihabwag bini, ay ampamibahwag hên habi ni Apo Namalyari. 15 Ya nakêm tawo
ay in-alimbawa ha natataan bini. Ya bini ya natata ha dann ay habi ni Apo Namalyari
ya nagilam lan tawo, noa, tampol nilumatêng hi Satanas, ta inalíh nay habaytoy habi
ha nakêm la. 16 Ya bini ya natata ha kabatoan, ay habi ni Apo Namalyari ya tinanggap
lan tawo hên main kahiglaan, 17 noa, a nimana ha nakêm la. Naniwala hila pon, noa,
hên nilumatêng ya kairapan o pamairap, ay tampol naalíh ya paniwala la. 18 Ya bini ya
natata ha kadiwian ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam lan tawo pon, 19 noa, tampol
nialíh ha nakêm la, gawan ha kayagahan, pibandian, haka katsighaw hên biyay la.
Kabay a nabayo ya biyay la, hên nanad ha a nanagêy ya bini ya inhabwag. 20 Ya bini
ya inhabwag ha mataba ya luta ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam lan tawo, bayo
nimana ha nakêm la, ya nanad ha lahí ya naubuh hên nanagêy hên main manimagatoh
ya lahí, anêmapo, o tatlumpon oman."

Ya atáng ay dapat idin ha taganán pamyanan
(Lucas 8:16-18)

21 Wanay na êt ni Apo Jesus, "Ayn mamagkêt hên atáng, bayo halokoban. A etaman idin
ya atáng ha hilong pangkatuluyan. Noa, ya atáng ay idin ha mantêg hên pamyanan atáng.

---

* **4:12** Isaias 6:9-10.

22 Ayn inhimpan ya a miawah. Ayn êt inlihim ya a mamwangan haka mihumbung.
23 Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yoy habayto."
24 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Pakaihipên yoy angkagilam yo, ta
no honolên yoy toro ko, ay taganán maintindihan yo. Ta no ay-êmên ya pamaytakal
yon pamanggilam, ay êmbayro êt ya takal hên pamangintindi ya idin kamoyu ni Apo
Namalyari. 25 No honolên yoy toro ko, ay mapahanan ya pamangintindi yo, noa, no a
yon honolên, ay alihên êt kamoyu ya pêpêrad ya naintindihan yo."

Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha pamantumubo hên bini ya in-êhad

26 Wanay na êt ni Apo Jesus kanla, "Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa
ha pamantumubo hên bini ya in-êhad hên mihay lalaki. 27 Pinaulayan nan tinumubo,
ta inhundo nay pamag-obra na hên allo-allo. Ya pamantumubon habayto, ay a na
angkaintindihan no ay-êmên. 28 Nag-in malakarayêm ya habayto gawan ha luta, haka
tinumubo angga ha nanagêy hên mangataba ya lahí. 29 Hên nawtoy na, ay tampol nay
nan ginapah gawan nilumatêng ya pamanggapah."

Ya pamanlokop ni Apo Namalyari, ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha pamantumubo hên mihay nanaway but-o
(Mateo 13:31-32, 34; Lucas 13:18-19)

30 Amêhên, inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Nanad hino kaya ya
pamanlokop ni Apo Namalyari? Hino kaya ya pangialimbawaan ko hên pamanlokop
na? 31 Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pamantumubo hên mihay
nanaway but-o ya intanêm. Iibon man ya but-o, 32 ay hinumlay yan nag-in kayo, kabay
nipanyag halay ya manok-lalê ha hanga na."

Paalimbawa ya pamanoro ni Apo Jesus
(Mateo 13:34)

33 Mal-at pon ya êmbayroy alimbawa ya intoro ni Apo Jesus kanlan kal-atan ya agyu
lan maintindihan. 34 Hên nanoro hi Apo Jesus kanlan kal-atan, ay taganán mal-at ya
alimbawa ha panoro na. Noa, hên hila-hila tanay labinloway tagahonol na, ay inubuh
nan impamulah kanla ya habayto.

Pinatunggên ni Apo Jesus ya hadyay angin
(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

35 Habaytoy allo, hên yabi yana, ay hinabi ni Apo Jesus ha tagahonol na, "Magbangka
kitamo hên lumipay ha dagat-dagatan." 36 Imbalag lay kal-atan ta hinumakay hila ha
bangka ya andyanan ni Apo Jesus, ta nag-umpisa hilay nan lumipay. Main êt hên kaatag
ya bangka, ya nilumipay. 37 Amêhên, nagkamain hên hadyay angin, haka ya bangka la
ay angkapnoy nan lanêm. 38 Hi Apo Jesus ay nabêlêw hên nakaulon ha dapit bulian hên
bangka. Pinukaw la ya, ya wanla, "Mánoro! A mo muwang ya ampilêmêh kitamina?"
39 Nimata ya, ta pinatunggên nay angin haka hadyay tandulon. Tinunggên etaman ya
angin haka hadyay tandulon. 40 Bayo wana kanlan tagahonol na, "Pata hadyay limo yo!
Ayn kaw pon awud hên paniwala kangko!" 41 Na-êngap hila ha hadyay limo la, haka ha
pag-êpapah la, ay nihahabi hilan êmên di, "Hino kayay hatsi ya ampamipatunggên hên
angin haka tandulon bayo anhumonol hila kana?"

5

Namaalíh hi Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat kanan mihay lalaki ya Geraseno
(Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

1 Nilumatêng hilan Apo Jesus ha logal lan Geraseno* ha lipay dagat-dagatan ha êtêb
hên probinsyan Galilea. 2 Pagtaoy ni Apo Jesus ha bangka, ay tinupa ya hên mihay lalaki
ya hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk ya ubat ha pay-ilbêngan. 3 Ampaidi ya
tana ha pay-ilbêngan. A la yay na maigapoh, hên taykala man. 4 Kata-ungno lay nan an-
igapoh, noa, panay nan pamboytoên ya taykala ha bitsih haka ha gamêt na. Ayn taganán
ampakapatgên kana. 5 Allo-yabin nagkotawan ya ha pay-ilbêngan haka ha kabung-oyan
hên ampiangaw-angaw hên anhugatên nay lawini na hên bato.
6 Hên nahêlêk na ya hi Apo Jesus ha marayo-dayo, nuwayu yan napaidani hên nan-
doko hên nakadêngdêng ha arapan na. 7 Nan-angaw ya, ya wana, "Jesus, ya Anak ni Apo
Namalyari ya ayn kapantag ha kapangyarihan, awta ampakiêmênan mo ko? Maghumpa
ka ha arapan ni Apo Namalyari, ya a mo kon parusaan!" 8 Hinabi nay habayto
gawan ampaalihên ni Apo Jesus ya nangarawak ya a angkahêlêk ya nipanhumapat
kana. 9 Amêhên, kinotang ya ni Apo Jesus, "Hinoy langan mo?" Wanlan hinumapat
kana etaman, "Libo-Libo." Hinabi lay habayto gawan mal-at hilay nangarawak ya a
angkahêlêk ya nipanhumapat kana. 10 Habaytoy nipanhumapat ay nakiingalo kan Apo
Jesus, ya paan hila dayin ipaplag ha logal ya habayto.
11 Main kal-atan baboy ya ampipambuk bayro ha talindah hên bung-oy ya nahêned
ha dagat-dagatan. 12 Nakiingalo hilay hinumapat hên paulayan hila dayi hên mipan-
humapat kanlan baboy. 13 Pinaulayan na hila etaman ni Apo Jesus. Kabay inumalih
hila kanan lalaki ta nipanhumapat hila kanlan baboy. Hilay manga lowan liboy baboy
ya hinapatan la, ay nipamwayun palohan ha natalindah ya laylay lanêm hên nilêmêh ha
dagat-dagatan.
14 Hilay manayhay hên baboy, ay nipamwayu, ta habaytoy nalyari, ay impamwang la
ha kabaryo haka kabalayan la. Hên nagilam lan kaatag ya balita la, ay nilako lan hinlêk
ya nalyari. 15 Hên nilumatêng hila kanlan Apo Jesus ay nahêlêk lay lalaki ya inalihan
nangarawak ya a angkahêlêk. Nakatakop yay na haka ampikno hên napatêkbêk ya ihip.
Naubuh hilan nalimwan ha kapangyarihan ni Apo Jesus. 16 Impamwang lan nakahêlêk
no ay-êmên yan namaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat kanan lalaki,
haka ya nalyari kanlan baboy. 17 Hên nagilam lay habayto, ay nakiingalo hila kan Apo
Jesus ya mag-alíh ya ha logal la.
18 Hên anhumakay yay na hi Apo Jesus ha bangka, ay nakiingalo ya inalihan nan-
garawak ya a angkahêlêk hên gêtan ya dayi. 19 A na ya pinaulayan, ta impaorong na ya
ni Apo Jesus, ya wana, "Muli kay na ha bali mo ta ipamwang mo ya kangêran ya dinyag
kamo hên Panginoon, haka no ay-êmên na kan iningalwan." 20 Nammita yay nay lalaki,
ha mapoy balayan ha logal na, ya ambaêgên lan Decapolis, ta impamwang nay tungkol
ha dinyag kana ni Apo Jesus, kabay naubuh hên nipag-êpapah hilay nakagilam.

Biniyay ya anak ya babayi ni Jairo haka pinaalíh ya hakit hên babayi ya labinloway taon nanan ampaghakit

(Mateo 9:18-26; Lucas 8:40-56)

21 Amêhên, ha pag-orong lan Apo Jesus hên nagbangkan ubat ha lipay, ay kal-atan
ya nanupa kanla ha laylay lanêm. 22 Main dinumani hên nandoko hên nakadêngdêng
ha bitsih ni Apo Jesus ya mihay ampamaala ha sinagoga, ya nag langan Jairo.
23 Impapakahabi na kan Apo Jesus, ya kihonol ya kana ha bali na, ta ipalunto nay gamêt
na ha anak nay babayi, hên paalihên dayi ya hakit na, ta êmên ya mabiyay ya ampamêrad
tanan matsi. 24 Kabay nakihonol hilan Apo Jesus kan Jairo. Kal-atan ya nakihonol kanla
haka ampi-pipiitan la hi Apo Jesus.
25 Kalamo lan hata kal-atan, ya mihay babayi ya labinloway taon nanan ampag-irap
ha hakit nan andayaên. 26 Naiubuh nay na ya pibandian na ha hino-hino kay na hên

* **5:1** Gergeseno o Gadareno ha kaatag ya Kahulatan Griego.

ya doktor, haka nairapan ya êt ha pamanambal la hên hakit na, bayo nilumdêg êt ya habayto. 27 Hên namwangan na, ya tungkol kan Apo Jesus, ay dinumani ya kana hên ginapa ya takop ni Apo Jesus. 28 Dinyag nay habayto ta hinabi na ha sarili na, no magapa nan bat ya takop ni Apo Jesus, ay maalíh ya hakit na. 29 Tambêng etaman tinunggên ya ampantoloy daya na, kabay natanam nay naalíh ya hakit na. 30 Tampol nan natanam ni Apo Jesus ya main inalihan hên hakit, gawan ha kapangyarihan na. Namalingay ya, ta wana, "Hinoy nakagapa hên takop ko?" Hên ayn mangamin, ay hinabi lan tagahonol na, 31 "Panginoon, ampilolopungan la ka, haka la kan ampi-pipiitan hên kal-atan! Pata ampangotang ka no hinoy nakagapa kamo!" 32 Noa, ampakatapolên ni Apo Jesus no hinoy nakagapa kana. 33 Nalimwan ya babayi gawan muwang na ya nalyari kana. Kabay ampamêgpêg yan nandoko hên nakadêngdêng ha arapan ni Apo Jesus, ta inamin na ya hiyay nakagapa kana haka naalíh ya hakit na. 34 Wani Apo Jesus kanan babayi, "Inalíh ya hakit mo gawan ha paniwala mo kangko. Muli kay na, hên mapatêkbêk ya ihip ta inalíh ya hakit mo."

35 Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya ubat ha bali ni Jairo, ya naghabi, "Natsi ya anak mo. A minan abalaên hi Apo Jesus hên maniraw ha bali." 36 Noa, hên nagilam ni Apo Jesus ya habayto, ay wana kan Jairo, "Paan kan maglungkot. Ihundo moy paniwala mo ya maalíh koy hakit na." 37 Kabay inhundo lay pammita la. Ya pinaulayan nan bêngat ni Apo Jesus hên makilako kanla, ay hi Pedro, hi Santiago haka hi Juan ya kapotoh pohêl ni Santiago. 38 Panlumatêng la ha bali lan Jairo, ay nahêlêk ni Apo Jesus ya ampipanangih haka ampipanyêngên ya atsi bayro. 39 Kabay hinabi na kanla, "Paan kaw manangih, ta a ya natsi. Nabêlêw yan bêngat." 40 Kinailyan la ya hi Apo Jesus, ta muwang la ya pêtêg yay nan natsi. Hên naipaawah na hilay kal-atan ya atsi bayro, ay hinumwên yay na ha pinaypakatuluyan kanan anak, hên kalamoy toa na, haka ya tagahonol na hi Pedro, hi Juan, haka hi Santiago. 41 Tinalan ni Apo Jesus ya gamêt nan anak, ta hinabi na, "Talita kumi," ya labay habiên, "Anak ko, mimata ka." 42 Tambêng yan nimata ya anak, haka namita-bita. (Labinloway taon na.) Hadyay pag-êpapah lan atsi bayro. 43 Binawal na hila hên ipamwang ha kaatag ya biniyay nay anak. Hinabi na êt ya pakanên la ya.

6

A ya pinaniwal-an hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na
(Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)

1 Amêhên, nuli ya hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na. Kalamo na hilay tagahonol na. 2 Hên allon pamagsimba, ay hinumwên ya ha sinagoga la, ta nanoro ya. Haka ha pamanoro na, ay nipag-êpapah hilay nakagilam, ya wanla, "Ay-iri nan nakwa ya kamwangan na boy ya kapangyarihan na hên manyag hên kapapaêpapah? 3 Daptay hiyay kalpintero ya kabalayan tamo ya anak ni Maria! Yarin alwan hiyay patêl lan Santiago, Jose, Judas, haka hi Simon! Yarin alwan kabalayan tamo ya patêl nay babayi!" Kabay a la ya tinanggap.

4 Bayo wani Apo Jesus kanla, "Hilay propeta ni Apo Namalyari, ay anggalangên ha agyan ayri ya logal, noa, a hila ampansinên hên kamag-anak la haka kabalayan la." 5 Gawan ayn hilan paniwala kana, ay pêrad bat ya inalihan nan hakit. Ayn kaatag ya kapapaêpapah ya dinyag na bayro ha Nazaret. 6 Nag-êpapah hi Apo Jesus, ta taganán ayn hilan paniwala kana.

Inutuhan na hilan manoro ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na ya binaêg lan apostol
(Mateo 10:5-15; Lucas 9:1-6)

Bayo nanoro ya hi Apo Jesus ha mal-at ya baryo ha namalibot hên Nazaret. 7 Haka
tsinipon na ya labinloway tagahonol na, ta dinyanan na hilan kapangyarihan, hên
mamaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo, bayo in-utoh na
hila hên manilowa hên manoro. 8 Bayo hila nammita, ay hinabi na kanla, "Paan kaw
mantan hên hinoman ya nanad ha puto, balutan, haka pera. Magtêkên kaw tana. 9 Mag-
apin kaw bitsih, noa, paan kaw mantan hên maihagili yoy takop. 10 Magdahêl kaw ha
balin managyat kamoyu, haka bayro kaw tana, hên angga ha a pon nayari ya pamanoro
yo, ha logal ya habayto. 11 No a la kaw tanggapên, ta a hila mabay manggilam habi
yo, ha mihay logal, ay bayo kaw mag-alíh bayro, ay ikampag yoy tuwapok ya atsi ha
bitsih yo, ta êmên la mamwangan ya atsi tana kanla no lumatêng kanla ya parusa ni
Apo Namalyari." 12 Kabay nammita hilay nay labinlowa hên namipamwang ha kal-atan
ya dapat lan paghêhêan hên talibatokan ya kasalanan la. 13 Namaalíh hila hên kal-atan
nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo. Pinunihan lan pêrad ya laro ya
kal-atan nipaghakit haka namaalíh hilan hakit la.

Ya kamatsan ni Juan Bautista (Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)

14 Nagilam ni Herodes Antipas ya ampamaala ha probinsyan Galilea ya tungkol ha ka-
papaêpapah ya andaygên lan Apo Jesus, gawan habaytoy nibahwag. Main ampaghabin
ampakadyag yan kapapaêpapah hi Apo Jesus gawan hiya hi Juan Bautista ya nangoman
nabiyay. 15 Main kaatag ya ampaghabin kayno hi Apo Jesus ay Propeta Elias, ya nag-
orong ha luta. Hilay kaatag êt ay ampaghabi ya hi Apo Jesus ay nanad kanlan kaatag ya
propeta, ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hên haton lagi.
16 Noa, hên nagilam ni Herodes Antipas, ya anhabiên la, ay wana, "Ya ambaêgên
lan Jesus, ay taganán hi Juan Bautista ya impapotoh kinay ulo, ya nabiyay oman,
kabay ampakadyag yan kapapaêpapah!" 17 Hinabi nay habayto gawan hên hato ay
hiyay naypadakêp, naypagapoh, haka naypahukul kan Juan, gawan kan Herodias, ya
ahawa ni Felipe, ya ali ni Herodes Antipas, ya bat nan pinag-ahawa ni Herodes Antipas.
18 Panay nan an-ungkatên kan Herodes Antipas, ni Juan Bautista, ya wana, "Bawal ha
Kautuhan ya pamag-ahawa mo kan Herodias ya ahawan ali mo!" 19 Gawan habayto,
ay main yan hakit nakêm hi Herodias kan Juan, haka ipapatsi na ya dayi, noa, ayn yan
madyag, 20 gawan a na ya ampaulayan ni Herodes Antipas, ta anggalangên na hi Juan,
gawan muwang na, ya mahonol hi Juan kan Apo Namalyari, haka ayn hilan mahabi ha
biyay na. Labay-labay nan manggilam toro na, angkalipang man ya ihip na.
21 Mihay allo nakaihip hi Herodias no ay-êmên na yan maipapatsi hi Juan Bautista.
Hi Herodes Antipas, ay nagkaluto ha allon pamanêmtêm ha pay-anak kana. Hinagyat
na hilay manungkulan na, haka hilay ampamaala ha hundaloh, haka hilay mabandi ha
probinsyan Galilea hên magpakahigla hên kalamo na. 22 Timmalêk ya anak ni Herodias
ha arapan hên kal-atan. Hinumigla hi Herodes Antipas haka hilay hinagyat na, ha
pamagtalêk nan dalaga, kabay wani Herodes Antipas kanan dalaga, ya idin na kana ya
hinon pakikwaan na kana. 23 Nangako ya êt hên main kalamoy humpa, ya idin na kana
ya kapitnan bandi na, no habaytoy labay na.
24 Inumawah ya dalaga ta kinotang nay indo na no hinoy pakikwaan na. Wana
etaman ni Herodias, "Ya ulo ni Juan Bautista." 25 Tampol yan nag-orong ya dalaga, hên
dinumani kan Herodes Antipas, ta pinakikwaan na, ya tampol ipapotoh ya ulo ni Juan
Bautista, ta idin kanan dalaga ya habayto, hên nakapalunto ha pinggan.
26 Hadyay lungkot ni Herodes Antipas hên pakikwaan kana hên dalaga ya habayto,
noa, a na ya matanggian gawan naghumpa ya, haka gawan ha kal-atan. 27 Hên habayto
êt, ay in-utoh nay mihay hundaloh ha hukulan hên potohên nay ulo ni Juan Bautista.
Tampol ya etaman nammita ha hukulan ya habaytoy hundaloh, ta pinotoh nay ulo ni

Juan, 28 hên indin ha pinggan, haka gintan kanan dalaga. Indin na etaman hên dalaga,
ya habayto kan Herodias, ya indo na.
29 Hên namwangan lan tagahonol ni Juan ya nalyari kana, ay kingwa la ya bangkay
na, haka lay na in-ilbêng.

Liman libo ya pinakan ni Apo Jesus
(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

30 Amêhên, hên nag-orong hilay nay labinloway tagahonol ni Apo Jesus ya in-utoh
nan namitoro, ya ambaêgên la etaman hên apostol, ay ni-tsi-tsipon hila, ta in-ubuh lan
in-istorya kana ya dinyag la haka intoro la. 31 Noa, a la angkadambi ya pangan la,
gawan kal-atan ya angkapiuubah hên anlumatêng kanla. Kabay wani Apo Jesus kanla,
"Magpainawa kitamo pon bayro ha logal ya kabalah-balahan." 32 Kabay hila-hila tanay
himmakay ha bangka hên naglipay ha logal ya kabalah-balahan.
33 Noa, napansin lan kal-atan ya pamag-alíh la, haka ya pagpalakwan la, kabay
binitsih lan inunaan hilan Apo Jesus, hên kalamo hilay ubat ha kaganawan balayan
ya dinanan la. 34 Hên pataoy hilan Apo Jesus ha bangka, ay nahêlêk lay kal-atan, haka
naingalwan na hila, gawan nanad hilan tupa ya ayn pastol, kabay mal-at ya intoro
na kanla. 35 Hên maranin matata ya allo, ay hinabi lan tagahonol na kana, ya wanla,
"Ayn bali di, haka maranin matata ya allo. 36 Dayi ipalako mo hilay kal-atan ha balang
baryo, ya narani di, ta êmên hila makahaliw hên maêkan la." 37 Noa, hinabi na kanla, ya
wana, "Hikaw tanay mamakan kanla." Kabay wanla kana, "Labay mon habiên, hikay
ya manaliw hên pamangan lan kal-atan, ya magkaalaga hên upa hên mihay katawo
ha waloy buwan!" 38 Nangotang hi Apo Jesus, "Ungnoy puto yo? Hêlkên yo." Hên
namwangan lay na, ay hinabi la, "Li-limay puto haka lo-loway kênan lanêm."
39 Bayo in-utoh ni Apo Jesus ha tagahonol na ya paiknoên lay kal-atan hên pusto-
pusto. 40 Kabay nipammikno hilay na hên pusto-pusto ya main mani-magatoh haka
main mani-limampo. 41 Dinampot ni Apo Jesus ya limay puto haka loway kênan lanêm.
Naningla ya, ta pinahalamatan nay habayto kan Apo Namalyari. Pino-potoh nay na,
ta indin na kanlan tagahonol na, ta intayak la kanlan kal-atan. 42 Balang miha ya atsi
bayro ay nakaêkan angga ha nangabhoy hila. 43 Hên tsinipon la ya tagan, ay nakapno
hila êt hên labinloway lubon. 44 Main liman libo ya lalaki ya nangan.*

Nammita hi Apo Jesus ha babon lanêm
(Mateo 14:22-33; Juan 6:16-21)

45 Tampol nan pinahakay ni Apo Jesus ha bangka hilay tagahonol na, hên impauna
hên lumipay ha Betsaida, kaban ampauliên na pon ya kal-atan. 46 Hên nagtsipan
ya kanla hi Apo Jesus, ay nilumakat yay nan nanalangin. 47 Hên yabi yana, kaban
ampanalangin yan miha na, ay atsi hilay na ha bonak dagat-dagatan ya tagahonol na.
48 Nahêlêk na hilay angkairapan hên lumipay, gawan panhalungatên hilan angin. Hên
nawatah, ay nilako na hila hên nammita ha babon lanêm, hên makipantag ya dayi kanla,
49 noa, hên nahêlêk la yay ampita ha babon lanêm, ay nipan-angaw hila, ta êndat la no
hiyay mihay kamana. 50 Naubuh hilan nakahêlêk kana, haka hadyay limo la. Noa,
tampol nan hinabi kanla, ya wana, "Paan kaw malimo! Pakhawên yoy nakêm yo! Hikoy
habaytsi!" 51 Hên nakahakay yay na ha bangka, ay tinunggên ya angin. Hadyay êpapah
la kana, 52 gawan nahêlêk la man, ya pinalakê nay puto, ay a la pon angkaintindihan ya
madyag nay hinoman, ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ta taganán a la makwan
ihipên ya nalyari.

Namaalíh hi Apo Jesus hên kaganawan hakit lan taga-balayan Genesaret
(Mateo 14:34-36)

---

* **6:44** Main êt kal-atan ya babayi haka anak ya nangan. Mateo 14:21.

53 Pamakalipay lan Apo Jesus, ay impadann lay bangka ha dani hên Genesaret. 54 Hên
nakataoy hilan Apo Jesus, ay tampol la yan nabalayan. 55 Pinarah lan impamwang
ha boon logal ya habayto, ya nilumatêng hilan Apo Jesus. Kabay hinapwat la hila ha
angkatuluyan la ya nipaghakit hên gintan kana ay-iri man ya nilako na. 56 Anto man ya
lakwên nay balayan, baryo, o hinon logal ya main bali, ay anggêtan la ha andanan na,
ya nipaghakit. Ampakiingalo hila kan Apo Jesus, ya agyan laylayan dayin takop na, ya
magapa lan ampaghakit. Haka hilay nakagapa takop na, ay naalihan etaman hakit.

7

Ya natotoan la ha ninuno, ay paan itad ha Kautuhan ni Apo Namalyari
(Mateo 15:1-9)

1 Panga-ubat hên habayto, ay main ungnoy Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo
Moises ya ubat ha balayan Jerusalem ya nipandumani kan Apo Jesus. 2 Nadambi la
ya main tagahonol ni Apo Jesus ya bat hên nangan hên a hinumonol ha natotoan la ha
ninuno, no ay-êmên ya pamag-uyah bayo mangan. Kabay êndat lan Pariseo, ya marêmêk
hilay tagahonol na, ha hêlêk ni Apo Namalyari, 3 ta hilay Pariseo haka hilay kaatag pon
ya Israelita, ay a mangan no a hila pon nag-uyah hên nanad ha natotoan la ha ninuno.
4 Haka a lan bat angkaên ya ubat ha palengke, no a la pon uyahan.* Mal-at pon ya
natotoan la ha ninuno ya anhonolên la ya tungkol ha pamanguyah hên pamminêman,
pamyanan lanêm haka kaldero ya dyag ha tangso.
5 Kabay nangotang hila kan Apo Jesus ya hilay Pariseo, haka mánoron Kautuhan ni
apo Moises, ya wanla, "Pata a hila anhumonol ya tagahonol mo ha natotoan tamo ha
ninuno tamo, no ay-êmên ya pamag-uyah bayo mangan?" 6 Wani Apo Jesus, "Pêtêg ya
impapêt ni Propeta Isaias ya tungkol kamoyun mapagbabara, ya wana ha Kahulatan ya
impahulat ni Apo Namalyari,
'Ya pamagpuri la kangko, ay atsin bat ha bêbêy la, ta ayn ha nakêm la.
7 Ayn kapukat-pukat ya pamagsimba la kangko, ta ya natotoan la ha ninuno, ay an-itoro
la hên nanad ha paytoro la hên Kautuhan ko.'†
8 Angkapaulayan yoy Kautuhan ni Apo Namalyari, ta anhonolên yoy natotoan yo ha
ninuno yo."
9 Bayo wana êt ni Apo Jesus, "Magaling kaw hên itad hên ayn alagá ya utoh ni Apo
Namalyari, mahonol yon bat ya natotoan yo ha ninuno! 10 Ta ya impahulat ni Apo
Namalyari kan apo Moises, ay êmên di, 'Galangên moy tatang haka indo mo,' haka
'Hinoman ya maniran toa na, ay dapat patsên.' 11 Noa, an-itoro yo ya malyarin ialay kan
Apo Namalyari, ya dapat ihawop ha toa. 12 Ha pamanoro yon habayto, ay an-ibawal yoy
pamanawop ha toa, 13 ta antuwarên yoy ninuno yo, hên an-itad yon ayn alagá ya Habi
ni Apo Namalyari. Haka kal-atan pon ya êmbahên ya andaygên yo."

Ya ampakarêmêk ha hêlêk ni Apo Namalyari ay angkaubat ha nakêm
(Mateo 15:10-20)

14 Bayo pinarani ni Apo Jesus ya kal-atan, ta wana kanla, "Manggilam kaw haka
pakaintindiên yoy habaytsi. 15 Alwan ya an-ihubo ha bêbêy ya ampakarêmêk hên
tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari, noa, ya ampakarêmêk, ay ya nangarawak ya habi ya
angkaubat ha bêbêy. 16 (Pakaihipên yoy nagilam yo!)"
17 Pamakayari nan naghabi, ay imbalag ni Apo Jesus ya kal-atan, ta hinumwên ya ha
lalên bali. Bayo nangotang hilay tagahonol na no hinoy labay habiên hên habaytoy alim-
bawa. 18 Wana etaman kanla, "Hikaw man, ay a kaw ampakaintindi? Alwan pamangan

---

* **7:4** Ha kaatag Kahulatan Griego, ay nakahulat ya "A hila bat ampangan no ubat hila ha palengke, no a hila pon nag-uyah o nagpalyu." Ta kayno narêmêkan hila ha hêlêk ni Apo Namalyari hên nakapakidani hila ha bawal ha natotoan la ha ninuno. † **7:7** Isaias 29:13.

ya an-ihubo ha bêbêy ya ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari. 19 Ta ya
pamangan, ay a ampidann ha nakêm, noa, ha bitoka bayo itaká." Ha pangahabi ni Apo
Jesus hên habayto, ay labay nan habiên ya ayn bawal ya pamangan. 20 Inhundo ni Apo
Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "Ta ya nangarawak ya habi ya angkaubat ha bêbêy,
ay yabay ya ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari. 21 Ta angkaubat ha
nakêm ya kaihipan hên manyag karawakan, nanad ha manyag karawakan kalabayan
lawini, manakaw, mamatsin kaparehon tawo, 22 makilalaki haka mamabayi, manyag
kapanalarêhan, haka kaganawan karawakan nanad ha pamanloko, manyag kagatêan
hên ayn pamagpigil ha sarili, bat maridya, maniran kapareho, mag-in mayabang, haka
manyag ayn kapukatan. 23 Kaganawan hên habayto ay angkaubat ha nakêm haka
ampakarêmêk ha hêlêk ni Apo Namalyari."

Ya paniwala hên mihay babayi ya alwan Israelita (Mateo 15:21-28)

24 Immalíh hilan Apo Jesus bayro hên palako ha Tiro ya logal hên alwan Israelita,
haka hinumwên hila ha mihay bali bayro. A na labay hên mamwangan hên kaatag
ya atsi hila bayro, ta magpainawa hila dayi, noa, napansinan hila. 25 Main bayron
babayi ya nag anak ya hinapatan narawak ya a angkahêlêk, ya tampol hên nakamwang
hên atsi ya bayro, kabay nilumatêng yan nandoko hên nakadêngdêng ha arapan na.
26 Habaytoy babayi ay alwan Israelita ta hiyay Griego ya taga-Sirofenicia. Nakiingalo
ya kan Apo Jesus ya ipaplag ya hinumapat ha anak nay babayi. 27 Wani Apo Jesus kana,
"Pakangêrên ko pon hên toroan haka hawpan ya hilay Israelita. Ta habaytoy taganán
usto." 28 Noa, hinabi nan babayi, ya wana, "Panginoon, mangêd ya habayto, noa, yarin
a minan hawpan ya alwan Israelita no hadyay pamairap ya angkatanam la!" 29 Bayo
wana kana, "Gawan ha paniwala mo kangko, ay muli kay na, ta naipaplag ya hinumapat
ha anak mo."‡ 30 Hên nuli ya habaytoy babayi, ay nalatngan nay anak nay ampamatuloy
hên napatêkbêk ha papag gawan naipaplag ya hinumapat kana.

Ya têkkên haka a makayn makahabi, ay pinahabi haka pinagilam ni Apo Jesus

31 Ha pag-orong lan Apo Jesus hên ubat ha logal Tiro ay nagdann ya ha logal hên Sidon
ha palakon Dagat-dagatan hên Galilea ha mapoy balayan ha logal, ya ambaêgên lan
Decapolis. 32 Main ungno bayro ya nantan kan Apo Jesus hên mihay lalaki ya têkkên
haka a makayn makahabi. Nakiingalo hila kana ya ipalunto nay gamêt kanan têkkên
ta paalihên nay hakit na. 33 Indayo ni Apo Jesus ya lalaki kanlan kal-atan, ta ingkulug
nay panoro na ha têkk nan lalaki, pangayari, ay nandula ya ha gamêt na ta impunih na
ha dila nan lalaki. 34 Naningla hi Apo Jesus ha langit hên nakauyamêh ha panalangin
na, bayo wana kanan lalaki, "Effata!" ya labay habiên, "Magloat!" 35 Tampol ya etaman
nakagilam haka nakapaghabi yay nan mangêd. 36 Kata-ungno na hilan binawal ni Apo
Jesus ya paan lan ipamwang ya habayto. Noa, lalo lan impamwang. 37 Hadyay êpapah
la, ya wanla, "Mangêd ya kaganawan andaygên na. Ampagilamên nay têkkên haka
ampahabiên nay pipi!"

8

Apat ya libo ya pinakan ni Apo Jesus (Mateo 15:32-39)

1 Hên habayto, ay naka-tsipon hilay na êt ya kal-atan ya nanggilam hên toro ni Apo
Jesus. Hên ayn hilay nan maêkan, ay binaêg ni Apo Jesus ya tagahonol na, ta wana
kanla, 2 "Kaingalo hilay kal-atan, ta tatloy nay allo la di, haka ayn hilay nan maêkan. 3 No
pauliên ko hilan angkablay lonoh, ay kayno mawê hila ha dann, ta marayo ya ubatan

‡ **7:29** Ha pamipaplag ni Apo Jesus ha hinumapat ha anak hên alwan Israelita, ay mamwangan ya anhêlkên ni Apo Namalyari ya laman hên nakêm hên balang miha, ayn kana no hinoy ninuno la.

lan kaatag.” 4 Wanlan tagahonol na etaman, “Ay-êmên tamo hilan mapakan ya hata kal-atan di ha kabalah-balahan?” 5 Kinotang hila ni Apo Jesus, ya wana, “Main kitamo pon hên puto?” Wanla kana, “Main tanan pito.”

6 Bayo pinaikno na hilay kal-atan, haka na dinampot ya pitoy puto, ta impahalamat na kan Apo Namalyari, bayo pino-potoh nay habayto, ta impatayak na kanlan tagahonol na. 7 Main hila etaman hên ungnoy nanganaway kênan lanêm ya pinirito. Impahalamat na êt kan Apo Namalyari ya habayto, bayo impatayak na etaman kanlan tagahonol na. 8 Naubuh hilan nangabhoy ya kal-atan, haka hên tsinipon lay tagan, ay nakapno hila hên pitoy lubon. 9 Main manga apat ya libo ya nangabhoy. Bayo nagtsipan yay na kanla. 10 Hilan Apo Jesus etaman, ay hinumakay ha bangka hên palako ha logal hên Dalmanuta.

Ampanapol hilay Pariseo hên kapapaêpapah ya ubat ha langit (Mateo 16:1-4)

11 Main ungnoy Pariseo ya nilumatêng, ta pinakihubakan la ya hi Apo Jesus. Sinubuk la yan mamipahlêk yan kapapaêpapah ya ubat ha langit, ta êmên la mamwangan no pêtêg hên atsi kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. 12 Nakauyamêh ya hi Apo Jesus, bayo wana, “Hay! Awta ampanapol kaw hên kapapaêpapah! Pakagilamên yo! Taganán ayn ipahlêk kamoyu ya palatandaan ya hikoy in-utoh ni Apo Namalyari!” 13 Bayo nilakwanan na hilay na, ta himmakay hilay na ha bangka hên palipay hilan Apo Jesus.

In-alimbawa ni Apo Jesus ha pampaalsa, ya panapol lan Pariseo hên kapapaêpapah ya ubat ha langit (Mateo 16:5-12)

14 Naliwaan lan tagahonol ni Apo Jesus hên mantan puto, kabay mimiha tanay puto ya atsi ha bangka. 15 Bayo binilinan hila ni Apo Jesus ya wana, “Kaillag kaw ha pampaalsa lan Pariseo haka ha pampaalsa ni Herodes Antipas.” 16 Gawan ha hinabi ni Apo Jesus, ay êndat lan tagahonol na no mantêg pampaalsa hên arina ya hinabi na kanla, kabay nihahabi hila, ya wanla, “Hinabi nay habayto gawan a kitamo nakagêtan puto.” 17 Muwang ni Apo Jesus ya ampihahabian la, kabay wana kanla, “Pata an-ikayagah yoy a kaw nakagêtan puto! A kaw pon awud hên ampakaintindi! A yo pon angkakwan ihipên no ay-irin ubat ya kapangyarihan ko! 18 Nanad kaw ayn mata, haka ayn têkk! Naliwaan yoy na lawêh hên pinakan koy liman libo ha li-limay puto! 19 Ungnoy lubon ya napno hên tagan ya tsinipon yo?” Wanla kana, “Labinloway lubon.” 20 Wanay na êt ni Apo Jesus, “Haka ungnoy lubon ya napno hên tagan ya tsinipon yo hên pinakan koy apat ya libo ha pi-pitoy puto?” Wanla etaman, “Pitoy lubon.” 21 Bayo wana kanla, “A kaw pon ampakaintindi?”

Naypamukat hi Apo Jesus hên mihay buwag ha balayan Betsaida

22 Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Betsaida, ay main ungno bayro ya nantan hên mihay lalaki ya buwag, ya pinakiingalo la kan Apo Jesus. 23 Inakay ni Apo Jesus ya buwag hên indayo ha balayan. Bayo nandula ya ha gamêt na, ta impunih na ha mata nan buwag, bayo impalunto nay gamêt na kana, haka kinotang na ya, no ampakahêlêk yay na. 24 Wana etaman hên buwag, “Naburarêg pon ya angkahêlêk ko, ya tawoy ampammita, ay nanad kayo.” 25 Inapoap nan oman ni Apo Jesus ya mata nan lalaki. Kanan habayto, ay impakamukat nan lalaki ya mata na, haka alway nan naburarêg ya hêlêk na, ta ampakahêlêk yay nan mangêd. 26 Bayo nagtsipan hi Apo Jesus kana, ta wana, “Muli kay na, noa, paan kan magdann ha baryo.”

Hinabi ni Pedro ya hi Apo Jesus, ay hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas (Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)

27 Bayo nammita hilan Apo Jesus palako ha balang baryo ya angkasakopan hên
balayan Cesarea Filipos. Kaban ampita hila, ay kinotang nay tagahonol na, ya wana,
“Hino ko kano?” 28 Kabay hinabi la, “Wanlan kaatag ya hika ay hi Juan Bautista.
Noa, wanlan kaatag êt ya hika ay hi Propeta Elias. Hilay kaatag êt ay ampaghabin
ya nabiyay oman ya miha kanlan unan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo
Namalyari.” 29 Wana êt kanla ni Apo Jesus, “Kamoyu etaman, hino ko ha ihip yo?” Wani
Pedro etaman, “Hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo
Namalyari hên mamaala.” 30 Noa, impapakabawal na hila hên ipamwang ha hinoman
ya hiyay Cristo.

Impamwang ni Apo Jesus ya hiyay patsên
(Mateo 16:21-28; Lucas 9:22-27)

31 Bayo impamwang ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya malyari kana lumatêng
ya allo, ya wana, “Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay kailangan magdanas hên
hadyay pamagdusa. Hikoy araên lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Araên la kon toa
ya nag tungkulan ha bansa, haka araên la ko êt hên ampamaala kanlan pari. Ipapatsi
la ko, noa, ha ikatlon allo ay biyayên akon oman.” 32 Impapakamulah ni Apo Jesus ya
habayto kanla. Kabay indayo yan pêrad ni Pedro ta hinabyanan na ya, gawan êndat nan
a patsên ya Mesias, ya Cristo. 33 Noa, immarap hi Apo Jesus ha kaatag ya tagahonol na,
bayo hinabyanan na hi Pedro, ya wana, “Pedro, paan mo kon tuksoên hên nanad ha
pamanukso kangko ni Satanas! Ya pan-ihipên mo ay alwan kaihipan ni Apo Namalyari,
noa, kaihipan hên tawo!”
34 Bayo pinarani nay kal-atan hên kalamoy tagahonol na, ta wana kanla, “Hilay labay
hên humonol kangko, ay dapat liwaan ya sarili lan kalabayan haka humonol kangko.
Dapat nakal-an hilan magtêêh hên pamairap haka matsi, ya maialimbawa ha pamakay
hên nabyat ya koros. 35 Hila etaman ya a anhumonol kangko, gawan a la labay hên matsi
o mangoman ya pamimiyay la, ay matsi etaman. Noa, hilay matsi gawan ha paniwala la
kangko haka ha pamipamwang lan Mangêd ya Habi tungkol kangko, ay dyanan biyay
ya ayn angga. 36 Mikamihan man kanan mihay tawo ya pibandian di ha luta, ay a
na mapakinabangnan ya habayto, no hiya etaman ay mipalako ha kaparusaan ya ayn
angga! 37 Yarin matanggap ya pibandian na, ta êmên a mipalako ha kaparusaan ya ayn
angga ya kaêlwa na! 38 Hilay tawo amêhên ay taganán makasalanan, haka tinalibatokan
la hi Apo Namalyari. No araên la ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, haka no araên
lay toro ko, ay araên ko hila êt ha pag-orong ko di. Ha pag-orong ko, ay atsi kangko ya
kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka kalamo ko hilay anghel
na.”

9

1 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na kanlan tagahonol na, ya wana, “Pakagilamên
yoy habaytsi, ya main ungno di kamoyu ya a matsi angga ha mahêlêk la, ya nilumatêng
ya pamanlokop ni Apo Namalyari hên main kapangyarihan.”

Ampihahabi hi Apo Jesus, hi apo Moises, haka hi apo Elias
(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

2 Hên nalabah ya anêm ya allo paubat hên hinabi nay habayto ni Apo Jesus, ay
pinaglamo na hi Pedro, hi Juan haka hi Santiago, hên nilumakat ha matag-ay ya tawgtug
hên kakapag la. Kaban atsi hila bayro, ay naoman ya itsura ni Apo Jesus. 3 Ya takop na ay
nag-in bapan putsi ya kapahilêw, ya ayn kapantag ha kaputsian. 4 Namakonkaynaman
ay main loway mámipamwang ya an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya ubat ha langit, ya
hi apo Moises haka hi apo Elias ya kalamo ni Apo Jesus hên ampihahabi. 5 Bayo hinabi
ni Pedro, ya wana, “Mánoro, mangêd ya atsi kitamo di. Manyag kay hên tatloy hawong.
Miha kamo, miha kan apo Moises, haka miha kan apo Elias.” 6 Hinabi nay habayto

ni Pedro gawan nakatsigag ya haka hilan Juan. 7 Ampaghabi ya pon hi Pedro hên
inupungan hila hên ginêm, haka main hilan nagilam ya habi ya ubat ha ginêm, ya wanan
habi, “Hatsi ya anlugurên kon anak. Gilamên yoy anhabiên na.” 8 Hên tinunggên ya habi,
ay nanlêk hilan Pedro ha palibot, noa, mimiha na tana ni Apo Jesus ya angkahêlêk la.
9 Ha paglohan la hên ubat ha tawgtug, ay impapakabawal ni Apo Jesus hilay habaytoy
tatloy tagahonol na hên ipamwang ha hinoman ya nahêlêk la ha tawgtug, angga ha a
ya pon matsi haka mabiyay oman, ya hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. 10 Kabay
a la impamwang ya habayto ha hinoman. Pinihahabian la no hinoy labay habiên ya
mabiyay yan oman. 11 Gawan nahêlêk la bayro ha tawgtug hi apo Elias, ay kinotang
la ya, ya wanla, “Awta panhabiên lan mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya kailangan
mag-orong ya pon di ha luta hi apo Elias bayo ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya
impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala?” 12 Wana etaman
ni Apo Jesus, “Taganán nakahulat* ha habi ni Apo Namalyari ya main nanad kan apo
Elias ya manlêan hên nakêm ha pamanlumatêng ko. Haka nakahulat† etaman ya hiko,
ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay araên haka dapat magtêêh hên hadyay pamagdusa.
13 Noa, anhabiên ko kamoyu, ya nilumatêng yay na ya nanad‡ kan apo Elias, haka a la
ya nabalayan, ya hiyay habayto ya lumatêng bayo ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ta
dinyag la kana, ya labay la, hên nanad ha impamwang ha Kahulatan§ ya tungkol kana.”

Namipaplag hi Apo Jesus hên hinumapat hên ampamatugaw ha mihay anak ya lalaki (Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43a)

14 Hên nakalohan hilay na ha tawgtug, hên marani hilay na ha andyanan lan kaatag ya
tagahonol na, ay nahêlêk lay kal-atan ya nakapalibot kanla. Haka napansin la ya main
mánoron Kautuhan ni apo Moises ya ampakihubak kanla. 15 Hên nahêlêk lan kal-atan hi
Apo Jesus, ay nipag-êpapah hilan nuwayun nanupa kana. 16 Kinotang ni Apo Jesus hilay
tagahonol na ya wana, “Hinoy ampihuhubakan yo?”
17 Wanan miha bayro, “Mánoro, gintan ko di kamo ya anak koy lalaki, ya anhapatan
hên narawak ya a angkahêlêk, haka a yay na ampakahabi. 18 No andawhongên na yan
anhumapat kana, ay an-itumba na ya ha luta, bayo maggalak ya bêbêy na. Ampag-ngê-
ngêt ya, haka angkumdêy ya lawini na. Pinakihabi kina ha tagahonol mo ya paalihên
lay hinumapat, noa, a la ya agyu hên paalihên.”
19 Kabay wani Apo Jesus, “Hikaw ya angkabiyay amêhên ay ayn paniwala! Aydin
angga kataw hên pakilamoan haka pakitagalan?” Bayo wana kanan lalaki, “Gêtan mo
di ya anak mo.”
20 Gintan lay anak kan Apo Jesus. Hên nahêlêk na hi Apo Jesus, hên hatoy hinumapat
kanan anak, ay impatumba nay anak hên imbuwad-buwad hên ampaggalak ya bêbêy.
21 Kinotang ni Apo Jesus ya toa nan anak, “Nakano yan unan hinapatan?”
Wanan toa na, “Paubat hên nanawa ya pon. 22 No andawhongên na ya, ay panay na
yan an-itapon ha apoy, o an-ihugno ha lanêm ta patsên na ya dayi. Noa, no main kan
madyag, ay ingalwan mo kay dayi, hên paalihên mo ya kana.”
23 Bayo wani Apo Jesus, “Pata nahabi mo, no main akon madyag? Hilay ampaniwala
kan Apo Namalyari ay makadyag hên kaganawan!”
24 In-ikhaw nan inhabi hên toa nan anak, ya wana, “Ampaniwala ko! Noa, no main
pamagkulang ha paniwala ko, ay pahanan mina dayi!”
25 Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya kal-atan ya anlumatêng, ay namipaplag ya hên
hinumapat kanan anak, ya wana, “Hika ya namatêkk haka namaomêl kanan hata anak,
ay mag-alíh ka kana, haka paan kay nan humapat kana!”
26 Hadyay angaw nan hinumapat kanan anak, intumba nay anak, haka hadyay
pamibwad-bwad na kana, bayo inumalih yay na. Haka nanad hên bangkay ya lawini

* **9:12** Malakias 4:5, 6. † **9:12** Isaias 53:3-12. ‡ **9:13** Mateo 17:13. § **9:13** Malakias 4:5, 6.

nan anak. Kabay êndat lan kal-atan ya natsi yay na. 27 Noa, tinalan ni Apo Jesus ya gamêt
na ta impairêng na ya, nirêng ya etaman ya anak.
28 Hên nakahowên hilan Apo Jesus ha bali ya ampaidyanan la, ay kinotang la yan
tagahonol na no awta a la ya napaalíh ya hinumapat kanan anak. 29 Wana etaman ni
Apo Jesus, "Ya êmbayroy narawak ya a angkahêlêk, ay a mapaalíh no alwan gawan ha
pamanalangin."

Inoman nan hinabi ni Apo Jesus ya patsên ya (Mateo 17:22-23; Lucas 9:43b-45)

30 Nag-alíh hilan Apo Jesus bayro, haka nagdann hila ha probinsyan Galilea, ta êmên
ayn makamwang no antoy andyanan la, 31 ta antoroan nay tagahonol na, ya wana,
"Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit ha kapatsi ko. Patsên la ko, noa, ha
ikatlon allo, ay mabiyay kon oman." 32 Noa, a la naintindihan hên tagahonol na ya
habaytoy hinabi na. Malimo hila etaman hên mangotáng kana.

No hino ya matag-ay ya tungkulan (Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)

33 Hên nilumatêng hilay na ha balayan Capernaum, hên atsi hilay na ha mihay bali,
ay kinotang ni Apo Jesus hilay tagahonol na no hino ya pinihuhubakan la ha dann.
34 Noa, ayn kanla ya naghabi, gawan marêng-êy hila ta pinihuhubakan la no hino
kanla ya matag-ay ya tungkulan. 35 Nikno hi Apo Jesus, ta binaêg na hilay labinloway
tagahonol na hên dumani kana, ta wana kanla, "Hilay labay mag-in matag-ay, ay
kailangan magpakaaypa hên maghuyo kanlan ampangailangan hên hawop." 36 Binaêg
nay mihay anak ya nanawa hên mirêng ha arapan la ta tinakêh na ya, bayo wana kanlan
tagahonol na, 37 "Hinoman ya ampaniwala kangko, ya ampananggap kanlan maaypa
ya nakêm nanad hata anak, hên gawan habaytoy paniwala la kangko, ay nanad hiko
ya antanggapên la. Hila etaman ya ampananggap kangko, ay antanggapên la hi Apo
Namalyari ya namiutoh kangko."

Hilay a ampanalanghang kantamo, ay ampanawop kantamo (Lucas 9:49-50)

38 Wani Juan kan Apo Jesus, "Manoro, nahêlêk naên ya mihay lalaki ya ampanggamit
hên langan mo ha pamaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk. Binawal naên ya gawan
alwa tamo yan kalamo." 39 Noa, wani Apo Jesus kana, "Paan yo yan bawalên, ta ayn
manyag hên kapapaêpapah ha langan ko, bayo maghabin halanghang kangko. 40 Hilay a
ampanalanghang kantamo ay ampanawop kantamo. 41 Pakagilamên yo! Hilay mam-i
kamoyu hên mihay baso hên lanêm, gawan hikaw ay ambaêgên tagahonol ko, ay taganán
tumbahan hila etaman ni Apo Namalyari hên kangêran."

Ya pangubatan hên pamanyag kasalanan (Mateo 18:6-9; Lucas 17:1-2)

42 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "Hinoman ya pangubatan hên
pamanyag kasalanan hên mihay maaypa ya nakêm hên nanad kanan hata nanaway
anak ya ampaniwala kangko, ay mangêd pon kana, ya bayo ya mag-in pangubatan hên
habayto, ay patsên ya hên êl-an yan mahlay ya bato ha lêêy na, ta ilêmêh ha malalê ya
lanêm. 43 No gamêt mo ya anggamitên mon manyag kasalanan, ay mangêd ya potohên
mo ya habayto. Ta mangêd pon ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha langit, hên
ayn gamêt, kanan mipalako ka ha impiyerno ha apoy ya ayn angga, hên main gamêt.
44 (Bayro ha apoy ya ayn angga, ay main owêl ya a angkamatsi ya mangna kanlan
mipalako bayro.)* 45 No bitsih mo ya anggamitên mon manyag kasalanan, ay mangêd ya
potohên mo ya habayto. Ta mangêd ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha langit, hên

* **9:44** Habaytsi ay ayn ha kaatag ya Kahulatan Griego.

ayn bitsih, kanan mitapon ka ha impiyerno, hên main bitsih. 46 (Bayro ay main owêl ya a
angkamatsi ya mangna kanla.)† 47 No mata mo ya anggamitên mon manyag kasalanan,
ay kêwêtên mo haka mon itapon. Ta mangêd ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha
langit, hên ayn mata, kanan mitapon ka ha impiyerno, hên main mata. 48 Bayro ha
impiyerno ay main owêl ya a angkamatsi ya mangna kanla, haka ya apoy bayro ay a
angkaparê.
49 "Ya balang miha ay magdanas hên kairapan, ta êmên mag-in mangêd ya ugali la.
Habayto ay nanad ha kêna ya dinyanan ahin, bayo imparann ha apoy. 50 Mangêd
ya ahin. Noa, no naalihan yay nan alat, ay ahinan maiorong ya alat na. Ihipên yoy
pamanggamit hên ahin. Dapat panay kaw mag-in nanad ahin ya a naalihan, ta êmên
main kapatêkbêkan ya pamilalamo yo."

10

Intoro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamihiyay hên miahawa (Mateo 19:1-12; Lucas 16:18)

1 Amêhên, ay immalíh hilan Apo Jesus bayro ha probinsyan Galilea, ta nagdann hilay
na ha probinsyan Judea, hên nilumipay ha Ilog Jordan. Kal-atan ya nagtsipon hên
nagpatoro kana. Tinoroan na hila etaman hên nanad ha panay nan andaygên.
2 Main ungnoy Pariseo bayro ya napaidani kan Apo Jesus, ya labay mandakêp kana
ha pamaghabi na. Kabay nangotang hila kana, ya wanla, "Malyari ha mihay lalaki hên
ihiyay nay ahawa na, hinoman ya pagbad-an?" 3 Nangotang hi Apo Jesus, "Hinoy utoh
ni apo Moises ya tungkol bayro?" 4 Wanla etaman, "Pinaulayan ni apo Moises ya lalaki
hên mamihiyay hên ahawa la no main hilay nan kahulatan ya an-ihiyay lay ahawa la."
5 Wanay na êt ni Apo Jesus, "Gawan ha kakdêyan ulo yo, ha a yo labay humonol ha
kalabayan ni Apo Namalyari, ay kabay nanulat hi apo Moises hên habaytoy utoh. 6 Noa,
hên haton lagi, hên dinyag ni Apo Namalyari ya luta, ay nanyag yan lalaki, haka nanyag
ya êt hên babayi.* 7 Kabay lakwanan nan lalaki ya toa na, ta milamo hilay nay miahawa.
8 Hilay miahawa ay mag-in mimiha,† kabay alwa hilay nan lowa, ta mimiha hila tana.
9 Ya pinilamo ni Apo Namalyari, ay dapat a pihiyayên."
10 Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha ampaidyanan la, ay hilay tagahonol na etaman
ya nangotang kana, no hinoy labay habiên hên habaytoy hinabi na. 11 Kabay hinabi
ni Apo Jesus, ya wana, "Ya lalaki ya mamihiyay hên ahawa na, bayo mag-ahawa yan
kaatag, ay nanyag kasalanan ha una nan ahawa gawan namabayi ya. 12 Êmbayro êt
ya babayi ya nakihiyay ha ahawa na, bayo makiahawa ha kaatag ya lalaki, ay nanyag
kasalanan gawan nakilalaki ya."

Inhalangin ni Apo Jesus ya nanganaway anak (Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)

13 Nanganaway anak man, ay anggêtan kan Apo Jesus, ta ihalangin na hila hên
ipalunto nay gamêt na ha ulo la. Hên nahêlêk lan tagahonol ni Apo Jesus ya hata
manianak-anak, ay binawal lay ampantan kanla. 14 Noa, hên napansin ni Apo Jesus, ya
angkalyari, ay hinuluk nay tagahonol na, ya wana, "Paulayan yo hilay anak hên paidani
kangko. Paan yo hilan bawalên. Ta hilay maaypa ya nakêm ya nanad kanla, ay hila ya
ilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. 15 Pakagilamên yoy hatsi. Hilay a manoto ha
paniwala lan nanaway anak ha pagpalokop la kan Apo Namalyari, ay a makapakilamo
ha pamanlokop na." 16 Tinakêh nay manianak-anak, bayo impalunto nay gamêt na ha
ulo la, ta inhalangin na hila.

---

† **9:46** Habaytsi ay ayn ha kaatag ya Kahulatan Griego. * **10:6** Genesis 1:27. † **10:8** Genesis 2:24.

Ya mihay mabandi, ya Israelita, ya nangotang no hino ya dapat nan daygên ta êmên ya madyanan biyay ya ayn angga
(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)

17 Hên paalíh hilan Apo Jesus, ay main mihay lalaki ya nuwayun dinumani hên
nandoko ha arapan na hên nangotang, "Mangêd ya Mánoro, hino ya dapat kon daygên, ta
êmên ako madyanan hên biyay ya ayn angga?" 18 Wani Apo Jesus kana, "Pata binaêg mo
kon mangêd? Hi Apo Namalyarin bêngat ya mangêd. 19 Muwang moy Kautuhan ni Apo
Namalyari, 'Paan mamatsin kaparehon tawo. Paan mamabayi. Paan makilalaki. Paan
manakaw. Paan manistigos ha alwan pêtêg. Paan manloko. Galangên moy toa mo.' "
20 Bayo wanan lalaki, "Mánoro, anhonolên kina ya habayto ngan, paubat hên nanawa
ko pon." 21 Hên nagilam ni Apo Jesus ya hinabi na, ay hinlêk na ya lalaki hên main
pamanlugud, ta wana, "Miha pon ya kailangan mon daygên. Iubuh mon ihaliw ya
pibandian mo, bayo idin moy habaytoy naablian kanlan mangairap, ta madyanan kan
mantêg hên pibandian ha langit. Pangayari mon madyag ya habayto, ay mag-orong ka
di, ta humonol ka kangko." 22 Noa, hên nagilam nay hinabi ni Apo Jesus, ay ayn yay nan
higla haka nammita ya hên ampaglungkot, ta miha yay mabandi.

23 Hinlêk ni Apo Jesus hilay tagahonol na, bayo wana kanla, "Alwan nataluh hên
makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya hilay mabandi!" 24 Angkalipang
ya ihip lan tagahonol na ha hinabi na. Noa, inoman nan hinabi ni Apo Jesus, "Hikaw ya
nanad anak ko, alwan nataluh hên makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari!
25 Nataluh hên magdann ha lubot karayêm ya mihay kamelyo, kanan makapakilamo
ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya mihay mabandi." 26 Angkalipang ya ihip lan
tagahonol na ha hinabi na, kabay nipakotang hila, "Hino awud ya miligtas, hên
makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari?" 27 Pinakahêlêk hila ni Apo Jesus,
bayo wana, "Ya a madyag hên tawo, ay madyag ni Apo Namalyari."

28 Amêhên, wani Pedro, "Ay-êmên kay, ya tagahonol mo? Imbalag naên ya kaganawan,
ta êmên kay humonol kamo." 29 Wana etaman ni Apo Jesus, "Hilay nangibalag bali la,
kapotoh pohêl la, toa la, anak la, haka luta la, gawan ha pamanhumonol la kangko, hên
maypamwang hên Mangangêd ya Habi ya tungkol ha kaligtasan, 30 ay matumbahan
hên katamagatoh kanan imbalag la. Kaban atsi hila pon di ha luta, ay matumbahan
hilan bali, kapotoh pohêl, indo, anak haka luta. Pairapan hilan kaatag, noa, lano, ay
madyanan hila hên biyay ya ayn angga. 31 Noa, mal-at kanlan matag-ay ya tungkulan
ha hêlêk hên kapareho la, ay alwan matag-ay ha hêlêk ni Apo Namalyari, haka mal-at
kanlan maaypa ya tungkulan ha hêlêk hên kapareho la, ay matag-ay ha hêlêk ni Apo
Namalyari."

Ikatlon pangungkat ni Apo Jesus, ya patsên ya
(Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)

32 Hên atsi hila ha dann, hilan Apo Jesus, hên palako ha balayan Jerusalem, ay
angkauna hi Apo Jesus ha pammita la. Ampag-êpapah hilay tagahonol na, haka hilay
kaatag ya ampakihonol kanla, ay angkalimwan, gawan muwang lay main labay ma-
matsi kan Apo Jesus bayro ha Jerusalem. Amêhên, impapawa nay labinloway tagahonol
na, ta impamwang na kanlan bêngat ya malyari kana, 33 ya wana, "Pakagilamên yo!
Anlumakat kitamo ha Jerusalem ta hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo ay i-upit
bayro ha gamêt lan mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka kanlan ampamaala kanlan
pari. Habiên lan habayto ya hikoy dapat patsên, bayo idin la ko kanlan alwan Israelita.
34 Musmusên, dul-an, haka pagpapatokên la ko, bayo patsên la ko. Noa, ha ikatlon allo,
ay mabiyay kon oman!"

Labay ni Santiago haka ni Juan, ya lowa kanlan tagahonol ni Apo Jesus, ya paiknoên hila ha dani na
(Mateo 20:20-28)

35 Dinumani hên nangotang kan Apo Jesus ya loway anak ni Zebedeo, ya hi Santiago
haka hi Juan, ya wanla, “Manoro, main kay dayin pakihabi kamo.” 36 Wani Apo Jesus
etaman, “Hinoy labay yo kangko?” 37 Wanla etaman kana, “Labay naên, ya lano ha
pamanlokop mo, ay paiknoên mo kay ha dani mo, ya miha ha dapit panabtab, haka
miha êt ha dapit uki.” 38 Wani Apo Jesus kanla, “A yo angkaintindihan ya pamagdusa ya
maranasan yo, no mahonol ya kalabayan yo. Matêêh yoy pamagdusa ya danasên ko?
Taganán nakal-an kaw hên matsi hên nanad kangko?” 39 Wanla etaman kana, “Awo.
Nakal-an kay.” Kabay wani Apo Jesus kanla, “Madanasan yoy pamagdusa ya danasên
ko, haka matsi kaw hên nanad kangko. 40 Noa, ayn akon karapatan hên maghabi no
hinoy mikno ha dani ko, ta tinalagá nay na ni Apo Namalyari no hinoy mikno ha dani
ko.”
41 Hên nagilam lan mapoy kaatag ya tagahonol na, ya labay ni Santiago haka ni Juan,
ay hinumuluk hila. 42 Kabay pinarani na hila ni Apo Jesus, ta wana kanla, “Muwang yo
ya hilay manungkulan lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay andaygên lan ipoh
ya angkalokopan la, haka an-iatay la hilan manyag kalabayan la. 43 Noa, dapat alwan
êmbayro ya daygên yo. No labay yon mag-in matag-ay ya tungkulan, ay dapat yon huyuên
ya kapareho yon tawo. 44 Ya labay mag-in pinakamatag-ay ya tungkulan, ay dapat mag-
in nanad ipoh hên kalamo na. 45 Ta hiko man ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi
bayri amêhên ha luta, alwan para paghuyuan, noa, para maghuyo angga ha idin koy
biyay ko, ha pangakbus hên kal-atan.”

Namamukat hi Apo Jesus hên mihay buwag ya hi Bartimeo
(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)

46 Amêhên, nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Jerico. Hên paalíh hila bayro ha
balayan, hên kalamo hilay kal-atan, ay main buwag ya ampikno ha danin dann, ya
ampakikwan pera. Ya langan na ay Bartimeo, ya anak ni Timeo. 47 Hên nagilam nay
ampanlibah hi Apo Jesus ya taga-balayan Nazaret, ay nan-angaw ya, ya wana, “Apo
Jesus, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo ko dayi!” 48 Binawal yan maglabak
hên hatoy kal-atan ya ampakihonol kan Apo Jesus, noa, impakakhaw nan in-angaw,
“Kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo ko dayi!” 49 Hên nagilam ni Apo Jesus ya
angaw na, tinunggên ya, ta main yan in-utoh, hên akayên lay buwag hên ilako kana.
Hinabi la kanan buwag, “Pakhawên moy nakêm mo! Mirêng ka ta impaakay na ka kana.”
50 Tampol yan nirêng. Imbalag nay pangkêbêl na, ta nagpaakay ya ha dani ni Apo Jesus.
51 Nangotang hi Apo Jesus kana, “Hinoy labay mon daygên ko kamo?” Amêhên, wanan
buwag, “Panginoon, labay ko dayin makahêlêk.” 52 Kabay hinabi ni Apo Jesus kana,
“Makahêlêk ka, gawan ha paniwala mo kangko. Malyari kay nan mita.” Tambêng ya
etaman nakahêlêk, kabay nakihonol yay na kan Apo Jesus.

11

Mal-at ya ampagpuri kan Apo Jesus hên ampandaraho yay na ha balayan Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

1 Nahên narani hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ha talindah hên Tawgtug Olibo, hên
angkadungawan lay balayan Betfage, haka baryon Betania, ay impauna ni Apo Jesus
ya lowa kanlan tagahonol na, 2 ta wana kanla, “Muna kaw ha balayan ha unaan tamo.
Panhumwên yo ha balayan, ay tampol yon mahêlêk ya mihay biseron asno, ya nakah-êl,
ya a pon nahakyan. Okalên yoy habayto, ta gêtan yo di. 3 No main mangotáng kamoyu no
awta an-okalên yoy habayto, ay habiên yo, ‘Kailangan yan Panginoon haka tampol nan
ipaorong di.’ ” 4 Kabay nammita hilay nay loway in-utoh na. Haka natapol la etaman

ya biseron asno ya nakah-êl ha mihay ilwangan ha danin dann. Kaban an-okalên la ya,
5 ay main ungnoy nangotang, “Pata an-okalên yoy habain ya bisero?” 6 Impamwang la
ya hinabi ni Apo Jesus kanla. Kabay pinaulayan hila etaman. 7 In-akay lay nay bisero
kan Apo Jesus, haka la inamakan pangkêbêl la, bayo himmakay hi Apo Jesus. 8 Inhundo
lan Apo Jesus ya pammita lan palakon Jerusalem. Ha pandanan lan Apo Jesus, ay nami-
amak hilay atsi bayro hên pangkêbêl la o bulong, gawan ha panggalang la kana. 9 Hilay
atsi ha unaan ni Apo Jesus haka hilay anhumonol kana ay nipan-angaw, “Hosanna!
Iningalwan ya habaytsi ya in-utoh ni Apo Namalyari! 10 Iningalwan ya anlumatêng ya
pamamaala nan kaapo-apoan ni Arin David! Hosanna! Puriên hi Apo Namalyari!”
11 Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ay nagpakha ya ha Templo. Inubuh
nan hinlêk ya angkalyari bayro. Gawan anyumabi yana, ay immawah ya ta nag-orong
ya ha baryon Betania, hên kalamo nay labinloway tagahonol na.

Inhumpa ni Apo Jesus ya mihay poon igos (Mateo 21:18-19)

12 Pangamaranon hên mag-orong hilan Apo Jesus ha balayan Jerusalem hên ubat ha
Betania, ay nilonoh hi Apo Jesus. 13 Hên naipatanêh nay mihay poon igos ya nagbulong,
ay dinanian nan hinlêk no main tagêy. Noa, bulong bêngat ya nalatngan na gawan alwa
pon panaon tagêy. 14 Kabay wana kanan kayo, “Angga-angga, ay a kay na managêy
oman!” Nagilam lan tagahonol na ya hinabi na.

Namitaboy hi Apo Jesus hên ampipagtinda ha Templo (Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

15 Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ay nagpakha ya ha Templo. Intaboy
na hilay ampipagtinda haka ampipanaliw bayro. In-iitwag nay lamisaan lan mámihagili
hên pera, haka in-iitwag na êt ya iknoan lan mámihaliw hên pati-pati ya gamitên ha
átang. 16 Binawal na hilay ampangalga, hên magdann bayro ha Templo. 17 Haka na hila
tinoroan ya kal-atan, ya wana kanla, “Nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, ya wanan
hulat, ‘Ya bali ko, ay ambaêgên balin panalanginan para ha balang bansa.’* Noa, dinyag
yo yan logal† ya panlokoan yon kapareho yo!”
18 Hên nagilam lan mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan
pari, ya tungkol ha hinabi haka dinyag ni Apo Jesus, ay pinihabian la no hinoy maibara
la kana, ta êmên la ya mapatsi. Angkalimo hila kana, gawan ha kal-atan ya ampag-
êpapah ha pamanoro na. 19 Hên anyumabi yana, ay nag-alíh hilan Apo Jesus bayro ha
balayan Jerusalem.

Ya toro ya makwa ha nayangoy kayon igos ya inhumpa (Mateo 21:20-22)

20 Pangamaranon, hên nagdann hilan Apo Jesus bayro ha inhumpay poon kayon igos,
ay nayangoy na ya habayto. 21 Napanêmtêman ni Pedro ya inhumpa ya kayo, kabay
wana, “Manoro, hêlkên mo! Nayangoy nay inhumpa moy kayo!” 22 Wani Apo Jesus,
“Maniwala kaw kan Apo Namalyari. 23 Pakagilamên yo, no main mamiutoh kanan
hata tawgtug hên mitapon ya ha dagat, no ampaniwala ya, hên ayn pamikakono, ay
itapon nay na ni Apo Namalyari ha dagat. 24 Kabay, pakagilamên yo, no ampaniwala
kaw, ay matanggap yoy hinoman ya pakikwaan yo ha panalangin. 25 Haka bayo kaw
manalangin, ay patawarên yo pon hilay nakadyag kasalanan kamoyu, ta êmên na kaw
etaman patawarên ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha langit. 26 Noa, ta no a yon
patawarên ya nakadyag kasalanan kamoyu, ay a na kaw patawarên ni Apo Namalyari,
ya Tatang tamo ha langit.”

---

* **11:17** Isaias 56:7. † **11:17** Jeremias 7:11.

No antoy ubatan hên tungkulan ni Apo Jesus
(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)

27 Hên atsi hilay nan oman ha Jerusalem hilan Apo Jesus, hên ampibita-bita ya ha
Templo, ay dinumani kana hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, hilay toa ya nag
tungkulan ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari. 28 Hinabi la kana, "Habiên
mo kannaên no hinoy tungkulan mo hên manyag hên pandaygên mo. Habiên mo êt no
hinoy nam-i kamo hên habain ya tungkulan." 29 Kabay wani Apo Jesus, "Main ako pon
hên kotangên kamoyu. No pakibatan yo ko, ay habiên ko kamoyu no hinoy nam-i kangko
hên tungkulan hên manyag hên pandaygên ko. 30 Hinoy nam-i hên tungkulan kan Juan
Bautista hên mamawtismo? Hi Apo Namalyari o tawo?" 31 Kabay pinihahabian la, ya
wanla, "Hinoy habiên tamo? No habiên tamo ya 'Ubat kan Apo Namalyari ya tungkulan
ni Juan Bautista,' ay habiên na bayto, 'Pata a yo yan pinaniwal-an?' 32 Noa, no habiên
tamo ya 'Ubat ha tawo,' ay hino kaya ya daygên lan kal-atan kantamo, ta ha ihip la, hi
Juan ay mihay propeta ni Apo Namalyari." 33 Kabay hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla,
"A naên muwang no antoy ubatan tungkulan ni Juan Bautista." Bayo wani Apo Jesus,
"No êmbayro awud, ay a ko etaman habiên kamoyu no antoy ubatan tungkulan ko."

12

In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha anak ya anlugurên ya pinatsi, haka ha bato ya intapon
(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

1 Amêhên, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ya wana kanlan ampanggilam,
"Minghan main lalaki ya nag luta ya tinamnan nan ubas. Bayo binakoran nay habayto.
Nangali yan pangiunaban hên ubas, haka ya êt namairêng hên tawer ya pagbantayan.
Impatsiwala na ha kaatag ya ubasan na, ta maglaêh ya ha kaatag ya bansa. 2 Hên
pamutsi hên habaytoy ubas, ay in-utoh nay mihay ipoh na, hên kowên ya atag na kanlan
paypaniwal-an ubasan na. 3 Noa, dinakêp haka tinumbuk lay ipoh na, bayo impaorong
la ya, hên ayn anggêtan. 4 Kabay in-utoh nay na êt ya kaatag ya ipoh na, noa, pinatok
lay ulo na, impakarêng-êy la ya, bayo impaorong la ya hên ayn anggêtan. 5 Nahên in-
utoh nay na êt ya ikatlon ipoh na, ay pinatsi la ya. Mal-at êt ya ipoh ya in-utoh na. Ya
kaatag kanla ay tinumbuk la, haka ya kaatag, ay pinatsi la. 6 Hên ayn yay nan ipoh
ya maiutoh, ya nag ubasan, ay in-utoh nay anlugurên nan anak nay lalaki, ta wana,
'Siguradon igalang lay anak ko.' 7 Noa, hên nahêlêk lan paypaniwal-an ubasan ya anak
nan nag ubasan, ay nihahabi hila, ya wanla, 'Hatsi ya paypamanaan na hên ubasan.
Patsên tamo ya, ta êmên mapagbandi tamo ya hata ubasan na.' 8 Kabay dinakêp la ya,
haka pinatsi, bayo inhamwag lay bangkay na ha luwal hên ubasan."

9 Amêhên, kinotang ni Apo Jesus, hilay ampamaala ha Templo, ya wana, "Hino kaya
ya daygên hên nag ubasan kanlan paypaniwal-an nan ubasan? Siguradon lakwên nay
paypaniwal-an nan ubasan, ta patsên na hila, bayo ipatsiwala nay ubasan na ha kaatag."
10 Wana êt ni Apo Jesus kanlan ampamaala ha Templo, "Yarin a yo êt nabaha ya habaytsi
ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari?
'Ya bato ya intapon lan manyag bali,
ay nag-in pinakamaalagáy bato
ta êmên mag-in napah-êy ya bali.
11 Dinyag ni Apo Namalyari ya habayto ya kapapaêpapah.' "*
12 Naintindihan lan ampamaala ha Templo, ya hilay in-alimbawa di ha manyag
bali, haka ha nangarawak ya paypaniwal-an ubasan, kabay labay la yan dakpên, noa,
malimo hila ha kal-atan. Kabay nammita hilay na.

* **12:11** Awit 118:22-23.

Ya pamayad hên buwih
(Mateo 22:15-22; Lucas 20:20-26)

13 Bayo namiutoh hilan ungnoy Pariseo haka ungnoy kagampi ni Herodes Antipas, ya
waringan main hilan labay mamwangan kan Apo Jesus. Noa, labay la yan madakêp ha
pamaghabi na. 14 Hên nilumatêng hila kan Apo Jesus, ay hinabi la, "Mánoro, muwang
naên ya kaptêgan ya panhabiên mo haka panoro mo. An-itoro moy kalabayan ni Apo
Namalyari, ha hinoman ya ampanggilam, gawan alwa kan mapamili, ta pantag ya
panlêk mo ha balang miha. Kabay main kay hên labay mamwangan kamo. Ayon ha
Kautuhan ni apo Moises, ay malyarin mam-in buwih kanan Emperador o ahê?" 15 Noa,
muwang ni Apo Jesus ya pagbabara la, kabay hinabi na kanla, ya wana, "Pata labay
yo kon dakpên ha pamaghabi ko! Ipahlêk yo kangko ya mihay sintimos hên pilak."
16 Namiawah hilan habayto, bayo kinotang na hila. "Hinoy nag lupa hên angkakit yo
bahên? Hinoy nag langan ya nakahulat bahên?" Hinabi la etaman, "Kanan Emperador."
17 Kabay wani Apo Jesus, "No êmbayro awud, ay idin yo kanan Emperador ya kana, haka
idin yo kan Apo Namalyari ya kan Apo Namalyari." Hên nagilam lay hinabi na, ay nag-
êpapah hila.

Ya kotang ya tungkol ha pangabiyay oman
(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)

18 Amêhên, ay main ungno ha mihay pangkat lan Israelita ya ambaêgên Saduseo
ya dinumani kan Apo Jesus. Hilay Saduseo ay a ampaniwala ha pangabiyay oman.
Haka hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, 19 "Mánoro, nanulat ya hi apo Moises ha
Kautuhan hên para kantamo, ya wanan hulat, 'No main mitaahawa, ta natsi ya lalaki
hên a hila nagkaanak, ay dapat ya kahonol nan natsi, ay ipaahawa kanan bawo. No
magkaanak hila, ay habaytoy anak, ay itad anak na hên natsi.' 20 Minghan, ay main pitoy
mikakahonol ya lalaki. Nakapag-ahawa ya punganay, noa, natsi ya hên a nagkaanak.
21 Bayo pinag-ahawa nan humonol ha punganay ya hata bawo, noa, natsi ya etaman
ya humonol ha punganay hên a nagkaanak. Êmbayro êt ya nalyari ha ikatlon kahonol.
22 Balang miha kanlan pitoy mikakahonol ay nakapag-ahawa hên hata babayi, noa,
naubuh hilan natsi hên a nagkaanak. Bayo natsi ya êt ya hata bawo. 23 Amêhên, ha allon
pangoman mabiyay, hinoy nay taganán mag-in ahawa nan hata babayi, ta balang miha
kanlan habaytoy pitoy mikakahonol ay nag-in ahawa na?"

24 Kabay wani Apo Jesus kanlan Saduseo, "Mali ya paniwala yo, ya a biyayên oman ya
natsi, gawan a yo angkaintindihan ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari haka
a yo angkaintindihan ya kapangyarihan na! 25 Ha pangoman biyayên hilay natsi, ay
ayn nanan pamag-ahawa, ta manoto hila kanlan anghel ha langit ya a ampag-ahawa.
26 Ya hulat man ni apo Moises ay ampamaptêg ya biyayên oman hilay natsi, ta bayro
ha hulat na, ya tungkol ha maaypa ya kayoy andungkêt, mabáha tamo ya hinabi ni Apo
Namalyari, 'Hikoy Diyos ni Abraham, Diyos ni Isaac, haka Diyos ni Jacob.'† 27 Habaytoy
labay habiên ya hiyay Diyos lan angkabiyay, ta balang miha ya natsi, ay angkabiyay ha
hêlêk na. Mali ya paniwala yo, ya a biyayên oman ya natsi."

Ya pinakamaalagá ya utoh ni Apo Namalyari
(Mateo 22:34-40; Lucas 10:25-28)

28 Main mánoron Kautuhan ni apo Moises ya nakagilam hên pamakipagpalinawan
la. Hên napansin na, ya mangêd awud, ya hinabi ni Apo Jesus, ay nangotang ya,
"Mánoro, hinoy pinakamaalagá ha utoh ni Apo Namalyari?" 29 Hinabi ni Apo Jesus,
"Ya pinakamaalagáy utoh ni Apo Namalyari, ay 'Manggilam kaw ya Israelita. Mimihay
Panginoon tamo, yabay ya hi Apo Namalyari, ayn nanan kaatag. 30 Lugurên mo hi
Apo Namalyari, ya Panginoon hên boon nakêm, boon ihip, haka boon hêkaw.' 31 Ya

† **12:26** Exodo 3:6.

ikalwa ay, ‘Lugurên moy kapareho mo hên nanad pamanlugud mo ha lawini mo.’ Ayn kaatag ya utoh ya maalagá kanlan habaytoy lowa.” 32 Wanan mánoron Kautuhan ni apo Moises, “Taganán pêtêg ya hinabi mo ya mimihay Panginoon tamo, yabay ya hi Apo Namalyari, ayn nanan kaatag. 33 Haka muwang ko ya maalagá ya lugurên tamo ya hên boon nakêm, boon ihip, haka boon hêkaw. Dapat tamo etaman hên lugurên ya kapareho tamo hên nanad ha pamanlugud tamo ha lawini tamo. Maalagá ya habayto kanan hinon imparaya o in-átang kana.” 34 Nadambi ni Apo Jesus ya main kagalingan ya hinabi nan mánoron Kautuhan ni apo Moises, kabay wana kana, “Marani ka ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ta pêrad tana ay palokop ka kana.” Marêng-êy hilay na hên mangotáng pon kan Apo Jesus, hilay labay hên mandakêp kana ha pamaghabi na.

Hi Cristo, ya Mesias, ay alwan bêngat kaapo-apoan ni Arin David, noa, hiyay Panginoon ni Arin David etaman
(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)

35 Kaban ampanoro ya hi Apo Jesus ha Templo, ay nangotang ya, “Ay-êmên lan mahabi lan mánoron Kautuhan, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala ay kaapo-apoan bat ni Arin David? 36 Mismon hi Arin David, ya ninuno tamo, ay namihulat ha Kahulatan ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, hên tungkol ha Mesias, ya Cristo, ya wana,

‘Hinabi ni Apo Namalyari ha Panginoon ko,
“Mikno ka ha dapit panabtab ko hên mamaala hên kalamo ko,
angga ha mahambut ko hilay kapatsi mo,
ta idin ko hila ha aypan kapangyarihan mo.” ’ ”‡

37 Wana êt ni Apo Jesus, “Hên hato, ay hi Arin David ya namaêg hên ‘Panginoon ko’ ha Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. Kabay muwang tamo, ya hiyay Panginoon haka kaapo-apoan ni Arin David.” Hadyay kahiglaan lan kal-atan hên manggilam hên toro na.

Kaillag ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises
(Mateo 23:1-36; Lucas 20:45-47)

38 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Kaillag kaw ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Labay-labay la hên mibita-bita hên nakatakop hên makarang ya takop, ta êmên ipamwang ya matag-ay ya tungkulan la. Labay la êt hên galangên, haka dayêwên hila hên kal-atan ha balayan. 39 Ya kaatag pon ya andaygên la ta êmên ipamwang ya matag-ay ya tungkulan la, ay ampiliên lay pinakamangêd ya iknoan ha sinagoga haka ha kaluto. 40 Anlokoên la êt ya bawo ya babayi, ta êmên la makwa ya pibandian la, bayo magma-mangêd hilan ikarang ya panalangin la ha arapan hên kal-atan. Kabay hadyay pamarusa kanla lano.”

Ya alay hên mihay bawo ya babayi
(Lucas 21:1-4)

41 Kaban atsi ya pon ha Templo hi Apo Jesus, hên ampikno ha êtêb hên pamyanan alay, ay anhêlkên nay kal-atan ya ampam-in alay la ha pamyanan alay. Mal-at ya mabandi ya nam-in kal-atan bandi. 42 Noa, ya mihay bawo ya babayi, ya mairap, ay nam-in lo-loway sintimos ha pamyanan alay. 43 Kabay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Pakagilamên yo, hata bawo ay nam-in mal-at kanan indin lan kal-atan mabandi. 44 Ta hilay kaatag ay nam-in a la pon kailangan, noa, hata bawo, ay in-ubuh nan indin ya panaliw nan maêkan na.”

---

‡ **12:36** Awit 110:1.

13

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira hên Templo (Mateo 24:1-2; Lucas 21:5-6)

1 Hên mag-awah hilan Apo Jesus ha Templo, ay wanan miha kanlan tagahonol
na, "Mánoro, hêlkên mo ya pangahlayan bato ya pinaglolog la ha Templo! Hadyay
kahampatan na!" 2 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Lumatêng lanoy allo, ay
manga-aagwat ngan ya hata bato ya pinaglolog ya angkahêlêk yo."

Ya hadyay pamairap ya lumatêng (Mateo 24:3-14; Lucas 21:7-19)

3 Hên atsi hilan Apo Jesus ha Tawgtug Olibo, hên nakaikno ya ha êtêb Templo, ay
napaidani kana hi Pedro, hi Santiago, hi Juan, haka hi Andres, hên hilan bêngat.
4 Amêhên, nangotang hila kana, "Habiên mo kannaên no makanon malyari ya habayto,
haka no ay-êmên naên mamwangan no maranin malyari ya habayto."
5 Kabay wani Apo Jesus, "Kaillag kaw, ta êmên a kaw maloko, 6 ta mal-at ya maghabin
êmên di, 'Hiko ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari
hên mamaala.' Gawan bayro, ay mal-at ya maloko la. 7 Paan kaw malimo ha magilaman
yoy tungkol ha manigulo-gulo haka pa-tsian, ta habayto ay kailangan lumatêng pon,
noa, a pon tambêng lumatêng ya anggaan hên luta. 8 Milalaban hilay bansa haka hilay
angkalokopan hên mihay bansa ay milalaban ha kabansa la. Lumatêng ya mangakhaw
ya layon ha ay-iri man ya logal. Lumatêng êt ya hadyay lonoh. Noa, habayto ay umpisan
bêngat hên hadyay kairapan, hên nanad ha umpisan pan-umilab hên ampanganak.
9 "Dapat kaillag kaw, ta gêtan la kaw kanlan toa ya nag tungkulan ha hinon sinagoga,
kotangên la kaw haka pagpapatokên la kaw ha sinagoga. Gawan ha paniwala yo kangko,
ay gêtan kaw kanlan ari haka gobernador. Ha êmbayro ay maipamwang yo kanla ya
Mangêd ya Habi tungkol kangko. 10 Yabay ya kailangan hên ipamwang ha balang bansa
bayo lumatêng ya kaanggaan hên hata luta. 11 Uston iarap la kaw kanlan manungkulan,
ta kotangên la kaw, paan kaw manyagah no hinoy habiên yo, ta ya Espiritu ni Apo
Namalyari, ay mamaihip kamoyu no hinoy habiên yo. 12 Main kapotoh pohêl, haka toa,
ya may-upit hên kamag-anak la. Main maának ya manalanghang ha toa la hên angga ha
ipapatsi la hila. 13 Kahêmêkan kaw hên kal-atan, gawan ha paniwala yo kangko. Noa,
no maihundo yoy paniwala yo kangko, angga ha anggaan biyay yo, agyan ampagdanas
kaw hên hadyay pamairap, ay madyanan kaw hên biyay ya ayn angga."

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira ha balayan Jerusalem (Mateo 24:15-28; Lucas 21:20-24)

14 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "No mahêlêk yoy nay kapaparêng-
êy ya hadyay karawakan ya malyari ha Templo ni Apo Namalyari, ay ha allon habayto,
ay kailangan muwayun magtago ha babo, ya hilay taga-probinsyan Judea." Hikaw ya
ampamaha ay pakaintindiên yoy habaytsi! 15 "Habaytoy allo, no main atsi ha bubungan
bali la, ay dapat tampol hilan tumaoy hên muwayun lumakat ha babo! Paan hilay nan
mangwan pibandian la ha lalên bali la! 16 Paan hilay nan muli ya atsi ha panamnan
hên mangwan sambra la! 17 Kanan habayto, ay kaingalo hilay nabuktot haka hilay
ampamahoho. 18 Ihalangin yo, ya a dayi malyari ha panaon hên kêbêl, ya habaytoy
pammuwayu yo hên magtago. 19 Ta di ha luta ay maranasan ya hadyay kairapan, ya
ayn kapantag paubat hên dinyag ni Apo Namalyari ya hata luta, angga amêhên. Haka
ahina maranasan oman ya êmbayroy kairapan. 20 No mabuyot ya habaytoy kairapan, ay
ayn nanan mabiyay di ha luta, noa, gawan bat ha ikakangêd lan pinili na hên mag-in
kana, ay tinalagá ni Apo Namalyari hên paipêkên ya habaytoy panaon.
21 "Kanan habaytoy panaon, no main maghabin, 'Atsi ya bayri ya Mesias, ya Cristo, ya
Mámiligtas, o atsi ya bayro,' ay paan kaw maniwala kanla. 22 Ta main magbabara hên hila

ay Cristo, haka main êt kaatag ya magbabara hên hila ay mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Mamipahlêk hilan kapapaêpapah ta labay lan mámungaw hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. 23 Kabay kaillag kaw! In-ubuh kinan hinabi ya malyari, ta êmên a kaw mámungaw."

Ya pamanlumatêng oman ni Apo Jesus ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo
(Mateo 24:29-31; Lucas 21:25-28)

24 Wana êt ni Apo Jesus, "Pangayarin habaytoy hadyay kairapan, ay dumiglêm ya allo, haka ahina humawang ya buwan, 25 mangatata ya bêtêwên, haka maubuh hên mangayêgyêg ya angkahêlêk ha langit. 26 Kanan habayto, ay mahêlêk la ko ha lêmm, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ya anlumatêng hên kalamoy kapangyarihan ko, ya ayn kapantag, haka ya kapahilêw ya kahampatan hên panga-Diyos ko. 27 Kanan habayto, ay iutoh ko hilay anghel ha kaganawan bansa ha boon luta, ta êmên la tsiponên ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana."

Ya toro ya makwa ha poon kayon igos
(Mateo 24:32-35; Lucas 21:29-33)

28 Bayo wani Apo Jesus, "Mangwa kaw hên aral di ha poon kayon igos. No mamayo yan bulong, ay muwang yoy na bayto ya marani yanay kaingitan. 29 Êmbayro êt, no mahêlêk yoy nan maubuh hên malyari ya habayto ya kapapalimo, ay mamwangan yoy taganán marani ya pamag-orong ko. 30 Pakagilamên yo. Maubuh hên matupad ya habayto kaban main pon di ha luta hên kapareho yon Israelita. 31 Ya luta haka ya angkahêlêk ha langit ay main anggaan, noa, ya habi ko ay ayn anggaan."

Ayn ampakamwang no makanoy pag-orong ni Apo Jesus
(Mateo 24:36-44)

32 Wanay na êt ni Apo Jesus, "Ayn ampakamwang no hinon allo, o oras ya pag-orong ko. Hila man ya anghel ha langit, o hiko man ya Anak ni Apo Namalyari, ay a ampakamwang hên habayto. Hiyan bat hi Apo Namalyari ya Tatang tamo, ya nag muwang. 33 Kabay pakaalisto kaw! Dapat panay kaw nakal-an, ta a yon muwang no makanon malyari ya habayto."

34 Impamwang ni Apo Jesus kanla, no ay-êmên ya dapat mag-in pamimiyay la, kaban an-êngganan lay pag-orong na, ta wana, "Habaytoy nanad ha mihay lalaki, ya nilumagay ha marayo. Bayo ya nammita ay binaêg nay ipoh na, ta dinyanan hilan tsi-tsihan obra la, haka hinabi na ha magbantay hên ilwangan, ya dapat yan panay nakal-an ha pag-orong na. 35 Kabay pakaalisto kaw! Dapat panay kaw nakal-an, ta a yo muwang no makano ya pag-orong nan main bali. A yo man muwang no kapiyabi, bonak yabi, magdadali allo, o maranon ya pag-orong na. 36 Ta kayno malatngan na kaw ya angkabêlêw ha bigla nan pamanlumatêng. 37 Ya anhabiên ko kamoyu, ay anhabiên ko ha balang miha, ya dapat panay kaw nakal-an! Pakaalisto kaw!"

14

Ya pamamulong kan Apo Jesus
(Mateo 26:1-5; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

1 Amêhên, lowa tanay allo bayo mag Pistan Pangaligtas ha Egipto* haka Pistan Puto ya ayn Pampaalsa. Hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari, ay ampamulong kan Apo Jesus, no ay-êmên la yan madakêp haka maipapatsi hên ayn makamwang. 2 Ta wanla, "Paan tamo yan ipapatsi kaban pista pon, ta kayno manulhul hilay kal-atan, ya ampanggilam toro na."

* **14:1** Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

Hên tinugtugan hên pabango hi Apo Jesus
(Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)

3 Hên atsi hilan Apo Jesus ha baryon Betania, hên ampangan ha bali ni Simon, ya
inalihan ketong, ay main nilumatêng ya mihay babayi, ya ampantan hên makamal ya
pabango, ya nardo, ya atsi ha pamyanan ya dyag ha alabastro, ta intugtug na ha ulo ni
Apo Jesus. 4 Hên nahêlêk lan kaatag ya dinyag nan babayi, ay nanuluk hila, ya wanla,
"Pata hinayang nay pabango? 5 Pata a ya inhaliw ya habaytoy pabango, ya ampag-
alaga† hên suweldo hên mihay katawo ha mihay taon, ta indin dayi ha mangairap ya
habaytoy pera?" Bayo hinuluk la ya. 6 Noa, wani Apo Jesus kanla, "Pata an-abalaên
yo ya! Paulayan yo ya, ta ya dinyag na, ay taganán mangêd. 7 Hilay mairap ay panay
yon kalamo, kabay ha hinon oras, ay mahawpan yo hila, noa, hiko ay a yon panay hên
mapagkalamo. 8 Dinyag nay agyu nan daygên. Ha pamitugtug nan pabango kangko, ay
nanad nay nan in-il-an ya lawini ko ha pamilbêng kangko no matsi kina. 9 Pakagilamên
yo, ay-iri man ya logal bayri ha boon luta hên ipamwang ya Mangêd ya Habi, ay
ungkatên etaman ya dinyag na, ta êmên ya a maliwaan."

In-upit ni Judas Iscariote hi Apo Jesus
(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)

10 Bayo nammita yay na hi Judas Iscariote, ya miha kanlan labinloway tagahonol ni
Apo Jesus, ta êmên na ya mai-upit kanlan poon pari. 11 Hinumigla hila etaman ha pay-
upit ni Judas kan Apo Jesus kanla, haka nangako hila ya dyanan la yan pera. Paubat hên
habayto, ay ampangihip yay na hi Judas no ay-êmên na yan maidin ha gamêt la.

Hi Apo Jesus ay namipal-an hên pangkaên la ha Pistan Pangaligtas ha Egipto
(Mateo 26:17-25; Lucas 22:7-13, 21-23; Juan 13:21-30)

12 Ha unan allon Pistan Puto ya ayn Pampaalsa ya allon pamatsi lan Israelita hên anak
tupa, ya kênaên la hên habayton yabi ha Pistan Pangaligtas ha Egipto, ay kinotang ya
hi Apo Jesus, hên labinloway tagahonol na, ya wanla, "Atoy labay moy logal ya pangil-
anan naên hên pangkaên tamo amêhên yabi ha Pistan Pangaligtas?" 13 Kabay in-utoh ni
Apo Jesus ya loway tagahonol na, ya wana kanla, "Muna kaw ha balayan Jerusalem,
pamanlumatêng yo, ay matupa yoy mihay lalaki ya ampantan banga ya nag lanêm.
Pakihonolan yo ya ha bali ya howênên na, 14 ta habiên yo ha nag bali, ya êmên di, 'Labay
nan Mánoro ya itoro mo kannaên, no antoy kuwarto ya panganan nan kaên ha Pistan
Pangaligtas, hên kalamo na kay ya tagahonol na.' 15 Kabay ipahlêk na kamoyu ya mihay
mahlay ya kuwarto ya nakal-an ha tag-ay. Bayro yon il-an ya kaên tamo ha Pista."
16 Nammita hilay nay loway tagahonol, haka natupad ya balang hinabi ni Apo Jesus
kanla. Kabay in-il-an lay nay kaên ha Pista.

17 Hên yabi yana, ay nag-tsipon hilay labinlowa hên kalamo la hi Apo Jesus, bayro
ha mahlay ya kuwarto. 18 Hên ampangan hilay na, ay wana kanla ni Apo Jesus,
"Pakagilamên yo, miha bayri ha kaaêm tamo, ay mangi-upit kangko." 19 Namalagêhbêg
ya nakêm lan tagahonol na, haka wanlan balang miha kana, "Yarin hiko ya inungkat
mo!" 20 Kabay hinabi ni Apo Jesus, "Hiyay miha kamoyun labinlowa. Ya kalamo kon
ampami-tsil-tsil hên puto ha kolo, ay hiya ya mangi-upit kangko. 21 Hiko ya Taga-
Langit, ya In-anak Tawo ay taganán matsi hên nanad ha impahulat ni Apo Namalyari
ha Kahulatan hên haton lagi. Noa, taganán kaingalo ya mangi-upit kangko. Mangêd
kana, ay a yay na dayin in-anak."

Nangan hi Apo Jesus haka hilay labinloway tagahonol na hên pangkaên ha Pistan Pangaligtas
(Mateo 26:26-30; Lucas 22:14-20; 1 Corinto 11:23-25)

† **14:5** 300 denaryo ha habin Griego.

22 Kaban ampangan hila, ay nandampot hi Apo Jesus hên puto ta impahalamat nay
habayto kan Apo Namalyari, haka na pino-potoh, bayo inggawang na kanlan tagahonol
na, ta wana, “Habaytsi ya lawini ko, kowên yo ta kaên yo.” 23 Amêhên, nandampot
yan pamminêman ya nag alak, ta impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari.
Bayo inggawang na kanla ta naubuh hilan ninêm. 24 Haka wana, “Habain ay daya
ko, ya mamoganggang ha pamatawad hên kasalanan hên kal-atan. Yabay ya nanad
pinakapirma hên kahundoan ni Apo Namalyari kanlan pinili na hên mag-in kana. 25 Ta
anhabiên ko kamoyu, ya a ko pon minêm oman hên alak, angga ha allo hên inumên koy
bayoy alak ha pamanlokop ni Apo Namalyari.” 26 Hên nahabi ni Apo Jesus ya habayto, ay
nagkanta hilan pamagpuri kan Apo Namalyari, bayo nilumakat hila ha Tawgtug Olibo.

Impamwang ni Apo Jesus ya habiên ni Simon Pedro ya a na ya muwang (Mateo 26:31-35; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

27 Hên anlumakat hilay na, ay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Laamêhên ay
lakwanan yo ko, ta impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan, ya êmên di, ‘Patsên ko ya
pastol, haka mapitatayak hilay nay tupa.’‡ 28 Noa, ha pangoman kon mabiyay, ay muna
ko kamoyu ha probinsyan Galilea.” 29 Bayo wani Pedro, “Lakwanan ka man hên kalamo
ko, ay a kata lakwanan.” 30 Hinabi ni Apo Jesus, “Pakagilamên mo, bayo mangkatsi ya
manok hên katalwa, amêhên yabi, ay katatlo mon habiên ya a mo ko muwang.” 31 Noa,
impalêkpêk ni Pedro, ya wana, “Matsi ko man hên kalamo mo, ay a ko habiên ya a kata
muwang.” Êmbayro êt ya hinabi lan kaatag ya tagahonol na.

Nanalangin hi Apo Jesus ha katanamanan Getsemani ha Tawgtug Olibo (Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46)

32 Hên nilumatêng hilay na ha katanamanan Getsemani, ay wani Apo Jesus kanlan
tagahonol na, “Mikno kaw di kaban manalangin ako.” 33 Bayo pinakilamo ni Apo Jesus
hi Pedro, haka hilay loway anak ni Zebedeo, ya hi Santiago haka hi Juan. Bayron
nakadanas yan hadyay kalungkutan haka kabyatan. 34 Haka wani Apo Jesus kanla,
“A kina agyu ya hadyay kalungkutan ha nakêm ko, ya nanad kinan ikamatsi. Di kaw
pon haka paan kaw mabêlêw.” 35 Napaidayo ya kanla hên marayo-dayo ta nandoko yan
nanalangin, ya no malyari dayi, ay a na ya paulayan ni Apo Namalyari hên magdanas
hên hadyay pamagdusa, ya wana, 36 “Tatang ko ha langit, madyag mo ya hinoman. A mo
ko dayin paulayan hên magdanas hên hatsi ya hadyay pamagdusa ya lumatêng kangko.
Êmbayro man, ay alwan kalabayan ko ya mahonol, noa, ya kalabayan mo ya mahonol.”
37 Hên nirêng ya, hên ubat nanalangin, ay nag-orong yay na ha andyanan lan Pedro.
Nalatngan na hila hên angkabêlêw. Pinukaw na hi Simon Pedro, ya wana, “Simon,
pata angkabêlêw ka? A ka man makapagpuyat hên agyan miha man ya oras? 38 Paan
yon pakilakwan ya bêlêw. Manalangin kaw, ta êmên kaw a mahambut hên tukso no
ansubukên ya paniwala yo kangko. Nakal-an ya nakêm yo hên humonol, noa, a yo agyu.”
39 Nag-orong yan oman hi Apo Jesus ha pinanalanginan na, hên inhalangin oman, ya
inhalangin nay na. 40 Hên inorong na hilan oman ya tatlo, ay angkabêlêw hilay na êt,
gawan a la matêêh hên magpuyat. Hên nimata hila, ay ayn hilan maihabi kan Apo Jesus
gawan dêng-êy la.
41 Hên katatlo na hilan inorong, ay wana kanla, “Angkabêlêw kaw pon êt hên
ampagpainawa! Hukad ya! Ta nilumatêng ya oras ya hiko ya Taga-Langit, ya In-anak
Tawo, ay i-upit kanlan makasalanan! 42 Mita kitamina, ta anlumatêng ya mangi-upit
kangko. Tupaên tamo ya!”

Ya pamandakêp kan Apo Jesus (Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

‡ **14:27** Zacarias 13:7.

43 Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng, ya kal-atan ya
ampangamat kan Judas Iscariote ya miha kanlan labinloway tagahonol na. Hilay kal-
atan ya nipag-almas hên êtak haka pamatok, ay in-utoh lan mánoron Kautuhan ni apo
Moises, haka kanlan toa ya nag tungkulan ha bansa, haka kanlan ampamaala kanlan
pari. 44 Hi Judas ay nam-i kanla hên palatandaan, ya no hinoy aroên na, ay yabay ya
dakpên lan gêtan hên pakabantayan.
45 Tampol nilako ni Judas, hi Apo Jesus hên kinumusta hên main lamoy pamangaro.
46 Dinawhong la ya hi Apo Jesus hên dinakêp. 47 Noa, bat nanigpah ya miha kanlan
tagahonol ni Apo Jesus, hên têkk hên mihay ipoh hên pinakapoon pari. 48 Amêhên, wani
Apo Jesus kanlan ampipandakêp kana, "Andakpên yo ko hên main kalamoy êtak haka
pammatok hên nanad pandakêp ha mapanyag karawakan. 49 Allo-allo atsi ko bahên
kamoyu hên nanoro ha Templo, unin a yo ko dinakêp. Noa, dapat matupad ya Kahulatan
ya impahulat ni Apo Namalyari." 50 Bayo naubuh la yan nilakwanan hên tagahonol na
hên nipamwayu.
51 Amêhên, main mihay miyawhay ya nangamat kanlan Apo Jesus, ya nakatapih hên
ayn panlalê. Dinakêp la yan nandakêp kan Apo Jesus, 52 noa, ha pamag-ulabtoh na, ay
nabalagan na ya pinagtapih na, kabay nakalaboh ya tanan nuwayu.

Hi Apo Jesus ay in-arap ha Sanedrin
(Mateo 26:57-68; Lucas 22:54-55, 63-71; Juan 18:13-14, 19-24)

53 Gintan la hi Apo Jesus ha balin pinakapoon pari. Ta bayro hilan ni-tsi-tsipon hilay
mánoron Kautuhan ni apo Moises, hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, haka hilay
ampamaala kanlan pari. 54 Hi Pedro ay nangamat kanla ha marayo-dayo angga ha
lote hên bali nan pinakapoon pari. Bayro yan nakiikno kanlan bantay ya ampanêngêy.
55 Hilay ampamaala kanlan pari haka ya boon Sanedrin, ay ampanapol hên maibara la
kan Apo Jesus, ta êmên la ya maipapatsi. Noa, ayn hilan matapol. 56 Mal-at ya bat hên
ampanistigos ya alwan pêtêg hên tungkol kan Apo Jesus, noa, alwan akma ya panhabiên
la.
57 Bayo main ungnoy nirêng ya naghabin alwan pêtêg, ya wanla, 58 "Nagilam naên ya
hinabi na ya hiraên nay Templo ya dinyag tawo, ta ha tatloy allo, ay maypairêng yan
kaatag ya Templo ya alwan dyag tawo." 59 Noa, alwa êt akma ya hinabi la.
60 Amêhên, nirêng ya pinakapoon pari la ha arapan lan kal-atan, ta kinotang na hi Apo
Jesus, ya wana, "Hino ya mahabi mo ha an-ibara la kamo? Pata a ka maghabi?" 61 Noa,
minghan man, ay a ya naghabi hi Apo Jesus. Wanay na êt hên pinakapoon pari kana,
"Habiên mo kannaên no hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya Anak ni
Apo Namalyari." 62 Wana etaman ni Apo Jesus, "Awo, pêtêg ya hinabi mo. Haka lano, ay
mahêlêk yo ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, hên nakaikno ha dapit panabtab ni Apo
Namalyari ya Makapangyarihan. Haka ha pag-orong kon ubat ha langit, ay mahêlêk yo
ko ha lêmm ya anlumatêng." 63 Gawan huluk nan pinakapoon pari, ay ginihi nay sarili
nan takop, ta wana, "A tamina kailangan hên kaatag ya tistigos, ta nagilam tamina man
ya hinabi na. 64 Nagilam yoy nay pamipantag nan sarili na kan Apo Namalyari! Yarin
a nan ammusmusên hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Hino ya labay yon daygên
kana?" Naubuh hilan naghabi ya dapat yan patsên.
65 Hi Apo Jesus ay dinul-an haka pinagtutumbuk. Tinagpênan lay mata na, bayo wanla,
"Habiên mo no hinoy nanumbuk kamo!" Pinagtatampaling la ya êt hên ampipagbantay
kana.

Katatlo nan hinabi ni Pedro ya a na balay hi Apo Jesus
(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-27)

66 Kaban atsi ya hi Pedro hên nakiikno hên kalamo lan bantay ya ampanêngêy, ay
napansin yan babayi ya mihay ipoh hên pinakapoon pari. 67 Pinuliah na ya, ta wana,

“Hika ay kalamo êt ni Jesus ya taga-Nazaret.” 68 Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, “Alwa.
A ko muwang ya anhabiên mo.” Bayo nagdayo yan pêrad ha apoy hên dinumani ha
pag-awahan. Kanan habayto ay nangkatsi ya mihay manok. 69 A nabuyot ay napansin
yay na êt hi Pedro, hên habaytoy ipoh ya babayi, ya wana kanlan lalaki ya atsi bayro,
“Habain ya lalaki, ay miha ya êt kanla!” 70 Noa, nagpuglaoh yay na êt hi Pedro. Hên a
nabuyot, ay wanlan karani ni Pedro kana, “Siguradon hika ya kalamo ni Jesus, gawan
taga-Galilea ka êt.” 71 Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, “Alwa! Matsi ko man, ay taganán
a ko ya muwang ya habain!” 72 Kaban ampaghabi ya pon, ay nangkatsi yay na êt ya
manok. Bayo naihipan ni Pedro ya hinabi kana ni Apo Jesus, ya wana, “Bayo mangkatsi
ya manok hên katalwa, ay katatlo mon habiên, ya a mo ko muwang.” Kabay inumawah
ya hi Pedro hên hadyay tangih na.

15

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato (Mateo 27:1-2, 11-14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)

1 Dali allo, ay nagkamiha ya Sanedrin, ya angkaboo hên toa ya nag tungkulan ha
bansa, hilay ampanoro hên Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan
pari, hên gêtan la hi Apo Jesus kan Gobernador Pilato. Kabay ginapoh la yan gintan
kana. 2 Amêhên, kinotang ni Gobernador Pilato hi Apo Jesus, ya wana, “Awta? Hika
ya ari hên Israelita?” Hinabi etaman ni Apo Jesus, “Hinabi mina, Gobernador.” 3 Mal-at
ya an-ibara la kan Apo Jesus hên hilay ampamaala kanlan pari. Noa, a ya naghabi hi
Apo Jesus. 4 Wanay na êt ni Gobernador Pilato kan Apo Jesus, “Awta a mon pakibatan
ya an-ibara la kamo? A mo angkagilaman ya kal-atan an-ibara la kamo?” 5 Noa, a ya
naghabi hi Apo Jesus. Kabay nag-êpapah hi Gobernador Pilato.

Hi Apo Jesus ay hinatolan hên matsi ha koros (Mateo 27:15-26; Lucas 23:13-25; Juan 18:39--19:16)

6 Main kaugalian, ha balang Pistan Pangaligtas ha Egipto,* ya an-ibuhan nan gober-
nador ya mihay nakahukul ya ampiliên lan kal-atan. 7 Kanan habayto, ay nakahukul
ya mihay lalaki ya nag langan Barrabas, gawan nakilamo ya kanlan nanalanghang
ha gobyernon Roma, haka gawan namatsi yan tawo. 8 Dinumani hilay kal-atan
kan Gobernador Pilato hên nakihabi kana ya honolên nay kaugalian, ya ha Pistan
Pangaligtas, ay ibuhan nay mihay nakahukul. 9 Kabay wana kanla, “Labay yon ibuhan
ko hi Jesus, ya Ari yon Israelita?” 10 Ta muwang ni Gobernador Pilato ya hi Apo Jesus,
ay gintan lan ampamaala kanlan pari kana, gawan angkahêman la ya. 11 Noa, hilay
ampamaala kanlan pari, ay nanulhul hên kal-atan ya pakikwaan la kan Gobernador
Pilato ya ibuhan na hi Barrabas. 12 Kabay kinotang na hila ni Gobernador Pilato, “Hino
awud ya labay yon daygên ko kan Jesus ya ambaêgên yon Ari yon Israelita?” 13 Kabay
in-angaw la, “Ipako ya ha koros!” 14 Bayo kinotang ni Gobernador Pilato, “Awta? Hinoy
kasalanan na?” Noa, impapakaangaw lay na êt, “Ipako ya ha koros!” 15 Hinonol nay
kalabayan lan kal-atan, ta imbuhan na hi Barrabas. Impadapi na hi Apo Jesus, haka
indin na ya kanla, ta êmên la ya ipapako ha koros.

Hi Apo Jesus ay minusmus hên hundaloh (Mateo 27:27-31; Juan 19:2-3)

16 Hi Apo Jesus ay gintan lan hundaloh ha lalên balin gobernador, haka inubuh
lan tsinipon ya kal-atan kapareho lan hundaloh. 17 Ha pammusmus la kana, ay
pinatakopan la ya hên mahampat ya takop, ya nanad ha takop lan ari. Bayo nangwa
hilan nanad tanyuong, ya pinanyag la yan korona, ya impakopya la ha ulo na. 18 Haka

* **15:6** Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

in-angaw ya êmên di, “Kumara dayi ya biyay hên Ari lan Israelita!” 19 Pinagpapatok
lay ulo na hên tambo, haka la ya pinagdu-dul-an. Nandoko hila ha arapan na ha
pamanggalang la waringan kana. 20 Pamakayari la yan minusmus, ay inalíh lay takop
ari ya impatakop la kana, ta impatakop la kanan oman ya takop na. Bayo gintan la yay
na, ta ipako la ya ha koros.

Hi Apo Jesus ay impako ha koros
(Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

21 Ha pammita lan hundaloh hên anggêtan hi Apo Jesus, hên ipako ha koros, ay natupa
la ya tatang ni Alejandro haka ni Rufo, ya hi Simon ya taga-Cirene, ya ampamuli ha
balayan. Dinakêp la ya ta impabalangaw kana ya koros ya paypakoan la kan Apo Jesus.
22 Inhundo lay pammita la, hên angga ha nilumatêng hila ha logal ya ambaêgên Golgota o
Bungo. 23 Painêmên la ya dayin alak, ya dyag ha habaw ubas, ya naglamo hên tambal ilab
ya nag langan mira, noa, a na ininêm. 24 Amêhên, impako la yay na bayro ha koros. Bayo
pinagpalabonutan lay takop na, ta êmên la mamwangan no hino kanla ya makakwa.
25 Alas nuwebe hên habayto, hên matag-ay ya allo, hên impako la hi Apo Jesus. 26 Bayro
ha koros, ha ugton ulo na, ay nakahulat ya imbara la kana, “Hatsi ya Ari lan Israelita.”
27 Main êt loway lalaki, ya parehon mapanyag karawakan ya impako ha koros. Ya
miha ay atsi ha koros ha dapit panabtab ni Apo Jesus, haka ya miha ay atsi ha koros
ha dapit uki ni Apo Jesus. 28 Ha dinyag la kan Apo Jesus, ay natupad ya impahulat ni
Apo Namalyari ha Kahulatan ya wanan hulat, “Intad la yan mapanyag karawakan.”†
29 Minusmus la yan anlumabah hên main lamoy pamamêyêng, ya wanla, “Hika awud
ya labay maniran Templo ni Apo Namalyari, ta ipairêng mon oman ha tatloy allo!
30 Munaoy kan ubat ha koros hên iligtas moy sarili mo!” 31 Êmbayro êt ya pammusmus
la kana hên hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hilay ampamaala kanlan pari,
ya wanla ha miha ta miha, “Inligtas nay kaatag, pata a na mailigtas ya sarili na! 32 No
tumaoy yan ubat ha koros, habain ya Mesias, ya Cristo, ya Ari tamon Israelita, ay
maniwala kitamo kana!” Minusmus ya êt, hên hilay mapanyag karawakan ya nakapako
hên kalamo na.

Ya pangamatsi ni Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

33 Hên ugtoy nay allo, ay dinumiglêm ya boon luta angga ha alas tres hên maapon.
34 Hên alas tres hên maapon, ay impakaangaw ni Apo Jesus, ya wana, “Eloi, Eloi, lema
sabachthani?” ya labay habiên, “Diyos ko, Apo Namalyari, pata nilakwanan mo ko?”
35 Hên nagilam lan kaatag ya nakairêng bayro ya in-angaw na, ay êndat lan ambaêgên
na hi Propeta Elias, kabay wanla, “Gilamên yo! Ambaêgên na hi Elias!” 36 Nuwayu ya
miha kanla hên namiptêh hên nanad bolak ha mihay hanga, ta indêrê na ha nangihoy
alak, ya dyag ha habaw ubas, ta painêmên na ya hi Apo Jesus. Bayo wana, “Paulayan
tamo ya raw. Hêlkên tamo no iligtas ya ni Elias!” 37 Amêhên, nan-angaw hi Apo Jesus
hên hadyay hêkaw, bayo natsi yay na.
38 Ya makugpa ya takop ya pinagpênlan bayro ha lalê hên Templo ha Jerusalem, ay
biglan nawakwak hên napibonak paubat ha babo angga ha aypa. 39 Hên nahêlêk nay
pangamatsi ni Apo Jesus hên ampamaala kanlan hundaloh, ya atsi ha êtêb na, ay pinuri
na hi Apo Namalyari, ya wana, “Pêtêg bay awud! Hiyay Anak ni Apo Namalyari!”
40 Main babayi bayro ya ampandungaw ha angkalyari. Kalamo la hi Maria Magdalena,
hi Salome haka, hi Maria ya indo ni Jose boy hi Santiago ya ambaêgên Ali. 41 Hilay
habaytoy babayi ay kalamo lan Apo Jesus hên nanaglap kanla paubat hên atsi hila pon
ha probinsyan Galilea. Main pon êt hên kal-atan babayi bayro, ya kala-kalamo la hên
angga ha Jerusalem.

---

† **15:28** Isaias 53:12.

Ya pamilbêng kan Apo Jesus
(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

42 Hên ampinaboy nay allo, haka gawan ha kaugalian la, ya dapat milbêng ya natsi,
hên bayo matata ya allo ha Biyernes, ya allon pamaglêan la para ha allon pamagsimba
la, 43 ay makhaw ya nakêm hên nakiarap kan Gobernador Pilato, ya miha kanlan taga-
balayan Arimatea, ya nag langan Jose. Hi Jose, ay miha kanlan kalamo ha Sanedrin, ya
anggalangên hên kapareho na, ya ampangênggan ha pamanlumatêng hên pamanlokop
ni Apo Namalyari. Pinakihabi nay bangkay ni Apo Jesus, ta iilbêng na dayi. 44 Nag-êpapah
hi Gobernador Pilato hên nagilam na ya natsi yay na hi Apo Jesus. Kabay impabaêg nay
ampamaala kanlan hundaloh, ta labay nan mamwangan no pêtêg yay nan natsi hi Apo
Jesus. 45 Hên namwangan na ha ampamaala kanlan hundaloh ya pêtêg yay nan natsi
hi Apo Jesus, ay nabay yay na etaman. Kabay impaulay nay na kan Jose ya bangkay ni
Apo Jesus. 46 Nanaliw hi Jose hên makarang ya takop ya naputsi ya pinangêlkêl na hên
bangkay ni Apo Jesus hên naiaypa nay na. Bayo inhowên na ya ha bayoy dinyag ya pay-
ilbêngan ya lêyang. Pangayari, ay intulid nay hadyay hêlay bato hên panakap na ha bêbêy
pinay-ilbêngan. 47 Hi Maria Magdalena haka hi Maria, ya indo ni Jose ay nakahêlêk hên
pamilbêng la kan Apo Jesus.

16

Hi Apo Jesus ay nabiyay oman
(Mateo 28:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

1 Hên yabin Sabado, hên nayari ya allon pamagsimba la, ay nanaliw hên pabango, hi
Salome, hi Maria Magdalena, haka Maria ya indo ni Jose haka hi Santiago, ta habaytoy
pabango, ay itugtug la dayi ha bangkay ni Apo Jesus ha humonoy maranon. 2 Dali allo
êt hên allon Dominggo, ay nagtagloh hilay nay babayi ha pinay-ilbêngan, kabay hên
nilumatêng hila, ay an-umawah ya allo. 3 Kaban atsi hila ha dann, ay nihahabi hila no
hino ya mapakihabian la hên itulid ya bato ha bêbêy hên pinay-ilbêngan kana ta êmên
hila makahowên. 4 Noa, hên hinlêk la, ay napansin la ya naitulid ya habaytoy hadyay
hêlay bato. 5 Hên hinumwên hila ha pinay-ilbêngan, ay nahêlêk lay mihay miyawhay ya
nakatakop hên naputsi ya nakaikno ha dapit panabtab, kabay hadyay limo lan babayi.
6 Noa, wana kanla, “Paan kaw malimo! Antapolên yo hi Apo Jesus, ya taga-Nazaret ya
impako ha koros. Nabiyay yan oman! Ayn ya di. Hêlkên yoy habaytsi ya pinaybul-ihan
kana. 7 Mag-orong kaw, ta habiên yo kan Pedro haka kanlan kaatag ya tagahonol na, ya
hi Apo Jesus ay nangoman nabiyay, haka muna yay na kanla ha probinsyan Galilea hên
nanad ha hinabi na kanla.” 8 Inumawah hila ha pinay-ilbêngan hên ampamêgpêg, haka
pinarah lan nuwayun nagtagloh kanlan tagahonol. Gawan ha limo la, ay a la inhabi ya
nalyari ha hinoman ya atsi ha dann.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kan Maria Magdalena
(Mateo 28:9-10; Juan 20:11-18)

9 [Hên habayto êt hên allon Dominggo, hên nabiyay yan oman hi Apo Jesus, ya una nan
pinagpahlêkan, ay hi Maria Magdalena, ya inalihan na hên hato hên pitoy narawak ya a
angkahêlêk ya hinumapat kana. 10-11 Nagtagloh hi Maria Magdalena kanlan tagahonol
ni Apo Jesus ya nalatêng nan ampamalagêhbêg ya nakêm haka ampipanangih, ta hinabi
na kanla ya nabiyay yan oman hi Apo Jesus haka nahêlêk na ya. Noa, a hila naniwala
ha hinabi na.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan loway tagahonol na
(Lucas 24:13-35)

12 Panga-ubat hên habayto, ay nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan loway tagahonol na, ya
atsi ha dann hên palako ha mihay baryo, noa, kaatag ya itsura na. 13 Tampol hilan nag-
orong ha Jerusalem ta imbalita la kanlan kapareho lan tagahonol, ya nahêlêk la hi Apo
Jesus, noa, a hila pinaniwal-an.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan labinmihay tagahonol na
(Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Dyag 1:6-8)

14 Bayo nagpahlêk ya hi Apo Jesus kanlan labinmihay tagahonol na, kaban ampangan
hila. Hinabyanan na hila, gawan kulang ya paniwala la kana, haka kakdêyan ulo la, ya
a hila naniwala ha balita lan nakahêlêk kana ya hiyay nabiyay oman. 15 Wana kanla,
“Ipamwang yo ha boon luta ya Mangêd ya Habi tungkol kangko. 16 Hilay maniwala
ha Mangêd ya Habi, haka pabawtismo, ay miligtas ha kaparusaan hên kasalanan la.
Noa, hilay a maniwala ay parusaan ni Apo Namalyari. 17 Hilay ampaniwala kangko, ay
madyanan ni Apo Namalyari hên kapangyarihan hên manyag kapapaêpapah, hên nanad
ha mamaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk, gawan ampanggamit hilan langan ko,
haka maghabi hila ha bayoy habi ya a la pinag-aralan. 18 Makatalan hila man hên
utan ya makamatsi, o makainêm man hên hinon makamatsi, ay ayn malyari kanla. No
ipalunto lay gamêt la, hên ihalangin hilay nipaghakit, ay maalíh ya hakit la.”

Hi Apo Jesus ay nag-orong ha langit
(Lucas 24:50-53; Dyag 1:9-11)

19 Hên nahabi nay na ya habayto ni Panginoon Jesus, kaban anhêlkên la ya, ay
antumag-ay yay na hên palako ha langit, haka ya nikno ha dapit panabtab ni Apo
Namalyari. 20 Hilay tagahonol na ay nipammitay na ha ayri man ya logal, hên
naypamwang hên Mangêd ya Habi tungkol kana. Hi Panginoon Jesus ay ampamaptêg
ha pamanoro la, gawan habaytoy kapapaêpapah ya angkadyag la ha kapangyarihan na.]

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Lucas

Paunan habi

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Lucas kan Teofilo ay ampaypamwang ya hi Apo Jesu-Cristo ay yabay ya impangako, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in Mámiligtas hên Israelita, haka hiyan bêngat ya mamiligtas hên balang miha ya magpaligtas kana. Inhulat na êt ni Lucas ya hi Apo Jesu-Cristo ay dinyanan kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari hên mamitoro hên Mangangêd ya Habi ha mangairap. Mapansin êt di ha inhulat ya hadyay kahiglaan lan anghel ha paypamwang ha pamanlumatêng ni Apo Jesu-Cristo.

Bayrin bêngat ha hulat ni Lucas ay mabáha ya tungkol ha anghel ya nipagkanta, haka ya tungkol ha pamaniraw lan pastol ha pangianak kan Apo Jesu-Cristo. Êmbayro êt bayrin bêngat ay mabáha ya tungkol ha nalyari hên hi Apo Jesu-Cristo ay gintan ha Templo hên hiyay anak pon, haka ya alimbawa ya tungkol ha Samaritano ya nakaingalo, haka ya makotaw ya miyawhay ya nanad nitama. Bayri ha hulat ay dinyanan hên alagá ya panalangin, haka ya Espiritu ni Apo Namalyari. Dinyanan êt alagá di ya pamanawop lan babayi kan Apo Jesu-Cristo, haka ya pamatawad ni Apo Namalyari ha kasalanan.

Hi Lucas êt ya nanulat hên hulat ya ambaêgên ya Dyag lan Apostol. Bayro nan impamwang ya pangapalyari kanlan tagahonol ni Apo Jesu-Cristo ubat yan nag-orong ha langit.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-4
Ya Pamipamwang hên tungkol ha pamianak kan Juan Bautista 1:5-2:52
Ya pamanoro ni Juan Bautista 3:1-20
Ya pamawtismo haka pamanukso kan Panginoon Jesus 3:21-4:13
Ya pamanoro ni Panginoon Jesus ha probinsyan Galilea 4:14-9:50
Ya pamanoro ni Panginoon Jesus ha kaatag ya logal paubat ha Galilea angga ha nilumatêng ya ha balayan Jerusalem 9:51-19:27
Ya tawlin parominggo hên biyay ni Panginoon Jesus ha luta 19:28-23:56
Ya pangabiyay oman ni Panginoon Jesus, ya pagpahlêk nan oman, haka ya pamag-orong na ha langit 24:1-53

Ya natupad tungkol kan Apo Jesu-Cristo

1 Panggalangên kon Teofilo,

Mal-at ya nanulat hên tungkol ha natupad di kantamo ha bansan Israel. 2 Ya inhulat la ay hatoy impamwang kannaên lan habaytoy nakahêlêk hên natupad. Hilay nakahêlêk hên natupad, ay namipamwang hên habi ni Apo Jesu-Cristo paubat hên babayo yan nanoro. 3 Hên naubuh kinan pinag-aralan hên mangêd ya habayto, paubat hên una, ay naihipan ko etaman hên ipakangêd kon ihulat ya habayto para kamo, panggalangên kon Teofilo. 4 Anhulatan kata ta êmên mo mapaptêgan ya impamwang kamo.

Ya pamipamwang hên tungkol ha pamianak kan Juan Bautista

5 Ha panaon hên hi Arin Herodes ay manungkulan ha probinsyan Judea, nag mihay pari bayro, ya hi Zacarias. Hi Zacarias, ay miha kanlan pari ha pangkat ni Abias. Hiya haka ya ahawa na, hi Elisabet, ay parehon kaapo-apoan ni Aaron, ya kauna-unaan pari lan Israelita. 6 Hata miahawa ay mangêd ha arapan ni Apo Namalyari. Hinonol lay balang utoh haka patakaran na. 7 Noa, ayn hilan anak gawan layuh hi Elisabet, haka toa hilay na.

8 Amêhên, mihay allo, hên atag lan pangkat ni Zacarias hên maghuyo ha arapan ni
Apo Namalyari, 9 langan ni Zacarias ay nabonut hên nanad ugali lan pari, ta êmên
ya humwên ha Templo, ya pagsimbaan kan Apo Namalyari, êmên mamaahuk hên
pabango ha pamagsimba kana. Kabay hinumwên yay na hên mimiha na 10 hên ma-
maahuk hên pabango, kaban atsi hila ha danin ilwangan ya kal-atan ya ampanalangin.
11 Namakonkaynaman, ay nag anghel ni Apo Namalyari ha dapit panabtab hên paybul-
ihan* paypaahukan nan pabango ni Zacarias. 12 Nakatsigag ya hi Zacarias hên nahêlêk
nay anghel. Hadyay limo na.
13 Noa, hinabi kana hên anghel, ya wana, "Paan kan malimo, Zacarias, ta nagilam
ya panalangin mo. Hi Elisabet, ya ahawa mo, ay magkaanak ya kamo hên mihay
lalaki ya pata-ngalanan yon Juan. 14 Hadyay higla mo. Haka mal-at ya kaatag ya
humigla ha pamianak kana, 15 gawan hiyay dayêwên ni Apo Namalyari. Hata ianak,
ya hi Juan, ay dapat a ya minêm hên alak, haka hinon makalahing. Ya Espiritu ni Apo
Namalyari ay humapat kana hên paubat ha hiyay ialêk. 16 Paorongên nay ihip hên
mal-at ya Israelita kan Apo Namalyari, ya Diyos la. 17 Hiyay muna kanan Panginoon
ha parehon hêkaw haka kapangyarihan ya indin kan apo Elias, ya mámipamwang hên
impaihip kana† ni Apo Namalyari hên hato. Paorongên nay pamanlugud ha balang
mitataanak, haka na paorongên hilay anhumalanghang hên mag-in nanad kanlan
mahonol kan Apo Namalyari. Daygên nay habayto ta êmên mail-an ya ihip lan pinili
na, ha pamanlumatêng hên Panginoon."
18 Amêhên, hinabi ni Zacarias kanan anghel, ya wana, "Ay-êmên kon mapaptêgan no
matupad ya hatsi? Mantêg kinan toa haka mantêg toa ya ahawa ko." 19 Hinabi nan
anghel, ya wana, "Hikoy Gabriel ya panay pan-iutoh ni Apo Namalyari. In-utoh na ko
êmên ipamwang kamo ya hata mangangêd ya habi. 20 Noa, gawan a ka naniwala ha
hinabi ko, ay a ka pon makahabi angga ha a pon matupad ya hata impamwang ko kamo
ya taganán matupad."
21 Hilay kal-atan ya atsi ha danin ilwangan, ya ampanalangin, ya ampangênggan kan
Zacarias, ay nag-êpapah no awta hadyay buyot na ha lalê hên Templo. 22 Hên inumawah
ya, ay a yay na makahabi. Panay singyal tana ya ginamit na. Kabay namwangan la
ya nakahêlêk yan kapapaêpapah bayro ha lalên Templo. Taganán a yay na makahabi hi
Zacarias.
23 Hên nayari nay na ya pandaygên na ha Templo, ay nuli yay na. 24 A nabuyot ay
nangalêk ya ahawa na, hi Elisabet. Mana ya tana ha bali la hên limay buwan. 25 Amêhên,
naghabi ya hi Elisabet, ya wana,
"Dinambi ko ni Apo Namalyari. Dinyag nay hatsi ta êmên maalíh ya dêng-êy ko ha
kapareho ko."

Ya pamipamwang hên tungkol ha pamianak kan Apo Jesus

26 Amêhên, ha pang-anêm ya buwan hên buktot ni Elisabet, ay in-utoh ni Apo
Namalyari hi Gabriel, ya habaytoy anghel, ha balayan Nazaret ha probinsyan Galilea
27 ha mihay dalaga ya nag langan Maria, ya kabaan ni Jose, ya mihay kaapo-apoan
ni Arin David. 28 Hên nilumatêng ya kanlan Maria, ay hinabi nan anghel, ya wana,
"Iningalwan ka ni Apo Namalyari kabay atsi ya kamo." 29 Nakatsigag hi Maria ha hinabi
na haka nan an-ihip-ihipên no hinoy labay nan habiên hên hatsi. 30 Noa, hinabi nan
anghel kana, ya wana, "Paan kan malimo Maria, ta iningalwan ka ni Apo Namalyari.
31 Manggilam ka! Mangalêk ka ta mamianak ka hên lalaki ya pata-ngalanan mon Jesus.
32 Hiyay itag-ay ni Apo Namalyari haka hiyay baêgên Anak ni Apo Namalyari. Idin
kana ni Apo Namalyari ya panungkulan ya nanad panungkulan ni Arin David, ya

* **1:11** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi. † **1:17** propeta.

mihay ninuno na. 33 Kabay hiyay manungkulan kanlan Israelita hên ayn angga. Ya
pamanlokop na ay ayn angga."
34 Kabay hinabi ni Maria ha anghel, ya wana, "Ay-êmên malyari ya hatsi, ha dalaga ko
pon?" 35 Amêhên, wanan anghel ya êmên di, "Ya Espiritu ni Apo Namalyari ay lumatêng
kamo ta ya kapangyarihan na ay magdahêl kamo. Kabay ya ianak mo ay ayn hinon
kasalanan haka baêgên yan Anak ni Apo Namalyari. 36 Hêlkên mo hi Elisabet, ya kamag-
anak mo. Muwang lan kal-atan ya layuh ya. Yan nangalêk ya, haka atsi yay na ha pang-
anêm ya buwan hên buktot na, agyan toa yay na. 37 Hinoman ya labay nan daygên ni
Apo Namalyari, ay madyag na."
38 Kabay hinabi ni Maria, ya wana, "Humonol ako kan Apo Namalyari. Malyari dayi
kangko ya hinabi mo." Haka nag-alíh yay nay anghel.

Naniraw hi Maria kan Elisabet

39 A nabuyot, namarah-parah hi Maria ha bali lan Zacarias ha mihay balayan ha
kabung-oyan hên probinsyan Judea. 40 Hên nilumatêng ya ha bali la, ay binaêg na
hi Elisabet, bayo hinumwên yay na. 41 Hên nagilam ni Elisabet ya baêg ni Maria, ay
nagkimit ya anak ha bitoka na haka hinumapat kana ya Espiritu ni Apo Namalyari.
42 In-ikhaw nay habi na, ya wana, "Iningalwan ka kanlan kaganawan babayi haka ya
ianak mo, ay iningalwan etaman ni Apo Namalyari. 43 Hino ko ta hiniraw ako hên indo
hên Panginoon ko? 44 Nahên nagilam koy baêg mo, ay nagkimit ya anak ha bitoka ko,
gawan kahiglaan na. 45 Iningalwan ka gawan naniwala ka ya matupad ya impahabi
kamo ni Apo Namalyari."

Ya dururoh ni Maria

46 Amêhên, hinabi ni Maria, ya wana,
"Ampuriên ko hi Apo Namalyari.
47 Mahigla ko gawan hiyay Mámiligtas ko.
48 Hiyay puriên ko, gawan miha ko man ya mairap ya ipoh na, ay dinambi na ko. Ubat
amêhên angga-angga, ay baêgên la ko hên iningalwan,
49 gawan ha kapapaêpapah ya dinyag na kangko ni Apo Namalyari ya makapangyarihan
haka banal.
50 An-ingalwan nay balang ampagpalokop kana, paubat hên unan panaon hên angga-
angga.
51 Impakit nay kapangyarihan na hên pinitatayak na hilay mapaglalang.
52 Impaalíh nay manungkulan ha tungkulan la haka impatag-ay na hilay alwan ma-
paglalang.
53 Pinabhoy na hilay matsin lonoh hên mangangêd, haka impaalíh na hilay mabandi hên
ayn hino.
54 Hinawpan na kitamo ya Israelita ya nagpalokop kana gawan hiyay maingaloên. Ha
êmbayro ay tinupad nay pangako na
55 Kan apo Abraham, ya ninuno tamo, boy kantamo haka kanlan kaganawan kaapo-
apoan ni apo Abraham ya hawpan na kitamo hên angga-angga!"
56 Naglaêh hi Maria kanlan Elisabet hên tatloy buwan bayo nuli yay na.

Ya pamianak kan Juan Bautista

57 Amêhên, hên nilumatêng ya oras hên panganak ni Elisabet ay in-anak nay mihay
lalaki. 58 Hên namwangan lan kabaryo na haka kamag-anak na, ya impahlêk kana ni
Apo Namalyari ya ingangalo na, ay hinumigla hila etaman.
59 Hên nilumatêng ya pangwalon allo ay naniraw hila kanlan Zacarias, ta tuliên lay
habaytoy anak. Pata-ngalanan la ya dayin Zacarias nanad hên toa na. 60 Noa, hinabi
ni Elisabet, ya wana, "Alwan Zacarias, ta Juan ya ipata-ngalan kana." 61 Amêhên,

hinabi la kana, “Ayn kanlan kamag-anak mo ya nag langan Juan.” 62 Bayo sin-
ingyalan la hi Zacarias no hinoy labay nan ipata-ngalan ha anak na. 63 Namakwa
yan mapanulatan ta nanulat ya hên hatsi, “Ya langan na ay Juan.” Naubuh hilan
nag-êpapah. 64 Namakonkaynaman ay nakapaghabi yay nan oman, kabay pinuri na
hi Apo Namalyari! 65 Nalimwan ya kabaryo la, haka hata nalyari ay impamwang
ha kaganawan baryo ha kabung-oyan hên probinsyan Judea. 66 Habaytoy nalyari ay
ampapakaihipên hên balang nakagilam ha nalyari, haka ampikokotang hila no hinoy
mag-in kapalaran nan anak, ta malinaw kanla ya atsi kanan anak ya kapangyarihan ni
Apo Namalyari.

Ya dururoh ni Zacarias

67 Amêhên, hinumapat kan Zacarias ya Espiritu ni Apo Namalyari. Impapêt na ya
êmên di, ya wana,
68 “Puriên tamo hi Apo Namalyari, ya Diyos tamon Israelita. Iningalwan na kitamoy
ampagsimba kana ta inakbus na kitamo.
69 In-utoh na kantamo ya makhaw ya Mámiligtas, ya mihay kaapo-apoan ni Arin David,
ya naghuyo êt kana.
70 Habaytoy impamwang na kanlan banal ya mámipamwang hên an-ipaihip na kanla hên
unan panaon. Hinabi la
71 ya iligtas na kitamo kanlan kapatsi tamo, haka kanlan kaganawan anhumêmêk
kantamo.
72 Ingalwan nay ninuno tamo ta tuparên nay banal ya kahundoan na kanla,
73 ya impangako na kan apo Abraham, ya ninuno tamo,
74 ya iligtas na kitamo kanlan kapatsi tamo ta êmên mapaghuyuan tamo ya hên ayn limo,
75 hên main kabanalan, haka hên main pamanhumonol kana angga ha anggaan biyay
tamo ha luta.”
76 Amêhên, hinabi ni Zacarias kanan anak na, ya wana,
“Hika, anak ko ay baêgên la kan propeta ni Apo Namalyari gawan muna ka ha
Panginoon tamo ta êmên mo mail-an ya danan na ha pamanlumatêng na.
77 Ipamwang mo ha pinili na, ya patawarên hila haka iligtas hila ha parusa ya lumatêng
kanla gawan kasalanan la.
78 Hatsi ay gawan ingangalo haka pamanlugud ni Apo Namalyari,
79 ya mamahawang hên nanad allo kanlan atsi ha kariglêman, ya maranin matsi, haka
hiyay mamitoro kantamo hên dann ya palakon kapatêkbêkan.”
80 Amêhên, hinumlay ya hata anak haka nagkaihip. Napaidi ya ha kabalah-balahan,
hên angga ha hiyay napabalay kanlan Israelita.

2

Ya pamianak kan Apo Jesus
(Mateo 1:18-25)

1 Amêhên, hên habayton panaon, kaban hi Arin Herodes ay manungkulan ha probin-
syan Judea, ya pinakapoon la ha Roma, ay hi Emperador Augusto. Namiutoh ya hi
Emperador Augusto hên mangwa hilan sidula, ya balang miha ya angkasakopan na, ta
êmên ya makakwan bayad hên buwih la. 2 Habaytsi ya unan utoh tungkol ha mangwan
sidula ay nalyari hên hi Cirenio ay gobernador ha probinsyan Siria. 3 Kaganawan ya atsi
ha lokop hên bansan Roma, anggan hilay Israelita, ay nammita ha balayan lan ninuno
la, ta êmên mangwan sidula.
4 Hi Jose, ya taga-balayan Nazaret, ha probinsyan Galilea, ay mihay kaapo-apoan
ni Arin David ya in-anak ha balayan Betlehem ha probinsyan Judea. Kabay nammita
hilan Jose hên mangwan sidula ha Betlehem. 5 Lamo na ya hi Maria, ya kabaan na, ya
nabuktot gawan ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. 6 Kaban atsi hila

bayro ha Betlehem, ay ampipaanak yay na. 7 Noa, gawan ayn dyanan ha bali lan tawo
ay nagdahêl hila tana ha paydyanan ayop. Bayron in-anak ya punganay na ya lalaki.
Inupungan na yan takop, bayo na ya impakatuloy ha panganan hên baka ya nag aray.
8 Habayton yabi, bayro êt ha danin Betlehem ay main nagdangho ya pastol ya ampi-
pagbantay ha tupa la. 9 Namakonkaynaman ay nagpahlêk kanla ya mihay anghel ni Apo
Namalyari, haka hinumawang kanla ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari.
Kabay hadyay limo la. 10 Noa, wanan anghel, "Paan kaw malimo ta ampantan kataw
hên mangêd ya habi ya mamahigla hên balang miha. 11 In-anak amêhên yabi ya Mesias,
ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya Panginoon. Bayri yan in-anak ha Betlehem, ya
balayan ni Arin David. 12 Êmên di yo yan mamwangan. Matsikap yoy mihay kapianak
ya inupong haka nakakatuloy ha panganan hên baka ya nag aray."
13 Namakonkaynaman ay nagpahlêk kanla ha danin anghel ya mal-at ya kalupa na
ya ubat ha langit ya ampagpuri kan Apo Namalyari hên êmên di, 14 "Puriên hi Apo
Namalyari ya atsi ha langit. Haka magkamain dayin kapatêkbêkan ya hilay atsi ha luta
ya ampamahigla kana."
15 Hên nakabita hilay nay anghel paorong ha langit, nihahabi hilay pastol. "Mita
kitamina ha Betlehem ta êmên tamo mahêlêk ya hata nalyari ya impamwang ni Apo
Namalyari kantamo." 16 Kabay pinarah-parah lan nammita. Natsikap la hi Maria
haka hi Jose. Habaytoy kapianak ay nakakatuloy ha panganan hên baka ya nag aray.
17 Hên nahêlêk lay kapianak, ay impamwang lay nay hinabi nan anghel ya tungkol kana.
18 Naubuh hên nikaêpapah ya nakagilam hên habaytoy habi lan pastol. 19 Nitanêm ha
ihip ni Maria ya hata habi la haka na pinag-ihip-ihipan. 20 Kaban ampag-orong hilay
pastol, ay ampuriên la hi Apo Namalyari bayro ha nagilam la haka nahêlêk la gawan
napaptêgan lay hinabi nan anghel.

Pinata-ngalanan hi Apo Jesus

21 Hên waloy nay allo nan hata anak, hiya ay tinuli haka pinata-ngalanan Jesus, ya
langan ya indin nan anghel hên a ya pon in-alêk.

Hi Apo Jesus ay gintan ha Templo

22 Amêhên, nilumatêng ya ikaapatapoy allo ni Maria hên ubat nanganak. Habaytsi
ya allo hên pamaglinis* kanla, ay hinumwên hila ha Templo ha Jerusalem hên paman-
humonol ha Kautuhan ni apo Moises. Gintan la ya etaman hi Jesus ta iarap kan Apo
Namalyari.† 23 Dinyag lay habayto hên pamanhumonol ha nakahulat ha Kautuhan ni
Apo Namalyari ya balang punganay ya lalaki ay idin kana, ta êmên hila maghuyo kana.
24 Amêhên, namiátang hila gawan Kautuhan ni Apo Namalyari ya wanan hulat, "Loway
kokolok o loway oymok hên pati-pati."
25 Amêhên, main mihay lalaki ha balayan Jerusalem ya nag langan Simeon. Hi
Simeon ay mangêd ha arapan ni Apo Namalyari haka hinonol nay Kautuhan na. Pan-
êngganan nay pamiligtas kanlan Israelita haka atsi kana ya Espiritu ni Apo Namalyari.
26 Impamwang kana hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya a ya matsi, angga ha a na
mahêlêk ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari
hên mamaala. 27 Amêhên, impalako ya ha Templo hên Espiritu ni Apo Namalyari.
Kaban atsi ya bayro, inhowên lan Maria ya bingot ya hi Jesus ta honolên lay Kautuhan.
28 Kingwa ni Simeon ya bingot hên inampon bayo pinuri na hi Apo Namalyari hên êmên
di, 29 "Apo Namalyari, tinupad moy pangako mo. Malyari kinan matsi hên napatêkbêk,
30 gawan nahêlêk kinay Mámiligtas ya impangako mo, 31 ya inlêan mo para ha kaganawan

* **2:22** Ha Kautuhan lan Israelita ay nakahulat ya narêmêk ya balang indo hên 40 ya allo hên ubat nanganak. Ha ikaapatapoy allo ay mamiátang ya ha pagsimbaan la bayo malinis yay na êt. † **2:22** Exodo 13:2.

bansa. 32 Kaalimbawaan nay hawang ya mamahawang hên dann lan alwan Israelita
hên palako kamo. Gawan hata anak, ay dayêwên hilay Israelita."
33 Nag-êpapah hi Maria haka hi Jose ha hinabi ni Simeon ya tungkol ha bingot.
34 Inhalangin na hila ni Simeon bayo na hinabi kan Maria ya indo ni Jesus, ya wana,
"Hata anak ay mag-in ikaparusa o ikaligtas hên mal-at ya Israelita. Hiyay palatandaan
ya ubat kan Apo Namalyari ya halanghangên lan kal-atan. 35 Kabay mipamwang ya
laman ihip hên kal-atan. Haka kamo, Maria, lumatêng ya kamo ya hadyay kalungkutan,
ya nanad nilatog hên êtak ya nakêm mo."
36 Amêhên, atsi ya êt ha pagsimbaan ya mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana‡ ni
Apo Namalyari ya nag langan Ana, ya anak ni Fanuel, ya kaapo-apoan ni Aser. Hi Ana
ay toay na. Pitoy taon hilan nilamo hên ahawa na 37 bayo ya nabawo. Amêhên walumpo
boy apat ya taon nay na. Panay yan atsi ha Templo hên ampagsimba kan Apo Namalyari
hên allo-yabi. Ha panalangin na ay a na angkadambi ya pangan na. 38 Sakton habayto,
ay napakarani ya kanla hên ampahalamatan na hi Apo Namalyari. Impamwang na
êt ya tungkol kanan hata bingot kanlan balang ampangênggan hên pamibuhan kanlan
Israelita.

Ya pag-orong la ha balayan Nazaret

39 Amêhên, hên nahonol lay nay balang utoh hên tungkol ha mitaindo ha pamanhu-
monol ha Kautuhan ni Apo Namalyari, ay nag-orong hilan Maria ha balayan Nazaret,
ya balayan la, ha probinsyan Galilea. 40 Amêhên, hi Jesus ay hinumlay, nagkaihip, haka
nag-in matalino gawan atsi kana ya ingalo ni Apo Namalyari.

Hi Jesus ay ampikno hên kalamo lan ampamitoro ha Templo

41 Balang taon main pista hilay Israelita ha Jerusalem, ta êmên la maihipan ya
pamiligtas ni Apo Namalyari kanlan ninuno la ha bansan Egipto. Nakaugalian lan
Maria haka hi Jose hên makipista. 42 Hên nag labinloway taon hi Jesus, ay nakipista hilay
na êt, haka gintan la hi Jesus. 43 Hên nayari ya pista, ha pamag-orong la ay napaibalag ya
ha Jerusalem hi Jesus ya anak la. Noa, a la muwang hên toa na. 44 Êndat la no kalamo la
ya ha kal-atan ya namapayabi hên ampita hên ampag-orong ha bali la. Habaytoy yabi,
ay tinapol la ya ha kamag-anak la haka kabalay la. 45 Amêhên, hên a la ya matapol ay
nag-orong hilay na êt ha Jerusalem ta tapolên la ya bayro. 46 Hên ikatloy nan allo hên
panapol la kana, ay natapol la ya ha Templo hên kalamo lan mánoro. Ampanggilam
ya kanla, haka ya ampangotang kanla. 47 Hilay nakagilam habi na ay nipag-êpapah ha
kagalingan ihip na haka ha kagalingan pamakibat na ha kotang la. 48 Nag-êpapah hilan
Maria haka hi Jose hên nahêlêk la ya. "Anak ko," wani Maria kana, "awta dinyag moy
hatsi kannaên? Pinayagah mo kay hên nanapol kamo." 49 Amêhên, wani Jesus kanla, ya
wana, "Pata antapolên yo ko, Indo? Awta a yo muwang ya kailangan hên atsi ko di ha
balin Tatang ko?" 50 Noa, a la naintindihan ya hinabi na kanla.
51 Amêhên, nakihonol yay na kanla hên nuli ha balayan Nazaret ta dinyag na ya
kaganawan labay lan toa na. In-ubuh nan intanêm ni Maria ya nalyari ha ihip na. 52 Hi
Jesus ay nagkaihip haka hinumlay. Hinumigla kana hi Apo Namalyari haka hilay tawo.

3

Ya panoro ni Juan Bautista
(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Juan 1:19-28)

1 Hên nakalabah ya ungnoy taon, ay ikalabinlimay taon hên pamamaala nan
pinakapoon ha bansan Roma, ya hi Emperador Tiberio. Ya gobernador ha Judea, ay
hi Poncio Pilato. Ya gobernador ha Galilea, ay hi Herodes Antipas, haka ya kapotoh
pohêl na, ya hi Felipe ay gobernador ha Iturea haka Traconite. Hi Lisanias etaman ay

‡ **2:36** propeta.

gobernador ha Abilinia. 2 Ya pinakapoon pari lan Israelita, ay hi Anas haka hi Caifas.
Hên habayton panaon, ay ampaidi ya ha logal ya kabalah-balahan hi Juan, ya anak ni
Zacarias, haka bayron nilumatêng kana ya utoh ni Apo Namalyari, 3 kabay nammita yay
na hên nanoro ha mitatalipay hên Ilog Jordan. Impamwang na kanlan dinumani kana,
ya dapat lan paghêhêan ya pamanyag lan kasalanan, bayo dapat pabawtismo hila, haka
patawarên hila bayto ni Apo Namalyari. 4 Ha dinyag ni Juan, ay natupad ya hinabi ni
Propeta Isaias ya mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari hên hato.
Ya habaytoy hinabi na ay nakahulat, ya êmên di,
“Main ampan-angaw ha logal ya kabalah-balahan, ya wana kanlan kal-atan ya naka-
tsipon,
‘Il-an yoy nakêm yo ha pamanlumatêng hên Panginoon,
Ya nanad ha pamil-an hên dann ha pamanlumatêng hên mihay matag-ay ya manungku-
lan.
Itoynung yoy danan na.
5 Taphonan yoy kaganawan nalêhêk, haka patagên yoy kaganawan tawgtug haka bung-
oy.
Itoynung yoy nabalingkêwêd ya dann, haka yo patagên ya nikakikilhung ya dann.
6 Ya balang miha ay makahêlêk hên pamiligtas ya daygên ni Apo Namalyari.’ ”*
7 Mal-at ya dinumani kan Juan ta êmên hila pabawtismo. Wana kanla, “Nanad
kaw utan ya makamatsi. Hinoy namipamwang kamoyu hên tumakah ha parusa ya
lumatêng? 8 Daygên yo ya pamaptêg hên naghêhê kaw ha pamanyag yon kasalanan.
Paan kaw mangihip hên mailigtas kaw ha parusa ni Apo Namalyari, gawan hi apo
Abraham ay ninuno yo. Agyan hata bato, ay madyag ni Apo Namalyari hên kaapo-
apoan ni apo Abraham. 9 Ya pamanatol ni Apo Namalyari ay nanad ha payakol
ya naitag-ay hên mihay ampamotoh hên kayo. Balang kayo ya a ampanagêy hên
mangangêd, ay potohên ta iulam ha apoy. Haka hikaw ay maialimbawa ha kayo ya a
ampanagêy hên mangangêd.”
10 Amêhên, hinabi lan kal-atan, ya wanla, “No êmbayro, ay hino ya dapat naên daygên?”
11 Hinabi ni Juan, ya wana, “No main kaw loway takop, ay idin yoy miha kanan ayn.
Êmbayro êt ya daygên yo ha kaganawan maêkan.” 12 Agyan hilay máningil buwih ay
dinumani kan Juan ta êmên hila pabawtismo. Naghabi hila kan Juan, ya wanla, “Hino
ya dapat naên daygên?” 13 Amêhên, hinabi na kanla, ya wana, “Paan kaw mangwa hên
sobra ha an-ipahingil kamoyu hên gobyerno.” 14 Main hundaloh bayro, ya nangotang,
“Ay-êmên kay, hinoy dapat naên daygên?” Hinabi ni Juan kanla, “Paan kaw mangwa hên
alwan kamoyu ha pamilit o ha pamara hên alwan pêtêg. Dapat mahigla kaw ha suweldo
yo.”
15 An-êngganan lan tawo ya marani yay nan lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya
impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala ya impangako. Kabay
an-ihip-ihipên la no hi Juan ya habaytoy impangako, o no alwa. 16 Kabay hinabi ni
Juan kanla, “Ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, ay makapangyarihan kangko. Agyan
mangokal hên hêêl pag-apin bitsih na, ay ayn akon karapatan, ta matag-ay ya tungkulan
na. Hikoy ampamawtismo kamoyu ha lanêm. Noa, hiyay mamawtismo kamoyu
ha Espiritu ni Apo Namalyari haka ha apoy. 17 Hiyay mamipapawa hên mapanyag
kangêran kanlan mapanyag karawakan hên nanad ha mihay ampamalohboh. Ta ya
trigo ya binalohbohan ay ihimpan, noa, ya apa haka tatap ay ulamên ha apoy ya a
angkaparê.”
18 Mal-at pon ya in-aral ni Juan kanlan kal-atan, ha pamipamwang na kanla ya
Mangangêd ya Habi. 19 Noa, hi Herodes Antipas, ya gobernador ha probinsyan Galilea,
ay hinabyanan ni Juan hên mahakit, gawan bat nan pinag-ahawa hi Herodias, ta hi

* **3:6** Isaias 40:3-5.

Herodias, ay ahawa ni Felipe, ya ali ni Herodes Antipas, haka gawan mal-at êt ya
nangarawak ya pandaygên ni Herodes Antipas. 20 Napahanan êt ya nangarawak ya
dyag na hên impahukul na hi Juan.

Ya pamawtismo kan Apo Jesus
(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11)

21 Hên a ya pon impahukul hi Juan, hên naubuh na hilan binawtismoan ya labay hên
pabawtismo, ay nagpabawtismo hi Apo Jesus etaman. Kaban ampanalangin hi Apo
Jesus, hên ubat nagpabawtismo, ay nagloat ya langit, 22 bayo inumaypa kana ya Espiritu
ni Apo Namalyari hên nanad ha mihay pati-pati. Main habi ya ubat ha langit, ya wana,
“Hika ya panlugurên kon Anak ya ampamahigla kangko.”

Ya ninuno ni Apo Jesus
(Mateo 1:1-17)

23 Mag tatlumpo ya taon hi Apo Jesus hên nag-umpisa yan nanoro. Ya muwang lan
tawo ay hiya ay anak ni Jose. Hi Jose ay anak ni Eli. 24 Hi Eli ay anak ni Matat, hi Matat
ay anak ni Levi, hi Levi ay anak ni Melqui, hi Melqui ay anak ni Janai, hi Janai ay anak
ni Jose, 25 Hi Jose ay anak ni Matatias, hi Matatias ay anak ni Amos, hi Amos ay anak ni
Nahum, hi Nahum ay anak ni Esli, hi Esli ay anak ni Nagai, 26 Hi Nagai ay anak ni Maat,
hi Maat ay anak ni Matatias, hi Matatias ay anak ni Semei, hi Semei ay anak ni Josec, hi
Josec ay anak ni Joda, 27 Hi Joda ay anak ni Joanan, hi Joanan ay anak ni Resa, hi Resa
ay anak ni Zorobabel, hi Zorobabel ay anak ni Salatiel, hi Salatiel ay anak ni Neri, 28 Hi
Neri ay anak ni Melqui, hi Melqui ay anak ni Adi, hi Adi ay anak ni Cosam, hi Cosam ay
anak ni Elmadam, hi Elmadam ay anak ni Er, 29 Hi Er ay anak ni Josue, hi Josue ay anak
ni Eliezer, hi Eliezer ay anak ni Jorim, hi Jorim ay anak ni Matat, hi Matat ay anak ni
Levi, 30 Hi Levi ay anak ni Simeon, hi Simeon ay anak ni Juda, hi Juda ay anak ni Jose, hi
Jose ay anak ni Jonan, hi Jonan ay anak ni Eliaquim, 31 Hi Eliaquim ay anak ni Melea, hi
Melea ay anak ni Mennan, hi Mennan ay anak ni Matata, hi Matata ay anak ni Natan, hi
Natan ay anak ni David, 32 Hi David ay anak ni Jesse, hi Jesse ay anak ni Obed, hi Obed
ay anak ni Booz, hi Booz ay anak ni Salmon, hi Salmon ay anak ni Naason, 33 Hi Naason
ay anak ni Aminadab, hi Aminadab ay anak ni Admin, hi Admin ay anak ni Arni, hi Arni
ay anak ni Esrom, hi Esrom ay anak ni Farez, hi Farez ay anak ni Juda, 34 Hi Juda ay anak
ni Jacob, hi Jacob ay anak ni Isaac, hi Isaac ay anak ni Abraham, hi Abraham ay anak ni
Terah, hi Terah ay anak ni Nahor, 35 Hi Nahor ay anak ni Serug, hi Serug ay anak ni Reu,
hi Reu ay anak ni Peleg, hi Peleg ay anak ni Eber, hi Eber ay anak ni Sala, 36 Hi Sala ay
anak ni Cainan, hi Cainan ay anak ni Arfaxad, hi Arfaxad ay anak ni Shem, hi Shem ay
anak ni Noe, hi Noe ay anak ni Lamec, 37 Hi Lamec ay anak ni Matusalem, hi Matusalem
ay anak ni Enoc, hi Enoc ay anak ni Jared, hi Jared ay anak ni Mahalaleel, hi Mahalaleel
ay anak ni Kenen, 38 Hi Kenen ay anak ni Enos, hi Enos ay anak ni Set, hi Set ay anak ni
Adan, hi Adan ay anak ni Apo Namalyari.

4

A ya napatukso hi Apo Jesus hên antuksoên ya ni Satanas, ya diyablo
(Mateo 4:1-11; Marcos 1:12-13)

1 Hên ubat yan nagpabawtismo hi Apo Jesus ha Ilog Jordan, ay hiyay pinaihipan hên
Espiritu ni Apo Namalyari, ya hinumapat kana, hên maglaêh ya pon ha logal ya kabalah-
balahan. 2 Atsi ya bayro hên apatapo ya allo, hên antuksoên ni Satanas. Habaytoy
apatapo ya allo, ay a ya nangan. Kabay hên nalabah ya habayto, ay angkablay yay nan
lonoh.

3 Hinabi ni Satanas kan Apo Jesus, ya wana, “No hika ya Anak ni Apo Namalyari, ay daygên mon puto ya hata bato.” 4 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Ha habi
ni Apo Namalyari ay nakahulat ya êmên di, ‘Ya tawo ay ahê angkabiyay ha kaên bêngat.’ ”
5 Pangayarin habayto, ay gintan ya ni Satanas hi Apo Jesus ha bapan tag-ay ya logal,
ta saguli nan impahlêk ni Satanas kana ya balang bansa ha boon luta. 6 Biha hinabi
na kan Apo Jesus, ya wana, “Idin ko kamo ya tungkulan haka pibandian hên habaytoy
bansa. Naidin kangko ya habayto kabay maidin ko ha hinon labay kon dyanan. 7 No
simbaên mo ko, ay iubuh kinan idin kamo ya habayto.” 8 Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya
wana, “Hatsi ya nakahulat ha habi ni Apo Namalyari: ‘Simbaên moy Panginoon mo, hi
Apo Namalyari, ta hiyan bêngat ya huyuên mo.’ ”
9 Pangayari, ay gintan ya ni Satanas hi Apo Jesus ha balayan Jerusalem ha têngêl
hên Templo, haka na hinabi ni Satanas, ya wana, “No pêtêg hên hika ya Anak ni Apo
Namalyari ay magnabo kan paubat di, 10 ta êmên di ya nakahulat ha habi ni Apo
Namalyari, ‘Iutoh ni Apo Namalyari hilay anghel na hên mangillag kamo,’ 11 haka
‘Halorên la ka êmên a mahakitan ya bitsih mo ha bato.’ ” 12 Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya
wana, “Nakahulat êt ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ‘Paan mon subukên
ya Panginoon mo, hi Apo Namalyari.’ ” 13 Amêhên, hên nayari nay na ni Satanas ya
balang pamanukso na, ay nag-alíh yay na pon.

Ya unan panoro ni Apo Jesus ha probinsyan Galilea (Mateo 4:12-17; Marcos 1:14-15)

14 Hi Apo Jesus ay nag-orong ha probinsyan Galilea ha kapangyarihan hên Espiritu
ni Apo Namalyari. Ya tungkol kana ay nibahwag ha mamalibot hên habaytoy logal.
15 Nanoro ya ha balang sinagoga haka hiyay dinayêw hên balang miha.

A ya pinaniwal-an hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na (Mateo 13:53-58; Marcos 6:1-6)

16 Amêhên, nag-orong ya hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na.
Hinumwên ya ha sinagoga la hên nanad panay nan pandaygên no allon pamagsimba.
Bayo, nirêng yan namahan habi ni Apo Namalyari. 17 Ya naka-tsili-tsil ya papel ya
pinanulatan hên hinabi ni Propeta Isaias ya mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana
ni Apo Namalyari, ay inggawang kana. Binuhal nay naka-tsili-tsil bayo na binaha ya
nakahulat, ya wana,
18 “Atsi kangko ya Espiritu ni Apo Namalyari gawan hikoy pinili na hên mamitoro hên
Mangangêd ya Habi na kanlan mangairap.
In-utoh na ko ta êmên ko ipamwang kanlan nakahukul ya ibuhan hila, haka kanlan
buwag ya makahêlêk hila, haka kanlan ampairapan ya, a hilay nan pairapan,
19 haka êmên ipamwang ya nilumatêng ya pamiligtas ni Apo Namalyari.”*
20 Amêhên, hên nai-tsili-tsil nay na êt ya hatoy hulat, ay in-orong na kanan am-
panawop bayro ha sinagoga bayo ya nikno hên nanoro kanla. Namakahêlêk kana ya
kaganawan ya atsi bayro ha sinagoga. 21 Bayo hinabi na kanla, ya wana, “Amêhên
kaban ampanggilam kaw kangko ay natupad ya hatoy binaha ko ubat ha Kahulatan ya
impahulat ni Apo Namalyari.”
22 Dinayêw ya hên balang miha ta nag-êpapah hila ha mangangêd ya habi na. Noa,
ampihahabi hila ya wanla, “Daptay anak ni Jose ya kabalayan tamo ya habaytsi!”
23 Kabay wani Apo Jesus kanla, “Siguradon ungkatên yo kangko ya habaytsi ya
kahabian, ‘Doktor, tambalan moy sarili mo. Ya nabalitaan naên ya kapapaêpapah ya
dinyag mo ha balayan Capernaum, ay daygên mo di etaman ha sarili mon logal.’ ”
24 Bayo wanay na êt ni Apo Jesus, “Pakagilamên yo, ya mihay propeta ni Apo Namalyari,
ay a ampansinên ha sarili nan balayan. 25 Hên panaon ni Propeta Elias, ay ayn maêkan

* **4:19** Isaias 61:1-2.

gawan ayn uran hên tatloy taon haka anêm ya buwan. Hên hato, ay mal-at ya babayi
ya bawo di ha bansan Israel, 26 noa, hi Propeta Elias ay a ya in-utoh ni Apo Namalyari
hên manawop kanla. Hiyay in-utoh kanan mihay babayin bawo ha Sarepta ya sakop
hên Sidon. 27 Hên panaon ni Propeta Eliseo, ay kal-atan ya nag hakit hên ketong di ha
bansan Israel, noa ya inalihan nan bêngat hakit, ay hi Naaman ya taga bansan Siria."

28 Hên nagilam lay hinabi ni Apo Jesus, ay naubuh hilan nagtulaw ya atsi bayro ha
sinagoga. 29 Namakonkaynaman ay nirêng hila, ta impaplag la ya ha balayan, haka
impalako la ya ha palaypay hên bêngaw ha bung-oy ya pinaypairêngan balayan la, ta
itoron la ya dayi. 30 Noa, nammita ya hên nagdann ha pibonakan la.

Namipaplag hi Apo Jesus hên narawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha mihay lalaki (Marcos 1:21-28)

31 Ubat bayro, ay nilumohan ya hi Apo Jesus ha balayan Capernaum ha probinsyan
Galilea. Ha allon pamagsimba, ay nanoro ya ha sinagoga la. 32 Naubuh hilan nag-
êpapah ha panoro na gawan ya panoro na ay nanad panoro hên main tungkulan. 33 Main
lalaki bayro ha sinagoga ya hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. Nan-angaw ya
hatoy hinumapat kanan lalaki, ya wana, 34 "Jesus ya taga-Nazaret, hinoy pakiêmênan
mo kannaên? Labay mo kay hên parusaan? Muwang ko no hino ka. Hika ya banal, ya
ayn hinon kasalanan, ya in-utoh ni Apo Namalyari." 35 Hên nagilam ni Apo Jesus ya
hinabi nan hinumapat kanan hatoy lalaki, ay hinabyanan na ya, haka na ya impaplag,
ya wana, "Paan kan maglabak! Mag-alíh ka ha hinapatan mo!" Intumba ya lalaki hên
hinumapat kana ha pibonakan la. Bayo nag-alíh ya, hên a na ya pinakahakitan ya lalaki.
36 Nag-êpapah hilay atsi bayro, ta nihahabi hila, ya wanla, "Hino kaya ya magkahabian
hên hatsi? Nag tungkulan haka kapangyarihan ya pami-utoh nan paypaplag hên
nangarawak ya hinumapat ha tawo, bayo ampag-alíh hila." 37 Habaytoy dinyag ni Apo
Jesus ay nibahwag ha boon logal hên habayto.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên kal-atan ha bali lan Simon (Mateo 8:14-17; Marcos 1:29-34)

38 Amêhên, nag-alíh yay na hi Apo Jesus bayro ha sinagoga ta nagpakha ya ha bali
lan Simon. Hên habayto ay main matag-ay ya omot ya ampo nay babayi ni Simon.
Kabay pinikihabi la kan Apo Jesus ya hawpan na ya. 39 Dinanian ni Apo Jesus ya bakêt.
Impaalíh nay omot na kabay tambêng yan nirêng ta namakan ya kanlan Apo Jesus.

40 Amêhên, hên ampinaboy nay allo, ay gintan la kan Apo Jesus ya nipaghakit. Hino-
hino kay na hên ya hakit la. Impalunto nay gamêt na kanlan balang miha kanla ta
namaalíh yan hakit la. 41 Haka ya nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha kal-
atan ay ampag-alíh kanla. Ampan-angaw hilay habaytoy nangarawak ya espiritu, ya
wanla, "Hika ya Anak ni Apo Namalyari." Noa, binawal hila ni Apo Jesus hên maghabi
gawan muwang la, ya hiyay Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in
habaytoy Mámiligtas ya impangako na.

Nanoro hi Apo Jesus kanlan Israelita (Marcos 1:35-39)

42 Hên maranon, ay nammita ya hi Apo Jesus ha mihay logal ya marayo ha tawo ta
êmên ya manalangin. Kabay tinapol la yan kal-atan. Hên natapol la ya, ay pinikihabian
la ya hên a ya pon dayi mita. 43 Noa, hinabi kanla ni Apo Jesus, ya wana, "Ya Mangêd
ya Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay kailangan kon itoro ha kaatag
ya logal. Kabay in-utoh na ko di ha luta." 44 Bayo inhundo nay panoro na ha mal-at ya
sinagoga lan Israelita.

5

Ya pamanagyat ni Apo Jesus ha unan nag-in tagahonol na (Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)

1 Minghan hên atsi ya hi Apo Jesus hên ampanoro ha laylay hên Dagat-dagatan hên
Genesaret, ay pinilolopungan la ya hên kal-atan ya labay manggilam hên habi ni Apo
Namalyari. 2 Amêhên, nakahêlêk yan loway bangka ya narani ha laylay, ya ayn tawo
gawan hilay magdadakêp kênan lanêm, ay atsi ha lanêm hên ampanguyah hên lambat
la. 3 Hinumakay ya hi Apo Jesus ha bangka ni Simon, haka ya nakihabi kan Simon ya
ipabita ya bangka hên pêrad ha laylay. Bayro yan nikno hên nanoro kanlan kal-atan.
4 Hên nayari yay nan nanoro ay hinabi na kan Simon, ya wana, "Ipalako yo ya hata
bangka ha malalê bayo yo iaypa ya lambat ta êmên kaw makakwa." 5 Kabay wani Simon
kana, "Mánoro, mamapayabi kay hên nagpagal hên an-iaypa ya lambat, noa, ayn kay hên
nakwa. Êmbayro man, gawan ha hinabi mo, ay iaypa koy lambat." 6 Hên nadyag la ya
habayto, ay pêrad tanan nagihi ya habaytoy lambat gawan kal-atan ya nakwa la. 7 Kabay
siningyalan lay kalamo la ha mihay bangka, ta pahawop hila kanla. Dinumani hila bayo
la pinno ya loway bangka angga ha mamêrad hila tanan nilêmêh. 8 Hên nakit ni Simon
Pedro ya habayto ya nalyari, ay nandoko yan nakadêngdêng ha arapan ni Apo Jesus ta
wana, "Panginoon, pakarayo ka kangko ta makasalanan ako." 9 Hinabi nay habayto
gawan nag-êpapah ya haka hilay kalamo na gawan mal-at ya nakwa la. 10 Nag-êpapah
etaman ya maának ni Zebedeo ya hi Santiago haka hi Juan, ya kala-kalamo ni Simon.
Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kan Simon, ya wana, "Paan kan malimo. Paubat amêhên,
ay daygên katan mámipakarani hên tawo kangko, ta êmên hila maniwala." 11 Hên ginuloy
lay nay bangka la ha laylay lanêm, ay in-ubuh lan imbalag ya habayto, ta nakihonol hila
kan Apo Jesus.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit ketong ha mihay lalaki (Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)

12 Minghan hên atsi ya hi Apo Jesus ha mihay balayan, ay dinumani kana ya mihay
lalaki ya nag hakit ketong. Nandoko ya ha arapan na, ta wanan nakiingalo, "Panginoon,
no kalabayan mo, ay paalihên moy hakit ko, êmên luminis ya lawini ko." 13 Impalunto
ni Apo Jesus ya gamêt na ha nag hakit hên ketong, bayo wana, "Labay kon paalihên
ya hakit mo. Luminis ka!" Tambêng naalíh ya hakit na. 14 Bayo in-utoh na ya ni Apo
Jesus hên main pamamawal, ya wana, "Paan mo pon ipamwang ya hatsi ha hinoman.
Pakha ka ha pari ta ipahlêk mo kana ya ayn kay nan ketong. Mantan kan maiparaya ha
pamanhumonol mo ha utoh ni apo Moises,* êmên paptêgan kanlan kaatag ya malinis
kay na." 15 Noa, lalon nibahwag ya tungkol kan Apo Jesus, kabay kal-atan ay nangamat
kana hên manggilam panoro na. Haka impaalíh la êt ya hakit la kana. 16 Noa, hi Apo
Jesus ay panay hên nagdayo ha kal-atan hên nanalangin.

Ya mihay a ampakabita, ya in-arap kan Apo Jesus (Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)

17 Amêhên, mihay allo, hên ampanoro ya hi Apo Jesus, ay main bayron Pariseo haka
mánoron Kautuhan ni apo Moises. Main kanla ya taga-balayan Jerusalem, haka main
ubat ha balayan hên probinsyan Galilea haka probinsyan Judea. Atsi kan Apo Jesus
ya kapangyarihan ni Apo Namalyari hên mamaalíh hên hakit. 18 Main nilumatêng ya
ungnoy lalaki ya ampantan hên mihay lumpo ya atsi ha langkayan. Iarap la ya dayi
kan Apo Jesus. 19 Noa, gawan ha kal-atan, ay ayn hilan madanan. Kabay nunik hila
ha bubungan ta nilubtan lay atêp ha dapit ugto ni Apo Jesus. In-antotoh lay lumpo
ha pibonakan lan kal-atan ha arapan ni Apo Jesus. 20 Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya

* **5:14** Levitico 14:2-33.

paniwala la kana, ay hinabi na kanan lumpo, “Pakhawên moy nakêm mo, ta pinatawad ya kasalanan mo.”

21 Amêhên, ampangihip hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises hên êmên di, “Hinoy hatsi ya an-ipantag nay sarili na kan Apo Namalyari hên ampamatawad hên kasalanan? Yarin a nan ammusmusên hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Mimiha na ni Apo Namalyari ya makapatawad hên kasalanan.”

22 Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la. Kabay wana kanla, “Pata ampangihip kaw hên êmbayro? 23 Hino awud ya maparah hên habiên kanan mihay a ampakabita, no wangko, ‘Napatawad kay na ha kasalanan mo,’ o no wangko, ‘Hali, mirêng ka ta mita kay na.’ 24 Noa, êmên yo mamwangan ya hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay main tungkulan di ha luta hên mamatawad kasalanan, ay habiên ko kanan lumpo, ‘Mirêng ka. Hapwatên moy langkayan mo ta muli kay na.’ ” 25 Tambêng yan nirêng ha arapan la ya habaytoy lumpo. Hinapwat nay langkayan na, ta nuli ya hên ampuriên na hi Apo Namalyari.

26 Naubuh hilan nag-êpapah ya atsi bayro. Pinuri la hi Apo Namalyari hên main lamoy êpapah, ya wanla, “Amêhên allo ay nakahêlêk kitamo hên kapapaêpapah.”

Hi Levi ya ambaêgên êt Mateo, ya máningil buwih, ay hinagyat ni Apo Jesus (Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-17)

27 Pangayari hên habayto, ay nammita yay na hi Apo Jesus, haka nakahêlêk yan mihay máningil buwih ya nag langan Levi, ya ampikno ha paningilan na. Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Kihonol ka kangko.” 28 Nirêng ya etaman hi Levi, haka in-ubuh nan imbalag ya obra na, ta nakihonol ya kan Apo Jesus.

29 Amêhên, pinayhanda ni Levi hilan Apo Jesus hên kal-atan maêkan. Kal-atan máningil buwih ya kapareho ni Levi, haka kaatag êt, ay kalamo la hên nangan. 30 Noa, hilay Pariseo haka hilay kalamo lay mánoron Kautuhan ni apo Moises ay nagmulongan kanlan tagahonol ni Apo Jesus, ya wanla, “Pata ampakiaêm kaw hên kalamo lan máningil buwih haka kaatag êt ya makasalanan?” 31 Hên nagilam nay hinabi la, ay nangalimbawa hi Apo Jesus, ya wana, “Hilay main hakit, ay ampangailangan doktor, alwan hilay ayn hakit. 32 Êmbayro êt, atsi ko di ha luta ta êmên ko mahagyat hilay ampangamin makasalanan hila, hên maghêhê hên manalibokot ha pamanyag lan kasalanan. Noa, hilay ampaghabin ayn hilan kasalanan, ay a ko hawpan.”

Pinakibatan ni Apo Jesus ya kotang tungkol ha pagtêêh hên a mangan ta êmên a maabala ya panalangin (Mateo 9:14-15; Marcos 2:18-20)

33 Main ungno bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, “Hilay tagahonol ni Juan haka hilay tagahonol lan Pariseo ay panay hên ampagtêêh hên a mangan ta êmên a maabala ya panalangin la. Pata alwan êmbayro ya andaygên lan tagahonol mo?” 34 Kabay in-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha lalaki ya an-ikasal, ya wana, “Êndat yon mabawal yon mangan ya bisita ha kasálan no kalamo lay lalaki ya an-ikasal? A yo hila mabawal. 35 Lumatêng ya allo, ya idayo lay lalaki ya an-ikasal, ay bayro hilay nan a mangan.”

Ya toro ni Apo Jesus ay a mailamo ha toro lan ninuno lan Israelita (Mateo 9:16-17; Marcos 2:21-22)

36 Amêhên, intoro ni Apo Jesus ya a mailamo ya toro na, ha toro lan ninuno la, ya wana, “Ayn mangguntsing hên bayoy baro ta itagpi ha gihi hên manan takop. No alimbawa ta daygên nay habayto, ay mahira ya bayoy baro, haka habaytoy bayoy intagpi, ay a mipareho ha manan takop. 37 Ayn mamitugtug hên bayon alak, ha ubatan hên manan

alak, gawan lumtoh ya pamyanan, haka mibullog ya alak.† 38 Ya bayoy alak, ay dapat itugtug ha bayoy pamyanan. 39 Ayn labay minêm hên bayoy alak no nakainêm yay na hên mana ta habiên na, ya naayang ya mana."

6

Ya toro ni Apo Jesus tungkol ha allon pamagsimba (Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)

1 Mihay allon pamagsimba, hên nipadann hilan Apo Jesus ha nag trigo ya narani ha dann, ay nantê hilay tagahonol na hên pêrad. Niyêhê la ya hata trigo ta nilêêm la ha pammita la. 2 Noa, nag Pariseo bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, "Pata nantê kaw ha allon pamagsimba, bawal man ya habayto ha Kautuhan tamo?" 3 Wana etaman ni Apo Jesus, "Kayno a yo pon nabaha ya dinyag ni Arin David hên hiya haka hilay kalamo na ay angkablay hên lonoh. 4 Hinumwên ya ha bali ni Apo Namalyari, ta nangwa yan puto ya imparaêp kan Apo Namalyari ya pangkaên lan bat hên pari. Bawal man ha Kautuhan ni apo Moises hên mangan hên habayto, ay nangan ya, bayo nam-i ya êt kanlan kalamo na." 5 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na kanlan Pariseo, ya wana, "Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nag tungkulan hên maghabi no hinoy malyarin daygên ha allon pamagsimba."

Ya lalaki ya natsi ya mihay gamêt (Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)

6 Ha mihay na êt ya allon pamagsimba la, hên hinumwên ya ha sinagoga ta manoro, ay nag lalaki bayro ya natsi ya panabtab gamêt. 7 Hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises, ay ampangimaton kan Apo Jesus, no mamaalíh yan hakit ha allon pamagsimba, ta êmên la yan bad-an hên ampanyag yan bawal ha allon pamagsimba. 8 Agyan muwang na ya laman ihip la, ay wani Apo Jesus kanan lalaki ya natsi ya gamêt, "Mirêng ka di ha arapan lan kal-atan." Dinyag nay kalabayan ni Apo Jesus. 9 Bayo kinotang ni Apo Jesus, hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wana, "Hinoy nakahulat ha Kautuhan ni apo Moises ya tungkol ha dapat daygên ha allon pamagsimba? Manyag hên kangêran o manyag karawakan? Mamiligtas o mamatsi?" Noa, ayn miha man ya naghabi. 10 Hinlêk na hilangan ni Apo Jesus. Bayo wana kanan lalaki ya natsi ya gamêt, "Ipaktang moy gamêt mo." Hên impaktang na, ay naalíh ya hakit ha gamêt na. 11 Noa, hadyay huluk lan Pariseo, kabay pinipupulungan lay na hi Apo Jesus.

Namili hi Apo Jesus hên labinloway apostol na ya in-utoh na hên manoro (Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)

12 Hên habayto, ay nilumakat ya hi Apo Jesus ha mihay tawgtug, ta êmên ya manalangin. Namawatah yan nanalangin kan Apo Namalyari. 13 Hên alloy na, ay binaêg na hilay tagahonol na hên dumani kana, ta mamili ya hên labinlowa kanla ya pinata-ngalanan nan apostol. 14 Hila ay hi Simon, ya pinata-ngalanan nan Pedro, haka hi Andres ya kapotoh pohêl ni Pedro. Pinili na êt hi Santiago, hi Juan, hi Felipe, hi Bartolome, 15 hi Mateo, hi Tomas, haka hi Santiago ya anak ni Alfeo. Pinili na êt hi Simon ya Makabayan. 16 Pinili na êt hi Judas ya anak ni Santiago haka hi Judas Iscariote ya nay-upit kan Apo Jesus.

Nanoro ya hi Apo Jesus haka ya namaalíh hên hakit (Mateo 4:23-25)

17 Amêhên, nilumohan hilan Apo Jesus ha napatal ya logal. Kalamo la bayro ya kal-atan kanlan antoroan na haka kal-atan ya ubat ha probinsyan Judea, balayan

† **5:37** Ya pamyanan la hên alak ay dyag ha balat kambing, kabay minghan lan bêngat magamit gawan angkumita.

Jerusalem, haka ha dani hên Tiro haka Sidon. 18 Habaytoy kal-atan ay labay mang-
gilam toro na, haka magpaalíh hên hakit la. Impaalíh na etaman hilay narawak ya
a angkahêlêk, ya ampamairap kanlan kaatag. 19 Gap-an la ya dayi hên kal-atan hi
Apo Jesus, gawan atsi kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari hên mamaalíh hên
kaganawan hakit la.

Hilay mapatêkbêk ya ihip (Mateo 5:1-12)

20 Hinlêk ni Apo Jesus ya tagahonol na, bayo hinabi na, ya wana, "Iningalwan kaw ya
mangairap, gawan hikaw ay milamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. 21 Iningalwan
kaw ya angkablay amêhên, ta mabhoy kaw. Iningalwan kaw ya ampanangih amêhên,
gawan mangkaili kaw. 22 Iningalwan kaw no gawan bêngat ha paniwala yo kangko
ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay kahêmêkan la kaw, ipaplag la kaw, musmusên la
kaw, haka hiraên la kaw. 23 No malyari ya habayto, ay dapat humigla kaw, haka kaw
mag-ukdo gawan kahiglaan yo, ta mahlay ya primyo ya matanggap yo ha langit. Ta
êmbayro êt ya pamairap lan ninuno la kanlan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo
Namalyari.
24 "Noa, kaingalo kaw ya mabandi ta nilumatêng kamoyu ya katsighaw yo! Ayn
kaw na hên maêngganan! 25 Kaingalo kaw ya nabhoy amêhên ta hikaw ay mablay hên
lonoh. Kaingalo kaw ya ampangkaili amêhên ta hikaw ay manyêngên. 26 Kaingalo
kaw no andayêwên kaw hên kaganawan ta êmbayro êt ya dinyag lan ninuno la kanlan
nagbabaran mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hên hato."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanlugud ha kapatsi (Mateo 5:38-48; 7:12a)

27 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Panhabiên ko kamoyun atsi di hên
ampanggilam, ya dapat yon lugurên ya kapatsi yo. Daygên yoy kangêran kanlan an-
humêmêk kamoyu. 28 Ihalangin yo hilay ampanuboy kamoyu, haka hilay ampamairap
kamoyu. 29 No main manampaling kapakan pingi yo ay ipatampaling yo êt kanla ya
kapaka. No main mangwan sambra yo, ay idin yo kanla etaman ya kamiseta yo. 30 Mam-
i kaw kanlan kaganawan ampakikwa kamoyu, haka no main mangwan pibandian yo,
ay paulayan yo hila. 31 Ya kangêran ya labay yo hên daygên la kamoyu hên kaatag, ay
êmbayro êt ya daygên yo kanla.
32 "No anlugurên yon bêngat hilay ampanlugud kamoyu, ay a na kaw dayêwên ni
Apo Namalyari. Ta hila man ya makasalanan ay ampanlugud kanlan ampanlugud
kanla. 33 No ampanyag kaw hên kangêran kanlan bêngat hên ampanyag kangêran
kamoyu, ay a na kaw dayêwên ni Apo Namalyari. Hila man ya makasalanan ay
ampanyag kangêran kanlan ampanyag kangêran kanla. 34 No mamaram kaw bêngat
kanlan ampakapiorong hên indam la kamoyu, ay a na kaw dayêwên ni Apo Namalyari.
Hila man ya makasalanan ay ampamaram kanlan kapareho la, ya ampakapiorong hên
indam kanla. 35 Noa, dapat yon lugurên ya kapatsi yo. Manyag kaw hên kangêran.
Mamaram kaw kanlan a makabayad hên indam la kamoyu. No daygên yoy habayto
ay dyanan na kaw ni Apo Namalyari, ya pinakamakapangyarihan, hên mahlay ya
primyo, haka hikaw ay mamwangan maának na gawan hiya man ay an-ingalwan na
hilay narawak ya ayn utang nakêm. 36 Dapat kaw mag-in maingaloên hên nanad kan
Apo Namalyari ya Tatang tamo ya maingaloên."

Paan mihahatol (Mateo 7:1-5)

37 "Paan kaw mihahatol ta êmên a kaw hatolan ni Apo Namalyari. Paan yon parusaan
ya kaatag, ta êmên a na kaw parusaan ni Apo Namalyari. Mamatawad kaw ta patawarên
kaw êt ni Apo Namalyari. 38 Mam-i kaw ha kaatag ta dyanan na kaw ni Apo Namalyari

hên mangêd ya takal ya imbinhêk, intêtê, haka nakatalibohboh. Ta no ay-êmên ya pamaytakal yo ha kaatag, ay êmbayro êt ya takal ya idin kamoyu ni Apo Namalyari."
39 Hên nahabi nay na ya habayto ni Apo Jesus ay intoro nay na êt ya habaytsi ya kahabian kanla, ya wana, "Ya mihay buwag ay a makaakay hên kapareho nan buwag ta pareho hilan minabo ha malalê ya lubot. 40 Ayn mag-aral ya magaling ha ampanoro kana. Noa, hilay natoroan hên mangêd ay mag-in nanad ha ampanoro kanla.
41 "Panhêlkên yoy alwan nabyat ya kasalanan ya nanad poling ha mata hên kaatag, noa, a yo ampansinên ya nabyat ya kasalanan yo ya nanad batang ya atsi ha sarili yon mata. 42 Ay-êmên yon mahabi ha kapareho yo, 'Patêl, paulayan mo kon alihên ya poling ha mata mo,' no hikaw êt, ay a yo angkahêlêk ya nanad batang ya atsi ha mata yo. Ampagbabara kaw! Unaên yon alihên ya nanad batang ya atsi ha mata yo, bayo makahêlêk kaw hên mangêd, ta êmên yo maalíh ya nanad poling ha mata hên kaatag."

In-alimbawa ni Apo Jesus ya dyag lan ampagbabara hên ampanoro hilan kaptêgan ha kayo ya ampanagêy hên nangarawak
(Mateo 7:16-20; 12:33-35)

43 "Hilay mangêd ya kayo, ay a ampanagêy hên nangarawak. Ayn êt kayo ya narawak ya ampanagêy hên mangangêd. 44 Ta hilay kayo ay angkabalayan ha tagêy la. A ya managêy hên igos ya korêrêng-êy. A etaman managêy hên ubas ya tanyuong. 45 Hilay mangêd, ay mapanyag hên kangêran, gawan mangêd ya nakêm la. Hilay narawak, ay mapanyag hên karawakan, gawan narawak ya nakêm la. Ta ya laman nakêm ay an-umawah ha bêbêy."

Ya loway lalaki ya namairêng bali
(Mateo 7:24-27)

46 "Pambaêgên yo ko hên 'Panginoon, Panginoon,' noa, a yo andaygên ya panhabiên ko. 47 Ipahlêk ko kamoyu no nanad hino hilay andumani kangko hên manggilam habi ko, haka anhumonol ha nalêngê la. 48 Hila ay nanad ha mihay lalaki ya nanyag bali. Nangali yan malalê angga ha nidaoh ha dapah, ta bayro nan impairêng ya bali na. Hên nanlanab, ay nadanan yan maawêh ya lanêm, noa, a ya nayêgê ya bali na gawan mangêd ya pangadyag na. 49 Noa, ya ampakagilam hên habi ko, bayo a manyag hên nagilam na, ay nanad yan lalaki ya nanyag bali ya alwan napah-êy gawan a na impakakali. Kabay hên nadanan yan maawêh ya lanab, ay tambêng yan nigêyma. Nangaagwat ya hatoy boon bali."

7

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên ipoh hên kapitan hên hundaloh ya taga-Roma
(Mateo 8:5-13)

1 Hên nayari nay na ni Apo Jesus ya panoro na, ay nammita yay na ha balayan Capernaum. 2 Atsi bayro ya mihay kapitan hên hundaloh ya taga-Roma. Main ipoh ya hata kapitan ya anlugurên na. Main hakit ya hata ipoh haka angkaboytoy inanawa na.
3 Hên namwangan hên hata kapitan ya tungkol kan Apo Jesus, ay impaalap na ya kanlan toa lan Israelita ya nag tungkulan hên pakihabian la hi Apo Jesus hên mamaalíh hakit hên ipoh na. 4 Hên nilumatêng hilay na kan Apo Jesus ay pinakihabian la yan mangêd hên daygên na dayi ya kalabayan hên kapitan, ta agyan alwa yan Israelita, ay mangêd yan tawo. 5 Hinabi la, "Anlugurên na kitamo ya Israelita, ta hiyay namipairêng sinagoga tamo."
6 Kabay nakihonol ya hi Apo Jesus kanla. Amêhên, hên narani hilan Apo Jesus, ha bali hên kapitan, ay in-utoh nay na êt hên hata kapitan ya ungnoy kaluguran na hên manupa kanlan Apo Jesus. Hinabi la, ya wanla, "Panginoon, paan kay na kano hên paabala hên humwên ha bali na ta angkarêng-êy ya kamo. 7 Kabay a ya kano hên umarap kamo, noa, iutoh mo tana kano, ay maalíh ya hakit hên ipoh na. 8 Hiya man kano, ay atsi ha

aypa hên kapangyarihan hên kaatag, bayo nag hundaloh ha aypan kapangyarihan na. Ya kaganawan utoh na ay daygên la. No habiên na kanan miha, ‘Mita ka,’ ay mita yay na. No habiên na kanan kaatag, ‘Paidani ka di,’ ay dumani ya. No habiên na kanan ipoh na, ‘Daygên moy hatsi,’ ay daygên na.” 9 Hên nagilam nay habayto ni Apo Jesus ay nag-êpapah ya. Inarap nay kal-atan ya ampanhumonol kana ta hinabi na, “Pakagilamên yo, ayn akon nahêlêk ya miha man ya Israelita, ya êmbayro ya nakataniêh ya paniwala.” 10 Hên nag-orong hilay nay in-utoh hên kapitan, ay ayn nanan hakit ya ipoh.

Biniyay ni Apo Jesus ya lalaki ya anak hên mihay babayi ya bawo

11 A nabuyot, ay nammita hi Apo Jesus ha balayan ya ambaêgên Nain. Kalamo na hilay tagahonol na, haka kal-atan ya kaatag. 12 Hên marani yay na bayro ha pahowên ha balayan, ay nakatupa hila hên kal-atan ya ampammitan mamilbêng, ya kalamo nan indo nan natsi. Ya natsi ay mihay lalaki, ya kamiha-mihaan ya anak hên habaytoy babayi ya bawo. 13 Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya habaytoy indo hên natsi ay naingalwan na ya, kabay hinabi na, ya wana, “Paan kan manangih.” 14 Amêhên, dinumani ya hi Apo Jesus ha bangkay hên anak nan babayi ta tinalan nay langkayan. Kabay tinunggên hilay mamalatay hên natsi. Hinabi ni Apo Jesus kanan natsi, ya wana, “Miyawhay, mimata ka.” 15 Nikno ya hata miyawhay bayo naghabi ya. Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanan indo na, ya wana, “Hatsi ya anak mo, ya nabiyay oman.” 16 Naubuh hilan nipag-êpapah. Pinuri la hi Apo Namalyari, ya wanla, “Main makapangyarihan ya propeta ya nilumtaw kantamo. Hiniraw ni Apo Namalyari hikitamoy Israelita.” 17 Habaytoy tungkol kan Apo Jesus ay nibahwag ha ayri man ya logal ha probinsyan Judea haka ha mamalibot hên Judea.

Ya kotang ni Juan Bautista, ya atsi ha hukulan (Mateo 11:2-19)

18 Impamwang kan Juan Bautista ya balang habaytoy dinyag ni Apo Jesus hên tagahonol ni Juan. 19 In-utoh ni Juan ya lowa kanlan tagahonol na, kan Apo Jesus hên mangotáng kana, no hiya ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, o no mangênggan hila pon hên kaatag. 20 Hên nilumatêng hila kan Apo Jesus, ay hinabi la, “In-utoh kay ni Juan Bautista, ta labay nan mamwangan no hika ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala o no mangênggan kay pon hên kaatag.” 21 Kanan habayto ay mal-at ya inalihan ni Apo Jesus hên hinon hakit, haka nangarawak ya a angkahêlêk. Mal-at êt ya buwag ya pinamukat na. 22 Amêhên, hinabi na kanla, ya wana, “Mag-orong kaw kan Juan ta ipamwang yo kana ya nahêlêk yo haka nagilam yo, ya ampakahêlêk hilay nay buwag, ampakabita hilay nay lumpo, angkaalíh ya hakit lan nag ketong, ampakagilam hilay nay têkkên, ampangoman mabiyay hilay natsi, haka ya Mangêd ya Habi ni Apo Namalyari ay an-ipamwang kanlan mairap. 23 Iningalwan hilay a ampag-alangan ha paniwala la kangko.”

24 Hên nakabitay nay in-utoh ni Juan, ay namipamwang hi Apo Jesus hên tungkol kan Juan kanlan kal-atan, ya wana, “Hinoy nilako yo ha logal ya kabalah-balahan? Êndat yo no ya ihip ni Juan ay nanad tsimbo ya mantêwêg ya angkadanan angin? 25 Hino awud ya nilako yo? Yarin nilako yo ya mihay nakatakop hên mangahampat! Alwa. Hilay nakatakop hên mangahampat, haka ampatsighaw, ay mahêlêk ha balin ari. 26 Hino awud ya nilako yo? Ya mihay propeta? Awo. Pakagilamên yo! Hiyay mihay propeta ya ayn kapantag. 27 Gawan tungkol kan Juan Bautista ya hata nakahulat di ha habi ni Apo Namalyari, ya wana, ‘Mangiutoh ako hên muna kamo, ya mangil-an hên danan mo.’* 28 Anhabiên ko kamoyu, ya ha kaganawan tawo, ayn matag-ay kan Juan Bautista. Êmbayro man, ya pinakamaaypa ya nakapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay matag-ay kan Juan.”

---

* **7:27** Malakias 3:1.

29 Ginilam lan kal-atan kalamo lan máningil buwih ya hinabi na, haka hinumonol
hilangan ha makatoynungan ya Kautuhan ni Apo Namalyari gawan nagpabawtismo
hila kan Juan. 30 Noa, in-ara lan Pariseo haka hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises ya
kalabayan ni Apo Namalyari ha biyay la, gawan a hila nagpabawtismo kan Juan.
31 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Hino awud ya pangiparisan ko kanlan
tawo amêhên? Nanad hino hila kaya? 32 Nanad hilan anak ya ampipammikno ha
pangalindagan hên ampibabaêg, ya wanla, ‘Nanigtsig kay, noa, a kaw tsimmalêk.
Nanyêngên kay, noa, a kaw nakiyêngên.’ 33 Ta nilumatêng hi Juan Bautista hên panay
hên ampagtêêh hên a ampangan ta êmên a maabala ya panalangin na, haka a ya
ampinêm hên alak, noa gawan habayto ay anhabiên yo, ya hinapatan yan narawak ya
a angkahêlêk. 34 Hiko etaman, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nilumatêng di hên
ampakiaêm haka ampinêm hên kalamo yo, noa gawan habayto, anhabiên yo ya hiko
kano ay mahiba, mamminêm hên alak haka kaluguran lan máningil buwih haka kaatag
ya mapanyag kasalanan. 35 Êmbayro man, ay mapaptêgan ya pêtêg ya toro naên ni Juan
Bautista, gawan habaytoy mahêlêk ha pamimiyay lan anhumonol ha toro naên.”

Nangan hi Apo Jesus ha bali ni Simon ya miha kanlan Pariseo

36 Amêhên, main mihay Pariseo ya nag langan Simon ya nanagyat kan Apo Jesus hên
mangan. Kabay hinumwên ya ha bali na ta nangan. 37 Ha balayan ya habayto, ay nag
babayi ya muwang lan kal-atan ya makasalanan ya. Hên namwangan nan babayi ya
ampangan ya hi Apo Jesus ha bali nan Pariseo, ay pinantan na yan makamal ya pabango
ya atsi ha pamyanan ya dyag ha alabastro. 38 Dinumani ya ha bokot ni Apo Jesus, ha
dapit bitsih na hên ampanangih. Nabahá ya bitsih ni Apo Jesus hên luwa na kabay
pinunihan nan habot na, haka na inaro ya bitsih ni Apo Jesus bayo tinugtugan na hên
hatoy pabango. 39 Hên nahêlêk nan habaytoy Pariseo ya nanagyat kan Apo Jesus ya
dinyag nan babayi ay nangihip yan êmên di, “No pêtêg yan propeta ni Apo Namalyari, ay
muwang na dayi ya makasalanan ya hata ampanggapa kana haka bawalên na ya dayi.”
40 Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip nan hata Pariseo, kabay wana, “Simon, main
akon habiên kamo.”
Amêhên, wani Simon, ya wana, “Hinoy habayto?”
41 Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Main loway tawo ya nangútang kanan mihay
mámautang pera. Ya miha ay nangútang hên 500 bayo ya miha ay nangútang hên 50.
42 Hên a hila makabayad, ay naingalwan na hila, kabay a na hilay na pinabayad hên
utang la. Nanad hilay nan pinatawad. Amêhên, hino kanlan lowa ya mantêg manlugud
kanan mámautang pera?”
43 Amêhên, hinabi ni Simon, “Kayno habaytoy nangútang hên mal-at.”
Hinabi ni Apo Jesus, “Awo, hukad ya hinabi mo.” 44 Bayo, pinalingayan nay babayi
haka na hinabi kan Simon, ya wana, “Angkahêlêk moy andaygên hên hata babayi? Hên
hinumwên ako ha bali mo ay a mo ko dinyanan lanêm hên panguyah hên bitsih ko. Noa,
hata babayi, ay luwa na ya pinanguyah nan bitsih ko bayo pinunihan na hên habot na.
45 A mo ko inaro, noa, hiya, ay a na tinêgnan hên inaro ya bitsih ko paubat hên hinumwên
ako. 46 A mo dinyanan laro ya ulo ko, noa, hata babayi, ay bitsih koy tinugtugan nan
pabango. 47 Kabay anhabiên ko kamo ya hadyay lugud na ay pamaptêg ya napatawad
ya kal-atan kasalanan na. Hinoman ya pinatawad bêngat hên pêrad ay manlugud bêngat
hên pêrad.” 48 Amêhên, wani Apo Jesus kanan babayi, “Pinatawad ya kasalanan mo.”
49 Hilay kaatag ya kalamo lan ampangan bayro ay naghabi ha sarili la, ya wanla, “Hinoy
hatsi ya ampamatawad kasalanan?” 50 Noa, hinabi ni Apo Jesus kanan babayi, ya wana,
“Inligtas ka ha parusa hên kasalanan mo gawan paniwala mo kangko. Mag-orong kay
na, hên mapatêkbêk ya nakêm.”

8

Hilay babayi ya nakihonol kan Apo Jesus

1 Pangayari, ay nanoro yay na hi Apo Jesus ha mal-at ya balayan haka baryo.
Impamwang nay Mangangêd ya Habi ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari.
Kalamo na hilay labinloway tagahonol na. 2 Kalamo na êt ya ungnoy babayi ya inalihan
na hên hakit haka ya nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat kanla. Ya miha kanlan
hatoy babayi ay hi Maria, ya ambaêgên Magdalena, ya inalihan hên pitoy narawak ya a
angkahêlêk. 3 Ya miha pon kanla ay hi Juana ya ahawa ni Cusa, ya mihay manungkulan
ha sakop ni Herodes. Kalamo la êt hi Susana haka mal-at êt ya kaatag. Ginamit lan
habaytoy babayi ya sarili lan bandi ya inhaliw lan kaên lan Apo Jesus.

Ya alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Mateo 13:1-9; Marcos 4:1-9)

4 Hên napi-tsi-tsipon ya kal-atan ya ubat ha ay-irin balayan, ay intoro na kanla ni Apo
Jesus ya hata alimbawa, ya wana,
5 "Main mihay lalaki ya namihabwag hên bini. Ha pamihabwag nan bini ay main
bini ya natata ha dann. Habaytoy natorakan bayo tinuktuk hên manok. 6 Ya kaatag
ay natata ha mabato ha mababo ya luta. Tinumubo ya, noa, nayanto, gawan namala
ya luta bayro. 7 Ya kaatag ay natata ha kadiwian. Tinumubo ya bini, noa, tinumêytêy,
gawan diwi. 8 Ya kaatag ay natata ha mataba ya luta. Tinumubo ya habaytoy bini haka
naubuh hên nanagêy hên manimagatoh ya lahí." Hên nahabi nay na ya habayto ni Apo
Jesus ay hinabi nay na êt hên in-ikhaw, ya wana, "Pakaihipên yoy nagilam yo!"

No pata paalimbawa ya panoro ni Apo Jesus
(Mateo 13:10-17; Marcos 4:10-12)

9 Hên labay lan mamwangan hên labinloway tagahonol ni Apo Jesus no hinoy labay
habiên hên alimbawa ya tungkol ha bini, 10 ay hinabi ni Apo Jesus, "Hikaw bat ya
makamwang hên inlihim ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, noa, kanlan
kaatag ay anhabiên ko ha alimbawan bêngat, ta êmên 'Manlêk hila man, ay a la mamwan-
gan ya anhêlkên la. Manggilam hila man, ay a la maintindihan ya angkagilaman la.' "*

Impamwang ni Apo Jesus ya labay habiên hên habaytoy alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Mateo 13:18-23; Marcos 4:13-20)

11 "Êmên ya di ya labay habiên hên hatoy alimbawa. Ya bini ay habi ni Apo Namalyari.
12 Ya nakêm tawo ay in-alimbawa ha natataan bini. Ya bini ya natata ha dann ay habi ni
Apo Namalyari ya nagilam lan tawo, noa, nilumatêng hi Satanas ta inalíh na ya habaytoy
habi ha nakêm la, ta êmên hila a maniwala kan Apo Namalyari, haka a miligtas ha
parusa. 13 Ya bini ya natata ha kabatoan, ay habi ni Apo Namalyari ya tinanggap la hên
main kahiglaan, noa, a nimana ha nakêm la. Naniwala hila pon, noa, hên nilumatêng ya
pamanubuk, ay a hilay na naniwala. 14 Ya bini ya natata ha kadiwian ay habi ni Apo
Namalyari ya ginilam la pon, noa, tampol nialíh ha nakêm la, gawan ha kayagahan,
pibandian, haka katsighaw hên biyay la. Kabay a nabayo ya biyay la, hên nanad ha a
nanagêy ya bini. 15 Ya bini ya natata ha mataba ya luta ay habi ni Apo Namalyari ya
ginilam la, bayo nimana ha nakêm la, gawan mangêd ya nakêm la. Ha pamagtêêh la, ay
nabayoy biyay la."

Ya atáng ay dapat idin ha taganán pamyanan
(Marcos 4:21-25)

---

* **8:10** Isaias 6:9.

16 “Ayn mamagkêt hên atáng bayo halokoban o idin ha hilong pangkatuluyan. Noa,
idin na ha mantêg pamyanan atáng, ta êmên mahawangan ya danan lan anhumwên.
17 Ayn intago ya a miawah. Ayn êt inlihim ya a mamwangan haka mihumbung.
18 “Pakaihipên yoy angkagilam yo, ta no honolên yoy toro ko, ay mapahanan ya pa-
mangintindi yo, noa, no a yon honolên, ay alihên êt kamoyu ya pêpêrad ya naintindihan
yo.”

Hilay ampanggilam habi ni Apo Jesus, ay anlugurên na hên nanad ha pamanlugud na ha indo na, haka hilay patêl na
(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)

19 Amêhên, nilumatêng ya indo ni Apo Jesus haka hilay patêl na, noa, a hila midani
kana gawan ha kal-atan. 20 Main naghabi kana, ya wana, “Atsi di ha ilwangan ya indo
mo haka hilay patêl mo. Labay la kan makahabi.” 21 Noa, wani ni Apo Jesus kanla, “Hilay
ampanggilam habi ni Apo Namalyari haka ampanyag kalabayan na, ay anlugurên ko
hên nanad ha pamanlugud ko ha indo ko, haka hilay patêl ko.”

Pinatunggên ni Apo Jesus ya hadyay angin
(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)

22 Mihay allo, hinumakay ha bangka hi Apo Jesus hên kalamo na hilay tagahonol
na. Hinabi na kanla, “Magbangka kitamo hên lumipay.” Kabay nag-umpisa hilay nan
lumipay. 23 Ha pamanlumipay la, ay nabêlêw ya hi Apo Jesus ha bangka. Amêhên,
nagkamain hên hadyay angin, haka ya bangka la ay angkapnoy nan lanêm, kabay atsi
hila ha kapapotog. 24 Pinukaw la ya, ya wanla, “Panginoon! Panginoon! Ampilêmêh
kitamina!” Nimata ya, ta binawal nay angin haka hadyay tandulon. Tinunggên ya angin
haka tandulon, hên nagpatêkbêk. 25 Hinabi na kanla, ya wana, “Ayn kaw awud hên
tsiwala kangko!” Nalimwan hila. Nag-êpapah hilan nihahabi, ya wanla, “Hino kaya ya
hatsi ya ampakabawal hên angin haka lanêm, bayo anhumonol hila kana?”

Namaalíh hi Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat kanan mihay lalaki ya Gergeseno
(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)

26 Amêhên, nilumatêng hilan Apo Jesus ha logal lan Gergeseno† ha lipay lanêm ha
êtêb hên probinsyan Galilea. 27 Pagtaoy ni Apo Jesus ha bangka ay tinupa ya hên
mihay lalaki ya taga bayro ha balayan ya habayto ya hinapatan hên nangarawak ya
a angkahêlêk. Nabuyot yay nan, a ampagtakop. A yay na ampaidi ha bali, ta ampaidi ya
tana ha pay-ilbêngan. 28 Hên nahêlêk na hi Apo Jesus, ay nan-angaw ya, bayo nandoko
ya, hên nakadêngdêng ha arapan na, ta makhaw nan hinabi, ya wana, “Jesus, Anak ni
Apo Namalyari, awta ampakiêmênan mo ko? Ampakihabi ko kamo ya a mo ko dayin
parusaan.” 29 Hinabi nay habayto gawan ampaalihên ni Apo Jesus ya nangarawak
ya nipanhumapat kanan lalaki. Hata lalaki ay panay anhapatan hên nangarawak
ya a angkahêlêk. Agyan ambantayan la ya hên kabaryo na, haka an-itaykala la ya
gamêt haka bitsih na, ay pamboytoên nan bat ya habayto, bayo an-ipalako la ya ha
marayo ha tawo hên hatoy nipanhumapat kana. 30 Amêhên, nangotang hi Apo Jesus, ya
wana, “Hinoy langan mo?” Wanlan hinumapat kana etaman, “Libo-Libo.” Hinabi lay
habayto, gawan mal-at ya nangarawak ya a angkahêlêk ya nipanhumapat kanan lalaki.
31 Habaytoy hinumapat ay nakiingalo kan Apo Jesus, ya paan hila dayin iutoh ha logal
ya kaparusaan, ya ayn anggaan ya kalalêan.

32 Main kal-atan baboy bayro ya ampipambuk ha bung-oy ya narani ha lanêm. Naki-
ingalo hilay hinumapat hên paulayan hila dayi hên humapat kanlan baboy. Pinaulayan
na hila etaman ni Apo Jesus. 33 Kabay inumalih hila kanan lalaki ta nipanhumapat hila

† **8:26** Geraseno o Gadareno ha kaatag ya Kahulatan Griego.

kanlan baboy. Habaytoy baboy ya hinapatan la, ay nipamwayun palohan ha natalindah ya laylay lanêm hên nilêmêh ha dagat-dagatan.

34 Hên nahêlêk lan manayhay hên baboy ya nalyari, ay nipamwayu hila ta impamwang lay habayto ha kaganawan baryo haka ha balayan la. 35 Hên nagilam lay balita la, ay nilako lan hinlêk ya nalyari. Hên nilumatêng hila kan Apo Jesus ay nahêlêk lay lalaki, ya inalihan nangarawak ya a angkahêlêk. Nakatakop yay na haka ampikno ya ha dani ni Apo Jesus hên mapatêkbêk ya ihip. Nipangkalimo hila ha kapangyarihan ni Apo Jesus. 36 Impamwang lan nakahêlêk ya dinyag ni Apo Jesus, no ay-êmên yan namaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat kanan lalaki. 37 Bayo nakiingalo hilay Gergeseno ya atsi bayro, kan Apo Jesus, ya mag-alíh ya ha logal la. Dinyag lay habayto gawan hadyay limo la. Kabay hinumakay hilan Apo Jesus ha bangka hên paorong. 38 Hên nakitan nan lalaki ya inalihan nangarawak ya a angkahêlêk, ya paalíh hilan Apo Jesus, ay nakiingalo ya hên gêtan ya dayi, noa, impaorong na ya ni Apo Jesus, ya wana, 39 "Muli kay na ha bali mo, ta ipamwang mo ya kangêran ya dinyag kamo ni Apo Namalyari." Nammita yay nay lalaki ta impamwang na ha boon balayan ya habayto ya tungkol ha dinyag ni Apo Jesus.

Biniyay ya anak ya babayi ni Jairo haka pinaalíh ya hakit hên mihay babayi ya labinloway taon nanan ampaghakit

(Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)

40 Amêhên, ha pag-orong lan Apo Jesus hên nagbangkan ubat ha lipay, ay hinumigla hilay kal-atan ya ampangênggan kana. 41 Main dinumani hên nandoko hên nakadêngdêng ha bitsih ni Apo Jesus ya mihay ampamaala ha sinagoga bayro, ya nag langan Jairo. Nakiingalo ya kan Apo Jesus, ya kihonol ya dayi kana ha bali na, 42 gawan ampamêrad-pêrad yay nan matsi, ya kamiha-mihaan nan anak ya babayi, ya main manga labinloway taon.

Kaban ampita hilan Apo Jesus ha bali ni Jairo, ay ampi-pipiitan la yan kal-atan ya nakihonol kanla. 43 Kalamo lan hata kal-atan, ya mihay babayi, ya labinloway taon nanan andayaên. [Naiubuh nay na ya pibandian na ha hino-hino kay na hên ya doktor, noa, ayn nakaalíh hakit na.] 44 Kaban ampammita hila, ay dinumani ya hatoy babayi ta ginap-an nay laylayan takop ni Apo Jesus ha dapit bokotan, haka tambêng tinunggên ya ampantoloy daya na. 45 Tampol yan nangotang hi Apo Jesus, "Hinoy nakagapa hên takop ko?" Hên ayn mangamin, ay hinabi ni Pedro, "Panginoon, ampilolopungan la ka, haka la kan ampi-pipiitan hên kal-atan!" 46 Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Main nakagapa hên takop ko, ta natanam ko ya main inalihan hakit gawan ha kapangyarihan ko." 47 Hên namwangan nan babayi ya napansin ni Apo Jesus ya dinyag na, ay ampamêgpêg yan inumarap kana, hên nandoko hên nakadêngdêng. Ha arapan lan kal-atan, ay impamwang na no pata ginap-an na ya takop ni Apo Jesus, haka no ay-êmên tambêng hên tinunggên ya ampantoloy daya na. 48 Amêhên, wani Apo Jesus kanan babayi, "Inalíh ya hakit mo gawan ha paniwala mo kangko. Muli kay na hên mapatêkbêk ya ihip."

49 Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya ubat ha bali ni Jairo, ya naghabi, "Natsi ya anak mo. A minan abalaên hi Apo Jesus hên maniraw ha bali." 50 Noa, hên nagilam ni Apo Jesus ya habayto, ay wana kan Jairo, "Paan kan maglungkot. Maniwala ka tana kangko, ta ma-alíh ya hakit hên anak mo." 51 Panlumatêng la ha bali lan Jairo, ya pinahowên nan bêngat ni Apo Jesus ay hi Pedro, hi Juan, hi Santiago haka hilay toa hên hata anak. 52 Naubuh hilan ampipanangih haka ampipanyêngên ya atsi bayro, kabay hinabi na kanla, "Paan kaw manangih ta a ya natsi. Nabêlêw yan bêngat." 53 Kinailyan la ya hi Apo Jesus, ta muwang la ya pêtêg yay nan natsi. 54 Noa, tinalan ni Apo Jesus ya gamêt nan anak ta hinabi na, "Anak ko, mimata ka." 55 Nabiyay yan oman

haka tambêng yan nimata. Hinabi na êt ni Apo Jesus ya pakanên la ya. 56 Nag-êpapah ya
toa nan anak, noa, binawal na hila hên paan ipamwang ha kaatag ya biniyay nay anak.

9

Inutuhan na hilan manoro ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na ya binaêg lan apostol etaman
(Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13)

1 Mihay allo, ay tsinipon ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na, ta dinyanan na
hila hên kapangyarihan haka tungkulan hên mamaalíh hên hakit haka kaganawan
nangarawak ya a angkahêlêk. 2 Bayo in-utoh na hila hên mamitoro hên tungkol ha
pamanlokop ni Apo Namalyari haka mamaalíh hên hakit. 3 Bayo hila nammita, ay
hinabi na kanla, "Paan kaw mantan hên hinoman ya nanad ha têkên, balutan, puto,
pera, haka takop. 4 Magdahêl kaw ha balin managyat kamoyu, haka bayro kaw tana
angga ha a pon nayari ya pamitoro yo ha logal ya habayto. 5 No a la kaw tanggapên
ha mihay logal, ay bayo kaw mag-alíh bayro, ay ikampag yoy tuwapok ha bitsih yo, ta
êmên la mamwangan ya atsi tana kanla no lumatêng kanla ya parusa ni Apo Namalyari."
6 Amêhên, nammita hilay na hên mamitoro hên Mangangêd ya Habi haka hên mamaalíh
hên hakit ha ayri man ya logal.

Niyumagah hi Herodes Antipas
(Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29)

7 Hên nagilam ni Gobernador Herodes Antipas ya ampamaala ha Galilea ya tungkol
ha kapapaêpapah ya andaygên lan Apo Jesus, ay nanyagah yay na, gawan main am-
paghabin hi Apo Jesus ay Juan Bautista ya impapatsi na, ya nangoman nabiyay. 8 Main
kaatag ya ampaghabin nagpahlêk ya hi propeta Elias.* Ampaghabi êt hên kaatag, ya
nangoman nabiyay ya miha kanlan kaatag ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo
Namalyari hên haton lagi. 9 Amêhên, hinabi ni Gobernador Herodes Antipas, ya wana,
"Impapotoh kinay ulo ni Juan Bautista, noa, hinoy hata lalaki ya angkababalit-an kon
habaytsi ya angkalyari?" Kabay labay na ya dayin mahêlêk hi Apo Jesus.

Liman libo ya pinakan ni Apo Jesus
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Juan 6:1-14)

10 Hên nag-orong hilay nay labinloway apostol, ay hinabi la kan Apo Jesus ya dinyag
la. Gintan na hila, hên kakapag lan bêngat, ha balayan Betsaida. 11 Hên namwangan lan
kal-atan, ya atsi hila bayro, ay nangamat hila. Dinambi na hila etaman ni Apo Jesus.
Intoro na kanla ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari bayo namaalíh yan hakit
la.
12 Hên maranin matata ya allo ay dinumani kana ya labinlowa hên naghabi kana, ya
wanla, "Dayi ipalako mo hilay kal-atan ha balang baryo, ya alwan marayo di ta êmên hila
makatsikap hên maêkan la haka mapagdahêlan la gawan ayn bali di." 13 Noa, hinabi na
kanla, ya wana, "Hikaw tanay mam-i kanla hên maêkan la." Hinabi la, ya wanla, "Main
kitamon bêngat hên limay puto haka loway kênan lanêm. Labay mo hên manaliw kay
hên kaên hên hatsi ya kal-atan?" 14 Hinabi lay habayto, gawan main manga liman libo
ya lalaki bayro. Noa, hinabi ni Apo Jesus kanlan labinloway tagahonol na, ya wana,
"Paiknoên yo hilan pusto-pusto ya mani-limampo ha balang pusto." 15 Dinyag la ya
kalabayan ni Apo Jesus. Pinaikno la ya kal-atan. 16 Kingwa ni Apo Jesus ya limay puto
haka loway kênan lanêm. Naningla ya, ta pinahalamatan nay hatsi kan Apo Namalyari.
Pino-potoh nay habayto, ta impatayak na kanlan tagahonol na. 17 Ya kaganawan tawo
ay nakaêkan angga ha nangabhoy hila. Hên tsinipon la ya tagan, ay nakapno hila êt hên
labinloway lubon.

---

* **9:8** Ya mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari.

Hinabi ni Pedro ya hi Apo Jesus, ay hiyay Cristo, ya impangakon Mámiligtas (Mateo 16:13-28; Marcos 8:27-9:1)

18 Mihay allo hên ampanalangin yan miha na hi Apo Jesus, ay dinumani kana ya
tagahonol na. Kinotang na hila, ya wana, “Hino ko kano?” 19 Kabay hinabi la, “Wanlan
kaatag ya hika ay hi Juan Bautista. Noa, wanlan kaatag êt ya hika ay hi Propeta Elias.
Hilay kaatag êt ay ampaghabin nabiyay hên oman ya miha kanlan unan mámipamwang
hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.” 20 Wana êt kanla ni Apo Jesus, “Kamoyu
etaman, hino ko ha ihip yo?” Wani Pedro etaman, “Hika ya Mesias, ya Cristo, ya
impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.”
21 Noa, binawal na hila hên ipamwang ya hatoy hinabi ni Pedro ha hinoman. 22 Wana
êt ni Apo Jesus, “Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay kailangan magtêêh hên
hadyay pamagdusa. Hikoy araên lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Araên la kon toa
ya nag tungkulan ha bansa, haka araên la ko êt hên ampamaala kanlan pari. Ipapatsi la
ko, noa, ha ikatlon allo ay biyayên akon oman.”
23 Bayo pinarani nay kal-atan hên kalamoy tagahonol na, ta wana kanla, “Hilay labay
hên humonol kangko, ay dapat lan liwaan ya sarili lan kalabayan. Allo-allo ay dapat
nakal-an hilan magtêêh hên kairapan, o matsi man, ya maialimbawa ha pamakay
hên nabyat ya koros. 24 Hilay a mabay hên humonol kangko, gawan a la labay hên
mangoman ya pamimiyay la, ay maalihan êt hên biyay. Noa, hilay matsi gawan ha
paniwala la kangko, ay dyanan biyay ya ayn angga. 25 Agyan mikamihan kanan mihay
tawo ya pibandian di ha luta, ay a na mapakinabangnan ya habayto, no hiya etaman
ay mipalako ha kaparusaan ya ayn angga! 26 Ya balang maykarêng-êy ha toro ko, haka
kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay ikarêng-êy ko hila êt ha pag-orong ko di.
Ha pag-orong ko di, ay atsi kangko ya kapahilêw ya kahampatan ko, ya kapahilêw ya
kahampatan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka ya kapahilêw ya kahampatan lan
anghel na. 27 Pakagilamên yoy habaytsi, ya main ungno di kamoyu ya a matsi angga ha
mahêlêk la, ya nilumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari.”

Hi Apo Jesus, hi apo Moises, haka hi apo Elias (Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)

28 Hên nalabah ya manga waloy allo paubat hên hinabi nay habayto ni Apo Jesus,
ay nilumakat ya ha tawgtug ta manalangin. Pinaglamo na hi Pedro, hi Juan haka hi
Santiago. 29 Kaban ampanalangin ya, ay naoman ya itsura na. Ya takop na ay nag-in
bapan putsi ya kapahilêw. 30 Namakonkaynaman ay main loway lalaki ya nagpahêlêk
ya ampaghabi kan Apo Jesus. Hila ay hi apo Moises haka hi apo Elias ya lowa kanlan
manan mámipamwang ya an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. 31 Bat nilumtaw ya hata
lowa hên main kapangyarihan haka ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari, ta
pinihabian lay kamatsan kan Apo Jesus ya malyari ha balayan Jerusalem. 32 Hi Pedro
haka hilay loway lamo na ay nabêlêw, noa, nipaalimugat hila ta nahêlêk la ya kapahilêw
ya kahampatan ni Apo Jesus haka ya loway lalaki ya kalamo na. 33 Pammita lan lalaki,
ay hinabi ni Pedro, ya wana, “Panginoon, mangêd ya atsi kitamo di. Manyag kay hên
tatloy hawong. Miha kamo, miha kan apo Moises, haka miha kan apo Elias.” Hinabi nay
habayto ni Pedro gawan nakatsigag ya. 34 Ampaghabi ya pon hi Pedro hên inupungan
hila hên ginêm. Kabay nalimwan hilan Pedro. 35 Haka main hilan nagilam ya habi ya
ubat ha ginêm, ya wanan habi, “Hatsi ya anlugurên kon Anak. Gilamên yoy habi na!”
36 Hên tinunggên ya habi, ay mimiha na tana ni Apo Jesus ya nahêlêk la. A la pon hinabi
ha hinoman ya habaytoy nahêlêk la.

Namipaplag hi Apo Jesus hên hinumapat hên ampamatugaw ha mihay anak ya lalaki (Mateo 17:14-18; Marcos 9:14-27)

37 Hên humonoy allo, hên nakalohan hilay na ha tawgtug, ay tinupa hilan Apo Jesus
hên kal-atan. 38 Namakonkaynaman ay namaêg ya mihay lalaki, ya wana, "Mánoro, in-
galwan mo dayi ya anak koy lalaki gawan hiyay kamiha-mihaan kon anak. 39 Bêngat yan
andawhongên hên anhumapat kana, bayo ampiangaw-angaw ya. An-ibuwad-buwad
na yan hata anhumapat kana angga ha ampaggalak ya bêbêy na. Ampakahakitan na ya
haka a na labay itêgên ya pamahakit na kana. 40 Impapakahabi kina ha tagahonol mo
ya paalihên la ya, noa, a la ya agyu hên paalihên." 41 Amêhên, wani Apo Jesus, "Hikaw ya
angkabiyay amêhên ay ayn paniwala haka hadyay karawakan yo. Aydin angga kataw
hên pakilamoan haka pakitagalan?" Bayo wana kanan lalaki, "Gêtan mo di ya anak mo."
42 Kaban andumani ya anak ay impatumba yan hatoy hinumapat kana haka imbuwad-
buwad na ya. Noa, hi Apo Jesus ay namawal kanan hinumapat haka namipaplag kana,
bayo in-orong nay anak ha toa na. 43 Naubuh hilan nag-êpapah ha kapangyarihan ni Apo
Namalyari.

Inoman nan hinabi ni Apo Jesus ya patsên ya (Mateo 17:22-23; Marcos 9:30-32)

Kaban ampag-êpapah hila ha balang dyag ni Apo Jesus, ay hinabi na kanlan tagahonol
na, ya wana, 44 "Pakagilamên yo. Hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit
ha kapatsi ko." 45 Noa, a la naintindihan hên tagahonol na ya habaytoy hinabi na,
gawan habaytoy a impamwang kanla ni Apo Namalyari. Haka malimo hila etaman hên
mangotáng.

No hino ya matag-ay ya tungkulan (Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)

46 Mihay allo ay pinihuhubakan lan tagahonol ni Apo Jesus no hino kanla ya matag-
ay ya tungkulan. 47 Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la, kabay pinairêng nay mihay
anak ya nanawa ha dani na. 48 Haka wana kanla, "Hinoman ya ampaniwala kangko,
ya ampananggap kanlan maaypa ya nakêm nanad hata anak, hên gawan habaytoy
paniwala la kangko, ay hila ya matag-ay ya tungkulan. Ta ha pananggap la kanla, ay
nanad hiko ya antanggapên la. Hila etaman ya ampananggap kangko, ay antanggapên
la hi Apo Namalyari ya namiutoh kangko."

Hilay a ampanalanghang kantamo, ay ampanawop kantamo (Marcos 9:38-40)

49 Wani Juan kan Apo Jesus, "Nahêlêk naên ya mihay lalaki ya ampamaalíh hên
nangarawak ya a angkahêlêk ha langan mo. Binawal naên ya gawan alwa tamo yan
kalamo." 50 Noa, wani Apo Jesus kana, "Paan yo yan bawalên, ta hilay a ampanalang-
hang kamoyu ay ampanawop kamoyu."

A la tinanggap hi Apo Jesus ha mihay baryo ha Samaria

51 Hên marani ya allon pamag-orong ni Apo Jesus ha langit, ay tinalagá na hên
maniraw ha balayan Jerusalem. 52 Main yan in-utoh ya nuna kana ha mihay baryo
ha Samaria hên namil-an pagdahêlan lan Apo Jesus. 53 Noa, a la ya tanggapên bayro
gawan magsimba ya ha Jerusalem, haka hilay Samaritano haka hilay ampagsimba ha
Jerusalem ay a angkapiintindi. 54 Hên namwangan lan tagahonol na, hi Santiago haka
hi Juan, ya nalyari, ay hinabi la, ya wanla, "Panginoon, labay mo hên mamaaypa kay hên
apoy ya ubat ha langit êmên hila mangamamatsi?" 55 Noa, pinalingayan na hila, haka
hinabyanan na hila. 56 Amêhên, nammita hila ha kaatag ya baryo.

Hilay labay hên kihonol kan Apo Jesus (Mateo 8:19-22)

57 Ha pammita la, ay main lalaki ya naghabi kana, "Mánoro, kihonol ako kamo ayri
man ya lakwên mo." 58 Hinabi etaman kana ni Apo Jesus, "Hila man ya ahon lalê ay

main lêyang ya ampaidyanan, haka hilay manok lalê ay main halay, noa, hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay ayn dyanan di ha luta." 59 Bayo, hinabi na kanan kaatag, ya wana, "Kihonol ka kangko." Noa, hinabi nan hatsi, ya wana, "Panginoon, paulayan mo ko pon hên mamilbêng toa ko." 60 Noa, hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, "Paulayan mo hilay ayn biyay ya ayn anggaan hên mamilbêng kapareho lan natsi. Noa, hika ay dapat hên mamipamwang hên tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari." 61 Main kaatag ya naghabi, ya wana, "Panginoon, kihonol ako kamo, noa, paulayan mo ko pon hên magpamwang ha bali." 62 Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, "Alwan hêpat ha mihay manyarol hên panay hên mamalingay. Êmbayro êt, alwan hêpat hên makilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya hilay a nakapêptêng ya ihip ha pamanhumonol kana."

10

Namiutoh ya hi Apo Jesus hên pitumpo boy lowa ya kaatag ya tagahonol na, ta êmên hila manoro hên habi ni Apo Namalyari

1 Pangayari hên habayto, ay namili ya hi Apo Jesus hên pitumpo boy lowa ya kaatag ya tagahonol na. Impauna na hila hên lowa-lowa ha balang balayan haka ha balang baryo ya lakwên na, ta êmên hila manoro hên habi ni Apo Namalyari. 2 Bayo hila nammita, ay hinabi na kanla, "Hilay kal-atan ya labay hên manggilam hên tungkol kan Apo Namalyari, ay nanad hilan pali ya nawto ya maranin gapahên, gawan nakal-an hilay na hên maniwala. Mal-at ya gapahên, noa, u-ungnon bêngat hilay manggapah. Kabay ihalangin yo kan Apo Namalyari, ya nag pali, ya mamiutoh ya hên kaatag êt, ya kapareho yon manggapah, ta êmên hila etaman manoro hên tungkol kana. 3 Hali, mita kaw na. Noa, kaillag kaw, ta hikaw ay nanad anak tupa, ya an-iutoh ko kanlan nanad ahon lalê, ya mapamatsin tupa. 4 Paan kaw mantan hên pera, balutan, o paghagili hên pag-apin bitsih yo. A kaw magpabuyot hên maghabi ha katupa yo ha dann. 5 Bayo kaw hên humwên ha mihay bali, ay habiên yo pon, 'Lumatêng dayi kamoyu ya ingalo ya pan-idin ni Apo Namalyari.' 6 No ya nakêm lan hatoy nag bali ya anlakwên yo ay nakal-an hên mananggap ingalo ni Apo Namalyari, ay makatanggap hilan habayto. No a hila nakal-an hên mananggap ingalo na, ay a hila makatanggap hên habayto. 7 Bayro kaw tanan maglaêh ha dinahêlan yoy bali. A kaw paálih-álih hên katuluyan yo. Kaên yo, haka inêmên yo, ya hinon iarap la kamoyu, ta hilay mag-obra ay dapat dyanan hên suweldo. 8 Ha balang balayan ya lakwên yo, no tanggapên la kaw, ay kaên yo ya iarap la kamoyu. 9 Paalihên yoy kaganawan hakit lan nipaghakit, bayo habiên yo kanlan atsi bayro ya êmên di, 'Dinumani kamoyu ya pamanlokop ni Apo Namalyari.' 10 Noa, paglatêng yo ha mihay balayan, ta a la kaw tanggapên, ay paan kaw magdahêl bayro. Bayo kaw mita, ay habiên yo kanla ya êmên di, 11 'Agyan tuwapok hên balayan yo, ya nipagpak ha bitsih naên, ay ikampag naên bayo kay mita, ta êmên yo mamwangan ya atsi tana kamoyu no lumatêng kamoyu ya parusa ni Apo Namalyari. Pakaihipên yo ya dinumani kamoyu ya pamanlokop na, noa, a kaw nagpalokop.' " 12 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, "Pakagilamên yo, mabyat ya parusa kanlan taga-balayan Sodoma ya inulam ni Apo Namalyari hên hato, gawan hadyay kasalanan la. Noa, ha allon pamipapawa ni Apo Namalyari hên nagpalokop kana ha a nagpalokop kana, ay mas mabyat ya parusa kanlan hata balayan ya a nananggap kamoyu kanan parusa kanlan taga-balayan Sodoma."

Ya babalá kanlan a nipaghêhê
(Mateo 11:20-24)

13 Inhundo ni Apo Jesus ya paghabi na, ya wana, “Kaingalo kaw ya taga-balayan
Corazin haka taga-balayan Betsaida gawan a yo paghêhêan hên talibatokan ya pa-
manyag yon kasalanan, agyan mal-at ya kapapaêpapah ya dinyag ko bahên. Mabyat ya
kasalanan lan taga-balayan Tiro haka taga-balayan Sidon. Noa, no nadyag dayi kanla
ya kapapaêpapah ya dinyag ko bahên ha Corazin boy Betsaida, ay tampol la dayi bayton
impahlêk ha dyag la ya pinaghêhêan haka tinalibatokan la ya pamanyag lan kasalanan,
hên taga-Tiro haka Sidon. 14 Lumatêng lano ya allon pamipapawa ni Apo Namalyari hên
nagpalokop kana, ha a nagpalokop kana, ay mas mabyat ya pamarusa kamoyun taga-
Corazin haka Betsaida kanan pamarusa kanlan taga-Tiro haka Sidon. 15 Hikaw êt, ya
taga-balayan Capernaum, êndat yo no mipalako kaw ha langit hên mananggap papuri,
noa, ihamwag kaw ha impiyerno.” 16 Hinabi na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na,
ya wana, “Hilay ampanggilam kamoyu, ay ampanggilam kangko. Hilay ampangara
kamoyu, ay hiko ya an-araên la. Hilay ampangara kangko, ay an-araên la hi Apo
Namalyari ya namiutoh kangko.” Hên nayari yay nan naghabi hi Apo Jesus, ay nammita
hilay nay pitumpo boy lowa.

Ya pag-orong hên pitumpo boy lowa ya in-utoh ni Apo Jesus

17 Pag-orong lan pitumpo boy lowa, ay hadyay higla la. “Panginoon,” wanla, “hila man
ya nangarawak ya a angkahêlêk ay nag-alíh gawan ha kapangyarihan mo hên impaplag
naên hila.” 18 Hinabi ni Apo Jesus kanla, “Nahêlêk ko hi Satanas ya innabo ubat ha
langit, ya nanad ha kagalingan hên kimat. 19 Dinyanan kataw hên kapangyarihan hên
torakan ya kapatsi tamo, ya hilan Satanas. Hila ay nanad utan haka mahlay ya konipit
ya makamatsi, noa, a kaw mahakitan, torakan yo hila man. 20 Êmbayro man, ay paan
kaw humigla, gawan hikaw ay namaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk. Noa, dapat
humigla kaw, gawan nakahulat ha langit ya langan yo, ya labay habiên ya nag biyay
kaw na hên ayn angga kalamo ni Apo Namalyari.”

Pinuri ni Apo Jesus hi Apo Namalyari
(Mateo 11:25-27; 13:16-17)

21 Hên habayto, ay pinahigla hi Apo Jesus hên Espiritu ni Apo Namalyari. Nanalangin
ya hên êmên di, “Tatang ko ha langit, ampahalamatan kata, ya ampamaala ha langit
haka luta, gawan impamwang mo ya tungkol kangko kanlan maaypa ya nakêm, ya a
mo impamwang kanlan matag-ay ya pinag-aralan, ya matag-ay ya nakêm. Awo, Tatang,
ta habaytoy kalabayan mo.”

22 Bayo wani ni Apo Jesus kanlan kal-atan, “In-ubuh nan impamwang kangko hên
Tatang ko, hi Apo Namalyari ya tungkol kana. Ayn taganán makakilala kangko, ya Anak
na, no alwan hiyan bêngat ya Tatang ko. Ayn êt taganá hên makakilala kanan Tatang ko,
no alwan hikon bêngat, ya Anak na, haka hilay piliên ko hên makakilala kana.”

23 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol nan bêngat, ya wana, “Iningalwan
kaw, gawan angkakit yo ya dyag ko. 24 Hên hato, ay mal-at ya mámipamwang hên
an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka main ari ya labay dayi hên makahêlêk hên
angkakit yo. Labay la dayin magilaman ya angkagilaman yo. Noa, a la nahêlêk ya
angkakit yo. A la êt nagilam ya angkagilaman yo.”

Ya alimbawa ya tungkol ha lalaki ya taga-probinsyan Samaria ya nakaingalo

25 Minghan, main mánoron Kautuhan ni apo Moises ya nirêng, ta tuksoên na dayi hi
Apo Jesus, ya wana, “Mánoro, hino ya daygên ko ta êmên ako madyanan hên biyay ya
ayn angga?” 26 Kabay nangotang hi Apo Jesus kana, “Hinoy nakahulat ha Kautuhan ni
Apo Namalyari? Hinoy angkabáha mo bayro?” 27 Amêhên, hinabi nan lalaki, ya wana,
“Dapat lugurên tamo hi Apo Namalyari, ya Panginoon hên boon nakêm, boon ihip, haka
boon hêkaw. Dapat tamo etaman hên lugurên ya kapareho tamo hên nanad pamanlugud

tamo ha lawini tamo.” 28 “Pêtêg ya hinabi mo,” wani Apo Jesus. “No daygên mo ya
habain, ay madyanan kan biyay ya ayn angga.”
29 Nangotang yay na êt kan Apo Jesus ya hata mánoron Kautuhan, gawan a na labay
hên mipakarêng-êy ya, ya wana, “Hinoy kapareho ko?”
30 Kabay hinabi ni Apo Jesus, “Minghan main lalaki ya anlumohan ubat ha balayan
Jerusalem palako ha balayan Jerico. Tinambangan la ya hên nangarawak ya lalaki.
Kingwa lay takop na. Pinakatumbuk la ya êt. Bayo imbalag la ya hên pêrad tanan
natsi. 31 Amêhên, ay main pari tamon taga-probinsyan Judea, ya nagdann bayro. Hên
nakit nay hatoy pêrad tanan matsi, ay nagtugigih ya. 32 Êmbayro êt ya dinyag hên mihay
Levita, ya kapareho tamon taga-probinsyan Judea ya nagdann bayro, ay nagtugigih ya
êt. 33 Noa, main mihay taga-probinsyan Samaria, ya nagdann bayro. Nahên nahêlêk nay
lalaki ya tinambangan, ay naingalwan na ya. 34 Nilako nay tinambangan, ta tinambalan
nan alak haka laro ya manihugat-hugat na, bayo kinêlkêlan nay habayto. Inhakay na
ya ha anhakyan na, hên palako ha mihay bali ya pagdahêlan ya pan-upaan. Hinayhay
na ya bayro. 35 Nahên nagwatah, ay nam-i yan pera kanan hata nag bali, ta wana,
‘Hayhayên mo ya. No kulang ya hata an-ibalag ko, ay bayaran ko tana ya kulang ha pag-
orong ko di.’ ” 36 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus ha mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya
wana, “Kanlan hatoy tatlo ya nagdann bayro ha lalaki ya tinambangan, ay hinoy main
pamikipatêl ha kapareho na?” 37 “Hatoy nakaingalo kana,” wanan mánoron Kautuhan
ni apo Moises. Kabay wani Apo Jesus, “Mita kay na, ta êmbayro êt ya daygên mo.”

Hiniraw ni Apo Jesus hilay mitataali, ya hi Marta haka hi Maria

38 Inhundo ni Apo Jesus haka hilay tagahonol na ya pammita la. Nilumatêng hila ha
balayan ya main babayi ya nag langan Marta ya nanagyat kanlan Apo Jesus ha bali
na, ta mangan. 39 Main yan ali hi Marta hên mihay babayi ya nag langan Maria, ya
nikno ha danin bitsih ni Apo Jesus hên ampanggilam toro na. 40 Noa, nampotog ya hi
Marta ta mal-at ya an-iluto na hên mimiha na. Kabay hinabi na kan Apo Jesus, ya wana,
“Panginoon, a mo angkadambi ya pinaulayan na kon ali ko hên manluto hên mimiha ko?
Iutoh mo ya dayi hên hawpan na ko.” 41 “Marta, anak ko, mampotog ka ha kal-atan dyag.
42 Mihan bêngat ya kailangan. Pinili ni Maria ya mangêd, ta panggilamên nay panoro ko.
Ayn mamawal kana.”

11

Ya panoro ni Apo Jesus ya tungkol ha Panalangin (Mateo 6:9-13; 7:7-11)

1 Minghan nanalangin ya hi Apo Jesus ha mihay logal. Pangayari na, ay hinabi kana
hên mihay tagahonol na, ya wana, “Panginoon, toroan mo kay dayi hên manalangin hên
nanad panoro ni Juan Bautista ha tagahonol na.” 2 Hinabi ni Apo Jesus, “No manalangin
kaw, ay êmên di ya habiên yo:
‘Tatang, puriên ka dayi hên balang miha.
Dayi lumatêng ya pamanlokop mo.
3 Dyanan mo kay dayi hên kaên ya kailangan naên amêhên.
4 Patawarên mo kay dayi ha kasalanan naên ta ampatawarên naên etaman ya ka-
ganawan ya nakadyag kasalanan kannaên.
Paan mo kay paulayan hên matukso.’ ”
5 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Waringan, ya miha
kamoyu ay lumatêng ha balin kaluguran na hên bonak yabi, ta habiên na ya êmên di,
‘Kalalaki, dyanan mo ko pon hên maêkan. 6 Nilumatêng ya kaatag ya kaluguran ko ya
nagdann di, ya ubat ha marayo, noa, ayn akon maipakan kana.’ 7 Êmbayro man, ay
hinabi nan kaluguran na ha lalên bali na, ya wana, ‘A mo kon abalaên. Nakakabat ya

ilwangan, ta angkabêlêw kay, anggan maának ko. A ko kaimata hên mam-in kailangan mo.'
8 "Anhabiên ko kamoyu ya no a ya dayi mimata gawan ha pamilulugud la, ay mimata
ya gawan pamalêkpêk hên hata kaluguran na, bayo idin nay kailangan hên kaluguran
na. 9 Kabay wangko kamoyu, pakapakikwaan yoy kailangan yo kan Apo Namalyari, ta
dyanan na kaw. Pakatapolên yo ya kailangan yo kana, ta hawpan na kaw. Pakabaêgên
yo ya, ta gilamên na kaw hên nanad ha kabat ya loatên. 10 Daygên yoy habayto, ta hilay
ampakikwa ay dyanan. Hilay ampanapol hên kailangan la kana ay makatapol. Hilay
ampamaêg ay gilamên hên nanad ha kabat ya loatên. 11 Ayn miha man kamoyu ya mam-
in nabiyay ya utan ya makamatsi ha anak yo, no kikwa yan kênan lanêm. 12 Ayn etaman
mam-in mahlay ya konipit ha anak na, no kikwa yan poga. 13 Makasalanan kaw man,
ay kamwang kaw hên mam-in ikakangêd ha maának yo. Hi Apo Namalyari pon kaya,
ya Tatang tamo ha langit, ya ayn kasalanan, ay yarin a ya mamahapat hên Espiritu na
kanlan balang kikwan habayto kana!"

Ya kapangyarihan ni Apo Jesus ay ubat kan Apo Namalyari, alwan ubat kan Satanas (Mateo 12:22-30; Marcos 3:20-27)

14 Minghan impaplag ni Apo Jesus ya mihay narawak ya a angkahêlêk ya hinumapat,
hên namaomêl ha mihay lalaki. Hên inumalih yay na, ay ampakahabi yay nay omêl.
Nag-êpapah hilay kal-atan ya atsi bayro. 15 Noa, panhabiên lan kaatag, ya pamaalíh ni
Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk, ay ha kapangyarihan ni Satanas,* ya poon
lan nangarawak ya a angkahêlêk. 16 Hilay kaatag etaman, ay labay la yan subukên,
kabay hinabi la kana ya mamipahlêk yan palatandaan, ya ubat ha langit, ta êmên la
mamwangan no pêtêg hên atsi kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. 17 Muwang ni
Apo Jesus ya laman ihip la, ya êndat la no ubat kan Satanas ya kapangyarihan na. Kabay
hinabi na, "No alimbawa ta mipapatsi ya angkalokopan hên mihay bansa, ay mahira
ya habayto. Êmbayro êt ya malyari ha mipapamilya ya mipapatsi. 18 No mipapatsi
hilay angkalokopan ni Satanas, ay mahira bayto ya pamanlokop na. Panhabiên yo ya
ampamaalíh akon nangarawak ya a angkahêlêk ha kapangyarihan ni Satanas. 19 No
êmbayro awud, ay anto baytoy ubatan kapangyarihan hên kalamo yo, ya ampamaalíh
hên nangarawak ya a angkahêlêk? Hila êt ya ampamaptêg hên mali kaw. 20 Ha
kapangyarihan ni Apo Namalyari ya pamaalíh ko hên nangarawak ya a angkahêlêk. Ya
labay habiên hên habayto, ay atsi kamoyu ya pamanlokop ni Apo Namalyari.
21 "No main mihay makhaw, ya mal-at ya almas, ya ampamantay ha bali na, ay a
makwa ya hinon atsi kana. 22 Noa, no main lumatêng ya makhaw êt kana, ay hambutên
na ya, ta kowên na ya almas ya an-asaan na, haka ya kaganawan ya atsi kana, ta iatag-
atag na.
23 "Hilay ayn pon ha lokop ko, ay kapatsi ko. Haka hilay a ampanawop hên manipon
hên tawo ta êmên hila makilamo kangko, ay ampamidayo hên tawo kangko.

Ya pamag-orong nan narawak ya a angkahêlêk (Mateo 12:43-45)

24 "No umalih ha mihay tawo ya narawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat kana, ay
tawak-tawakên nay namala ya luta, ta manapol yan mapagpatêkbêkan na. Noa, ayn yan
matapol. Kabay wana ha nakêm na, 'Mag-orong ko ha tawo ya ubatan ko.' 25 Pag-orong
na, ay malatêng nay ubatan na, ya ayn êt napahili kana, malinis, haka nakakumpini,
ya nakal-an hên togêlan. 26 Kabay managyat yan pitoy kapareho nan a angkahêlêk, ya
narawak êt kana, ta paglamo na bayro. Haka humwên hila, kabay lalo yay nan kaingalo
ya hatoy tawoy inorongan na."

Ya mantêg iningalwan

* **11:15** Beelzebul ha habin Griego.

27 Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main mihay babayi bayro ha kal-atan, ya
naghabi hên makhaw kan Apo Jesus, “Iningalwan ya namianak haka namahoho kamo.”
28 Noa, hinabi ni Apo Jesus kana ya êmên di, “Lalo hên an-ingalwan ya ampanggilam
haka anhumonol ha habi ni Apo Namalyari.”

Ya toro ni Apo Jesus tungkol kanlan ampanapol hên palatandaan ya ubat ha langit (Mateo 12:38-42)

29 Kaban ampi-tsi-tsipon hilay kal-atan ha dani ni Apo Jesus, ay inhundo nay pam-
aghabi na, ya wana, “Bapan dawak hilay tawo amêhên. Ampanapol hilan kapapaêpapah
ya palatandaan ya ubat ha langit. Noa, ayn ipahlêk kanla, no alwan nanad ha naipahlêk
hên hato, ya kapapaêpapah ya nalyari kan Propeta Jonas.† 30 No ay-êmên yan nag-in
palatandaan kanlan taga-balayan Ninive, hi Propeta Jonas, ay êmên êt bayro hiko, ya
Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay mag-in palatandaan kanlan tawo amêhên. 31 Ha Allon
Pamanukom ni Apo Namalyari, ay mirêng ya Reyna hên Sheba hên hato hên habyanan
na kaw. Mipakarêng-êy kaw, ta agyan hadyay dayo na, ay nilako na hi Arin Solomon,
ta labay nan gilamên ya toro na. Amêhên, ay main di ya matag-ay ya tungkulan kan
Arin Solomon, noa, a kaw ampanggilam. 32 Ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ay
mirêng hilay taga-Ninive, ya nipaghêhên pamanyag lan kasalanan, hên haton nagilam
lay toro ni Propeta Jonas, ta habyanan la kaw, gawan main di ya matag-ay ya tungkulan
kan Propeta Jonas, yan a kaw naghêhên nanalibokot ha pamanyag yon kasalanan.”

Nangalimbawa hi Apo Jesus hên tungkol ha hawang (Mateo 5:15; 6:22-23)

33 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Ayn mamagkêt hên atáng, bayo ihinêp o
itagpên. Noa, ya atáng ay idin ha mantêg hên pamyanan atáng, ta êmên mahawangan ya
danan lan anhumwên. 34 Ya mata yo ay nanad pag-atáng yo. No nahawang ya mata yo,
ay mahawangan êt ya nakêm yo. Noa, no napukakê ya angkahêlêk yo, ay nanad nariglêm
êt ya nakêm yo. 35 Kabay kaillag kaw, ta kayno ya êndat yon hawang, ya atsi kamoyu, ay
kariglêman awud. 36 No nahawangan ni Apo Namalyari ya nakêm yo, ta ayn man pêrad
ya kariglêman bahên, ay hadyay hawang ya biyay yo, ya nanad angkahawangan hên
hadyay hawang ya atáng.”

Hilay Pariseo haka hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises ay hinabyanan ni Apo Jesus (Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

37 Hên nayari yay nan nanoro hi Apo Jesus, ay main Pariseo ya nanagyat kana hên
mangan. Kabay nakilako ya, haka inarap nay kaên. 38 Nag-êpapah ya habaytoy Pariseo
hên napansin na, ya a ya pon nag-uyah gamêt na hi Apo Jesus, bayo ya nangan.‡ 39 Kabay
wani Apo Jesus kana, “Hikaw ya Pariseo, ay maialimbawa ha mihay ampanguyah
bat hên bulin baso haka bokot pinggan, ya a ampanguyah hên mantêg dêmêk. Ta
ampanguyah kaw hên gamêt yo, noa, ampaulayan yoy nakêm yo, ya hadyay kahibaan
haka karawakan. 40 Mulala kaw lawêh! Ya nanyag hên lawini, ay hiya êt ya nanyag hên
nakêm. 41 Noa, idin yo dayi kanlan ayn maêkan ya laman hên pinggan yo, ta habaytoy
mamalinis hên kabooan hên atsi kamoyu.

42 “Kaingalo kaw ya Pariseo! Mangêd ya an-idin yo kan Apo Namalyari ya ikamapo
hên bulong ya pan-ihabug yo ha habaw yo, noa, angkapaulayan yoy maalagá, ya
katoynungan haka ya pamanlugud yo kan Apo Namalyari. Dapat yon idin kana ya
ikamapo, noa, paan yon paulayan ya katoynungan haka ya pamanlugud yo kana.

† **11:29** No ay-êmên hi Propeta Jonas ha tatloy allo haka tatloy yabi, ha bitokan kahlayan pating. ‡ **11:38** Gawan kanlan Israelita, ay bawal mangan no a pon nag-uyah hên pahonol ha paniwala la.

43 “Kaingalo kaw ya Pariseo! Ta labay yoy pinakamangêd ya iknoan ha sinagoga,§
haka labay yon galangên la kaw ha balayan. 44 Kaingalo kaw ya Pariseo! Maialimbawa
kaw ha pinangilbêngan ya bawal hên torakan ya ayn palatandaan, ya angkatorakan
tawo gawan a la muwang. Ha hêlêk lan tawo ay mangêd kaw, yan antoroan yo hila hên
manyag kasalanan hên a la muwang.”
45 Amêhên, hinabi nan mihay mánoron Kautuhan ni apo Moises kana, ya wana,
“Mánoro, ha hinabi mo, ay angkahugatan kay etaman.” 46 Kabay hinabi ni Apo Jesus,
“Kaingalo kaw etaman, ya mánoron Kautuhan ni apo Moises, ta hadyay bêyat ya an-
ipadyag yo kanlan kaatag, noa, pêrad man, ay a kaw ampanawop kanla. 47 Kaingalo kaw,
ta ampamadyag kaw hên pantson lan propeta ni Apo Namalyari ya pinatsi lan ninuno
yo. 48 Ya panyag yon habayto, ay pamaptêg ya an-umuyon kaw ha dinyag lan ninuno
yo. Pinatsi lay propeta ni Apo Namalyari, bayo ampamadyag kaw pon êt hên pantson
lan pinatsi la. 49 Gawan êmbayro, ay hinabi nan kamwangan ni Apo Namalyari, ‘Iutoh
ko kanla hilay mámipamwang hên an-ipaihip ko kanla haka hilay apostol. Ya kaatag
ay patsên la. Ya kaatag êt ay pairapan la.’ 50 Kabay tanggapên lan tawo amêhên ya
parusa, gawan ha pangamatsi lan habaytoy mámipamwang, paubat hên dinyag nay hata
luta angga amêhên. 51 Mal-at ya pinatsi paubat hên pinatsi hi Abel, angga ha pinatsi hi
Zacarias, ya pinatsi ha pilatan hên pamiulaman hên an-iátang kan Apo Namalyari haka
ya Templo. Anhabiên ko kamoyu, parusaan ya tawo amêhên, gawan ha pangamatsi lan
habayto.
52 “Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises! Inalíh yoy susi hên kabat ha
balin nag kamwangan tungkol ha kalabayan ni Apo Namalyari. A kaw anhumwên, bayo
ambawalên yo êt hilay labay humwên.”
53 Hên nayari yan naghabi, ay nimitay na hi Apo Jesus bayro ha bali. Paubat hên
habayto, ay minusmus la ya hên Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises. Mal-at
ya an-ikotang la kana ta 54 inimatonan la ya, ta êmên la yan madakêp ha pamaghabi na.

12

Kaillag kaw kanlan magbabara (Mateo 10:26-27)

1 Hên hato, libo-liboy ni-tsi-tsipon angga ha nangapitotorak hilan bitsih. Naghabi ya
pon hi Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Kaillag kaw ha pampaalsa lan Pariseo,
ya pagbabara lan anhumonol hila kan Apo Namalyari. 2 Ayn intago ya a mamwangan
haka mihumbung. 3 Ya hinabi yo ha nariglêm, ay magilaman ha nahawang. Ya inanah
yo ha bali yo, ay miangaw.”

No hino ya dapat kalimwan (Mateo 10:28-31)

4 “Anhabiên ko kamoyun kaluguran ko, paan yon kalimwan ya labay mamatsin lawini
yo, ta lawini yon bêngat ya mapatsi la. A la man magêtan ha impiyerno ya kaêlwa yo.
5 Anhabiên ko kamoyu no hino ya dapat yon kalimwan. Kalimwan yo hi Apo Namalyari,
ta panga-ubat nan mangwan biyay, ay main ya êt hên kapangyarihan hên mamitapon
kaêlwa yo ha apoy ya taganán a maparê ha impiyerno. Awo. Habiên ko kamoyu, hiya ya
kalimwan yo, alwan kaatag.
6 “Noa, hadyay lugud ni Apo Namalyari, ta agyan hilay nanaway manok lalê, ay a na
ampaulayan. 7 Agyan habot ulo yo, ay muwang nay bilang. Kabay paan kaw malimo. A
na kaw paulayan, ta maalagá kaw kanlan mal-at ya manok lalê.”

§ **11:43** Ya pinakamahlay ya pagsimbaan lan Israelita ay ha Jerusalem, noa, main nanaway pagsimbaan ya nag langan sinagoga ha balang balayan ya nag mapoy Israelita ya nag ahawa.

Dapat tamon ipamwang ya paniwala tamo kan Apo Jesus (Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, “Hilay alwan marêng-êy hên mamaptêg ha arapan
hên kal-atan ya hila ay ampaniwala kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay a ko
etaman ikarêng-êy ha arapan lan anghel ni Apo Namalyari. 9 Noa, hilay ampaghabi ha
arapan hên kal-atan, ya a hila ampaniwala kangko, ay habiên ko etaman lano ha arapan
lan anghel ni Apo Namalyari, ya a ko hila muwang.
10 “Hilay maghabi hên pamanira kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay
mapatawad. Noa, hilay maghabi hên pamaniran Espiritu ni Apo Namalyari, ay a
mapatawad.
11 “Idikil la kaw ha sinagoga haka la kaw gêtan kanlan kaatag ya manungkulan, ta
kotangên la kaw, noa, paan kaw manyagah no hinoy pakibat yo, 12 ta habayto êt ay
mamitoro kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari no hinoy habiên yo.”

Ya ayn minúwang ya mabandi

13 Amêhên, ya miha kanlan kal-atan, ay naghabi kan Apo Jesus, ya wana, “Mánoro,
iutoh mo ha kaka ko ya atagan na ko ha mana naên ha tatang naên.” 14 Wani Apo
Jesus kana, “Pata kotangên mo kangkoy habain? Alwan tungkulan ko hên manlingon
ha pamiatag hên mana yo.” 15 Bayo wana kanlan kal-atan, “Illagan yoy nakêm yo ha
kaganawan karidyaan, ta ya biyay ay a angkakwa ha mal-at ya pibandian.” 16 Amêhên,
in-alimbawa ni Apo Jesus hên êmên di, ya wana, “Ya mihay mabandi ay nakagapah hên
hadyay lakê ha luta na. 17 Amêhên, nangihip ya hata mabandi no hino ya daygên na, ta
kulang ya pamyanan na hên nagapah na. 18 Naihipan na ya agwatên nay pamyanan
na hên nagapah na, ta manyag yan bayo, ya mahlay, ya pamyanan nan kaganawan
pibandian na. 19 Ta atsi ha ihip na, no manyag yan habayto, ay mahabi na ha nakêm na
ya pamamatuloy na tana, mangan, minêm, haka magpakahigla, ta a yay na maalihan
hên hinon maêkan ha mal-at ya taon. 20 Noa, wani Apo Namalyari kana, ‘Mulala ka!
Amêhên yabi, ay maalihan kan biyay. Kabay a mina mapakinabangnan ya imbunton
mo ya para kamon bêngat.’ ” 21 Hên nayari ni Apo Jesus ya habaytoy alimbawa na, ay
wana, “Êmbayroy malyari kanlan ampaybunton hên pibandian, noa, ampagkulang hila
ha arapan ni Apo Namalyari.”

Ya paniwala kan Apo Namalyari (Mateo 6:25-34)

22 Bayo hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Paan kaw manyagah, no
hinoy maêkan yo, ta êmên kaw mabiyay. Paan kaw êt manyagah no hinoy maitakop
yo. 23 Gawan ya biyay ay maalagá ha kaên, haka ya lawini ay maalagá ha takop.
24 Hêlkên yoy manok lalê. A hila ampananêm o ampanggapah man, haka ayn hilan
pamyanan hên nagapah la. Êmbayro man, ay ampakanên hila ni Apo Namalyari.
Taganán maalagá kaw kanlan manok lalê, kabay a na kaw paulayan! 25 Manyagah
kaw man, ay a yo mapakarang ya biyay yo! 26 No pêrad man, ay a yo mapakarang ya
biyay yo ha kayagahan yo, ay pata manyagah kaw hên tungkol ha hinoman! 27 Awta
manyagah kaw no hinoy itakop yo! Ihipên yo tanay pamantumubo hên bulaklak. A
hila ampag-obra o ampanayi man hên takop la. Agyan hi Arin Solomon, ha kal-atan
bandi na, ay a ya nakapagtakop hên nanad kahampatan hên mihay bulaklak. 28 No
ya lamon, ya angkabiyay pon amêhên, bayo ulamên pangawatah, ay ampahampatên
ni Apo Namalyari, yarin a na kaw dyanan takop! Kulang awud ya paniwala yo kana.
29 Kabay paan kaw manyagah ha panapol yon maêkan haka mainêm yo. 30 Ta hilay a
ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay panay hên ampanyagah no hinoy maêkan haka
mainêm la. Noa, hikaw ay paan yo hilan totoên, ta muwang ni Apo Namalyari ya Tatang

tamo ya kailangan yoy habayto. 31 Kabay unaên yoy pagpalokop yo kan Apo Namalyari,
ta idin na ya kaganawan kailangan yo."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pibandian ha langit
(Mateo 6:19-21)

32 Amêhên, hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, "Paan
kaw malimo agyan pêpêrad kaw, ta mahigla hi Apo Namalyari, ya Tatang yo hên
ilamo na kaw ha pamanlokop na. 33 Ihaliw yoy pibandian yo, ta mam-i kaw kanlan
ampangailangan. Ya mangêd ay manipon kaw hên pibandian ha langit, ta ha êmbayro, ay
nanad kaw hên main pamyanan pera ya a mahira, haka a maalihan laman. Ta habaytoy
pibandian ay a maplak, haka a êt mahira hên anag. 34 Dapat yon daygên ya habayto, ta
no anto ya pibandian yo, ay atsi êt bayro ya nakêm yo."

Ya mihay mangêd ya ipoh ay panay nakal-an

35 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Dapat panay kaw hên nakal-an, hên
nanad ha mihay mangêd ya ipoh ya panay nag dêkêt ya solo, ta êmên kaw 36 mag-in
nanad kanlan panay nakal-an hên tampol manloat danan hên amo la uston mamaêg ya,
pamanlumatêng nan ubat ha kasálan. 37 Hadyay higla lan ipoh, no malatêng hilan amo
la hên nakal-an. Paiknoên hilan amo la, ta hiyay mamiapag kaên la. 38 Hadyay higla
lan ipoh no malatêng na hilan nakal-an, pammuli na hên bonak yabi o maranon man.
39 Pakaihipên yoy hatsi, no muwang na dayi hên nag bali no hinon oras hên lumatêng ya
manakaw, ay a na ya paulayan hên mahowên ya bali na. 40 Hikaw man, ay kailangan
nakal-an kaw, ta hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay biglan lumatêng."

Ya mihay ipoh ay dapat mapaypaniwal-an
(Mateo 24:45-51)

41 Amêhên, wani Pedro, "Panginoon, hinabi moy hatoy alimbawa para bêngat kannaên
hên labinloway tagahonol mo o para ha kal-atan?" 42 Kabay wani Apo Jesus, "Ya ipoh ya
mapaypaniwal-an haka magaling, ay hiya ya dyanan tungkulan no main yan lakwên
ya amo na. Hiya ya manalan bali na, haka mamiarasyon hên iluto lan kapareho nan
ipoh, hên allo-allo. 43 Hadyay higla hên ipoh, no malatêng na yan amo na hên ampanyag
kalabayan na ha pag-orong na. 44 Pakagilamên yo, dyanan na yan tungkulan hên amo
na hên manalan hên hinon pibandian na. 45 Noa, no ihipên nan hatoy ipoh ya mabuyot
pon lumatêng ya amo na, bayo umpisaan nan pakatumbukên ya kapareho nan ipoh,
ya lalaki haka babayi, ta mangan ya tana haka maglahing êt, 46 ay no biglan lumatêng
ya amo nan hatoy ipoh, ay parusaan nay ipoh na hên hadyay bêyat, bayo ilamo na ya
kanlan a ampaniwala, bayro ha parusa ya ayn angga.
47 "Ya ipoh ya ampakamwang kalabayan hên amo na, noa, a ya nakal-an hên honolên
ya habayto, ay parusaan ya hên mabyat ya parusa. 48 Noa, ya ipoh ya a ampakamwang
no hinoy pan-ibawal hên amo na, ya nakadyag hên bawal ya dapat pamarusaan kana,
ay parusaan hên alwan mabyat. Hilay dinyanan ni Apo Namalyari hên mal-at, ay mal-at
etaman ya tapolên kanla. Hilay pinatsiwal-an hên mal-at, ay panapolan êt hên mal-at."

Main pamigagampi gawan main maniwala kan Apo Jesus haka main a maniwala
(Mateo 10:34-36)

49 Wanay na êt ni Apo Jesus, "Atsi ko di ha luta hên ampantan hên nanad apoy ya
pamanatol ni Apo Namalyari. Dayi napagkêtan ana ya habayto. 50 Noa, hadyay bêyat
ya kailangan kon danan pon. Habayto ya ampamagulon ihip ko angga ha a ya pon
matupad. 51 Paan yon ihipên ya nantan akon pamikiúmang ha miha ta miha, ta hikoy
pangubatan hên pamigagampi, gawan main maniwala kangko, haka main a maniwala.
52 Paubat amêhên, no alimbawa ta main limay katawo ha mihay pamilya, ay alwan
parehoy ihip la, ta ya tatlo ay mihay ihip kanlan lowa. 53 Ta hilay ampaniwala haka hilay

a ampaniwala, ay alwan parehoy ihip. Ya tatang ay mihay ihip ha anak nay lalaki. Ya indo ay mihay ihip ha anak nay babayi. Ya ampo ya babayi ay mihay ihip ha manuyang nay babayi."

Dapat maintindihan ya labay habiên hên angkalyari amêhên panaon (Mateo 16:2-3)

54 Wanay na êt ni Apo Jesus kanlan kal-atan, "No mahêlêk yo ya naborêg ha dapit
kanaboan allo, ay habiên yo, 'Manguran ya.' Ay manguran ya bay. 55 No angkapansin
yoy angin ya ubat ha kabalah-balahan, ay habiên yo, 'Mag-in hadyay omot amêhên.' Ay
mag-in hadyay omot bay. 56 Ampagbabara kaw! Muwang yo no hinoy labay habiên
hên angkakit yo ha langit. Yarin a yo muwang ya labay habiên hên angkalyari amêhên
panaon!"

Dapat makiúmang ha kapatsi yo (Mateo 5:25-26)

57 Wana êt ni Apo Jesus, "Pata a kaw manimbángan no hinoy hêpat? 58 No main
mamidikil kamoyu, ta gêtan la kaw ha mánlingon kaso, ay mangêd ya makikatoynungan
kaw pon kanla ha dann, ta êmên a la kaw na gêtan ha mánlingon kaso. Ta kayno idin na
kaw ha magbantay hên hukulan, ta ikulung kaw. 59 Kabay bayro kaw tana ha hukulan
angga ha a yo mabayaran ya kaganawan ya ipabayad la kamoyu."

13

Dapat paghêhêan ya kasalanan

1 Hên habayto, kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay nilumatêng ya ungnoy
namihumbung kana, ya wanla, "Impapatsi ni Gobernador Pilato ya ungnoy taga-
probinsyan Galilea kaban ampangátang hila hên ampakikwan patawad kan Apo Na-
malyari." 2 Hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, "Êndat yo no mabyat ya kasalanan
lan hata taga-Galilea kanlan kasalanan lan kaatag ya taga-Galilea, gawan êmbayro ya
nalyari kanla? 3 Alwa! Noa, anhabiên ko kamoyu, no a yo paghêhêan hên talibatokan
ya pamanyag yon kasalanan, ay matsi kaw ngan etaman. 4 Ihipên yo hilay labinwalo
ya natsi hên natumba ya tawer ha Siloe. Êndat yo no mabyat ya kasalanan la kanlan
kasalanan lan kaatag ya ampaidi ha balayan Jerusalem? 5 Alwa! Noa, anhabiên ko
kamoyu, no a yo paghêhêan hên talibatokan ya pamanyag yon kasalanan, ay matsi kaw
ngan etaman."

Ya alimbawa tungkol ha poon kayo ya nag langan igos

6 Amêhên, nam-i yan alimbawa hi Apo Jesus, ya wana, "Main mihay lalaki ya nag poon
kayoy igos ha pananêman nan ubas. Minghan nanapol yan tagêy hên hatoy igos, noa,
ayn. 7 Kabay hinabi na ha ampanayhay hên tanaman na, ya wana, 'Tatloy nay taon
hên ampanapol akon tagêy hên hata igos, noa, ayn. Potohên mina, ta bêngat ya tanan
angkahayang ya luta.' 8 Noa, hinabi nan ampanayhay hên tanaman, ya wana, 'Apo,
paulayan mo ya pon hata taon, ta gambolên koy poon na, ta dyanan ko yan abono. 9 No
managêy ya ha taon, ay mangêd. No a ya êt managêy, ay ipapotoh mina bayto kangko.' "

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên mihay babayi ya nakuba

10 Mihay allon pamagsimba, ay ampanoro ya hi Apo Jesus ha miha kanlan sinagoga.
11 Main babayi bayro ya hinapatan hên namakuba kana, hên labinwaloy taon ana. A
nay nan maitoynung ya bokot na. 12 Hên nahêlêk na ya ni Apo Jesus, ay wana ha
babayi, "Ayn kay nan hakit!" 13 Impalunto nay gamêt na ha nakuba, kabay tambêng yan
tinumoynung ya bokot na, bayo pinuri na hi Apo Namalyari. 14 Noa, nanuluk ya main
tungkulan ha sinagoga, gawan allon pamagsimba, hên namaalíh hi Apo Jesus hên hakit

nan nakuba. Kabay wana kanlan kal-atan, “Main anêm ya allo ya nakal-an ha pamag-obra. Kabay dapat ipaalíh yoy hakit yo ha miha kanlan habaytoy anêm ya allo, alwa ha allon pamagsimba.” 15 Kabay wani Apo Jesus kanla, “Hikaw ya ampagbabara! No main kaw hên baka o asno ya nakah-êl, ay yarin a yo yan okalên ta êmên ya kainêm, ha allo man hên pamagsimba! 16 Hata babayi, ya mihay kaapo-apoan ni apo Abraham, ay atsi ha aypan kapangyarihan ni Satanas hên main nanan labinwaloy taon, kabay kailangan yan okalên, agyan allo hên pamagsimba.” 17 Hên nahabi nay habayto, ay nipakarêng-êy hilay anhumalanghang kana. Noa, hilay kaatag bayro ay nipaghigla ha mangangêd ya kapapaêpapah ya dinyag na.

Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha pamantumubo hên mihay nanaway but-o
(Mateo 13:31-32; Marcos 4:30-32)

18 Amêhên, inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nanad hino kaya ya pamanlokop ni Apo Namalyari? Hino kaya ya pangialimbawaan ko hên pamanlokop na? 19 Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pamantumubo hên mihay nanaway but-o ya intanêm. Iibon man ya but-o, ay hinumlay yan nag-in kayo, kabay nipanyag halay ya manok-lalê ha hanga na.”

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlokop ni Apo Namalyari ha pampaalsa
(Mateo 13:33)

20 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Hinoy pangialimbawaan ko hên pamanlokop ni Apo Namalyari? 21 Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pampaalsa ya pinakigawgaw hên mihay babayi ha kal-atan hên arina, haka nilum-at ya habaytoy kal-atan.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha makpit ya ilwangan
(Mateo 7:13-14, 21-23)

22 Kaban inhundo ni Apo Jesus ya pammita na ha balayan Jerusalem, ay nanoro ya ha kaganawan balayan haka kaganawan baryo ya angkadanan na. 23 Minghan main naghabi kana, ya wana, “Apo, pêpêrad bêngat ya madyanan biyay ya ayn angga?” 24 Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Pakangêrên yon humwên ha makpit ya ilwangan. Anhabiên ko kamoyu, mal-at ya mapilit hên humwên, noa, a hila makahowên.

25 “No ingkabat nan nag bali ya ilwangan, ta mirêng kaw hên mamaêg hên mamaêg, ya habiên yo, ‘Panginoon pahowênên mo kay!’ ay habiên na kamoyu, ‘A ko muwang no hino kaw.’ 26 Bayo habiên yo, ‘Ay-êmên mon mahabi ya habayto, ha napagkaaêm naên ka, ta nanoro ka di ha logal naên.’ 27 Amêhên, habiên nay na êt hên nag bali, ya wana, ‘A ko muwang no hino kaw. Pakarayo kaw kangko, hikaw ya nipanyag karawakan.’ 28 Hadyay tangih yo bayto, haka mipang-ngê-ngêt kaw ha hadyay ilab boy ha hadyay huluk ya matanam yo, ta mahêlêk yo hilay unan natsi, hi apo Abraham, hi apo Isaac, hi apo Jacob haka hilay mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya atsi ha pamanlokop na, noa, hikaw etaman, ay itaboy. 29 Habaytoy allo, ay mal-at ya alwan Israelita ya ubat ha ayri man ya logal di ha luta, ya kiaêm ha kaluto ha pamanlokop ni Apo Namalyari ha langit. 30 Pakagilamên yo. Main kaatag ya êndat yon a hila makahowên ha pamanlokop ni Apo Namalyari, yan itad hilan hêpat hên humwên. Main kaatag êt ya êndat yon itad hilan hêpat hên humwên, yan a hila makahowên.”

Ya pamanlugud ni Apo Jesus kanlan taga-balayan Jerusalem
(Mateo 23:37-39)

31 Hên habayto, ay main nilumatêng ya ungnoy Pariseo. Hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, “Pakarayo ka di, ta labay na kan patsên ni Gobernador Herodes Antipas.” 32 Amêhên, wani Apo Jesus kanla, “Habiên yo kan Gobernador Herodes Antipas, ya habaytoy manloko, ya ampamaalíh akon hakit haka nangarawak ya a angkahêlêk

amêhên haka nobukah. Haka ha ikatlon allo ay yariên ko ya dyag ko. 33 Ihundo koy
pammita ko ha balayan Jerusalem amêhên, nobukah haka makalwa, ta alwan mangêd
para ha mihay propeta ni Apo Namalyari hên matsi ha kaatag ya logal no alwan ha
Jerusalem."
34 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Kaingalo kaw ya taga-Jerusalem, ta
pinagbabato yoy propeta ni Apo Namalyari angga ha hilay natsi. Kata-ungno kataw nan
labay lokopên hên nanad ha pamanlokop hên mihay toan manok ha hiwhiw na. Noa, a
kaw mabay hên palokop kangko. 35 Kabay booy nakêm kataw nan paulayan. A yo ko pon
mahêlêk, angga ha a yo habiên ya habaytsi, 'Iningalwan ya in-utoh ni Apo Namalyari.' "

14

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên mihay lalaki

1 Mihay allon pamagsimba lan Israelita, ay hinagyat hi Apo Jesus hên mangan ha
bali hên mihay manungkulan lan Pariseo. Inimatonan la hi Apo Jesus. 2 Kaban an-
imatonan la ya, dinumani kan Apo Jesus ya mihay lalaki ya ginumayá ya lawini gawan
hakit. 3 Kabay hinabi ni Apo Jesus kanlan Pariseo haka kanlan mánoron Kautuhan ni
apo Moises, ya wana, "Ay-êmên ya nakahulat ha Kautuhan ni Apo Namalyari? Bawal
kano hên mamaalíh hên hakit ha allon pamagsimba o ahê?" 4 Noa, a hila nagtonoy. Ya
dinyag ni Apo Jesus ay namaalíh ya hên hakit nan lalaki, bayo impabita na ya. 5 Amêhên,
hinabi ni Apo Jesus kanla, "No alimbawa ta anak yo, o baka yoy manabo ha malalê ya
pangahoyan, yarin a yo tambêng ialih ya habayto, allo man hên pamagsimba?" 6 Noa,
ayn naghabi.

Ya mangêd ya ugali ha kaluto

7 Napansin ni Apo Jesus ya hilay kaatag ya hinagyat bayro ha kaluto hên hatoy Pariseo,
ay nikno ha iknoan hên manungkulan agyan alwa hilan manungkulan. Kabay tinoroan
na hila, ya wana, 8 "No alimbawa ta main managyat kamo ha kaluto hên kasal, ay paan
kan mikno ha iknoan hên manungkulan, ta kayno main lumatêng ya manungkulan,
9 bayo habiên na kamo hên hatoy nanagyat kamo, 'Kalalaki ko, idin mo pon kanan
manungkulan ya habain ya iknoan.' Kabay mipakarêng-êy kay na, ta mikno ka tana
ha pinakamarayo ya iknoan. 10 No in-agkat ka ha kaluto, ya mangêd, ay mikno ka tana
ha pinakamarayo ya iknoan, ta kayno habiên nan nanagyat kamo, 'Kalalaki ko, dumani
ka di ha mangêd ya iknoan.' Ha êmbayro ay, mahêlêk lan kaatag ya atsi ha kaluto no
ay-êmên kan dinayêw. 11 Hilay mapagmatag-ay, ay iaypa, haka hilay maaypay nakêm ay
itag-ay."
12 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus ha nanagyat kana, "No magkaluto ka, paan mon bêngat
hên hagyatên hilay kaluguran mo, kamag-anak mo haka hilay karani mo hên bali ya
mabandi. Ta lano, ay hagyatên la ka êt, kabay matumbahan la kay na. 13 No magkaluto
ka, ay hagyatên mo hilay mangairap, hilay lumpo, hilay pilay, haka hilay buwag. 14 A
hila man makahagyat kamo, ay humigla ka, ta tumbahan na kan hagyatên lano ni Apo
Namalyari ha mangoman mabiyay hilay banal."

Ya alimbawa ya tungkol ha mahlay ya kaluto
(Mateo 22:1-10)

15 Hên nagilam hên miha kanlan ampangan bayro ha bali nan Pariseo ya hinabi ni
Apo Jesus, ay wana kana, "Bapan higla lan tawo ya kilamo ha kaluto ha pamanlokop ni
Apo Namalyari." 16 Amêhên, wani Apo Jesus, "Main mihay lalaki ya nagkaluto, ta mal-
at ya hinagyat na. 17 Hên nakalutoy na, ay in-utoh na hilay ipoh na hên baêgên hilay
hinagyat na, ta habiên na ya êmên di, 'Kaw na di, ta nakal-an ya kaên tamo.' 18 Noa,
balang miha kanla ay naghabi, 'Pasinsya kaw na, ta a ko makalako ha kaluto.' Ya una ay
naghabi ha ipoh, ya wana, 'A ko makalako ha kaluto, gawan nakahaliw akon tamnan

ko, ya kailangan kon hirawên.' 19 Hinabi hên miha, 'Nakahaliw akon limay paris hên
baka. Dapat ko hilan subukên hên panyarol. Pasinsya kaw na.' 20 Hinabin mihay na êt,
ya wana, 'Babayo kay kasal, kabay a ko makalako ha kaluto.' 21 Nuli ya habaytoy ipoh,
ta in-ubuh nan hinabi ya habayto ha amo na. Hadyay huluk hên amo hên habaytoy
ipoh. Hinabi na ha ipoh, ya wana, 'Galingên mo ha dann hên balayan, ta hagyatên mo
hilay mairap, hilay lumpo, hilay pilay, haka hilay buwag.' Kabay nammita yay nay ipoh.
22 Hên nag-orong ya ipoh, ay wana, 'Hinonol koy utoh mo, Apo. Noa, makwal pon ya
panganan.' 23 Kabay hinabi nan amo ha ipoh na, ya wana, 'Pakahagyatên mo hilay
ayn bali, ya nag hawong ha danin dann ha laylay balayan, ta êmên mapno ya bali ko.
24 Anhabiên ko kamoyu ya ayn miha man kanlan una kon hinagyat ya makataway hên
kaluto ko.' "

Hilay tagahonol ni Apo Jesus ay kailangan lan ibalag ya kaganawan maalagá kanla
(Mateo 10:37-38)

25 Minghan, hên mal-at ya nakilako kan Apo Jesus, ay inarap na hila, ta hinabi na
kanla, 26 "Hilay labay hên magpalokop kangko, ta mag-in tagahonol ko, ay kailangan
lugurên la ko hên igit êt ha toa la, ahawa la, anak la, kaka la, ali la, haka sarili la. 27 Haka
hilay alwan nakal-an hên magtêêh hên pamairap, o matsi man, ha pamanhumonol
la kangko hên nanad ha pamwat hên nabyat ya koros, ay alwan hêpat hên mag-in
tagahonol ko. 28 Dapat yon pakaihipên pon ya kairapan hên mag-in tagahonol ko.
Habaytoy nanad ha mihay labay hên manyag hên matag-ay ya bali, ya pakaihipên na
pon mangêd, no hukad ya kaganawan kailangan na, ta êmên mayari ya bali. 29 Ta, no
a nan pakaihipên hên mangêd, ta bat nay nan umpisaan daygên, bayo, no a na mayari,
ay kailyan la yan balang makahêlêk hên bali na, ta katarêk-tarêk ya nayari. 30 Wanla,
'Hêlkên yo! Hatsi ay nag-umpisan manyag bali, noa, a na impayari.' 31 Êmbayro êt ya
mihay ari ya main mapon liboy hundaloh, ya labay hên lumaban ha kaatag ya ari ya
nag lowampon libo ya hundaloh, ay pakaihipên na pon hên mangêd no kaya na. 32 Ta
no a na kaya, kaban marayo ya pon ya kapatsi na, ay main yan iutoh ya makihabi pon ha
kapatsi na ya makikatoynungan ya tana. 33 Êmbayro êt kamoyu no labay yo hên mag-in
tagahonol ko, ay pakaihipên yo pon no kaya yon ibalag ya kaganawan maalagá kamoyu,
bayo kaw magpalokop kangko. Ta no a yo kaya, ay a kaw malyarin mag-in tagahonol
ko."

Ya ahin ya naalihan alat
(Mateo 5:13; Marcos 9:50)

34 "Mangêd ya ahin. Noa, no naalihan yay nan alat, ay ahinan maiorong ya alat na. 35 A
ya magamit hên pamataba man hên luta. Kabay itapon la tana. Hikaw ya ampanggilam
kangko, pakaihipên yoy toro ko!"

15

Hilay a pon nagpalokop kan Apo Namalyari, ay nanad hilan tupa ya nitama
(Mateo 18:12-14)

1 Amêhên, hilay máningil buwih haka kaatag êt ya mapanyag nangarawak, ay dinu-
mani kan Apo Jesus ta manggilam hên anhabiên na. 2 Anhumulapo hilay Pariseo haka
hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wanla, "Têh! Habaytsi ay ampananggap hên
makasalanan, bayo ampakiaêm ya êt kanla!" 3 Kabay dinyanan hila ni Apo Jesus hên
hata alimbawa,

4 "No alimbawa ta main miha kamoyu ya nag magatoh ya tupa, ta nitama ya miha,
ay hinoy daygên na? Siguradon ibalag na pon ya siyamapo boy siyam bayro ha
pagpastolan la, ta tapolên nay habaytoy miha ya nitama hên angga ha matapol nay
habayto. 5 Pamakatapol nan habaytoy tupa, ay bapan higla nay na. Kabay bakayên na

yan paorong. 6 Panlumatêng na ha bali na, ay hagyatên nay kaluguran na haka karani
nan bali, ta wana kanla, ‘Magpakahigla kitamo, ta natapol koy tupa ko ya nitama.’
7 Êmbayro êt ha langit, ay siguradon magpakahigla hila ha mihay makasalanan ya
maghêhê hên manalibokot ha pamanyag karawakan, kisa ha siyamapo boy siyam ya
êndat lan mangêd hila haka a lay nan kailangan hên kikwan patawad.”

Ya pera ya nakatak

8 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “O alimbawa ta main babayi
ya nag mapoy pera ya pilak, bayo nakatak ya miha, hinoy daygên na? Pagkêtan
nay pag-atáng, palisan nay bali, ta pakatapolên nan mangêd angga ha matapol na ya
nakatak. 9 Pamakatapol na hên habaytoy pera, ay hagyatên na hilay karani nan bali,
haka kaluguran na ta magpakahigla hila. 10 Êmbayro êt ya kahiglaan lan anghel ni
Apo Namalyari, gawan main mihay makasalanan ya maghêhê hên manalibokot ha
pamanyag karawakan.”

Ya makotaw ya miyawhay ya nanad nitama

11 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Main mihay lalaki ya nag anak
hên loway miyawhay. 12 Amêhên, hinabi nan poto ha tatang na, ya wana, ‘Tatang, idin
mina kangko amêhên ya atag ko ha pibandian mo, ya mana naên lowan mitaali.’ Kabay
inatag nan tatang la ya pibandian na kanlan lowa. 13 A nabuyot, ay inhaliw nan poto
ya atag nay bandi, ta nammita yan palako ha kaatag ya bansa ya marayo. Bayro nan
inhayang ya atag nay bandi na ha pamanyag karawakan. 14 Ha kabuyutan, ay naubuh
nay nan nagastos ya atag na. Hên habayto ay nagkamain lonoh bayro. Kabay pêrad tana,
ay natsi yay na dayi. 15 Ya dinyag na ay nakiamo yay na pon ha mihay taga-bayro ya
namiutoh kana hên mamakan hên baboy na. 16 Labay na dayin makiêkan ha pangkaên
lan baboy, noa, a la ya dinyanan. 17 Hên napakaihip-ihip nan mangêd ya dinyag na, ay
hinabi na ha nakêm na, ya wana, ‘Hilay ipoh hên tatang ko ay angkahawa ha pangan,
kaban hikong kit, ay pêrad tanan matsi ha hadyay lonoh ko di. 18 Mag-orong ako ha
tatang ko, ta habiên ko kana, “Tatang, nakadyag akon kasalanan kan Apo Namalyari
haka kamo. 19 Alwa mo kinan baêgên anak mo. Daygên mo ko tanan mihay ipoh mo.” ’
20 Kabay nammita yay nan pauli ha tatang na.

“Marayo ya êt ha bali la, ay napatsilyapan yay nan tatang na. Naingalwan na yan
tatang na kabay nuwayu ya hên nanupa ha anak na, ta tinakêh haka inaro na ya.
21 ‘Tatang,’ wanan anak, ‘nakadyag akon kasalanan kan Apo Namalyari haka kamo.
Alwa mo kinan baêgên anak mo.’ 22 Noa, binaêg nan tatang na ya ipoh na, ta wana,
‘Galingên yo. Kowên yoy pinakamahampat ya takop, ta ipatakop yo kana. Pahing-
hingan yo ya haka dyanan yo yan pag-apin bitsih. 23 Patsên yoy pinakamatabay biseron
baka, ta magpakahigla kitamo! 24 Magpakahigla kitamo, gawan hata anak ko ya nanad
natsi, ay angkabiyay awud! Hiyay nanad nitama, noa, nilumatêng ya awud!’ Kabay
nagpakahigla hila.

25 “Hên habayto, ay atsi ya ha panamnan la ha marayo ya kaka na, ya punganay.
Hên narani yay na ha bali la, ay nagilam nay tsig-tsigan haka hayawan. 26 Kabay
binaêg nay mihay ipoh la, ta wana, ‘Hinoy angkalyari di?’ 27 Kabay wanan ipoh, ‘Apo,
nilumatêng ya ali mo. Impapatsi hên tatang mo ya pinakamatabay biseron baka, gawan
nilumatêng ya hên nabiyay.’ 28 Amêhên, hinumuluk ya punganay. A na labay humwên
ha bali. Kabay inumawah ya tatang na, ta inamung-mung na ya, ta êmên ya humwên.
29 Noa, wana ha tatang na, ya wana, ‘Mal-at ya taon kinan ampanawop kamo hên nanad
ipoh. Ya kaganawan an-iutoh mo kangko, ay hinonol ko. Noa, miha man ya biseron
kambing, ay ayn kan indin kangko ya maipapatsi naên dayi hên kaluguran ko, ta êmên
kay magpakahigla. 30 Hata poto mo, ay nanayang bandi mo ha pamabayi na, bayo
pinamatsi mo ya êt hên pinakamatabay biseron baka!’ 31 Kabay wanan tatang na, ‘Anak

ko, alwan êmbayro. Panay katan kalamo. Ya kaganawan pibandian ko ay pibandian mo. 32 Noa, hata ali mo ya nanad natsi, ay angkabiyay awud! Hiyay nanad nitama, noa, nilumatêng ya awud! Kabay kailangan kitamon magpakahigla.' "

16

Ya narawak ya pinatsiwal-an hên pibandian

1 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, "Main mihay ma-
bandi ya main pinatsiwal-an hên pibandian na. Noa, main naghabi ha mabandi ya
panhayangên ya pibandian na hên pinatsiwal-an na. 2 Kabay impabaêg nan mabandi ya
habaytoy pinatsiwal-an na, ta wana kana, 'Hinoy hatsi ya angkalêngê ko tungkol kamo?
Ipahlêk mo kangko ya hulat mo ha nagastos mo ha pibandian ko, ta paubat amêhên
alway nan hika ya patsiwal-an ko.' 3 Kabay hinabi nan hata pinatsiwal-an ha nakêm
na, ya wana, 'Alihan akon ámo ko ha tungkulan ko. Hino kaya ya daygên ko? A ko agyu
ya mabyat ya obra, nanad pag-obra ha luta. Marêng-êy ako etaman hên magpalimos.
4 Awo bay, muwang kina ya daygên ko, ta êmên la ko hagyatên ha bali la, agyan alihên
na ko ha tungkulan ko.'
5 "Miha-miha nan binaêg hilay main utang ha amo na. Hinabi na ha una, ya wana,
'Ungnoy utang mo ha amo ko?' 6 Kabay wanan nag utang, 'Dinalan ya hukat hên langis.'
Amêhên, hinabi nan pinatsiwal-an ha nag utang, ya wana, 'Iawah moy listahan utang
mo. Tambêng kan mikno, ta hagilyan mon limampo.' 7 Bayo hinabi nan pinatsiwal-
an ha kaatag ya main utang, ya wana, 'Ungnoy utang mo?' Kabay wanan nag utang,
'Dinalan ya kaban hên trigo.' Amêhên, hinabi nay na êt hên hatoy pinatsiwal-an, ya
wana, 'Iawah moy listahan utang mo, ta hagilyan mon walumpo.' 8 Hên napansin nan
amo ya dinyag nan pinatsiwal-an nan pibandian na, ay dinayêw na ya. Dinayêw na
ya, alwan gawan pamanloko na kana, noa, gawan magaling yan mangihip. Pêtêg bay
magaling hilan mangihip hên ikakangêd la ha sarili la, hilay a ampagpalokop kan Apo
Namalyari, kisa kanlan nagpalokop kana."
9 Wana êt ni Apo Jesus ha tagahonol na, "Anhabiên ko kamoyu, gamitên yoy pibandian
yo ha pamanawop hên kalamo yo di ha luta, ta êmên lano ha langit, ha ayn nanan
pera, ay mahigla la kaw tanggapên lan kalamo yo ya atsi bayro gawan ha hawop
yo kanla. 10 Ya mapaypaniwal-an ha pêrad, ay mapaypaniwal-an ha mal-at. Ya a
mapaypaniwal-an ha pêrad, ay a etaman mapaypaniwal-an ha mal-at. 11 No alwa kaw
hên mapaypaniwal-an ha pibandian di ha luta, ay ayn etaman mamipatsiwala kamoyu
hên mantêg pibandian ha langit. 12 No alwa kaw hên mapaypaniwal-an ha pibandian
hên kaatag, ay ayn bayton mam-i kamoyu, hên mag-in taganán kamoyu.
13 "Ayn hinoman ya makapaghuyo ha loway amo hên booy nakêm. Ta lugurên nay
miha, haka kahêmêkan nay miha, o huyuên nan mantêg ya miha, ta hatoy miha, ay
pahawaan na. Êmbayro êt, ay a yo kayan huyuên hi Apo Namalyari no ubuhên yoy hêkaw
yo ha pibandian."

Hino-hino kay na hên ya toro ni Apo Jesus
(Mateo 11:12-13; 5:31-32; Marcos 10:11-12)

14 Hên nagilam lan Pariseo ya hinabi ni Apo Jesus, ay kinailyan la ya gawan kamata
hilan pera. 15 Kabay hinabi na kanla, ya wana, "Ampagbabara kaw ha arapan hên
kapareho yo, noa, muwang ni Apo Namalyari ya nakêm yo. Ya bapan hampat ha ihip
hên tawo, ay kapahuluk kan Apo Namalyari.
16 "Ya impamwang lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka ya
impamwang lan Kautuhan ya impahulat na kan apo Moises, ay tungkol ha pamanlokop
ni Apo Namalyari. Haka hi Juan Bautista ya nag-umpisa hên nanupad hên habaytoy
impamwang la. Paubat ha pamanlumatêng na, ay an-iaral ya Mangêd ya Habi tungkol

ha pamanlokop ni Apo Namalyari haka mal-at ya ampamilit hên palokop kana. 17 Noa,
nataluh hên alihên ya luta haka ya angkahêlêk ha langit kanan daygên ayn pukat ya
miha man ya naipêk ya gulis kanlan habaytoy Kautuhan ni Apo Namalyari, ya hinulat
ni apo Moises."
18 Hinabi na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Ya lalaki ya mamihiyay hên ahawa na, bayo
mag-ahawan kaatag, ay nakadyag kasalanan gawan namabayi ya. Êmbayro êt ya lalaki
ya nangahawa hên babayi ya inhiyay, ay nakadyag ya êt kasalanan hên namabayi."

Ya mabandi haka hi Lazaro

19 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Main mihay mabandi ya ampagtakop hên
makamal ya takop. Allo-allo, ay angkahawa ya ha hinon labay nan kaên. 20 Main etaman
mihay mairap bayro ya nag langan Lazaro ya napnoan hên nuka, ya pan-ibul-ih lan kit
ha arapan bali nan hatoy mabandi. 21 Atsi ya bayro, ta labay na dayin makaêkan agyan
momo hên mabandi. Kaingalo yan kit, ta main êt bayron aho ya ampipanapoh hên nuka
na. 22 Hên natsi hi Lazaro, hiyay gintan hên anghel ni Apo Namalyari ha langit, ha dani
ni apo Abraham. Natsi ya êt ya hatoy mabandi, bayo in-ilbêng.
23 "Hiyay gintan ha Hades. Kaban ampagdusa ya bayro ay naningla ya. Bayro ha
marayo, ay nahêlêk na hi apo Abraham haka hi Lazaro. 24 Kabay nan-angaw ya, ya
wana, 'Apo Abraham, ingalwan mo ko dayi. Iutoh mo hi Lazaro ya ibahá nay tampoh
hên panoro na ha lanêm, ta pakêbêlên nay dila ko, ta angkairapan ako di, gawan hadyay
omot hên hata apoy.' 25 Noa, wani apo Abraham, 'Anak ko, muwang mo hên angkabiyay
ka pon, ay hinumawa ka ha kaganawan mangangêd, kaban nagtêêh yan kairapan hi
Lazaro. Amêhên, ay mahigla ya bayri hi Lazaro, kaban hika ay ampag-irap. 26 Miha êt,
ay main bapan lalên bêngaw ha pilatan tamo. Kabay a kay makalako kamoyu, haka a
kaw makalako di.'
27 "Hinabi nay na êt hên mabandi, 'No êmbayro awud, ay iutoh mo dayi hi Lazaro ha
balin tatang ko. 28 Ta habiên na dayi kanlan limay kapotoh pohêl ko ya kaillag hila,
ta êmên hila a miabot di ha logal hên hadyay pamagdusa.' 29 Noa, wani apo Abraham,
'Atsi kanlan kapotoh pohêl mo ya inhulat ni apo Moises haka ya inhulat lan kaatag ya
mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya paniwal-an la dayi.' 30 Wanan
mabandi, 'Kulang ya habayto apo Abraham. Noa, no main mangoman mabiyay ya
natsi, ya mangaral kanla, ay paghêhêan la bayto ya kasalanan la.' 31 Noa, wani apo
Abraham, 'No a la paniwal-an ya inhulat ni apo Moises, haka ya inhulat lan kaatag
ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ay a hila êt mapaniwala ha
pamwang hên mihay natsi, ya nabiyay oman.' "

17

Ya pangubatan hên pamanyag kasalanan
(Mateo 18:6-7, 21-22; Marcos 9:42)

1 Amêhên, wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, "Taganán lumatêng kantamo
ya tukso hên manyag kasalanan, noa, kaingalo ya ampangubatan hên tukso. 2 Hinoman
ya pangubatan hên pamanyag kasalanan hên mihay maaypa ya nakêm hên nanad
kanlan habaytsi ya ampaniwala kangko, ay mangêd pon kana, ya bayo ya mag-in
pangubatan hên habayto, ay patsên ya hên êl-an yan mahlay ya bato ha lêêy na, ta ilêmêh
ya ha malalê ya lanêm. 3 Kabay kaillag kaw.
"No ya kapareho mo ay nakadyag hên kasalanan kamo, ay kailangan habyanan mo
ya, ta êmên ya maghêhê ha pamanyag nan kasalanan. No maghêhê ya, ay patawarên mo
ya. 4 Kata-ungno ya man hên mikasalanan kamo, ha mihay allo, ta panay yan maghêhê,
ay dapat mo yan patawarên."

Ya paniwala kan Apo Namalyari

5 Amêhên, hinabi lan apostol kana, ya wanla, “Panginoon, pahanan moy paniwala
naên kan Apo Namalyari.” 6 Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Nanawa man ya paniwala
yo kan Apo Namalyari, ya nanad bat but-on mustasa, ay mahabi yo kanan hata kayo,
‘Ulutên moy sarili mo, ta mag-álih ka ha dagat!’ ay humonol ya kamoyu.”

Ya tungkulan hên ipoh

7 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Waringan, no main kaw hên ipoh
ya nilumatêng ya ubat ha panyarolan o kaya ha pagpastolan, yarin mahabi yo kana ya,
‘Ka di, ta mangan!’ 8 Alwa. Ya habiên yo kana ay ‘Pangil-an mo kon kaên. Bayo maghagili
kan takop, ta mamiatag ka kangko, ta kaban ampangan ako, ay gawangan mo kon hinon
kailangan ko. Pangayari ko, ay hikay nay mangan.’ 9 A yo ya man pahalamatan no
daygên nay kaganawan in-utoh yo kana. 10 Êmbayro êt ya dapat yon daygên pamakadyag
yon kaganawan impadyag ni Apo Namalyari kamoyu. Paan kaw nan manapol hên
pamandayêw. Habiên yo tana ya, ‘Hikay ay ipoh bêngat. Kabay andaygên naên bêngat
ya tungkulan naên.’ ”

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên mapoy nag ketong

11 Ha pammita lan Apo Jesus palako ha balayan Jerusalem, ay nagdann hila ha pilatan
hên probinsyan Samaria haka probinsyan Galilea. 12 Hên pahowên hilay na ha mihay
baryo, ay nakatupa hila hên mapoy nag hakit hên ketong ya tinunggên ha marayo-dayo,
13 ta in-angaw la, ya wanla, “Panginoon Jesus, ingalwan mo kay.” 14 Hên nahêlêk na
hila, ay wana kanla, “Pahlêk kaw kanlan pari ta êmên la ipamwang ya ayn kaw nan
hakit.” Kaban ampammita hila, ay ampialíh ya hakit la. 15 Hên napansin la, ya naalíh
ya hakit la, ay nag-orong ya miha kan Apo Jesus, haka na in-ikhaw ya pamagpuri na
kan Apo Namalyari. 16 Nandoko ya ha arapan ni Apo Jesus, ta nagpahalamat. Habayto
ay mihay taga-probinsyan Samaria. 17 Bayo hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Mapo ya
inalihan hakit. Ato hilay nay siyam? 18 Pata ayn nag-orong kanla hên nagpuri kan Apo
Namalyari? Hatsin bêngat ya alwan Israelita ya nag-orong.” 19 Amêhên, hinabi ni Apo
Jesus kana, “Mita kay na, ta naalíh ya hakit mo gawan ha paniwala mo.”

Ya toro tungkol ha pamanlumatêng hên pamanlokop ni Apo Namalyari haka ya pag-orong ni Apo Jesus

(Mateo 24:23-28, 37-41)

20 Minghan, ay labay lan Pariseo hên mamwangan kan Apo Jesus no makanon
lumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari. Kabay wani Apo Jesus kanla, “Ya umpisa
hên pamanlokop ni Apo Namalyari ay a mahêlêk hên mata. 21 Ayn makapaghabi hên,
‘Hêlkên yo! Nag-umpisay na di!’ o ‘Nag-umpisay na do!’ Ta ha kaptêgan, ya pamanlokop
ni Apo Namalyari ay atsi ha nakêm lan ampaniwala kana.”

22 Bayo wana kanlan tagahonol na, “Lumatêng ya allo, ay labay-labay yon mahêlêk ya
pamanlumatêng ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. Noa, a yo ko mahêlêk. 23 Main
maghabi kamoyu, ‘Nag-orong yay na ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas ta atsi ya di!’
Wanla êt hên kaatag, ‘Atsi ya bayro!’ Noa, paan kaw maniwala kanla, hên kihonol kanla
hên manapol kangko. 24 Ta no ay-êmên magkulibid ya kimat, ya mag-ahnag ha marayo,
haka mahêlêk hên balang miha, ay êmbayro êt ya pag-orong ko, hên Taga-Langit, ya In-
anak Tawo. 25 Noa, kailangan têêhên ko pon ya mal-at ya kairapan, ta araên la ko hên
tawo amêhên. 26 No ay-êmên ya karawakan pamimiyay la hên haton nabiyay hi apo Noe,
ya nagpalokop kan Apo Namalyari, ay êmbayro êt mag-in narawak ya pamimiyay no
marani yanay pag-orong ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. 27 Hên haton nabiyay
hi apo Noe, ay a la ginilam ya paypamwang na. Inhundo lan angkabiyay hên hato ya
pangan, pamamminêm, haka pamiaahawa la angga ha hinumwên hilan apo Noe ha
dinyag nay barko. Kabay naubuh hilan natsi ha lubug. 28 Êmbayro êt hên hato, hên

nabiyay pon hi apo Lot. Inhundo lan taga-balayan Sodoma ya pangan la, pamamminêm
la, kapanapolan la, pananêm la, haka pamadyag hên bali la. 29 Noa, ha allon pamag-
alíh lan Lot bayro ha Sodoma, ay naubuh hilan natsi, gawan pinauranan na hila ni Apo
Namalyari hên apoy haka sulpud.* 30 Êmbayro êt ya malyari ha pag-orong ko, ya Taga-
Langit, ya In-anak Tawo.
31 "Habaytoy allo, no main atsi ha bubungan bali la, ay paan hilay nan tumaoy hên
mangwan pibandian la ha lalên bali la. Paan hilay nan muli ya atsi ha panamnan.
32 Ihipên yo ya nalyari ha ahawa ni apo Lot, hên haton natsi ya, gawan namalingay
ya hên ampag-alíh hila ha balayan Sodoma. 33 Hilay a mabay hên mangoman ya
pamimiyay la, ay maalihan hên biyay. Noa, hilay nakal-an hên manalibokot ha
pamimiyay la, gawan ha paniwala la kangko, ay dyanan hên biyay ya ayn angga.
34 Pakagilamên yo, ha yabin pag-orong ko, no alimbawa ta main loway nabêlêw ha mi-
hay papag, ay gêtan ha langit ya ampaniwala, noa, ibalag ta parusaan ya a ampaniwala.
35 No alimbawa ta main loway babayi ya ampanggiling, ya ampaniwala ay gêtan ha
langit, noa, ya a ampaniwala ay ibalag ta parusaan. 36 Ha pag-orong ko, no alimbawa ta
main loway lalaki ya ampilamo hên ampag-obra ha panamnan, ya ampaniwala ay gêtan
ha langit, noa, ya a ampaniwala ay ibalag ta parusaan." 37 Amêhên, nangotang hilay
tagahonol ni Apo Jesus, ya wanla, "Panginoon, anton matupad ya habayto?" Kabay
wani Apo Jesus kanla, "No anto ya bangkay, ay bayro êt mi-tsi-tsipon ya uwak."†

18

Ya alimbawa ya tungkol ha babayi ya ayn têgên ha pangabala na ha mihay mánlingon kaso

1 Amêhên, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ta toroan na hilay tagahonol na ya
kailangan panay hilan manalangin hên a hila humawa ha pamanalangin. 2 Hinabi ni
Apo Jesus, ya wana, "Ha mihay balayan, ay main mánlingon kaso ya a angkalimo kan
Apo Namalyari, haka ayn yan anggalangên ya tawo. 3 Bayro ha balayan, ay main babayi
ya bawo, ya ayn têgên hên mangabala kanan hata mánlingon kaso, ta panhabiên na,
'Hawpan mo kon lumaban ha kapatsi ko.' 4 Ha pangabala na kana, ay a na ya pon
dinambi, noa, hên a nay na matêêh, ay wana ha nakêm na, 'A ko angkalimo kan Apo
Namalyari, haka ayn akon anggalangên ya tawo, 5 noa, hawpan ko yay na, gawan ayn
têgên ya pangabala na kangko, ta pêrad tana, a kina matêêh ya pangabala na kangko.' "
6 Amêhên, wani Apo Jesus kanla, "Pakaihipên yoy hinabi hên hatoy mánlingon kaso ya
agyan narawak ya ugali na, ay nanawop ya kanan babayi ya bawo. 7 Hi Apo Namalyari
pon kaya, ya makatoynungan, yarin a ya tambêng manawop kanlan pinili na hên mag-
in kana, ya ampamaêg kana hên allo-yabi. 8 Panhabiên ko kamoyu, tambêng na hilan
lingonên ha ikakangêd la. Noa, pamag-orong ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo,
ay makalatêng ako kaya hên tawo ya main paniwala hên êmbayro, ya ayn têgên hên
manalangin?"

Ya alimbawa ya tungkol ha panalangin hên loway lalaki

9 Nam-i yay na êt hi Apo Jesus hên hata alimbawa kanlan kaatag, ya êndat la no
mahonol hila kan Apo Namalyari, bayo ammusmusên lay kapareho la. 10 Wana kanla,
"Main loway lalaki ya hinumwên hên manalangin ha Templo. Ya miha ay Pariseo,
haka ya miha ay máningil buwih. 11 Nirêng ya Pariseo ha marayo-dayo, ta in-ikhaw
nay panalangin na, ya wana, 'Apo Namalyari, ampagpahalamat ako kamo, ta alwa
kon nanad kanlan kaatag ya mapanakaw, mapanloko, haka mamabayi. Alwa ko êt

* **17:29** Genesis 19:1-29. † **17:37** Anhabiên lan kaatag, ya labay habiên hên hata kahabian, ay tambêng mamwangan lano. Wanla êt hên kaatag, ya labay habiên hên hatsi, ay hilay a pon nagpalokop kan Apo Namalyari, ay nanad hilan natsi haka mananggap hilan parusa la.

nanad kanan hata máningil buwih. 12 Loway allo ha balang parominggo, ay ampagtêêh
ko hên a ko ampangan, ta êmên a maabala ya panalangin ko kamo. Ampam-i ko êt
kamon ikamapo hên kaganawan angkatsikap ko.' 13 Noa, ya hatoy máningil buwih,
ay ampanalangin ha marayo. A ya makatsingla, haka pandug-dugên na êt ya pagaw
na gawan hadyay dêng-êy na, ta wana, 'Apo Namalyari, ingalwan mo ko, ya mihay
makasalanan.' 14 Panhabiên ko kamoyu ya hatoy máningil buwih, ay nuli hên pinatawad
ha kasalanan, noa, hatoy Pariseo, ay a pinatawad. Hilay mapagmatag-ay, ay iaypa, noa,
hilay maaypa ya nakêm ay itag-ay."

Inhalangin ni Apo Jesus ya nanganaway anak (Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)

15 Nanganaway anak man, ay anggêtan kan Apo Jesus, ta ihalangin na hila hên
ipalunto nay gamêt na ha ulo la. Hên nahêlêk lan tagahonol ni Apo Jesus ya hata
manianak-anak, ay binawal lay ampantan kanla. 16 Noa, binaêg ni Apo Jesus hilay
manianak-anak, bayo wana kanlan tagahonol na, "Paulayan yo hilay anak hên paidani
kangko. Paan yo hilan bawalên. Ta hilay maaypa ya nakêm ya nanad kanla, ay hila ya
ilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. 17 Pakagilamên yoy hatsi. Hilay a manoto ha
paniwala hên nanaway anak ha pagpalokop la kan Apo Namalyari, ay a makapakilamo
ha pamanlokop na."

Ya mihay nag tungkulan, ya mabandi ya Israelita, ya nangotang no hino ya dapat nan daygên ta êmên ya madyanan biyay ya ayn angga (Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31)

18 Main mihay Israelita, ya nagtungkulan, ya nangotang kan Apo Jesus, ya wana,
"Mangêd ya Mánoro, hino ya dapat kon daygên, ta êmên ako madyanan hên biyay ya
ayn angga?" 19 Wani Apo Jesus kana, "Pata binaêg mo kon mangêd? Hi Apo Namalyarin
bêngat ya mangêd. 20 Muwang moy Kautuhan ni Apo Namalyari, 'Paan mamabayi. Paan
makilalaki. Paan mamatsin kaparehon tawo. Paan manakaw. Paan manistigos ha
alwan kaptêgan. Galangên moy toa mo.' " 21 Bayo wanan lalaki, "Mánoro, panhonolên
ko ya kaganawan ya habayto paubat hên anak ako pon." 22 Hên nagilam ni Apo Jesus
ya hinabi na, ay wana, "Miha pon ya kailangan mon daygên. Iubuh mon ihaliw ya
pibandian mo, bayo idin moy habaytoy naablian kanlan mangairap, ta madyanan kan
mantêg pibandian ha langit. Pangayari mon madyag ya habayto, ay mag-orong ka di,
ta humonol ka kangko." 23 Noa, hên nagilam nay hinabi ni Apo Jesus, ay naglungkot ya,
ta miha yay mabandi.

24 Nadambi ni Apo Jesus ya naglungkot ya lalaki, kabay wana, "Taganán alwan na-
taluh hên makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya hilay mabandi! 25 Pêtêg
ya. Nataluh hên magdann ha lubot karayêm ya mihay kamelyo kanan makapakilamo
ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya mihay mabandi." 26 Hilay nakagilam hên habayto,
ay nangotang, "Hino awud ya miligtas, hên makapakilamo ha pamanlokop ni Apo
Namalyari?" 27 Wani Apo Jesus, "Ya a madyag hên tawo, ay madyag ni Apo Namalyari."

28 Amêhên, wani Pedro, "Ay-êmên kay, ya tagahonol mo? Imbalag naên ya bali naên,
ta êmên kay humonol kamo." 29 Hinabi etaman ni Apo Jesus, "Pakagilamên yo! Hilay
nangibalag bali la, o ahawa la, o kapotoh pohêl la, o toa la, o anak la, gawan ha
pagpalokop la ha pamanlokop ni Apo Namalyari, 30 ay madyanan hên mal-at kanan
imbalag la, kaban atsi hila pon di ha luta. Bayo lano madyanan hila êt hên biyay ya
ayn angga."

Ikatlon pangungkat ni Apo Jesus, ya patsên ya (Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34)

31 Impapawa ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na, ta wana kanlan bêngat,
"Pakagilamên yo! Anlumakat kitamo ha Jerusalem, ta maubuh hên matupad ya hinulat

lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya tungkol kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. 32 Ta idin la ko kanlan alwan Israelita. Musmusên la ko, dulan la ko, 33 pagpapatokên la ko, bayo la ko patsên. Noa, ha ikatlon allo, ay mabiyay kon oman!" Habaytoy hinabi ni Apo Jesus. 34 Noa, a naintindihan hên labinloway tagahonol na, ya nagilam la, gawan habayto ay a pon impamwang kanla, kabay a la nakway labay nan habiên.

Namamukat hi Apo Jesus hên mihay buwag
(Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)

35 Amêhên, hên andumani hilan Apo Jesus ha balayan Jerico, ay main bayron buwag ya ampikno ha danin dann ya ampakikwan pera. 36 Hên nagilam nay kal-atan ya ampipagdann ha dani na, ay labay nan mamwangan no hinoy angkalyari. 37 Main naghabi kana ya hi Apo Jesus ya taga-balayan Nazaret ay ampagdann bayro. 38 Kabay nanangaw ya, ya wana, "Apo Jesus, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo ko dayi!" 39 Binawal yan maglabak hên hatoy ampita ha unaan lan Apo Jesus, noa, impakakhaw nan in-angaw, "Kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo ko dayi!" 40 Hên nagilam ni Apo Jesus ya angaw na, tinunggên ya ta main yan in-utoh, ta akayên lay buwag hên idani kana. Hên narani yanay buwag, ay wani Apo Jesus kana, 41 "Hinoy labay mon daygên ko kamo?" Amêhên, wanan buwag, "Panginoon, labay kon makahêlêk ako." 42 Kabay hinabi ni Apo Jesus, "Makahêlêk ka, gawan ha paniwala mo kangko." 43 Tambêng yan nakahêlêk, kabay nakihonol yay na kan Apo Jesus kaban ampuriên na hi Apo Namalyari. Hên nahêlêk lan atsi bayro ya nalyari, ay pinuri la etaman hi Apo Namalyari.

19

Nabayo ya ugali ni Zaqueo

1 Nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Jerico, ta bayro hilan nipadann ha balayan. 2 Main lalaki bayro ya nag langan Zaqueo. Hi Zaqueo ay ampamaala kanlan mangwan buwih, kabay mabandi ya. 3 Labay na dayin mahêlêk hi Apo Jesus, ta êmên na ya mapuliah, noa, a na ya mahêlêk, gawan kal-atan, ta pandak yan kit. 4 Kabay ya dinyag na, ay nuwayu ya ha unaan lan Apo Jesus, ta nunik ya ha kayon sikomoro, ta êmên na ya mahêlêk. 5 Nahên niabot hilan Apo Jesus ha nag kayo, ay tsiningla na ya, ta wana, "Zaqueo, galingên mon tumaoy, ta maniraw ako ha bali mo amêhên." 6 Kabay ginaling nan tinumaoy, ta mahigla yan nanagyat kanlan Apo Jesus ha bali na. 7 Hilay kal-atan ya atsi bayro ay nanotol, ya wanla, "Awta bay maniraw hi Apo Jesus ha balin makasalanan!" 8 Kaban ampikno hila ha bali lan Zaqueo ay nirêng ya hi Zaqueo, ta wana kan Apo Jesus, "Panginoon, ya kagitna hên pibandian ko ay idin ko kanlan ampangailangan. Ha balang miha ya pinirayit ko, ay iorong ko hên kaapat ya napirayit ko kanla." 9 Nahên nagilam ni Apo Jesus ya hinabi na, ay wana, "Amêhên ay nailigtas ya hata pamilya, ta hi Zaqueo ay ampaniwala kan Apo Namalyari hên nanad ha paniwala hên ninuno yo hi apo Abraham. 10 Gawan hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi ko di ha luta ta êmên ko hila tapolên haka iligtas ha kaparusaan ya hilay nitama."

Hilay ampaghuyo ha Panginoon ay dapat gamitên ya impatsiwala kanla ha ikakangêd
(Mateo 25:14-30)

11 Kaban anggilamên lay habi ni Apo Jesus, ay in-istorya na ya hata alimbawa, gawan marani yay nan lumatêng ha balayan Jerusalem. Haka gawan êndat la no tampol mipairêng bayro ya pamanlokop ni Apo Namalyari, haka bayron mikno hi Apo Jesus hên mamaala kanla ha bansan Israel. 12 Kabay impamwang ni Apo Jesus kanla no ayêmên ya dapat mag-in pamimiyay la, kaban an-êngganan lay pag-orong na, ta wana, "Main mihay nag tungkulan, ya mita ha marayoy bansa, ta tanggapên nay karapatan

nan mag-ari, bayo mag-orong yay na ta êmên ya mamaala ha kabansa na. 13 Bayo ya
nammita ay binaêg nay mapo kanlan ipoh na, ta binalagan na hila hên tsi-tsi mihan
pera ya ginto, ta wana kanla, ‘Pakal-atên yoy hata pera, ta êmên ya lum-at kaban ayn
ako pon di.’ 14 Amêhên, gawan angkahêmêkan la yan kabansa na, ay ha pammita na, ay
main hilan in-utoh ha nag tungkulan bayro ha marayoy bansa, ta wanla, ‘A naên labay
ya habaytsi hên mag-in ari naên.’
15 “Êmbayro man, hiya ay nag-in ari, bayo nag-orong yay na. Nahên nilumatêng ya ha
bali na, ay impabaêg nay ipoh na, ta êmên na mamwangan no ungnoy tubo la ha imbalag
nay pera kanla. 16 Dinumani kana ya una, ta hinabi na, ya wana, ‘Apo, ya pera moy ginto
ay tinumubo hên mapoy peran ginto.’
17 “ ‘Magaling,’ wanan ari, ‘Hika ay mihay mangêd ya ipoh. Gawan mapaypaniwal-an
ka ha pêrad, ay manalan ka hên mapo ya balayan.’
18 “Nilumatêng ya ikalwan ipoh, ta wana, ‘Apo, ya pera moy ginto ay tinumubo yan
limay pera ya ginto.’
19 “Kabay hinabi nan ari kana, ya wana, ‘Hika ay manalan hên limay balayan.’
20 “Amêhên, nilumatêng yay na êt ya mihay ipoh, ta wana, ‘Apo, atsi di ya pera moy
ginto, ya impunggoh ko ha panyo ko, bayo ko ya inhinêp. 21 Dinyag koy habayto ta
malimo ko kamo. Muwang ko ya hadyay igpit mo. Ampangwa ka hên alwa mon
pinaghayngêtan, bayo ampamutsi kan alwa mon intanêm.’
22 “Kabay hinabi nan ari kana, ya wana, ‘Hika ay mihay narawak ya ipoh. Gawan ha
habi mo, ay hatolan ka hên parusaan. Muwang mo awud ya maigpit ako. Ampangwa
kon alwa kon pinaghayngêtan, bayo ampamutsi ko hên alwa kon intanêm. 23 No êmbayro
awud, awta a mo indin ya pera ko ha bangko, ta êmên mo dayin maiorong kangko ya
habayto hên kalamoy tubo ha bangko?’ 24 Bayo wana kanlan atsi bayro, ‘Kowên yoy
peray ginto, ya atsi kana, ta idin yo ha main mapo.’ 25 Noa, hinabi la kana, ‘Apo, main yay
nan mapo!’ 26 Kabay hinabi nan ari, ‘Anhabiên ko kamoyu, hilay tapat ha pamanggamit
hên indin kanla, ay dyanan ko pon êt. Noa, hilay alwan tapat ha pamanggamit hên indin
kanla, ay alihên êt kanla ya pêrad ya atsi kanla. 27 Amêhên, gêtan yo di kangko hilay
kapatsi ko, ya a nabay hên hiko ay mag-in ari la, ta patsên yo hila ha arapan ko.’ ”

Mal-at ya ampagpuri kan Apo Jesus hên ampandaraho yay na ha balayan Jerusalem (Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Juan 12:12-19)

28 Ubat nan hinabi ya habayto ni Apo Jesus, ay inhundo lay pammita la ha Jerusalem.
Hi Apo Jesus ay ampammita ha arapan lan kalamo na. 29 Nahên andumani hilay
na ha baryon Betfage, haka baryon Betania ha Tawgtug Olibo, ay impauna ni Apo
Jesus ya lowa kanlan tagahonol na, ta wana kanla, 30 “Muna kaw ha humonoy baryo.
Panhumwên yo bayro, ay mahêlêk yoy mihay biseron asno, ya nakah-êl, ya a pon
nahakyan. Okalên yoy habayto, ta gêtan yo di. 31 No main mangotáng kamoyu no awta
an-okalên yoy habayto, ay habiên yo, ‘Kailangan yan Panginoon.’ ”
32 Kabay nammita hilay nay loway in-utoh na. Haka natapol la etaman ya biseron
asno ya nanad hinabi ni Apo Jesus kanla. 33 Kaban an-okalên la ya, ay hinabi lan nag
asno, ya wanla, “Pata an-okalên yoy habain ya bisero?”
34 Hinabi lan in-utoh ni Apo Jesus, ya wanla, “Kailangan yan Panginoon.” Kabay
pinaulayan hila etaman.
35 In-akay lay bisero kan Apo Jesus, haka la inamakan pangkêbêl la, bayo himmakay hi
Apo Jesus. 36 Inhundo lan Apo Jesus ya pammita lan palakon Jerusalem. Ha pandanan
lan Apo Jesus, ay nami-amak hilay atsi bayro hên pangkêbêl la, gawan ha panggalang la
kana. 37 Nahên andumani hilay na ha palohan ha Tawgtug Olibo, ay nagkanta hila hên
bapan higla, hilay kal-atan ya antoroan na ya anhumonol kana, ta ampuriên la hi Apo
Namalyari, gawan ha nahêlêk lay kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus. 38 Ya pamagpuri

la ay êmên di, “Puriên ya ampamaala ya in-utoh ni Apo Namalyari! Nakapakiúmang kitamo kan Apo Namalyari! Puriên hi Apo Namalyari!”
39 Amêhên, bayro ha kal-atan ya anhumonol kan Apo Jesus, ay main ungnoy Pariseo
ya naghabi kana, ya wanla, “Mánoro, bawalên moy tagahonol mo hên magpuri kamo.”
40 Kabay wani Apo Jesus, “Anhabiên ko kamoyu, no a la kon puriên hên habaytsi ya
tagahonol ko, ay hilay bato tana ya magpuri kangko.”

Hi Apo Jesus ay nanangih gawan ha kakdêyan nakêm lan taga-Jerusalem

41 Nahên narani hilan Apo Jesus ha balayan Jerusalem, hên nahêlêk nay balayan, ay
tsinangihan nay taga-Jerusalem, 42 ta wana, “No muwang yo dayi amêhên no hino ya
mam-in kapatêkbêkan nakêm yo, ay alwa kaw dayin kapaingalo! Noa, a yo muwang.
43 Lumatêng lano ya allo ay libotên la kaw hên kapatsi yo êmên a kaw makaalíh. Bayo
hipitên la kaw angga ha mamalibot. 44 Hiraên lay balayan yo angga ha mag-in patag ya
ubatan bali yo. Patsên lay hinoman ya atsi bayro, gawan a yo dinambi hi Apo Namalyari
hên nilumatêng ya hên mamiligtas kamoyu.”

Namitaboy hi Apo Jesus hên ampipagtinda ha Templo
(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Juan 2:13-22)

45 Amêhên, ay hinumwên ya hi Apo Jesus ha Templo, ta intaboy na hilay ampipagtinda
hên ayop ya gamitên ha átang. 46 Hinabi na kanla, ya wana, “Nakahulat ha habi ni Apo
Namalyari, ya wanan hulat, ‘Ya bali ko ay ambaêgên balin panalanginan.’* Noa, dinyag
yo yan logal ya panlokoan yon kapareho yo!”†
47 Allo-allo ay nanoro ya hi Apo Jesus ha Templo. Noa, labay la yan patsên lan mánoron
Kautuhan ni apo Moises. Labay la yan patsên hên toa ya nag tungkulan ha bansa. Haka
labay la ya êt hên patsên lan ampamaala kanlan pari. 48 Noa, a la ya mapatsi, ta mal-at
ya labay-labay hên manggilam habi na.

20

No antoy ubatan hên tungkulan ni Apo Jesus
(Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

1 Mihay allo hên atsi ya hi Apo Jesus ha Templo hên ampamitoro hên Mangangêd ya
Habi, ay dinumani kana hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya hilay toa ya nag
tungkulan ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari. 2 Hinabi la kana, “Habiên mo
kannaên no hinoy tungkulan mo hên manyag hên pandaygên mo. Habiên mo êt no hinoy
nam-i kamo hên habain ya tungkulan.” 3 Kabay wani Apo Jesus, “Main ako pon hên
kotangên kamoyu. 4 Hinoy nam-i hên tungkulan kan Juan Bautista hên mamawtismo?
Hi Apo Namalyari o tawo?” 5 Kabay pinihahabian la, ya wanla, “Hinoy habiên tamo? No
habiên tamo ya ‘Ubat kan Apo Namalyari ya tungkulan ni Juan Bautista,’ ay habiên na
bayto, ‘Pata a yo yan pinaniwal-an?’ 6 Noa, no habiên tamo ya ‘Ubat ha tawo,’ ay batoên
la kitamo, hên kal-atan di, ta ha ihip la, hi Juan ay mihay propeta ni Apo Namalyari.”
7 Kabay hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, “A naên muwang no antoy ubatan tungkulan
ni Juan Bautista.” 8 Bayo wani Apo Jesus, “No êmbayro awud, ay a ko etaman habiên
kamoyu no antoy ubatan tungkulan ko.”

In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha anak ya anlugurên ya pinatsi, haka ha bato ya intapon
(Mateo 21:33-46; Marcos 12:1-12)

9 Amêhên, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ya wana kanlan ampanggilam,
“Minghan main lalaki ya nag luta ya tinamnan nan ubas. Impatsiwala na ha kaatag ya

* **19:46** Isaias 56:7. † **19:46** Jeremias 7:11.

ubasan na, ta maglaêh ya ha kaatag ya bansa. 10 Hên pamutsi hên habaytoy ubas, ay in-
utoh nay mihay ipoh na, hên kowên ya atag na kanlan paypaniwal-an ubasan na. Noa,
tinumbuk lay ipoh na, bayo impaorong la ya, hên ayn anggêtan. 11 Kabay in-utoh nay na
êt ya kaatag ya ipoh na, noa, tinumbuk la ya êt, impakarêng-êy la ya, bayo impaorong la
ya hên ayn anggêtan. 12 Nahên in-utoh nay na êt ya ikatlon ipoh na, ay hinugat-hugat la
ya êt, bayo impaplag la ya. 13 Kabay, pan-ihip-ihipên nan nag ubasan no hino ya daygên
na. Naihipan nan iutoh ya anlugurên nan anak nay lalaki, ta wana, 'Siguradon igalang
lay anak ko.' 14 Noa, hên nahêlêk lan paypaniwal-an ubasan ya anak nan nag ubasan,
ay nihahabi hila, ya wanla, 'Hatsi ya paypamanaan na hên ubasan. Patsên tamo ya, ta
êmên mapagbandi tamo ya hata ubasan na.' 15 Kabay pinaalíh la ya ha ubasan ta pinatsi
la ya."

Amêhên, kinotang ni Apo Jesus hilay ampanggilam, "Hino kaya ya daygên hên nag
ubasan kanlan paypaniwal-an na? 16 Siguradon lakwên nay paypaniwal-an na, ta
patsên na hila, bayo ipatsiwala nay na ha kaatag ya ubasan na."

Hên nagilam lay habayto, ay wanla, "Paan dayin malyari ya habayto!" 17 Noa,
pinakahêlêk ni Apo Jesus hilay ampamaala ha Templo, ta wana kanla, "Hino awud ya
labay habiên hên habaytsi ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari?
'Ya bato ya intapon lan manyag bali,
ay nag-in pinakamaalagáy bato
ta êmên mag-in napah-êy ya bali.'*
18 Hilay matata kanan hata bato ay mangatutukihan but-o, haka hilay matat-an hên hata
bato ay mangatatapong."

Ya pamayad hên buwih
(Mateo 22:15-22; Marcos 12:13-17)

19 Naintindihan lan mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hilay ampamaala kanlan
pari, ya hilay in-alimbawa di ha manyag bali, haka ha nangarawak ya paypaniwal-
an ubasan, kabay labay la yan tambêng hên dakpên, noa, malimo hila ha kal-atan.
20 Kabay inimatonan la ya haka hila namiutoh hên ungno ya waringan mangêd hila,
ya mangotáng kan Apo Jesus. Noa, labay la yan madakêp ha pamaghabi na, ta êmên la
ya magêtan ha kapangyarihan hên gobernador. 21 Amêhên, hinabi lan hata magbabara
kan Apo Jesus, "Mánoro, muwang naên ya kaptêgan ya panhabiên mo haka panoro mo.
An-itoro moy kalabayan ni Apo Namalyari, ha hinoman ya ampanggilam gawan alwa
kan mapamili, ta pantag ya panlêk mo ha balang miha. 22 Kabay main kay hên labay
mamwangan kamo. Ayon ha Kautuhan tamon Israelita, ay malyarin mam-in buwih
kanan Emperador o ahê?" 23 Noa, muwang ni Apo Jesus ya pagbabara la, kabay hinabi
na kanla, ya wana, 24 "Ipahlêk yo kangko ya mihay sintimos hên pilak. Hinoy nag lupa
hên angkakit yo bahên? Hinoy nag langan ya nakahulat bahên?" Hinabi la etaman,
"Kanan Emperador." 25 Kabay wani Apo Jesus, "No êmbayro awud, ay idin yo kanan
Emperador ya kana, haka idin yo kan Apo Namalyari ya kan Apo Namalyari." 26 Kabay
a la ya madakêp hi Apo Jesus ha habi na ha arapan lan kal-atan. Ayn hilay nan mahabi
ta nag-êpapah hila ha habi na.

Ya kotang ya tungkol ha pangabiyay oman
(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)

27 Amêhên, ay main ungno ha mihay pangkat lan Israelita ya ambaêgên Saduseo
ya dinumani kan Apo Jesus. Hilay Saduseo ay a ampaniwala ha pangabiyay oman.
Haka hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, 28 "Mánoro, nanulat ya hi apo Moises ha
Kautuhan hên para kantamo, ya wanan hulat, 'No main mitaahawa, ta natsi ya lalaki
hên a hila nagkaanak, ay dapat ya kahonol nan natsi, ay ipaahawa kanan bawo. No

* **20:17** Awit 118:22-23.

magkaanak hila, ay habaytoy anak, ay itad anak nan natsi.' 29 Minghan, ay main
pitoy mikakahonol ya lalaki. Nakapag-ahawa ya punganay, noa, natsi ya hên a ya
nagkaanak. 30 Bayo pinag-ahawa nan humonol ha punganay ya hata bawo, noa, natsi ya
etaman ya humonol ha punganay hên a nagkaanak. 31 Êmbayro êt ya nalyari ha ikatlon
kahonol. Balang miha kanlan pitoy mikakahonol ay nakapag-ahawa hên hata babayi,
noa, naubuh hilan natsi hên a nagkaanak. 32 Bayo natsi ya êt ya hata bawo. 33 Amêhên,
ha allon mangoman mabiyay, hinoy nay taganán mag-in ahawa nan hata babayi, ta
balang miha kanlan habaytoy pitoy mikakahonol ay nag-in ahawa na?"
34 Kabay wani Apo Jesus kanlan Saduseo, "Ya pamag-ahawa ay din bêngat amêhên
ha luta. 35 Hilay babayi haka lalaki ya an-itad ni Apo Namalyari hên anak na, ya
biyayên nan oman, ay a hilay nan mag-ahawa ha ikalwan biyay. 36 Manoto hilay na
kanlan anghel ha langit, ya a ampag-ahawa, haka a hilay na matsi. Hila ay anak ni Apo
Namalyari ta biniyay na hilan oman. 37 Agyan ya hulat ni apo Moises ay ampamaptêg
ya biyayên oman ya nangamatsi, ta bayro ha hulat na ya tungkol ha maaypa ya kayoy
andungkêt, mabáha tamo ya hinabi ni apo Moises hên tungkol kan Apo Namalyari
ya hiyay 'Diyos ni Abraham, Isaac, haka ni Jacob.'† 38 Hiyay alwan Diyos lan natsi,
noa, hiyay Diyos lan angkabiyay, ta balang miha ya natsi, ay angkabiyay ha hêlêk na."
39 Main ungno kanlan mánoron Kautuhan ni apo Moises ya naghabi, ya wanla, "Mangêd
ya hinabi mo, Mánoro." 40 Hinabi lay habayto, ta marêng-êy hilay na hên mangotáng pon
kan Apo Jesus.

Hi Cristo, ya Mesias, ay alwan bêngat kaapo-apoan ni Arin David, noa, hiyay Panginoon ni Arin David etaman
(Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)

41 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, "Ay-êmên lan mahabi ya Mesias, ya
Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala ay kaapo-
apoan bat ni Arin David? 42 Mismon hi Arin David, ya ninuno tamo, ay namihulat ha
Kahulatan ha Awit hên tungkol ha Mesias, ya Cristo, ya wana,
'Hinabi ni Apo Namalyari ha Panginoon ko,
"Mikno ka ha dapit panabtab ko hên mamaala hên kalamo ko,
43 angga ha mahambut ko hilay kapatsi mo,
ta idin ko hila ha aypan kapangyarihan mo." ' "‡
44 Wana êt ni Apo Jesus, "Hên hato, ay hi Arin David ya namaêg hên 'Panginoon ko,' ha
Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.
Kabay muwang tamo, ya hiyay Panginoon haka kaapo-apoan ni Arin David."

Kaillag ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

45 Kaban ampanggilam hilay kal-atan, ay hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na,
ya wana, 46 "Kaillag kaw ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Labay-labay
la hên mibita-bita hên nakatakop hên makarang, ta êmên ipamwang ya matag-ay ya
tungkulan la. Labay la êt hên galangên, haka dayêwên hila hên kal-atan ha balayan. Ya
kaatag pon ya andaygên la ta êmên ipamwang ya matag-ay ya tungkulan la, ay ampiliên
lay pinakamangêd ya iknoan ha sinagoga haka ha kaluto. 47 Anlokoên la êt ya bawo
ya babayi, ta êmên la makwa ya pibandian la, bayo magma-mangêd hilan ikarang ya
panalangin la ha arapan hên kal-atan. Kabay hadyay pamarusa kanla lano!"

21

Ya alay hên mihay bawo ya babayi
(Marcos 12:41-44)

† **20:37** Exodo 3:6. ‡ **20:43** Awit 110:1.

1 Kaban atsi ya pon ha Templo hi Apo Jesus, ay napansin na hilay mabandi, ya ampam-
in alay la ha pamyanan alay. 2 Nadambi na etaman ya mihay bawo ya babayi, ya
mairap, ya nam-in lo-loway sintimos ha pamyanan alay. 3 Kabay wani Apo Jesus kanlan
tagahonol na, "Pakagilamên yo, hata bawo ay nam-i hên mal-at kanan indin lan kal-atan
mabandi. 4 Ta hilay kaatag ay nam-i hên a la pon kailangan, noa, hata bawo ay in-ubuh
nan indin ya panaliw nan maêkan na."

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira hên Templo (Mateo 24:1-2; Marcos 13:1-2)

5 Hilay ungno kanlan tagahonol ni Apo Jesus ay ampihahabian lay kahampatan hên
Templo. No ay-êmên kahampat ya bato ya pinaglolog haka ya kahampatan hên hino-
hino kay na hên ya impapadpak ha lolog. 6 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus, ya wana,
"Lumatêng lanoy allo, ay manga-aagwat ngan ya hata bato ya pinaglolog ya angkahêlêk
yo."

Ya hadyay pamairap ya lumatêng (Mateo 24:3-14; Marcos 13:3-13)

7 Amêhên, nangotang hilay tagahonol na kana, "Mánoro, makanon malyari ya
habayto, haka ay-êmên naên mamwangan no maranin malyari ya habayto?"
8 Kabay wani Apo Jesus, "Kaillag kaw, ta êmên a kaw maloko, ta mal-at ya maghabin
êmên di, 'Hiko ya Cristo ya impangako ni Apo Namalyari. Nilumatêng ya panaon hên
anggaan hên luta.' Yabay ya habiên la, noa, paan kaw maniwala kanla. 9 Paan kaw
malimo ha magilaman yoy tungkol ha manigulo-gulo haka pa-tsian, ta habayto ay
kailangan lumatêng pon, noa, a pon tambêng lumatêng ya anggaan hên luta." 10 Amêhên,
inhundo nay na êt ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "Milalaban hilay bansa
haka hilay angkalokopan hên mihay bansa ay milalaban ha kabansa la. 11 Lumatêng ya
mangakhaw ya layon. Lumatêng êt ya hadyay lonoh haka salot ya ubatan hên hino-hino
kay na hên ya hakit ya ikamatsi lan tawo ha mal-at ya logal. Lumatêng êt ya kapalimo
haka kapapaêpapah ya mangalyari ha angkahêlêk ha langit.
12 "Noa, bayo malyari ya habayto, ay dakpên la kaw, haka pairapan la kaw, ta gêtan la
kaw kanlan toa ya nag tungkulan ha hinon sinagoga, kotangên la kaw, bayo ikulung la
kaw. Gawan ha paniwala yo kangko, ay gêtan kaw kanlan ari haka gobernador. 13 Ha
êmbayro ay maipamwang yo kanla ya Mangêd ya Habi tungkol kangko. 14 Uston iarap
la kaw kanlan manungkulan, ay pataniêhên yoy nakêm yo. A kaw manyagah no hinoy
habiên yo hên pamakibat ha kotang la, 15 ta ipaihip ko kamoyu ya mangêd yon habiên, ya
a la kayan labanan o hambutên hên kapatsi yo. 16 Miha êt, hila man ya toa yo, kapotoh
pohêl yo, kaatag êt ya kamag-anak yo, haka hilay kaluguran yo ay may-upit kamoyu,
kabay ya kaatag kamoyu ay patsên. 17 Kahêmêkan kaw hên kal-atan gawan paniwala yo
kangko. 18 Noa, a na kaw paulayan ni Apo Namalyari, ta miha man ya habot ulo yo, ay a
miabot ha impiyerno. 19 Têêhên yoy habayto, ta êmên kaw madyanan hên biyay ya ayn
angga."

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira ha balayan Jerusalem (Mateo 24:15-21; Marcos 13:14-19)

20 "Uston mahêlêk yoy balayan Jerusalem ya napalibutan hên hundaloh, ay mamwan-
gan yoy na bayto ya marani yana ya pamanira kana. 21 Ha allon habayto ay kailangan
muwayun magtago ha babo, ya hilay taga-probinsyan Judea. Hilay atsi ha balayan
Jerusalem ay kailangan hên mag-alíh. Hilay atsi ha pananêman la, ay paan mag-orong
ha balayan. 22 Gawan habaytoy panaon hên pamarusa, ta êmên matupad ya nakahulat,
ya impamwang lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hên hato.
23 Kanan habayto, ay kaingalo hilay nabuktot haka hilay ampamahoho, ta mabyat ya
kairapan ya maranasan la di ha luta, ta ya tobag ni Apo Namalyari ay lumatêng kanlan

Israelita. 24 Main hên matsi ha gulo, bayo ya kaatag ay gêtan ta ikulung ha marayo ya
bansa. Ya balayan Jerusalem ay pakahiraên lan alwan Israelita, ya a ampagpalokop kan
Apo Namalyari, angga ha mayari ya panaon ya indin kanla."

Ya pamanlumatêng oman ni Apo Jesus ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo (Mateo 24:29-31; Marcos 13:24-27)

25 Wana êt ni Apo Jesus, "Pangayarin habaytoy hadyay kairapan, ay mahêlêk yoy
kapapaêpapah ha allo, ha buwan, haka ha bêtêwên. Alwan bêngat habayto, noa, man-
awk êt ya tandulon ha dagat kabay manyagah hilay tawo ha balang bansa. 26 Hilay
tawo ay mangabunsol, gawan hadyay limo la kaban an-ihipên lay angkalyari ha boon
luta, ta mayêgyêg hilay bêtêwên haka maubuh hên mangayêgyêg ya angkahêlêk ha
langit. 27 Kanan habayto, ay mahêlêk la ko ha lêmm, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo,
ya anlumatêng, hên main kapangyarihan, haka ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo
Namalyari." 28 Wanay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, "No mag-
umpisan malyari ya habayto ya kapapaêpapah, ay pataniêhên yoy nakêm yo, ta marani
yanay pangakbus kamoyu."

Ya toro ya makwa ha poon kayon igos (Mateo 24:32-35; Marcos 13:28-31)

29 Bayo wani Apo Jesus hên nangalimbawa, "Hêlkên yoy poon kayon igos, haka
kaatag êt ya poon kayo. 30 No mamayo yan bulong, ay muwang yoy na ya marani
yanay kaingitan. 31 Êmbayro êt, no mahêlêk yoy nan maubuh hên malyari ya habayto
ya kapapalimo, ay mamwangan yoy marani yanay pamanlokop ni Apo Namalyari.
32 Pakagilamên yo. Maubuh hên matupad ya habayto kaban main pon di ha luta hên
kapareho yon Israelita. 33 Ya angkahêlêk ha langit, haka ya luta ay main anggaan, noa,
ya habi ko ay ayn anggaan."

Dapat panay hên nakal-an

34 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Kaillag kaw ta êmên a kaw mipahobohob
ha kahibaan, pamaglahing, haka kayagahan ha kailangan yo ha biyay di ha luta. Ta
êmên a kataw malatngan ya a nakal-an ha allon pamanlumatêng kon oman. 35 Gawan
ha biglan lumatêng ya habaytoy allo, ay maubuh hên mabigla hilay tawo ha boon luta.
36 Kabay kailangan panay kaw nakal-an ha balang oras. Dapat panay kaw manalangin
ya dyanan na kaw hên hêkaw, ta êmên a kaw mahambut hên hinoman ya angkalyari di,
ta êmên kaw makapakiarap kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo."

37 Allo-allo ay ampanoro ya hi Apo Jesus ha Templo ya atsi ha balayan Jerusalem.
Balang yabi ay anlumakat ya ha Tawgtug Olibo ta bayro yan ampagdahêl. 38 Kabay
maranon hên allo-allo, ay ampammita ya kal-atan, hên manggilam toro na ha Templo.

22

Ya pamamulong kan Apo Jesus (Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Juan 11:45-53)

1 Amêhên, ay marani yanay pista lan Israelita ya ambaêgên lan Pistan Puto ya ayn
Pampaalsa haka ya Pistan Pangaligtas ha Egipto.* 2 Hilay mánoron Kautuhan ni apo
Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari, ay ampamulong kan Apo Jesus, no ay-
êmên la yan maipapatsi hên ayn makamwang, gawan malimo hila ha kal-atan, ya
ampanggilam toro na.

In-upit ni Judas Iscariote hi Apo Jesus (Mateo 26:14-16; Marcos 14:10-11)

* **22:1** Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

3 Amêhên, hi Satanas ay hinumapat kan Judas, ya ambaêgên lan Iscariote, ya miha
kanlan labinloway tagahonol ni Apo Jesus. 4 Kabay nammita yay na hi Judas hên
makihabi kanlan ampamaala kanlan pari haka kanlan ampamaala kanlan bantay ha
Templo, no ay-êmên na mai-upit hi Apo Jesus. 5 Hinumigla hila etaman ya i-upit ni Judas
hi Apo Jesus kanla, haka nangako hila ya dyanan la yan pera. 6 Nabay ya etaman hi
Judas, kabay paubat hên habayto, ay ampangihip yay na no ay-êmên na yan maidin ha
gamêt la, hên a mamwangan hên kal-atan.

Hi Apo Jesus ay namipal-an hên pangkaên la ha Pistan Pangaligtas ha Egipto
(Mateo 26:17-25; Marcos 14:12-21; Juan 13:21-30)

7 Amêhên, nilumatêng ya unan allo hên Pistan Puto ya ayn Pampaalsa. Habaytoy allon
pamatsi lan Israelita hên anak tupa, ya kênaên la no manaboy nay allo hên habayton yabi
hên Pistan Pangaligtas ha Egipto.† 8 Namipal-an hi Apo Jesus kan Pedro haka kan Juan
hên pangkaên ha Pistan Pangaligtas, ta wana, "Mita kaw na, ta il-an yoy pangkaên tamo
amêhên yabi ha pista." 9 Kabay nangotang hilan Pedro, "Atoy labay moy logal ya pangil-
anan naên hên kaên tamo?" 10 Wani Apo Jesus, "Panlumatêng yo ha balayan Jerusalem,
ay matupa yoy mihay lalaki ya ampantan banga ya nag lanêm. Pakihonolan yo ya ha bali
ya howênên na, 11 ta habiên yo ha nag bali, ya êmên di, 'Labay nan Mánoro ya itoro mo
kannaên, no antoy kuwarto ya panganan nan kaên ha Pistan Pangaligtas, hên kalamo
na kay ya tagahonol na.' 12 Kabay ipahlêk na kamoyu ya mihay mahlay ya kuwarto ya
nakal-an ha tag-ay. Bayro yon il-an ya kaên tamo ha pista." 13 Nammita hilay nay loway
tagahonol, haka natupad ya balang hinabi ni Apo Jesus kanla. Kabay in-il-an lay nay
kaên ha pista.

Nangan hi Apo Jesus haka hilay labinloway apostol na hên pangkaên ha Pistan Pangaligtas
(Mateo 26:26-30; Marcos 14:22-26; 1 Corinto 11:23-25)

14 Hên oras hên mangan hên pangkaên ha Pistan Pangaligtas, ay inarap lan Apo Jesus
ya kaên la. 15 Amêhên, wana kanlan labinloway apostol na, "Bayo ko magdanas hên
pamagdusa, ay boon nakêm kon labay hên mapagkaêm kataw pon hên mangan hên
habaytsi ya pangkaên ha Pistan Pangaligtas. 16 Anhabiên ko kamoyu, ya a kina oman
mangan pangkaên ha Pistan Pangaligtas angga ha a pon matupad ya labay habiên hên
habaytsi ha pamanlokop ni Apo Namalyari." 17 Amêhên, dinampot nay pamminêman
ya nag alak ta impahalamat nay hatsi kan Apo Namalyari, bayo hinabi na kanla, ya
wana, "Piatagan yoy hatsi laamêhên. 18 Ta anhabiên ko kamoyu, ya a ko pon minêm
oman hên alak, angga ha a pon lumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari." 19 Amêhên,
nandampot yan puto ta impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari, haka na pino-
potoh, bayo inggawang na kanla, ta wana, "Habaytsi ya lawini ko, ya an-idin ko ha
ikakangêd yo. Dapat panay yon daygên ya habaytsi, ta êmên yo ko maihipan." 20 Êmbayro
êt, hên nayari hilan nangumapon, ay nandampot yan pamminêman ya nag alak, ta
wana, "Habaytsi ya daya ko, ya mamoganggang ha pamatawad hên kasalanan hên kal-
atan. Yabay ya nanad pinakapirma hên bayoy kahundoan ni Apo Namalyari kanlan
pinili na hên mag-in kana.
21 "Noa, ya mihay kaaêm tamo di, ay mangi-upit kangko. 22 Hiko ya Taga-Langit, ya
In-anak Tawo ay taganán matsi, ta habaytoy tinalagá ni Apo Namalyari. Noa, taganán
kaingalo ya mangi-upit kangko." 23 Amêhên, ampikokotang hilay labinlowa no hino
kanla ya manyag hên êmbayro.

Ya pamihubak lan tagahonol ni Apo Jesus no hino kanla ya main matag-ay ya tungku-
lan

† **22:7** Paskwa.

24 Ampihuhubakan lan tagahonol ni Apo Jesus no hino kanla ya main matag-ay
ya tungkulan. 25 Kabay hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, “Hilay ari haka hilay
kaatag ya ampamaala, ay ampamiatay kanlan atsi ha lokop la hên manyag kalabayan
la, yan labay la êt hên mabaêg hila hên maingaloên. 26 Noa, dapat alwan êmbayro
kamoyu, ta ya pinakamatag-ay, ay dapat mag-in pinakamaaypa. Haka ya ampamaala,
ay kailangan maghuyo. 27 Hino ya matag-ay ya tungkulan? Ya ampikno ha lamisaan, o
ya ampamigawang hên hinon kailangan nan ampikno? Taganán habaytoy ampikno ya
nag tungkulan! Noa, hiko ay atsi di hên nanad ha mihay ampaghuyo.
28 “Hikaw ay panay kon nakalamo, ha kairapan man ya dinanan ko, ya nanad
pamanubuk kangko. 29 Kabay, no ay-êmên nan indin kangko ya tungkulan hên ma-
maala, ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay êmbayro êt ay dyanan kataw hên tungkulan
hên mamaala. 30 Lano ay mapagkalamo kataw hên mangan ha lamisaan ya atsi ha
pamanlokop ko. Mikno kaw ha iknoan hên ari ta mamaala kaw kanlan Israelita, ya hilay
kaapo-apoan lan labinloway anak ya lalaki ni apo Israel.”

Impamwang ni Apo Jesus ya habiên ni Simon Pedro ya a na ya muwang (Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Juan 13:36-38)

31 “Simon, manggilam ka,” wani Apo Jesus, “Nakihabi hi Satanas kan Apo Namalyari
ya subukên na kaw ya labinloway tagahonol, haka paulayan na ya ni Apo Namalyari.
32 Noa, inhalangin kata Simon, ya a dayin maalíh ya paniwala mo kangko. Haka
ha pag-orong hên nakêm mo ay dapat mon pataniêhên ya nakêm hên kapareho mon
ampaniwala.” 33 Kabay hinabi ni Simon Pedro, ya wana, “Panginoon, nakal-an akon
magpakulung haka matsi hên kalamo mo.” 34 “Pedro,” wani Apo Jesus, “pakagilamên
mo, bayo mangkatsi ya manok amêhên yabi, ay katatlo mon habiên ya a mo ko
muwang.”

Ya aral ni Apo Jesus kanlan tagahonol na

35 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Yarin nagkulang kaw
hên in-utoh kataw hên ayn pera, ayn balutan, haka ayn pag-apin bitsih yo!” “A kay,
Apo,” wanla etaman. 36 “Noa, amêhên, ya balang miha ya main, ay kailangan mantan
pera haka balutan la. Haka hilay ayn panlaban ay kailangan manaliw hilan panlaban
la, ihaliw la man ya takop la, ta êmên hila main hên panaliw. 37 Ta kailangan matupad
ya nakahulat ya tungkol kangko bayro ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari
kan Propeta Isaias, ya wana, ‘Intad la yan mapanyag karawakan.’‡ Haka ya inhulat ya
tungkol kangko ay angkatupad amêhên.” 38 Kabay hinabi lan tagahonol na, “Panginoon,
hêlkên moy hatsi. Main kitamo hên loway êtak ya panlaban.” Wana etaman ni Apo Jesus,
“Hukad ya.”

Nanalangin hi Apo Jesus ha Tawgtug Olibo (Mateo 26:36-46; Marcos 14:32-42)

39 Nahên ubat hilan nangan pangkaên ha Pistan Pangaligtas, ay nammita hilan Apo
Jesus ha Tawgtug Olibo, ya panlakwên la no yabi. 40 Hên nilumatêng hilay na bayro,
ay hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Manalangin kaw kan Apo
Namalyari, ta êmên a kaw mahambut hên tukso.” 41 Napaidayo ya kanla hên marayo-
dayo ta nandoko yan nanalangin, ya wana, 42 “Tatang ko ha langit, no labay mo, ay a
mo ko dayin paulayan hên magdanas ako hên hatsi ya mabyat ya kairapan ya lumatêng
kangko. Êmbayro man, alwan kalabayan ko, noa, ya kalabayan mo ya honolên ko.”
43 Kaban ampanalangin ya ay nagpahlêk kana ya mihay anghel, ya ubat ha langit, ya
namahêkaw kana. 44 Gawan ha kabyatan laman ihip na, ay lalo nan imboo ya nakêm na
ha panalangin, kabay ya hayngêt na, ay nanad daya ya ampantolo ha luta.

‡ **22:37** Isaias 53:12.

45 Hên nirêng ya, hên ubat nanalangin, ay nag-orong yay na ha andyanan lan
tagahonol na. Nalatngan na hila hên angkabêlêw gawan hadyay lungkot la. 46 Pinukaw
na hila, ta wana kanla, “Pata angkabêlêw kaw? Mimata kaw, haka kaw manalangin ta
êmên kaw a mahambut§ hên tukso.”

Ya pamandakêp kan Apo Jesus
(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Juan 18:3-11)

47 Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya kal-atan, ya
ampangamat kan Judas Iscariote ya miha kanlan labinloway tagahonol na. Dinumani
ya kan Apo Jesus ta aroên na ya dayi. 48 Noa, wani Apo Jesus kan Judas, “Aro awud ya
pinay-upit mo kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo.” 49 Hên nahêlêk lan tagahonol,
ya kalamo ni Apo Jesus, ya angkalyari, ay wanla, “Panginoon, labay mon gamitên naên
ya hata panlaban naên?” 50 Amêhên, bat yan nanigpah ya miha kanlan tagahonol na hên
têkk hên mihay ipoh hên pinakapoon pari. 51 Noa, wani Apo Jesus, “Paan!” Tinalan nay
têkk, ta in-orong na ya ha mana, ya hatoy têkk.
52 Amêhên, wani Apo Jesus kanlan ampagbantay ha Templo, kanlan toa ya nag
tungkulan ha bansa, haka kanlan ampamaala kanlan pari, ya ampipandakêp kana,
“Andakpên yo ko hên nanad pandakêp ha mapanyag karawakan. 53 Allo-allo atsi ko
bahên kamoyu ha Templo, unin a yo ko dinakêp. Noa, amêhên ya panaon yo, haka
panaon ya indin kan Satanas, ta êmên na madyag ya karawakan ya labay nan daygên.”

Katatlo nan hinabi ni Pedro ya a na balay hi Apo Jesus
(Mateo 26:57-58, 69-75; Marcos 14:53-54, 66-72; Juan 18:12-18, 25-27)

54 Dinakêp la hi Apo Jesus ta gintan la ya ha bali nan pinakapoon pari. Hi Pedro ay
nangamat kanla ha marayo-dayo. 55 Hên nilumatêng hilay na ha balin pinakapoon pari
ay namagkêt hilan apoy, kabay nakilamo hi Pedro kanlan ampanêngêy bayro. 56 Hên
napansin yan mihay ipoh ya babayi, ha hawang hên apoy, ay pinuliah na ya, ta wana,
“Habain ya lalaki ay kalamo ni Jesus.” 57 Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, “Alwa. A ko
ya man muwang.” 58 A nabuyot ay napansin yay na êt hi Pedro, hên mihay lalaki, ya
naghabi, “Miha ka êt kanla!” Noa, hinabi na etaman ni Pedro, “Alwan hiko.” 59 Hên
nakalabah ya miha êt ya oras, ay main ana êt mihay lalaki ya ampamilit, ya wana,
“Siguradon hata lalaki ay kalamo ni Jesus gawan taga-Galilea ya êt.” 60 Noa, hinabi
ni Pedro, ya wana, “A ko muwang ya panhabiên mo!” Kaban ampaghabi ya pon, ay
nangkatsi ya mihay manok. 61 Namalingay hi Apo Jesus ta pinakahêlêk na hi Pedro.
Kabay naihipan ni Pedro ya hinabi ni Apo Jesus kana ya, “Bayo mangkatsi ya manok
amêhên yabi, ay katatlo mon habiên, ya a mo ko muwang.” 62 Kabay inumawah ya hên
hadyay tangih na.

Kinailyan la hi Apo Jesus haka la ya tinumbuk
(Mateo 26:67-68; Marcos 14:65)

63 Hi Apo Jesus etaman ay kinailyan haka tinumbuk hên ampipagbantay kana.
64 Tinagpênan lay mata na hên panyo haka la ya kinotang, “Hinoy nanumbuk kamo?
Habiên mo!” 65 Mal-at êt ya kaatag ya hinabi la, ya pammusmus kana.

Hi Apo Jesus ay in-arap ha Sanedrin
(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Juan 18:19-24)

66 Pangamaranon, ay ni-tsi-tsipon hilay kalamo hên Sanedrin, ya angkaboo hên toa ya
nag tungkulan ha bansa, boy hilay ampanoro hên Kautuhan ni apo Moises, haka hilay
ampamaala kanlan pari. In-arap kanla hi Apo Jesus ta lingonên lay kaso na, ya wanla,
67 “Habiên mo kannaên no hika ya Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-
in habaytoy Mámiligtas ya impangako na.” Noa, wana kanla, “Agyan habiên ko kamoyu,

§ **22:46** matalo.

ay a yo ko paniwal-an. 68 Haka no kotangên kataw, ay a kaw man makibat. 69 Noa, ubat amêhên, hiko, ya Taga-Langit ya In-anak Tawo, ay mikno ha dapit panabtab ni Apo Namalyari ya Makapangyarihan." 70 Kabay wanla, "No êmbayro awud, ay anhabiên mo ya hika ay Anak ni Apo Namalyari." Bayo wani Apo Jesus, "Awo, hikaw nay ampaghabin hikoy habayto." 71 Kabay wanla, "A tamina kailangan hên kaatag êt ya tistigos, ta nagilaman tamina ya hinabi na."

23

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato (Mateo 27:1-2; 11:14; Marcos 15:1-5; Juan 18:28-38)

1 Amêhên, naubuh hilan nirêng ya kalamo hên Sanedrin, ta gintan la ya hi Apo Jesus hên in-arap kan Gobernador Pilato, ya gobernador hên probinsyan Judea. 2 Binad-an la ya, ya wanla kan Gobernador Pilato, "Narakêp naên ya habaytsi. Alwan mangêd ya panhabiên na ha kal-atan, ya a hila kano kailangan hên mamayad hên buwih ha pinakapoon ha bansan Roma, haka hiya kano ya Mesias, ya Cristo, ya mihay ari." 3 Amêhên, kinotang ni Gobernador Pilato hi Apo Jesus, ya wana, "Awta? Hika ya ari hên Israelita?" Hinabi etaman ni Apo Jesus, "Hinabi mina, Gobernador." 4 Kabay wani Gobernador Pilato kanlan poon pari haka kanlan kaatag, "Ayn akon angkahêlêk ya ikadikil hên hata lalaki." 5 Noa, lalo lan impalêkpêk, ya wanla, "Gawan ha panoro na di ha probinsyan Judea, ay nahulhulan hilay nay tawo hên manobag ha gobyernon Roma. Nag-umpisa yan nanoro ha probinsyan Galilea, bayo amêhên atsi yay na di."

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Herodes Antipas

6 Hên nagilaman ni Gobernador Pilato ya habaytsi, ay kinotang na no taga-probinsyan Galilea hi Apo Jesus. 7 Hên namwangan ni Gobernador Pilato ya hi Apo Jesus ay taga-probinsyan Galilea awud, ya sakop ni Gobernador Herodes Antipas, ay in-utoh na hên gêtan la ya hi Apo Jesus kana, ta atsi ya etaman bayro ha Jerusalem hên habayto. 8 Hadyay higla ni Gobernador Herodes Antipas hên nahêlêk na hi Apo Jesus, gawan mal-at ya nagilam na, ya tungkol kana, haka nabuyot nay nan labay mahêlêk ya kapapaêpapah ya dyag na. 9 Kabay pinagkokotang ni Gobernador Herodes Antipas hi Apo Jesus. Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus. 10 Hadyay huluk lan poon pari haka hadyay huluk lan mánoron Kautuhan ni apo Moises ha pamara la kan Apo Jesus. 11 Hi Apo Jesus ay pinagmumusmus haka kinailyan ni Gobernador Herodes Antipas haka hilay hundaloh na. Ha pammusmus la kana ay pinatakopan la ya hên mahampat ya nanad takop hên ari, bayo impaorong la ya kan Gobernador Pilato. 12 Hên hato, ay mikapatsi hi Gobernador Pilato haka hi Gobernador Herodes Antipas, noa, habayton allo êt ay napilugud hilay nay lowa.

Hi Apo Jesus ay hinatolan hên matsi ha koros (Mateo 27:15-26; Marcos 15:6-15; Juan 18:39--19:16)

13 Pinatsipon ni Gobernador Pilato hilay ampamaala kanlan pari, hilay kaatag ya ampamaala, haka hilay kal-atan Israelita. 14 Ta wana kanla, "Gintan yo ya hatsi ya lalaki kangko gawan alwa kanon mangêd ya panoro na kanlan kal-atan. Pinakakotang ko ya, noa, ayn akon nahêlêk kana ya kasalanan ya an-ibara yo kana. 15 Hi Gobernador Herodes Antipas man, ay ayn yan nahêlêk kanay kasalanan, kabay impaorong na ya kantamo di. Ayn yan dinyag ya pamatsan kana. 16 Kabay ipalatiko ko ya tana, bayo ibuhan ko ya." 17 (Balang Pistan Pangaligtas ha Egipto,* ay kailangan ni Gobernador Pilato hên ibuhan ya miha kanlan nakahukul.)

---

* **23:17** Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

18 Noa, ya kal-atan ay nan-angaw, ya wanla, “Patsên hi Jesus! Hi Barrabas tana ya
labay naên hên ibuhan mo!” 19 (Nakahukul hi Barrabas gawan nakilamo ya kanlan kal-
atan ya nanyag hên halanghang ha gobyernon Roma ha balayan Jerusalem, haka gawan
namatsi yan tawo.)
20 Labay na dayi ni Gobernador Pilaton mibuhan hi Apo Jesus, kabay naghabi yan
oman ya ibuhan dayi hi Apo Jesus. 21 Noa, in-angaw la, ya wanla, “Ipako ya ha koros!
Ipako ya ha koros!”
22 Katatlo nan hinabi ni Gobernador Pilato, ya wana, “Awta? Hinoy kasalanan na?
Ayn akon nahêlêk kana ya pamatsan kana. Ipalatiko ko ya tana, bayo ibuhan ko ya.”
23 Noa, impapakaangaw lan poon pari haka lan kaatag, ya ipako ya ha koros. Kabay
ayn yay nan madyag hi Gobernador Pilato. 24 Pinaulayan na hilay na ha kalabayan la.
25 Hinonol nay kalabayan lan kal-atan, ta imbuhan na hi Barrabas, ya nakahukul gawan
nanalanghang ya ha gobyerno, haka gawan namatsi yan tawo. Indin na ya hi Apo Jesus
ha gamêt la, ta êmên la madyag ya kalabayan la.

Hi Apo Jesus ay impako ha koros
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Juan 19:17-27)

26 Amêhên, gintan la hi Apo Jesus hên hundaloh ta ipako la ya ha koros. Ha pammita
la ay nakatupa hila hên mihay lalaki ya nag langan Simon ya taga-Cirene, ya anhumwên
ha balayan. Dinakêp la ya ta impabalangaw lay koros kana hên ampakihonol kan Apo
Jesus.
27 Hadyay kal-atan ya hinumonol kana. Kalamo la ya kaatag ya babayi ya hadyay
tangih, ta antangihan la ya. 28 Namalingay hi Apo Jesus, ta wana kanla, “Hikaw ya
babayi ya taga-Jerusalem, paan yo ko tangihan, noa, tangihan yoy sarili yo haka maának
yo, 29 ta lumatêng lano ya allo ya habiên la, ya iningalwan hilay a nakaanak haka a
namahoho. 30 Habaytoy panaon ay habiên la kanlan tawgtug, ya wanla, ‘Gêymaan yo
kay.’ Wanla êt kanlan bung-oy, ‘Taphonan yo kay.’ 31 Ta no êmên di ya daygên la ha
kayoy nailê, ay hino bayto ya daygên la ha kayoy nayango?†”
32 Main êt loway lalaki, ya parehon mapanyag karawakan ya gintan hên patsên
kalamo ni Apo Jesus. 33 Hên nilumatêng hila ha logal ya ambaêgên lan Golgota o Bungo,
ay bayro la hilan impako hên hundaloh, ha tatloy koros. Ya miha ay atsi ha koros ha
dapit panabtab ni Apo Jesus, haka ya miha ay atsi ha koros ha dapit uki na. 34 Amêhên,
nanalangin ya hi Apo Jesus, “Tatang ko ha langit, patawarên mo hila ta a la muwang ya
pandaygên la.” Hilay hundaloh etaman, ay nangwan takop ni Apo Jesus ta inatag-atag
lan pinagpalabonutan. 35 Mal-at ya atsi bayro hên ampanlêk kaban ammusmusên la ya
hên ampamaala ha Templo, ya wanla, “Inligtas nay kaatag. No hiya ya Mesias, ya Cristo,
ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, pata a na mailigtas
ya sarili na!” 36 Hilay hundaloh ay nammusmus kana etaman. Painêmên la ya dayin
nangihoy alak, 37 ta wanla kana, “No hika ya Ari lan Israelita, iligtas moy sarili mo!”
38 Atsi ha koros, ha ugton ulo na, ya nakahulat (ha habin Griego, Latin, haka Hebreo),
ya wanan hulat, “Hatsi ya Ari lan Israelita.”
39 Minusmus ya êt hên miha kanlan loway mapanyag karawakan ya nakapako ha
koros hên karani na, ya wana, “No hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas
ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ay iligtas moy sarili mo, haka hikay.” 40 Noa,
tinobag na yan kapareho nan mapanyag karawakan, ya wana, “Ayn kan limo kan
Apo Namalyari? Pare-pareho kitamon amparusaan hên patsên. 41 Hêpat kanta ya
habayto ta nakadyag kitan kasalanan, noa, hiya etaman, ay ayn yan kasalanan.” 42 Bayo
hinabi na kan Apo Jesus, ya wana, “Apo, a mo kon liwaan, uston ampamaala kay na.”

† **23:31** Mal-at ya maghabin ya labay habiên hatsi ay no êmên di ya daygên la kan Apo Jesus ya ayn kasalanan ay mabyat êt ya daygên la kanlan Israelita ya main kasalanan.

43 Kabay, hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “An-ipangako ko kamo, ya amêhên êt, ay
mapagkalamo mo ko ha langit, ha Paraiso.”

Ya pangamatsi ni Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Juan 19:28-30)

44 Hên marani yanay ugtoy allo, ay dinumiglêm ya boon luta angga ha alas tres hên
maapon. 45 Sakton dinumiglêm, ay biglan nawakwak hên napibonak ya makogpaw ya
takop ya pinagpênlan bayro ha lalê hên Templo ha Jerusalem. 46 Amêhên, nan-angaw hi
Apo Jesus hên hadyay hêkaw, ya wana, “Tatang ko ha langit, ipaulay kina kamo ya kaêlwa
ko.” Hên nayari nan hinabi ya habayto ay natsi yay na. 47 Hên nahêlêk nan ampamaala
kanlan hundaloh, ya pangamatsi ni Apo Jesus, ay pinuri na hi Apo Namalyari, ya wana,
“Pêtêg bay awud! Ayn yan kasalanan ya habaytsi!” 48 Hên nahêlêk lan kal-atan ya ni-tsi-
tsipon, ya nalyari, ay nuli hila hên andugdugên lay pagaw la, gawan hadyay lungkot
la. 49 Noa, hilay kabalay ni Apo Jesus, kalamo hilay babayi ya nakihonol kana hên
nanaglap kana, hên paubat ha probinsyan Galilea, ay nakairêng ha marayo-dayo kana,
ta andungawan lay angkalyari.

Ya pamilbêng kan Apo Jesus
(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Juan 19:38-42)

50 Main bayro hên mihay lalaki, ya hi Jose, ya taga-balayan Arimatea ha probinsyan
Judea. Hiyay mapanyag kangêran haka anhumonol ya ha Kautuhan ni apo Moises.
Hiyay mihay kalamo hên Sanedrin. 51 Noa, a ya nakiuyon ha dinyag la kan Apo Jesus.
Pan-êngganan nay pamanlokop ni Apo Namalyari. 52 Dinumani ya kan Gobernador
Pilato, ta pinakikwaan nay bangkay ni Apo Jesus, ta iilbêng na ya. Nabay ya etaman hi
Gobernador Pilato. 53 Kabay kingwa ni Jose ya bangkay ni Apo Jesus, hên in-aypa, haka
na kinêlkêlan hên makarang ya takop, ya naputsi. Bayo inhowên na ya ha pay-ilbêngan
ha lêyang ya bato, ya a êt pinay-ilbêngan. 54 Hên habayto ay allon pamaglêan ha allon
pamagsimba lan Israelita.

55 Hilay babayi ya nakihonol kan Apo Jesus ya ubat ha probinsyan Galilea, ay nakilako
kan Jose. Nahêlêk lay pinay-ilbêngan kan Apo Jesus haka no ay-êmên inhowên bayro ya
bangkay na. 56 Bayo nag-orong hilay na ha balayan, ta namil-an hilan pabango, ya idin
la ha bangkay ni Apo Jesus.

A la tambêng nagêtan kanay habaytoy pabango, ta nagpainawa hila ha allon Sabado
ha pamanhumonol ha Kautuhan.

24

Hi Apo Jesus ay nabiyay oman
(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Juan 20:1-10)

1 Dali allo êt hên allon Dominggo, ay nammita hilay nay babayi ha pinay-ilbêngan ta
idin lay hatoy pabango ya in-il-an la ha bangkay ni Apo Jesus. 2 Nalatngan lay natulid
anay hadyay hêlay bato, ya intakap ha lêyang ya pinay-ilbêngan kan Apo Jesus. 3 Kabay
hinumwên hila, noa, a la matapol ya bangkay ni Apo Jesus. 4 Kaban ampikokotang
hila no hinoy nalyari ha bangkay ni Apo Jesus, ay bigla lan nahêlêk ya loway lalaki,
ya nakatakop hên ampangislap, ya nakairêng ha dani la. 5 Gawan hadyay limo la, ay
nandoko hilan napaidêngdêng. Hinabi kanla hên loway lalaki, “Awta pantapolên yoy
nabiyay ha pay-ilbêngan hên natsi? 6 Ayn yay na di, ta nabiyay yan oman. Ihipên yoy
hinabi na kamoyu bayro ha probinsyan Galilea, ya 7 hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak
Tawo ay idin ha gamêt lan makasalanan. Ipako la ya ha koros. Bayo panga-ubat hên
tatloy allo ay mabiyay yan oman.”

8 Amêhên, naihipan lan babayi ya habaytoy hinabi na. 9 Kabay nag-orong hilay na
ha balayan, ta inhumbung la ha labinmiha haka kanlan kalamo la ya nalyari. 10 Ya

namihumbung hên habayto kanlan apostol ay hilan Maria Magdalena, hi Juana, hi Maria ya indo ni Santiago, haka hilay kaatag ya babayi ya kalamo la. 11 Noa, êndat lan apostol, no alwan pêtêg ya panhabiên lan babayi, gawan nanad hilan namurit ya ampipaghabi. Kabay a la hila pinaniwal-an. 12 Êmbayro man, hi Pedro ay nuwayun nako bayro ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus. Hên nilumatêng ya bayro ay ayn yan nahêlêk, no alwan hatoy naputsi ya takop ya pinangêlkêl kan Apo Jesus. Bayo nuli ya hên ampag-êpapah ha nalyari.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan loway tagahonol na ha dann (Marcos 16:12-13)

13 Habaytoy allo ay main lowa kanlan tagahonol ni Apo Jesus ya atsi ha dann hên palako ha mihay baryo ya nag langan Emaus, ya main labinmihay kilometro ya dayo ha balayan Jerusalem. 14 Ampihabian lay balang nalyari. 15 Kaban ampihabi hila ha pammita la, ay dinumani kanla hi Apo Jesus hên napaipantag kanlan loway ampammita. 16 Nahêlêk la ya, noa, a pinaulayan ni Apo Namalyari hên mabalayan la hi Apo Jesus. 17 Kinotang na hila, ya wana, “Hinoy ampihabian yo?”

Tinunggên hila. Angkahêlêk ha mata la ya malungkot hila. 18 Ya miha kanla, ya hi Cleopas, ay naghabi, ya wana, “Mimiha mo siguro kanlan kal-atan lan naniraw ha Jerusalem ya a nakagilam hên nalyari bayro hên ungnoy allon bêngat ya nalabah.”

19 Kabay kinotang ni Apo Jesus, “Hinoy nalyari?”

Wanla etaman, “Ya nalyari kan Apo Jesus ya taga-Nazaret. Hiya ay mihay propeta ni Apo Namalyari. Ya kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus, haka ya hinabi na ay ampamaptêg ya ubat kan Apo Namalyari ya kapangyarihan na. Muwang lan tawo ya habayto. 20 Hiyay impapatsi lan ampamaala kanlan pari haka lan kaatag ya main tungkulan, kabay hiya ay impako ha koros. 21 Êndat naên no hiyay mangakbus hên bansan Israel. Noa, main nanan tatloy allo hên pinatsi la ya. 22 Nag-êpapah kay ha ungnoy babayi, ya kalamo naên, ya atsi bayro nangun maranon ha pinay-ilbêngan la kana, 23 hên inhumbung la kannaên ya ayn ana bayro ya bangkay na. Wanla êt ya nakahêlêk hila hên anghel ni Apo Namalyari ya nipaghabi kanla ya biniyay oman hi Apo Jesus. 24 Ya kaatag kanlan kalamo naên ay nagtagloh etaman bayro ha pinay-ilbêngan kana. Nahêlêk la êt ya nanad ha hinabi lan babayi, noa, a la ya êt nahêlêk hi Apo Jesus.”

25 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, “Kakakdêyan hên ulo yo! Pata a yo ampaniwal-an ya habi lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari? 26 Ta hila ya namipapêt hên tungkol ha Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala ya taganán kailangan yan magdanas hên hadyay irap bayo ya mag-orong ha langit hên mamaala hên kalamo ni Apo Namalyari.” 27 Impamulah ni Apo Jesus kanla ya kaganawan ya tungkol kana ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ubat ha inhulat ni apo Moises, haka ha inhulat lan kaganawan ya kaatag ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.

28 Hên andumani hilay na ha baryon Emaus, ya lakwên la, ay nanad magpaitagloh ya hi Apo Jesus. 29 Noa, hinagyat la yan magdahêl pon hên kalamo la, ya wanla, “Pamibalayan mipatêl makê! Magdahêl ka pon di, ta êmên makalamo naên ka pon.” Kabay nakilako ya kanla. 30 Hên atsi hilay na ha arapan kaên, ay nangwa ya hi Apo Jesus hên puto ta pinahalamatan nay habayto kan Apo Namalyari. Hên nayari nan pinahalamatan ay pinotoh nay habayto, bayo indin nay na kanla. 31 Hên dinyag nay habayto, ay nabalayan la ya. Hiya awud hi Apo Jesus. Noa, bat yan naplak ha arapan la. 32 Nihabi hilay nay lowa, ya wanla, “Kabay awud nanad apoy ya atsi ha nakêm ta nangun ha dann, hên an-ipamulah nay Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari.”

33 Tambêng hilay nan nag-orong ha balayan Jerusalem, kabay nalatngan la bayro
hilay labinmihay tagahonol ni Apo Jesus kalamo lan kaatag, 34 ya ampaghabi kanlan
lowa, ya wanla, “Nabiyay yan oman hi Apo Jesus. Nagpahlêk ya kan Simon Pedro!”
35 Amêhên, impamwang lan hata lowa ya nalyari ha dann, haka no ay-êmên la yan
nabalayan hi Apo Jesus hên pinotoh nay puto.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan tagahonol na ha Jerusalem (Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Juan 20:19-23; Dyag 1:6-8)

36 Kaban ampaghabi hila pon ya lowa, ay biglan nagpahlêk kanla hi Apo Jesus,
ta hinabi na kanla, ya wana, “Patêkbêkên ni Apo Namalyari ya nakêm yo.” 37 Noa,
nakatsigag hila haka hadyay limo la, ta êndat la no ampakahêlêk hilan kamana. 38 Kabay
hinabi na kanla, ya wana, “Pata hadyay limo yo? Pata ampag-alangan kaw? 39 Hêlkên
yoy gamêt ko haka bitsih ko. Hikoy hatsi. Gap-an yo, haka pakapoliahên yoy lawini ko.
Alwa kon kamana, ta ya mihay kamana ay ayn but-o haka ayn laman.” 40 Hên nahabi
nay na ya habayto, ay impahlêk nay gamêt haka bitsih na kanla. 41 Hadyay kahiglaan la
hên nabalayan la ya, noa, ampag-êpapahan la pon no taganán hiya, kabay wana kanla,
“Main kaw hên maêkan di?” 42 Kabay dinyanan la ya hên mihay yunit kênan lanêm ya
in-iyaw. 43 Kinna nay habayto ha arapan la.

44 Bayo hinabi na kanla, “Habaytsi ya labay kon habiên kamoyu hên panay kataw
napagkalamo, ya kailangan maubuh hên matupad ya nakahulat ya tungkol kangko
ha libro hên Awit, haka ha inhulat ni apo Moises, haka ha inhulat lan kaatag ya
mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.” 45 Impamulah na kanla ya
Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, 46 ta wana kanla, “Habaytsi ya nakahulat, ‘Ya
Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala ay
kailangan matsi. Bayo panga-ubat hên tatloy allo ay mabiyay yan oman.’ 47 Nakahulat
êt ya êmên di, ‘Ha kapangyarihan na ay kailangan iaral ya tungkol ha pamaghêhê haka
ha pamatawad hên kasalanan ha balang bansa paubat ha balayan Jerusalem.’ 48 Hikaw
ya mamaptêg kangko, ya mamipamwang ha balang nalyari hên nanad ha impamwang
la hên hato. 49 Impangako ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya ipahapat na kamoyu ya
Espiritu na, haka lano ipagtan ko ya kamoyu. Noa, mangênggan kaw pon di ha balayan
angga ha lumatêng ya kamoyu hên main kapangyarihan.”

Hi Apo Jesus ay gintan ha langit (Marcos 16:19-20; Dyag 1:9-11)

50 Amêhên, pinagkalamo ni Apo Jesus hilay tagahonol na hên palakon baryon Betania.
Hên narani hila bayro, ay intag-ay nay gamêt na ta inhalangin na hila ya ingalwan hila
ni Apo Namalyari. 51 Kaban an-ihalangin na hila, ay hiyay gintan ha langit. 52 Pinuri la
ya, bayo nag-orong hila ha balayan Jerusalem hên hadyay higla. 53 Paubat hên habayto,
ay panay hilan atsi ha Templo hên ampuriên hi Apo Namalyari.

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni apostol
Juan

Paunan habi

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni apostol Juan, ay inhulat ta êmên ya balang makamwang hên laman hên habaytsi ya hulat, ay maniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya Anak ni Apo Namalyari. Ha êmbayro ay magkamain hilan biyay ya ayn angga (Juan 20:31).

Ya pamaêg ni apostol Juan kan Apo Jesu-Cristo di ha unan hulat na ay 'ya Habi.' Impamwang ni apostol Juan ya Hi Apo Jesu-Cristo ay habaytoy 'Habi' ya kalamo ni Apo Namalyari paubat hên una. Impamwang na êt di ha hulat na, ya pito kanlan kapa-paêpapah ya dinyag ni Apo Jesu-Cristo ya ampamaptêg ya hiyay habaytoy impangakon Mámiligtas, ya Anak ni Apo Namalyari.

Nakahulat ha kapitolo 13 angga ha 17 ya tungkol ha mangêd ya pamakilamo ni Apo Jesu-Cristo ha tagahonol na hên haton yabi bayo ya dinakêp. Ya yabin habayto ay disperas hên pagkapako na ha koros, kabay pinataniêh nay nakêm lan tagahonol na, ta êmên hila nakal-an ha balang malyari. Ha kapitolo 18 angga ha kapitolo 21 ay impamwang no ay-êmên yan dinakêp, haka ya tungkol ha pagkapako na ha koros. Impamwang êt bayro ya pangabiyay nan oman, haka ya pagpahlêk na ha tagahonol na, nayari yan nabiyay oman.

Bayri êt ha inhulat ni apostol Juan, ay impamwang ya an-idigalo ni Apo Jesu-Cristo, ay biyay ya ayn angga kanlan ampaniwala ya hiyay dann, kaptêgan, haka biyay (Juan 14:6).

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-18
Hi Juan Bautista haka ya tagahonol ni Apo Jesu-Cristo 1:19-51
Ya pamanoro ni Apo Jesu-Cristo 2:1-12:50
Hi Apo Jesu-Cristo ha balayan Jerusalem 13:1-19:42
Hi Apo Jesu-Cristo ay nabiyay oman 20:1-31
Minghan ya êt nagpahlêk ha probinsyan Galilea 21:1-25

Ya Habi ya ayn kaatag no alwan hi Apo Jesu-Cristo

1 Hên haton kauna-unaan hên a pon dinyag ya hata langit, haka luta ay main nanan
Habi. Habaytoy Habi ay atsi bayro hên kalamo ni Apo Namalyari, haka hiyay Apo
Namalyari. 2 Hiyay kalamo ni Apo Namalyari paubat hên una. 3 Hiyay nanyag hên
kaganawan ya atsi bayri. Ayn hinon nadyag no alwan gawan kana. 4 Hiyay ubatan hên
biyay haka hiyay maialimbawa ha atáng ya ampamahawang ha ihip hên balang miha.
5 Habaytoy hawang ay anhumawang ha luta ya nanad dinumiglêm gawan ha kasalanan.
A ya napahambut ha kariglêman.

6 Amêhên, main lalaki ya in-utoh ni Apo Namalyari, ya nag langan Juan.* 7 In-utoh na
ya hên mamipamwang hên tungkol ha hawang, ta êmên ya balang miha ay maniwala
kanan habayto ya ampamahawang hên kaihipan. 8 Alwan hi Juan ya hawang, noa,
hiyay in-utoh hên mamipamwang hên tungkol ha hawang. 9 Ya pêtêg ya hawang, ay
habaytoy nilumatêng di ha luta ya ampamahawang ha kaihipan hên balang miha.

* **1:6** Hi Juan ya namabawtismo kanlan nangamin kasalanan la. Ambanhagan la yan Juan Bautista. Alwan hiya ya nanulat hên hata inhulat bayri.

10 Hiyay nanyag hên hata luta hên hato pon, haka hiyay nilumatêng di ha luta. Noa,
a la ya awud nabalayan. 11 Agyan hilay Israelita ya kamag-anak na, ay a nananggap
kana hên nilumatêng ya kanla. 12 Noa, hilangan ya nananggap kana, haka naniwala
kana, ay dinyanan nan tungkulan hên mag-in anak ni Apo Namalyari. 13 Ya pangianak
kanlan anak ni Apo Namalyari, ay alwan nanad pangianak tawo, haka alwan gawan ha
kalabayan lan miahawa hên magkamain anak, noa, gawan ha kapangyarihan ni Apo
Namalyari.

Ya Habi ya ayn kaatag no alwan hi Apo Jesu-Cristo, ay nag-in tawo

14 Ya Habi ay nag-in tawo, haka napaidi di ha luta. Ya hinabi na ay panay pêtêg haka
hiya ay panay maingaloên. Nahêlêk naên ya panga-Diyos na. Yabay ya panga-Diyos hên
kamiha-mihaan Anak ni Apo Namalyari, ya Tatang na.
15 Nangaral hi Juan Bautista hên tungkol kanan hata Habi ya nag-in tawo. Habaytsi
ya pamipamwang na, hên intoro na hi Apo Jesus, ya wana, "Yabay ya hinabi ko kamoyu
ya 'main lumatêng ya makapangyarihan kangko, gawan atsi yay na, hên a ko pon in-
anak.' "
16 Kaganawan tamo ay ampakinabang ha kahampatan nakêm ni Apo Jesu-Cristo, ya
hadyay maingaloên. 17 Ya Kautuhan ni Apo Namalyari, ay impamwang ni apo Moises
kanlan Israelita, noa, ya kaptêgan, haka ya ingalo ni Apo Namalyari, ay impamwang ni
Apo Jesu-Cristo. 18 Paubat hên haton lagi, ay ayn êt nakahêlêk kan Apo Namalyari, no
alwan bêngat hi Apo Jesu-Cristo ya kamiha-mihaan nan Anak. Hiyay Apo Namalyari,
haka hiyay panay nan kalamo. Hiya ya namipamwang kan Apo Namalyari, ya Tatang
na.

Ya panoro ni Juan Bautista
(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18)

19 Amêhên, hilay Israelita, ya ampamaala ha balayan Jerusalem, ay namiutoh hên
ungno kanlan pari la, haka ungno kanlan Levita ya ampanawop kanlan pari, ta êmên
hila mangotáng kan Juan Bautista no hino ya. 20 Hinabi ni Juan ya kaptêgan, ya
wana, "Alwan hikoy Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in habaytoy
Mámiligtas ya impangako na." 21 "No êmbayro, hino ka awud?" wanla. "Kayno hika hi
Propeta Elias!" "Alwa." wani Juan. "Kayno hika ya Propeta ni Apo Namalyari, ya an-
êngganan naên!" "Alwa." wanan oman ni Juan. 22 Wanlay na êt, "Habiên mo awud no
hino ka, ta êmên naên maipamwang kanlan namiutoh kannaên. Hinoy mahabi mo ya
tungkol ha sarili mo?" 23 Amêhên, hinabi ni Juan, "Hiko ya inungkat ni Propeta Isaias,
ya wana,

'Main ampan-angaw ha logal ya kabalah-balahan, ya wana kanlan kal-atan ya naka-
tsipon, "Il-an yoy nakêm yo ha pamanlumatêng hên Panginoon,
Ya nanad ha pamil-an hên dann ha pamanlumatêng hên mihay matag-ay ya manungku-
lan." '†

Habaytoy hinabi ni Propeta Isaias ya tungkol kangko."
24 Hilay nangotang, ay in-utoh lan Pariseo.‡ 25 Nangotang hilay na êt kan Juan,
ya wanla, "Awta ampamawtismo ka? Alwan hika awud ya Mesias, ya Cristo, ya
impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. Alwa ka etaman hi
Propeta Elias. Haka alwan hika ya Propeta ni Apo Namalyari ya an-êngganan naên."
26 Kabay hinabi ni Juan, ya wana, "Lanêm ya ampangibawtismoan ko, noa, main di
hên kalamo yo, ya a yo kilala. 27 Agyan nuna kon nilumatêng kana, ay mangokal man
hên hêêl pag-apin bitsih na, ay ayn akon karapatan ta matag-ay ya tungkulan na."
28 Habayto ay nalyari ha baryon Betania, ha lipay hên Ilog Jordan. Yabay ya ilog ya
pinamawtismoan ni Juan.

† **1:23** Isaias 40:3. ‡ **1:24** Hilay Pariseo ay mihay pangkat lan Israelita. Ampag-aralan lay Kautuhan ni apo Moises haka êndat la no anhonolên la ya balang utoh bayro.

Hi Apo Jesus ay Biseron Tupa ni Apo Namalyari ta idin nay lawini na ha ikakangêd tamo

29 Hên humonoy allo, ay nahêlêk ni Juan hi Apo Jesus ya andumani kana. Kabay wana
kanlan kalamo na, “Hêlkên yo! Atsi di ya Biseron Tupa§ ni Apo Namalyari. Hiya ya ayn
kasalanan, ya mamialíh kasalanan lan tawo di ha luta. 30 Yabay ya hinabi ko kamoyu ya
‘main lumatêng ya makapangyarihan kangko, gawan atsi yay na, hên a ko pon in-anak.’
31 Agyan hiko, ay a ko ya muwang no hino yan taganá hên hato. Êmbayro man, ay atsi ko
di, hên ampamawtismo ta êmên ya ipamwang ha Israelita.”
32 Habaytsi ya pamipamwang ni Juan Bautista, “Nahêlêk ko ya Espiritu ni Apo
Namalyari ya inumaypan ubat ha langit, hên nanad ha mihay pati-pati, haka nagmana
ya kana. 33 Hiko man, hên una, ay a ko muwang no hino yan taganá. Noa, hi Apo
Namalyari, ya namiutoh kangko hên mamawtismo ha lanêm, ya naghabi kangko, hên
êmên di, ‘Mahêlêk mo ya Espiritu ko ya umaypa haka magmana ha mihay lalaki. Hiyay
mamawtismo ha pamahapat hên Espiritu ko.’ 34 Nahêlêk ko ngan ya nalyari, kabay an-
ipamwang ko ya hiya ya Anak ni Apo Namalyari.”

Hilay unan tagahonol ni Apo Jesus

35 Ha humonol ya allo, ay atsi yay na êt ha lanêm hi Juan Bautista haka ya lowa kanlan
tagahonol na. 36 Hên naikit na ya ampita bayro hi Apo Jesus, ay wana, “Hêlkên yo!
Hiyay Biseron Tupa ni Apo Namalyari. Hiya ya halanggo tamo.” 37 Nagilam lan loway
tagahonol ni Juan ya hinabi na, kabay hinumonol hila kan Apo Jesus. 38 Hên namalingay
hi Apo Jesus ay nahêlêk na hilay anhumonol kana haka na hila kinotang, ya wana, “Main
kaw hên labay?” Kabay hinabi la, “Rabi, antoy ampaidyanan mo?” (Ya labay habiên hên
Rabi ay Mánoro.) 39 Wani Apo Jesus kanla, “Kihonol kaw kangko, ta hêlkên yo.” Mag-
aalas quatro hên maapon hên habayto. Nakihonol hila kana ta hinlêk lay ampaidyanan
na. Nagdahêl hila tana kana.
40 Ya miha kanlan lowa, ya nakagilam hên habi ni Juan Bautista, haka nakihonol kan
Apo Jesus, ay hi Andres, ya kapotoh pohêl ni Simon Pedro. 41 Habayto hi Andres, ay una
nan tinapol hi Simon, ya kapotoh pohêl na, ta wana kana, “Natapol naên ya Mesias, ya
pinili ni Apo Namalyari hên mag-in Mámiligtas!” (Ya labay habiên hên Mesias ha habin
Griego ay Cristo.) 42 Pinakilamo ni Andres hi Simon kan Apo Jesus. Hinlêk ni Apo Jesus
hi Pedro, bayo wana, “Hika hi Simon, ya anak ni Juan. Banhagan la kan Cefas.” (Ya labay
habiên hên Cefas ay bato. Habayto ay Pedro ha habin Griego.)

Ya hinabi ni Apo Jesus kan Felipe haka Natanael

43 Ha humonoy allo, ay naihipan ni Apo Jesus hên maniraw ha probinsyan Galilea.
Natapol na hi Felipe, haka wana kana, “Kihonol ka kangko.” 44 Hi Felipe ay taga-
Betsaida ya balayan lan Andres haka Pedro. 45 Tinapol ni Felipe hi Natanael, bayo wana
kana, “Natapol naên ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo
Namalyari hên mamaala, ya inungkat ni apo Moises ha Kahulatan ya impahulat kana
ni Apo Namalyari. Hiya ya inungkat etaman ha inhulat lan kaatag ya mámipamwang
ni Apo Namalyari. Hiya hi Jesus, ya taga-Nazaret, ya anak ni Jose.” 46 Amêhên, wani
Natanael kan Felipe, “Yarin main mangêd ya ubat ha balayan Nazaret, ya pêpêrad ya
tawo?” Kabay wani Felipe kana, “Kihonol ka kangko ta hêlkên mo.”
47 Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya andumani kana hi Natanael, ay wana, “Hêlkên yo! Atsi
di ya mihay pêtêg ya Israelita ya a ampanloko.” 48 Kabay wani Natanael, “Ay-êmên mon
namwangan ya laman nakêm ko?” Amêhên, wani Apo Jesus, “Bayo ka binaêg ni Felipe ay
nahêlêk kata ha hilong hên poon igos.” 49 Kabay wani Natanael, “Mánoro,* hika ya Anak
ni Apo Namalyari! Hika ya Poon hên bansan Israel.” 50 Wani Apo Jesus kan Natanael,
“Ampaniwala ka kangko gawan nahêlêk kata ha hilong hên poon igos. Igit pon di ya

§ **1:29** Genesis 22:8 An-iátang lan Israelita hên biseron tupa, ta êmên mapatawad ya kasalanan la. * **1:49** Rabi ha habi lan Israelita.

kapapaêpapah ya mahêlêk mo." 51 Wani Apo Jesus kanla, "Pakagilamên yo, lumatêng ya allo, ay mahêlêk yoy nakaloat ya langit, haka hilay anghel ni Apo Namalyari ya lumakat haka lumohan bayro, hên palako kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo."

2

Ya kasálan ha balayan Cana

1 Hên nalabah ya loway allo, main kasálan ha balayan Cana ha probinsyan Galilea. Atsi bayro ya indo ni Apo Jesus. 2 Hi Apo Jesus, haka hilay tagahonol na, ay hinagyat ha kasálan etaman. 3 Hên naubuh ya alak ha kasálan, ay hinabi nan indo ni Apo Jesus kana, ya wana, "Naubuh ya alak la. Manawop ka dayi." 4 Kabay hinabi ni Apo Jesus ha indo na, "Paulayan mo ko, Indo. Alwa ko pon oras, hên manyag hên kapapaêpapah." 5 Êmbayro man, ay hinabi nan indo ni Apo Jesus kanlan ampanawop ha kasálan, "Daygên yo ya hinon habiên na kamoyu."

6 Amêhên, main bayro hên anêm ya panyanan lanêm ya nadyag ha bato, ya panggamitên lan Israelita no honolên lay paniwala la hên tungkol ha pamaglinis hên lawini la. Hata panyanan ay ampaglaman hên lowampo angga ha tatlumpo ya galon ya balang miha. 7 Wani Apo Jesus kanlan ampamiapag ha kasálan, "Pun-ên yon lanêm ya hata anêm ya panyanan." Kabay pinno lan lanêm, hên angga ha bêbêy. 8 Bayo wana kanla, "Manakhob kaw ta gêtan yo kanan ampamaala kanlan ampanawop ha kasálan." Kabay nanakhob hila, haka la gintan kanan ampamaala. 9 Tinawayan nan ampamaala ya lanêm, ya nadyag ni Apo Jesus hên alak, noa, a na muwang no antoy ubatan hên habaytoy alak, ta hilay nangahoy bêngat, ya nag muwang hên habayto. Kabay binaêg nay lalaki ya an-ikasal. 10 Ta hinabi na kanan lalaki, "Hilay kaatag ay ampamiawah pon hên naayang ya alak. Bayo, no mal-at ya nainêm lan makikasal, ay mamiawah hila bayto hên ayn makayn ayang. Noa, hika, ay babayo mon in-awah ya naayang."

11 Habayto ya nalyari ha balayan Cana, ha probinsyan Galilea, ay unan kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus. Hên dinyag nay habayto, ay impamwang nay panga-Diyos na. Haka naniwala hilay tagahonol na, ya hiyay Cristo.

12 Nahên nayari ya kasálan, ay nilumohan hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum. Nakihonol kana ya indo na, hilay ali na, haka hilay tagahonol na. Nagdahêl hila bayro hên ungnoy yabi.

Namitaboy hi Apo Jesus hên ampipagtinda ha Templo
(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48)

13 Kaban atsi hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum, ay marani yanay Pistan Pangaligtas ha Egipto.* Kabay nilumakat hi Apo Jesus haka hilay tagahonol na ha balayan Jerusalem ta makipista. 14 Hên nilumatêng hilay na ha ilwangan hên Templo ay nahêlêk na hilay mámihaliw hên baka, tupa, haka pati-pati ya iátang kan Apo Namalyari. Atsi êt bayro hilay mámihagili hên pera. 15 Nanuluk ya hi Apo Jesus. Nanyag yan pangumpah kanla, ta intaboy-taboy na hilangan, anggan tupa, haka baka ha plasa hên Templo. Intapon nay pera lan mámihagilin pera haka na in-iitwag ya lamisaan la. 16 Hinabi na kanlan mamihaliw hên pati-pati, ya wana, "Alihên yo ya pati-pati di. Paan yon daygên palengke ya bali ni Apo Namalyari, ya Tatang ko." 17 Naihipan lan tagahonol na, ya nakahulat† ha habi ni Apo Namalyari, ya tungkol kanan Mesias, ya Cristo, ya wanan hulat, "Ikamatsi ko ya hadyay pamanlugud ko ha bali mo."

18 Kabay hinabi lan taga-Israêl ya ampamaala ha Templo kan Apo Jesus, ya wanla, "Hinoy maipahlêk mo kannaên, ya kapapaêpapah, ta êmên naên mamwangan, ya main kan tungkulan hên manyag hên dinyag mo?" 19 Amêhên, wani Apo Jesus, "Hiraên yoy

---

* **2:13** Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya. † **2:17** Awit 69:9.

hata Templo, ta ipairêng kon oman ha tatloy allo." 20 Kabay wanlan Israelita, "Apatapo
boy anêm ya taon ya panyag hên hata Templo. Yarin maipairêng mo ya ha tatloy allon
bêngat."
21 Noa, ya Templo ya inungkat ni Apo Jesus, ay yabay ya lawini na. 22 Kabay hên
nabiyay yan oman hi Apo Jesus ha ikatlon allo hên ubat yan natsi, ay naihipan lan
tagahonol na, ya hinabi nay habayto. Pinaniwal-an lay Kahulatan ya impahulat ni Apo
Namalyari, haka ya hinabi ni Apo Jesus ya tungkol ha pangabiyay nan oman.

Muwang ni Apo Jesus ya laman hên kaihipan

23 Kaban atsi ya hi Apo Jesus ha balayan Jerusalem, ha Pistan Pangaligtas, ay mal-at ya
naniwala, ya hiyay Cristo, ya pan-êngganan la. Naniwala hila, gawan ha kapapaêpapah
ya dinyag na. 24 Êmbayro man, ay ayn yan tsiwala kanla hi Apo Jesus, ta muwang nay
laman ihip hên balang miha. 25 Ahina kailangan ipamwang kana, ya tungkol ha ugali
hên hinoman, gawan mana nay nan muwang ya laman ihip hên balang miha.

3

Hi Apo Jesus haka hi Nicodemo

1 Bayro ha balayan Jerusalem, ay main mihay Pariseo, ya nag langan Nicodemo.
Hiyay miha kanlan ampamaala ha Israelita. 2 Mihay yabi, ay dinumani ya kan Apo
Jesus, ta wana kana, "Mánoro, muwang naên ya in-utoh ka ni Apo Namalyari, hên
manoro kannaên, ta a mo madyag ya andaygên moy kapapaêpapah, no ayn ya kamo hi
Apo Namalyari, hên ampanawop kamo."
3 Kabay wani Apo Jesus kana, "Pakagilamên mo, hilay a in-anak oman, ay a makapak-
ilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari."
4 "Apo, ay-êmên hilan ma-ianak oman no toa hilay na? Makahowên hilan oman ha
bitokan indo la?"
5 Kabay wani Apo Jesus kana, "Pakagilamên mo. Ayn makapakilamo ha pamanlokop
ni Apo Namalyari, no a ya pon na-ianak ha lanêm, haka ha Espiritu ni Apo Namalyari ta
êmên mabayo ya nakêm na. 6 Hilay tawo ay ampamianak hên tawo ya main biyay bayri
ha luta. Hilay in-anak ha Espiritu ni Apo Namalyari, ay main bayoy biyay ha hawop nan
Espiritu na. 7 Paan kan mag-êpapah ha hinabi ko kamo, ya 'Hikaw ay kailangan ianak
oman.' 8 Ya Espiritu ni Apo Namalyari ay nanad hên angin, ya a maiutoh. Angkagilam
ya tonoy hên angin. Noa, a mamwangan no antoy ubatan na, haka no antoy lakwên
na. Êmbayro êt, ay a mahêlêk no ay-êmên nan bayoên nan Espiritu ni Apo Namalyari ya
nakêm, noa, habaytoy mahêlêk ha biyay."
9 Amêhên, wani Nicodemo, "Apo, ay-êmên mangyari ya habain ya hinabi mo?"
10 Kabay hinabi ni Apo Jesus kana, "Miha ka ya mánoro di ha Israel. Yarin a mo
angkaintindihan ya hatsi. 11 Pakagilamên mo. Panhabiên naên ya muwang naên, haka
an-ipamwang naên ya nahêlêk naên. Noa, a yo ampaniwal-an ya anhabiên naên. 12 No, a
yo paniwal-an ya impamwang ko kamoyu, ya tungkol di ha luta, ay-êmên yon paniwal-
an ya ipamwang ko kamoyu ya tungkol ha langit! 13 Ta hikon bêngat, ya Taga-Langit, ya
In-anak Tawo, ya nag-aypa ubat ha langit, ay mag-orong ha langit.
14 "Haka no ay-êmên nan intag-ay ni apo Moises ya utan, ya nadyag ha tangso,* ha
kabalah-balahan, ay êmbayro êt, ay kailangan itag-ay ako ha koros, hiko, ya Taga-Langit,
ya In-anak Tawo. 15 Kailangan ya habayto, ta êmên hilay ampaniwala ya hikoy Cristo,
ay madyanan biyay ya ayn angga." Habaytoy hinabi ni Apo Jesus.
16 Gawan ha hadyay pamanlugud ni Apo Namalyari ha balang miha, ay in-utoh na
ya kamiha-mihaan nan Anak ha luta, ta êmên hilay ampaniwala kana, ay a migtan ha
impiyerno, noa, madyanan biyay ya ayn angga. 17 Ta a na in-utoh ni Apo Namalyari ya

* **3:14** Bilang 21:9.

Anak na, ta êmên sintinsyahan hên parusaan hilay tawo. Noa, in-utoh na ya ta êmên na hila iligtas ha parusa.

18 A hila parusaan hilay ampaniwala ha Anak. Noa, hilay a ampaniwala kana, ay sinintinsyahan nanan parusaan, gawan a hila naniwala ha kamiha-mihaan Anak ni Apo Namalyari. 19 Sinintinsyahan hilan parusaan, gawan agyan nantan ya Anak na hên kamwangan ya tungkol kan Apo Namalyari ya nanad hawang ha balang miha ha luta, ay labay la pon ya kariglêman, gawan nangarawak ya dyag la. 20 Ta hilay ampanyag karawakan, ay angkahêmêkan lay hawang, haka a hila andumani ha hawang, ta êmên a mahawangan ya nangarawak ya dyag la. 21 Noa, hilay ampanyag kangêran, ay andumani ha hawang, ta êmên mahêlêk ya habaytoy andaygên la, ay kalabayan ni Apo Namalyari.

Hi Apo Jesus haka hi Juan Bautista

22 Amêhên, nilumohan hi Apo Jesus haka hilay tagahonol na ha dani hên lanêm. Nag-dahêl ya bayro ha probinsyan Judea hên kalamo lan tagahonol na, haka namawtismo ya kanlan labay pabawtismo. 23 Hi Juan Bautista ay namawtismo etaman ha logal ya nag langan Enon ha danin Salim, gawan mal-at ya lanêm bayro, haka mal-at ya ampagpabawtismo kana. 24 A ya pon bayton impahukul hi Juan.

25 Mihay allo, ay main mihay Israelita, ya nakihubakan kanlan tagahonol ni Juan, ya tungkol ha pamaglinis lan Israelita, hên pamanhumonol ha paniwala la. 26 Amêhên, dinumani kan Juan ya tagahonol na, ta wanla, “Mánoro, habaytoy kalamo mo ha lipay hên lanêm, ya impamwang mo ya hiyay Cristo, ay atsi bayri hên ampamawtismo kanlan mabay pabawtismo. Haka mal-at ya andumani kana.” 27 Kabay wani Juan, “Ya katungkulan na ay ubat kan Apo Namalyari, ta ayn hinoman ya main êmbayro ya katungkulan no a indin kana ni Apo Namalyari. 28 Hikaw man, ay muwang yoy na, ya hinabi ko, ya alwan hikoy Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. Ta hikoy in-utoh ni Apo Namalyari hên mamipamwang, hên lumatêng yay na. 29 Nanad ha kaluguran hên mihay lalaki ya an-ikasal, ya ampamil-an kaganawan ha kasálan. Hadyay higla na ha magilam nay habi nan lalaki ya an-ikasal. Êmbayro êt kangko. In-il-an koy pamanlumatêng nan Mesias, ya Cristo, haka hadyay higla ko ta nilumatêng yay na. 30 Dapat mitag-ay ya, haka kailangan miaypa ya tungkulan ko.”

Hi Apo Jesus, ya taga-langit

31 Hi Apo Jesus, ya taga-langit, ay ayn kapantag. Noa, ya taga-luta, ay atsi di ha luta ya nakêm na, haka ya anhabiên na ay tungkol di ha luta. Hi Apo Jesus ay daêg nay balang miha. 32 Haka an-ipamwang na ya nahêlêk na, haka ya nagilam na, êmbayro man, ay pêpêrad ya ampaniwala ha anhabiên na. 33 Noa, hilay ampaniwala ha anhabiên na, ay ampamaptêg ya pêtêg ya habi ni Apo Namalyari. 34 Ta hiyay in-utoh ni Apo Namalyari, hi Apo Jesus bay, ay ampamipamwang hên habi na. Haka ayn kulang ya pam-i ni Apo Namalyari hên Espiritu na kana. 35 Anlugurên ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ya Anak na, hi Apo Jesus. Haka impatalan na kana ya kaganawan ya atsi kana. 36 Hilay ampaniwala kan Apo Jesus, ya Anak ni Apo Namalyari, ay main biyay ya ayn angga. Noa, hilay a mabay hên humonol kana, ay a madyanan habaytoy biyay, ta ya huluk ni Apo Namalyari ay atsi kanla, haka parusaan hila hên ayn angga.

4

Hi Apo Jesus haka ya mihay babayi ya taga-probinsyan Samaria

1 Amêhên, namwangan lan Pariseo* ya mal-at pon ya andumani kan Apo Jesus hên
pabawtismo haka patoro kana, kanan hilay andumani kan Juan. Namwangan ni Apo
Jesus ya muwang lan Pariseo ya habayto. 2 Êmbayro man, ay alwan hi Apo Jesus ya
ampamawtismo, noa, ya tagahonol na ya ampamawtismo. 3 Gawan namwangan ni
Apo Jesus ya muwang lan Pariseo ya habayto, ay nag-alíh ya, haka hilay tagahonol na
ha probinsyan Judea, ta nag-orong hila ha probinsyan Galilea. 4 Bayo hila miabot ha
probinsyan Galilea, ay madanan la pon ya probinsyan Samaria.
5 Nilumatêng hila ha mihay balayan hên Samaria ya pinata-ngalanan Sicar, ya narani
ha luta ya indin ni apo Jacob, ya miha kanlan ninuno lan Israelita, ha anak na, hi Jose
hên haton lagi. 6 Atsi bayro ya libon ya kinali ni apo Jacob. Nikno ya hi Apo Jesus ha dani
nan habaytoy libon, gawan pagal na ha pammita. Maranin ugto hên habayto.
7-8 Kabay nagtagloh hilay tagahonol na ha balayan hên nanaliw hên kaên. Kaban
ampikno ya bayro hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya mihay babayi, ya taga-Samaria
ta mangahoy. Amêhên, wani Apo Jesus kana, "Kiinêm ako raw."
9 Amêhên, wanan babayi kana, ya wana, "Awo, noa, hika ay mihay ampagsimba ha
Templo ha balayan Jerusalem, awta ampakikwa kan lanêm kangko, ya mihay taga-
Samaria?" Hinabi nay habayto ta bawal kanlan Israelita ya ampagsimba ha Templo
ha Jerusalem, hên manggamit hên gamit lan taga-Samaria.
10 Kabay wani Apo Jesus kana, "No muwang mo dayi ya pan-idin ni Apo Namalyari,
haka no hino ko, ya ampakikwan lanêm kamo, ay nakikwa ka dayi kangko, ta dinyanan
kata dayi hên lanêm, ya ampam-in biyay."
11 Kabay wanan babayi, "Apo, ayn kan panakhub, haka malalê ya hata libon. Antoy
pangwanan mon habaytoy lanêm ya ampam-in biyay? 12 Yarin daêg mo hi Jacob ya unan
toa tamo, ya nangali hên hata libon, haka ninêm di hên kalamo nay maának na haka ayop
na!"
13 Amêhên, wani Apo Jesus, "Hilay ampinêm hên hata lanêm ay maangan oman. 14 Noa,
hilay ampinêm hên lanêm ya an-idin ko, ay ahinan maangan oman, ta ya lanêm ya an-
idin ko, ay mag-in nanad sibol ha nakêm la, ya mam-in biyay ya ayn angga."
15 Amêhên, wanan babayi kana, "Apo, dyanan mo kon habaytoy lanêm, ta êmên a kina
maangan oman, haka a kina kailangan mangahoy di."
16 Amêhên, wani Apo Jesus kana, "Lakwên moy ahawa mo, ta gêtan mo ya di."
17 Noa, wanan babayi, "Ayn akon ahawa, Apo."
Nahên nahabi nay habayto, wani Apo Jesus, "Awo, pêtêg ya hinabi mo, ya ayn kan
ahawa. 18 Ta limay nay nag-in ahawa mo, haka ya lalaki, ya ampaglamo mo amêhên, ay
alwa mon ahawa."
19 Bayo, wanan babayi kana, "Apo, angkaintindihan kina ya hika, ay mihay propeta ni
Apo Namalyari. 20 Hilay unan toa tamo, ay nagsimba di ha tawgtug hên Samaria. Noa,
panhabiên yo, ya kailangan magsimba ha Templo ha Jerusalem."
21 Kabay wani Apo Jesus kana, "Maniwala ka ha anhabiên ko, ya lumatêng ya allo, ay
alwan bayri, o ha Templo ha Jerusalem ya pagsimbaan kan Apo Namalyari, ya Tatang
tamo. 22 Hikaw ya taga-Samaria, ay a yo kilala ya ansimbaên yo. Noa, hikay, ay kilala
naên ya ansimbaên naên, ta ya kamwangan, ya tungkol ha kaligtasan, ay ampangubat
kannaên, ya ampagsimba ha Jerusalem. 23 Amêhên ya panaon ya hilay pêtêg hên
ampagsimba kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ay magsimba kana hên booy nakêm
ha hawop hên Espiritu na. Ta êmbayroy pamagsimba ya antapolên na. 24 Hiyay Espiritu.
Kabay hilay ampagsimba kana ay kailangan hên magsimba kanan pêtêg ha hawop hên
Espiritu na."

---

* **4:1** Hilay Pariseo ay mihay pangkat lan Israelita. Êndat la no anhonolên la ya balang utoh ya ubat kan Apo Namalyari.

25 Amêhên, wanan babayi, “Muwang ko ya lumatêng ya Mesias, ya ambaêgên lan
Cristo. Panlumatêng na di, ay ipamulah na kantamo ya balang hino.” 26 Kabay wani
Apo Jesus, “Hiko, ya kahabi mo ay habaytoy Cristo.”
27 Kaban ampaghabi ya, ay anlumatêng hilay tagahonol na. Nag-êpapah hila, ta main
yan kahabi ya babayi. Noa, ayn nangotang kana no hinoy labay na kanan babayi o no
awta ampakihabi ya kana.
28 Imbalag nan babayi ya banga na, haka ya nag-orong ha balayan, ta hinabi na kanlan
kal-atan, ya wana, 29 “Kihonol kaw kangko ta hêlkên yoy mihay lalaki, ya namihabi
kangko ngan hên dinyag ko. Kayno hiyay Mesias.” 30 Kabay nakihonol hila kana ta
hêlkên la hi Apo Jesus.
31 Kaban ayn ya bayro ya babayi, ay anhagyatên yan tagahonol na hi Apo Jesus, ya
mangan ya dayi. 32 Noa, wana kanla, “Main akon maêkan ya a yo muwang.” 33 Kabay
nihahabi hilay tagahonol na, “Kayno main nam-in kaên kana.” 34 Hinabi ni Apo
Jesus kanla, ya wana, “Ya pamanyag kalabayan hên nangiutoh kangko, haka yariên ya
impadyag na kangko, ay yabay ya nanad kaên ko.”
35 “Anhabiên yo ya, ‘Apat a buwan pon bayo panggapah.’ Noa, anhabiên ko kamoyu,
ya pakahêlkên yo hilay mabay hên manggilam habi ko. Nanad hilan pali ya nawto ya
magapah. 36 Hilay ampanggapah ay ampananggap hên upa la. Hilay ampakahagyat
hên tawo hên maniwala kangko, ay nanad kanlan ampanggapah, ta ampanipon hilan
tagêy ya para ha biyay ya ayn angga, ta êmên hilay nanghad, haka hilay nanggapah ay
maghigla. 37 Bayrin angka-pêtêg ya kahabian, ya wana, ‘Mihay ampanghad haka mihay
na êt ya ampanggapah.’ 38 In-utoh kataw hên gapahên ya a yo pinaghayngêtan. Kaatag
ya namipamwang hên habi ko, haka hikaw ya nakinabang.” Habaytoy hinabi ni Apo
Jesus kanlan tagahonol na.
39 Mal-at kanlan taga-Samaria ha balayan Sicar ya naniwala, ya hi Apo Jesus, ay hiyay
Cristo, gawan ha habi nan babayi, ya wana, “In-ubuh nan hinabi kangko ya dinyag ko.”
40 Kabay hên nilumatêng hilay taga-Samaria kanlan Apo Jesus, ay hinagyat la hilan Apo
Jesus hên magdahêl kanla. Nagdahêl hila kanla hên loway yabi.
41 Nanoro hi Apo Jesus haka mal-at êt ya kaatag kanlan taga-Samaria ay naniwala
ya hiyay Cristo, gawan ha toro na. 42 Hinabi la kanan babayi, “Ampaniwala kay alwan
bêngat gawan ha hinabi mo, noa, gawan nagilam naên ya hinabi na, haka muwang naên
taganá ya hiyay Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya in-utoh ni Apo Namalyari ha tawo
ha luta.”

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên anak hên mihay main tungkulan

43 Nahên nalabah ya loway yabi, ay nammita hilan Apo Jesus hên palakon probinsyan
Galilea. 44 Wani Apo Jesus hên hato pon, ya mihay propeta ni Apo Namalyari, ay a
an-igalang ha sarili nan logal. 45 Noa, hên nilumatêng hila bayro, ay mahigla hilan
tinanggap hên taga-probinsyan Galilea, gawan nahêlêk la ya dyag ni Apo Jesus, hên
nakipista ya ha Pistan Pangaligtas ha Egipto† ha balayan Jerusalem.
46 Amêhên, nag-orong hilan Apo Jesus ha balayan Cana, ha probinsyan Galilea, ya
pinanyagan nan alak ya lanêm. Main bayro hên mihay main tungkulan ha balayan
Capernaum, ya main anak ya lalaki ya ampaghakit. 47 Hên nagilam na, ya nilumatêng
hi Apo Jesus ha probinsyan Galilea hên ubat ha probinsyan Judea, ay nilako na ya, ta
nakihabi ya kan Apo Jesus, ya kihonol ya kana, ta êmên na paalihên ya hakit hên anak
na, ya angkaboytoy inanawa. 48 Kabay wani Apo Jesus, “Angga ha a yo angkahêlêk ya
dyag ni Apo Namalyari ya kapapaêpapah, ay a kaw awud maniwala!” 49 Noa, hinabi nan
main tungkulan, “Apo, kihonol ka kangko ta êmên ya a matsi ya anak ko.” 50 Amêhên,
hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Muli kay na, ta mabiyay ya anak mo, agyan a ko

† **4:45** Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

kilako.” Naniwala ya main tungkulan ha hinabi ni Apo Jesus kana, kabay nammita yay na. 51 Ha pamag-orong na ay tinupa ya hên ipoh na, haka la hinabi ya ayn nanan hakit ya anak na. 52 Nahên kinotang na hila no hinon oras yan namahig-pahig ya anak na, ay hinabi la, “Naalíh ya omot na naapon hên a la una hên maapon.” 53 Muwang nan main tungkulan ya habayton oras êt, hên hinabi ni Apo Jesus kana, ya, mabiyay ya anak na. Kabay hiya, haka hilay kalamo na ha bali, ay naniwala, ya hi Apo Jesus, ay hiyay Cristo.
54 Habayto ya ikalwan kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus ha probinsyan Galilea. Dinyag nay habayto hên ubat ya ha probinsyan Judea.

5

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit ha allon pamagsimba

1 Amêhên, main miha pon ya pista lan Israelita ha Jerusalem. Kabay nakipista ya hi Apo Jesus. 2 Bayro ha Jerusalem ha Templo, ay main pagpalyuan, ya pinata-ngalanan Betesda* ha habin Hebreo. Habayto ay ha danin ilwangan ya ambaêgên lan Pamihowênan tupa. Hatoy pagpalyuan ay main limay bubungan ya paghalilungan ha dani na. 3 Do ha hilong hên habaytoy bubungan, ay main bapan lakê ya ampaghakit. Main buwag, pilay, haka a ampakagalaw ya lawini, ya ampangênggan hên panggalaw hên hatoy lanêm, 4 ta ampaniwala hila ya paminghan-minghan, ay main lumatêng ya mihay anghel ni Apo Namalyari, ya ampangiho-kiho hên lanêm. No hinoy mu-munan makapaghugno ha lanêm, ya ubat hên kiniho-kiho hên anghel, ay angkaalihan hên kaganawan hakit. 5 Main mihay lalaki bayro, ya tatlumpo boy waloy taon nanan ampaghakit. 6 Nahên nahêlêk na ya ni Apo Jesus, haka muwang na ya nabuyot yay nan ampaghakit, ay kinotang na ya no labay na hên maalíh ya hakit na. 7 Wanan ampaghakit, “Apo, labay ko, noa, ayn mami-aypa kangko ha lanêm no ubat hên nagalaw. Kabay panay kaatag ya miuna kangko ha lanêm.” 8 Wani Apo Jesus kana, “Mirêng ka. Hapwatên moy amak mo, ta mita kay na.” 9 Tambêng yan nirêng ta naalíh ya hakit na. Haka na hinonol ya hinabi ni Apo Jesus.

Allon pamagsimba lan Israelita hên habayto. 10 Kabay wanlan poon lan Israelita kanan inalihan hakit, “Allon pamagsimba amêhên. Bawal ha Kautuhan tamo hên mantan hên hinoman amêhên.” 11 Noa, wana kanla, “Ya lalaki ya namaalíh hên hakit ko, ay naghabi kangko, ya hapwatên koy amak ko, ta mita kina.” 12 Kabay wanla kana, “Hinoy naghabin habain kamo?” 13 Noa, a na muwang, no hino ya, ya namaalíh hên hakit na, ta ayn yay na bayro hi Apo Jesus, haka kal-atan tawo bayro.

14 Nahên nalyari ya habayto, ay natapol ni Apo Jesus ya hatoy lalaki, ya inalihan nan hakit ha Templo, haka wana kana, “Hêlkên mo, ayn kay nan hakit. Paan kay nan manyag kasalanan, ta kayno main narawak pon ya malyari kamo.” 15 Nammita ya hatoy lalaki, ta hinabi na kanlan poon lan Israelita, ya hi Apo Jesus, ya namaalíh hên hakit na. 16 Gawan ha pamaalíh nan hakit ha allon pamagsimba la, ay nag-umpisa hilay nan namairap kan Apo Jesus.

17 Noa, hinabi ni Apo Jesus kanla, “Ya Tatang ko, hi Apo Namalyari, ay ayn têgên ha pamangingalo. Êmên ako êt bayro kana.” 18 Gawan habaytoy hinabi na, ay lalo la yan labay hên patsên, alwan bêngat ha main yan dinyag, ya bawal ha allon pamagsimba, noa, gawan ha hinabi na êt, ya hi Apo Namalyari ay Tatang na. Ha pangahabi nan habayto, ay impantag nay sarili na kan Apo Namalyari.

Ya tungkulan ni Apo Jesus, ya Anak ni Apo Namalyari

19 Amêhên, wani Apo Jesus, “Pakagilamên yo, hiko, ya Anak ni Apo Namalyari, ay ayn akon madyag ha sarili kon kalabayan. Pandaygên kon bêngat ya angkahêlêk ko kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ta ya pandaygên na, ay pandaygên ko êt. 20 Panlugurên

* **5:2** Ha kaatag ya Kahulatan: Betsata o Bethzata.

ako ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka ubuhên nan an-ipahlêk kangko ya dyag na. Haka igit pon di ay ipahlêk na kangko ya daygên ko, ta êmên kaw mag-êpapah. 21 Hi Apo Namalyari, ya Tatang ko ya ampamabiyay kanlan natsi, haka ampam-i kanla hên biyay ya ayn angga. Êmbayro êt, ay ampam-i kon biyay ya ayn angga kanlan labay kon dyanan. 22 Hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay a manatol ha hinoman, ta indin nay na kangko ya habaytoy tungkulan, 23 ta êmên la kon igalang, ya Anak na, hên balang miha, hên nanad ha pamigalang la kan Apo Namalyari. No a la ko anggalangên, ay a la êt anggalangên hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namiutoh kangko.

24 "Pakagilamên yo! Hilay ampanggilam habi ko, haka ampaniwala kanan namiutoh kangko, ay main biyay ya ayn angga. Haka a hila hatolan hên parusaan ha impiyerno, ta gêtan hilay na ha biyay ya ayn angga. 25 Pakagilamên yo! Main tawo ya ayn paniwala kan Apo Namalyari. Nanad hilan natsi. Noa, paubat amêhên, ay magilam la ya habi ko, ya Anak ni Apo Namalyari. Haka hilay manonol ha habi ko, ay mabiyay hên ayn angga. 26 Gawan no ay-êmên ya Tatang ko, hi Apo Namalyari, ay main kapangyarihan hên mam-in biyay, ay êmbayro êt ay dinyanan na ko, ya Anak na, hên kapangyarihan hên mam-in biyay. 27 Haka hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay dinyanan na kon tungkulan hên hatolan hên parusaan hilay a ampaniwala kana. 28 Paan kaw mag-êpapah ha anhabiên ko, ta lumatêng ya allo, ay magilaman lan natsi ya baêg ko ha pinay-ilbêngan kanla. 29 Pamakagilam lan baêg ko, ay mipan-umawah hila. Hilay nanyag kangêran, ay dyanan biyay ya ayn angga. Haka hilay nanyag karawakan, ay hatolan hên parusaan hên ayn angga.

Hilay ampamaptêg hên para kan Apo Jesus

30 "Ayn akon madyag ha sarili ko, ta anhonolên koy kalabayan ni Apo Namalyari, ya namiutoh kangko. Makatoynungan ya pamanatol ko, gawan a ko anhonolên ya sarili kon kalabayan, ta anhonolên koy kalabayan na ya an-ipamwang na kangko.

31 "No kakapag ko ya ampaghabi hên para ha sarili ko, ay mahabi yo ya alwan pêtêg ya habayto. 32 Noa, main kaatag pon ya ampamipamwang hên tungkol kangko etaman. Yabay ya hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka muwang ko ya panhabiên na ay pêtêg. 33 Namiutoh kaw hên ungnoy tawo kan Juan Bautista, haka ya hinabi ni Juan hên tungkol kangko ay pêtêg. 34 An-ipaihip ko ya habayto kamoyu, alwan gawan ha kailangan koy pamaptêg hên tawo, noa, gawan labay ko hên maniwala kaw, ya hikoy Cristo, ta êmên kaw miligtas ha parusa, ya hêpat kamoyu. 35 Hi Juan Bautista, ay nanad hên pag-atáng ya impagkêt ni Apo Namalyari, ta êmên mam-in hawang. Haka hikaw ay hinumigla pon ha hawang na. 36 Pêtêg ya impamwang ni Juan, ya tungkol kangko, noa, maalagá pon bayro ya pandaygên ko, ya an-ipadyag na kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko. Habaytoy pamaptêg ya in-utoh na ko. 37 Haka hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namiutoh kangko, ay namipamwang, ya hikoy Cristo. Minghan man, ay a yo nagilam ya pamaghabi na, ni nahêlêk ya lupa na. 38 Haka a yo intanêm ya hinabi na ha nakêm yo, gawan a kaw ampaniwala kangko, ya in-utoh na. 39 Ampakapag-aralan yoy Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ta êndat yo no daygên yoy habayto, ay madyanan kaw hên biyay ya ayn angga. Ha Kahulatan ay impamwang ya tungkol kangko. 40 Noa, a kaw ampaidani kangko, ta êmên kaw madyanan biyay ya ayn angga.

41 "A ko ampanapol hên pamagpuri hên tawo, 42 gawan muwang ko ya a yo anlugurên hi Apo Namalyari. 43 In-utoh na ko di ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, noa, a yo ko paniwal-an. No main lumatêng di ya ampamitag-ay hên sarili na, ay ampaniwal-an yo ya. 44 A kaw ampaniwala kan Apo Namalyari gawan antapolên yoy pamandayêw hên kapareho yo, haka a kaw ampanapol hên pamandayêw ni Apo Namalyari, ya kamiha-mihaan Diyos. 45 Paan yon ihipên ya hikoy mamidikil kamoyu ha arapan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko. Hi apo Moises, ya mamidikil kamoyu ta êndat yo ya anhonolên

yoy intoro na. 46 No pêtêg dayi ya paniwala yo ha hinulat ni apo Moises, ay paniwal-an
yo ko etaman, ta nanulat ya hên tungkol kangko. 47 Noa, gawan a kaw ampaniwala ha
hinulat ni apo Moises ya tungkol kangko, ay a kaw etaman maniwala ha habi ko!”

6

Liman libo ya tawo ya pinakan ni Apo Jesus
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17)

1 Amêhên, namatah hilan Apo Jesus ha lipay hên Dagat-dagatan hên Galilea, ya
ambaêgên lan kaatag ya Dagat-dagatan hên Tiberias. 2 Kal-atan ya ampakihonol kanla,
gawan kapapaêpapah ya dinyag na ha pamaalíh hên hakit lan ampaghakit. 3 Nilumakat
hilan Apo Jesus ha babo, ta nikno ya bayro hên kalamo na hilay tagahonol na. 4 Hên
habayto ay marani ya Pista hên Kaligtasan. 5 Nahên manlêk hi Apo Jesus ay nahêlêk
nay kal-atan ya andumani kanla. Hinabi na kan Felipe, “Antoy mapanaliwan tamon
maipakan kanlan hata kal-atan?” 6 Hinabi nay habayto ta hêlkên na no ay-êmên ya
paniwala ni Felipe. Muwang nay na ni Apo Jesus ya daygên na. 7 Hinabi ni Felipe kana,
“Apo, kulang pon ya suweldo hên mihay katawo ha anêm ya buwan* hên panaliw hên
maêkan lan hata kal-atan, agyan manipêrad bat ya kaên la.” 8 Miha kanlan tagahonol
ni Apo Jesus ya hi Andres, ya kapotoh pohêl ni Simon Pedro ya naghabi, 9 “Main mihay
anak ya lalaki di, ya main limay puto, haka loway kênan lanêm. Noa, kulang ya habayto
ha kal-atan.” 10 Amêhên, wani Apo Jesus, “Paiknoên yo hila.” Makwal ya pagpastolan
bayro, kabay nikno hilay liman libo ya lalaki haka hilay kalamo la. 11 Kingwa ni Apo
Jesus ya hatoy limay puto, haka panga-ubat nan impahalamat ya habayto kan Apo
Namalyari, ay indin na kanlan ampikno ta pinitatayakan la. Êmbayro êt ya dinyag na
ha kênan lanêm. Nangan hila hên angga ha mabay hila. 12 Nahên nabhoy hila ay impa-
tsipon ni Apo Jesus kanlan tagahonol na ya natagan, ta êmên ayn mahayang. 13 Kabay
tsinipon lay na ya tagan. Nakapno hila êt hên labinloway lubon hên tagan hên hatoy
limay puto.

14 Gawan nahêlêk lan kal-atan ya habaytoy kapapaêpapah, ya dinyag ni Apo Jesus, ay
hinabi la, “Hiyan taganá ya Cristo, ya Propeta ya an-êngganan tamo, ya in-utoh di ha
luta.” 15 Nahên namwangan ni Apo Jesus, ya labay la hên dumani kana, ta palêkpêkên la
ya hên daygên ari la, ay nagpabokol yan nilumakat ha bung-oy hên nanalangin.†

Nammita hi Apo Jesus ha babo hên lanêm
(Mateo 14:22-33; Marcos 6:45-52)

16 Nahên yabi yana, nilumohan hilay tagahonol na ha dagat-dagatan. 17 Hinumakay
hila ha mihay bangka ta lumipay, ha balayan Capernaum. Nariglêm ana, noa, ayn ya
êt hi Apo Jesus. 18 Hinumkaw ya angin, kabay matandulon ha dagat-dagatan. 19 Nahên
nidayo hilay na hên lima, o anêm ya kilometro ha laylay hên lanêm, ay nahêlêk la hi
Apo Jesus, ya ampammita ha lanêm, hên andumani ha bangka. Nalimwan hila, ta
êndat la no hiya ay mihay kamana.‡ 20 Noa, wana kanla, “Paan kaw malimo! Hikoy
habaytsi!” 21 Kabay mahigla la yan hinagyat hên pinahakay ha bangka, haka tambêng
hilan nakalatêng ha dani hên Capernaum.

Tinapol lan kal-atan hi Apo Jesus

22 Ha humonoy allo, bayro ha ubatan lan Apo Jesus, ay an-êngganan la yan kal-atan.
Êndat la no a ya pon nag-alíh bayro, ta nahêlêk la, ya a ya hinumakay ha bangka hên
kalamo na hilay tagahonol na, ta kakapag la ya hinumakay bayro, haka ayn kaatag ya
bangka bayro. 23 Amêhên, main ungnoy bangka ya ubat ha Tiberias ya nilumatêng bayro
ha narani ha pinanganan lan puto hên ubat nan pinahalamatan ni Panginoon Jesus.

* **6:7** 200 denaryo ha habin Griego. † **6:15** Mateo 14:23, Marcos 6:46. ‡ **6:19** Marcos 6:49.

24 Nahên namwangan lan tawo ya ayn ana bayro hi Apo Jesus, haka ayn etaman bayro
hilay tagahonol na, ay hinumakay hila bayro ha nilumatêng ya bangka, ta tapolên la hi
Apo Jesus ha Capernaum.

Hi Apo Jesus, ya pamangan, ya ampam-in biyay

25 Nahên natapol la ya ha lipay lanêm ay hinabi la kana, "Mánoro, nakano kan
nilumatêng di?" 26 Kabay wani Apo Jesus, "Pakagilamên yo, antapolên yo ko, gawan
nabhoy kaw ha puto ya pinalakê ko, alwan gawan naintindihan yoy kapapaêpapah
ya dinyag ko. 27 Alwan kakapag pamangan ya angkaronot, ya dapat yon pagpagalan.
Noa, dapat pagpagalan yo etaman ya pamangan ya makab-in biyay, ya ayn angga hên
kalamo ni Apo Namalyari. Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ya mam-i kamoyu hên
pamangan ya makab-in biyay, ta hikoy dinyanan kapangyarihan ni Apo Namalyari, ya
Tatang ko."

28 Amêhên, kinotang la kan Apo Jesus, "Apo, hinoy kailangan naên daygên, ta êmên
kay makadyag hên kalabayan ni Apo Namalyari?" 29 Kabay wani Apo Jesus, "Habaytsi
ya labay ni Apo Namalyari ya daygên yo: paniwal-an yo ya hikoy Cristo ya in-utoh
na." 30 Kabay wanla kana, "Apo, no êmbayro, ay hinoy kapapaêpapah ya daygên mo,
ta êmên kay maniwala ya hika ya Cristo? Hinoy daygên mo? 31 Ya ninuno tamo
ay nangan hên manna ha kabalah-balahan hên êmên ha nakahulat ha habi ni Apo
Namalyari, 'Dinyanan na hilan kaên ya ubat ha langit.' "§ 32 Amêhên, wani Apo Jesus
kanla, "Pakagilamên yo. Alwan hi apo Moises, noa, hi Apo Namalyari ya nam-i kanlan
ninuno yo hên manna ya kaên* ya ubat ha langit. Haka amêhên hi Apo Namalyari, ya
Tatang ko, ay ampam-i kamoyu hên pêtêg ya kaên, ya ubat ha langit. 33 Ta ya pêtêg ya
kaên, ya pan-idin ni Apo Namalyari, ay yabay ya ubat ha langit, ya ampam-in biyay ya
ayn angga ha tawo." 34 Amêhên, hinabi la kana, "Panginoon, lawah mo kay dayi hên
dyanan hên habaytoy kaên." 35 Wani Apo Jesus kanla, "Hikoy kaên ya ampam-in biyay
ya ayn angga. Hilay andumani kangko, ay a lonohên, haka hilay ampaniwala kangko,
ay ahina hên maangan oman.

36 "Noa, hinabi kina kamoyu ya nahêlêk yo ko man, ay a kaw maniwala kangko.
37 Tinalagá ni Apo Namalyari, ya Tatang ko no hino hilay makapakilamo kangko.
Dumani hila kangko haka tanggapên ko hila. 38 Ta ubat ako ha langit, ta êmên ko
daygên ya kalabayan ni Apo Namalyari ya namiutoh kangko, alwan para daygên ya
kalabayan ko. 39 Ya kalabayan nan namiutoh kangko, ay ha Allon Pamanukom, ay
biyayên kon oman hilay tinalagá na hên makapakilamo kangko. 40 Ta ya kalabayan
ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay hilay ampakamwang kangko, haka ampaniwala
kangko, ya Anak na, ay dyanan biyay ya ayn angga. Haka hiko ya mamabiyay kanla
ha Allon Pamanukom."

41 Hên ampaghabi ya êt hi Apo Jesus, ay main Israelita ya nagmulongan, gawan
hinabi na ya hiyay kaên ya ubat ha langit. 42 Amêhên, nagmulongan hila, ya wanla,
"Hiya hi Jesus ya anak ni Jose. Kilala tamoy indo na haka tatang na. Ay-êmên nan
mahabi ya ubat ya ha langit?" 43 Kabay wani Apo Jesus, "Paan kaw magmulongan
hên êmbayro. 44 Ayn makarani kangko no a hila ipakarani kangko ni Apo Namalyari,
ya Tatang ko, ya namiutoh kangko. Haka hikon taganá ya mamabiyay kanla ha Allon
Pamanukom. 45 Nakahulat ha mihay hulat lan mámipamwang ni Apo Namalyari hên
hato, 'Toroan hilangan ni Apo Namalyari.'† Kabay kaganawan ya ampanggilam habi
ni Apo Namalyari haka ampakamwang bayro, ay dumani kangko. 46 Habaytoy a labay
habiên ya main nanan nakahêlêk kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ta ayn nakahêlêk
kana no alwan kakapag ko ya ubat kana.

---

§ **6:31** Ha habin Griego: puto. Habaytoy mabaha ha Exodo 16:4-5. * **6:32** ha Griego: puto. † **6:45** Isaias 54:13.

47 “Pakagilamên yo. Hilay ampaniwala kangko, ay main biyay ya ayn angga. 48 Hikoy
nanad kaên‡ ya ampam-in biyay ya ayn angga. 49 Hi Apo Namalyari ay nam-in kaên ya
ambaêgên lan manna kanlan ninuno yo hên haton atsi hila ha kabalah-balahan, êmbayro
man ay natsi hila. 50 Noa, hilay mangan hên pêtêg ya kaên ya ubat ha langit, ya inungkat
ko, ay ahinan matsi. 51 Haka hiko ya maialimbawa ha pêtêg ya kaên§ ya ubat ha langit,
ya ampam-in biyay ya ayn angga. Hilay mangan habaytsi ya kaên ay madyanan biyay
ya ayn angga. Ya kaên ya idin ko ay lawini ko, ta êmên kaganawan ay madyanan biyay
ya ayn angga.”
52 Gawan habaytoy hinabi ni Apo Jesus, ay nihuhubakan hilay kaatag Israelita, ya
wanla, “Ay-êmên nan maidin kantamoy lawini na, ta êmên tamon kaên ya habayto?”
53 Kabay wani Apo Jesus, “Pakagilamên yo. No a kaw mangan lawini ko, hên Taga-
Langit, ya In-anak Tawo, haka no a kaw minêm daya ko, ay ayn kaw hên biyay ya ayn
angga. 54 Hilay ampangan hên lawini ko, haka ampinêm hên daya ko, ay main biyay
ya ayn angga, haka biyayên ko hila ha Allon Pamanukom. 55 Ya lawini ko ay mantêg
kaên haka ya daya ko ay mantêg pan-inêmên. 56 Hilay ampangan hên lawini ko haka
ampinêm hên daya ko ay main pakikimiha kangko, haka hikoy main pakikimiha kanla.
57 In-utoh ako ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya angkabiyay. Haka angkabiyay ako
gawan ha kapangyarihan na. Êmên êt bayro mabiyay hilay mangan lawini ko gawan ha
kapangyarihan ko. 58 Hikoy maialimbawa ha pêtêg ya kaên ya ubat ha langit, haka hilay
mangan hên habaytsi, ay mabiyay hên ayn angga. Habaytsi ya kaên ay alwan nanad ha
kaên ya indin ha ninuno yo. Nangan hila noa, natsi hila morin.” 59 Hên hinabi ni Apo
Jesus ya habayto, ay atsi ya ha sinagoga ha Capernaum hên ampanoro.
60 Mal-at kanlan antoroan ni Apo Jesus, ya nanggilam hên habaytoy hinabi na, ay
naghabin, “Nabyat ya habaytoy hinabi na. Kayno ayn maniwala kana.”
61 Muwang ni Apo Jesus ya nagmulongan hilay kaatag ya antoroan na, kabay hinabi
na, “Gawan habaytoy hinabi ko, ay labay yo kon lakwanan? 62 Hino awud ya daygên yo
no mahêlêk yo ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, hên paitag-ay ha langit, ha ubatan
ko? 63 Ya Espiritu ni Apo Namalyari ya mam-in biyay ya ayn angga. Alwan tawo ya
ampam-in habayto. Ya hinabi ko ay ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari, haka habaytoy
ampam-in biyay ya ayn angga. 64 Noa, main kaatag kamoyu ya a ampaniwala ha hinabi
ko.” Ta ubat hên una, ay muwang nay na ni Apo Jesus no hino hila ya a maniwala kana,
haka no hino ya mangi-upit kana. 65 Wana êt, “Gawan muwang ko ya main kamoyu ya
a ampaniwala kangko, ay hinabi ko ya ayn makapaidani kangko no alwan kalabayan
ni Apo Namalyari, ya Tatang ko.”
66 Paubat hên habayto ay nilakwanan la hi Apo Jesus hên mal-at kanlan antoroan na,
haka a hilay na ampakihonol kana. 67 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanlan labinloway
tagahonol na, “Labay yo ko etaman hên lakwanan?” 68 Kabay wani Simon Pedro,
“Panginoon, hino ya lakwên naên? Kakapag mo ya main habi ya ampam-in biyay ya
ayn angga! 69 Ampaniwala kay kamo, haka muwang naên taganá ya hika ya Cristo, ya
ayn hinon kasalanan, ya in-utoh ni Apo Namalyari.” 70 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus
kanla, “Awo, gawan hikoy namili kamoyu, ya labinloway tagahonol ko. Êmbayro man,
ya miha kamoyu ay mahuloran ni Satanas.” 71 Ya inungkat na, ay yabay ya miha kanlan
labinloway tagahonol na, ya hi Judas, ya anak ni Simon, ya taga-Iscariote ta hiyay
mangi-upit kana.

7

Hi Apo Jesus haka hilay patêl na

‡ **6:48** Ha Griego: puto. § **6:51** Ha Griego: puto.

1 Amêhên, ay nanoro ya tana hên kalamo na hilay tagahonol na ha probinsyan Galilea.
A nay na pon labay hên manoro ha probinsyan Judea, gawan labay la yan patsên bayro
hên poon lan Israelita. 2 Marani yanay Pista hên Tolda, yabay ya mihay pista lan Israelita
ta êmên la maihipan ya pamangillag ni Apo Namalyari ha ninuno la, haton atsi hila ha
kabalah-balahan. 3 Kabay hinabi hên ali na kana, ya wanla, “Awta a ka mag-alíh din
maniraw ha probinsyan Judea, ta êmên hilay anhumonol kamo bayro, ay makahêlêk
hên kapapaêpapah, ya andaygên mo. 4 Ta no labay mo hên mamwangan la ya tungkol
kamo, ay ipamwang minay andaygên mo. No ampanyag ka hên kapapaêpapah, ay
ipamwang mina dayi.” 5 Hinabi lay habayto ta hila man, ay a ampaniwala kana. 6 Hinabi
ni Apo Jesus kanla, “Laamêhên akon mita, ta alwa ko pon oras. Noa, hikaw, ay malyari
kaw nan mita ha hinoman ya oras ya labay yo. 7 Alwan hikaw ya angkahêmêkan lan
tawo, noa, hikoy angkahêmêkan la, gawan an-ipamwang ko ya nangarawak ya dyag
la. 8 Hikaw tana ya makipista, ta a kina pon makipista gawan alwa pon oras hên hikoy
mita.” 9 Pangahabi nan habayto ay napaibalag ya ha Galilea.

Nakipista hi Apo Jesus ha Pistan Tolda

10 Hên nammitay nay ali na, ay nammita ya etaman hên ayn nakamwang. 11 Bayro
ha balayan Jerusalem ay antapolên la yan poon lan Israelita ha pista, ta wanla, “Anto
ya?” 12 Ampihahabian lan tawo no hino ya. Main naghabi, “Mangêd yan tawo.” Wanla
etaman hên kaatag, “Anlokoên nay tawo.” 13 Noa, gawan ha limo la kanlan ampamaala,
ay ayn naghabi hên tungkol kana ha arapan lan kal-atan.

14 Hên ika-apat ya allo hên pista, ay hinumwên hi Apo Jesus ha Templo, ta nanoro ya
bayro. 15 Nakaêpapah hilay poon lan Israelita, ta wanla, “Antoy pinangwanan nan hata
tawo, hên kamwangan na, ya a ya man nag-aral?”

16 Kabay wani Apo Jesus, “Ya pan-itoro ko ay alwan ubat kangko, noa, ubat kan
Apo Namalyari ya namiutoh kangko. 17 Hilay mabay hên manyag kalabayan na, ay
mamwangan, no ya an-itoro ko ay ubat kana, o no panhabiên kon bat ya laman ihip ko.
18 Hilay ampamitoro hên ubat ha sarili lan kaihipan, ay ampanapol hên pamandayêw
hên kapareho la. Noa, hilay mabay hên padayêw ya namiutoh kanla ay mapaypaniwal-
an haka taganán alwan malaram. 19 Hi apo Moises ya nam-i kamoyu hên Kautuhan ni
Apo Namalyari. Noa, a yo anhonolên ya habayto, ta labay yo kon patsên.”

20 Nahên nahabi nay habayto, ay wanla, “Nahapatan kan narawak ya a angkahêlêk.
Ayn mabay hên mamatsi kamo!”

21 Wani Apo Jesus, “Mimihay dinyag ko ha allon pamagsimba haka naubuh kaw hên
nag-êpapah. 22 Dinyanan na kaw ni apo Moises hên utoh ya tuliên yoy anak yo ha
ikawalon allo hên ubat in-anak, haka an-ipatuli yo hila, allo man hên pamagsimba.
Habayto ay manan ugali lan ninuno yo bayo dinyag ya Kautuhan ni apo Moises ya
ubat kan Apo Namalyari.* 23 No an-ipatuli yoy anak yo ha allon pamagsimba, ta êmên
mahonol ya Kautuhan ni apo Moises, awta anhulukên yo ko gawan namaalíh akon hakit
hên boon lawini hên mihay lalaki ha allon pamagsimba! 24 Paan kaw bat mam-in hatol
ha angkahêlêk yon bêngat, noa, imbistigaên yo pon bayo kaw manatol.”

Ampihahabian la no hi Apo Jesus ya Mesias, ya Cristo

25 Amêhên, main kanlan taga-Jerusalem ya naghabi, “Yabay ya labay lan patsên hên
poon tamo. 26 Atsi ya di hên ampaghabi ha arapan hên kal-atan haka a la ya bawalên.
Kayno muwang lan poon, ya pêtêg ya, hên hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon
Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. 27 Noa, muwang tamo no ay-iri yan
mangubat, haka no lumatêng ya pêtêg ya Mesias, ya Cristo, ay ayn kanon makamwang
no ay-iri yan mangubat.”

---

* **7:22** Levitico 12:3.

28 Kabay in-ikhaw ni Apo Jesus ya pamaghabi na ha panoro na ha Templo. “Awo,
muwang yo no hino ko, haka no ay-iri kon nangubat. Noa, main namiutoh kangko, haka
a yo ya muwang ya habayto. Hiyay pêtêg. 29 Kilala ko ya, ta hiyay namiutoh kangko,
haka ubat ako kana.”
30 Kabay labay la yan dakpên, noa, ayn makarakêp kana, ta alwa na pon oras. 31 Noa,
mal-at ya naniwala ya hiyay Mesias, ya Cristo, ta wanla, “No alwa yan Mesias, ya Cristo
ya habaytsi, no lumatêng ya pêtêg ya Mesias, ya Cristo, ay makadyag ya kaya hên mal-at
pon ya kapapaêpapah?”

Dakpên la ya dayi hên tanod hi Apo Jesus

32 Nagilam lan Pariseo ya pagmulong lan tawo ya tungkol kan Apo Jesus. Kabay
namiutoh hila, haka hilay ampamaala kanlan pari hên tanod hên Templo, hên dakpên
ya. 33 Amêhên, wani Apo Jesus, “Pêrad tanay panahon hên makalamo yo ko, ta ahina
mabuyot ay mag-orong kina ha namiutoh kangko. 34 Tapolên yo ko bayto. Noa, a yo ko
matapol gawan a kaw makalako ha lakwên ko.” 35 Kabay wanlan poon lan Israelita ha
miha ta miha, “Ato awud ya lakwên na ta a tamo ya matapol? Mako ya kaya kanlan
Israelita, ya atsi bayro ha bansan Griego, ta toroan na hila, haka hilay kabansa la?”
36 “Hino awud ya labay habiên hên hata hinabi na, ‘Tapolên yo ko man, ay a yo ko
mahêlêk,’ haka ‘Ya lakwên ko, ay a yo malako’?”

Hilay ampaniwala kan Apo Jesus ay dyanan hên bayoy biyay nan Espiritu ni Apo Namalyari

37 Ha ikawalon allo, ya pinakamaalagáy allo hên pista, ay nirêng hi Apo Jesus, ta nan-
angaw ya, “No angkaangan kaw, ay dumani kaw kangko, ta minêm kaw. 38 Nakahulat ha
Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ‘No maniwala kaw kangko, ay magkamain
kaw hên biyay ya nanad sibol ha nakêm yo ya a angkaubuhan lanêm.’ ” 39 Ya inungkat ni
Apo Jesus, ay Espiritu ni Apo Namalyari, ya idin ha balang ampaniwala kana. A ya pon
na-idin ya hatoy Espiritu ni Apo Namalyari, gawan a ya pon natsi, haka nabiyay oman
hi Apo Jesus.

No hinoy laman ihip lan tawo tungkol kan Apo Jesus

40 Main kanlan kal-atan bayro ya nakagilam hên hinabi ni Apo Jesus, ya naghabin,
“Yabay yan taganá ya Propeta ni Apo Namalyari, ya an-êngganan tamo.” 41 Hilay kaatag,
ay naghabin hiyay Mesias, ya Cristo. Noa, wanlan kaatag pon, “A ya maubat ha Galilea
ya Mesias. 42 Nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ya hiyay Mesias,
ay maubat ha kaapo-apoan ni Arin David, haka ha Betlehem yan ianak ha balayan ni
Arin David.” 43 Alwan mimihay ihip lan kal-atan ya tungkol kan Apo Jesus. 44 Labay lan
kaatag, hên dakpên ya, noa, a la ya dinakêp.

Hilay poon lan Israelita ay a naniwala, ya hi Apo Jesus, ay hiyay Mesias, ya Cristo

45 Nahên nag-orong hilay tanod hên Templo kanlan ampamaala kanlan pari haka
kanlan Pariseo, ay kinotang lan Pariseo kanlan tanod, “Awta a yo ya gintan di?”
46 Wanlan guardya etaman, “A naên ya dinakêp, ta ayn kay êt nagilam ya magaling
maghabi hên nanad kana.” 47 Amêhên, hinabi lan Pariseo, “Kayno naamuyot na kaw
etaman. 48 Ayn kannaên ya Pariseo o manungkulan ya ampaniwala kana. 49 Kakapag
lan kal-atan, ya ayn muwang hên tungkol ha Kautuhan tamon Israelita, ay ampaniwala
kana. Parusaan hila ni Apo Namalyari.” 50 Ya miha kanlan Pariseo bayro ay hi
Nicodemo, ya dinumani kan Apo Jesus hên hato. Wana kanan kalamo na, 51 “Bawal
kanlan Kautuhan tamo hên parusaan ya mihay tawo, no a ya pon naimbistiga.” 52 Kabay
wanla kan Nicodemo, “Taga-Galilea ka etaman? Bahaên moy Kahulatan ya impahulat
ni Apo Namalyari, haka mo mamwangan ya ayn propeta ni Apo Namalyari ya maubat
ha Galilea.” 53 Bayo nuli hilangan.

8

Ya babayi ya narakêp ha pamakilalaki

1 Hi Apo Jesus etaman, ay nilumakat ha Tawgtug Olibo. 2 Hên pangamaranon, ay
nilumatêng yay na êt ha Templo hên manoro. Mal-at ya dinumani kana hên labay
manggilam habi na, kabay nikno yan nanoro kanla. 3 Kaban ampikno ya bayro, ay main
nilumatêng ya kaatag kanlan mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka ya kaatag kanlan
Pariseo. Main hilan gintan ya mihay babayi ya narakêp ha pamakilalaki. Pinairêng
la ya ha arapan lan kal-atan. 4 Bayo wanla kan Apo Jesus, "Mánoro, hata babayi ay
narakêp ha pamakilalaki. 5 Nakahulat ha Kautuhan ni apo Moises ya kailangan batoên
ya hilay babayi ya êmên di angga ha matsi hila. Noa, hinoy mahabi mo ya tungkol kana?"
6 Hinabi lay habayto ta subukên la ya no magkamali hi Apo Jesus ha pakibat na, ta êmên
hila magkamain hên ibara kana.

Ya dinyag ni Apo Jesus ay, napaiyoko ya, ta pinanulat nay panoron gamêt na ha luta.

7 Gawan ha pamihundo lan mangotáng kana, ay nirêng ya, ta wana, "No main kamoyu
ya a nakadyag hên hinon bawal ha Kautuhan, ay hiyay munan mamato kana." 8 Nahên
nahabi nay habayto, ay inhundo nay panulat na ha luta.

9 Hên pamakagilam lan hinabi na, ay tsiha-tsiha hilan nammita ya hilay nantan
habaytoy babayi kan Apo Jesus. Nunan nammita hilay matoa kanla. Nabalag tana hi
Apo Jesus haka hatoy babayi, ya nakairêng ha arapan na. 10 Amêhên, nirêng hi Apo Jesus
ta hinabi na kanan babayi, "Anto hilay nay nantan kamo di? Ayn namarusa kamo?"

11 Kabay wanan babayi, "Ayn Apo."

Amêhên, wani Apo Jesus, "Hiko man, ay a kata parusaan. Mita kay na, haka itêgên
minay pamanyag mon kasalanan."

Hi Apo Jesus, ya hawang

12 Amêhên, naghabi yay na êt ha kal-atan hi Apo Jesus. Wana kanla, "Hikoy hawang
lan tawo. Hilay humonol kangko, ay madyanan hawang, ya ampam-in biyay, ya ayn
angga hên kalamo ni Apo Namalyari. Maalíh ya kariglêman nakêm la."

13 Kabay wanlan Pariseo kana, "Mimiha mo, ya ampaghabin habain, kabay a ya
malyarin paniwal-an ya habi mo."

14 Wani Apo Jesus kanla, "Ampamaptêg ako man hên tungkol ha sarili ko, ay malyari
yon paniwal-an ya anhabiên ko, ta muwang koy ubatan ko, haka muwang ko ya lakwên
ko. Noa, a yo muwang ya ubatan ko, haka a yo muwang ya lakwên ko. 15 Ya pamanatol
yo ay ubat ha kaihipan yo di ha luta, noa, a ko anhatolan ya hinoman. 16 No manatol
ako man, ay makatoynungan ya pamanatol ko, ta alwan kakapag ko ya ampanatol,
ta kalamo ko hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namiutoh kangko. 17 Ha Kautuhan
yo, ay nakahulat ya no pareho ya pamaptêg hên loway katawo, ay dapat paniwal-an
ya pamaptêg la. 18 Lowa kay ya ampamaptêg hên tungkol kangko. Hikoy ampaghabi
hên tungkol kangko, haka hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namiutoh kangko, ay
ampamaptêg êt, kabay mapaniwal-an yoy anhabiên naên."

19 Kabay hinabi la kana, "Antoy tatang mo?"

Wani Apo Jesus, "A yo ko kilala, haka a yo kilala ya Tatang ko. No kilala yo ko dayi, ay
makilala yo etaman ya Tatang ko, hi Apo Namalyari."

20 Hinabi ni Apo Jesus ya habayto hên ampanoro ya ha dani hên pamyanan hên pera
ya an-ialay ha Templo. Ayn nandakêp kana, ta alwa na pon oras.

Hilay a ampaniwala kan Apo Jesus ay a makahowên ha langit

21 Amêhên, hinabi nay na êt kanla, "A mabuyot ay mita kina. Kanan habayto ay
pakatapolên yo ko, noa, matsi kaw hên a kaw napatawad. A kaw makalako ha lakwên
ko." 22 Amêhên, hinabi lan poon lan Israelita, "Kayno magpakamatsi ya. Ta wana, 'A kaw
makalako ha lakwên ko.' " 23 Amêhên, wana kanla, "Hikaw ay taga-bayri, ha luta. Hikoy

taga-langit. 24 Kabay hinabi kina kamoyu, ya matsi kaw hên a kaw pon mapatawad. Ta
a kaw mapatawad, no hikaw ay a maniwala ya 'Hikoy Hiko taganá.' " 25 Amêhên, hinabi
la kana, "Hino ka?" Kabay wani Apo Jesus kanla, "Hiko ya hatoy hinabi kina kamoyu
paubat hên una. 26 Mal-at ya mahabi ko, ya maipintas kamoyu. Noa, pêtêg ya habi ni
Apo Namalyari ya namiutoh kangko, haka ipamwang kon bêngat ya nagilam ko kana."
27 A la naintindihan ya ampaghabi ya hên tungkol kan Apo Namalyari, ya Tatang na.
28 Kabay wani Apo Jesus, "Lano no naipako yo kina ha koros, ay mamwangan yoy na ya
hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay hikoy Mesias, ya Cristo ya nanad ha hinabi
kina. Kanan habayto, ay mamwangan yo etaman, ya kaganawan dyag ko, haka habi ko,
ay impadyag kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko. 29 Kalamo ko di hi Apo Namalyari,
ya namiutoh kangko. A na ko anlakwanan, ta panay kon andaygên ya kalabayan na."
30 Mal-at kanlay nakagilam hên habayto ay naniwalan hiyay Mesias, ya Cristo.

Hilay nagpa-ipoh ha kasalanan

31 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanlan Israelita, ya naniwala kana, "No ihundo yoy
pamanhumonol yo ha an-itoro ko, ay hikaw ya pêtêg kon tagahonol, 32 ta mamwangan
yoy kaptêgan, haka ya kaptêgan ay mamialíh kamoyu ha panga-ipoh."
33 Kabay hinabi la, "Hikay ya kaapo-apoan ni apo Abraham. Haka a kay êt nagpa-
ipoh. Awta hinabi mo ya mag-alíh kay ha panga-ipoh?" 34 Hinabi ni Apo Jesus kanla,
"Pakagilamên yo. Hilay ampanyag kasalanan, ay ampagpa-ipoh ha kasalanan. 35 Ya
ipoh, ay ampakilamo bat ha pamilyan amo na, noa, ya anak nan amo ay kalamo bayro
hên ayn angga. 36 No hiko, ya Anak ni Apo Namalyari, ya mamibuhan kamoyu ha
pangaipoh yo, ay taganán mibuhan kaw ha pangaipoh. 37 Muwang koy kaapo-apoan
kaw ni apo Abraham. Noa, kaapo-apoan kaw man ni apo Abraham, ay labay yo kon
patsên, gawan a yo labay pahowênên ya habi ko ha nakêm yo. 38 Ya panhabiên ko,
ay yabay ya namwangan ko kan Apo Namalyari, ya Tatang ko. Haka hikaw man, ay
ampanyag hên namwangan yo ha tatang yo."

Hi Satanas ya tatang la

39 Hinabi la kana, "Hi apo Abraham ya tatang naên." Amêhên, hinabi ni Apo Jesus
kanla, "No hikaw ay taganán anak ni apo Abraham, ay ampanyag kaw dayi hên dinyag
na. 40 Noa, labay yo kon patsên, ya hiko ya ampaghabin kaptêgan, ya nagilam ko kan Apo
Namalyari. Ayn yan dinyag hên êmbayro hi apo Abraham ta hiyay nanggilam kan Apo
Namalyari. 41 Ya pandaygên yo ay nanad ha dinyag hên tatang yo." Kabay wanla kana,
"Alwa kay anak hên kaatag. Mimihay Tatang naên haka yabay ya hi Apo Namalyari."
42 Bayo wani Apo Jesus, "No pêtêg ya hi Apo Namalyari ya Tatang yo, ay lugurên yo
ko dayi, ta hikoy ubat kana, haka atsi kina di. A ko nilumatêng di hên gawan bat ha
sarili kon ihip, noa, gawan in-utoh na ko. 43 A yo angkaintindihan ya anhabiên ko,
gawan a yo labay gilamên ya panhabiên ko. 44 Hi Satanas ya tatang yo. Ta no hinoy
labay na, ay yabay ya andaygên yo. Hiyay mapamatsin tawo ubat hên haton una. A
na labay ya kaptêgan, kabay pêrad man, ay ayn taganán kaptêgan kana. No maghabi
ya, ay panay kalaraman ta taganán mapaglaram ya, haka hiyay ampangubatan hên
kaganawan kalaraman. 45 Noa, gawan anhabiên koy kaptêgan, ay a yo ko ampaniwal-an.
46 Yarin main kamoyu ya makahabin nakadyag akon kasalanan? No pêtêg ya panhabiên
ko, ay awta a yo ko paniwal-an? 47 Hilay ubat kan Apo Namalyari, ay ampanggilam habi
na. Alwa kaw ubat kan Apo Namalyari, kabay a yo panggilamên ya habi na."

Hi Apo Jesus haka hi apo Abraham

48 Amêhên, hinabi lan Israelita kan Apo Jesus, "Pêtêg awud ya hinabi naên ya miha ka
ya Samaritano ya nahapatan hên narawak ya a angkahêlêk." 49 "A ko nahapatan hên
narawak ya a angkahêlêk ta muwang ko hên mam-in galang kan Apo Namalyari, ya

Tatang ko. Noa, hikaw, ay a yo ko anggalangên. 50 A ko etaman ampanapol hên galang
yo. Noa, labay ni Apo Namalyari ya hikoy puriên, haka hiyay manatol. 51 Pakagilamên
yo! Hilay manggilam habi ko, ay a matsi makanoman."
52 Nahên nahabi nay habayto ay wanlan Israelita kana, "Muwang naên amêhên ya
nahapatan ka hên narawak ya a angkahêlêk. Natsi ya hi apo Abraham angga hilay
mámipamwang ni Apo Namalyari. Noa, panhabiên mo, ya hilay ampanggilam habi mo
ay dyanan biyay ya ayn angga. 53 Makapangyarihan ka kaya kan apo Abraham ya natsi,
haka kanlan mámipamwang ni Apo Namalyari ya natsi? Awta! Êndat mo no hino ka?"
54 Wani Apo Jesus, "No dayêwên koy sarili ko, ay ayn alagá ya habayto. Ya ampandayêw
kangko ay Tatang ko, hi Apo Namalyari. Yabay ya panhabiên yo ya ansimbaên yo. 55 A yo
yan kilala. Noa, kilala ko ya. No habiên ko ya a ko ya kilala, ay hikoy malaram hên nanad
kamoyu. Noa, kilala ko ya, haka anhonolên koy habi na. 56 Hinumigla ya ninuno yo, hi
apo Abraham, hên namwangan na ya tungkol ha pamanlumatêng ko di. Hinumigla ya
ta muwang na hikoy lumatêng."
57 Wanlan Israelita kana etaman, "Ayn ka pon hên limampoy taon. Nabuyot yay nan
natsi hi apo Abraham. Ay-êmên mo yan nahêlêk?"
58 Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Pakagilamên yo! Bayo ya in-anak hi apo Abraham,
ay Hikoy Hikina." 59 Gawan hinabi nay habayto, ay namulot hilan bato, ta batoên la
ya dayi. Noa, nipahalimbêng* ya ha pibonakan lan tawo bayro, haka inumawah ya ha
Templo hên a la ya namwangan.

9

Namamukat hi Apo Jesus hên mihay buwag

1 Ha pammita na ay nakahêlêk hi Apo Jesus hên mihay lalaki ya buwag paubat hên
in-anak ya. 2 Kabay hinabi lan tagahonol na kana, ya wanla, "Mánoro, hinoy nanyag
kasalanan, hata lalaki, o hilay toa na? Awta buwag yay na ubat hên in-anak ya?"
3 Hinabi ni Apo Jesus, "Ya pangabuwag na, ay alwan gawan kasalanan na, haka
alwan gawan kasalanan hên toa na. Hiyay in-anak hên buwag ta êmên ipahlêk kana
ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. 4 Dapat tamon daygên ya an-ipadyag ni Apo
Namalyari, ya namiutoh kangko kaban main pon panaon, ta uston lumatêng ya nanad
yabi, ay ayn kitaminan madyag. 5 Kaban atsi ko pon di ha luta, hikoy hawang lan tawo,
ta êmên mahawangan ya kaihipan."
6 Nahên nahabi nay habayto, ay nandula ya ha luta. Bayo kingwa nay hata luta ta
impunih na ha mata hên buwag. 7 Bayo wana kana, "Mita kay na, ta magkulamêh ka do
ha lanêm ya pinata-ngalanan Siloe." Ya labay habiên hên Siloe ay in-utoh. Nahên nadyag
hên buwag ya in-utoh ni Apo Jesus kana, ay nuli ya hên ampakahêlêk.
8 Hilay karani nan bali, haka hilay kaatag hên kabalay na ay naghabi, "Habaytsi awud
ya ampikno hên ampakikwan pera." 9 Wanlan kaatag, "Yabay ya." Noa, wanlan kaatag
êt, "Kalupa na yan bat hên buwag." Amêhên, wanan lalaki, "Hiko ya." 10 Kabay wanla
kana, "Ay-êmên nimukat ya mata mo?" 11 Hinabi na, "Ya lalaki, ya nag langan Jesus, ay
nanyag hên pita ta impunih na ha mata ko. Bayo wana kangko, ya magkulamêh ako do
ha lanêm ha Siloe. Dinyag koy hinabi na, kabay ampakahêlêk kina." 12 Amêhên, wanla
kana, "Anto yay na?" Hinabi na, "A ko muwang."

Kinotang lan Pariseo ya lalaki, ya manan buwag ya ampakahêlêk

13 Gintan lay hatoy lalaki, ya manan buwag ya ampakahêlêk, kanlan Pariseo. 14 Allon
pamagsimba lan Israelita hên nanyag yan pita hi Apo Jesus, haka na pinamukat ya hata
lalaki. 15 Amêhên, kinotang la yan Pariseo, no pata ampakahêlêk yay na. Kabay wana

* **8:59** Wanlan kaatag ya labay habiên hên Griego di ay 'nagtago ya.'

kanla, “Namipunih yan pita ha mata ko, bayo hên nagkulamêh ako, ay ampakahêlêk kina.”
16 Wanlan kaatag ya Pariseo, “Hi Jesus, ay alwan ubat kan Apo Namalyari, ta a na anhonolên ya Kautuhan, ya paan mag-obra ha allon pamagsimba.” Noa, wanlan kaatag, “No makasalanan ya, ay a ya makadyag hên êmbayro ya makapaêpapah.” Alwan mimihay ihip la.
17 Kabay wanla kanan pinamukat, “Hika bay, ya pinamukat na. Hinoy mahabi mo ya tungkol kana?”

Amêhên, wanan pinamukat, “Hiyay mihay propeta ni Apo Namalyari.” 18 A hila naniwala ya mana yan buwag, ya pinamukat. Kabay impabaêg lay toa na. 19 Hinabi la kanla, “Anak yoy hatsi ya buwag hên paubat hiyay in-anak? Ay-êmên ta ampakahêlêk yay na amêhên?”
20 Hinabi la, “Hiya ya anak naên, haka buwag yay na hên in-anak ya. 21 Noa, a naên muwang, no ay-êmên nimukat ya mata na. A naên etaman muwang, no hinoy namamukat kana. Kotangên yo ya, ta toa yay na. Habiên na no hinoy nalyari kana.”
22 Êmbayro ya hinabi lan toa na, gawan malimo hila ha Pariseo. Ta pinihabian lan poon lan Israelita, ya bawalên magsimba ha sinagoga ya hilay ampaghabi, ya hi Apo Jesus, ay hiya ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. 23 Gawan namwangan lay pinihahabian hên poon la, ay hinabi lan toa na, “Hiya tana ya kotangên yo ta toa yay na.”
24 Kabay impabaêg lan oman ya pinamukat haka la hinabi kana, “Puriên mo hi Apo Namalyari ta habiên moy kaptêgan. Muwang naên ya makasalanan ya hi Jesus.”
25 Amêhên, wanan pinamukat, “A ko muwang no makasalanan ya. Noa, muwang ko ya mana kon buwag, haka amêhên ampakahêlêk kina.”
26 Amêhên, hinabi la, “Hinoy dinyag na kamo? Ay-êmên nan pinamukat ya mata mo?”
27 Kabay wanan pinamukat, “Hinabi kina kamoyu, noa, a kaw nanggilam. Awta labay yon magilaman oman? Labay yo hên mag-in tagahonol na etaman?”
28 Minusmus la ya, ya wanla, “Hika ya tagahonol na. Noa, hikay ay tagahonol ni apo Moises. 29 Muwang naên ya naghabi hi Apo Namalyari kan apo Moises. Noa, a naên muwang no ay-iri ya taga hi Jesus.”
30 Wanan pinamukat, “Têh! Pinamukat nay mata ko haka a yo muwang no taga ay-iri ya! 31 Muwang tamo ya hi Apo Namalyari ay a na panggilamên hilay makasalanan, noa, gilamên nay balang ampagsimba kana haka ampanyag kalabayan na. 32 Paubat hên dinyag ya hata luta, ay ayn pon namamukat ha mihay tawo ya buwag paubat hên hiyay in-anak. 33 No hiyay alwan ubat kan Apo Namalyari, ay a na madyag ya kapapaêpapah.”
34 Amêhên, hinabi la, “Makasalanan kan in-anak, haka labay mo kay hên toroan?” Nahên nahabi lay habayto, ay intaboy la ya ha sinagoga.

Hilay a ampaniwala kan Apo Jesus ay nanad buwag

35 Namwangan ni Apo Jesus ya nalyari ha pinamukat na. Hên natapol na ya, ay wana kana, “Ampaniwala ka kanan Taga-Langit, ya In-anak Tawo?”
36 Wanan pinamukat, “Hino ya, Apo? Labay ko yan paniwal-an”
37 Wani Apo Jesus, “Angkahêlêk mina, ta hiko ya ampaghabi kamo ay habaytoy Taga-Langit, ya In-anak Tawo.”
38 Wanan pinamukat, “Panginoon, ampaniwala ko kamo!” Nandoko ya haka na sinimba hi Apo Jesus.
39 Hinabi ni Apo Jesus, “Atsi ko ri ha luta ta hatolan koy tawo. Hilay ampangamin ya buwag ya nakêm la, ay makahêlêk hên kaptêgan. Hilay êndat lan ampakahêlêk hila, ay mabuwag ya nakêm la.” 40 Main Pariseo ha dani ni Apo Jesus ya nakagilam hên habaytoy hinabi na. Kabay wanla, “Yarin buwag ya nakêm naên etaman!” 41 Hinabi ni Apo Jesus

kanla, “No ampangamin kaw dayi ya buwag ya nakêm yo, ay ayn kaw hên kasalanan. Noa, gawan anhabiên yo ya alwan buwag ya nakêm yo, ay a maalíh ya kasalanan yo.”

10

Ya alimbawa ya tungkol ha mihay mangêd ya pastol

1 Wani Apo Jesus kanlan kal-atan, “Pakagilamên yo! Hilay anhumwên ha koral hên
tupa, hên a magdann ha mantêg ilwangan, ay manakaw. 2 Ya ampagdann ha mantêg
ilwangan, ay mantêg pastol lan tupa. 3 Hilay tanod hên koral hên tupa ay ampanloat
hên kabat, ta êmên ya makadann. Muwang lan tupa ya baêg hên maypastol kanla, ta
baêgên nay langan la, haka humonol hila kana. 4 No naubuh hên na-iawah ya tupa na,
ay ampuna ya kanla, haka humonol hila kana, ta muwang lay pamaghabi na. 5 A la
honolên ya pamaghabi hên kaatag ta muwayu hila, ta a la mapuliah ya pamaghabi hên
kaatag.” 6 In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na bayro, noa, a la naintindihan ya labay
nan habiên.

Hi Apo Jesus, ya mangêd ya pastol

7 Kabay hinabi nan oman kanla, “Pakagilamên yo! Hikoy ilwangan hên koral lan
tupa. 8 Main nuna kangko ya nanoro hên alwan pêtêg. Hila ay maialimbawa ha mabay
manakaw hên tupa. Noa, hilay tupa, ay a nanggilam ha pamaghabi la. 9 Hikoy nanad
ilwangan. Hilay ampaniwala kangko, haka magdann kangko, ay miligtas. Malyari
hilay nan humwên haka umawah, haka la matapol ya kaganawan kailangan la. 10 Hilay
manakaw ay labay lan bat hên manakaw, mamatsi, haka manira. Noa, hiko, ay atsi ko
di ha luta ta êmên mam-in biyay ya sagana ya ayn pamagkulang.
11 “Hikoy mangêd ya pastol. Ya mangêd ya pastol ay nakal-an hên matsi ha ikakangêd
hên tupa na. 12 Hilay an-upaan ya pastol, ay alwan nanad hên mangêd ya pastol,
ya ampanlugud ha tupa na. No mahêlêk lay kapalimoy aho, ay lakwanan lay tupa,
ta muwayu hila. Kabay patsên nan ahon lalê ya kaatag tupa, haka mipaplag hilay
kaatag. 13 Muwayu hilay pastol, gawan an-upaan hilan bêngat. Alwa hila hên nanad
ha mangêd ya pastol. A lan anlugurên ya habaytoy tupa, gawan alwan hila ya nag tupa.
14 Hikoy nanad hên mangêd ya pastol. Muwang koy nakêm lan ampaniwala kangko,
haka muwang lay nakêm ko. 15 Êmbayro êt, ay muwang na ko ni Apo Namalyari ya
Tatang ko, haka êmbayro êt, ay muwang ko ya. Nakal-an ako hên matsi ha ikakangêd
lan ampaniwala kangko. 16 Main akon kaatag tupa, ya ayn di ha koral. Gêtan ko hila
etaman ta gilamên lay pamaghabi ko. Pilalamoên ko hila ta êmên mag-in mimiha hila,
haka kakapag ko ya pastol la.
17 “Anlugurên ako ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, gawan nakal-an akon matsi ta
êmên ako mabiyay oman. 18 Ayn malyarin mamatsi kangko, no a ko ya paulayan. Nakal-
an akon matsi, haka atsi kangkoy kapangyarihan hên mabiyay oman, ta hatsi ya in-utoh
kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko.”
19 Gawan hata habi ni Apo Jesus, ay alwan mimihay ihip lan Israelita. 20 Mal-at kanla
ya naghabi, ya wanla, “Hinapatan yan narawak ya a angkahêlêk, haka angkamurit yay
na! Awta panggilamên yoy habi na?” 21 Noa, hinabi lan kaatag, “A ya makahabi hên
êmbayro ya mihay hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. A hila makapamukat hên
buwag, ya hilay narawak ya a angkahêlêk.”

Hilay poon hên Israelita, ay a ampaniwala kan Apo Jesus

22 Ha balayan Jerusalem hên habayto ay pista hên pamanêmtêm lan Israelita, ha
pamanlinis lan ninuno la ha Templo, ya dinêmêkan lan kapatsi la. Panaon hên kêbêl
hên habayto, 23 haka hi Apo Jesus ay ampibita-bita ha pinata-ngalanan Portiko* ni Arin

* **10:23** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

Solomon ha Templo. 24 Amêhên, main hên poon lan Israelita, ya nagpalibot kan Apo
Jesus, ta dakpên la ya dayi ha pamaghabi na. Hinabi la kana, “Mabuyot naên nanan
labay mamwangan no hino kan taganá. Habiên mina dayi ta êmên naên maintindihan
no hika ya Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in habaytoy Mámiligtas
ya impangako na.”
25 Kabay hinabi ni Apo Jesus, “Hinabi kina kamoyu noa, a yo ko paniwal-an. Ya
kapapaêpapah ya dyag ko, ya pandaygên ko ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ya
Tatang ko, ay ampamaptêg, no hino ko. 26 Noa, a kaw ampaniwala gawan a kaw
kalamo ha ampastolan ko. 27 Hilay ampastolan ko, ay nanad tupa ya ampanggilam hên
pamaghabi ko. Muwang koy nakêm la, haka anhumonol hila kangko. 28 Dyanan ko hilan
biyay ya ayn angga. Antalanên koy biyay la, kabay a hila mipalako ha impiyerno haka
a hila ma-ayu kangko. 29 Hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namipatalan hên biyay la
kangko, ay makapangyarihan ha kaganawan kapatsi la. Ayn maka-ayu hên an-illagan
na. 30 Hiko, haka hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay mimiha.”
31 Gawan hinabi nay habayto, ay nangwa hilan bato, ta batoên la ya dayi. 32 Noa,
wani Apo Jesus, “Mal-at ya mangêd ya dinyag ko, ya impadyag na kangko ni Apo
Namalyari, ya Tatang ko. Hino ha dinyag ko, ya namaihip kamoyu hên batoên ako?”
33 Kabay wanlan Israelita bayro, “Alwan gawan ha mangêd ya dinyag mo, ya pamatoan
naên kamo. Noa, labay naên kan batoên, gawan ha an-ipantag moy sarili mo kan Apo
Namalyari. Yarin a mon ammusmusên hi Apo Namalyari ya tawo kan bêngat!” 34 Kabay
wani Apo Jesus, “Habaytsi ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari
ya tungkol kanlan mánlingon kaso, ‘Hinabi ko, ya hikaw ay diyos.’† 35 Bayro ha impahulat
ni Apo Namalyari, ya pêtêg, ay diyos ya pamaêg na kanlan pinatsiwal-an na hên habi na.
36 Anhabiên yo ya ammusmusên ko hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, gawan ha hinabi
ko, ya hikoy Anak na! Noa, ayn kaw hên karapatan hên maghabin êmbayro, ta hikoy
pinili na, haka in-utoh di ha luta. 37 No a ko ampanyag, hên an-ipadyag na kangko ni Apo
Namalyari, ya Tatang ko, ay a yo kailangan hên maniwala kangko. 38 Noa, no pandaygên
koy an-ipadyag na kangko, awta a yo paniwal-an ya habi ko! Paniwal-an yo tana dayi
ya dyag ko, ta êmên yo maintindihan ya atsi kangkoy Tatang ko, hi Apo Namalyari, haka
hikoy atsi kana.”
39 Gawan habaytoy hinabi na, ay labay lay na êt dayi hên dakpên yan oman. Noa,
ayn makadakêp kana. 40 Nammita yay na êt hi Apo Jesus, ta lumipay ya ha lanêm
ya ampatangalanan lan Ilog Jordan ya pinamawtismoan ni Juan Bautista hên una.
Naglaêh ya bayro hi Apo Jesus. 41 Mal-at ya dinumani kana, ta wanla, “A ya nanyag
hên kapapaêpapah hi Juan, noa, pêtêg ya balang hinabi na, ya tungkol kanan habaytsi.”
42 Mal-at bayro ya naniwala kan Apo Jesus, ya hiyay Mesias, ya Cristo, ya in-utoh ni Apo
Namalyari.

11

Hên natsi hi Lazaro, ya kapotoh pohêl lan Marta haka Maria

1 Main mihay lalaki ya nag langan Lazaro ya ampaidi ha baryon Betania ha probin-
syan Judea, ha dani hên balayan Jerusalem. Kalamo na ya kapotoh pohêl na hilan Marta
haka hi Maria.* Amêhên, nagkahakit hi Lazaro. 2 (Hi Maria ya namitugtug hên pabango
ha bitsih ni Apo Jesus, haka na punihan hên habot na.) Gawan nagkahakit hi Lazaro,
3 ay impahabi lan Marta haka Maria kan Apo Jesus, ya wanla, “Panginoon, ampaghakit
ya anluguran mon kalalaki.”

† **10:34** Exodo 22:8-28, Awit 82:6. * **11:1** Lucas 10:38-42, Juan 12:1-3.

4 Noa, hên nagilam ni Apo Jesus ya impahabi la, ay wana, “A na ikamatsi ya hakit na.
Nalyari ya hatsi, ta êmên maipamwang ya kapangyarihan ni Apo Namalyari, haka ya
kapangyarihan ko, ya Anak na.”
5 Anlugurên ni Apo Jesus hilay mitataali ya hi Marta, Maria haka Lazaro. 6 Kabay
lowa tanay allo na bayro ha Ilog Jordan paubat hên impamwang kana, ya nagkahakit hi
Lazaro. 7 Amêhên, hinabi na kanlan tagahonol na, “Mag-orong kitamina ha probinsyan
Judea.”
8 Kabay wanla kana, “Mánoro, a pon nabuyot, ay labay la kan batoên, hên patsên, hên
hilay poon tamon Israelita bayro. Awta labay mon mag-orong bayro?”
9 Kabay wani Apo Jesus kanla, “Main labinloway oras, hên hawang, ha balang
allo. Hilay ampammita no mahawang, ay a mibatol, gawan angkahêlêk lay ampam-in
hawang kanlan tawo. 10 Noa, hilay ampammita ha yabi, ay mibatol gawan ayn hawang
kanla.” 11 Nahên nahabi nay habayto, ay wana kanla, “Ya kaluguran tamo hi Lazaro, ay
nabêlêw. Noa, lakwên ko ya, ta pukawên ko ya.”
12 Kabay hinabi lan tagahonol na kana, “Panginoon, no nipakatuloy ya, ay mapanat
ya hakit na.” 13 Ya labay nan habiên ni Apo Jesus, ay natsi yay na hi Lazaro. Noa,
a la naintindihan ya labay nan habiên, ta êndat la no bêlêw yan taganá hi Lazaro.
14 Kabay indiretsa nay nan hinabi ni Apo Jesus, “Natsi ya hi Lazaro. 15 Ha ikakangêd
yo, ay mahigla ko, ya ayn ako bayro hên namaalíh hên hakit na, ta êmên mapahanan
ya paniwala yo, ya hikoy Mesias, ya Cristo. Mita kitamina na, ta lakwên tamo ya.”
16 Amêhên, wani Tomas, ya banhagan lan Kambal, “Hali, kihonol kitamo kana, ta êmên
kitamo matsi hên kalamo na.”

Hi Apo Jesus, ya mamabiyay oman kanlan natsi

17 Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha baryon Betania, ay ika-apatan allo hên in-ilbêng
ya bangkay ni Lazaro. 18 Tatloy kilometron bêngat ya dayo hên balayan Jerusalem ha
baryon Betania. 19 Kabay mal-at ya Israelita ya taga-Judea ya nilumatêng ta nakidamay
kanlan Marta haka Maria gawan natsi ya kapotoh pohêl la.
20 Hên nagilam ni Marta, ya anlumatêng hilan Apo Jesus, ay immawah ya, ta nanupa
kanla. Noa, hi Maria, ay a inumawah ha bali. 21 Wani Marta kan Apo Jesus, “Panginoon,
no atsi ka dayi, ay a ya bayton natsi ya kapotoh pohêl ko. 22 Êmbayro man, ay muwang
ko, ya hinoman ya pakikwaan yo kan Apo Namalyari, ay daygên na.” 23 Wani Apo Jesus
kana, “Mabiyay yan oman hi Lazaro.” 24 Wani Marta kan Apo Jesus, “Awo, Panginoon.
Muwang ko ya mabiyay yan oman ha Allon Pamanukom ya lumatêng ha anggaan hên
luta.” 25 Amêhên, wani Apo Jesus, “Hikoy ampam-in biyay haka hikoy mamabiyay oman
kanlan natsi. Hilay ampaniwala kangko, ay mabiyay oman, natsi hila man di ha luta.
26 Hilay ampaniwala kangko, ay dyanan hên biyay ya ayn angga. Ampaniwal-an mo ya
habayto, ya hinabi ko?” 27 “Awo, Panginoon,” wani Marta. “Ampaniwala ko ya hika ya
Anak ni Apo Namalyari. Hika ya Mesias, ya Cristo, ya pan-êngganan naên di ha luta.”

Nanangih hi Apo Jesus

28 Nahên nahabi nay na ya habayto ni Marta, ay nuli ya ta binaêg na hi Maria, hên in-
inanah na kana ya nilumatêng ya Mánoro, haka impabaêg na ya. 29 Ya dinyag ni Maria
hên nagilam nay habayto, ay tambêng yan nirêng ta nagtagloh ya kana. 30 A ya pon
nilumatêng ha balayan hi Apo Jesus, ta atsi ya pon ha logal ya pinakatupaan kana ni
Marta. 31 Nahên nahêlêk lan taga-Judea, ya kalamo ni Maria ha bali hên ampakidamay
kana, ya bigla yan nammita hi Maria, ay kinamat la ya, ta êndat la no lakwên na ya
pinay-ilbêngan hên bangkay ni Lazaro, hên manangih. 32 Hên nilumatêng hi Maria ha
ampaidyanan ni Apo Jesus, ay nandoko ya ha arapan na, ta wana, “Panginoon, no
atsi ka dayi bayri, ay a ya bayton natsi ya kapotoh pohêl ko.” 33 Gawan ampanangih
hi Maria haka hilay Israelita, ya nangamat kana, ay namalagêhbêg ya nakêm ni Apo

Jesus. 34 Hinabi na, “Atoy pinay-ilbêngan yon bangkay na?” Kabay wanla, “Panginoon,
kihonol ka kannaên ta hêlkên mo ya.” 35 Nanangih hi Apo Jesus. 36 Kabay wanlan kaatag
Israelita, “Nilugud nan taganá hi Lazaro.” 37 Noa, wanlan kaatag, “Hiya ya namamukat
hên buwag. Awta pinaulayan na hi Lazaro hên matsi?”

Hi Lazaro ay biniyay oman ni Apo Jesus

38 Nahên nilumatêng hila ha lêyang, ya pinay-ilbêngan lan bangkay ni Lazaro, ay
namalagêhbêg ya nakêm ni Apo Jesus. Main nakapênlan ya bato ha bêbêy lêyang. 39 Kabay
wani Apo Jesus, “Alihên yoy bato.” Noa, wani Marta, “Panginoon, apat ya allo yay nan
natsi. Nabatay nay bangkay na.” 40 Wani Apo Jesus kan Marta, “Hinabi kina kamo ya
no maniwala ka kangko, ay mahêlêk moy kapangyarihan ni Apo Namalyari.” 41 Kabay
inalíh la ya habaytoy bato ha pinay-ilbêngan la kan Lazaro. Naningla hi Apo Jesus ta
wana, “Tatang ko ha langit, ampahalamatan kata, gawan ginilam moy halangin ko.
42 Mana kinan muwang, ya panay mon anggilamên ya kaganawan dawat ko. Noa,
hinabi koy habayto, ta êmên hila maniwala ya atsi bayri, ya hika ya namiutoh kangko.”
43 Nahên nahabi na ya habayto, ay nan-angaw ya, “Lazaro, umawah ka!” 44 Inumawah
ya. Ya gamêt haka bitsih na ay nakabêlbêl, hên nanad ha ugali la ha natsi. Main panyo
ya nakabêlbêl ha ulo na. Amêhên, wani Apo Jesus kanla, “Alihên yoy nakabêlbêl kana ta
êmên ya mibuhan.”

Ya pamamulong kan Apo Jesus
(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2)

45 Mal-at kanlan Israelita ya taga-Judea, ya nangamat kan Maria, ay nakahêlêk hên
biniyay oman hi Lazaro. Kabay naniwala hila kan Apo Jesus ya hiyay Mesias, ya Cristo
ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. 46 Noa, ya kaatag ay
nammita, ta hinabi la kanlan Pariseo ya dinyag ni Apo Jesus. 47 Kabay namatsipon hilay
Pariseo haka hilay ampamaala kanlan pari hên kalamo la ha Sanedrin. Pinihahabian
la no hinoy daygên la, gawan hi Apo Jesus ay ampanyag hên mal-at ya kapapaêpapah.
48 Hinabi la, “No paulayan tamo ya hên manyag hên êmbayro, ay mal-at ya maniwala ya
hiyay Mesias, ya Cristo. Bayo lumatêng hilay hundaloh hên Roma ta hiraên la ya Templo
ni Apo Namalyari, haka bansa tamo.”

49 Noa, ya miha kanla, ya hi Caifas, ya pinakapoon pari, ay naghabi, ya wana, “Ayn
kaw hên muwang! 50 A yo angkaintindihan ya ikakangêd tamo no mimiha tana ya
matsi, kanan matsi kitamon kaganawan ha boon bansan Israel.” 51 Ya habaytoy hinabi
ni Caifas, ay alwan ubat ha sarili na, ta habaytoy impapapêt kana ni Apo Namalyari,
gawan hiyay pinakapoon pari hên habaytoy taon. Impapêt na ya hi Apo Jesus ay matsi
ha ikakangêd lan Israelita, 52 haka alwan bêngat ha ikakangêd lan Israelita, noa, ta
êmên matsipon etaman ya maának ni Apo Namalyari ya nitatayak ha kaganawan bansa.
53 Paubat hên habayton allo, ay pan-ihipên la, no ay-êmên lan mapatsi hi Apo Jesus.
54 Kabay a yay na pon nunta ha logal lan Israelita ya mal-at ya tawo. Naglaêh ya tana hên
kalamo na hilay tagahonol na ha balayan Efraim, ya atsi ha dani hên logal ya kabalah-
balahan.

55 Amêhên, hên marani yay na êt ya Pistan Pangaligtas ha Egipto,† ay mal-at ya
nilumatêng ha balayan Jerusalem, ta honolên lay ugali lan pamaglinis hên sarili la,
bayo hila makipista. 56 Hên a la matapol hi Apo Jesus ha Templo, ay nihahabi hilay
tawo ha miha ta miha no makipista ya hi Apo Jesus, o no a ya, 57 ta namiutoh hilay
ampamaala kanlan pari haka hilay Pariseo, ya no main makahêlêk kan Apo Jesus, ay
dapat ipamwang la kanla ta êmên la ya madakêp.

† **11:55** Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

12

Hên tinugtugan hên pabango hi Apo Jesus (Mateo 26:6-13; Marcos 14:3-9)

1 Amêhên, anêm ya allo bayo mag-umpisa ya Pistan Pangaligtas ha Egipto,* ay
nilumatêng hilan Apo Jesus ha baryon Betania ya balayan ni Lazaro, ya biniyay oman
ni Apo Jesus. 2 Pinanluto hilan Apo Jesus hên maêkan. Namiapag hi Marta. Hi Lazaro
etaman, ay miha kanlan ampangan hên kalamo lan Apo Jesus. 3 Hên ampangan hila,
ay nangwa hi Maria hên bote hên makamal ya pabango† ta intugtug na ha bitsih ni Apo
Jesus. Bayo, pinunihan nan habot na. Hata pabango ay naraêp ha boon bali. 4 Hi Judas
Iscariote, ya tagahonol ni Apo Jesus ya may-upit kana, ay naghabi, ya wana, 5 "Pata a
ya inhaliw ya habaytoy pabango, ya ampag-alaga‡ hên suweldo hên mihay katawo ha
mihay taon, ta indin dayi ha mangairap ya habaytoy pera?" 6 Hinabi nay habayto, alwan
gawan ingalo na ha mairap, noa, gawan hiyay ampanalan hên pera lan Apo Jesus, haka
antakawên nay hatsi ha pansarili na. 7 Wani Apo Jesus kan Judas, "Pata an-abalaên mo
ya! Paulayan mo hi Maria, ta hata dinyag na, ay nanad nan in-il-an ya lawini ko ha
pamilbêng kangko no matsi kina. 8 Hilay mairap ay panay yon kalamo, kabay ha hinon
oras, ay mahawpan yo hila, noa, hiko ay a yo panay hên mapagkalamo."

Patsên la dayi hi Lazaro

9 Hên namwangan hên kal-atan kanlan Israelita ya taga-Judea, ya atsi ya ha Betania
hi Apo Jesus, ay nilako la ya. Labay la êt hêlkên hi Lazaro, ya biniyay oman ni Apo Jesus.
10 Labay lan ampamaala kanlan pari, ya anggan hi Lazaro ya ipapatsi la, 11 gawan mal-
at ya Israelita ya nanalibokot kanla, haka ampaniwala hilay na kan Apo Jesus, gawan
ha biniyay nan oman hi Lazaro.

Mal-at ya ampagpuri kan Apo Jesus hên ampandaraho yay na ha balayan Jerusalem (Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40)

12 Ha humonoy allo, ay namwangan hên kal-atan ya nakipista, ya anlumatêng hi Apo
Jesus ha Jerusalem. 13 Nangwa hilan bulong, ya nanad bulong ongot haka nanupa hila
kana. Nipan-angaw hila ha panupa la kana, "Hosanna! Iningalwan ya habaytsi ya in-
utoh ni Apo Namalyari! Puriên hi Apo Jesus ya ampamaala ha Israel!" 14 Anlumatêng
hi Apo Jesus hên nakahakay ha bisero hên asno nanad ha nakahulat ha habi ni Apo
Namalyari:

15 "Paan kaw malimo, hikaw ya taga-Jerusalem,§ ta anlumatêng ya ampamaala kamoyu,
ya nagpakaaypan nakêm hên himmakay ha bisero hên asno!"

16 Hên habayto ay a la pon muwang hên tagahonol ni Apo Jesus ya labay habiên hên
habayto. Noa, hên nabiyay yan oman, ay naihipan la ya hatoy nakahulat, ay tungkol
kana, haka nalyari kana.

17 Amêhên, hilay kal-atan ya nakahêlêk hên biniyay nan oman ni Apo Jesus hi Lazaro,
ay naghabi kanlan kaatag, ya pêtêg ya habayto ya dinyag ni Apo Jesus. 18 Mal-at ya
nanupa kan Apo Jesus gawan ha nagilam la, ya biniyay nan oman hi Lazaro. 19 Kabay
wanlan Pariseo ha miha ta miha, "Ayn kitaminan madyag ta naubuh-ubuh hilay nan
anhumonol kana."

Main ungnoy Griego ya nanapol kan Apo Jesus

20 Nakipista êt hên magsimba kan Apo Namalyari ya ungnoy Griego. 21 Dinumani hila
kan Felipe, ya taga-Betsaida ha probinsyan Galilea. Hinabi la kan Felipe, "Apo, labay
naên mahêlêk hi Apo Jesus." 22 Hinabi ni Felipe ya kalabayan la kan Andres. Bayo hinabi
lan lowa ya kalabayan lan Griego kan Apo Jesus. 23 Hinabi ni Apo Jesus, "Nilumatêng ya

---

* **12:1** Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya. † **12:3** nardo ha habin Griego. ‡ **12:5** 300 denaryo ha habin Griego. § **12:15** anak ya babayi hên Sion ha habin Griego, Zacarias 9:9.

oras ya ipahlêk ya panga-Diyos ko, hên Taga-Langit, ya In-anak Tawo. 24 Pakagilamên
yo, hikoy maialimbawa ha mihay lahí hên bini hên trigo. No a ya iilbêng ha luta hên
nanad natsi, ay mimiha na tana. Noa, uston atsi yay na ha luta, ay tumubo ya haka
managêy yan mal-at. 25 Hilay ampanlugud hên biyay la hên igit ha pamanlugud la kan
Apo Namalyari, ay maalihan habayto. Noa, hilay ampanlugud kan Apo Namalyari hên
igit ha biyay la di ha luta, ay main biyay ya ayn angga. 26 Hilay mabay hên maghuyo
kangko, ay kailangan hên humonol kangko, ta ya hinon lakwên ko, ay lakwên la etaman.
Hilay maghuyo kangko ay itag-ay ni Apo Namalyari, ya Tatang ko."

Impamwang ni Apo Jesus ya tungkol ha kamatsan na

27 Hinabi na êt ni Apo Jesus, "Angkabyatan ako. Noa, a ko habiên, 'Tatang, iligtas mo
ko ha kairapan ya atsi ha arapan ko.' A ko mahabi ya habayto, gawan nilumatêng ako
di ha luta, ta êmên ko maranasan ya hata kairapan." 28 Wana êt ni Apo Jesus, "Tatang,
ipahlêk moy panga-Diyos mo, ta êmên la ka puriên." Amêhên, wanan habi ya ubat ha
langit, "Impahlêk kina ya panga-Diyos ko, haka ipahlêk kon oman."
29 Naubuh hilan nakagilam hên hatoy habi. Wanlan kaatag ya nangilat. Wanlan
kaatag pon ya main anghel ya naghabi kan Apo Jesus. 30 Wani Apo Jesus, "Habaytoy
habi ya nagilam yo ay impagilam ha ikakangêd yo, alwan ha ikakangêd ko.
31 "Gawan nilumatêng ya pamanatol ni Apo Namalyari ha tawo ha luta. Alihên
ya tungkulan ni Satanas, ya poon lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. 32 Haka
hiko, uston itag-ay ako ha koros, haka mag-orong ha langit, ay ingalwan ko hilay tawo
ha balang bansa ta êmên hila makarani kangko." 33 Hinabi nay habayto ta êmên na
ipamwang no ay-êmên yan matsi. 34 Hinabi lan naka-tsipon, ya wanla, "Namwangan
naên ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas
ay mabiyay hên ayn angga. No hika ay habaytoy Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay-
êmên mon mahabi ya hika ay matsi ha koros? Hino ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo?"
35 Wani Apo Jesus kanla, "Hiko ya maialimbawa ha hawang, ay a magbuyot di kamoyu.
Dapat manonol kaw ha intoro ko kamoyu kaban atsi ko pon di. Habayto ay nanad
kaw hên ampitan allo, ta êmên a kaw mayabyan. No mita kaw hên dêmm ay mitama
kaw. 36 Kaban atsi ko pon di, ay maniwala kaw kangko ta êmên kaw mag-in tawo ya
nahawangan ya kaihipan."

Hilay Israelita, ay a naniwala ya hi Apo Jesus, ay hiyay Cristo

Pamakahabi nan habayto, ay nammita ya haka a yay na nagpahlêk kanla. 37 Agyan
kal-atan ya kapapaêpapah ya dinyag na ha arapan la, ay mal-at pon êt kanla ya a
naniwala ya hiyay Cristo. 38 Nalyari ya habayto ta êmên matupad ya impamwang ni
Propeta Isaias, ya wana:

"Panginoon, ayn naniwala ha impamwang naên. Ayn naniwala agyan impahêlêk minay
kapangyarihan mo kanla."*

39 A hila malyarin maniwala, ta nanad êt ha hinabi ni Propeta Isaias, ya wana:

40 "Binuwag ni Apo Namalyari ya ihip la, ta êmên la a maintindihan, haka pinakdêy na êt
ya nakêm la. Dinyag nay habayto ta êmên hila a maghêhê hên dumani kana, haka
ta êmên a na hila iumang kana."†

41 Hinabi nay habayto ni Propeta Isaias gawan impahalumata kana ya panga-Diyos
ni Apo Jesus. Haka naghabi yan tungkol kana.

42 Êmbayro man, ay mal-at kanlan ampamaala kanlan Israelita ya naniwala ya hi Apo
Jesus, ay hiyay Cristo. Noa, gawan malimo hila kanlan Pariseo, ay a la impamwang
kanlan kaatag, ta kayno bawalan hila hên makilamo ha kapareho lan Israelita ha
sinagoga. 43 Nalabayan la awud ya pamandayêw hên tawo kanan pamandayêw ni Apo
Namalyari.

---

* **12:38** Isaias 53:1. † **12:40** Isaias 6:10.

Ya impamwang ni Apo Jesus ay impahabi kana ni Apo Namalyari

44 Amêhên, nanoro yay na êt hi Apo Jesus ha kal-atan. In-ikhaw nay pamaghabi
na, ya wana, “Hilay ampaniwala kangko, ay ampaniwala etaman kan Apo Namalyari
ya namiutoh kangko. 45 Hilay nakahêlêk kangko ay nakahêlêk kan Apo Namalyari,
ya namiutoh kangko. 46 Nilumatêng ako di ha luta hên nanad ha hawang, ta êmên
hilay maniwala kangko ay ahina paidi ha kariglêman. 47 Hatolan hilay a naniwala ha
nagilam lay habi ko, noa, alwan hiko ya manatol kanla, ta a ko nilumatêng di hên
parusaan ya hinoman. Noa, nilumatêng ako di ta êmên iligtas hila. 48 Hilay ampangara
kangko, haka a ampaniwala ha habi ko ay maparusaan. Ya habi ya impamwang ko
ay mamarusa kanla ha anggaan hên luta. 49 Ta a ko naghabi ha sarili kon tungkulan,
noa, ya Tatang ko hi Apo Namalyari ya namiutoh kangko ay namihabi kangko no hinoy
habiên ko. 50 Muwang ko ya utoh na, ay mam-in biyay hên ayn angga hên kalamo na, ha
ampaniwala kana. Kabay ya impahabi na kangko ay anhabiên ko.”

13

Inuyahan ni Apo Jesus ya bitsih lan tagahonol na

1 Nilumatêng ya yabi hên bayo mag Pistan Pangaligtas. Muwang ni Apo Jesus ya
nilumatêng ya panaon hên pamag-alíh na di ha luta, ta êmên ya mag-orong kan Apo
Namalyari, ya Tatang na. Anlugurên na hilay tagahonol na, ya atsi di ha luta. Haka
an-ipahlêk na, no ay-êmên ya pamanlugud na kanla hên angga ha anggaan.
2 Kaban ampangan hi Apo Jesus hên kalamo lan tagahonol na, ay naipaihip ni Satanas
kan Judas, ya anak ni Simon, ya taga-Iscariote, ya ipulong na hi Apo Jesus. 3 Muwang
nay na ni Apo Jesus ya in-ubuh hên indin kana ni Apo Namalyari, ya Tatang na, ya
kaganawan kapangyarihan. Muwang na êt, ya ubat ya kan Apo Namalyari, haka mag-
orong yay na kana. 4 Kabay haton ampangan hila ay nirêng ya hi Apo Jesus, ta nag-alíh
ya hên pangkêbêl na, bayo pintêh na ya awak na hên makarang ya tuwalya. 5 Nanad
andaygên lan ipoh, ay nangwa yan lanêm, ta indin na ha palanggana, haka na inuyahan
ya bitsih lan tagahonol na. Bayo pinunihan na hên tuwalya ya nakaptêh ha awak na.
6 Hên dinumani ya kan Pedro, ay wani Pedro, “Awkêh! Pata hika pon, Panginoon, ya
manguyah hên bitsih ko?”
7 Hinabi ni Apo Jesus, “A mo maintindihan amêhên, ya andaygên ko, noa, maintindi-
han mina lano.”
8 Hinabi kana ni Pedro, “Panginoon, taganán a ko ipauyah ya bitsih ko kamo.”
Amêhên, wani Apo Jesus, “No a kata uyahan, ay ayn kan pamakilamo kangko.”
9 Kabay hinabi ni Pedro, “Panginoon, no êmbayro awud, ay alwan bêngat hên bitsih ko
ya ipauyah ko kamo, noa, gamêt ko, haka ulo ko etaman.”
10 Hinabi ni Apo Jesus, “No nagpalyuy nay mihay tawo, ay a nay nan kailangan hên
magpalyu hên oman ta malinis yay na. Bitsih na tana ya uyahan na. Noa, main miha
kamoyu ya alwan malinis.” 11 (Hinabi nay êmbayro ni Apo Jesus, ta muwang na no hino
ya mangi-upit kana.)
12 Hên nauyahan ni Apo Jesus ya bitsih la, ay inhulod nay na êt ya pangkêbêl na. Nag-
orong yay na ha panganan, ta kinotang na hila, no naintindihan la ya dinyag na kanla,
ya wana, 13 “Ambaêgên yo ko hên Mánoro, haka Panginoon. Pêtêg ya anhabiên yo ta
hikoy habayto. 14 No hiko, ya Panginoon yo, haka Mánoro yo, ya nanguyah hên bitsih
yo, hikaw etaman êt ya kailangan manguyah hên bitsih hên miha ta miha. 15 Dinyanan
kataw hên alimbawa ta êmên yo ko tuwarên. 16 Pakagilamên yo! Ya tungkulan hên
mihay ipoh ay alwan matag-ay ha tungkulan hên amo na. Haka hatoy in-utoh, ay alwan
matag-ay ya tungkulan ha nay-utoh kana. 17 No angkaintindihan yo, ya hata anhabiên
ko kamoyu, ta daygên yo, ay ingalwan kaw ni Apo Namalyari.

18 “Alwan kaganawan yo ya ingalwan, ta muwang koy nakêm hên pinili ko. Noa,
kailangan matupad ya habi ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wana, ‘Hikoy in-upit hên
kaaêm ko.’* 19 Anhabiên ko ya hatsi kamoyu, bayo ya malyari, ta êmên no malyari yay
na, ay maniwala kaw ya ‘Hikoy Hiko taganá.’ 20 Pakagilamên yo. Hilay ampananggap
ha in-utoh ko, ay hiko êt ya antanggapên la. Haka hilay ampananggap kangko, ay
ampananggap ha namiutoh kangko.”

Inungkat ni Apo Jesus ya pami-upit kana
(Mateo 26:20-25; Marcos 14:17-21; Lucas 22:21-23)

21 Pangahabi nan habayto, ay namalagêhbêg ya nakêm na. Bayo wana kanla, “Pakagil-
amên yo! Miha kamoyu ya mangi-upit kangko.” 22 Amêhên, nihêhêlêk hila ya tagahonol
na, ta a la muwang no hinoy an-ungkatên na. 23 Ya tagahonol na, ya banhagan lan
anlugurên ni Apo Jesus, ay atsi ha dani na. 24 Kabay siningyalan ya ni Simon Pedro, ya
ikotang na, no hinoy an-ungkatên na ya may-upit kana. 25 Kabay dinumani ya kan Apo
Jesus, hên indani nay ulo na ha pagaw na, ta wana, “Panginoon, hinoy may-upit kamo?”
26 Hinabi ni Apo Jesus, “Ya dyanan ko hên puto ya ubat kon intsil-tsil, ay hiya ya may-
upit kangko.” Kabay nangwa yan puto, haka ubat nan intsil-tsil, ay indin na kan Judas
ya anak ni Simon Iscariote. 27 Hên kingwa ni Judas ya puto, ay hinuloran ya ni Satanas.
Hinabi ni Apo Jesus kan Judas, “Daygên mina ya labay mon daygên.” 28 Noa, miha man
kanla ha kaaêm na, ay ayn nakamwang no awta nahabi nay habayto. 29 Gawan hi Judas,
ya magkatalan hên pera la, êndat la no pinahaliw yan bêngat ni Apo Jesus hên kailangan
la ha pista, o no in-utoh na ya hên mam-i hên pera ha mangairap. 30 Hên naêkan nay na
ni Judas ya puto, ay nammita yay na. Nariglêm hên habayto.

Ya bayon utoh

31 Hên nammita yay na hi Judas, wani Apo Jesus, “Ya malyari laamêhên, kangkon Taga-
Langit, ya In-anak Tawo, ay mamipahlêk hên panga-Diyos ko, haka mam-in pamagpuri
kan Apo Namalyari. 32 Haka no mapuri yay na hi Apo Namalyari gawan kangko,
ay tampol nan ipahlêk ya panga-Diyos ko. 33 Maanak ko, naipêk tanay panaon hên
makalamo yo ko. Tapolên yo ko, noa, anhabiên ko kamoyu, hên nanad ha hinabi kina
kanlan poon lan Israelita, ya a kaw makapakilako ha anlakwên ko. 34 Habaytsi ay mihay
bayoy utoh ya an-idin ko kamoyu. Milulugud kaw! No ay-êmên kataw hên anlugurên ay,
êmên êt bayro ya pamilulugud yo. 35 No ampilulugud kaw, ay mamwangan hên kal-atan,
ya hikaw ay tagahonol ko.”

Impamwang ni Apo Jesus ya habiên ni Simon Pedro ya a na ya muwang
(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34)

36 Amêhên, wani Simon Pedro kan Apo Jesus, “Apo, antoy lakwên mo?” Kabay wani
Apo Jesus, “Ha anlakwên ko, a ka pon makapakilako amêhên, noa, humonol ka tana
lano.” 37 Wanay na êt ni Pedro, “Panginoon, pata a ko pon makapakihonol kamo
amêhên? Nakal-an akon matsi ha ikakangêd mo.” 38 Wani Apo Jesus, “Yarin nakal-an
ka hên matsi ha ikangêd ko! Pakagilamên mo. Bayo mangkatsi ya manok, ay katatlo
mon habiên, ya a mo ko muwang.”

14

Hi Apo Jesus ya dann ya palako ha Tatang na ha langit

1 Wanay na êt ni Apo Jesus, “Paan kaw mampotog. Ihundo yoy paniwala yo kan Apo
Namalyari haka maniwala kaw etaman kangko. 2 Ha langit ha ampaidyanan hên Tatang
ko, ay mal-at ya paidyanan. No alwan pêtêg ya habayto, ay yarin habiên koy êmbayro?
Muna kina bayro, ta il-an koy paidyanan yo. 3 No atsi kina bayro, haka no nail-an

* **13:18** Awit 41:9.

kina ya paidyanan yo, ay mag-orong kina, ta gêtan kataw bayro ha ampaidyanan ko.
4 Muwang yoy na bayto, ya dann ya palako do ha anlakwên ko." 5 Amêhên, hinabi kana
ni Tomas, "Panginoon, a naên muwang ya lakwên mo, ay-êmên naên mamwangan ya
dann?" 6 Kabay hinabi ni Apo Jesus, "Hiko ya dann ya palako kan Apo Namalyari, ya
Tatang ha langit. Hiko ya ampamipamwang hên kaptêgan ya tungkol kana, haka hiko
ya ampam-in biyay ya ayn angga. Ayn midani kana, no a ya magdann kangko. 7 No
muwang yo no hino kon taganá, ay kilala yo etaman ya Tatang ko. Paubat amêhên, ay
kilala yo yay na, haka nanad nahêlêk yo yay na."
8 Amêhên, hinabi kana ni Felipe, "Panginoon, ipahlêk mo kannaên ya Tatang mo. Bayo
ayn kay kaatag ya tapolên." 9 Kabay wani Apo Jesus, "Felipe, nabuyot yo kinan kalamo.
Angga amêhên, ay a mo ko pon kilala? No nahêlêk yo ko, ay nahêlêk yoy nay Tatang
ko. Pata hinabi mo ya ipahlêk ko kamo ya Tatang ko? 10 Yarin a ka ampaniwala, ya
mimiha kay ni Tatang? Hiko ay atsi kana, haka hiya ay atsi kangko. Ya anhabiên ko,
ay angkaubat kana alwan ha sarili ko. Êmbayro etaman ya kaganawan dyag ko, ay
angkaubat kana. 11 Maniwala kaw ha hinabi ko ya atsi ko ha Tatang ko, haka ya Tatang
ko ay atsi kangko. No a kaw maniwala ha anhabiên ko, maniwala kaw tana, gawan ha
kapapaêpapah ya andaygên ko. 12 Anhabiên ko kamoyu, ya hinon ampanlugud kangko,
ay makadyag etaman hên andaygên ko, haka mal-at pon di, ta mag-orong kina ha Tatang
ko. 13 Ya hinon pakikwaan yo kan Tatang, gawan ha pakikimiha yo kangko, ay daygên
ko ta êmên mapuri hi Tatang, gawan kangko, ya Anak. 14 Ya hinon pakikwaan yo kangko
gawan ha pakikimiha yo kangko, ay daygên ko."

Impangako ni Apo Jesus ya dyanan hila hên Espiritu ni Apo Namalyari

15 "No anlugurên yo ko, tuparên yoy an-iutoh ko kamoyu. 16 Haka makidawat ako
kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya dyanan na kaw hên miha pon ya Kahawop yo, ya
makalamo yo hên ayn angga. 17 Yabay ya Espiritu ni Apo Namalyari ya an-ipamwang
hên kaptêgan. Hiya ay a matanggap lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, gawan a
la ya angkahêlêk, haka a la ya angkabalayan. Noa, balay yo ya, ta atsi ya kamoyu, haka
lumatêng ya allo, ay humapat ya kamoyu.
18 "A kataw ibalag hên nanad ha olila ta mag-orong ako kamoyu. 19 A mabuyot ay, a la
kina mahêlêk lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. Noa, hikaw, ay mahêlêk yo ko.
Gawan mabiyay kon oman, ay mabiyay kaw etaman. 20 Kanan habayto, ay mamwangan
yo ya hiko, ay main pakikimiha ha Tatang ko, haka hikaw etaman ay main pakikimiha
kangko, haka hiko ay main pakikimiha kamoyu.
21 "Hilay ampanggilam haka ampanupad hên utoh ko, ay ampanlugud kangko. Hilay
ampanlugud kangko, ay lugurên hên Tatang ko. Lugurên ko hila êt, haka ipamwang ko
kanla, ya tungkol kangko." 22 Kabay hinabi ni Judas (alwan Judas Iscariote), "Panginoon,
awta kannaên kan bêngat magpabalay? Awta a mo ipamwang ya tungkol kamo kanlan
kaganawan tawo ha luta?" 23 Naghabi hi Apo Jesus, "Hilay ampanlugud kangko, ay
manyag hên anhabiên ko. Lugurên hila hên Tatang ko, haka humapat kay kanla. 24 Hilay
a ampanlugud kangko, ay a hila etaman manyag hên anhabiên ko. Ya anhabiên ko
kamoyu, ay angkaubat kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya nay-utoh kangko."
25 "Habaytoy hinabi kina kamoyu kaban kalamo yo ko pon. 26 Noa, lano, ay mamiutoh
hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, hên Espiritu na, ya mag-in Kahawop yo. Hiyay
mamihundo hên panoro ko kamoyu hên kaganawan, haka hiya ya maypaihip kamoyu
hên kaganawan intoro ko kamoyu."
27 "Paan kaw manyagah. Paan kaw malimo. Ta patêkbêkên koy ihip yo. Ya
kapatêkbêkan ya an-idin ko kamoyu, ay pêtêg ya kapatêkbêkan. Habayto ay alwan nanad
ha kapatêkbêkan ya an-ungkatên lan tawo di ha luta. 28 Nagilam yoy hinabi ko kamoyu
ya hikoy mag-alíh. Haka mag-orong ako kamoyu. No anlugurên yo ko dayi, ay ikahigla

yo dayi ya pag-orong ko kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ta daêg na ko gawan ya tungkulan na ay matag-ay ha tungkulan ko. 29 Anhabiên kina kamoyu ya hatsi bayo malyari, ta êmên no malyari ya, ay maniwala kaw, ya pêtêg ya hinabi ko. 30 A kina pakakarangên ya pamaghabi ko kamoyu, ta anlumatêng hi Satanas, ya poon lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. Ayn yan kapangyarihan kangko. 31 Êmbayro man, ta êmên mamwangan hên balang miha, ya anlugurên ko ya Tatang ko, hi Apo Namalyari, ay andaygên ko ya hatoy an-iutoh na kangko. Hali awud, mita kitamina."

15

In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha mihay poon ubas

1 Kaban ampammita hila, ay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, "Hiko ya mantêg hên poon ubas, haka ya Tatang ko, hi Apo Namalyari, ya ampanayhay hên ubasan. 2 Ampotohên na hilay hanga ko ya ayn tagêy, haka anlinisan na hilay hanga ya main tagêy, ta êmên lalo hilan managêy. 3 Nilinisan kaw na gawan ha paniwala yo ha hinabi ko kamoyu. 4 Ihundo yoy pakikimiha yo kangko, haka hiko man, ay ihundo koy pakikimiha ko kamoyu. A ya managêy ya hanga hên ubas, no a ya nakatumpang ha poon. Êmbayro êt kamoyu, no a yo ihundo ya pakikimiha yo kangko."

5 Bayo inoman nan inungkat ya alimbawa na, ya wana, "Hiko ya poon hên ubas haka hikaw ya hanga. Hilay ampamihundo hên pakikimiha la kangko, ta êmên ako etaman magkamain pakikimiha kanla, ay hilay nanad ha hanga ya managêy hên bapan lakê, gawan ayn kaw madyag, no hikaw ay nakapapawa kangko. 6 Hilay a ampamihundo hên pakikimiha la kangko, ay nanad hilan hanga ya itapon. No mayango ya êmbayroy hanga, ay tsiponên hila tana, ta ulamên. 7 Noa, no ihundo yo ya pakikimiha yo kangko, haka no maglaêh ha nakêm yo ya habi ko, ay pakikwaan yo ya hinoman ya labay yo kan Apo Namalyari, ta idin na kamoyu. 8 Angkapuri ya Tatang ko no hikaw ay ampanagêy hên bapan lakê, haka angkapaptêgan hên hikaw ay tagahonol ko. 9 No ay-êmên ya pamanlugud na kangko hên Tatang ko, ay êmbayro êt ya pamanlugud ko kamoyu. Ihundo yoy pakikimiha yo kangko, ta ha êmbayro ay panay yon mapakinabangnan ya pamanlugud ko. 10 No anhonolên yoy utoh ko, ay mapakinabangnan yoy pamanlugud ko kamoyu. Nanad kangko, anhonolên ko êt ya kaganawan utoh ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka panay kon pakinabangnan ya pamanlugud na."

11 "Hinabi koy habayto kamoyu, ta êmên kaw milamo ha hadyay kahiglaan ko. 12 Habaytsi ya utoh ko kamoyu ya milulugud kaw hên nanad hên pamanlugud ko kamoyu. 13 Ayn pamanlugud ya igit ha pamanlugud hên mihay lalaki, ya ihalanggo nay biyay na kanlan kaluguran na. 14 Hikaw ay kaluguran ko, no anhonolên yoy an-iutoh ko. 15 A kataw nan baêgên tagahuyo, ta a na muwang hên tagahuyo, ya andaygên hên amo na. Noa, binaêg kataw hên kaluguran ko, ta hinabi kina kamoyu ya kaganawan ya nagilam ko kan Apo Namalyari, ya Tatang ko. 16 Alwan hikaw ya namili kangko, ta hiko ya namili kamoyu. In-utoh kataw hên maypamwang hên habi ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ta êmên mal-at ya maniwala, haka hilay nanad ayn anggay tagêy hên paniwala yo. Ta no daygên yoy habayto, ay idin na kamoyu ya hinon pakikwaan yo, gawan ha pakikimiha yo kangko. 17 Habaytsi ya an-ioman kon iutoh kamoyu, ya milulugud kaw."*

Angkahêmêkan hilay anhumonol kan Apo Jesus

18 Wanay na êt ni Apo Jesus, "No angkahêmêkan la kaw lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay ihipên yo ya bayo la kaw kinahêmêkan, hiko pon ya kinahêmêkan la. 19 No alimbawa ta tuwarên yoy ugali la, ay lugurên la kaw. Noa, a yo hila antuwarên, ta pinili kataw na hên mag-in tagahonol ko. Kabay angkahêmêkan la kaw. 20 Paka-ihipên yo ya

* **15:17** Juan 15:12.

hinabi ko kamoyu, ya tungkulan hên mihay ipoh ay alwan matag-ay ha tungkulan hên amo na.† Pinairapan la ko, haka pairapan la kaw. No hinonol lay hinabi ko, ay honolên lay panhabiên yo. 21 Daygên lay hatsi kamoyu gawan ha pakikimiha yo kangko ta a la kilala hi Apo Namalyari, ya nay-utoh kangko. 22 No a ko dayi nilumatêng di ha luta hên nanoro kanla, ay mahabi la ya a la muwang ya kasalanan awud ya andaygên la. Noa, amêhên, a lay na mahabi ya a la muwang ya kasalanan ya andaygên la, ta tinoroan ko hilay na. 23 Hilay anhumêmêk kangko, ay anhumêmêk etaman kan Apo Namalyari, ya Tatang ko. 24 Nanyag akon kapapaêpapah ha arapan la, ya a pon nadyag hên hinoman, kabay a lay na mahabi ya alwan kasalanan, ya hila ay a ampaniwala kangko. Nahêlêk la man ya kaganawan dinyag ko, ay angkahêmêkan la ko, haka angkahêmêkan la hi Apo Namalyari, ya Tatang ko. 25 Noa, êmên din taganá, gawan natupad ya impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan na, ya wana, 'Bat la kon kinahêmêkan.' "‡

26 Hinabi na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Lumatêng ya allo, ay iutoh ko kamoyu ya Kahawop yo, ya Espiritu hên kaptêgan, ya ubat kan Apo Namalyari, ya Tatang ko. Hiya ya mamaptêg hên tungkol kangko. 27 Hikaw êt ya mamaptêg ha kaganawan dinyag ko, ta paubat hên una, ay kalamo kataw na."

16

1 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Mana kinan hinabi ya habayto kamoyu, ta êmên yo ihundo ya paniwala yo kangko. 2 Paalihên la kaw ha sinagoga yo. Lumatêng ya panaon ay main mamatsi kamoyu, ta êndat la no ampaghuyo hila kan Apo Namalyari no patsên la kaw. 3 Daygên lay habayto ta a la nabalayan hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka a la ko nabalayan. 4 Mana kinan anhabiên ya habayto kamoyu, ta no lumatêng ya allo, ya daygên lay habayto kamoyu, maihipan yo ya nagilam yo kangko."

Ya Espiritu ni Apo Namalyari ya maypalinaw hên in-toro ni Apo Jesu-Cristo

Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "A ko pon hinabi ya habaytsi kamoyu, ta kalamo yo ko pon. 5 Noa, habiên kina, ta mag-orong kina kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya nay-utoh kangko. Ayn man kamoyu hên ampangotang kangko no antoy lakwên ko. 6 Noa, hadyay lungkot yo tana gawan hinabi kina kamoyu ya habayto. 7 Êmbayro man, ay dapat yon mamwangan ya kaptêgan. Ya pamag-alíh ko, ay ha ikakangêd yo, ta a ya lumatêng di kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya Kahawop yo, no a ko mag-alíh. No atsi kina bayro kan Apo Namalyari ay iutoh ko yay na kamoyu. 8 Ha pamanlumatêng na, ay ipaihip na kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ya alwan usto ya an-ihipên la tungkol ha kasalanan, haka tungkol ha katoynungan, haka tungkol ha pamanatol ni Apo Namalyari. 9 Mamwangan la ya makasalanan hila, gawan a hila naniwala ya hikoy Anak na. 10 Mamwangan la ya hikoy makatoynungan, ta mag-orong kina kana, ya Tatang ko. Bayo a yo kinan mahêlêk. 11 Mamwangan la ya lingonên hilan parusaan, gawan hinatolan yay na hên parusaan hi Satanas, ya poon lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari."

12 "Mal-at pon dayi ya habiên ko kamoyu. Noa, a pon agyu hên ihip yo amêhên. 13 Panlumatêng hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya ubatan hên kaganawan kaptêgan, ipamwang na kamoyu ya boon kaptêgan, ta a ya mag-habi ha sarili nan ihip, noa, ya habiên nan bêngat, ay hatoy nagilam na kan Apo Namalyari. Haka ipamwang na êt kamoyu ya a pon nalyari. 14 Ipahlêk na ya panga-Diyos ko, haka ipamwang na kamoyu ya laman ihip ko. 15 Ya laman ihip ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay habayto êt ya laman ihip ko, kabay hinabi ko ya laman ihip ko, ya ipamwang na kamoyu."

Ya kalungkutan ay hagilyan hên kahiglaan

† **15:20** 13:16. ‡ **15:25** Awit 35:19 haka Awit 69:4.

16 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “A mabuyot, ay a yo
kina mahêlêk. Bayo, a mabuyot, mahêlêk yo kon oman.”
17 Nihahabi hilay nay tagahonol na, ya wanla, “Hino raw ya labay nan habiên? Pata
hinabi nay a mabuyot, ay a tamo yay nan mahêlêk, bayo a mabuyot, ay mahêlêk tamo
yay na êt. Haka wana êt ya, lakwên na hi Apo Namalyari, ya Tatang na. 18 Hinoy labay
habiên, hên hinabi na ya a mabuyot? A tamo muwang no hino ya labay nan habiên.”
19 Namwangan ni Apo Jesus ya labay lan kotangên, kabay hinabi nay na kanla, ya
wana, “Ampangotang kaw ha hinabi ko ya a mabuyot ay a yo kinan mahêlêk, bayo a
mabuyot ay mahêlêk yo kina êt. 20 Pakagilamên yo. Manangih kaw haka manyêngên
kaw. Noa, hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari ay humigla. Hikaw ay maglungkot
pon, noa, ya kalungkutan yo ay hagilyan hên kahiglaan.
21 “Habayto ay nanad ha mihay babayi, no angkatanam nay na ya manganak ya, ay
ampaglungkot ya pon, ta nilumatêng ya oras hên kairapan na. Noa, no na-ianak nay na,
ay a nay nan maihipan ya kairapan, gawan kahiglaan na ha anak na. 22 Êmên kaw êt
bayro. Ampaglungkot kaw amêhên, bayo no mahêlêk yo kon oman, ay humigla kaw hên
taganá. Ya kahiglaan yo ay a maayu hên hinoman.
23 “A yoy nan kailangan hên mangotáng hên hinoman kangko ha alloy habayto.
Pakagilamên yo, ya hinoman ya pakikwaan yo kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay idin
na gawan ha pakikimiha yo kangko. 24 Angga amêhên, ay ayn kaw pon pinakikwaan
kana gawan ha pakikimiha yo kangko. Noa, amêhên, ay panay kaw dayi hên kikwa, ta
dyanan na kaw, ta êmên kaw magkamain hên hadyay kahiglaan.”

Hinambut ni Apo Jesus ya nangarawak

25 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Habaytoy hinabi ko kamoyu hên
paalimbawa. Noa, lumatêng ya panaon, ay a kinan maghabi kamoyu hên paalimbawa,
ta ipakapuliah kinan habiên kamoyu ya tungkol kan Apo Namalyari, ya Tatang ko. 26 Ha
alloy habayto, ay makikwa kaw kana, gawan ha pakikimiha yo kangko. A ko anhabiên
kamoyu ya pakikwa kataw hên hinoman kana, 27 gawan hiyan taganá ya ampanlugud
kamoyu. Anlugurên na kaw gawan anlugurên yo ko haka ampaniwala kaw ya hiko ay
ubat kana. 28 Hiya ya ubatan ko hên nilumatêng ako di ha luta. Haka mag-orong kina
kana.” 29 Hên nagilam lay habayto hên hilay tagahonol na, ay wanla, “Awo, Panginoon.
Amêhên, angkaintindihan naên ya anhabiên mo, ta impakapuliah mina. Alway nan
paalimbawa ya anhabiên mo. 30 Amêhên, ay muwang naên ya muwang moy balang
hino. Muwang moy kotang ya atsi ha ihip hên balang tawo. Kabay ampaniwala kay,
ya hika ay ubat kan Apo Namalyari.” 31 Wani Apo Jesus, “Awo, ampaniwala kaw na
amêhên. 32 Noa, ihipên yoy habaytsi. Marani yanay oras ya mapitatayak kaw. Ibalag
yo ko, ta muli kaw ha bali yo. Êmbayro man, kalamo ko hi Apo Namalyari, ya Tatang
ko. 33 Hinabi kina kamoyu ya habayto, ta êmên kaw magkamain kapatêkbêkan hên ihip
gawan ha pakikimiha yo kangko. Êmbayro man, ay main kaw pon hên kairapan di ha
luta. Noa, pakataniêhên yoy nakêm yo, ta hinambut kinay nangarawak di ha luta.”

17

Nanalangin hi Apo Jesus

1 Hên nahabi nay na ni Apo Jesus, ya habayto, ay naningla ya ha langit ta wana,
“Tatang, nilumatêng ya oras. Ipahlêk minay panga-Diyos ko, ya Anak mo, ta êmên ko
ipahlêk ya panga-Diyos mo etaman. 2 Ta indin mo kangko ya tungkulan hên mamaala
ha balang miha, ta êmên hila dyanan biyay ya ayn angga ya impatsiwala mo kangko.
3 Habaytsi ya biyay ya ayn angga, ya makilala la ka, ya kamiha-mihaan Diyos, haka
mamwangan la ko, hi Apo Jesu-Cristo ya in-utoh mo. 4 Impahlêk koy panga-Diyos mo
di ha luta ta nayari kina ya impadyag mo kangko. 5 Amêhên, Tatang, ha arapan mo, ay

ipahlêk mo dayi ya panga-Diyos ko, ya atsi kangko hên kalamo kata haton bayo êt dinyag ya hata luta.

6 "Impabalay kata kanlan impatsiwala mo kangko, ya hilay pinili mo ha kal-atan tawo
ha luta. Kamo hila, bayo impatsiwala mo hila kangko. Hinonol la etaman ya in-utoh
mo kanla. 7 Amêhên muwang lay na ya hika ya ubatan hên kaganawan ya dinyag haka
hinabi ko. 8 Gawan ginilam la ya intoro kina kanla, ya namwangan ko kamo, haka
taganán muwang la, ya hiko ay ubat kamo, haka ampaniwala hila, ya hika ya namiutoh
kangko.

9 "Hila ya an-ihalangin ko. A ko an-ihalangin hilay a ampagpalokop kamo. Noa, an-
ihalangin ko hilay impatsiwala mo kangko, ta kamo hila. 10 Ya hinoman ya atsi kangko,
ay kamo, haka ya hinoman ya atsi kamo, ay kangko. Angkahêlêk ya panga-Diyos ko
gawan ha paniwala la kangko. 11 Mag-alíh kina di ha luta, ta mag-orong kina kamo.
Noa, atsi hila pon di ha luta. Tatang koy banal, illagan mo hilay impatsiwala mo kangko
ha kapangyarihan mo, ta êmên mag-in mimihay nakêm la, hên nanad nakêm mo haka
nakêm ko, ya mimiha. 12 Kaban kalamo la ko, di ha luta, ay inillagan ko hila gawan
ha kapangyarihan mo, haka ayn kanla ya nidayo kangko, no alwan bêngat hatoy miha
ya manan tinalagá ya midayo ya, haka milako ha kaparusaan, ta êmên matupad ya
nakahulat ha Kahulatan mo.* 13 Marani ya pamag-orong ko kamo. Kabay ipagilam
ko kanla ya hatsi, ya an-ihalangin ko kamo, kaban atsi ko pon di ha luta, ta êmên
hila magkamain hên hadyay kahiglaan, hên nanad ha kahiglaan ko. 14 Naidin kina
kanla ya habi mo, bayo kinahêmêkan hila hên a ampaniwala, ya hiko ay ubat kamo.
Kinahêmêkan hila, gawan ayn hilan pamakilamo kanlan a ampaniwala kangko, hên
nanad kangko ya ayn pamakilamo kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. 15 A
ko an-ihalangin ya alihên mo hila di ha luta, noa, an-ihalangin ko ya illagan mo hila kan
Satanas. 16 Ayn hilan pamakilamo kanlan a ampaniwala kangko, hên nanad kangko ya
ayn pamakilamo kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. 17 Ha pamanggilam lan
habi mo ya kaptêgan ay ipapawa mo hila hên manyag kalabayan mo. 18 No ay-êmên ya
pay-utoh mo kangko kanlan a ampaniwala kamo, êmên êt bayro ya pay-utoh ko kanla,
ta êmên hila manoro kanlan a ampaniwala kamo. 19 An-italagá koy sarili ko hên manyag
kalabayan mo, ta êmên hila etaman ay mitalagá hên manyag kalabayan mo.

20 "Alwan bêngat hilay habaytsi ya tagahonol ko ya an-ihalangin ko kamo, noa, hato êt
ya maniwala kangko gawan ha an-itoro la. 21 Tatang, an-ihalangin ko hilangan ta êmên
mag-in mimihay nakêm la, hên nanad ha nakêm mo haka nakêm ko ya mimiha. Atsi
hila dayi kantamo hên nanad atsi ka kangko, haka nanad atsi ko kamo, ta êmên hilay
tawo ha luta ay maniwala ya hika ya nay-utoh kangko. 22 No ay-êmên mo kon dinyanan
karangalan, ay êmbayro êt ya dinyanan ko hilan karangalan, ta êmên mag-in mimihay
nakêm la, hên nanad ha nakêm mo haka nakêm ko ya mimiha. 23 Hiko ay atsi kanla,
haka hika ay atsi kangko, ta êmên mag-in ayn pamagkulang ya pagmimiha la. Haka, ta
êmên mamwangan lan a ampaniwala kamo, ya hika ya nay-utoh kangko. Haka, ta êmên
la mamwangan ya anlugurên mo hila, ya nanad ha pamanlugud mo kangko.

24 "Tatang ko, labay kon makalamo ko hilay impatsiwala mo kangko ha langit, ta
êmên la mahêlêk ya kapahilêw ya kahampatan hên panga-Diyos ko, ya indin mo kangko
gawan ha pamanlugud mo kangko paubat hên a pon dinyag ya hata luta. 25 O Tatang
ko, ya makatoynungan, a la ka kilala lan a ampagpalokop kamo. Noa, hiko, ay kilala
kata, haka habaytsi hilay tagahonol ko, ay muwang la, ya hika ya nay-utoh kangko.
26 Impakilala kata kanla haka ihundo katan ipakilala kanla, ta êmên hila milulugud, hên
nanad ha pamanlugud mo kangko ta êmên hikoy magpaidi kanla."

---

* **17:12** Awit 41:9.

18

Ya pamandakêp kan Apo Jesus
(Mateo 26:47; Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53)

1 Hên naihalangin ni Apo Jesus ya habayto, ay nammita yay na hên kalamo nay
tagahonol na hên palako ha lipay hên hapa ya nag langan Cedron. Bayro ha lipay, ya
nilako lan Apo Jesus, ay mal-at ya intanêm ya poon olibo. 2 Amêhên, hi Judas Iscariote,
ya may-upit kan Apo Jesus, ay muwang na ya habaytoy logal, ya panay lan anlakwên lan
Apo Jesus. 3 Bayro na hilan nilako ni Judas hên kalamo nay ungno kanlan ampagbantay
ha Templo haka mihay pangkat hên hundaloh, ya impalako bayro hên ampamaala
kanlan pari haka hilay Pariseo. Ampantan hila hên pag-atáng haka almas. 4 Gawan
muwang na ngan ni Apo Jesus ya malyari kana ay tinupa na hila haka na hinabi kanla,
ya wana, "Hinoy antapolên yo?"
5 Kabay wanla, "Antapolên naên hi Jesus, ya taga-Nazaret." Bayo hinabi ni Apo
Jesus, "Hikoy habayto." Kalamo lan hundaloh hi Judas, ya nay-upit kan Apo Jesus.
6 Pamakahabi ni Apo Jesus ya hiyay habaytoy antapolên la, ay nipaorong hila haka hila
nipatumba ha luta.
7 Kabay nangoman yan nangotang hi Apo Jesus, ya wana, "Hino ya antapolên yo?"
Hinabi la, ya wanla, "Hi Jesus ya taga-Nazaret."
8 Amêhên, wani Apo Jesus, "Hinabi kina kamoyu, ya hiko yan makê. No hiko ya
antapolên yo, ay paulayan yo hilay tagahonol ko." 9 Hinabi nay habayto ta êmên
matupad ya hinabi na, ya ayn miha man kanlan impatsiwala kana, ya midayo kana hên
mipalako ha kaparusaan.
10 Biglan inanoh ni Simon Pedro ya êtak na, ta tsinigpah nay têkk* ni Malco, ya
mihay ipoh hên pinakapoon pari. 11 Wani Apo Jesus kan Pedro, "Igoma moy êtak mo,
ta kailangan kon têêhên ya kairapan, ta habaytsi ay kalabayan ni Apo Namalyari, ya
Tatang ko."

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Anas ya manan pinakapoon pari
12 Dinakêp hi Apo Jesus, ta ginapoh ya gamêt na, hên hilay hundaloh hên kalamo lay
kapitan la haka hilay Israelita ya tanod hên Templo. 13 Hiyay gintan pon kan Anas, ya
ampo ni Caifas. Habaytsi hi Caifas ay pinakapoon pari hên panaon hên habayto. 14 Hi
Caifas ya naghabi kanlan kapareho nan poon lan Israelita ha Templo, ya mangêd ay
miha tana ya matsi para ha kal-atan.†

Hinabi ni Pedro ya a na balay hi Apo Jesus
(Mateo 26:57-58, 69-75; Marcos 14:53-54, 66-72; Lucas 22:55-57)
15 Hi Simon Pedro, haka miha pon ya tagahonol ni Apo Jesus ay hinumonol kanlan
Apo Jesus. Gawan kilala yan pinakapoon pari ya hatoy miha, ay nakahowên ya ha bakod
hên lote hên pinakapoon pari hên kalamo lan Apo Jesus. 16 Nabalag hi Pedro ha danin
kabat hên bakod. Immawah ya hatoy mihay tagahonol, ya kabalay hên pinakapoon
pari, ta kinahabi nay babayi ya ampagbantay ha kabat hên bakod, haka na pinahowên
hi Pedro. 17 Kinotang nan hatoy babayi kan Pedro, ya wana, "Miha ka ha tagahonol
nan habaytoy dinakêp?" Kabay wani Pedro, "Alwa." 18 Gawan nakêbêl hên habayto,
namagkêt hên uling hilay ipoh, haka hilay tanod, bayo nanêngêy hila. Hi Pedro ay
kalamo lan nakairêng hên ampanêngêy.

Hi Apo Jesus ay kinotang ni Anas
(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Lucas 22:66-71)
19 Hi Apo Jesus ay kinotang ni Anas, ya pasado ya pinakapoon pari, hên tungkol ha
tagahonol na, haka tungkol ha panoro na. 20 Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Hikoy

---

* **18:10** Tsinigpah ya panabtab ya têkk ni Malco. † **18:14** Juan 11:49-52.

nanoro ha arapan lan kal-atan. Hikoy panay hên nanoro ha sinagoga haka ha Templo
ya pagtsiponan hên Israelita. Ayn akon hinabi hên patago. 21 Pata hiko ya kotangên mo?
Ya kotangên mo dayi ay hatoy nanggilam hên habi ko, ta muwang la no hinoy hinabi
ko kanla." 22 Hên pangahabi ni Apo Jesus hên habayto, ay tsinampaling ya hên hatoy
mihay bantay ya atsi bayro, ya wana, "Pata êmbayro ya hinabi mo ha pinakapoon pari?"
23 Wana etaman ni Apo Jesus, "No naghabi kon alwan mangêd, paptêgan mo. No mangêd
ya hinabi ko, awta tsinampaling mo ko?" 24 Amêhên, hi Apo Jesus ay impagtan ni Anas
kan Caifas, ya pinakapoon pari hên habayto. Nakagapoh pon ya gamêt na.

Hinabi nay nan oman ni Pedro ya a na muwang hi Apo Jesus (Mateo 26:71-75; Marcos 14:69-72; Lucas 22:58-62)

25 Kaban atsi ya pon bayro hi Simon Pedro hên ampanêngêy, ay kinotang la yan oman,
ya wanla, "Alwan hika ya mihay tagahonol hên tawoy hato?" Impuglaoh ni Pedro, ya
wana, "Alwa." 26 Atsi bayro ya mihay kamag-anak hên ipoh ya tsinigpahan ni Pedro
hên têkk. Miha ya etaman kanlan ipoh hên pinakapoon pari. Kinotang na kan Pedro,
ya wana, "Alwan hika ya nahêlêk ko hên kalamo ni Jesus do ha mal-at ya poon olibo?"
Hinabi ni Pedro, ya wana, "Alwa." 27 Nahên minghan nay na êt impuglaoh ni Pedro, ya
a na muwang hi Apo Jesus, ay nangkatsi ya mihay manok.

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato (Mateo 27:1-2, 11-14; Marcos 15:1-5; Lucas 23:1-5)

28 Hên nayari lay nan kinotang hi Apo Jesus ha bali ni Caifas, ay gintan la yay na ha
bali ni Gobernador Pilato, ya taga-Roma. Dali allo hên habayto. Hilay Israelita ay a
hinumwên‡ ha bali na ta marani yanay Pistan Pangaligtas ha Egipto§ haka labay lan
mangan ha pista. 29 Kabay immawah ya hi Gobernador Pilato ta kinotang na hila, no
hinoy an-ibara la kan Apo Jesus.
30 Hinabi lan Israelita, ya wanla, "No ayn ya dayin dinyag ya alwan mangêd, ay a naên
ya gintan di kamo."
31 Hinabi ni Gobernador Pilato kanla, ya wana, "Hikaw tana ya manatol kana hên
pamanhumonol ha Kautuhan yo."
Noa hinabi lan Israelita, ya wanla, "Ayn kay karapatan hên hatolan hên patsên ya
hinoman." 32 Nalyari ya habayto ta êmên matupad ya hinabi ni Apo Jesus no ay-êmên
yan matsi.
33 Hi Gobernador Pilato, ay nag-orong ha bali na, haka na impabaêg hi Apo Jesus, ta
kinotang na ya, "Hika ya ari hên Israelita?"
34 Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Habain ay ubat ha sarili mon kaihipan, o main
naghabin habain kamo?"
35 Hinabi ni Gobernador Pilato, ya wana, "Yarin Israelita ko? Hilay kapareho mon
Israelita, haka hilay ampamaala kanlan pari yo, ya nantan kamo di. Hino awud ya
dinyag mo?"
36 Hinabi ni Apo Jesus kana, "Ya pamanlokop ko ay alwan di ha luta. No di ha luta ya
pamanlokop ko, ay impaglaban la ko dayi hên tagahuyo ko, ta êmên a la kon dakpên lan
Israelita. Noa, alwan di ha luta ya pamanlokop ko."
37 Amêhên, nangotang hi Gobernador Pilato, ya wana, "No êmbayro, ay ari ka?"
Bayo hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Hika ya naghabi hên hikoy mihay ari. In-anak
ako di ha luta ta êmên mamipamwang hên kaptêgan. Hilay mabay hên mamwangan ya
kaptêgan, ay ampanggilam hên anhabiên ko."
38 Kabay wani Gobernador Pilato, "Hino awud ya kaptêgan?"

‡ **18:28** Bawal kanlan Israelita hên humwên ha bali hên alwan Israelita. Haka bawal kanlan Israelita hên makipista no hinumwên hila ha balin alwan Israelita ta itad hilan narêmêk. § **18:28** Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

Hi Apo Jesus ay hinatolan hên matsi ha koros
(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25)

Pangahabi na ay nangoman yan immawah hi Gobernador Pilato, ta hinabi na kanlan Israelita, ya wana, “Ayn akon angkahêlêk ya ikadikil kana. 39 Main kaw hên kaugalian, ha balang Pistan Pangaligtas, ya kailangan kon ibuhan ya mihay nakahukul. Labay yon ibuhan ko hi Jesus, ya Ari yon Israelita?” 40 Noa, naubuh hilan nan-angaw, ya wanla, “Alwan habain. Hi Barrabas tana ya ibuhan.” (Hi Barrabas ay mihay nanalanghang ha gobyerno.)

19

1 Gawan ha kalabayan lan ampamaala ha Templo, ay impalatiko ni Gobernador Pilato hi Apo Jesus. 2 Ha pammusmus lan hundaloh kana, ay nangwa hilan nanad tanyuong ya pinanyag la yan korona, ya impakopya la ha ulo na. Haka la ya pinatakopan hên mahampat ya takop, ya kulay ubi, ya nanad ha takop lan ari. 3 Bayo miha-miha hilan dinumani kana, ta wanla kana, “Kumara dayi ya biyay hên Ari lan Israelita!” Haka la ya pinagtatampaling.

4 Immawah oman hi Gobernador Pilato, ta hinabi na kanla, iarap ko ya kamoyu ta êmên yo mamwangan ya ayn akon nahêlêk ya kasalanan na. 5 In-awah la hi Apo Jesus ya pinakopyaan lan korona ya dyag ha diwi, haka pinatakopan hên kulay ubi. Bayo hinabi kanla ni Gobernador Pilato, ya wana, “Hêlkên yoy habaytsi.” 6 Hên nahêlêk lay na hi Apo Jesus hên poon pari, haka hên hilay bantay ha Templo, ay in-angaw la, ya wanla, “Ipako ya ha koros! Ipako ya ha koros!” Noa, hinabi kanla ni Gobernador Pilato, ya wana, “Hikaw tana ya maypako kana ta ayn akon nahêlêk ya dinyag nay kasalanan.” 7 Naghabi hilay Israelita, ya wanla, “Main kay hên anhonolên ya utoh ya hêpat yan patsên, ta hinabi na, ya hiya kanoy Anak ni Apo Namalyari.”

8 Nahên nagilam ni Gobernador Pilato ya hata hinabi la, lalo yay nan nalimwan. 9 Nangoman yan hinumwên ha lalên bali na ta kinotang na hi Apo Jesus, ya wana, “Taga-ayri ka?” Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus. 10 Kinotang na yay na êt, ya wana, “Pata a mo labay maghabi kangko? A mo muwang ya main akon kapangyarihan hên ipabuhan kata, o ipapako ka ha koros?” 11 Bayo naghabi hi Apo Jesus, ya wana, “Madyag moy habain, ta dinyanan na kan tungkulan ni Apo Namalyari. Kabay mabyat ya kasalanan lan nantan kangko di kanan kasalanan mo.” 12 Nahên nagilam ni Gobernador Pilato ya hinabi ni Apo Jesus, ay labay na ya dayi hên ibuhan, noa, nan-angaw hilay Israelita, ya wanla, “No ibuhan moy habain, alwa kan kaluguran nan Emperador, ya poon mo ha Roma. Ta no hinoman ya ampaghabin hiya ay mihay ari, ay kapatsi nan Emperador.” 13 Hên nagilam ni Gobernador Pilato ya pangahabin êmbayro, ay in-awah na hi Apo Jesus, haka ya nikno ha iknoan hên panlingonan hên kaso, ha logal ya nag langan Gabata ha habin Hebreo, ya main intabladoy bato.

14 Allo hên habayto hên pamaglêan ha Pistan Pangaligtas. Maranin ugto hên hinabi ni Gobernador Pilato kanlan Israelita, ya wana, “Hatsi yay na ya ari yo.” 15 Nan-angaw hila, ya wanla, “Patsên ya! Patsên ya! Ipako ya ha koros!” Amêhên, wani Gobernador Pilato, ya wana, “Labay yo yan ipako ha koros, ya ari yo?” Amêhên, naghabi hilay ampamaala kanlan pari ya wanla, “Ayn kay hên kaatag ya ari no alwan ya Emperador.” 16 Kabay indin ni Gobernador Pilato hi Apo Jesus kanla ta êmên la ya ipapako ha koros.

Hi Apo Jesus ay impako ha koros
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43)

Kingwa la hi Apo Jesus, 17 ta impabalangaw kana ya mihay koros hên palako ha logal ya ambaêgên hên Bungo (Golgota ha habin Hebreo, ya habi lan Israelita). 18 Panlumatêng la bayro, ay impako la hi Apo Jesus ha koros ha pibonakan hên loway nakapako êt ha koros la. Ya miha ay atsi ha koros ha dapit panabtab ni Apo Jesus, haka

ya miha ay atsi ha koros ha dapit uki ni Apo Jesus. 19 Nanulat hi Gobernador Pilato.
Ya wanan hulat, “Hi Jesus, ya taga-Nazaret, ya Ari lan Israelita.” Bayo la indin ya hata
hulat ha koros, ha ugton ulo ni Apo Jesus. 20 Inhulat nay habayto ha habin Hebreo, Latin,
haka Griego. Mal-at kanlan Israelita ya namahan habayto, ta narani ya ha balayan, ya
pinaypakoan kan Apo Jesus. 21 Kabay hinabi lan ampamaala kanlan pari lan Israelita
kan Gobernador Pilato, ya wanla, “Paan mon ihulat ‘ya Ari hên Israelita,’ noa, ya ihulat
mo dayi ay, ‘Hinabin hatsi, ya hiya ya Ari lan Israelita.’ ” 22 Hinabi ni Gobernador Pilato,
ya wana, “Ya naihulat ko, ay naihulat kina.”
23 Hên naipako lay na hên hundaloh hi Apo Jesus, ay kingwa la ya takop na,
bayo piniaatagan lan apat. Haka la êt kingwa ya hatoy pangkêbêl na ya ayn tayi.
24 Pinihahabian lan hundaloh, ya wanla, “Paan tamon pigi-gihian ya hatsi, ta mahayang
tamo. Mahampat, ay magpalabonutan kitamo no hinoy makapiuli.” Nalyari ya
habayto, ta êmên matupad ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wana,
“Pini-aatagan la ya takop ko, bayo hatoy pangkêbêl ko ay pinagpalabonutan la.”*
Ta êmbayro ya dinyag lan hundaloh.
25 Ha danin koros ha pinaypakoan kan Apo Jesus, ay nakairêng ya indo na, bayo mihay
babayi ya kapotoh pohêl hên indo na, haka hi Maria Magdalena haka hi Maria, ya ahawa
ni Cleopas. 26 Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya indo na, haka hatoy banhagan lan anlugurên
nan tagahonol na, ya atsi ha dani na, ay hinabi na, ya wana, “Indo, atsi ya anak mo.”
27 Hinabi na êt ha tagahonol na, ya wana, “Atsi di ya indo mo.” Kabay paubat hên
habayto, ay pinagkalamo na ya indo ni Apo Jesus ha bali na.

Ya pangamatsi ni Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Lucas 44-49)

28 Muwang ni Apo Jesus ya nayari ya kaganawan ya impadyag kana ni Apo Namalyari.
Haka ta êmên matupad ya atsi ha Kahulatan na, ay hinabi na, “Angkaangan ako.” 29 Atsi
bayro ha nanad kolo, ya main nangiho ya alak. In-iptêh la ya nanad bolak ha makarang
ya hanga hên isopo. Bayo indêrê la ha nangihoy alak, ya atsi ha nanad kolo, ta intag-ay
la ha bêbêy ni Apo Jesus ta êmên na halêphêpên. 30 Hên hinalêphêp nay na ni Apo Jesus
ya nangihoy alak, ay hinabi na, ya wana, “Nayari yana.” Nagkulaêy ya ulo na hên natsi
yay na.

Nilatog hên hundaloh ya lawini ni Apo Jesus

31 Allon pamaglêan la ha pamagsimba haka pista la hên habayto. Nilako la hên
Israelita hi Gobernador Pilato, ta a la labay ilaêh ha koros ya natsi no allon pamagsimba.
Haka maalagá kanla ya habaytoy allon pamagsimba ta napitagon pista ya êt, kabay
pinakihabi la kan Gobernador Pilato, ya ipapakli ya but-on ahêl hên nakapako ha koros
ta alihên bayro ya bangkay la. 32 Kabay nilako lay na êt hên hundaloh hên pinakli ya
but-on ahêl lan loway nakapako hên kalamo ni Apo Jesus. 33 Hên lumatêng hila kan
Apo Jesus, ay nahêlêk la, ya mana yay nan natsi. Kabay a lay na pinakli ya but-on
ahêl na. 34 Noa, nilatog hên mihay hundaloh ya lawini ni Apo Jesus ha aypan tagyang,
bayo biglan namoganggang ya daya haka lanêm. 35 Habaytoy nalyari, ay pêtêg, ta ya
nakahêlêk hên nalyari, ay mapaypaniwal-an. Kabay an-ipamwang na ya kaganawan ya
nahêlêk na, ta êmên hikaw man, ay maniwala. 36 Nalyari ya habayto, ta êmên matupad
ya Kahulatan ni Apo Namalyari, ya ayn mapakli ya miha man ha but-o na.† 37 Haka
main êt kaatag ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wanan Kahulatan,
“Pakahêlkên lay hatoy nilatog la.”‡

Ya pamilbêng kan Apo Jesus
(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56)

* **19:24** Awit 22:18. † **19:36** Awit 34:20; Bilang 9:12; Exodo 12:43-46. ‡ **19:37** Zacarias 12:10.

38 Hên nayari ya habayto, ay pinakihabi ni Jose ya taga-balayan Arimatea, kan
Gobernador Pilato, ya paulayan yan may-ilbêng bangkay ni Apo Jesus. Hatsi hi Jose,
ay mihay ampaniwala kan Apo Jesus, noa, a na impamwang ya paniwala na, gawan
malimo ya kanlan poon lan Israelita. Pinaulayan ya etaman ni Gobernador Pilato.
Kabay kingwa ni Jose ya bangkay ni Apo Jesus. 39 Kalamo ni Jose hi Nicodemo, ya
dinumani kan Apo Jesus hên haton mihay yabi. Nantan yan tatlumpo ya kilo hên
pabango, ya piniagêm hên mira haka aloe. 40 Kingwa lay bangkay ni Apo Jesus, ta
dinyanan lan pabango kaban kinêlkêlan la ya hên takop, ya naputsi gawan ha kaugalian
lan Israelita no main iilbêng. 41 Ha dani hên pinaypakoan kan Apo Jesus, ay main
pananêman. Bayro ha pananêman, ay main pay-ilbêngan ya nanad lêyang ya bayon dyag,
ya a êt pinay-ilbêngan. 42 Indin lay bangkay ni Apo Jesus bayro, gawan narani, haka
gawan kailangan yan iilbêng, bayo matatay allo, gawan habaytoy bisperas hên pista,
haka bisperas allon pamagsimba la.

20

Hi Apo Jesus ay nabiyay oman
(Mateo 28:1; Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12)

1 Naririglêm pon hên allon Dominggo, ay nilumatêng hilan Maria Magdalena ha pinay-
ilbêngan kan Apo Jesus. Nahêlêk la ya natulid ya hadyay hêlay bato, ya intakap ha
bêbêy hên pinay-ilbêngan. 2 Gawan ha nahêlêk la, ay nuwayu hilan nagtagloh kan Simon
Pedro, haka kanan tagahonol, ya banhagan lan anlugurên ni Apo Jesus. Hinabi la kanla,
"Kingwa la ya bangkay hên Panginoon ha pinay-ilbêngan kana. Haka a naên muwang
no ay-iri la yan gintan." 3 Kabay hi Pedro, haka hatoy tagahonol ya banhagan lan
anlugurên ni Apo Jesus, ay nagtagloh bayro ha pinay-ilbêngan. 4 Niagnan hilan nuwayu,
noa, hi Pedro ay naunaan yan hatoy mihay tagahonol ha pinay-ilbêngan. 5 Napaiyoko
ya, ta hinilip na ya lalên lêyang. Nahêlêk na ya hatoy pinamunggoh ha bangkay ni
Apo Jesus, noa, a ya pon hinumwên. 6 Hên nilumatêng ya hi Pedro, ay tinumagloh yan
hinumwên ha lalên lêyang. Nahêlêk na etaman, ya atsi ya awud bayro ya pinamunggoh
ha bangkay ni Apo Jesus. 7 Main êt bayro, hên nakapapawa, ya nanad mahlay ya panyo,
ya pinangêlkêl ha ulo hên bangkay ni Apo Jesus. 8 Amêhên, hinumwên yay na etaman ya
hatoy tagahonol ya nunan nilumatêng bayro. Nahêlêk na êt ya habayto, kabay naniwala
yay na, ya nabiyay yan oman hi Apo Jesus. 9 Agyan impahulat ni Apo Namalyari ha
Kahulatan na, ya kailangan mangoman mabiyay hi Apo Jesus, ay a la êt naintindihan
ya habayto. 10 Amêhên, nuli hilay nay loway tagahonol ni Apo Jesus ha bali la.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kan Maria Magdalena
(Mateo 28:9-10; Marcos 16:9-11)

11 Nakabita hilay nay loway tagahonol ni Apo Jesus hên nilumatêng bayro hi Maria
Magdalena ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus. Nakairêng ya bayro ha bêbêy hên lêyang
hên ampanangih. Kaban ampanangih ya, ay hinilip nay lalên lêyang. 12 Nahêlêk na
bayro ya loway anghel ya nakatakop hên naputsi ya nakaikno ha ubatan hên bangkay
ni Apo Jesus, miha ha dapit ulo haka miha ha dapit bitsih. 13 Kinotang la hi Maria, "Pata
ampanangih ka?"

Hinabi na, ya wana, "Kingwa la ya bangkay hên Panginoon ko, haka a ko muwang no
ay-iri la yan gintan."

14 Hên namalingay hi Maria hên nahabi nay habayto, ay nahêlêk na hi Apo Jesus ya
nakairêng bayro, noa, a na ya nabalayan. 15 Kinotang ya ni Apo Jesus, ya wana, "Pata
ampanangih ka? Hinoy antapolên mo?" Êndat ni Maria hên hiya ya manayhay hên
tanaman bayro. Kabay kinotang na, ya wana, "Apo, no hika ya nangwa kana, itoro
mo kangko no ay-iri mo yan gintan ta kowên ko ya." 16 Amêhên, wani Apo Jesus kana,

“Maria.” Inumarap hi Maria kan Apo Jesus, ta wana, “Raboni.” (Ya labay habiên hên “Raboni” ay “Mánoro” ha habin Hebreo ya habi lan Israelita.) 17 Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Paan mo kon talanên ta a ko êt nakaorong kanan Tatang. Lakwên mo hilay patêl ko ta habiên mo kanla ya mag-orong kina kanan Tatang ko, ya Tatang yo etaman, kan Apo Namalyari, ya Diyos ko haka Diyos yo.” 18 Kabay nagtagloh yay na hi Maria Magdalena kanlan tagahonol na, ta wana, “Nabiyay yan oman ya Panginoon! Nahêlêk ko ya!” Bayo hinabi na êt ya impahabi na kana ni Apo Jesus.

Nagpahlêk ya hi Apo Jesus kanlan tagahonol na (Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49)

19 Hên yabi yana hên habayton allon Dominggo, ay naka-tsipon hilay tagahonol na. Impakakabat lay bali ta angkalimo hila ha poon lan Israelita. Namakonkaynaman ay nirêng ya hi Apo Jesus ha bonak la. Hinabi na, “Patêkbêkên ni Apo Namalyari ya nakêm yo.” 20 Pangahabi nan habayto, ay impahlêk na kanla ya hugat ha gamêt na, haka ha aypan tagyang na. Nabalayan la yay na bayto, kabay hadyay kahiglaan lan tagahonol na. 21 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanla, “Magkamain kaw hên kapatêkbêkan nakêm. No ay-êmên na kon in-utoh ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay êmên êt bayro hên an-iutoh kataw.” 22 Pangayari nan naghabi ay pinahlêpan na hila haka na hinabi, “Tanggapên yoy Espiritu ni Apo Namalyari. 23 Hiyay mamitoro kamoyu, ta no habiên yo ya main tawo ya pinatawad ha kasalanan la, ay taganán pinatawad hila ni Apo Namalyari. Haka no habiên yo ya a hila pinatawad ha kasalanan la, ay a hila taganán pinatawad ni Apo Namalyari ha kasalanan la.”

Hi Tomas ay a naniwala ha hinabi kana ya nangoman nabiyay hi Apo Jesus

24 Hi Tomas, ya miha kanlan labinlowa, ya ambanhagan Kambal, ay ayn bayro hên nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan tagahonol na. 25 Kabay hinabi kana hên kaatag ya tagahonol, ya wanla, “Nabiyay yan oman ya Panginoon. Nahêlêk naên ya.” Noa, hinabi ni Tomas, ya wana, “A ko maniwala ya nabiyay yan oman, angga ha a ko pon mahêlêk ya ubatan hên pako ha gamêt na, haka no a ko pon magap-an ya hugat ha aypan tagyang na.”
26 Hên mayari ya waloy allo, nangoman hilan ni-tsi-tsipon ha bali, ya hilay tagahonol na. Kalamo la hi Tomas. Naubuh hên nakakabat ya ilwangan, noa, nakahowên ya hi Apo Jesus, biha nirêng ya ha bonak la. Hinabi nay na êt, ya wana, “Magkamain kaw hên kapatêkbêkan nakêm.” 27 Bayo hinabi na kan Tomas, “Pakahêlkên mo, haka gap-an moy hugat ha gamêt ko haka ha aypan tagyang ko. Paan kan mag-alangan. Maniwala kay na.” 28 Hinabi ni Tomas, ya wana, “Panginoon ko, hika awud hi Apo Namalyari.” 29 Amêhên, hinabi kana ni Apo Jesus, ya wana, “Ampaniwala kay na, gawan ha nahêlêk mo kina? Lalo hilan an-ingalwan ya ampaniwala kangko, agyan a la ko angkahêlêk.”

No awta hinulat ya hata libro

30 Bapan lakê pon ya kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus ya nahêlêk lan tagahonol na. Noa, a naihulat bayri ha libro. 31 Ya naihulat di ay inhulat, ta êmên kaw maniwala ya hi Apo Jesus ay Anak ni Apo Namalyari, ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas ya pinili nan mamaala. Ta no maniwala kaw, ay madyanan kaw hên biyay ya ayn angga, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesus.

21

Nagpahêlêk ya hi Apo Jesus ha pito kanlan tagahonol na

1 Hên nayari ya habayto, ay nagpahlêk yay na êt hi Apo Jesus kanlan tagahonol na. Êmên di ya pangapalyari ha Dagat-dagatan hên Tiberias. 2 Mikakalamo hilan Simon Pedro, hi Tomas ya banhagan lan Kambal, hi Natanael ya taga-Cana, ha probinsyan Galilea, ya loway anak ni Zebedeo, haka ya lowa pon êt ya tagahonol ni Apo Jesus.

3 Hinabi kanla ni Simon Pedro, ya wana, “Manlapêt ako.” Hinabi lan kaatag, ya wanla,
“Kilako kay kamo.” Amêhên, ay nammita hilay na hên hinumakay ha bangka, noa, ayn
hilan nakwa hên yabin habayto.
4 Hên dali allo, ay nakairêng hi Apo Jesus ha laylay lanêm, noa, a la ya nabalayan hên
tagahonol na. 5 Kinotang na hila, “Maanak ko, main kaw hên nakwa?” Kabay wanla,
“Ayn kay nakwa.” 6 Wanay na êt ni Apo Jesus kanla, ya wana, “Itata yo ha dapit panabtab
hên bangka ya lambat yo ta êmên kaw makakwa.” Kabay intata la ya lambat la, haka hên
habayto êt, ay a lay na maguloy-guloy ya lambat la ha kal-atan hên nakwa la. 7 Amêhên,
hinabi na kan Pedro hên hatoy mihay tagahonol, ya banhagan lan anlugurên ni Apo
Jesus, ya wana, “Hi Panginoon ya awud ya habayto!” Hên nagilam ni Simon Pedro ya
hinabi kana, ay nagbaro ya, ta a ya nakabaro. Hên nakabaro yay na, ay naglukho yay
na ha lanêm ta nanawonghong ya hên lakwên kumustaên hi Apo Jesus. 8 Ya kaatag ya
tagahonol, ay nagbangkan palako ha laylay hên ampigu-guluyan ya lambat ya napno
hên kênan lanêm. A hila marayo ha laylay lanêm ta siyamapo ya metros tana.
9 Hên nakalatêng hilay na ha laylay lanêm ay nakahêlêk hila hên apoy, ya main in-iyaw
ya kênan lanêm haka puto. 10 Amêhên, wani Apo Jesus kanla, “Mantan kaw di hên kêna ya
nakwa yo.” 11 Hi Simon Pedro ay hinumakay ha bangka ta hinawpan na hilay kalamo
na hên mangguloy hên lambat, ya napno hên mangahlay ya kêna ya main bilang hên
magatoh boy limampo boy tatlo. A ya nagihi ya lambat agyan êmbayroy kal-atan kêna.
12 Wani Apo Jesus kanla, “Kaw di, ta mangan kitamo.” Miha man kanla, ay ayn naghêkaw
nakêm hên mangotáng kana no hino ya, ta muwang la ya hiya ya Panginoon. 13 Amêhên,
kingwa ni Apo Jesus ya puto, haka kênan lanêm ta indin na kanla. 14 Habaytoy katatlo
nan pagpahlêk ni Apo Jesus kanlan tagahonol na paubat hên nabiyay yan oman.

Ya hinabi ni Apo Jesus kan Pedro

15 Hên nayari hilan nangan, ay kinotang ni Apo Jesus hi Simon Pedro, ya wana,
“Simon, anak ni Juan, anlugurên mo kon igit kanlan habaytsi ya kaatag ya tagahonol
ko?” Kabay wani Pedro, “Awo, Panginoon. Muwang mo ya anlugurên kata.” Amêhên,
wani Apo Jesus, “Hayhayên mo hilay bayon ampaniwala kangko, ya maialimbawa ha
biseron tupa.” 16 Amêhên, katalwa nay na êt kinotang ni Apo Jesus hi Pedro, “Simon,
anak ni Juan, anlugurên mo ko?” Bayo wani Pedro, “Awo, Panginoon. Muwang mo ya
anlugurên kata.” Amêhên, wani Apo Jesus, “Hayhayên mo hilay ampaniwala kangko,
ya maialimbawa ha tupa.” 17 Ikatlo yan kinotang ni Apo Jesus, ya wana, “Simon, anak
ni Juan, anlugurên mo ko?” Amêhên, hinumakit ya nakêm ni Pedro ha katatlo yan
kinotang. Hinabi na, ya wana, “Panginoon, muwang moy balang hino. Muwang mo
ya anlugurên kata.” Amêhên, hinabi kana ni Apo Jesus, ya wana, “Hayhayên mo hilay
ampaniwala kangko, ya maialimbawa ha tupa. 18 Anhabiên ko kamo ya kaptêgan. Hên
alwa ka pon mantêg toa, ay ampabaroan moy sarili mo, haka anlakwên moy labay mon
lakwên. Noa, pantumoa mon pêtêg, ay ipaktang moy gamêt mo ta kaatag ya mamikêlêkêl
kamo, haka la ka gêtan do ha a mo labay lakwên.” 19 Hinabi kana ni Apo Jesus ya habayto,
ta êmên mamwangan no ay-êmên yan matsi hi Pedro, ta êmên madyanan pamagpuri hi
Apo Namalyari. Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Ihundo moy pamakihonol
mo kangko.”

Hi Juan ya mihay tagahonol ya banhagan lan anlugurên ni Apo Jesus

20 Namalingay hi Pedro, haka na nahêlêk ya anhumonol kanla hi Juan, ya hatoy
tagahonol ya banhagan lan anlugurên ni Apo Jesus. Hatoy namidanin ulo ha pagaw
ni Apo Jesus hên nangotang, “Panginoon, hinoy may-upit kamo?” hên nangan hilay na
hên haton yabi hên dinakêp la hi Apo Jesus. 21 Hên nahêlêk ya ni Pedro, kinotang na
kan Apo Jesus, ya wana, “Panginoon, hino etaman ya malyari di ha tawoy hatsi? Ay-
êmên yan matsi?” 22 Hinabi ni Apo Jesus ya wana, “No labay kon mabiyay yan angga ha

pag-orong ko, ay ayn kay nan pakiêmên bayro. Ya daygên mo, ay humonol ka kangko.”
23 Gawan ha hinabi nay habayto, ay nibahwag kanlan ampaniwala kan Apo Jesus ya
balita ya a ya matsi ya tagahonol ya hatsi. Noa, a na hinabi ni Apo Jesus, ya a ya matsi.
Ta, ya hinabi na ay, “No labay kon mabiyay yan angga ha pag-orong ko, ay ayn kay nan
pakiêmên bayro.” 24 Habaytsi ya tagahonol ya banhagan lan anlugurên ni Apo Jesus,
hiya ya ampamaptêg ha balang nakahulat di. Hiya êt ya nanulat hên kaganawan hên
habaytsi, haka muwang naên ya pamaptêg na ay kaptêgan.

Ya tawlin inhulat ni Juan, ya tagahonol, ya ambanhagan lan anlugurên ni Apo Jesus

25 Mal-at pon ya dinyag ni Apo Jesus. No ihulat ya kaganawan ya habayto, ay kayno a
mihukad di ha luta ya kal-atan kahulatan ya maihulat.

Ya Dyag lan Apostol

Paunan habi

Di ha hulat ya nag langan 'Ya Dyag lan Apostol,' ay inhundo ni Lucas ya unan hulat na ya nag langan 'Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Lucas.' Ya una nan an-ipamwang bayri, ay no ay-êmên impakatoro hên unan tagahonol ni Apo Jesu-Cristo ya Mangangêd ya Habi tungkol kana "ha balayan Jerusalem, ha probinsyan Judea, ha probinsyan Samaria, haka ha ayri man ya logal di ha boon luta." (1:8) Hatsi ya pangapalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ya Cristiano ay nag-umpisa ha bansan Israel. Hi Lucas ay nag-in kalamo ni apostol Pablo ha kaatag ya pamanlumagay na hên manoro. Kabay muwang nan taganá ya nalyari.

Dinyanan nan alagá bayri ha hinulat ni Lucas, ya dyag hên Espiritu ni Apo Namalyari ya nilumatêng hên main kalamoy kapangyarihan para kanlan ampaniwala ha Jerusalem hên haton allo hên Pentecostes. Ya nakahulat bayri, ay an-ipahlêk êt ya kapangyarihan hên Mangêd ya Habi ha biyay lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Mabáha êt di ya tungkol ha pamilalamo lan ampaniwala.

Hilay tawo ha bansan Israel, ya kaapo-apoan ni apo Israel (Jacob), ay ambaêgên Israelita o Judio. Hila ay ampaniwala kan Apo Namalyari haka ha Manan Tsipan, noa, ya kal-atan kanla ay a ampaniwala ya hi Apo Jesu-Cristo ay hiyay an-êngganan lay Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in Mámiligtas ya impangako ni Apo Namalyari ha Manan Tsipan. Hilay apostol ay Israelita êt, noa, taganán muwang la ya hi Apo Jesu-Cristo ay habaytoy pinili ni Apo Namalyari hên mag-in Mámiligtas ya impangako. Ha pangipalinaw lan apostol, ya nabiyay yan oman hi Apo Jesu-Cristo, haka ha pangipalinaw la ya hiyay nakatupad hên tungkol ha Mámiligtas ya nakahulat ha Manan Tsipan, ay main etaman kanlan kapareho lan Israelita ya naniwala ya hiyay habaytoy pinili ni Apo Namalyari hên mag-in Mámiligtas ya impangako ni Apo Namalyari.

Main êt alwan kaapo-apoan ni apo Israel (Jacob), ya ambaêgên alwan Israelita, o alwan Judio, o Gentil, ya naniwala kan Apo Jesu-Cristo ya hiyay Anak ni Apo Namalyari. Hila ay ayn muwang hên tungkol ha Manan Tsipan. Êndat lan Israelita ya naniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya a madyanan biyay ya ayn angga hilay alwan Israelita ya naniwala, no a la honolên ya ugali ya intoro ni apo Moises ha Manan Tsipan. Kabay impamwang ni Apo Namalyari kanlan apostol, ya alwan pamanhumonol ha ugali ya intoro ni apo Moises ya makapiligtas, noa, ya paniwalan bat, ya hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari ya makapiligtas (10:1-11:18; 15:1-34).

Hên habayton panaon lan apostol, ay angkalokopan ya bansan Israel hên bansan Italia. Ya pinakapoon hên bansan Italia ay atsi ha balayan Roma, ya kapitolyo hên Italia. Ya pamaêg kana ay Emperador. Hiyay namiutoh hên hundaloh ha balang bansa ya angkalokopan na. Hiya êt ya namili kanlan ari haka gobernador ya ampanalan kanlan habaytoy bansa.

Kabooan hên pinakalaman

Pamaglêan lan apostol hên mamaptêg 1:1-26
a. Ya tawlin utoh haka pangako ni Apo Jesu-Cristo 1:1-14
b. Ya kahagili ni Judas 1:15-26
Ya pamaptêg lan apostol ha Jerusalem 2:1-8:3
Ya pamaptêg lan apostol ha Judea haka Samaria 8:4-12:25
Ya pamanoro ni apostol Pablo 13:1-28:31
a. Ya unan pamanlumagay ni apostol Pablo hên manoro 13:1-14:28
b. Ya pami-tsi-tsipon ha Jerusalem 15:1-35

c. Ya ikalwan pamanlumagay ni apostol Pablo hên manoro 15:36-18:22
d. Ya pangatlon pamanlumagay ni apostol Pablo hên manoro 18:23-21:16
e. Hi apostol Pablo, ya nakahukul ha Jerusalem, Cesarea haka Roma 21:17-28:31

1 Panlugurên kon Teofilo, ha unan hulat, ay nanulat ako hên tungkol ha dinyag ni Apo
Jesus, haka ya balang in-aral na paubat hên haton una yan nanoro 2 angga ha allon
hiyay ampitag-ay hên palako ha langit. Bayo ya tinumag-ay, ay ha kapangyarihan hên
Espiritu ni Apo Namalyari, ay hinabi na pon kanla ya dapat lan daygên, ya hilay pinili
nan apostol. 3 Ha apatapo ya allo paubat hên natsi ya ha koros haka nabiyay oman, ay
panay yan nagpahlêk kanlan apostol, haka mal-at ya dinyag nay pamaptêg hên hiyay
taganán nabiyay oman. Haka intoro na ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari.
4 Minghan hên naka-tsipon hila, hinabi ni Apo Jesus kanla, "Paan kaw pon mag-alíh
di ha balayan Jerusalem. Êngganan yo pon ya impangako hên Tatang ko, ya idigalo na
kamoyu ya nahabi kina. 5 Gawan a mabuyot, ay bawtismoan na kaw ha Espiritu na,
ya ipahapat na kamoyu. Habaytsi ay alwan nanad ha pamawtismo ni Juan Bautista ha
lanêm, ya a namihapat hên Espiritu ni Apo Namalyari."

Ya pamag-orong ni Apo Jesus ha langit

6 Hên nilalamo hilay apostol hên kalamo ni Apo Jesus, ay kinotang la ya, ya wanla,
"Panginoon, amêhên ana ya pamamaala hên bansan Israel hên nanad ha panaon hên
ninuno tamo?" 7 Hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, "A yo malyarin mamwangan no
makanon malyari ya habayto. Ya Tatang ko ya ampanalan hên panaon haka kaganawan
ya malyari. 8 Noa, dyanan kaw hên kapangyarihan ha panhumapat kamoyu hên
Espiritu ni Apo Namalyari bayo mamipamwang kaw na hên tungkol kangko bayri
ha balayan Jerusalem, ha probinsyan Judea, ha probinsyan Samaria, haka ha ayri
man ya logal di ha boon luta." 9 Hên nahabi nay na ya habayto ni Panginoon Jesus,
kaban anhêlkên la ya, ay antumag-ay yay na hên palako ha langit haka natagpênan yan
ginêm. 10 Kaban ampakahêlkên lay langit, ay biglan nagpahlêk kanla ya loway anghel
ya nakabaron naputsi ya nirêng ha dani lan apostol. 11 Hinabi lan lowa, "Hikaw ya taga-
probinsyan Galilea, awta ampakahêlkên yoy langit! No ay-êmên yan nitag-ay hi Apo
Jesus ha langit hên kalamoy lêmm, ay êmbayro êt ya pamag-orong na hên main kalamoy
lêmm."

Ya kahagili ni Judas Iscariote

12 Nag-orong hilay nay apostol hên ubat ha Tawgtug Olibo palako ha balayan
Jerusalem, ya dayo bat hên mihay kilometro. 13 Hên nilatêng hilay na ha balayan, ay
nunik hilay na ha pagdahêlan lay kuwarto. Hila ya habaytsi ay hilan Pedro, Juan,
Santiago, Andres, Felipe, Tomas, Bartolome, Mateo, Santiago, ya anak ni Alfeo, hi Simon
ya ambanhagan lan Makabayan, haka hi Judas ya anak ni Santiago. 14 Mimihay nakêm
la haka panay hilan ampagtsipon hên manalangin hên kalamoy ungnoy babayi, hi
Maria ya indo ni Apo Jesus, haka hilay lalaki, ya patêl ni Apo Jesus.
15 Hên nalabah ya ungnoy allo, ay nagtsipon ya magatoh haka lowampo ya patêl ha
Panginoon. Kalamo la hi apostol Pedro ya nirêng ha arapan la, ta wana, 16 "Hikaw
ya patêl ko ha Panginoon, kailangan hên matupad ya impahulat nan Espiritu ni Apo
Namalyari kan Arin David hên hato, ya tungkol kan Judas Iscariote, ya naypadakêp kan
Apo Jesus. 17 Hi Judas Iscariote, ay kalamo naên pinili ni Apo Jesus hên maghuyo kana."
18 (Ya imbayad kan Judas ha karawakan dinyag na, ay pinanaliw nan luta. Bayro ha luta
na ay nanabo ya. Nilumtoh ya bitoka na haka inumawah ya laman na. 19 Namwangan
lan kaganawan taga-Jerusalem ya nalyari, kabay ha habi la ay binaêg lay habaytoy luta
hên Akeldama, ya labay habiên ay Luta hên Daya.)
20 Hinabi nay na êt ni apostol Pedro, ya wana, "Êmên di ya nakahulat ha libron Awit,

‘Paulayan ya logal na. Alway nan paidyanan ya habayto.’
Nakahulat etaman ya wana,
‘Main dayin managili hên manupad ha tungkulan hên mamaala ya indin kana.’
21 “Kabay dapat kitamon mamili hên mihay kahagili ni Judas. Kailangan miha ya
kanlan panay tamon nakalamo hên kalamo tamo hi Panginoon Jesus, 22 paubat hên
binawtismoan ya ni Juan Bautista angga ha hiyay nitag-ay ha langit. Ya piliên tamo,
ay dapat mag-in kalamo tamo hên mamipamwang hên tungkol ha pangabiyay oman ni
Panginoon Jesus.”
23 Kabay pinili la hi Matias haka hi Jose Justus ya ambaêgên Barsabas ya pamilian
lan miha. 24 Nanalangin hila bayto hên wanla, “Panginoon, muwang moy kaihipan
hên hinoman. Ipamwang mo kannaên no hino kanlan hata lowa ya pinili mo 25 hên
manupad ha tungkulan hên pangaapostol ya tinalibatokan ni Judas Iscariote, ya
nammita ha logal ya hêpat kana.” 26 Hên nayari hilan nanalangin, ay pinagpalabonutan
lay langan hên hata lowa, haka nabonut ya langan ni Matias, ya nipahan ha labinmihay
apostol.

2

Ya panhumapat hên Espiritu ni Apo Namalyari kanlan ampaniwala kan Apo Jesus

1 Hên nilumatêng ya pista lan Israelita ya ambaêgên lan Pentecostes, ay naubuh hilan
nipagtsipon ha mihay bali ya hilay apostol, haka hilay kaatag ya ampaniwala kan Apo
Jesus. 2 Namakonkaynaman ay main hilan nagilaman ya ubat ha langit ya nanad
alaboob ya main kalamoy makhaw ya angin ha boon bali ya dinyanan la. 3 Nakahêlêk
hila hên nanad dila ya dêkêt ya nipagtayak ha balang miha. 4 Naubuh hilan hinapatan
hên Espiritu ni Apo Namalyari, haka ha kapangyarihan na ay nag-umpisa hilay nan
naghabi ha hino-hino kay na hên ya habi ya a la muwang.
5 Hên habayto, ay main Israelita ya ampaidi ha Jerusalem, ya mapanhumonol ha
Kautuhan ni Apo Namalyari, ya ubat ha hino kay na hên ya bansa, kabay hino-hino
kay na hên ya habi la. 6 Hên nagilam lay nanad hên alaboob ya main kalamoy angin,
ay napaidani hila, haka pinilolopungan lay habaytoy ampaniwala kan Apo Jesus. Nag-
êpapah hila no pata ampakapaghabi hilay nay ampaniwala kan Apo Jesus hên habi la.
7 Gawan ha pamag-êpapah la ay hinabi la, ya wanla, “Pata ampakapaghabin êmên di
hilay hata taga-probinsyan Galilea! 8 Ay êmên hilan ampakapaghabin hino-hino kay
na hên habi tamo? 9 Main di kantamon taga-Partia, main taga-Media, main taga-Elam,
main êt hên ampaidi ha Mesopotamia, ha Judea, ha Capadocia, ha Ponto, haka ha Asia.
10 Main pon êt kantamo hên taga-Frigia haka Panfilia, Egipto, angga ha logal hên Libia
ha dani hên Cirene. Ya kaatag kantamo ay taga-Roma, 11 main Israelita, haka main
alwan Israelita ya anhumonol ha paniwala tamon Israelita. Ya kaatag kantamo ay taga-
Creta haka Arabia. Yan angkagilaman tamina ya tungkol ha kapapaêpapah ya dinyag
ni Apo Namalyari gawan ampakahabi hilay nan habi tamo, ya ampaniwala kan Apo
Jesus.” 12 Gawan ha hadyay pamag-êpapah la, ay a la makwan maihip ya nalyari. Kabay
ampikokotang hila ya wanla, “Hino ya labay habiên hên habaytsi?”
13 Noa, ya kaatag kanla ay naghabin main lamoy pamandaêh, ya wanla, “Lahing hilan
bat ya habain!”

Ya pamipamwang ni apostol Pedro

14 Nirêng hilay labinloway apostol, haka in-ikhaw ni apostol Pedro ya pamaghabi na
ya wana, “Kapareho kon Israelita, haka hikaw ya kaatag pon ya atsi bayri ha balayan
Jerusalem. Pakagilamên yon mangêd ya habiên ko kamoyu. 15 Êndat yon lahing kay.
Alwa kay lahing, ta alas nuwebe pon hên maranon. 16 Ha nalyari kannaên, ay natupad
ya hinabi ni Propeta Joel, ya wana,

17 ‘Habaytsi ya anhabiên ni Apo Namalyari. Ya daygên ko ha tawlin* allo, ta êmên yo
mamwangan ya dapat yon daygên, ay êmên ya di.
Ipahapat koy Espiritu ko kanlan balang miha.
Ipamwang lan maának yo ya ipaihip ko kanla.
Hilay miyawhay yo ay makahêlêk hên halumata, ya ipahlêk ko kanla
haka hilay toay lalaki ya ampamaala ay manaynêp hên ipataynêp ko kanla.
18 Kanlan ampaghuyo kangko, ya lalaki haka babayi, ay
ipahapat ko ya Espiritu ko,
haka ipamwang la ya ipaihip ko kanla.
19 Haka manyag akon kapapaêpapah ha luta haka ha angkahêlêk ha langit.
Magkamain daya, apoy, haka makugpa ya ahuk.
20 Dumiglêm ya allo bayto,
haka umurit ya buwan hên nanad daya.
Lumatêng bayto ya allo, ya ayn kapantag ha kapapaêpapah ya kapangyarihan, yabay ya
allon pamag-orong hên Panginoon.
21 Haka hinoman ya ampakiingalo ha Panginoon ay miligtas ha parusa hên kasalanan
la.’†
Habaytoy impamwang ni Propeta Joel.”
22 Inhundo nay pamaghabi na ni apostol Pedro, ya wana, “Kabay hikaw ya kapareho kon Israelita, pakagilamên yoy habaytsi! Hi Apo Jesus ya taga-Nazaret ay in-utoh ni Apo Namalyari. Pinaptêgan ni Apo Namalyari ya tungkulan ya indin na kan Apo Jesus ha kapapaêpapah ya dyag, ya main kapangyarihan ya impadyag ni Apo Namalyari kana. Muwang yo etaman ya habayto, ta nalyari ya habayto di kamoyu. 23 Yabay ya hi Apo Jesus ya mana nay nan tinalagá ni Apo Namalyari hên idin na ha gamêt yo, haka muwang ni Apo Namalyari ya daygên yo kana. Impapako haka impapatsi yo ya ha koros ha nangarawak ya tawo. 24 Noa, hi Apo Jesus ay imbuhan ha kapangyarihan hên kamatsan ta hiyay biniyay oman ni Apo Namalyari, ta ya kamatsan ay ayn kapangyarihan kana. 25 Ta ya habi ni Apo Jesus ay impamwang ni Arin David hên hato, ya wana,
‘Nahêlêk ko ya Panginoon ya panay atsi ha arapan ko, ta hiyay panay hên ampanawop
kangko, kabay a ko malimo.
26 Kabay angkahiglay boon nakêm ko.
Mahiglay pamagpuri ko kamo.
Main akon kasiguradoan ha impangako mo,
27 gawan a mo paulayan ya kaêlwa ko ha logal lan natsi.
A mon paulayan hên gumata ha pay-ilbêngan ya bangkay hên mapaypaniwal-an mo ya
ayn kapantag ha kangêran.
28 Intoro mo kangko ya dann ya palako ha biyay ya ayn angga.
Hika ya taganán mamahigla kangko no makit katay nan arap-arapan.’‡
Habaytoy inhulat ni Arin David.” wani apostol Pedro.
29 Bayo wana, “Kapareho kon Israelita, pakaihipên yoy habaytsi. Hi Arin David, ya ninuno tamo ay natsi, haka ya pinay-ilbêngan kana ay atsi kantamo, ya angkahêlêk angga amêhên. 30 Hiyay mihay propeta ni Apo Namalyari, haka muwang nay impangako ni Apo Namalyari kana, ya miha kanlan kaapo-apoan na ay mag-in ari hên nanad kana.
31 Ya pangabiyay oman hên Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ay impamwang ni Arin David hên hinabi nan êmên di, ya wana,
‘A ya pinaulayan hên mag-buyot ha logal lan natsi. A pinaulayan hên gumata ya lawini
na.’

* **2:17** Paubat hên nilumatêng hi Apo Jesu-Cristo di ha luta angga ha pamag-orong na di ha luta. † **2:21** Joel 2:28.
‡ **2:28** Awit 16:8-11.

32 Habaytoy pinili ni Apo Namalyari hên mag-in Mámiligtas, ay ayn kaatag no alwan
hi Apo Jesus, ya biniyay oman ni Apo Namalyari. Haka muwang naên ya habayto,
ta naubuh naên yan nahêlêk hên nabiyay yan oman, haka habaytoy an-ipamwang
naên. 33 Hiyay intag-ay ha langit ni Apo Namalyari, ya Tatang na, haka hiyay dinyanan
tungkulan. Ha tungkulan na, ay namihapat yan Espiritu ni Apo Namalyari kannaên.
Yabay ya impangako na, ya angkahêlêk haka angkagilaman yo amêhên. 34 Ta main yan
hinulat hi Arin David ya tungkol ha Panginoon na, ya intag-ay ha langit, alwan tungkol
ha sarili na. Hatsi ya hinulat na, ya wana,
‘Hinabi ni Apo Namalyari ha Panginoon ko, ya wana,
“Mikno ka ha dapit panabtab ko hên mamaala hên kalamo ko,
35 angga ha hambutên ko hilay kapatsi mo, ta idin ko hila ha aypan kapangyarihan mo.” ’
”§
36 Inhundo ni apostol Pedro ya pamaghabi na, ya wana, “Kabay hikaw haka ya balang
kapareho kon Israelita, ay dapat mamwangan ya hi Apo Jesus ya impapatsi yo ha
koros, ay yabay ya dinyag ni Apo Namalyari hên Panginoon, haka Mesias, ya Cristo, ya
impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala!”
37 Hên nagilam la ya hinabi kanla ni apostol Pedro, ay angkahêmêkan lay sarili la.
Kabay kinotang la hi apostol Pedro haka hilay kaatag ya apostol, ya wanla, “Hikaw ya
kapareho naên Israelita, hino awud ya dapat naên daygên?”
38 Hinabi kanla ni apostol Pedro, ya wana, “Ya balang miha kamoyu, ay dapat hên
maghêhê. Dapat talibatokan yoy pamanyag hên kasalanan, haka pabawtismo kaw
ha langan ni Apo Jesu-Cristo, ta êmên mapatawad ya kasalanan yo, haka ta êmên
na ipahapat kamoyu ni Apo Namalyari ya Espiritu na. 39 Ta ya Espiritu ni Apo
Namalyari ay impangako kamoyu etaman, haka kanlan maának tamo, haka kanlan
kaapo-apoan tamo, haka kanlan atsi ha mangarayo ya logal. Awo bay, namipangako
hi Apo Namalyari, ya Panginoon tamo, hên ipahapat ya Espiritu na kanlan pinili na,
hên mag-in kana.” 40 Mal-at pon ya pamaptêg kanla ni apostol Pedro, haka inaralan na
hila, ta êmên hila miakay ha kaptêgan, ya wana, “Makiingalo kaw kan Apo Namalyari, ya
iligtas kaw ha parusa ya ayn angga ya lumatêng kanlan ampanyag karawakan!” 41 Mal-
at ya naniwala ha impamwang ni apostol Pedro kabay binawtismoan la hila. Ha alloy
habayto ay tatlon liboy nipahan kanlan ampaniwala kan Apo Jesus. 42 Inhundo lay
pamanggilam la ha intoro lan apostol. Nakiagêm hila ha pami-tsi-tsipon lan apostol hên
manalangin, haka magkomunyon hên main mangêd ya pamilalamo.

Ya pamilalamo lan ampaniwala kan Apo Jesus

43 Gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ay namaalíh hilay apostol hên hakit
hên kal-atan, haka nanyag hila hên kaatag pon ya kapapaêpapah ha ikakangêd lan atsi
bayro, kabay naubuh hilan nipag-êpapah, hên main kalamoy pamanggalang kan Apo
Namalyari. 44 Hilay ampaniwala kan Apo Jesus, ay ampagmimihan nakêm haka ya
pibandian la ay ampiaagêmên la. 45 An-ihaliw lay pibandian la, ta ya pera ya naabli
la ay an-idin do ha ampangailangan hên balang miha. 46 Allo-allo hilan ampagtsipon
ha Templo. Ampiaaêm hila haka ampagkomunyon hila ha bali la hên mahiglay nakêm.
47 Panay lan ampuriên hi Apo Namalyari. Haka hila ay an-igalang hên hinoman ya atsi
bayro. Allo-allo ay an-ipahan kanla hên Panginoon ya hilay ampiligtas ha parusa ya ayn
angga.

3

Pinabita ni apostol Pedro ya a ampakabita

1 Minghan hên alas tres hên maapon, ya oras hên panalangin lan Israelita ay nilu-
mohan hi apostol Pedro haka hi apostol Juan ha Templo. 2 Bayro ha Templo, ay main

§ **2:35** Awit 110:1.

ambaêgên Mahampat ya Ilwangan. Allo-allo ay anggêtan la bayro ya mihay lalaki,
ya mamalimos, ya a ampakabita hên paubat hên in-anak ya, ta ampakikwa yan pera
kanlan anhumwên bayro. 3 Hên nahêlêk na hilay loway apostol ya anhumwên ha
Templo, ay nakikwa yan pera kanla. 4 Pinakahêlêk la ya, bayo wani apostol Pedro
kana, "Hêlkên mo kay!" 5 Kabay pinakahêlêk na hila ta êndat nan dyanan la yan pera.
6 Noa, wani apostol Pedro kana, "Taganán ayn akon pera,* noa, hawpan kata. Ha
kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo, ya taga-Nazaret, ay an-iutoh katan mirêng haka
mita!" 7 Tinalan ni apostol Pedro ya gamêt na ta hinawpan na yan nirêng ya habaytoy
lalaki ya a ampakabita. Namakon, ay tambêng hinumkaw ya bitsih haka boklong na.
8 Naglukho yay nan nirêng, haka nakilako yay na kanlan apostol Pedro hên hinumwên
ha Templo hên ampakabita hên paglukho-lukho hên ampagpuri kan Apo Namalyari.
9 Nadambi la ya, hên kal-atan ya atsi bayro. 10 Nabalayan la ya, ya hiya awud ya hatoy
lalaki ya a ampakabita ya ampakikwa hên pera ha Mahampat ya Ilwangan, haka nipag-
êpapah hila ha nalyari kana.

Ya impamwang ni apostol Pedro bayro ha Portiko ni Arin Solomon ha Templo

11 Pangayarin habayto, hên atsi hilay loway apostol ha ambaêgên lan Portiko† ni Arin
Solomon ya atsi bayro êt ha Templo, ay hatoy lalaki ya ampakabitay na ay nayêngyêng
hên a mabay paibul-ih kanla. Naubuh etaman hên nuwayun dinumani kanlay kal-atan
ampipag-êpapah ha nalyari. 12 Hên pamakahêlêk ni apostol Pedro kanlan kal-atan, ay
wana kanla, "Hikaw ya patêl ko, ya kapareho kon Israelita, awta ampag-êpapah kaw ha
nalyari? Pata ampakahêlkên yo kay? Kayno êndat yon napabita naên ya ha sarili naên
kapangyarihan o gawan mangêd ya ugali naên! 13 Taganán alwan hikay, noa, hi Apo
Namalyari ya namabita kanan hata lalaki. Hiya ya ansimbaên lan ninuno tamo, ya hilan
apo Abraham, apo Isaac haka hi apo Jacob, haka hiya ya namabita kanan hata lalaki, ta
êmên mamwangan ya panga-Diyos ni Apo Jesus. Hi Apo Jesus ya nanyag kalabayan na
di ha luta, ay atsi ha langit amêhên hên ampamaala. Yabay ya a yo pinaniwal-an, ya
indin yo kanlan manungkulan, haka ya inara yo, agyan ibuhan ya dayi ni Gobernador
Pilato. 14 Hiya ya Banal haka Makatoynungan, noa, a yo yan pinaniwal-an, yan hatoy
mapamatsi, ay impabuhan yo kan Gobernador Pilato! 15 Impapatsi yo, ya ampam-
in biyay ya ayn anggaan, noa, biniyay yan oman ni Apo Namalyari, haka hikay ya
ampamaptêg ya biniyay yan oman gawan nahêlêk naên ya. 16 Ya kapangyarihan ni
Apo Jesus haka ya paniwala kana, ay namabita kanan hata lalaki ya angkahêlêk yo, ya
muwang yo. Hiyay makhaw di ha arapan yo gawan ha paniwala kan Apo Jesus.

17 "Patêl ko, muwang koy impapatsi yo ya, gawan a yo muwang ya hiyay Mesias, ya
Cristo. Hila man ya ampamaala, ay a la muwang ya hiyay habayto. 18 Ha dinyag yo
ay natupad ya impamwang lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari,
ya dapat magdusa haka matsi ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili
ni Apo Namalyari hên mamaala. 19 Kabay dapat kaw hên maghêhê, haka dapat kaw
hên mag-orong kan Apo Namalyari ta êmên kaw mapatawad ha kasalanan yo. 20 No
daygên yoy habayto, ay papaynawaên hên pakhawên ni Apo Namalyari ya nakêm yo
haka iutoh na kamoyu hi Apo Jesus, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya
pinili na hên mamaala kamoyu. 21 Hiyay dapat paidi pon ha langit angga ha matupad
ya kaganawan ya impapapêt ni Apo Namalyari kanlan banal ya mámipamwang hên an-
ipaihip na kanla hên hato. 22 Ta êmên ya di ya hinabi ni apo Moises hên hato, 'Lumatêng
ya allo ay main propeta, ya nanad kangko, ya iutoh kamoyu ni Apo Namalyari, ya
Panginoon. Hiyay mihay kapareho tamon Israelita. Dapat yon honolên ya hinon habiên
na kamoyu. 23 Ya balang a humonol kanan habaytoy mámipamwang hên an-ipaihip kana

* **3:6** Ha habin Griego: pilak o ginto. † **3:11** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

ni Apo Namalyari, ay ipapawa kanlan ampaniwala kan Apo Namalyari ta patsên na
hila.' "‡
24 Inhundo ni apostol Pedro ya pamaghabi na, ya wana, "Hilay propeta ni Apo Namal-
yari paubat kan apo Samuel ay pare-parehon namipamwang hên angkalyari amêhên.
25 Hikitamo ya kaapo-apoan lan propeta ni Apo Namalyari, ya pinaypangakoan na
hên habaytsi ya Mesias, ya Cristo. Haka hikitamo êt ya kalamo ha kahundoan ni
Apo Namalyari ha ninuno tamo. Nanad ha hinabi na kan apo Abraham, ya wana,
'Ingalwan ko hilay kal-atan ha balang bansa ha boon luta gawan ha mihay kaapo-
apoan mo. Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari.' "§ 26 Inhundo nay na êt ni apostol
Pedro ya pamaghabi na, ya wana, "Kabay unan in-utoh ni Apo Namalyari kantamon
Israelita, hi Apo Jesus, ya nanyag kalabayan na di ha luta. Hiyay Mesias, ya Cristo,
ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ya nangingalo
kantamo hên namipatalibatok ha kasalanan tamo."

4

In-arap hi apostol Pedro haka hi apostol Juan ha Sanedrin

1 Hên ampaghabi pon hi apostol Pedro haka hi apostol Juan ha kal-atan ya atsi
bayro ha Portiko* ni Arin Solomon ha Templo, ay main nilumatêng ya ungnoy pari
ya ampamaala ha Templo, kalamo lay kapitan lan ampamantay ha Templo, haka
ungnoy Saduseo, ya a ampaniwala ya biyayên oman ya hilay natsi. 2 Hadyay huluk
la kanlan loway apostol gawan an-itoro la kanlan tawo ya biniyay oman hi Apo
Jesus, haka habaytsi ay ampamaptêg ya mabiyay oman hilay natsi. 3 Kabay dinakêp
la hilay loway apostol, noa, gawan yabi yana, ay inhukul la hila pon hên angga ha
humonoy allo. 4 Êmbayro man, ay mal-at kanla ya nakagilam ha pamipamwang lan
apostol, ya naniwala kan Apo Jesus. Kabay nag-in liman libo (5,000) hilay nay lalaki
ya ampaniwala.
5 Hên humonoy allo, ay ni-tsi-tsipon ha Jerusalem hilay mánoron Kautuhan ni apo
Moises, hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, haka hilay kaatag pon ya ampamaala
ha Israelita. 6 Atsi êt bayro hi Anas, ya pinakapoon pari, haka hi Caifas, hi Juan, hi
Alejandro, haka hilay kaatag ya lalaki ya kamag-anak ni Anas. 7 In-arap hi apostol Pedro
haka hi apostol Juan ya ubat ha hukulan ta kinotang la hila ya wanla, "Hinoy nam-i
kamoyu hên kapangyarihan ta napabita yoy hata lalaki ya a ampakabita?"
8 Ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay naghabi hi apostol Pedro,
ya wana, "Anggalangên kon mangatoa ya main tungkulan ha bansa, haka hikaw ya
kaatag pon di ya main tungkulan, 9 no angkotangên yo kay hên tungkol ha kangêran ya
dinyag naên ha mihay lalaki ya ampaghakit, haka no ay-êmên yan nakabita, 10 ay dapat
mamwangan yo haka ya balang kapareho tamon Israelita ya habaytsi. Ya hata lalaki ay
ampakairêng amêhên di ha arapan yo hên ayn nanan hakit, gawan ha kapangyarihan
ni Apo Jesu-Cristo ya taga-Nazaret, ya impapatsi yo ha koros, ya biniyay oman ni Apo
Namalyari. 11 Hiyay in-alimbawa ha impahulat ni Apo Namalyari ya tungkol kanan
Mesias, ya Cristo, ya wanan hulat,

'Ya bato ya intapon yon mámipairêng hên bali, ay nag-in pinakamaalagáy bato ta êmên
mag-in napah-êy ya bali.'†

12 Ayn kaatag ha boon luta ya makapiligtas kantamo ha parusa ya ayn anggaan no alwan
hi Apo Jesu-Cristo, ya in-utoh ni Apo Namalyari."
13 Nipag-êpapah hilay ampamaala ha Templo ha kakhawan nakêm lan loway apostol,
hên namwangan la ya naaypan bat ya pinag-aralan la. Namwangan lay na, ya hila awud
ya kala-kalamo ni Apo Jesus. 14 Noa, ayn hilay nan mahabi ta angkahêlêk lay nay lalaki,

‡ **3:23** Deuteronomio 18:19. § **3:25** Genesis 22:18. * **4:1** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi. † **4:11** Awit 118:22.

ya ampakabitay na, ya nakairêng hên kalamo lan apostol. 15 Kabay pinaawah la hila pon
hilan apostol Pedro ha pami-tsi-tsipon lan Sanedrin, bayo pinihabian la no hinoy daygên
la. 16 "Hino" wanla, "ya daygên tamo kanlan habaytsi? A tamina maipuglaoh ya habaytsi
ya dinyag lay kapapaêpapah, ta hilay atsi di ha boon Jerusalem ay ampakamwang hên
dinyag la. 17 Ta êmên a lalon mibahwag ya habaytsi, ay bawalên tamo hilan maghabi
hên tungkol kan Jesus ha hinoman."
18 Kabay impabaêg hilan oman haka binawal hila, ya paan hila mamitoro o maghabi
man hên tungkol kan Apo Jesus. 19 Noa, hinabi lan apostol, "Hikaw ya manimbángan no
hinoy mangêd ha arapan ni Apo Namalyari, no humonol kay kamoyu, o no humonol
kay kan Apo Namalyari. 20 Ta a naên maipatgên ya pamipamwang hên nahêlêk haka
nagilam naên kan Apo Jesus." 21 Amêhên, lalo la hilan binawal biha hila imbuhan. A la
maihipan no ay-êmên la hilan maparusaan, ta kal-atan ya taga-Jerusalem ay ampagpuri
kan Apo Namalyari, gawan ha napabita lan apostol ya habaytoy lalaki, 22 ya maigit
apatapoy taon hên habayto.

Nanalangin hilay ampaniwala kan Apo Jesus ya dyanan hilan hêkaw nakêm

23 Hên naibuhan hilay loway apostol, ay nagtagloh hilay na ha kalamo lan ampani-
wala kan Apo Jesus, haka la impamwang ya hinabi kanla hên poon pari haka hilay
toa ya main tungkulan ha bansa. 24 Hên nagilam lay habayto, ay nipagpuri hila kan
Apo Namalyari, ya wanla, "Panginoon, hika ya nanyag hên langit, luta, dagat, haka ya
kaganawan ya atsi kanla! 25 Ya Espiritu mo ay namipahabi kan Arin David, ya ninuno
naên, ya naghuyo kamo, ya wana,
'Pata hadyay omot ulo lan alwan Israelita kan Apo Namalyari?
Awta ampangihip hilan ayn kapukatan ya kapareho kon Israelita?
26 Hilay ari ya ampamaala bayri ha luta, haka hilay kaatag ya ampamaala, ay ampi-
tsi-tsipon hên manalanghang kan Apo Namalyari haka ha tinalagá nan mag-in
Mesias, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.'‡
27 Muwang naên ya habaytoy impahabi mo kan Arin David hên hato, ay natupad. Ta
di ha Jerusalem, ay nagkamiha hilan Herodes Antipas, hi Poncio Pilato, hilay alwan
Israelita, haka hilay kapareho naên Israelita, hên patsên hi Apo Jesus, ya ayn hinon
kasalanan, ya nanyag kalabayan mo di ha luta, ya tinalagá mon mag-in Mesias, ya
Cristo. 28 Gawan makapangyarihan ka, ay dinyag lan bêngat ya mana minan tinalagá.
29 Haka amêhên, Panginoon, pansinên mo dayi ya habla la kannaên, haka pakhawên
moy nakêm naên, ha paghuyo naên kamo ha pamipamwang hên habi mo. 30 Dayi
ipahlêk moy kapangyarihan mo ta êmên kay makapaalíh hên hakit haka makadyag hên
kaatag pon ya kapapaêpapah, gawan kan Apo Jesus, ya ayn hinon kasalanan, ya nanyag
kalabayan mo di ha luta." 31 Pangayari lan nanalangin, ay nayêgyêg ya pinagtsiponan
la. Ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay hinumkaw ya nakêm lan
namipamwang hên habi na.

Ayn nay-imot hên bandi na ha miha ta miha

32 Hilay ampaniwala kan Apo Jesus ay nagkamiha hên kaihipan boy nakêm, haka ayn
kanla ya nay-imot hên bandi la ha miha ta miha. 33 Ha makhaw ya kapangyarihan hên
Espiritu ni Apo Namalyari ay impamwang lan apostol ya biniyay oman hi Panginoon
Jesus. Haka ya ayn kapantag ya ingalo na, ay atsi ha balang ampaniwala. 34-35 Ayn
kanlan nagkulang ha hinon kailangan, ta hilay main luta o bali, ay namihaliw hên
habayto, haka la indin kanlan apostol ya naablian la, bayo indin lan apostol kanlan
ampangailangan.
36 Êmbayro êt ya dinyag ni Jose ya taga-Chipre, ya mihay Levita ya kaapo-apoan ni
apo Levi§ Ya pamaêg lan apostol kana ay Bernabe, ya labay habiên mamahiglan nakêm.

‡ **4:26** Awit 2:1. § **4:36** Ya mihay anak ni apo Israel.

37 Main yan luta hi Bernabe ya inhaliw na, haka na indin kanlan apostol ya naablian na.

5

Hi Ananias haka hi Safira

1 Main miahawa ya nag langan Ananias haka Safira ya namihaliw hên luta la etaman.
2 Noa, pinagkamihaan lan miahawa ya a lan iubuh hên idin kanlan apostol, ya hatoy
naablian la ha luta la. Kabay kaatag bat hên naablian la ya gintan ni Ananias kanlan
apostol. 3 Noa, wani apostol Pedro kana, "Ananias, pata nagpatukso ka kan Satanas, hên
naglaram ka ha Espiritu ni Apo Namalyari hên nagbabaran indin moy boon naablian
yo? 4 Yarin alwan kamoyu ya habaytoy luta hên a yo pon inhaliw! Yarin alwa êt kamoyu
ya naablian yo! Pata pinagkamihaan yon maglaram hên indin yoy kabooan naablian? A
ka naglaram ha tawo, noa, naglaram ka kan Apo Namalyari!" 5 Pamakagilam ni Ananias
hên habayto, ay natsi ya. Hadyay nay pag-êpapah lan nakagilam ha nalyari kana. 6 Main
miyawhay bayro ya namipungguh hên bangkay na ta gintan hên in-ilbêng.
7 Pamakalabah hên tatloy oras, ay nilumatêng ya ahawa ni Ananias, ya hi Safira, ya
ayn kamuwang-muwang ha nalyari ha ahawa na. 8 Hinabi ni apostol Pedro kana, ya
wana, "Habiên mo kangko no hahatsin bat ya naablian yon miahawa ha luta yo."
"Awo, habain bat."
9 Kabay wani apostol Pedro kana, "Pata pinagkamihaan yon subukên ya Espiritu
nan Panginoon? Anlumatêng hilay nay-ilbêng hên bangkay hên ahawa mo, haka hilay
na êt ya manapwat hên bangkay mo hên mamilbêng." 10 Tampol yan natsi hi Safira.
Panhumwên lan miyawhay, ay nahêlêk lay nay bangkay na. Kabay in-ilbêng lay na êt
ya bangkay na ha dani hên pinay-ilbêngan lan ahawa na. 11 Hadyay limo lan patêl ha
Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon haka hadyay limo lan balang miha ya nakagilam hên
nalyari kan Ananias haka kan Safira.

Mal-at ya inalihan hakit gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari ya atsi kanlan apostol

12 Hên habayto ay mal-at ya inalihan hakit, haka mal-at ya kaatag ya kapapaêpapah
ya dinyag lan apostol ha kapangyarihan ni Apo Namalyari ha arapan lan kal-atan.
Angkapi-tsi-tsipon hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Templo, ha logal ya am-
baêgên Portiko* ni Arin Solomon. 13 Hilay a ampaniwala kana, ay a ampaidani kanla
ta malimo hila hên makilamo kanla. Êmbayro man, ay anggalangên lay ampaniwala
kan Apo Jesu-Cristo. 14 Noa, lalo hên anlum-at hilay kal-atan lalaki haka babayi ya
ampaniwala kan Panginoon. 15 Gawan ha mal-at ya kapapaêpapah ya andaygên lan
apostol, ay anhapwatan lan ayn hakit, ya ampipaghakit, ha pangkatuluyan la, hên gêtan
ha danin dann, ta êmên ha pamagdann ni apostol Pedro, ay maêtêban hila man hên
anino na ya kaatag kanla, ay maalíh ya hakit la. 16 Main êt kal-atan ya nilumatêng ya
naubat ha balayan ya nakapalibot ha Jerusalem. Anggêtan la hilay main hakit haka
hilay ampairapan hên nangarawak ya a angkahêlêk. Impaalíh ya hakit lan main hakit,
haka ya nangarawak ya a angkahêlêk ya ampamairap kanlan kaatag.

Ya pamairap kanlan apostol

17 Hadyay kahêm hên pinakapoon pari, haka hên kalamo nay panay Saduseo, ha
angkadyag lan apostol. 18 Kabay dinakêp la hilay apostol ta inhukul. 19 Noa, hên yabin
habayto, ay niloat hên mihay anghel hên Panginoon ya kabat hên hatoy hukulan, haka
na hila pinaawah ya apostol, ta wana kanla, 20 "Mamipamwang kaw kanlan atsi bayro
ha Templo hên tungkol ha bayon biyay ya an-idin ni Apo Namalyari." 21 Hinonol lan
apostol ya hinabi na, kabay hên dali alloy na, ay hinumwên hilay na ha Templo ta
nanoro.

---

* **5:12** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

Noa, a la muwang hên pinakapoon pari haka hilay kalamo na, ya nakaawah hilay nay apostol ha hukulan. Hên nilumatêng hila ha pagtsiponan la, ay impaalap la ya boon Sanedrin haka ya kaganawan toa ya main tungkulan ha bansa. Biha namiutoh hilan bantay ya kowên hilay apostol ha hukulan. 22 Noa, pamanlumatêng lan bantay ha hukulan, ay ayn hilay na bayro, kabay tampol hilan nag-orong ta inhumbung kanlan naka-tsipon ya wanla, 23 "Hên nilatêng kay ha hukulan, ay nakakabat ya, haka hilay bantay ay atsi bayro ha kabat. Noa, hên niloat naên ya habaytoy kabat, ay ayn hilay na bayro ya apostol!" 24 Hên nagilam lan poon lan ampamantay ha Templo, haka hilay poon pari ya habayto, ay a la makwan maihip no hino pon ya malyari. 25 Namakonkaynaman ay main nilumatêng ya namihumbung, ya hatoy impahukul la, ay atsi ha Templo hên ampanoro. 26 Kabay inalap la hilay apostol, hên kapitan lan bantay ha Templo hên kalamo na hilay bantay. Gintan lay apostol hên a la hila pinahakitan, ta malimo hilay bantay ya batoên hila hên antoroan lan apostol.

27 Paglatêng la bayro ha pagtsiponan lan Sanedrin, ay in-arap hilay apostol, ta kinotang na hila hên pinakapoon pari. 28 Wana kanla, "Impapakabawal naên kamoyu ya paan yoy nan itoro ya tungkol kan Jesus. Yan lalo yon intoro ya tungkol kana ha boon Jerusalem, haka ampalwahên yo pon êt hên hikay ya main kasalanan ha pangamatsi na!"

29 Noa, hinabi lan apostol Pedro, ya wanla, "Hi Apo Namalyarin bêngat ya dapat naên honolên, alwan tawo. 30 Hi Apo Namalyari, ya ansimbaên hên ninuno tamo, ay namabiyay oman kan Apo Jesus ya impapatsi yo ha koros. 31 Hi Apo Namalyari etaman ya namitag-ay kana hên mag-in Poon haka Mámiligtas tamon Israelita, ta êmên kitamo mapatawad ha kasalanan ya ampaghêhêan haka antalibatokan tamo. 32 Ampaptêgan naên, haka ampaptêgan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya an-ipahapat na kanlan anhumonol kana, ya habaytsi ya nalyari kan Apo Jesus."

33 Pamakagilam lan ampamaala hên habayto, ay hadyay tulaw la, haka labay la hilay nan patsên ya apostol. 34 Noa, nirêng ya mihay Pariseo, ya kalamo hên Sanedrin ya nag langan Gamaliel, ya mihay mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya anggalangên hên kal-atan. In-utoh na, ya iawah hila pon ya apostol ha pami-tsi-tsipon la. 35 Bayo wana kanlan naka-tsipon, "Kapareho kon Israelita, pakaihipên yo pon mangêd ya daygên yo kanlan habaytsi. 36 Hên hato ay main êt êmên di ya nalyari. Hi Teudas ya nagbabara hên mihay makhaw ya ampamaala, ay nakahagyat hên apat a gatoh ya lalaki ya nakilamo kana. Noa, a nadyag ya labay nan daygên, ta hên napatsi ya, ay nangapi-hihiyay hila tanay habaytoy kalamo na. 37 Pangayarin habayto, ay êmbayro êt ya nalyari kan Judas, ya mihay taga-probinsyan Galilea, hên haton panaon hên pamamayad hên buwih. Nakahagyat ya êt hên kal-atan lalaki. Hên napatsi ya, ay nangapi-hihiyay etaman hilay nahagyat na. 38 Kabay ampakihabi ko kamoyu amêhên, ya paan yo hilan pakiêmênan hilay habaytsi. Paulayan hila tana, ta no habaytsi ya andaygên la, ay ubat bêngat kanla, ay ayn hilan madyag. 39 Noa, no ubat kan Apo Namalyari ya andaygên la, ay a yo hila mapatunggên. Ta kayno lumtaw kaw hên anhumalanghang kana!" Habayto ya imbilin ni apo Gamaliel kanla.

Kabay hinonol lan naka-tsipon ya aral na. 40 Pinahowên la hilan oman ya apostol. Impalatiko hila haka binawal la hilan manoro hên tungkol kan Apo Jesus. Pangayari, ay imbuhan la hila. 41 Nag-alíh hilay apostol ha arapan Sanedrin. Hadyay kahiglaan la gawan intad hila ni Apo Namalyari hên hêpat hên mipakarêng-êy gawan ha pamanhumonol la kan Apo Jesus. 42 Allo-allo ay inhundo lay pamanoro haka pamipamwang ha Templo angga ha binali-bali, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ya an-êngganan la.

6

Ya pamili ha pitoy mamaala ha pamiarasyon

1 Hên panaon hên habayto, kaban anlum-at hilay ampaniwala kan Apo Jesus, ay
main kanla ya ampaghabin Griego, ya ampagreklamo kanlan kapareho lan Israelita ya
ampaniwala kan Apo Jesus, ya ampaghabin Hebreo. Panhabiên la ya angkapaulayan
hilay babayin Griego ya ayn nanan ahawa, ha pami-arasyon ha pan-allo-allo lan
pamangailangan. 2 Kabay impa-tsipon lan labinloway apostol ya kaganawan lan
ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ta wanla, "Alwan mangêd hên mamaala kay ha rasyon
ta mapaulayan naên ya pamipamwang hên Habi ni Apo Namalyari. 3 Kabay patêl,
mamili kaw na ha kalamo yo hên pitoy lalaki, ya muwang yoy nay mangêd ya ugali,
ya main kagalingan, haka panay ampamiyay ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo
Namalyari. Idin naên kanla ya tungkulan hên mami-arasyon. 4 Hikay etaman, ay
maiubuh naên bayto ya ihip naên ha panalangin haka ha pamipamwang hên Habi ni
Apo Namalyari."

5 Nalabayan lan naka-tsipon ya hinabi lan apostol, kabay namili hilay na. Ya miha
ya pinili la ay hi Esteban. Nananiêh ya paniwala na haka atsi kana ya kapangyarihan
nan Espiritu ni Apo Namalyari. Pinili la etaman hilan Felipe, Procoro, Nicanor, Timon,
Parmenas, haka hi Nicolas. Hi Nicolas ya taga-Antioquia, ay mihay alwan Israelita,
noa, anhumonol yay na ha paniwala lan Israelita, haka ampaniwala ya etaman ya hi
Apo Jesus ay habaytoy impangakon Mámiligtas. 6 In-arap lay hatoy pitoy pinili la kanlan
apostol. Impalunto lan apostol ya gamêt la kanla ta inhalangin la hila.

7 Kabay lalon nipamwang ya habi ni Apo Namalyari, hên angga ha panlulum-at hilay
ampaniwala kan Apo Jesus ha Jerusalem. Mal-at etaman ya pari ya naniwala.

Ya pandakêp kan Esteban

8 Atsi kan Esteban ya kapangyarihan haka ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namal-
yari. Namaalíh yan hakit lan kal-atan haka nanyag ya êt hên kaatag ya kapapaêpapah ha
ikakangêd lan atsi bayro. 9 Noa, pinakihubakan la yan ungnoy kalamo la ha ambaêgên
Sinagoga lan Ipoh ya Imbuhan. Habaytsi ya sinagoga ay angkaboo hên Israelita ya
taga-Cirene, taga-Alejandria, taga-probinsyan Cilicia, haka taga-Asia. 10 Noa, a la ya
mahambut ha pamakibat, gawan ha kagalingan pamaghabi na ya ubat ha Espiritu
ni Apo Namalyari. 11 Kabay hên ayn makamwang, ay inamuyot lay ungnoy lalaki ya
maghabin kalaraman. Habaytsi ya impahabi la kanla, "Nagilam naên ya hinabi ni
Esteban ya pamanira ha Kautuhan ni apo Moises haka kan Apo Namalyari!" 12 Ya hinabi
la ay nakapahuluk kanlan toa ya main tungkulan ha bansa, kanlan mánoron Kautuhan
ni apo Moises, haka kanlan kal-atan ya atsi bayro. Kabay dinakêp la hi Esteban,
haka la ya in-arap ha Sanedrin. 13 Namiarap hila etaman hên naghabin kalaraman
ya halanghang kan Esteban ya wanla, "Hata lalaki, ay ayn têgên ha pamaghabi hên
halanghang ha Templo ni Apo Namalyari haka ha Kautuhan ni apo Moises. 14 Nagilam
naên êt ya hinabi na ya agwatên kano ni Jesus ya taga-Nazaret, ya habaytsi ya Templo,
haka omanên na kano ya ugali ya impahonol kantamo ni apo Moises!" 15 Hilay
kaganawan kalamo hên Sanedrin ay namakahêlêk kan Esteban, haka la nahêlêk ya lupa
na, ya nanad lupa hên mihay anghel ni Apo Namalyari.

7

Ya hinabi ni Esteban ha arapan Sanedrin

1 Kinotang nan pinakapoon pari hi Esteban, no pêtêg ya habaytoy imbara kana.

2 Hinabi ni Esteban, ya wana, "Hikaw ya patêl ko haka matoa ko, pakagilamên yo ya
anhabiên ko. Hên haton a ya pon ampaidi ha balayan hên Haran, hên idi ya pon ha
Mesopotamia, hi apo Abraham, ya ninuno tamo, ay nagpahlêk kana, hi Apo Namalyari

ya ayn kapantag ha kapangyarihan, kangêran haka kahampatan. 3 Wana kan apo
Abraham, ‘Mag-alíh ka bayri ha luta mo. Ibalag moy kamag-anak mo ta lakwên moy
logal ya itoro ko kamo.’
4 “Kabay immalíh hi apo Abraham bayro ha luta na ha bansan Caldeo ta napaidi ya
ha Haran. Hên pangamatsi hên tatang na, ay in-álih na ya ni Apo Namalyari bayri ha
lutan Canaan ya andyanan tamo amêhên. 5 Êmbayro man, ay a na ya pon dinyanan
hên nanawa man ya hukat hên luta bayri. Noa, impangako kana ni Apo Namalyari, ya
habaytsi ya lutan Canaan, ay idin kana, haka ha mag-in kaapo-apoan na. Hên nangako
hi Apo Namalyari hên habayto, ay ayn ya pon anak hi apo Abraham. 6 Êmbayri ya hinabi
ni Apo Namalyari kana, ‘Hilay mag-in kaapo-apoan mo ay paidi ha kaatag ya bansa.
Daygên hilan ipoh bayro, haka hila pairapan ha apat a gatoh ya taon. 7 Noa, parusaan
ko hilay mamaipoh kanla. Panga-ubat kanan habayto, ay mag-alíh hila bayro, ya mag-
in kaapo-apoan mo, ta bayri la kon simbaên.’ Êmbayroy hinabi ni Apo Namalyari kan
apo Abraham. 8 Haka in-utoh na ya êt hên dapat tuliên ya mag-in kaapo-apoan na ya
palatandaan hên kahundoan na kanla. Kabay hên in-anak hi apo Isaac, hên nakalabah
ya waloy allo ay tinuli na yay na ni apo Abraham. Êmbayro êt ya dinyag ni apo Isaac kan
apo Jacob, ya anak na. Hi apo Jacob, ya ambaêgên hên apo Israel etaman, ay êmbayro êt
ya dinyag na ha labinloway anak na, ya ninuno tamo.
9 “Noa, hi apo Jose, ya miha kanlan labinloway anak ni apo Jacob, ay kinahêman
lan kaka na. Kabay inhaliw la ya hên mag-in ipoh ha bansan Egipto. Noa, a na
yan pinaulayan ni Apo Namalyari, 10 ta pinataniêh na ya ha kaganawan kairapan ya
dinanan na. Dinyanan na yan kamwangan hên makilamo, haka kagalingan hên umarap
kanan Faraon, ya ari, ya pinakapoon hên bansan Egipto. Kabay dinyanan na yan
Faraon hên tungkulan hên mag-in gobernador ha boon bansan Egipto haka mamaala
ha kaganawan ya atsi ha bali ni Faraon.
11 “Hên gobernador* yay na hi Jose hên pitoy taon, ay ayn nanan tumubo ha ka-
ganawan tanaman gawan a nanguran ha pitoy taon ha bansan Egipto haka ha bansan
Canaan. Kabay nadanasan lay hadyay kairapan. Ayn hilay nan mapangwaan hên
maêkan ya hilay ninuno tamo ha Canaan. 12 Hên namwangan ni apo Jacob† ya main
awud hên mahaliw ya trigo ha bansan Egipto, ay in-utoh na hilay anak na hên manaliw.
Habaytoy unan pammako la bayro, ay a la ya nabalayan hi apo Jose. 13 Ha ikalwan oman
hên pammako la bayro, ay nagpabalay hi apo Jose kanla. Kabay namwangan hên Faraon
ya tungkol ha mipapatêl haka ya toa ni apo Jose. 14 Kabay impauli ni apo Jose ya tatang
na, hi apo Jacob, haka hilay kaganawan kamag-anak na, ya pitumpo boy limay katawo.
15 Haka nanugêl hi apo Jacob ha bansan Egipto hên angga ha natsi ya. Hilay maának na
ya ninuno tamo ay natsi bayro etaman. 16 Ya bangkay la ay in-uli di ha luta tamo ta in-
ilbêng ha Siquem ha pay-ilbêngan, ya hinaliw ni apo Abraham hên hato ha maának ni
Hamor.
17 “Hên marani yay na ya panaon hên panupad ni Apo Namalyari ha pangako na kan
apo Abraham ya idin kanlan mag-in kaapo-apoan na ya lutan Canaan, ay kal-atan lay
nan ninuno tamo ha Egipto. 18 Ya bayon ari ha Egipto hên habaytoy panaon ay a na
muwang‡ ya tungkol kan apo Jose. 19 Inutakan haka pinairapan nay ninuno tamo ha
pamatoluk na, ya itapon lay bingot ta êmên hila matsi. 20 Hên panaon hên habayto ay
in-anak hi apo Moises, ya mihay anak ya bapan mahampat. Hinayhay la ya pon, hên
toa na, ha bali la, hên tatloy buwan, 21 bayo hên in-awah la ya, ay main babayi bayro
ya nangwa kana. Hiyay anak hên habaytoy ari. Intad na ya hi apo Moises hên mantêg

* **7:11** Indin ni Apo Namalyari kan apo Jose ya kagalingan hên mamahinêp hên kal-atan trigo ha pitoy taon hên katsighaw ha Egipto. † **7:12** Genesis 42-50. ‡ **7:18** Gawan nakalabah ya apat a gatoh ya taon hên gintan la hi apo Jose ha Egipto.

nan anak. 22 Tinoroan la hi apo Moises ha kamwangan lan taga-Egipto ya manga-talino kabay hiyay nag-in magaling ha pamaghabi haka magaling ha kaganawan dyag.

23 "Hên apatapoy taon nay na ni apo Moises, ay naihipan nan hirawên hilay kapareho nan Israelita, ta hêlkên na no hinoy nay angkalyari kanla. 24 Hên atsi yay na bayro, ay nahêlêk na ya mihay kapareho na ya ampairapan hên mihay Egipcio. Hinawpan§ nay kapareho na, haka ha pamihigantsi na hên kapareho na, ay pinatsi nay hatoy Egipcio. 25 Êndat na no angkaintindihan lan kapareho na ya hiyay pinili ni Apo Namalyari hên mamibuhan kanla ha pangaipoh la. Noa, a la naintindihan. 26 Hên humonoy allo, ay nahêlêk nay loway kapareho na ya ampihuhubakan. Labay na dayi ya makiúmang hila, kabay wana, 'Patêl, awta ampihuhubak kaw ya parehon Israelita?' 27 Noa, intolak hi apo Moises hên hatoy namahakit ha kapareho na, ta wana, 'Yarin main kan tungkulan hên mamaala haka manlingon kannaên! 28 Labay mo kon patsên hên nanad ha pamatsi mo naapon kanan Egipcio!' 29 Hên pamakagilam ni apo Moises hên habi na, ay nuwayu yan nagtago hên nanugêl ha logal ya ambaêgên Madian. Bayro yan nakapag-ahawa haka nakapag-anak hên loway lalaki.

30 "Pangalabah hên apatapo ya taon, ay nagpahlêk kan apo Moises ya mihay anghel ni Apo Namalyari ha dani hên Tawgtug Sinai ha kabalah-balahan, ha mihay naaypa ya poon kayo ya andungkêt. 31 Nag-êpapah hi apo Moises ha nahêlêk na. Kaban ampaidani ya ta puliahên na ya, ay nagilam nay habi hên Panginoon, ya wana, 32 'Hiko hi Apo Namalyari ya ansimbaên lan ninuno mo, ya hilan Abraham, Isaac haka Jacob.' Namêgpêg hi apo Moises gawan limo na, haka malimo yan manlêk. 33 Hinabi nay na êt hên Panginoon kana, ya wana, 'Alihên moy panlatop hên bitsih mo ta luta ko ya habaytsi. 34 Angkahêlêk ko ya hadyay pamairap kanlan pinili ko, ya atsi bayro ha Egipto. Angkagilaman koy pamakiingalo la kangko. Kabay atsi ko bayri hên ibuhan hila. Mako ka di, ta paorongên kata ha Egipto.' " Habayto ya hinabi ni Apo Namalyari.

35 Inhundo ni Esteban ya pamaghabi na, ya wana, "Hi apo Moises ay a tinanggap hên kapareho na hên hinabi la, ya wanla kana, 'Yarin main kan tungkulan hên mamaala haka manlingon kaso naên!' Yan hiya êt ya in-utoh ni Apo Namalyari hên mamaala haka mamibuhan kanla ha hawop hên anghel, ya nagpahlêk kana ha naaypa ya poon kayoy andungkêt. 36 Hiya êt ya namaala kanlan kapareho na, ha pag-alíh la ha Egipto ha pamanyag hên kal-atan ya kapapaêpapah bayro ha Egipto, ha Dagat ya nag langan Naorit haka ha apatapo ya taon la ha kabalah-balahan. 37 Hiya êt hi apo Moises ya nag-habi ha kapareho na, ya wana, 'Hi Apo Namalyari ya mamili hên mihay kapareho tamon Israelita hên mag-in propeta na, hên nanad kangko.' 38 Hiya êt, hi apo Moises, ya kalamo hên ninuno tamo hên nagtsipon hila ha kabalah-balahan, ya kinahabi hên anghel ha Tawgtug Sinai, ha kabalah-balahan, hên indin kana ya habi ni Apo Namalyari ya ampam-in biyay ya in-intsilga na kantamon kaapo-apoan na.

39 "Noa, a la ya hinonol hên ninuno tamo. A la ya tinanggap, ta labay lay na êt hên mag-orong ha Egipto. 40 Hên nabuyotan hi apo Moises bayro ha Tawgtug Sinai, ay kinahabi la ya kaka na, hi Aaron, ya panyag na hilan diyos-diyosan ya mamaala kanla gawan a la muwang no hinoy nalyari kan apo Moises ya nantan kanla hên ubat ha Egipto. 41 Kabay nanyag hilan rebulto hên alwan pêtêg ya diyos ya kalupan biseron baka. Pangayari ay nipamatsi hilan ayop ta in-arap la bayro ha rebulto. Nagkaluto hila haka nagpakahigla hila bayro hên nagsimba ha arapan hên habaytoy rebulto ya bat lan dinyag. 42 Gawan bayro, ay tinalibatokan hila ni Apo Namalyari haka na hila pinaulayan hên magsimba ha allo, buwan haka bêtêwên. Bayron natupad* ya impahulat ni Apo Namalyari ha mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,

§ **7:24** Exodo 2:12. * **7:42** Amos 5:25-27.

‘Hikaw ya Israelita, alwan hiko ya pinamatsi yo hên ayop ha apatapo ya taon hên atsi
kaw ha kabalah-balahan!
43 Ya ampigêgêtan yo ay tolda nan alwan pêtêg hên diyos ya nag langan Moloc,
haka ya bêbêtêwênan nan diyos-diyosan Renfan.
Yabay ya indukit yo ha kayo haka ansimbaên yo.
Kabay paalihên kataw di ta ipalako kataw ha kapatsi yo ha marayo pon ha balayan
Babilonia.’ ”
44 Inhundo ni Esteban ya pamaghabi na, ya wana, “Kala-kalamo lan ninuno tamo ha
kabalah-balahan ya Toldan Tsipan ni Apo Namalyari, ya pagsimbaan la kana. Habaytoy
palatandaan kanlan ninuno tamo ya a na hila paulayan. Ha panyag lan habaytoy
Toldan Tsipan, ay tinoto lay impahlêk ni Apo Namalyari kan apo Moises. 45 Hên natsi
hi apo Moises, ta hi apo Josue ya namaala kanlan ninuno tamo, ay gintan lay Toldan
Tsipan ni Apo Namalyari di ha Canaan, hên nanugêl hila di, hên panga-ubat lan impaalíh
ni Apo Namalyari ya manan ampipaidi bayri. Atsi ya pon di ya habaytoy Toldan Tsipan
ni Apo Namalyari, ya pagsimbaan la kana, hên panaon ni Arin David. 46 Hi Arin David
ay iningalwan ni Apo Namalyari haka kinotang na kan Apo Namalyari no malyari yan
mangipairêng† hên paidyanan na, ya mapagsimbaan kana, hên ninuno tamon kaapo-
apoan ni apo Jacob. 47 Yan ya anak ni Arin David, hi Arin Solomon ya nakapipairêng
hên habayto.
48 “Noa, hi Apo Namalyari, ya ayn kapantag, ay a ya ampaidi ha bali ya dyag hên tawo,
ta êmên di ya hinulat ni Propeta Isaias, ya wanan hulat,
49 ‘Wanan Panginoon, “Ampamaala ko ha langit haka ha luta.
Kabay panyag yo ko man hên bali, ay a ya maipareho ha ampaidyanan ko,
50 gawan ha hiko ya nanyag hên kaganawan.” ’ ”‡
51 Inhundo ni Esteban ya pamaghabi na, ya wana, “Kakakdêyan ulo yo! Angga amêhên
ay nanad kaw kanlan a ampanonol kan Apo Namalyari, ta a yo labay gilamên ya habi
na. Nanad kaw hên ninuno yo, ya a hinumonol ha kalabayan hên Espiritu ni Apo
Namalyari. 52 Hilay mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ay naubuh
hên pinairapan lan ninuno yo! Pinatsi lay in-utoh na ya namipapêt ha pamanlumatêng
di hên Mesias, ya Cristo, ya impulong yo bayo impapatsi yo. 53 Hikaw pon êt ya
nananggap hên Kautuhan ni Apo Namalyari ya indin lan anghel kanlan ninuno tamo,
bayo a yo ya hinonol.”

Pinagbabato la hi Esteban angga ha hiyay natsi

54 Pamakagilam lan ampamaala ha hinabi ni Esteban, ay hadyay tulaw la. 55 Noa,
atsi kan Esteban ya kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. Naningla ya ha
langit haka nahêlêk nay kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari ya ayn kapantag.
Nahêlêk na êt hi Apo Jesus ya nakairêng ha dapit panabtab ni Apo Namalyari. 56 Kabay
wana, “Awkêh! Hêlkên yo! Nakaloat ya langit haka nakairêng ya ha dapit panabtab ni
Apo Namalyari ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo!”
57 Tinagpênan lay têkk la ta êndat la no andêmêhên na hi Apo Namalyari. Nipan-angaw
hila gawan huluk la, haka piniaagnan la yan dinawhong hi Esteban. 58 Pinigogoluyan
la yan paawah ha balayan Jerusalem ta pinagbabato la ya. Hilay tistigos ya naghabin
kalaraman ya halanghang kan Esteban, ay namibalag hên takop lay pangkêbêl ha bitsih
hên mihay lalaki ya nag langan Saulo. 59 Kaban ampibabatoan la ya, ay ampanalangin
ya, hi Esteban, ya wana, “Panginoon Jesus, ipaulay kina kamo ya kaêlwa ko.” 60 Nandoko
ya bayo ya nan-angaw hên hadyay hêkaw, ya wana, “Panginoon, patawarên mo hila di
ha dinyag la kangko.” Natsi yay na bayto.

† **7:46** Awit 132:2-5. ‡ **7:50** Isaias 66:1-2.

8

1 Hinumigla hi Saulo ha pamatsi la kan Esteban.

Ampairapan ni Saulo hilay ampaniwala kan Apo Jesus

Paubat ha allon habayton pinatsi hi Esteban, ay pinairapan hilay patêl ha Panginoon
ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem. Kabay nanga-pitatayak hila ha probinsyan Judea
haka ha probinsyan Samaria. Hilay labinloway apostol tana ya nabalag ha Jerusalem.
2 Ya bangkay ni Esteban etaman, ay in-ilbêng hên kayêngênan lan mangangêd, ya
mapanhumonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari.
3 Noa, hi Saulo ay ampakikwanan na hilan pairapan haka ubuhên na hila dayi hên
patsên hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ta anhowên-howênên na hila ha
binali-bali, ta hinoman ya mahêlêk na kanlan anhumonol kan Apo Jesus, mag-in lalaki
o babayi, ay andakpên na hilan angguluyên hên gêtan ha hukulan.

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ay intoro ha probinsyan Samaria

4 Hilay ampaniwala kan Apo Jesus etaman, ay nanga-pitatayak, haka ay idi hila
man hên milatêng, ay an-ipamwang lay Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo.
5 Hi apostol Felipe ay nilumohan ha mihay mahlay ya balayan ya angkasakopan hên
Samaria ta impamwang na kanlan atsi bayro ya tungkol kanan Mesias, ya Cristo, ya
impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. 6 Hên nagilam la ya
panoro ni apostol Felipe, haka angkahêlêk lay kapapaêpapah ya andaygên na, ay ginilam
lan mangêd ya an-itoro na. 7 Mal-at ya nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha
kaatag, ya nipan-angaw hên inumalih hila hên ampaalihên na hila ni apostol Felipe. Kal-
atan ya a maigalaw ya lawini, haka kal-atan ya pilay, ya nangaba-tsikwad ya bitsih, ay
ampakabitay na. 8 Kabay hadyay higla lan ampaidi bayro ha balayan hên Samaria.
9 Noa, main mihay lalaki ya nag langan Simon, ya ampaidi bayro, ya am-
paghalumangka paubat hên hato pon. Kabay hilay taga-Samaria ay ampag-êpapah
kana. An-ipaglambung na ya hiyay mihay makhaw ya ampamaala. 10 Anggilamên la
yan kaganawan taga-Samaria, hilay mangabandi haka hilay mangairap. Ya panabêt
la kan Simon, ay hiyay Kapangyarihan hên mihay diyos, ya ambaêgên lan Makhaw.
11 Ampaniwal-an la ya gawan nabuyot yay nan ampaghalumangka haka nabuyot hilay
nan ampag-êpapah ha andaygên na. 12 Noa, hên naniwala hila ha impamwang kanla
ni apostol Felipe ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, haka ya Mangêd ya
Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya Mesias, ay nagpabawtismo hilay lalaki haka
babayi ha langan ni Apo Jesu-Cristo. 13 Hi Simon ay naniwala etaman, haka panga-
ubat na hên binawtismoan, ay nakilako ya kan apostol Felipe haka ampag-êpapah ya
ha kapapaêpapah ya andaygên ni apostol Felipe.
14 Hên nagilam lan apostol ha Jerusalem, ya ampaniwala hilay nay taga-Samaria ha
habi ni Apo Namalyari ya intoro ni apostol Felipe, ay in-utoh la hi apostol Pedro haka
hi apostol Juan bayro. 15 Paglatêng lan apostol Pedro ay impanalangin la hila bayro ya
naniwala kan Apo Jesus ta êmên humapat kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari. 16 Dinyag
lay habayto gawan ya Espiritu ni Apo Namalyari ay a pon hinumapat kanlan taga-
Samaria, ta binawtismoan hilan bat ha langan ni Panginoon Jesus. 17 Impalunto lan
apostol Pedro ya gamêt la kanlan nipaniwala kan Apo Jesus, biha hinumapat kanla ya
Espiritu ni Apo Namalyari.
18 Hên nahêlêk ni Simon ya kapapaêpapah ya dyag hên Espiritu ni Apo Namalyari
ya hinumapat ha pinayluntoan lan gamêt lan apostol, ay in-amlog na kanlan apostol
ya pera, 19 ya wana, “Dyanan yo ko etaman hên kapangyarihan, ta êmên hinoman ya
paluntoan kon gamêt ay mahapatan hên Espiritu ni Apo Namalyari.”
20 Noa, hinabi kana ni apostol Pedro, ya wana, “Hika haka ya pera mo ay mipalako
ha impiyerno gawan êndat mon mahaliw moy an-idigalo ni Apo Namalyari. 21 A na ka

dinyanan tungkulan ni Apo Namalyari hên kilamo ha panoro naên gawan alwan usto ya nakêm mo ha arapan na. 22 Paghêhêan haka talibatokan minay pamanyag karawakan,
haka ka makiingalon manalangin ha Panginoon ya dayi ay patawarên ka ha karawakan
ya an-ihipên mo. 23 Ta angkahêlêk ko ya gawan hadyay kahêm mo ay anhumahakit ya
nakêm mo, haka a ka makaalíh ha pangaipoh mo ha pamanyag kasalanan."
24 Hinabi ni Simon kanlan apostol Pedro, ya wana, "Ampakihabi ko awud kamoyu ya
ihalangin yo ko ha Panginoon, ta êmên ko a maranasan ya hatoy hinabi yo kangko!"
25 Pangayari lan nanoro hên Mangangêd ya Habi ya nagilam la kan Panginoon Jesus,
haka namaptêg ha nahêlêk la hên hiyay kalamo la, ay nag-orong hila ha Jerusalem hi
apostol Pedro haka hi apostol Juan. Ha pag-orong la ay an-ipamwang lay Mangêd ya
Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ha kal-atan baryo ha probinsyan Samaria.

Hi apostol Felipe haka ya mihay taga-Etiopia

26 Hi Felipe etaman, ay main mihay anghel hên Panginoon ya naghabi kana, ya wana,
"Tampol kan magtagloh ha dapit timog ha dann ha kabalah-balahan ya angkaubat ha
Jerusalem ha palako ha balayan Gaza." 27 Tampol yan nammita hi Felipe. Kaban atsi
ya ha dann, ay nahêlêk nay mihay pinagtsiwal-an hên poon lan bansan Etiopia, ya
reyna o Candace. Habaytoy pinagtsiwal-an, ay ampamaala ha kaganawan pibandian
nan habaytoy reyna. Angkaubat ya ha Jerusalem ta nagsimba ya kan Apo Namalyari.
28 Pauli yay na hên habayto hên nakahakay ha kalesa. Ambahaên nay habi ni Apo
Namalyari ya inhulat ni Propeta Isaias, ya mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana
ni Apo Namalyari. 29 Hinabi nan Espiritu ni Apo Namalyari kan apostol Felipe, ya
wana, "Pakarani ka ha anhakyan nan habain haka makipantag ka kana." 30 Nuwayun
nagpakarani hi apostol Felipe haka ya nanggilam hên inhulat ni Propeta Isaias, ya
ambahaên hên hatoy pinagtsiwal-an. Kinotang na ya, "Angkaintindihan moy habain
ya ambahaên mo?"
31 Wanan pinatsiwal-an, "Ay-êmên kon maintindihan ya habaytsi no ayn mamipamu-
lah kangko?" Hinagyat na hi apostol Felipe hên mikno ha dani na. 32 Habaytoy Kahula-
tan ya ambahaên na ay impahulat* ni Apo Namalyari kanan mihay mámipamwang na ya
hi Propeta Isaias. Êmên ya di:
"Hiyay nanad tupa ya anggêtan ha paypatsan,
nanad ya êt hên biseron tupa ya ayn labak kaban an-orogan.
Pinaulayan na hila.
33 Hiyay minusmus haka impakarêng-êy. Intad la yan ayn karapatan.
Ayn yan kaapo-apoan,
ta pinaipêk lay biyay na di ha luta."
34 Hinabi nan pinatsiwal-an kan apostol Felipe, ya wana, "Ipalinaw mo raw kangko
no hinoy an-ungkatên nan mámipamwang ni Apo Namalyari, ha binasa ko, ya sarili na, o
kaatag?" 35 Impalinaw ni apostol Felipe, ya tungkol kan Apo Jesus ya habayto. Ya hiyay
Mámiligtas ya an-êngganan la, ya nilumatêng. Biha impalinaw na êt kana ya kaatag pon ya
tungkol ha Mangêd ya Habi. 36 Ha pamammita la ay nilatêng hila ha mihay logal ya nag
lanêm. Kabay wanan pinatsiwal-an, "Main lanêm di. Malyari mikinan bawtismoan?"
37 (Hinabi kana ni apostol Felipe, ya wana, "Malyari, no ampaniwala kan boon nakêm."
Naghabi ya etaman, "Ampaniwala ko ya hi Apo Jesu-Cristo ay anak ni Apo Namalyari.")
38 Pinatêgên nan pinatsiwal-an ya kalesa, ta nunaoy hila hên nilumohan ha lanêm,
ta binawtismoan na ya ni apostol Felipe. 39 Pag-alíh la ha lanêm, ay kingwa hi apostol
Felipe hên Espiritu ni Apo Namalyari. Paubat hên habayto ay a yay na nahêlêk hên hatoy
pinatsiwal-an. Êmbayro man, ay inhundoy nay pamammita na hên hadyay higla. 40 Hi
apostol Felipe etaman, ay namwangan na ya hiyay gintan hên Espiritu ni Apo Namalyari

* **8:32** Isaias 53:7-8.

ha balayan Azoto. Paubat bayro ay impamwang nay Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ha balang balayan ya angkadanan na, angga ha niabot ya ha balayan Cesarea.

9

Hên naniwala hi Saulo kan Apo Jesu-Cristo (Dyag 22:6-16; 26:12-18; Galacia 1:11-17)

1 Kanan habayto, ay pan-ihundo ni Saulo ya pamalimo haka pamatsi na kanlan ampaniwala ha Panginoon. Dinumani ya ha pinakapoon pari, 2 ta nakikwa yan kahulatan ya main yan tungkulan hên humwên ha hinoman ya sinagoga ha balayan Damasco, ta êmên na hila dakpên hên gapohên, hên gêtan ha Jerusalem ya hilay ampaniwala ha toro ni Panginoon Jesu-Cristo, mag-in lalaki o babayi.

3 Ha pammita na, hên narani yay na ha Damasco, ay namakonkaynaman, ay main kapahilêw ya ubat ha langit ya nakapalibot kana. 4 Nihubhub ya ha luta, biha main yan nagilam ya naghabi kana, ya wana, "Saulo, Saulo! Awta ampairapan mo ko?"

5 Kabay nangotang etaman hi Saulo, "Hino ka, Panginoon?"

"Hiko hi Jesus, ya ampairapan mo." wanan habi. 6 "Mirêng ka haka pakha ka ha balayan Damasco, ta habiên la kamo bayro ya dapat mon daygên."

7 Nakatsigag hilay kalamo ni Saulo. Nagilam lay habi noa, ayn hilan mahêlêk. 8 Nirêng hi Saulo, haka immukat nay mata na, noa, a yay nan makahêlêk. Kabay inakay la ya tana hên palako ha Damasco. 9 Tatloy allo yan a ampakahêlêk. A ya êt nangan haka ninêm.

10 Bayro ha Damasco ay main mihay ampaniwala kan Apo Jesus ya nag langan Ananias. Kinahabi yan Panginoon ha pahalumata, ya wana, "Ananias!"

Kabay naghabi hi Ananias, ya wana, "Hino awud ya habayto Panginoon?"

11 Wanan Panginoon kan Ananias, "Magtagloh ka ha bali ni Judas, bayro ha dann ya ambaêgên lan Matoynung, ta ikotang mo ya mihay lalaki ya taga-Tarso. Ya langan na ay Saulo, hiyay ampanalangin amêhên. 12 Ha mihay pahalumata, ay nahêlêk na ka hên anhumwên ha ampaidyanan na bayo impalunto moy gamêt mo kana ta êmên ya makahêlêk."

13 Noa, hinabi ni Ananias, ya wana, "Panginoon, mal-at ya namihumbung kangko hên tungkol kanan habain, haka tungkol ha pamarusa na kanlan ampaniwala kamo ha Jerusalem. 14 Haka atsi ya di ha Damasco hên main tungkulan ya naubat kanlan ampamaala kanlan pari hên dakpên na hilay ampagsimba kamo." Habaytoy hinabi ni Ananias.

15 Noa, wanan Panginoon kana, "Êmbayro man, ay lakwên mo ya, ta hiya ya pinili ko hên mamipamwang hên tungkol kangko, kanlan alwan Israelita haka kanlan poon la, haka kamoyun Israelita. 16 Hikoy mamipamwang kana hên kal-atan ya kairapan ya dapat nan têêhên ta êmên maipamwang ya tungkol kangko."

17 Kabay nammita yay na hi Ananias ta hinumwên ya ha andyanan ni Saulo. Impalunto nay gamêt na kana ta wana kan Saulo, "Patêl, in-utoh na ko ni Panginoon Jesus, ya nagpahlêk kamo ha dann hên palako ka bayri. In-utoh na ko bayri ta êmên ka makahêlêk oman, haka ka mahapatan hên Epiritu ni Apo Namalyari hên main kapangyarihan." 18 Namakonkaynaman ay main natata ya nanad hikhik hên kênan lanêm ya naubat ha mata ni Saulo, haka yay na nakahêlêk. Nirêng yay na, ta tampol yay nan nagpabawtismo. 19 Pangayari, ay nangan yay na haka nag-orong ya hêkaw na.

Ya paypamwang ni Saulo ha Damasco

Nanugêl ya bayro ha Damasco hi Saulo hên ungnoy allo kanlan ampaniwala kan Apo Jesus. 20 Tampol nan impamwang ha mal-at ya sinagoga, ya hi Apo Jesus, ay Anak ni Apo Namalyari.

21 Ampag-êpapah hilay kal-atan ya ampakagilam hên panoro na. Hinabi la, “Hiyay
namairap kanlan nipaniwala kan Apo Jesus ha Jerusalem. Haka atsi ya di ha Damasco
hên main tungkulan ya naubat kanlan ampamaala kanlan pari ha Jerusalem hên
gapohên na hilay ampagsimba kan Apo Jesus hên gêtan hila ha arapan la ha Jerusalem.”
22 Noa, lalon hinumkaw ya nakêm ni Saulo haka hiyay nag-in magaling ha pamaptêg
na hên tungkol kan Apo Jesus, ya hiyay Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya pinili ni Apo
Namalyari hên mamaala, ya an-êngganan la. Kabay hilay Israelita bayro ha Damasco, ya
anhumalanghang kan Saulo, ay ayn mahabi kana.
23 Hên nakalabah ya ungnoy allo, ay pinulong la yan poon lan Israelita. 24 Allo-yabi,
ay nakal-an hilan manambang kana ha paawah ha balayan, ta labay la yan patsên. Noa,
namwangan ni Saulo ya habayto. 25 Kabay mihay yabi ay pinaikno la hi Saulo ha mahlay
ya lubon hên hilay nahagyat nan maniwala kan Apo Jesus, ta in-antotoh la ya ha paka
hên matag-ay ya bakod hên Damasco, ta êmên ya makatakah ha namulong kana.

Ya pamag-orong ni Saulo ha Jerusalem

26 Paglatêng ni Saulo ha Jerusalem, ay labay na dayi hên makilamo kanlan ampani-
wala kan Apo Jesus. Noa, nalimwan hila kana, ta a hila maniwala ya ampaniwala yay
na etaman kan Apo Jesus, hi Saulo. 27 Noa, nilamoan na ya ni Bernabe kanlan apostol.
Ta impamulah na kanla no ay-êmên nan nahêlêk ni Saulo ya Panginoon, hên atsi ya ha
dann. Hinabi na êt ni Bernabe kanla ya kakhawan nakêm ni Saulo hên namipamwang
hên tungkol kan Apo Jesus ha Damasco. 28 Paubat hên habayto, ay kala-kalamo la yay na
hi Saulo hên ampanoro ha Jerusalem. Kakhawan nakêm na hên ampanoro hên tungkol
kan Panginoon Jesus. 29 Main êt bayro hên Israelita ya ampaghabin Griego. Hi Saulo
ay nakihabi kanla, haka nakihubakan ya kanla, kabay labay la yan patsên. 30 Hên
namwangan lan ampaniwala kan Apo Jesus ya labay la yan patsên, ay in-atêl la ya hi
Saulo ha balayan Cesarea, haka la ya pinabita ha balayan hên Tarso.
31 Gawan êmbayroy nalyari, ay tinunggên pon ya gulo ha boon probinsyan Judea,
probinsyan Galilea, haka ha probinsyan Samaria, kabay main pon kapatêkbêkan hilay
patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Angkapahanan hila, haka antumaniêh
ya paniwala la gawan ha hawop hên Espiritu ni Apo Namalyari, haka gawan ha
ampamiyay hila hên main galang ha Panginoon.

Hi apostol Pedro ha balayan Lida haka ha balayan Jope

32 Hi apostol Pedro etaman, ha pamanlumagay na hên maniraw kanlan ampaniwala
kan Panginoon Jesu-Cristo, ay hiniraw na hilay ampaniwala ha balayan Lida. 33 Bayro
nan nahêlêk ya mihay lalaki ya nag langan Eneas, ya nakakatuloy hên waloy taon gawan
nalumpo ya. 34 Wani apostol Pedro kana, “Eneas, inalíh ni Panginoon Jesu-Cristo ya
hakit mo. Mirêng ka ta ikumpini minay angkatuluyan mo.” Tampol yan nirêng etaman.
35 Kaganawan lan atsi bayro ha balayan Lida haka hilay taga patal Saron, ay nakahêlêk
kan Eneas ya ampakabitay na, kabay naniwala hila ha Panginoon.
36 Ha balayan Jope ay main mihay babayi ya hi Tabita ya ampaniwala kan Apo
Jesus. Ya langan na ha habin Griego ay Dorcas, ya labay habiên oyha. An-iubuh nay
panaon na ha pamanyag hên kangêran, ta anhawpan nay mangairap. 37 Kanan habayto
ay nagkahakit ya haka natsi. Pinunahan lay bangkay na ta in-unik lay na ha mihay
kuwarto ha tag-ay. 38 Napidani ya balayan Jope haka ya balayan Lida, kabay hên nabalit-
an lan ampaniwala kan Apo Jesus ha Jope, ya atsi ya ha Lida hi apostol Pedro, ay
namiutoh hilan loway lalaki ya makihabi ya tampol yan maniraw ha Jope.
39 Nakilako ya etaman kanla. Panlumatêng la bayro ay gintan la ya ha kuwarto ya
nag bangkay. Hilay babayi ya bawo, ay naubuh hên ampanangih gawan natsi ya hi
Dorcas, ay napaidani kan apostol Pedro ta impakit la kana ya takop la, ya tinayi na hên
haton angkabiyay ya pon. 40 In-ubuh na hilan pinaawah ni apostol Pedro ta nandoko

yan nanalangin. Pangayari ay inarap nay bangkay ni Tabita, ta wana, “Tabita, mimata ka!” Tampol nan immukat ya mata na ni Tabita. Hên nahêlêk na hi apostol Pedro, ay nikno yay na. 41 Tinalan ni apostol Pedro ya gamêt na, ta hinawpan na yan mirêng. Bayo binaêg na hilay ampaniwala kan Apo Jesus, kalamo hilay bawo ta in-arap na ya kanla hi Dorcas, ya biniyay oman. 42 Habaytsi ya nalyari ay namwangan ha boon Jope, kabay mal-at ya naniwala ha Panginoon. 43 Hi apostol Pedro ay nabuyot hên nanugêl ha Jope ha bali ni Simon, ya máy-il-an hên balat ayop ta daygên hên hino-hino kay na hên ya dyag.

10

Hi apostol Pedro haka hi Cornelio

1 Ha balayan Cesarea ay main lalaki ya nag langan Cornelio. Hiya ay kapitan hên hundaloh ya taga-Roma. Ya baêg kanlan pangkat na, ay hundalon Italia. 2 Maka-Diyos hi Cornelio. Hiya haka hilay kaganawan kalamo na ha bali na ay ampagsimba kan Apo Namalyari. Panay yan ampanalangin, haka ampanawop kanlan Israelita ya mangairap. 3 Mihay maapon hên mag-aalas tres, ay nakahalumata yan mihay anghel ni Apo Namalyari ya hinumwên ha bali na, ya wana, “Cornelio!”

4 Hadyay limo nan ampamakapopoh hên naghabi, ya wana, “Hino ya habayto, Panginoon?”

Wanan anghel, “Ginilam ni Apo Namalyari ya panalangin mo kana, haka nahêlêk nay pamanawop mo ha mangairap. 5 Mamiutoh ka amêhên hên ungnoy lalaki ha balayan Jope, ta alapên la ya mihay lalaki ya nag langan Simon Pedro. 6 Atsi ya bayro ha bali ni Simon, ya mihay máy-il-an hên balat ayop, ta daygên hên hino-hino kay na hên ya dyag. Ya bali na ay atsi ha laylay hên dagat.” 7 Pamakaalíh hên anghel, ay binaêg ni Cornelio ya lowa kanlan ampaghuyo kana, haka mihay hundaloh na ya kapareho nan maka-Diyos. 8 Impamwang na kanla ya nalyari, bayo in-utoh na hila ha balayan Jope.

9 Hên humonoy allo, hên mag-uugtoy na, ay atsi hilay na ha dann ya pahowên ha Jope. Hi apostol Pedro etaman, ay nunik ha napatal ya bubungan bali ta manalangin. 10 Kaban ampanluto hilay kalamo na, ay matsi yay nan lonoh, haka nakahalumata ya. 11 Nahêlêk nay langit ya nagloat, biha main yan nahêlêk ya nanad mahlay ya uwêh ya an-i-antotoh ha luta ya nakabitsin ha apat ya duyo. 12 Atsi bayro ya hinon bawal lan kênaên hên hilay Israelita. Main hino-hino kay na hên ya mahlay ya ayop, boy ya nanad ha utan, haka ya kaatag ya manok lalê ya imbawal kanla. 13 Nagilam nay habi ya wana, “Mirêng ka, Pedro. Mamatsi kan kênaên mo!”

14 Noa, wani apostol Pedro, ya wana, “Panginoon, a ko madyag ya habain. A ko êt nangan hên imbawal kannaên Israelita.”

15 Nagilam nay na êt oman ya naghabi kana, ya wana, “Alwa minan itad hên bawal, ya maêkan, ya a nay nan an-ibawal ni Apo Namalyari.” 16 Katatlon nagilam haka nahêlêk ni apostol Pedro ya habayto. Pangayari, ay nagtag-ay ha langit ya habaytoy nanad uwêh ya nakaantotoh.

17 Hên ampapakaihipên ni apostol Pedro ya nahalumata na, ay lumatêng hilay in-utoh ni Cornelio ta namwangan lay nay bali ni Simon, ya máy-il-an hên balat ayop. 18 Namaêg hila, ya wanla, “Main ampanugêl di ya nag langan Simon Pedro?”

19 Ampapakaihipên na pon ni apostol Pedro ya labay habiên hên nahalumata na hên hinabi kana hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya wana, “Main tatloy lalaki di ya ampanapol kamo. 20 Kabay magtaoy kay na ta paan kan mag-alangan hên kilako kanla ta hiko ya namiutoh kanla.” 21 Kabay nagtaoy hi Pedro ta hinabi na kanlan ampanapol kana, ya wana, “Hiko ya antapolên yo. Hinoy maihawop ko kamoyu?”

22 “In-utoh kay di ni Kapitan Cornelio. Hiyay ampagsimba boy mahonol kan Apo Namalyari, haka hiyay anggalangên lan Israelita. Kinahabi yan mihay anghel ni

Apo Namalyari ya ipaalap na ka, ta êmên na magilaman ya pamipamwang mo.”
23 Pinahowên na hila ni Pedro ha lalên bali. Hinagyat na hila hên matuloy bayro hên
yabin habayto.
Hên humonoy allo, ay nakilako yay na kanla. Nakilako hila etaman kanla ya ungnoy
ampaniwala kan Apo Jesus ya taga-Jope. 24 Hên humonoy allo, ay nilumatêng hilan
Pedro ha balayan Cesarea. Ampangênggan ana hi Cornelio, hilay kamag-anak ni
Cornelio, haka hilay mantêg kabalay ni Cornelio, ya hinagyat na. 25 Hên anhumwên dayi
hi apostol Pedro ay tinupa ya ni Cornelio, hên nanlokob ha arapan ni apostol Pedro ta
simbaên na ya dayi. 26 Noa, hinabi ni apostol Pedro kana, ya wana, “Mirêng ka. Paan
mo kon simbaên ta tawo kon bêngat.” 27 Hên an-ihundo lay pamihabi la hên pahowên
ha bali, ay nahêlêk ni apostol Pedro ya kal-atan tawo ya naka-tsipon bayro. 28 Wana
kanla, “Muwang yoy na ya bawal ha Kautuhan naên Israelita hên makilamo o maniraw
ha alwan Israelita. Noa, impamwang na kangko ni Apo Namalyari ya hinoman ay paan
kon itad hên narêmêk. 29 Kabay hên impalako yo ko, ay a ko nag-alangan hên nakilako.
Haka labay kon mamwangan no awta impaalap yo ko.”
30 Kabay hinabi ni Cornelio, ya wana, “Main nanan apat ya allo, ha êmên di êt
ya oras hên mag-aalas tres hên maapon, hên ampanalangin ako bayri ha bali ko, ay
namakonkaynaman, ay main nirêng ha arapan ko ya mihay lalaki ya nakatakop hên
ampakahilêw. 31 Hinabi na kangko, ya wana, ‘Cornelio! Ginilam ni Apo Namalyari ya
panalangin mo kana, haka nahêlêk nay panawop mo kanlan mangairap. 32 Mamiutoh
kan ungnoy lalaki ha balayan Jope ta alapên la ya mihay lalaki ya nag langan Simon
Pedro. Atsi ya bayro ha bali ni Simon, ya mihay máy-il-an hên balat ayop ta daygên hên
hino-hino kay na hên ya dyag. Ya bali na ay atsi ha laylay hên dagat.’ 33 Kabay tampol
katan impaalap. Halamat etaman ta nakilako ka bayri. Naka-tsipon kay di ha hêlêk ni
Apo Namalyari, ta êmên naên pakagilamên ya impahabi hên Panginoon kamo.”

Ya paypamwang ni apostol Pedro

34 Nanoro yay na hi apostol Pedro, ya wana, “Muwang kinan taganán pêtêg ya
pamanlêk ni Apo Namalyari ha tawo ay pantag. 35 Anlugurên nay hinoman ya main
limo kana haka ampanyag hên kalabayan na, kaapo-apoan man ni apo Israel o alwa.
36 Muwang yoy na ya Mangêd ya Habi, ya impamwang nay na kannaên Israelita ya
tungkol ha pamakiúmang tamo kana gawan kan Apo Jesu-Cristo, ya Panginoon hên
balang miha. 37 Muwang yo etaman ya nalyari ha boon probinsyan Judea, paubat ha
probinsyan Galilea hên namipamwang hi Juan Bautista hên tungkol ha pamawtismo.
38 Muwang yo etaman ya tungkol kan Apo Jesus ya taga-Nazaret. Impahapat ni Apo
Namalyari kana ya Espiritu na haka kapangyarihan na. Nammita ya ha ay-iri man
ya logal, hên ampanyag hên panay kangêran. Gawan atsi kana hi Apo Namalyari ay
ampaalihên na etaman hi Satanas, ya ampamairap kanlan kaatag.
39 “Hikay ya apostol ni Panginoon Jesu-Cristo, ay ampamaptêg ha kaganawan kapa-
paêpapah ya dinyag na, ha logal naên ha Jerusalem, haka ha kaatag êt ya balayan ha
Israel. Êmbayro man, ay impapatsi la yan impako ha koros. 40 Noa, hên nalabah ya tatloy
allo, ay biniyay yan oman ni Apo Namalyari, haka ya nagpahlêk kannaên. 41 Hikay ay
nakaaêm na hên biniyay yan oman ni Apo Namalyari. A ya nagpahlêk ha kal-atan, noa,
kannaên bat hên pinili ni Apo Namalyari hên mamaptêg ya nabiyay yan oman hi Apo
Jesus. 42 Hikay ya in-utoh na hên maypamwang hên Mangangêd ya Habi tungkol kana,
haka hên mamaptêg ya hiyay pinili ni Apo Namalyari hên manatol kanlan natsi haka
kanlan angkabiyay, ha lumatêng ya allo. 43 Hiyay impamwang lan mámipamwang hên an-
ipaihip kanla ni Apo Namalyari, hên haton lagi. Impapêt la, ya mapatawad ya kasalanan
lan maniwala kana gawan ha kapangyarihan na.”

Hilay alwan Israelita ay ampananggap hên Espiritu ni Apo Namalyari

44 Kaban ampaghabi ya pon hi apostol Pedro, ay hinumapat ya Espiritu ni Apo
Namalyari kanlan Cornelio ya ampanggilam hên toro na. 45 Nipag-êpapah hilay Israelita
ya taga-Jope, ya ampaniwalay na kan Apo Jesus, ya kalamo ni apostol Pedro, no
awta hinumapat ya Espiritu ni Apo Namalyari kanlan Cornelio, ya alwan Israelita.
46 Muwang lay habayto, ta nagilam la hilan Cornelio hên ampaghabi hên hino-hino kay
na hên ya habi, ya a la muwang, ha pamagpuri la kan Apo Namalyari. Kabay hinabi ni
apostol Pedro, ya wana, 47 "Hinumapat kanlay Espiritu ni Apo Namalyari hên nanad ha
nalyari kannaên hên Israelita. Yarin a hila mabawtismoan agyan alwa hilan Israelita!"
48 Biha in-utoh ni apostol Pedro ya bawtismoan hilan Cornelio ha langan ni Panginoon
Jesu-Cristo. Pangayari ay pinakihabi lan Cornelio kan apostol Pedro ya paidi ya pon
bayro hên ungnoy allo.

11

Ya pamipamwang ni apostol Pedro kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem

1 Namwangan lan apostol haka hilay kaatag ya ampaniwala kan Panginoon Jesu-
Cristo ha probinsyan Judea, ya hilay alwan Israelita, ay ampaniwalay na ha habi
ni Apo Namalyari. 2 Hên nag-orong hi apostol Pedro ha Jerusalem, hinabyanan la
yan kapareho nan Israelita. An-ipalêkpêk la ya dapat patuli hilay ampaniwala kan
Panginoon Jesu-Cristo, no labay la hên madyanan hilan biyay ya ayn angga. 3 Hinabi la
kan apostol Pedro, ya wanla, "Hinumwên ka ha bali lan alwan Israelita, haka nakiaêm
ka êt kanla!" 4 Kabay impamwang na kanla ya nalyari paubat hên nakahalumata yan
hatoy nanad uwêh kaban ampanalangin ya.

5 Wana kanla, "Hên atsi ko ha Jope hên ampanalangin, ay nakahalumata ko.
Nakahêlêk akon nanad mahlay ya uwêh ya nakabitsin ha apat ya duyo ya an-i-antotoh
ha dani ko, ya ubat ha langit. 6 Pinakapopoh ko yan mangêd ya habayto bayo nahêlêk ko
bayro ya kaganawan ayop ya bawal tamon kênaên hên hikitamoy Israelita. Main bayro
hên mahlay ya ayop haka ya nanad ha utan haka ya kaatag ya manok lalê ya bawal
kantamo. 7 Nagilam koy habi, ya wana, 'Mirêng ka, Pedro. Mamatsi kan kênaên mo!'
8 Noa, wangko, 'Panginoon, a ko madyag ya habain. A ko êt nangan hên bawal kannaên
Israelita.' 9 Nagilam kina êt oman ya habi ya ubat ha langit, ya wana, 'Alwa minan itad
hên bawal, ya maêkan ya a nay nan an-ibawal ni Apo Namalyari.' 10 Katatlon oman
nalyari ya habayto. Pangayari, ay ginuloy ya habaytoy nanad uwêh hên patag-ay ha
langit.

11 "Kanan habayto, ay main nilumatêng ha bali ya andyanan ko, ya tatloy lalaki ya
in-utoh ni Cornelio, ya mihay alwan Israelita, ya ampaidi ha Cesarea. 12 Hinabi nan
Espiritu ni Apo Namalyari ya paan akon mampotog hên kilako kanla, agyan alwa hilan
Israelita. Main etaman anêm ya patêl ha Panginoon ya taga-Jope, ya nakilamo kangkon
palakon Cesarea, haka hikay ay hinumwên ha bali lan Cornelio. 13 Hinabi ni Cornelio
kannaên ya nakahêlêk yan anghel ha bali na, ya wana kana, 'Mamiutoh kan mangalap
hên mihay lalaki ya nag langan Simon Pedro ha balayan Jope. 14 Habiên na kamoyu no
ay-êmên mailigtas ha parusa ya ayn anggaan ya kaganawan ya atsi ha bali mo.'

15 "Hên nag-umpisa kon naghabi kanla, ay hinumapat kanla ya Espiritu ni Apo
Namalyari, hên nanad êt ha panhumapat na kantamo hên haton una. 16 Napanêmtêman
ko bayto ya hinabi ni Panginoon Jesu-Cristo, ya wana, 'Lanêm ya ginamit ni Juan hên
namawtismo ya. Noa, hikaw ay bawtismoan ha Espiritu ni Apo Namalyari ya ipahapat
na kamoyu.' 17 No impahapat ni Apo Namalyari ya Espiritu na kanla, hên nanad ha
impahapat na kantamo, hên babayo kitamo hên naniwala kan Panginoon Jesu-Cristo,
ay ayn akon tungkulan hên manalanghang kan Apo Namalyari!" Habayto ya hinabi ni
apostol Pedro.

18 Hên nagilam lay hinabi na, ay intêgên lay pamamintas la kana, ta nagpuri hilay na
kan Apo Namalyari, ya wanla, “No êmbayro awud, ay dinyanan ni Apo Namalyari ya
alwan Israelita, hên panaon, hên maghêhê ha kasalanan la, ta êmên hila madyanan hên
biyay ya ayn angga hên kalamo na.”

Hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Antioquia

19 Paubat hên haton pinatsi hi Esteban, ay hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus
ay nanga-pitatayak gawan ha hadyay pamairap kanla. Main nipalako ha probinsyan
Fenicia, ha Chipre, haka ha balayan Antioquia. Ay-iri hila man hên nilatêng, ay
impamwang lay Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus. Noa, intoro lan bat ya
habayto, kanlan Israelita. 20 Noa, kalamo la hilay kaatag ya ampaniwala kan Panginoon
Jesus, ya taga-Chipre haka ya taga-balayan Cirene, ya namipamwang hên Mangêd ya
Habi tungkol kan Panginoon Jesus kanlan Griego* hên nilumatêng hila ha Antioquia.
21 Atsi kanlan nanoro ya kapangyarihan hên Panginoon, kabay mal-at ya naniwala
kana.
22 Namwangan lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem, ya
angkalyari ha Antioquia. Kabay in-utoh la hi Bernabe hên maniraw ha Antioquia.
23 Hên nilatêng bayro hi Bernabe, ay nahêlêk nay iningalwan ni Apo Namalyari ya
hilay taga-Antioquia. Hiyay bapan higla. Inaralan na hila ya ihundo lay paniwala
la kan Panginoon Jesus hinoman ya malyari. 24 Gawan mangêd ya hi Bernabe, haka
ampamiyay ya ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari, haka makhaw ya
paniwala na, ay mal-at êt ya naniwala ha Panginoon.
25 Pamakayari, ay nagtagloh hi Bernabe ha balayan Tarso, ta tapolên na hi Saulo.
26 Hên natapol na ya, ay pinagkalamo na ya ha Antioquia. Nanugêl hila bayro hên mihay
taon hên kala-kalamo la hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Nanoro hila ha
kal-atan. Bayro ha balayan Antioquia, ay kauna-unaan hilan binaêg hên Cristiano, ya
hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus.
27 Kanan habayto, ay main ungnoy mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo
Namalyari, ya nilumatêng ha balayan hên Antioquia ya naubat ha Jerusalem. 28 Ha
kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari ay nirêng ya miha kanla ya nag langan
Agabo, ta impamwang nay magkamain hadyay lonoh ha boon luta. (Natupad ya hatsi
hên haton ampamaala ya pon hi Emperador Claudio.) 29 Tinalagá lan ampaniwala
kan Apo Jesus hên mamagtan hên agyu lan maihawop kanlan patêl ha Panginoon ya
ampaidi ha probinsyan Judea. 30 Êmbayro ya dinyag la, haka la impagtan ya habayto
kanlan Bernabe boy Saulo ta indin la etaman kanlan toa ya ampamaala ha patêl ha
Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem.

12

Nag-umpisay na êt ya hadyay pamairap

1 Kanan habayto, ay ampairapan ni Arin Herodes* ya kaatag kanlan patêl ha Pangi-
noon ya angkapi-tsi-tsipon. 2 Impapotoh nay ulo ni apostol Santiago ya kapotoh pohêl ni
apostol Juan. 3 Hên nahêlêk ni Arin Herodes, ya hinumigla hilay Israelita ha pamamatsi
kan apostol Santiago, ay impadakêp na etaman hi apostol Pedro. (Nalyari ya habayto
hên Pistan Puto ya ayn Pampaalsa.) 4 Pamakadakêp la kan apostol Pedro, ay impahukul
la ya, haka impabantay kanlan hundaloh hên apat ya pangkat, ya main mani apat ya
hundaloh. Naihipan ni Arin Herodes, ya iarap na yan lingonên hi apostol Pedro kanlan
kal-atan, pangayarin pista. 5 Kaban atsi ya ha hukulan hi apostol Pedro, ay an-ipaka-
panalangin la ya, hên hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon.

* **11:20** Ya alwan Israelita. * **12:1** Herodes Agripa I. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

Imbuhan hi apostol Pedro hên anghel ni Apo Namalyari

6 Hên yabin bayo na yan iarap dayi ni Arin Herodes, ha kal-atan, hi apostol Pedro,
ay nabêlêw hi apostol Pedro hên nakataykala hên loway taykala, ha pibonakan hên
loway hundaloh. Main êt hên hundaloh ya ampagbantay ha kabat hên hukulan.
7 Namakonkaynaman, ay main mihay anghel hên Panginoon ya namukaw kan apostol
Pedro. Hinumawang ya andyanan lan apostol Pedro. Hinabi nan anghel kana, ya wana,
"Parahên minan mimata!" Tambêng naokal ya taykala ya atsi ha gamêt ni apostol Pedro.
8 Bayo wanan anghel, "Ihulod minay takop mo, magtagkêh ka, haka ihulod minay apin
bitsih mo, ta kilako ka kangko." Kabay hinonol nay hinabi kana. 9 Nakihonol ya kanan
anghel hên paawah ha hukulan, êndat ni apostol Pedro no alwan pêtêg ya angkalyari
kana, ta êndat na no halumata nay habayto. 10 Nalibahan lay nay unan pangkat hên
bantay haka ikalwan pangkat. Hên atsi hilay na ha kabat hên hukulan ya paawah
ha balayan, ay nagloat yan sarili na ya habaytoy kabat. Hên nakaawah hilay na, ha
pamagdann la ha mihay dann ay biglan napanat ya hatoy anghel.
11 Namwangan na bayto ni apostol Pedro, ya pêtêg awud ya nalyari kana, kabay
wana, "Muwang kinan pêtêg ya in-utoh ni Apo Namalyari ya anghel na ta inligtas ako
ha pamatsi na kangko ni Arin Herodes ya pan-êngganan lan kapareho kon Israelita ya
malyari kangko." 12 Hên mapakaihip nay na, ya nakabuhan yay na, ay nagtagloh ya
ha bali ni Maria, ya indo ni apostol Juan Marcos. Mal-at ya naka-tsipon bayro hên
ampanalangin. 13 Hên nilumatêng ya bayro, ay namaêg ya. Mihay ipoh ya dalaga
ya nag langan Rode ya napaidani ha kabat. 14 Nabalayan nay baêg ni apostol Pedro,
kabay ha hadyay higla na, ay naliwaan nan loatên ya kabat, ta tampol yan nuwayu hên
impamwang ha kalamo na ya atsi ya ha kabat hi apostol Pedro. 15 "Angkamurit kay
na lawêh!" wanla kana. Noa, impilit na ya atsi ya bayro hi apostol Pedro ha kabat.
Gawan a hila naniwala ya nakabuhan hi apostol Pedro, ay wanla, "Kayno anghel ni
Apo Namalyari ya habayto, ya ampangillag kana!" 16 Hi apostol Pedro etaman, ay
pangakantsig ha kabat angga ha niloat lay na. Hên mahêlêk la yay na, ay nipag-êpapah
hilay na. 17 Siningyalan na hila, ya paan hilan maglabak. Hên nakahowên yay na, ay
impamwang na kanla no ay-êmên yan in-awah hên Panginoon ha hukulan. Hinabi
na êt kanla ya ipamwang la ya habaytsi kan Santiago haka kanlan kaatag ya patêl ha
Panginoon. Bayo nag-alíh ya bayro ta nammita ya ha kaatag ya logal.
18 Hên pangamaranon, ay hadyay gulo lan hundaloh ya ampagbantay ha hukulan ha
pangapanat ni apostol Pedro. A la muwang no hinoy nalyari kana. 19 Impatapol ya ni
Arin Herodes hi apostol Pedro. Hên a lay na matapol, ay impakotang na hilay bantay,
bayo impapatsi na hila.

Hên pangayarin habayto ha probinsyan Judea, ay nammita yay na hi Arin Herodes
ha balayan Cesarea ta nanugêl ya bayro.

Ya pangamatsi ni Arin Herodes

20 Gawan manay na ya huluk ni Arin Herodes ha taga-balayan Tiro haka ha taga-
balayan Sidon, ay tinalagá lan habayto hên sabay-sabay hên makihabi kana hên
makikahundoan hila kana. Nahagyat la hi Blasto ya ampamaala bayro ha bali ni Arin
Herodes hên hawpan hilan makikatoynungan, gawan angkaubat ha angkasakopan ni
Arin Herodes ya an-ikabiyay la.
21 Hên niabot ya allon pamiaarap la, ay naghulod hi Arin Herodes hên takop pan-ari,
haka ya nikno ha iknoan nan mamaala ta naghabi yan nabuyot kanla. 22 Nipan-angaw
hilay kal-atan, ya wanla, "Habaytsi ya ampaghabi ay mihay diyos, alwan tawo!" 23 Hên
habayto êt ay dinyanan ya hên hakit hên mihay anghel hên Panginoon gawan tinanggap
nay pamagsimba, ya hêpat bêngat kan Apo Namalyari. Hiya ay inowêl angga ha hiya ay
natsi.
24 Hên habayto ay panlulum-at hilay ampanggilam hên habi ni apo Namalyari.

25 Hên nayari nay na ni Bernabe haka ni Saulo ya dyag la ha Jerusalem, ay gintan la
hi Juan Marcos hên paorong ha Antioquia hên kalamo la.

13

In-utoh hi Bernabe haka hi Saulo hên Espiritu ni Apo Namalyari

1 Main kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ha balayan Antioquia ha
probinsyan Siria, ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka main
mámitoro kanlan ampaniwala kan Panginoon Jesus no hinoy dapat mag-in pamimiyay
la. Ya langan la ay hi Bernabe, hi Simeon, ya ambaêgên lan Negro, hi Lucio ya taga-
Cirene, hi Saulo, haka hi Manaen, ya kapatubo ni Gobernador Herodes Antipas* ha
probinsyan Galilea. 2 Mihay allo hên nagtêêh hila hên a nangan ta êmên la maiboo
ya nakêm la ha pamagsimba la ha Panginoon, ay hinabi kanla hên Espiritu ni Apo
Namalyari ya ipapawa la hi Bernabe haka hi Saulo kanlan kaatag ta main yan ipadyag
kanla. 3 Kabay panga-ubat la hên nagtêêh hên a nangan, ta êmên a maabala ya
panalangin la, ay impalunto lay nay gamêt la kan Bernabe haka kan Saulo ta inhalangin
la hila bayo impabita hilay na.

Ya panoro ha polun Chipre ni Bernabe haka ni Saulo, ya ambaêgên etaman apostol Pablo

4 Kabay nilumohan hi Bernabe haka hi Saulo ha balayan Seleucia gawan ha utoh
nan Espiritu ni Apo Namalyari. Paubat bayro ay hinumakay hila ha barko hên palako
ha polun Chipre. 5 Pamiabot la bayro ha balayan hên Salamina, ha polun Chipre, ay
impamwang lay nay habi ni Apo Namalyari ha mal-at ya sinagoga ya pagsimbaan lan
Israelita. Kalamo la hi Juan Marcos ya kahawop la.
6 Tinêbêh lay balayan hên habaytoy pulo angga ha nakalatêng hila ha balayan hên
Pafos. Bayro lan natupa ya mihay naghalamangka ya nag langan Bar-Jesus. Hiyay
mihay Israelita ya ampagbabaran hiyay mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana ni
Apo Namalyari. 7 Hi Bar-Jesus ay kalamo nan gobernador ha Chipre, ya hi Sergio
Paulo, ya matalino. Impabaêg hilan Bernabe ni Gobernador Sergio Paulo ta labay
nan manggilam habi ni Apo Namalyari. 8 Noa, hinalanghang hila ni Bar-Jesus ya
naghalamangka, ya nag langan Elimas ha habin Griego, gawan a na labay hên maniwala
kan Panginoon Jesus, ya hi Gobernador Sergio Paulo. 9 Ha kapangyarihan nan Espiritu
ni Apo Namalyari ya atsi kan Saulo, ya ambaêgên etaman apostol Pablo, ay pinakahêlêk
na, hi Elimas, 10 ya wana, "Elimas, anak ka ni Satanas! Kapatsi ka hên kaganawan maka-
Diyos. Panay kalokwan haka karawakan ya andaygên mo. An-itumbalik moy kaptêgan
ya ubat kan Apo Namalyari. 11 Amêhên parusaan na ka. Mabuwag ka haka a minan
mahêlêk ya hawang hên allo hên angga ha allo ya intakda na."
Namakonkaynaman ay nagdiglêm ya hêlêk ni Elimas hên mabuwag ya, kabay am-
pakapakikwanan nan mangapkap hên mangakay kana. 12 Hên nahêlêk nan gobernador
ya nalyari kan Elimas, ay naniwala ya kan Panginoon Jesus gawan nag-êpapah ya ha
kapangyarihan hên intoro la, ya tungkol ha Panginoon.

Ya panoro ni Bernabe haka ni apostol Pablo ha balayan Antioquia ya atsi ha danin Pisidia

13 Ha Pafos, hinumakay hilan apostol Pablo ha barko ya palako ha balayan Perga
ha probinsyan Panfilia. Panlumatêng la bayro ay nilakwanan hila ni Juan Marcos ta
nag-orong ya ha balayan Jerusalem. 14 Hilan apostol Pablo ay nagtagloh ha balayan
Antioquia ya karani hên Pisidia. Ha allon pamagsimba lan Israelita, ay nakiikno hilan
nakisimba ha mihay sinagoga. 15 Main namaha ha Kautuhan ni Apo Namalyari ya

* **13:1** Lucas 3:1.

impahulat na kan apo Moises, haka ha inhulat lan kaatag ya mámipamwang hên an-ipaihip na kanla. Panga-ubat hên pamaha, ay hinagyat hilan apostol Pablo hên hilay ampamaala, hên manoro kanla no main hilan iaral kanla. 16 Kabay nirêng ya hi apostol Pablo ta siningyalan na hilay naka-tsipon ya manggilam hila, biha wana,

"Kapareho kon Israelita, haka hikaw ya alwan Israelita ya main limo kan Apo Namalyari, ay manggilam kaw ha habiên ko. 17 Hi Apo Namalyari, ya ansimbaên tamon Israelita, ya namili hên ninuno tamo, bayo pinalakê na hila haton lagi hên ampaidi hila pon ha bansan Egipto, ya alwa lan bansa. Ha kapangyarihan na, ya ayn kapantag, ay imbuhan na hila ha pangaipoh la haka hinawpan na hilan mag-alíh ha Egipto. 18 Pinagtêêhan nay pamanalanghang la kana kaban hinayhay na hila ha kabalah-balahan hên apatapoy taon. 19 Hên nilumatêng hila ha Canaan, ay hinambut lay pitoy lahin katutubo bayro ha kapangyarihan na, ta indin nay habaytoy luta kanla, hên hilay ninuno tamon kaapo-apoan ni apo Israel. 20 Apat a gatoh boy limampoy taon (450) ya nakalabah paubat hên nilumatêng ya ninuno tamo ha Egipto angga ha nilumatêng ya kaapo-apoan la ha Canaan. Ha Canaan, ay dinyanan na hila ni Apo Namalyari hên honol-honol ya mánlingon kaso ya namaala kanla hên angga ha pamamaala ni Samuel† ya mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari. 21 Hên toa yay na hi Samuel, ay nakikwa hilan ari ya mamaala kanla, kabay namili hi Apo Namalyari hên mihay lalaki, ya kaapo-apoan ni Benjamin, ya hi Saulo, ya anak ni Cis, ya mag-in ari la. Hi Arin Saulo ay namaala hên apatapoy taon. 22 Hên inalíh ni Apo Namalyari hi Arin Saulo ha pamamaala na, ay hi David ya impahili na. Habaytsi ya pamaptêg ni Apo Namalyari hên tungkol kan David,
'An-ikahigla ko hi David ya anak ni Jesse. Ubuhên nan daygên ya kalabayan ko.' "
23 Inhundo ni apostol Pablo ya pamipamwang na, ya wana, "Yabay ya hi Arin David ya ninuno ni Apo Jesus. Hi Apo Jesus etaman, ay hiyay Mámiligtas, ya impangako ni Apo Namalyari kanlan ninuno tamon Israelita. 24 Hên a ya pon mag-umpisa hi Apo Jesus ha dyag na, ay main lalaki ya nag langan Juan, ya in-utoh ni Apo Namalyari, ya namipamwang hên dapat maghêhê haka pabawtismo ya kaganawan kapareho tamon Israelita. 25 Hên marani nay nan mayari ni Juan ya impadyag kana ni Apo Namalyari, ay hinabi na kanlan kal-atan, 'Êndat yo no hikoy Cristo ya lumatêng ya an-êngganan yo! Alwan hiko. Noa, marani yay nan lumatêng. Mangokal man hên hêêl apin bitsih na, ay ayn akon karapatan ta hiyay makapangyarihan kangko.' "
26 Inhundo ni apostol Pablo ya pamipamwang na, ya wana, "Kapareho kon kaapo-apoan ni apo Abraham, haka hikaw ya alwan Israelita ya main limo kan Apo Namalyari, kantamo impamwang no ay-êmên na kitamo iligtas ha parusa ya ayn anggaan. 27 Gawan a la naintindihan lan ampaidi ha Jerusalem haka hilay ampamaala kanla, ya hi Apo Jesus, ay habaytoy impangakon Mámiligtas, ya ambahaên la hên balang allon pamagsimba, ha Kahulatan lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ay hila pon êt ya nanupad hên Kahulatan, hên hinabi la ya dapat yan patsên. 28 Agyan ayn hilan hêpat ya dahilan hên hiyay patsên, ay pinakipilitan la ya pon êt kan Gobernador Pilato ya hiyay ipapatsi. 29 Hên nadyag lay na ya habayto, haka naubuh hên natupad ya nakahulat ya tungkol kana, ay main namiaypan bangkay na ha koros ta in-ilbêng. 30 Noa, hiyay biniyay oman ni Apo Namalyari. 31 Mal-at ya allo yan nagpahlêk ha mana nan kalamo hên nilumagay ya hên paubat ha Galilea angga ha Jerusalem. Angga amêhên, ay hila ya ampamaptêg kanlan kapareho tamon Israelita ya hiyay nabiyay oman. 32 Kabay atsi kay di hên an-ipamwang kamoyu ya Mangêd ya Habi ya impangako ni Apo Namalyari ha ninuno tamo. 33 Habayto ay tinupad nay na kantamon kaapo-apoan ni apo Israel, hên biniyay nan oman hi Apo Jesus. Habaytoy nakahulat êt ha ikalwan Awit, ya wana,
'Hika ya anak ko, haka amêhên impamwang ko ya hikoy Tatang mo.'‡

† **13:20** Hukom 2:16, 1 Samuel 3:20. ‡ **13:33** Awit 2:7.

34 Haka habaytsi ya hinabi ni Apo Namalyari ya tungkol ha pangabiyay oman ni Apo
Jesus, ya a yay nan matsin oman,
‘Hiko ya mangingalo kamoyu, hên taganán tuparên ya impangako ko kan Arin David.’§
35 Hi Apo Jesus ya nanupad hên habaytoy impangako, ta habaytsi ya nakahulat ya hinabi
ni Arin David kan Apo Namalyari, ya wana,
‘A mon paulayan hên gumata ha pay-ilbêngan ya lawini hên mapaypaniwal-an mo ya
ayn kapantag ha kangêran.’*
36 Noa, hên natupad nay na ni Arin David ya impadyag kana ni Apo Namalyari, ay
natsi ya, haka in-ilbêng ya hên kalamo hên ninuno na. Ginumata ya bangkay na ha
pay-ilbêngan. 37 Yan a ginumata ya bangkay ni Apo Jesus ya biniyay oman ni Apo
Namalyari. 38 Hikaw ya kapareho kon Israelita, an-ipamwang naên kamoyu, ya dapat
yon mamwangan, ya gawan ha dinyag ni Apo Jesus, ay mapatawad ni Apo Namalyari
ya kasalanan tamo. 39 Gawan kan Apo Jesus ay patawaran ya kasalanan lan kaganawan
ya ampaniwala kana. Noa, ayn mapatawad gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan ni
apo Moises. 40 Kabay kaillag kaw ta êmên a malyari kamoyu ya hinabi lan mámipamwang
hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hên hato, ya wanla,
41 ‘Gilamên† yon, hikaw ya mapammusmus!
Mipag-êpapah kaw ha daygên ko, noa, matsi kaw pon êt!
Ta ya andaygên ko amêhên,
ay a yo paniwal-an, main man mamipamwang hên habaytsi kamoyu!’ ”
42 Hên nayari yay nan namipamwang hi apostol Pablo, hên paawah hilay na ni
Bernabe ha sinagoga, ay pinakihabian hila hên mag-orong hila ha humonoy allon
pamagsimba, ta êmên ihundo ya pamipamwang la. 43 Hên nipan-umawah hila ha
sinagoga, ay mal-at kanlan Israelita haka hilay alwan Israelita, ya anhumonol ha ugali
lan Israelita, ya nangamat kanlan apostol Pablo. Kabay pinakihabian ni apostol Pablo
haka ni Bernabe ya kapareho la ya dapat lan ihundo ya paniwala la ha ingalo ni Apo
Namalyari ha pamimiyay la.
44 Hên humonoy allon pamagsimba la, ay pêrad tanan naubuh hên nagtsipon ya atsi
bayro ha balayan, ta êmên hila manggilam hên habi ni Apo Namalyari. 45 Nahêm hilay
Israelita ya ampamaala ha sinagoga hên nahêlêk lay kal-atan ya naka-tsipon. Kabay
hinalanghang lay anhabiên ni apostol Pablo haka la ya minusmus. 46 Noa, a hila
nalimwan ya apostol ta makhaw a nakêm lan naghabi, ya wanla, “Taganán kailangan
pon ipamwang kamoyun kapareho naên Israelita ya habi ni Apo Namalyari. Noa,
gawan an-itaah yo ya habaytsi, ay andaygên yoy sarili yon alwan hêpat hên dyanan
hên biyay ya ayn angga. Kabay mita kay, ta manoro kay kanlan alwan Israelita. 47 Ta
habaytsi ya in-utoh kannaên hên Panginoon, ya wana,
‘Pinili kata ta êmên mamahawang hên kaihipan lan alwan Israelita,
Ta êmên gawan kamo, ay miligtas hilay atsi ha boon luta ha parusa ya ayn anggaan.’ ”‡
Habayto tana ya hinabi ni apostol Pablo haka ni Bernabe.
48 Hên nagilam lan alwan Israelita, ya habaytsi, ay nipaghigla hilan nagpuri ha
Panginoon gawan ha habi na. Haka hilay pinili ni Apo Namalyari hên dyanan biyay ya
ayn angga hên kalamo na, ay naniwala. 49 Kabay nibahwag ya tungkol kan Panginoon
Jesus ha boon logal ya habayto.
50 Noa, main bayron ungnoy mabandi ya babayi ya alwan Israelita, ya maka-Diyos.
Hila, haka hilay main tungkulan bayro ha balayan Antioquia, ay ginulo lan ampamaala
ha sinagoga, ya a naniwala kan Panginoon Jesus hên ipaplag hilan apostol Pablo
bayro ha balayan Antioquia. Kabay impaplag la hi apostol Pablo haka hi Bernabe.
51 Ingkampag lan apostol Pablo ya tuwapok ya atsi ha bitsih la ta impahlêk la kanlan

§ **13:34** Isaias 55:3. * **13:35** Awit 16:10. † **13:41** Habacuc 1:5 ‡ **13:47** Isaias 42:6, 49:6.

Israelita, ya a naniwala kan Panginoon Jesus bayro ha Antioquia, ya lumatêng kanla
ya huluk ni Apo Namalyari. Pangayarin habayto, ay nammita hilay na ha balayan
Iconio. 52 Hila etaman ya taga-Antioquia ya ampaniwala kan Panginoon Jesus, ay
ampamiyay hila ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, haka boon nakêm
hilan nagpalokop kana, haka boon nakêm hilan pinahigla.

14

Ha balayan Iconio

1 Ha Iconio, nilako ni apostol Pablo haka ni Bernabe, ya sinagoga lan kapareho lan
Israelita hên nanad êt ha balang balayan ya nilako la. Gawan atsi kanla ya Espiritu ni
Apo Namalyari ha paypamwang la, ay mal-at ya Israelita haka Griego* ya naniwala kan
Panginoon Jesus. 2 Noa, hilay Israelita ya a mabay hên maniwala kana, ay namagulon
nakêm lan alwan Israelita, ta êmên hila lumaban kanlan apostol Pablo. 3 Kabay êmbayro
man, ay naglaêh hilay apostol bayro hên makhaw ya nakêm hên namipamwang hên
tungkol ha Panginoon, ya namaptêg hên pêtêg ya an-ipamwang la ya tungkol ha ingalo
na, hên nam-i ya kanla hên kapangyarihan hên mamaalíh hên hakit haka manyag
hên kaatag pon ya kapapaêpapah. 4 Noa, ayn pakikimiha ya taga-Iconio. Ya kaatag
ay nakigampi kanlan Israelita, haka ya kaatag ay nakigampi kanlan apostol. 5 Main
alwan Israelita, haka habaytoy Israelita ya a naniwala, kalamo lay ampamaala kanla
ya ampamalak hên pairapan hilay apostol hên batoên hila angga ha hilay matsi. 6 Hên
namwangan lan apostol ya balak la, ay nuwayu hila ha Listra haka ha Derbe ya balayan
ya atsi ha lokop hên Licaonia angga ha mamalibot hên habaytoy logal. 7 Bayro lan
impamwang ya Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus.

Ha Listra

8 Ha Listra ay main mihay lalaki ya a ampakabita, paubat hên in-anak ya. 9 Nakaikno
yan ampanggilam ha an-ipamwang ni apostol Pablo. Ha pamakahêlêk kana ni apostol
Pablo, ay napansin na, ya main yan paniwala ya makabita ya, 10 bayo wanan namikhaw
hên habi na, "Mirêng ka!" Naglukho yan nirêng ta namita-bita yay na.

11 Hên nahêlêk lan kal-atan ya dinyag ni apostol Pablo, ay nan-angaw hila ha habin
Licaonia, ya a la naintindihan lan apostol Pablo, "Nag-in tawo hilay diyos haka hiniraw
la kitamo!" 12 Hi Bernabe ay êndat lan hi Zeus, ya mihay andiyosên la haka hi apostol
Pablo etaman, ay êndat la hi Hermes gawan hiyay ampaypamwang hên nanad kan
Hermes ya miha pon ya andiyosên la. 13 Ha danin balayan Listra ay main pagsimbaan
kan Zeus. Ya pari la bayro ay nantan hên baka ya kinapon ya pinaunoan lan bulaklak,
ha ilwangan hên balayan, ta iátang la dayi kanlan apostol Pablo ha pamagsimba la kanla.

14 Hên namwangan lan apostol Pablo ya habayto, ay gininit lay sarili lan takop ha
lawini la, ya palatandaan ya taganán a la labay ya habayto. Pinarah-parah lan nagdann
ha pibonakan lan kal-atan ta nan-angaw, 15 "Alwa yo kay atángan! Tawo kay bêngat hên
êmên kamoyu! Atsi kay di hên an-ipamwang kamoyu ya Mangêd ya Habi tungkol kan
Panginoon Jesus, ta êmên yo talibatokan ya ansimbaên yo, ya alwan pêtêg diyos, ta hi
Apo Namalyari ya angkabiyay ya simbaên yoy naman. Hiyay nanyag hên langit, luta,
dagat haka ya kaganawan ya atsi bayro. 16 Hên haton lagi ay pinaulayan nay ninuno
yo, haka hilay ninuno lan alwan Israelita ha kalabayan la. 17 Êmbayro man, ay panay
nan impakit ya panga-Diyos na ha pam-in uran haka ha pamabokal na ha kaganawan
tanaman ha ustoy panaon, ta êmên kaw hinumigla ha katsighaw yo," habayto tanay in-
angaw lan apostol Pablo. 18 Agyan in-angaw la ya habayto, ay namêrad lay nan pinatsi
ya habaytoy baka ya kinapon ya iátang la dayi hên taga-Listra.

---

* **14:1** Ya alwan Israelita.

19 Amêhên, main nilumatêng ha Listra ya Israelita ya ubat ha Antioquia ha sakop hên
Pisidia haka Iconio ya nanulhul kanlan naka-tsipon, kabay binato la hi apostol Pablo
ta êmên ya matsi, haka la ya ginuloy hên in-awah ha balayan, ta êndat la no natsi yay
na. 20 Noa, hên pinilolopungan la yan ampaniwala kan Panginoon Jesus, ay nirêng ya
ta nag-orong ha balayan. Hên humonoy allo, ay nammita yay na ha balayan Derbe hên
kalamo na hi Bernabe.

Ya pag-orong lan apostol Pablo ha balayan Antioquia ya sakop hên probinsyan Siria

21 Hên nilumatêng hilay na ha Derbe, ay impamwang lay Mangêd ya Habi tungkol kan
Panginoon Jesus, haka mal-at ya nahagyat la hên maniwala kana. Pangayarin habayto
ay nag-orong hilay na êt ha balayan Listra, Iconio, haka Antioquia. 22 Pinataniêh lay
nakêm lan ampaniwala kan Panginoon Jesus ha balang balayan, haka la hila inaralan ya
ihundo lay paniwala la, gawan mal-at ya kairapan ya kailangan lan danasên bayo hila
makahowên ha pamanlokop ni Apo Namalyari ha langit. 23 Ha balang logal ya main
patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ay namili hilan toa ya mamaala bayro, ha
pamili la, ay nagtêêh hila hên a nangan, ta êmên a maabala ya panalangin la. Inhalangin
la hilay pinili la ya illagan hilan Panginoon ya ampagtsiwal-an la.

24 Pangayarin habayto ay nagdann hila ha probinsyan Pisidia angga ha niabot hila
ha probinsyan Panfilia. 25 Bayro ha balayan Perga ha Panfilia, ay namipamwang hilan
Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus bayo hila nilumohan ha balayan Atalia.
26 Ubat bayro ay naghakay hila ha barko hên paorong ha Antioquia ha probinsyan Siria.
Habaytoy ubatan la hên bayo hilan in-utoh, hên haton inhalangin hila, ya illagan haka
ingalwan hila ni Apo Namalyari ha pamipamwang hên tungkol kan Panginoon Jesus,
ya natupad lay na.

27 Hên pamiabot ni apostol Pablo haka ni Bernabe ha Antioquia, ay binaêg lay patêl
ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ta ipamwang ya balang impadyag kanla ni Apo
Namalyari, haka no ay-êmên hilan naniwala kan Panginoon Jesus ya hilay alwan
Israelita. 28 Naglaêh hilay na bayro hên kalamo lan ampaniwala.

15

Ya pami-tsi-tsipon lan taga-Antioquia ha balayan Jerusalem

1 Kaban atsi hi apostol Pablo haka hi Bernabe ha balayan Antioquia, ay main
nilumatêng ya ungnoy taga-probinsyan Judea, ya anhumonol ha ugali ya intoro ni apo
Moises. Tinoroan la hilay patêl ha Panginoon hên êmên di, “A kaw miligtas ha parusa
ya ayn anggaan, no a kaw patuli hên nanad ha ugali ya intoro ni apo Moises.” 2 Bayro
ha hinabi la, ay taganán pinakihubakan hila lan apostol Pablo. Kabay napagkamihaan
lan patêl ha Panginoon ya taga-Antioquia hên palakwên la hila ha Jerusalem hilan
apostol Pablo, haka hilay kaatag kanla, ta iarap la ya tungkol ha napihuhubakan la
kanlan kaatag ya apostol bayro ha Jerusalem, haka kanlan toa ya ampamaala ha patêl
ha Panginoon ha Jerusalem.

3 Kabay hilan apostol Pablo ay in-utoh lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon
ha Antioquia. Ha pammita la, ha pagdann la ha probinsyan Fenicia haka probinsyan
Samaria, ay impamwang lan apostol Pablo kanlan patêl ha Panginoon ya tungkol ha
paniwala lan alwan Israelita kan Panginoon Jesus. Hadyay higla lan patêl ha Panginoon
bayro ha nagilam la. 4 Hên nakalatêng hilay na ha balayan Jerusalem, ay boon nakêm
hilan tinanggap hên hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, kalamo hilay toa
ya ampamaala kanla, haka hilay apostol. Impamwang lan apostol Pablo ya kal-atan ya
nalyari gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari. 5 Noa, nirêng ya ungnoy Pariseo
ya ampaniwala kan Panginoon Jesus, ya wanla, “Dapat patuli hilay habaytoy alwan
Israelita ya ampaniwala ha Panginoon, haka dapat êt hên ipahonol kanlay Kautuhan
ni apo Moises.”

6 Kabay, ni-tsi-tsipon hilay apostol haka hilay toa ya ampamaala ha patêl ha Panginoon bayro ha Jerusalem, ta êmên la mapi-iihipan no hino ya dapat lan daygên.
7 Pangayari hên bapan karang ya pamihahabi la, ay nirêng hi apostol Pedro, ta wana,
"Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, kamwangan yo etaman, ya hikoy pinili ni Apo
Namalyari kamoyu hên hato, ta êmên mamipamwang hên Mangêd ya Habi tungkol kan
Panginoon Jesus, kanlan alwan Israelita, ta êmên hila maniwala etaman. 8 Haka hi Apo
Namalyari, ya ampakamwang hên laman nakêm, ay hiya êt ya namaptêg hên tinanggap
na hila hên impahapat na kanlan alwan Israelita ya Espiritu na hên nanad ha impahapat
na kantamo. 9 Pantag ya pamanlêk ni Apo Namalyari kanla haka kantamo gawan nilinis
na êt ya nakêm la gawan ha paniwala la kana. 10 Pata magma-makhawan kaw pon kan
Apo Namalyari! Pata ipahonol yo kanlan alwan Israelita ya ampaniwala kan Panginoon
Jesus ya a la mahonol. A tamo mahonol ya habayto, haka hila man ya ninuno tamo ay a
la êt nahonol! 11 Hikitamoy ampaniwala kan Panginoon Jesus, ay naligtas ha parusa ya
ayn anggaan gawan ha ingalo ni Panginoon Jesus, êmên hila êt bayro ya alwan Israelita.
Naligtas hila etaman gawan ha ingalo na."
12 Hên nayari yay nan naghabi hi apostol Pedro, ay miha man kanlan kal-atan,
ay ayn hilan maihabi kana. Bayo nanggilam hilay na êt ha pamwang ni Bernabe
angga ni apostol Pablo, ya tungkol ha kapangyarihan hên mamaalíh hên hakit, haka
kaatag pon ya kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Namalyari ha paypamwang la, hên
tungkol kan Panginoon Jesus kanlan alwan Israelita. 13 Pangayari lan Bernabe hên
naghabi, ay naghabi hi Santiago, ya wana, "Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, gilamên
yo ko. 14 Kaubat-ubat na pon nangun ni Simon Pedro hên naghabi no ay-êmên na hilan
iningalwan ni Apo Namalyari ya hilay alwan Israelita hên namili kanla hên hilay mag-
in kana. 15 Habayto êt ay impapapêt ni Apo Namalyari hên hato ya nakahulat* ya êmên
di,
16 'Lumatêng ya allo ay mag-orong ako,
ta ipairêng kon oman ya pamanlokop ni Arin David.
Paubat ha pangahira, ay ipairêng kon oman,
ta êmên mag-in makhaw ya habayto.
17 Ta êmên hiko, ya Panginoon, ay tapolên lan alwan Israelita, ya pinili ko hên mag-in
kangko.
18 Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari, ay impamwang hên haton lagi.'
19 "Kabay ha ihip ko, ay paan tamo hilan pairapan ya hilay alwan Israelita, ya
ampaniwalay na kan Apo Namalyari. 20 Ya mangêd, ay hulatan tamo hila hên paan
hilan mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, haka paan hilan mangna hên
hinon ayop ya a inalihan daya, haka paan hilan mamabayi haka makilalaki. 21 Dapat
lan honolên ya habayto, ta êmên a mahakit ya nakêm lan kapareho tamon Israelita,
ta paubat hên haton lagi, ay ambahaên ha balang sinagoga, ha balang balayan, ya
Kautuhan ni apo Moises no allon pamagsimba tamo." Habaytoy hinabi ni Santiago.

Ya hulat kanlan alwan Israelita ya ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo

22 Kabay hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem, kalamo hilay
toa ya ampamaala kanla haka hilay apostol, ay nangapikakahundo hên mamilin loway
lalaki ya iutoh hên mag-in kalamo ni apostol Pablo boy Bernabe ha pammako la ha
balayan Antioquia. Ya pinili la, ay lowa kanlan ampamaala bayro, ya hi Judas ya
ambanhagan lan Barsabas haka hi Silas, ya 23 mantan hên hulat ya êmên di ya laman:
"Hikay ya apostol haka hikay ya toa ya ampamaala kanlan patêl ha Panginoon bayri
ha Jerusalem, ay ampangumusta kamoyun patêl naên ha Panginoon, ya alwan Israelita,
ya atsi bahên ha balayan Antioquia, haka ha probinsyan Siria angga ha probinsyan

* **15:15** Amos 9:11-12.

Cilicia. 24 Namwangan naên ya main ungnoy ubat di, ya a naên in-utoh, ya namuligaw hên ihip yo ha toro la kamoyu. 25 Kabay nagtsipon kay haka pinagkamihaan naên hên mamili hên loway lalaki ya iutoh naên bahên kamoyu. Makilako hila kanlan anlugurên tamon patêl ha Panginoon, ya hi Bernabe angga hi apostol Pablo. 26 Indin lay biyay la ha pamaghuyo la kan Panginoon tamon Jesu-Cristo. 27 Iutoh naên hilan Judas haka hi Silas bahên ta êmên la maipalinaw hên arap-arapan ya habaytsi ya an-ihulat naên. 28 Impaihip kannaên hên Espiritu ni Apo Namalyari ya paan naên kaw hên pabyatan hên pahonolên ya a yon kailangan. Habaytsi ya humonol tana ya dapat yon dayuán. 29 Paan kaw mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, haka paan mangna hên hinon ayop ya a inalihan daya, haka paan kaw mamabayi haka makilalaki. Dayuán yoy habayto. Angga tana bayro ya mahabi naên kamoyu."

30 Hilay an-iutoh la ay nammitay na ha Antioquia. Panlumatêng la bayro ay tsinipon la hilay patêl ha Panginoon bayo la indin ya hatoy hulat. 31 Pamakabaha lan hatoy hulat ay hadyay higla la, gawan ha nagilam la bayro ha hulat. 32 Hi Judas haka hi Silas ay mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, kabay mal-at ya naiaral la kanlan patêl ha Panginoon ya namataniêh hên paniwala la kana. 33 Hilay lowa ay mabuyot-buyot bayro. Hên mita hilay na ay impanalangin hila lan patêl ha Panginoon, ya illagan hila ha pammita la. Pangayari, ay nag-orong hilay na ha nay-utoh kanla. 34 [Noa, hi Silas ay napaibalag tana bayro.]† 35 Hi apostol Pablo haka hi Bernabe ay inhundo lay paytoro haka paypamwang hên tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo ha Antioquia, kalamo hilay mal-at ya kaatag ya patêl ha Panginoon.

Nakiblag hi apostol Pablo kan Bernabe

36 Pangalabah hên ungnoy allo, ay hinabi ni apostol Pablo kan Bernabe, ya wana, "Orongên ta hila hên hirawên ya hilay patêl ha Panginoon, ya pinaypamwangan ta hên habi na ha balang balayan, ta hêlkên ta no hinoy nay angkalyari kanla." 37 Labay ni Bernabe hên pakilako hi Juan ya ambanhagan hên Marcos. 38 Noa, a nabay hi apostol Pablo hên pakilako la ya ta hên haton atsi hila ha probinsyan Panfilia ay imbalag na hila ni Juan Marcos. 39 Gawan ha hadyay pamihubak la ay niblag hilay na ni Bernabe haka hi apostol Pablo. Pinagkalamo ni Bernabe hi Marcos haka hilay na hinumakay ha barko ya palakon Chipre. 40 Hi Pablo etaman ay pinagkalamo na hi Silas. Bayo hila nammita ay impanalangin hila lan patêl ha Panginoon ya illagan hila dayi ni Apo Namalyari. 41 Nammita hilan apostol Pablo ha probinsyan Siria haka Cilicia hên pinataniêh ya paniwala lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon.

16

Pinakilako ni apostol Pablo haka ni Silas, hi Timoteo

1 Nilumatêng hilan apostol Pablo ha balayan Derbe angga ha balayan Listra. Bayro ha balayan Listra ay main mihay miyawhay ya nag langan Timoteo, ya ampaniwalay na kan Panginoon Jesu-Cristo. Ya indo na ay Israelita, ya ampaniwala etaman kan Panginoon Jesu-Cristo. Ya tatang ni Timoteo ay Griego. 2 Hilay patêl ha Panginoon ya atsi bayro ha Listra angga ha balayan Iconio ay ampamaptêg ya mangêd ya ugali ni Timoteo. 3 Labay ni apostol Pablo hên pakilako na hi Timoteo, kabay impatuli na ya ta êmên la ya tanggapên hên hilay Israelita, gawan muwang la ya Griego ya tatang ni Timoteo, haka a ya êt impatuli hi Timoteo. 4 Ha pamagdann la ha binabalayan ay an-ipamwang la kanlan ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, ya napikakahundoan lan apostol haka hilay toa ya ampamaala kanlan patêl ha Panginoon ha Jerusalem, ya dapat lan honolên. 5 Kabay lalon hinumkaw ya paniwala lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ya hiniraw la, haka allo-allo angkapahanan hila.

† **15:34** Ayn ya habaytsi ha kaatag ya manan Bibliya ha habin Griego.

Ya impahalumata kan apostol Pablo ha balayan Troas

6 Ha pammita la ay nagdann hila ha probinsyan Frigia haka Galacia gawan binawal
hila hên Espiritu ni Apo Namalyari hên paan hilan mamipamwang ha probinsyan Asia.
7 Hên niabot hilay na ha pianggaan hên probinsyan Misia, ay labay la dayin manoro ha
probinsyan Bitinia, noa, binawal hilay na êt hên Espiritu ni Panginoon Jesus. 8 Kabay
nagdann hila tana ha probinsyan Misia angga ha nilumatêng hila ha balayan Troas.
9 Habayton yabi, ay main yan nahalumata hi apostol Pablo ya mihay lalaki ya taga-
probinsyan Macedonia* ya ampakihabi kana, ya wana, "Maglipay kaw pon di kannaên
ha Macedonia ta hawpan yo kay!" 10 Pangayari hên halumata, ay tampol kay nanapol
hên barko ya mahakyan hên palipay ha probinsyan Macedonia gawan muwang naên
ya an-iutoh na kay ni Apo Namalyari hên ipamwang kanla ya Mangêd ya Habi tungkol
kan Panginoon Jesus.

Hi Lydia ay naniwala kan Panginoon Jesus ha Filipos

11 Paubat ha balayan Troas ay nagtagloh kay ha pulo hên Samotracia. Bayo, panga-
maranon ay inhundo naên ya pamaglipay ha balayan Neapolis. 12 Paubat bayro ay
namitsih kay palako ha balayan Filipos ya pinakamahlay ya balayan ha probinsyan
Macedonia ya sakop hên gobyernon Roma. Naglaêh kay pon bayro. 13 Hên allo-allon
pamagsimba lan Israelita, ay inumawah kay ha balayan, ta nikno kay ha laylay hên
ilog ta habayto kanoy pagtsiponan lan Israelita hên manalangin. Intoro naên kanlan
babayi ya naka-tsipon bayro ya Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus. 14 Ya
miha kanla bayro, ya nag langan Lydia, ya taga-balayan Tiatira, ay mámihaliw hên tela
ya kulay ubi. Hiyay ampagsimba etaman kan Apo Namalyari. In-il-an ni Apo Namalyari
ya nakêm na hên pakapaniwal-an nay toro ni apostol Pablo. 15 Ha maparah ya habi
ay nagpabawtismo ya hi Lydia haka hilay kalamo na ya atsi ha bali na. Pangayari ay
hinagyat na kay hên magdahêl ha bali la, ya wana, "No ampaniwala kaw hên pêtêg ya
paniwala ko ha Panginoon, ay magdahêl kaw pon di ha bali." Gawan ampalêkpêkên na
kay, ay a naên natanggian ya pamanagyat na kannaên.

Hi apostol Pablo haka hi Silas ay nahukul ha balayan Filipos

16 Mihay allo hên anlakwên naên habaytoy panalanginan, ay natupa naên ya mihay
dalaga ya ipoh. Habaytsi ay anhapatan hên narawak ya a angkahêlêk ya main
kapangyarihan hên manawas. Kal-atan hên pera ya angkakwa lan ámo na gawan ha
pamanawas na. 17 Ampangamat-kamat ya kannaên ni apostol Pablo, ya wana, "Hilay
habaytsi ay ampaghuyo kan Apo Namalyari. An-ipamulah la kamoyu no ay-êmên kaw
hên miligtas ha parusa ya ayn anggaan."
18 Hên allo-alloy nan habiên ya habayto, ay nanuluk kana hi apostol Pablo, haka na
ya inarap ta hinabyanan nay hinumapat ha dalaga, ya wana, "Ha kapangyarihan ni
Panginoon Jesu-Cristo, ay mag-alíh ka kana." Tampol hên inumalih ya hatoy hinumapat
kana.
19 Hên nahêlêk lan ámo nan hatoy dalaga ya ayn hilay nan mapangwanan pera, ay
dinakêp la hi apostol Pablo haka hi Silas. Ginuloy la hilan in-arap kanlan manungkulan.
20 Hên in-arap hilan apostol Pablo kanlan habaytoy manungkulan hên gobyernon
Roma, bayro êt ha Filipos, ay êmên di ya pamidikil la: "Habaytsi ya loway Israelita
ay ampamuligaw bayri ha balayan tamo. 21 Ya an-itoro la ay ugalin halanghang ha
patakaran tamon taga-Roma. A tamo malyarin tanggapên o honolên ya habayto."
22 Hilay atsi bayro hên nakalopong, ay nakilamon nandakêp kanlan apostol Pablo.
Gawan êmbayro, ay pinaláboh hilan habaytoy manungkulan hên gobyernon Roma bayro
ha Filipos hilan apostol Pablo, haka la hila impabarog. 23 Hên nayari hilan binarog, ay
impahukul hila haka in-utoh lan ampamaala ha hukulan ya pakabantayan na hilan

* **16:9** Habaytsi ay atsi bayro ha lipay dagat.

mangêd. 24 Kabay inhowên na hila ha kalalê-lalêan hên hukulan, haka na hila hinipit
ya bitsih la hên loway tabla ya tinalagá hên nilubtan ta êmên main dyanan hên bitsih.
25 Hên bonak yabi, ay ampanalangin haka ampagkantan pamagpuri kan Apo Na-
malyari hi apostol Pablo haka hi Silas. Ampanggilam hilay kapareho lan nakahukul
bayro. 26 Namakonkaynaman, ay nanlayon hên hadyay hêkaw. Kabay nangayêgê ya
hatoy hukulan. Biglan naubuh hên nangaloat ya kabat, haka nangakalag ya taykala
ya pinanggapoh la kanlan nangahukul. 27 Hên nipaimata ya hatoy ampamaala bayro
ha hukulan haka na napansin ya nangaloat ya kabat, ay inulbut nay hundang na
ta magpakamatsi ya dayi ta êndat na no nakatakah hilay nay nakahukul. 28 Noa,
inangawan ya ni apostol Pablo, ya wana, “Paan kan magpakamatsi ta atsi kay pon di
ya kal-atan!”
29 Namakwa yan pag-atáng ya hatoy ampamaala ha hukulan, haka naparagah yan
hinumwên hên ampamêgpêg hên nanlokob ha arapan lan apostol Pablo angga ni Silas.
30 Bayo in-awah na hila ha hukulan haka ya nangotang kanla, ya wana, “Hinoy dapat
kon daygên êmên ko miligtas ha parusa ya ayn anggaan?”
31 Hinabi la etaman, ya wanla, “Maniwala ka kan Panginoon Jesus ta êmên ka miligtas
ha parusa ya ayn anggaan, hika boy hilay kalamo yo ha bali.” 32 Ha maparah ya
habi ay impamwang lan apostol Pablo ya habi hên Panginoon ha ampamaala bayro
ha hukulan haka ha kalamo na ha bali. 33 Habayto êt hên yabi hên inuyahan nan
bantay ya hugat lan apostol Pablo, ay hiya haka ya kalamo na ha bali ay tampol hên
nagpabawtismo. 34 Pangayari ay hinagyat na hilan humwên ha bali na ta inapagan na
hilan pamangan. Hadyay higla nan ampamaala ha hukulan haka ya kalamo na ha bali
gawan ha naniwala hilay na kan Apo Namalyari.
35 Pangamaranon, ay namiutoh ya habaytoy manungkulan hên gobyernon Roma ya
atsi ha Filipos, hên polis ha hukulan, ya ipaawah lay na kano, hilan apostol Pablo.
36 Gawan êmbayro, ay hinabi na kan apostol Pablo, hên habaytoy ampamaala ha
hukulan, “Namipagtan hilan habi ya manungkulan hên gobyernon Roma bayri ha
Filipos ya iawah kaw. Kabay mita kaw na dayi hên mapatêkbêk.”
37 Noa, wani apostol Pablo, “Impabarog la kay ha arapan hên kal-atan, haka la kay
impahukul hên a la kay pon nilingon agyan taga-Roma kay! Bayo labay la kay hên
ipaawah hên ayn makamwang! A malyari ya êmbayro! Dapat hilay maglakó di hên
mamiawah kannaên!”
38 Inhumbung lan polis kanlan manungkulan ya hinabi ni apostol Pablo. Nalimwan
hilay habaytoy manungkulan hên gobyernon Roma hên namwangan la ya taga-Roma
hila awud hilan apostol Pablo. 39 Kabay nagtagloh hila ha hukulan hên nakikwan
patawad kanla haka la hilay na in-awah. Pinakihabi la kanla etaman ya mag-alíh hila ha
balayan Filipos. 40 Pamakaawah la ha hukulan hilan apostol Pablo, ay nagtagloh hila ha
bali lan Lydia. Hên napahigla lay nay nakêm lan patêl ha Panginoon, ay nammita hilay
na.

17

Hi apostol Pablo, hi Silas, haka hi Timoteo ha Balayan hên Tesalonica

1 Hi apostol Pablo, hi Silas haka hi Timoteo ay nagdann ha balayan Amfipolis haka
ha balayan Apolonia angga ha nilatêng hila ha balayan Tesalonica ya main sinagoga
lan Israelita. 2 Gawan nakasanayan nay na ni apostol Pablo hên makisimba hên toroan
na hilay kapareho nan Israelita, ay ha tatloy allon pamagsimba la, ay anlakwên na hila
bayro ha sinagoga la, ta nakipagpalinawan ya kanla ubat ha Kahulatan ya impahulat
ni Apo Namalyari. 3 Impalinaw haka pinaptêgan na ya nakahulat bayro ya tungkol ha
Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala,
ya kailangan nan matsi haka mabiyay oman. Impamwang na kanla ya hi Panginoon

Jesus ay habaytoy Mámiligtas, ya an-êngganan la, ya impangako bayro ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari. 4 Main kaatag Israelita ya nanggilam ha impamwang, haka nakihonol kan apostol Pablo haka kan Silas. Main etaman bayro hên babayi ya mabandi haka kal-atan Griego* ya maka-Diyos ya naniwala kan Panginoon Jesus.

5 Noa, main kaatag ya poon lan kapareho lan Israelita ya nag-inakit kanlan apostol Pablo. Tsinipon la hilay mapanyag karawakan, ya ampagbabakahaan ha palengke, ya nangamuyot a êt hên kal-atan hên nanulhul hên boon balayan hên lakwên ya bali ni Jason ta êndat lan atsi hila bayro hilan apostol Pablo ta paawahên la hila dayi. 6 Hên a lay na natapol, ay ginuloy lan gintan hi Jason haka kaatag kanlan patêl ha Panginoon, hên in-arap ha manungkulan hên balayan Tesalonica hên main kalamoy angaw, ya wanla, "Hilay habaytoy lalaki ay ampamuligaw ha balang logal ya anlakwên la! Amêhên, atsi hilay na bayri kantamo! 7 Pinakatuloy na hila ni Jason ha bali na, haka hilangan ay anhumalanghang ha patakaran hên pinakapoon ha Roma ya ampag-ari kantamo, ta anhabiên la ya main kaatag ya pinakapoon, ya langan na ay Jesus." 8 Hên pamakagilam lan habayto hên hilay kal-atan, haka hilay manungkulan hên balayan Tesalonica, ay nangabuligaw hila. 9 Hên tinanggap lay nay impiyansa ni Jason haka ya impiyansa lan kaatag ya patêl ha Panginoon, ay imbuhan hilay na.

Hi apostol Pablo, hi Silas angga hi Timoteo ha Balayan hên Berea

10 Hên habayton yabi êt, ay in-aporah la hi apostol Pablo, hi Silas haka hi Timoteo hên impalakoy na ha balayan Berea. Hên nilumatêng hilay na, ay hinumwên hila ha sinagoga lan kapareho lan Israelita. 11 Hilay Israelita bayro ha Berea ay loat ya kaihipan, kanan kaihipan lan Israelita ha Tesalonica. Labay-labay lan manggilam ha panoro ni apostol Pablo. Allo-allo lan ampag-aralan ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ta êmên la mamwangan no pêtêg ya an-itoro ni apostol Pablo. 12 Mal-at kanla ya naniwala haka main etaman bayro hên kal-atan babayi haka lalaki ya Griego ya mabandi. 13 Noa, hên namwangan lan Israelita ha Tesalonica ya ampaypamwang hi apostol Pablo hên habi ni Apo Namalyari ha balayan Berea, ay nangamat hilay na êt bayro hên nanulhul kanlan taga-Berea hên manalanghang kan apostol Pablo. 14 In-aporah la hi apostol Pablo hên hilay patêl ha Panginoon ha Berea hên impalako ha laylay hên dagat ta êmên ya makahakay ha barko. Noa, nabalag hi Silas angga hi Timoteo bayro ha Berea. 15 Main ungnoy nangiatêl kan apostol Pablo hên angga ha balayan Atenas. Hên paorong hilay nay nangiatêl kana, ay intsipan na kanla ya tampol hilan mangamat hi Silas angga hi Timoteo, no malyari.

Hi apostol Pablo, hi Silas angga hi Timoteo ha Balayan Atenas

16 Hên an-êngganan ni apostol Pablo hi Silas haka hi Timoteo ha balayan Atenas, ay namalagêhbêg ya nakêm na ha napansin nay kal-atan hên rebulto hên alwan pêtêg ya diyos ya ansimbaên lan taga-Atenas. 17 Kabay ya dinyag na, ay bayro ha sinagoga, ay nakipagpalinawan ya hên kalamo nay kapareho nan Israelita haka hilay kaatag ya maka-Diyos. Allo-allo ya etaman hên ampakidebate kanlan atsi bayro ha plasa. 18 Bayro ha plasa ay main mánoro ya Epicureo haka mánoro hên Estoico ya ampakidebate kana. Wanlan kaatag, "Hinoy an-ilambung nan hata ayn minúwang?"

Wanla êt hên kaatag, "Ampaypamwang ya lawêh hên tungkol ha diyos lan kaatag ya bansa!" Hinabi lay habayto gawan an-ipamwang na kanla ya Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus haka tungkol ha natsi ya biyayên hilan oman. 19 Ha maparah ya habi, ay gintan la hi apostol Pablo ha pagtsiponan lan manungkulan bayro ha logal ya ambaêgên lan Areopago, ya wanla, "Labay naên mamwangan no hino ya habaytsi ya bayoy toro ya an-itoro mo kannaên. 20 Babayo naên magilaman ya habaytsi ya anhabiên

* **17:4** Ya alwan Israelita.

mo kabay labay naên mamwangan no hinoy labay habiên hên habaytsi.” 21 (Hilay taga-
Atenas haka hilay kaatag ya ampaidi bayro ay allo-allo lan labay hên manggilam haka
pihabian ya hinoman ya bayoy toro.)
22 Kabay nirêng hi apostol Pablo ha arapan lan naka-tsipon ta hinabi na kanla,
“Anggalangên kon taga-Atenas, angkahêlêk ko ya mahipêg kaw ha pamagsimba. 23 Ta ha
pagtawak-tawak ko bayri ha logal yo, ay napansin koy mal-at ya ansimbaên yo. Nahêlêk
ko ya mihay pamiatangan ya nag-hulat hên êmên di, ‘Habaytsi ay ha Diyos ya a naên
muwang.’ Habaytoy ansimbaên yo, ya a yo man kilala, ay yabay ya an-ipamwang ko
kamoyu. 24 Hiya hi Apo Namalyari ya nanyag hên luta haka ya kaganawan ya atsi
bayri. Hiya ya Panginoon ha langit haka ha luta, kabay a ya ampaidi ha pagsimbaan
ya dinyag tawo. 25 A na kitamon ampanapolan hên hinoman, ta hiyay ampam-in biyay
haka inanawa haka hinoman ya kailangan tamo. 26 Paubat ha mihay ninuno, ay dinyag
nay balang láhi ha boon luta, haka na hila dinyanan hên paidyanan la haka panaon lan
mamiyay haka matsi. 27 Dinyag nay habayto ta êmên la ya tapolên haka mamwangan
lan atsi ha luta. Ha kaptêgan, ay alwa yan marayo ha balang miha kantamo. 28 Nanad ha
hinabi kamoyu hên mihay magaling maghabi, ya wana, ‘Hiyay ubatan hên biyay tamo,
haka hiyay ampangillag kantamo ha pammita tamo, haka ha pamimiyay tamo.’ Nanad
êt ha hinabi lan kaatag kamoyu ya main kamwangan, ya wanla, ‘Hikitamo ay maának
ni Apo Namalyari etaman.’ 29 Gawan ha hikitamoy anak ni Apo Namalyari, ay paan
tamo yan itad ha rebulto ya ginto, pilak, o bato ya dyag ha kaihipan haka galing hên
tawo. 30 Hên hato, ay pinaulayan nay kasalanan lan ayn muwang hên tungkol kana, noa,
amêhên ay an-iutoh nay balang miha hên maghêhê haka talibatokan ya alwan mangêd
ya pamimiyay. 31 Ta intakda nay na ya Allon Pamanukom ha balang miha ha boon luta.
Main ya etaman hên pinili ya manatol hên main katoynungan. Haka pinaptêgan na, no
hino ya habaytoy manatol hên biniyay na yan oman.”
32 Hên nagilam lan naka-tsipon bayro ya tungkol ha pangabiyay lan oman hên hilay
natsi, ay nipakaili hilan nammusmus ya kaatag. Noa, wanlan kaatag ya labay lan
manggilam oman hên tungkol bayro, no minghan a êt. 33 Kabay nammita yay na hi
apostol Pablo. 34 Main ungno bayro ya naniwala kan Panginoon Jesu-Cristo haka naki-
lamo-lamo kan apostol Pablo. Kalamo la hi Dionisio ya miha kanlan ampamaala bayro
ha Areopago, haka ya mihay babayi ya nag langan Damaris haka hilay kaatag pon.

18

Hi apostol Pablo, hi Silas angga hi Timoteo ha balayan Corinto

1 Pangayarin habayto, ay nag-alíh ya hi apostol Pablo ha balayan Atenas, ta nammita
ya ha balayan Corinto. 2 Napagkabalay na bayro ya mihay kapareho nan Israelita, ya
in-anak ha patal Ponto, ya nag langan Aquila. Kalatêng-latêng nan bêngat ni Aquila ha
Corinto hên ubat ha balayan Roma ha bansan Italia, kalamo nay ahawa na hi Priscila.
Kabay immalíh hila bayro ta naubuh hilan impaalíh ni Claudio ya hilay Israelita ha
balayan Roma. Ha pamaniraw ni apostol Pablo kanlan miahawa, 3 ay napaidi ya tana
bayro kanla gawan magdya-dyag hilan tolda hên nanad êt ha andaygên na. Kabay hiya
ay nag-in kalamo lay na hên manyag hên tolda. 4 Balang allon pamagsimba ay atsi ya ha
sinagoga, ta êmên makipagpalinawan kanla. Labay na hila dayi hên mapaniwala kan
Panginoon Jesus ya hilay kapareho nan Israelita haka hilay Griego.*
5 Hên nilumatêng hi Silas haka hi Timoteo ya ubat ha probinsyan Macedonia, ay
allo-allo nay nan naarap ni apostol Pablo ya pangitoro hên habi ni Apo Namalyari ha
sinagoga, hên ampaptêgan na kanlan kapareho nan Israelita ya hi Panginoon Jesus ay
ayn kaatag no alwan ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo

* **18:4** Ya alwan Israelita.

Namalyari hên mamaala. 6 Noa, hên nilabanan la hi apostol Pablo hên kapareho nan
Israelita hên main lamoy pammusmus, ay ingkampag nay tuwapok ya atsi ha takop na,
ta êmên la mamwangan ya paulayan na hilay na. Wana êt kanla, “Ayn kinan kasalanan
no migtan kaw man ha parusa ya ayn anggaan! Paubat amêhên ay toroan kinay alwan
Israelita.” 7 Kabay nag-alíh ya ha sinagoga ta nanoro ya tana ha bali nan mihay lalaki,
ya ampagsimba kan Apo Namalyari, ya nag langan Ticio Justo. Ya bali na ay atsi ha
danin sinagoga. 8 Hi Crispo, ya ampamaala ha sinagoga haka hilay kalamo na ha bali,
ay naniwala ha Panginoon. Mal-at êt kanlan taga-balayan Corinto ya ampanggilam hên
pamanoro ni apostol Pablo ya naniwala ha Panginoon haka nagpabawtismo.
9 Hên mihay yabi ay nagpahalumata ya Panginoon kan apostol Pablo, ya wana, “Paan
kan malimo. Ihundo moy pamanoro mo, hinoman ya malyari, 10 gawan mal-at bayri ha
balayan ya maniwala kangko. Hikoy kalamo mo kabay ayn makaantsi kamo.” 11 Kabay
naglaêh ya bayro hi apostol Pablo hên mihay taon haka anêm ya buwan hên nangitoro
hên habi ni apo Namalyari.
12 Noa, hên nag-in gobernador ha probinsyan Acaya, hi Galio, ay nagkamiha hilay
Israelita, hên dakpên la hi apostol Pablo, ta gintan la ya ha mánlingon kaso, 13 ya wanla,
“Habaytsi ya ampaytoro hên mihay pamagsimba kan Apo Namalyari ya bawal ha
Kautuhan ya anhonolên naên Israelita.”
14 Hên maghabi ya dayi hi apostol Pablo, ay nuna yan naghabi hi Galio, “No ya
ampihahabian yon Israelita, ay tungkol ha mihay mabyat ya kasalanan, o narawak
ya dinyag ni Pablo ya bawal ha patakaran gobyerno, ay gilamên kataw dayi. 15 Noa,
no tungkol bat ha habi, langan, haka Kautuhan yon Israelita ya humbung yo, ay dali
kaw na! Taganán a ko hatolan ya habain.” 16 Kabay impaawah na hilay na bayro ha
panlingonan kaso. 17 Hi Sostenes ya miha kanlan ampamaala ha sinagoga ya nantan
kan apostol Pablo, ay dinakêp lan alwan Israelita, ta tinumbuk la ya ha arapan hên
panlingonan kaso. Noa, a hila pinakiêmênan ni Gobernador Galio.

Ya pag-orong ni apostol Pablo ha balayan Antioquia ha probinsyan Siria

18 Naglaêh ya pon bayro ha balayan Corinto hên nabuyot-buyot hi apostol Pablo,
pangayarin habayto ay nagtsipan yay na kanlan patêl ha Panginoon, biha hinumakay
yay na ha hakayan pandagat ya palakon Siria hên kalamo na hilay miahawa ya
hi Priscila haka hi Aquila. Hên nilumatêng hila ha Cencrea, nagpaorog hi apostol
Pablo gawan ha tsipan na kan Apo Namalyari. 19 Hên nilatêng hila ha balayan Efeso,
ay nakiblag yay na kanlan miahawa ta makipagpalinawan ya ha sinagoga kanlan
kapareho nan Israelita. 20 Pinakihabian la ya hi apostol Pablo hên magbuyot ya pon
bayro kanla, noa, hinabi na ya a ya. 21 Nagtsipan ya tana kanla ya no kalabayan ni Apo
Namalyari, ay mag-orong ya. Pangayarin habayto, ay hinumakay yay na ha hakayan
pandagat hên paalíh ha balayan Efeso.
22 Hên nilatêng yay na ha balayan Cesarea, ay nilumakat ya ha balayan Jerusalem
ta hiniraw na hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon bayro, biha nilumohan
yay na êt ha balayan Antioquia ha probinsyan Siria. 23 Hên nabuyot-buyot ya bayro, ay
nag-orong yay na êt ha probinsyan Galacia haka Frigia ta pinataniêh nay paniwala lan
ampaniwala kan Panginoon Jesus ha balang logal bayro.

Hi Apolos ay nilumatêng ha balayan Efeso haka ha balayan Corinto

24 Amêhên, ay main Israelita ya nag langan Apolos ya nilumatêng ha balayan
Efeso. Hiyay in-anak ha Alejandria. Magaling yan makipagpalinawan haka mal-at
ya kamwangan na ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari. 25 Hiyay tinoroan
hên toro ni Panginoon Jesus, haka mahiglay nakêm nan ampanoro hên kaptêgan hên
tungkol kana hên main kahipêgan. Êmbayro man, ay muwang nan bêngat ya intoro ni
Juan Bautista ya tungkol ha pamawtismo. 26 Makhaw ya nakêm nan namipamwang

ha sinagoga. Hên nagilam ni Priscila angga ni Aquila ya panoro na, ay hinagyat la ya
ha bali la, haka la impalinaw kana no ay-êmên nan an-iligtas ni Apo Namalyari hilay
ampaniwala kan Panginoon Jesus. 27 Amêhên, hên labay ni Apolos hên maniraw ha
probinsyan Acaya, ay nanulat hilay patêl ha Panginoon ha balayan Efeso ya tanggapên
la ya dayi hi Apolos hên hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus ha Acaya. Impagtan la
kana ya habaytoy hulat. Hên nilatêng yay na bayro, ay mahlay ya naihawop na kanlan
naniwala gawan ha ingalo ni Apo Namalyari. 28 Ta ubat ha Kahulatan ya impahulat ni
Apo Namalyari ay hinabyanan na hilay Israelita ha arapan hên kal-atan, ha kagalingan
nan ampaptêgan, ya hi Panginoon Jesus ay hiya ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon
Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.

19

Hi apostol Pablo ha balayan Efeso

1 Kaban atsi ya hi Apolos ha balayan Corinto, hi apostol Pablo etaman ay nagdann ha
logal ya kapanawgtugan angga ha nilumohan ya ha balayan Efeso. Nalatêng na bayro
ya ungnoy ampaniwala kan Panginoon Jesus. 2 Kinotang na hila ni apostol Pablo no
hinapatan hilay na hên Espiritu ni Apo Namalyari, hên naniwala hila kan Panginoon
Jesus. A hila êt kano, ta a la êt muwang ya main Espiritu ni Apo Namalyari. 3 Kinotang
nay na êt ni apostol Pablo no hino awud ya naintindihan la ha pamawtismo kanla.
Hinabi la ya pamawtismo kanla ay nanad ha intoro ni Juan Bautista. 4 Impamwang
ni apostol Pablo kanla ya habaytoy pamawtismo ni Juan Bautista, ay palatandaan hên
naghêhê hila ha kasalanan la ya hilay Israelita. Impamwang etaman ni Juan ya dapat
maniwala ha anlumatêng ya anhumonol kana, ya ayn kaatag no alwan hi Panginoon
Jesus. 5 Hên nagilam lay habayto, ay nagpabawtismo hilan oman ha palatandaan ya
ampaniwala hilay na ha langan ni Panginoon Jesus. 6 Hên impalunto ni apostol Pablo
ya gamêt na kanla, ay hinumapat kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari. Nipaghabi hilay
na ha habi, ya a la muwang, haka la hinabi ya impaihip kana ni Apo Namalyari. 7 Main
manga labinlowa ya nagpabawtismo hên habayto.

8 Ha tatloy buwan bayro ha sinagoga, ay makhaw ya nakêm ni apostol Pablo hên
namipamwang haka nakipagpalinawan hên tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari.
9 Noa, main ungno kanla ya a naniwala gawan kakdêyan ulo la. Hinabi lay nangarawak
ya tungkol ha toro ni Panginoon Jesus ha arapan hên naka-tsipon. Kabay immalíh ya
bayro hi apostol Pablo haka hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus, ta inhundo lay
pamipagpalinawan la ha kuwartoy panoroan ni Tirano. 10 Loway taon hên pamihundo
ni apostol Pablo hên habayto, kabay naubuh hilan nakagilam hên habi hên Panginoon
ya hilay Israelita, haka hilay Griego* ya ampaidi ha probinsyan Asia.

Ya maának ni Esceva

11 Hên habayto ay dinyanan ya ni Apo Namalyari hi apostol Pablo hên kapangyarihan
hên manyag hên hadyay kapapaêpapah. 12 Kabay mag-in panyo o hinon takop ya ubat
ha lawini ni apostol Pablo, ay kowên la ta gêtan kanlan main hakit, ta êmên mag-alíh ya
hakit la haka ya nangarawak ya a angkahêlêk.

13 Bayro êt ha balayan Efeso, ay main ungnoy Israelita ya ampanêbêh hên mamaalíh
hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo. Hên nahêlêk lay andaygên
ni apostol Pablo, ay labay lan totoên hên habtan ya langan ni Panginoon Jesus ha
pamaalíh lan nangarawak ya a angkahêlêk, ya wanla, “Ha kapangyarihan ni Jesus ya an-
ipamwang ni apostol Pablo, ay an-iutoh ko kamoyu ya mag-alíh kaw bahên.” 14 Kalamo
ha ampamaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo, ay hilay pitoy
anak nay lalaki hên mihay pinakapoon pari hên Israelita ya nag langan Esceva.

---

* **19:10** Ya alwan Israelita.

15 Noa, hên ampamaalíh hila dayi hên narawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha
mihay tawo, ay hinabi nan habaytoy narawak ya a angkahêlêk kanla, “Kilala ko hi
Jesus haka muwang ko ya tungkol kan Pablo. Noa, hino kaw ta pakiêmênan yo ko!”
16 Tampol na hilan dinawhong haka hinambut hên hatoy hinapatan hên narawak
ya a angkahêlêk ya hatoy pitoy anak ni Esceva, kabay nikagigibak ya takop la haka
nikahuhugat ya lawini la hên hilay timmakah bayro ha bali nan hinapatan hên narawak
ya a angkahêlêk.
17 Habaytoy nalyari kanlan pitoy anak ni Esceva ay namwangan ha boon balayan
Efeso, mag-in kanlan Israelita angga kanlan Griego.† Kabay naubuh hilan nipag-êpapah
haka la pinuri hi Panginoon Jesus. 18 Mal-at kanlay ampaniwala kan Panginoon Jesus,
ay inamin haka inhuko lay bulá la ha arapan lan kal-atan ta pinaghêhêan lay na. 19 Mal-
at kanlan mapanawas, ay nanipon hên libro ya ginamit la ha pamanawas la, haka la
in-ulam ha arapan lan kal-atan. Hên binilang la ya alagá hên inulam la, ay niabot ya
ha 50,000 ya pera ya pilak. 20 Ha êmbayroy nalyari, ay lalo hên nibahwag ya habi ni Apo
Namalyari, kabay lalon nilum-at ya naniwala ha Panginoon.

Nangapigugulo hila ha balayan Efeso

21 Pangayarin habayto, ay nakapêptêng ya ihip ni apostol Pablo hên magdann
ha probinsyan Macedonia angga ha probinsyan Acaya ta maniraw ya ha balayan
Jerusalem angga ha balayan Roma. 22 Impauna na ha Macedonia ya lowa kanlan
kahawop na ya hi Timoteo haka hi Erasto. Hi apostol Pablo etaman ay nabalag pon ha
balayan Efeso ha probinsyan Asia.
23 Hên atsi ya pon bayro ha Efeso hi apostol Pablo ay nagkamain hên taganán mahlay
ya gulo gawan ha pamitoro nan toro ni Panginoon Jesus. 24 Ta gawan ha panoro ni
apostol Pablo, ay ayn hilay nan pangwanan hên kal-atan pera ya mihay magpipinday
hên pilak ya nag langan Demetrio haka hilay mag-obra na. Hilay ampanyag hên
nanaway bali-balian ha kalupan templo la ya pamyanan lan rebulto hên diyos lan Efeso
ya nag langan‡ Diana. 25 Tsinipon ni Demetrio ya hilay mag-obra na haka ya kaatag
ya magpipinday ta wana kanla, “Hikaw ya kalamo ko, muwang yo ya pamaminday
bat ya angkaubatan hên katsighaw tamo. 26 Angkahêlêk yo haka angkagilaman yo ya
andaygên ni Pablo. Anhabiên na ya alwan pêtêg diyos ya andaygên hên gamêt, haka
kal-atan hên naamuyot na hên a maniwala kan Diana, alwan bat di ha balayan Efeso,
noa, ha boon probinsyan Asia. 27 Kabay miparawak ya kapanapolan tamo haka taganán
a lay nan pansinên ya pamaminday tamo. Alwan bat habayto, noa, ya pagsimbaan kan
Diana, haka hiya man, ya pinaka-diyos tamo, ay a lay nan galangên di ha Asia angga ha
boon luta.”
28 Hên pamakagilam lan kalamo ni Demetrio hên habayto, ay hadyay tobag la,
haka nipan-angaw hila, “Makapangyarihan hi Diana ya diyos di ha Efeso!” 29 Kabay
nagkamain hên gulo ha boon Efeso. Dinawhong hên dinakêp lan taga-Efeso hi Gayo
haka hi Aristarco ya taga-Macedonia, ya kalamo ni apostol Pablo ha panlumagay. Biha
ginuloy hila ha pagtsiponan la. 30 Labay na dayi ni apostol Pablo hên maniraw bayro
ha pagtsiponan la, noa, binawal la yan ampaniwala kan Panginoon Jesus. 31 Ya kaatag
kanlan kaluguran na ya manungkulan ha probinsyan Asia ay namiutoh hên makihabi
kana ya paan ya dayi hên maniraw ha pagtsiponan. 32 Nagulo hilay naka-tsipon bayro.
Alwan pare-pareho ya an-iangaw lan naka-tsipon, ta kal-atan la ay a la muwang no
awta naka-tsipon hila. 33 Impaarap lan Israelita ya mihay kalamo la, ya hi Alejandro
ya mamipalinaw hên alwan hilay Israelita ya pinangowangkitan hên gulo. Siningyalan
na hilay naka-tsipon hên paan maglabak ta maghabi yay na. 34 Noa, hên nabalayan

† **19:17** Ya alwan Israelita. ‡ **19:24** Ha Griego: Artemis.

lan kal-atan ya hi Alejandro ay mihay Israelita, ay in-angaw la hên loway oras ya, “Makapangyarihan hi Diana ya diyos di ha Efeso!”

35 Ha maparah ya pangahabi, ay napatunggên na hilay ampipan-angaw, hên mihay manungkulan ha balayan Efeso. Haka wana kanla, “Kapareho kon taga-Efeso, ayn miha kantamo ya a ampakamwang ya hikitamoy ampamantay ha pagsimbaan kan Diana, ya makapangyarihan, haka hatoy rebulto na ya natatan ubat ha langit. 36 Ayn makapaghabin alwan pêtêg ya habaytsi ya anhabiên ko, kabay magpatêkbêk kaw haka pakaihipên yo pon ya andaygên yo. 37 Hilay habaytsi ya gintan yo bayri, ay a hila nanakaw ha pagsimbaan tamo, haka a hila naghabin halanghang ha diyos tamo. 38 Kabay no main hilan idungot hilan Demetrio haka hilay kalamo nay magpipinday, ay malyari lan iarap ha mánlingon kaso ta nakal-an hilan manoyo hên kaganawan kaso yo. 39 Noa, no main kaw pon êt hên kaatag ya idikil, ay malyarin pihahabian tamo ha humonoy pamagtsipon ha pamanhumonol ha patakaran tamo. 40 Ampotogên ako ha nalyari amêhên, ta malyari la kitamon idikil lan taga-Roma ya ampanggulo kitamo. No daygên lay habayto, ay kaingalo kitamo, ta ayn kitamon makatoynungan ha guloy habaytsi.” 41 Hên pangayari nan naghabi, ay pinabita na hilay na ya naka-tsipon.

20

Ya pag-orong ni apostol Pablo ha probinsyan Macedonia angga ha probinsyan Grecia

1 Hên pamakayarin gulo ha balayan Efeso, ay impabaêg ni apostol Pablo ya hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus, ta pinakhaw nay nakêm lan tinoroan, hên ihundo lay paniwala la kana. Pangayari, ay nagtsipan yay na kanla ta mita yay na hên palakon probinsyan Macedonia. 2 Hiniraw na hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus ha balayan ya atsi bayro, ta pinakhaw nay nakêm lan tinoroan, hên ihundo lay paniwala la. Pangayari ay inhundo nay pammita na hên angga ha probinsyan Grecia. 3 Naglaêh ya pon bayro hên tatloy buwan. Maghakay ya dayi ha barko hên palako ha probinsyan Siria, noa, hên namwangan na ya main kapareho nan Israelita ya nagmulongan kana, ay naihipan na tanan magdann ha probinsyan Macedonia ha pag-orong na. 4 Hilay nakilako kan apostol Pablo, ay hi Sopater ya taga-Berea, ya anak ni Pirro, hi Aristarco haka hi Segundo ya taga-Tesalonica, hi Gayo, ya taga-Derbe, hi Timoteo, ya taga-Listra, haka hi Tiquico haka hi Trofimo, ya taga-Asia. 5 Nuna hilay habayto kannaên ta inêngganan la kay ha balayan Troas. 6 Noa, hikay etaman ay nag-alíh ha balayan Filipos hên pamakayari hên pista lan Israelita ya ambaêgên lan Pistan Puto ya ayn Pampaalsa. Himmakay kay ha barko hên angga ha nilatêng kay ha balayan Troas hên panlimay allo. Nanugêl kay bayro hên pitoy allo.

Ya tawlin pamaniraw ni apostol Pablo ha Troas

7 Ha unan allon habayton parominggo* ay ni-tsi-tsipon kay ya Israelita ta nagkomunyon kay, ya pamanêmtêm ha pangamatsi ni Panginoon Jesus. Nangaral ya hi apostol Pablo hên angga ha bonak hên yabi, ta mita ya ha humonoy allo. 8 Mal-at ya dêkêt bayro ha pinagtsiponan naên ha ikatlon palapag bali. 9 Main mihay miyawhay, ya nag langan Eutico ya nakaikno ha mihay dorongawan, ya nakabêlêw ha kakarangan hên pamangaral ni apostol Pablo. Nanabo yan paubat ha ikatlon palapag hên habaytoy bali ya pinagtsiponan, kabay hên nilako la ya, ay natsi yay na. 10 Noa, hên tinumaoy hi apostol Pablo hên nangalakop kana, ay wana, “Paan kaw manyagah, ta angkabiyay ya!” 11 Pangayarin habayto, ay nunik yay na êt hi apostol Pablo, bayro ha pinagtsiponan, ta pangayari naên nangan, ay inhundo nay panoro na hên angga ha maranon bayo

* **20:7** Yabin Sabado hên habayto, ta kanlan Israelita, yabay ya umpisan unan allo hên mihay parominggo.

nammita kay. 12 Hi Eutico, ya nangoman nabiyay, ay in-atêl la ha bali na, hên hadyay higla la gawan nabiyay ya.

Pamag-alíh ni apostol Pablo ha Troas palakon Mileto

13 Pinagkablag naên hi apostol Pablo ta hinumakay kay ha barko ta napihabian naên ya danan naên ya ha balayan Ason. Hiya etaman, ay namitsih. 14 Hên napipihlêk kay bayro ha balayan Ason, ay hinumakay yay na hên kalamo naên hên palako ha balayan Mitilene. 15 Paubat ha balayan Mitilene ay naghakay kay ha barko hên angga ha nilatêng kay ha êtêb hên Pulo hên Quio. Hên humonoy allo, ay nipadann kay ha êtêb hên Pulo hên Samos, haka ha humonol êt ya allo ay nilatêng kay ha balayan Mileto. 16 Inihip ni apostol Pablo ya a yay na pon magdann ha balayan Efeso ta êmên ya a maabala ha probinsyan Asia, gawan labay nay nan makalatêng kay ha balayan Jerusalem bayo mag allo hên Pentecostes.

Ya pamagtsipan ni apostol Pablo kanlan toa ya ampamaala ha pagtsiponan lan patêl ha Panginoon ha Efeso

17 Hên ungnoy nay allo naên lan apostol Pablo ha balayan Mileto, ay namipagtan ya hên habi kanlan toa ya ampamaala kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Efeso ya maniraw hila kana ha balayan Mileto. 18 Paglatêng la kana ay kinahabi na hilay na, ya wana kanla, "Muwang yo ya nag-in biyay ko hên haton unan allon nilumatêng ako bayri ha probinsyan Asia. 19 Booy nakêm kon nagpakaaypa hên naghuyo ha Panginoon haka namalagêhbêg ya nakêm ko hên main pamagtêêh ha kal-atan hên pamairap la kangko hên kapareho kon Israelita ha pagmulongan la kangko. 20 Muwang yo etaman ya a ko nag-alangan ha pamanawop kamoyu hên namipamwang haka nanoro hên tungkol kan Panginoon Jesus ha arapan man hên kal-atan haka ha binali. 21 Impakaaral ko etaman kanlan kapareho kon Israelita, haka kanlan Griego† ya dapat lan paghêhêan haka talibatokan ya kasalanan la, ta dapat magpalokop hilay na kan Apo Namalyari hên maniwala kan Panginoon Jesus.

22 "Mita kina ha balayan Jerusalem ha utoh kangko hên Espiritu ni Apo Namalyari. A ko muwang no hinoy malyari kangko bayro. 23 Ya muwang kon bat, ay ha balang balayan ya lakwên ko, ay an-ipamwang na kangkon Espiritu ni Apo Namalyari, ya ihukul ako haka makaranas akon kairapan. 24 Noa, ayn kangko no mikarang ya biyay ko bayri ha luta o no ahê, ta ya maalagá kangko ay matupad koy an-ipadyag na kangko ni Panginoon Jesus. Yabay ya pamipamwang hên Mangêd ya Habi tungkol ha ingalo ni Apo Namalyari.

25 "Nakilamo ko kamoyu hên hato, kaban an-ipamwang koy tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Noa, amêhên ay muwang kina ya a yo kina hên mahêlêk oman. 26 Kabay ampapakahabiên ko kamoyu amêhên, ha alloy habaytsi, ya alwan hiko ya main kasalanan no parusaan na kaw ni Apo Namalyari hên ayn anggaan. 27 Ta a ko nag-alangan ha paytoro kamoyu hên hinoman ya labay nan ipamwang kamoyu ni Apo Namalyari. 28 Illagan yoy sarili yon pamanhumonol kan Apo Namalyari. Illagan yo etaman ya pamanhumonol lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ta pinili na kaw hên Espiritu ni Apo Namalyari hên mamaala kanla hên nanad ha pagpastol yo, ha tupa yo. Hila ay inligtas hên natsi ya hi Panginoon Jesus ya Anak ni Apo Namalyari. 29 Muwang ko, ya no ayn kina bayri, ay main mipanlumatêng ya maytoro hên alwan kaptêgan, ta labay lan alihên ya paniwala yo kan Panginoon Jesus. Hila ay nanad ahon lalê ya mapangyat ya mandawhong kamoyu hên ayn ingalo. 30 Agyan ha kalamo yo, ay main lumtaw ya maghabi hên alwan kaptêgan, ta êmên la maamuyot hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus. 31 Kabay pakaillag kaw, haka panay yon panêmtêmên ya in-aral

† **20:21** Ya alwan Israelita.

ko kamoyu ha boon tatloy taon, ya allo-yabi ayn têgên ya pamanayhay ko kamoyu, hên
main lamoy pamanangih gawan anlugurên kataw.
32 “Amêhên, ay an-ipatsiwala kataw kan Apo Namalyari, haka ha Mangêd ya Habi
tungkol kan Panginoon Jesus ya ampamataniêh hên nakêm yo. Habaytoy Mangêd ya
Habi, ay mam-in biyay ya ayn angga, ya in-il-an ni Apo Namalyari para ha balang miha
ya impapawa na hên mag-in kana. 33 A ko kinaridyaan ya pera o takop hên hinoman.
34 Muwang yo etaman ya napudpud ya gamêt ko ha pamag-obra ko ta êmên kay main
mapangwaan hên ikabiyay naên mikakalamo. 35 Ha pamag-obra ko, ay dinyanan
kataw hên alimbawa, ya ha kahipêgan tamo ay madyanan tamo hilay a ampaka-obra
ya taganán ampangailangan. Dapat tamon panêmtêmên ya hinabi ni Panginoon Jesus,
ya wana, ‘Mas mahigla ya nakêm lan ampam-i kisa ya nakêm lan andyanan.’ ”
36 Hên pamakayari nan naghabi, ay nandoko ya hên kalamo na hilay toa ya ampa-
maala kanlan taga-Efeso ya ampaniwala kan Panginoon Jesus, haka hila nanalangin.
37 Naubuh hilan nanangih, haka an-alakopên la ya hên an-aroên hi apostol Pablo.
38 Hadyay pamag-lungkot la hên pamakagilam lan hinabi na ya a la yay na mahêlêk hên
oman. Bayo in-atêl la yay na ha barko ya hakayan na.

21

Ya pammako ni apostol Pablo ha balayan Jerusalem

1 Pamakayari naên hên nagtsipan kanla, ay naghakay kay ha barko ya nagtagloh ha
Cos. Hên humonoy allo, ay naghundo kay hên nagbiyahe ha Pulo hên Rodas. Paubat
bayro ay nagbiyahe kay ha balayan hên Patara. 2 Paglatêng naên bayro, ay tampol kay
nakatapol hên mihay barko ya palako ha Fenicia, ya angkasakopan hên Siria, kabay
tampol kay hinumakay. 3 Hên niêtêb kay ha Pulo hên Chipre ya angkaipatanêh ha dapit
uki ay naghundo kay etaman hên angga ha nilatêng kay ha probinsyan Siria. Tinunggên
ya ha balayan Tiro, ya anhakyan naên, ta habaytoy pamitaoyan la hên kalga hên barko.
4 Kaban an-itaoy lay kalga, ay tinapol naên hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus ya
atsi bayro, ta napaidi kay pon bayro kanla hên pitoy allo. Gawan ha impaihip nan
Espiritu ni Apo Namalyari kanlan patêl ha Panginoon, ay ambawalên la ya hi apostol
Pablo hên paan yay na dayi hên mako ha balayan Jerusalem ta kayno main mamatsi
kana. 5 Noa, hên nayari ya pag-laêh naên bayro ay nag-alíh kay. Hila etaman ya patêl ha
Panginoon ya lalaki haka ahawa la haka maának la, ay namiawyon kannaên ha liglig hên
balayan hên angga ha laylay hên dagat. Hên atsi kay bayro ha laylay dagat ay nipandoko
kay ta nanalangin kay ha Panginoon. 6 Nagtsipan kay ha miha ta miha. Hinumakay kay
bayto ha barko, haka nuli hilay na.
7 Paubat ha balayan Tiro ay inhundo naên ya pamanlumagay naên hên angga ha
nakalatêng kay ha balayan Tolemaida. Bayron pinakikitan naên hên namapayabi ya
hilay patêl ha Panginoon. 8 Hên humonoy allo, ay naghundo kay ha pamammita hên
palako ha balayan Cesarea. Haka naglaêh kay ha bali ni Felipe, ya mangitoro hên
Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus. Hiya ya miha kanlan pitoy lalaki ya
pinili* hên hato ha Jerusalem. 9 Hi Felipe ay main apat ya anak, ya babayi ya ayn
pon ahawa, ya dinyanan ni Apo Namalyari hên kapangyarihan hên mamipamwang
hên impaihip na kanla. 10 Hên nabuyot-buyot kay bayro, ay main nilumatêng ya
mihay mámipamwang ni Apo Namalyari, ya nag langan Agabo, ya nilumohan hên ubat
ha probinsyan Judea. 11 Nilako na kay haka na kingwa ya tagkêh ni apostol Pablo
ta ginapoh nay sarili nan bitsih haka gamêt na, bayo wana, “Habaytsi ya hinabi
nan Espiritu ni Apo Namalyari, ‘Êmên di ya daygên la kanan nagtagkêh hên habaytsi
bayro ha Jerusalem hên hilay Israelita haka idin la ya ha gamêt lan alwan Israelita.’ ”

* **21:8** Dyag 6:1-6.

12 Pamakagilam naên hên habayto, ay hikay haka hilay nakalamo naên, ya taga bayro,
ay ampakihabi kana hên paan yay na dayi hên lumakat ha balayan Jerusalem. 13 Noa,
wani apostol Pablo hên naghabi, “Hinoy andaygên yo, pata ampipanangih kaw! Paan
yon paynaên ya nakêm ko! Nakal-an ako hên pagapoh haka matsi ha Jerusalem gawan
ha pamaghuyo ko kan Panginoon Jesus.”
14 Hên a naên ya mabawalan hên mita, ay tinunggên kay hên maghabi, ta hinabi
naên tana, ya kalabayan hên Panginoon ya mahonol. 15 Pamakayarin ungnoy allo ay
nagkumpini kay ta lumakat kay ha Jerusalem. 16 Main ampaniwala kan Panginoon
Jesus ya nakilako kannaên, ya taga-Cesarea haka la kay in-atêl ha bali ni Minason ya
taga-probinsyan Chipre haka bayro kay tanan nakikatuloy kana. Hiya etaman ya unan
naniwala kan Panginoon Jesus.

Ya paniraw ni apostol Pablo kan Santiago

17 Hên nilatêng kay ha Jerusalem, ay mahigla la kay hên tinanggap hên patêl ha
Panginoon. 18 Hên humonoy allo, ay naniraw kay lan apostol Pablo kan Santiago.
Naubuh hila bayro ya toa ya ampamaala ha patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon.
19 Pangayari na hilan kinumusta, ay miniha-miha nan impamwang kanla ya dinyag
ni Apo Namalyari ha pamanoro na kanlan alwan Israelita ha ay atoman ya logal ya
pinanoroan na.
20 Hên pamakagilam lan habayto, ay pinuri la hi Apo Namalyari. Noa, hinabi la kan
apostol Pablo, ya wanla, “Muwang mo patêl, bayri ha Jerusalem, ay main libo-libo ya
kapareho tamon Israelita, ya naniwalay na kan Panginoon Jesus, haka ampakahonolên
lay Kautuhan ya impahonol kantamo ni apo Moises. 21 Nabalit-an la ya antoroan mo
hilay kapareho tamon Israelita ya ampaniwalay na kan Panginoon Jesus, ya ampaidi
ha logal lan alwan Israelita, ya paan hila kanon humonol ha Kautuhan ni apo Moises,
nanad ha paan lay nan ipatuli ya anak la, haka paan hilan humonol ha kaatag ya
natotoan tamo ha toa tamo. 22 Hino ya daygên tamo, ta êmên la mamwangan ya
alwan pêtêg ya nabalit-an la? Siguradon mamwangan la ya nakalatêng kay na bayri
ha Jerusalem. 23 Dapat mon daygên ya anhabiên naên. Main apat ya lalaki bayri ya
maranin matupad ya impangako la kan Apo Namalyari. 24 Kilako ka kanla ha Templo
ha panupad lan impangako la, haka honolên yo ya pagpalinis ha pamanhumonol
ha Kautuhan tamon Israelita, biha hikay nay baala hên mamayad ha gastosên la ha
paypaboko lan ulo la, haka ya iátang lay ayop. Mamwangan bayto ya kaganawan ya
alwan pêtêg awud ya nabalit-an la ya tungkol kamo, ta hika man, ay anhumonol ha
Kautuhan ni apo Moises. 25 Hila etaman ya alwan Israelita ya ampaniwalay na kan
Panginoon Jesus, ay hinulatan naên hilay na hên aral naên, ya paan hilan mangan hên
hinoman ya imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, haka paan hilan mangna hên daya boy
ayop ya giniêk. Hinulatan naên hila êt ya paan hilan mamabayi haka makilalaki.”
26 Hên humonoy allo, ay nakilako hi apostol Pablo kanlan apat. Biha ya hinumwên
ha Templo, ay naglinis ya pon ayon ha ugali lan Israelita. Pangayarin habayto ay
impamwang nay na ni apostol Pablo ha pari no hinon allo ya matupad ya impangako
lan apat, kan Apo Namalyari, ta habaytoy allo ya pamiátang lan ayop.

Dinakêp hi apostol Pablo ha Templo

27 Hên maranin mayari ya pampiton allon pamaglinis lan apat, ay main Israelita ya
taga-probinsyan Asia ya nakahêlêk kan apostol Pablo ha lalên Templo. Hila ay nanulhul
kanlan kal-atan ya atsi bayro haka la ya dinakêp hi apostol Pablo. 28 Êmên di ya in-angaw
la, “Hikaw ya kapareho naên hên Israelita, hawpan yo kay. Ta habaytsi ay ampaytoro
hên narawak kano ya bansan Israel, haka narawak ya Kautuhan ni apo Moises haka ya
Templo ni Apo Namalyari. Biha andêmêkan na êt ya hata Templo, ta ampantan ya êt hên

Griego† di ha lalên hata Templo ni Apo Namalyari." 29 Hinabi lay habayto ta nahêlêk
lay kalamo ni apostol Pablo, ya hi Trofimo, ya taga-balayan Efeso, ya alwan Israelita, ha
balayan Jerusalem, haka êndat la no pinagkalamo na ya ni apostol Pablo ha Templo.
30 Hên nagilam lan kal-atan ha Templo ya habayto, ay naubuh hilan nagulo. Pinara-
gah lan dinakêp hi apostol Pablo bayro ha lalên Templo, haka la ya pinagguguloy
hên paawah ha Templo bayo la tampol hên inhara ya kabat. 31 Hên patsên la yay na
dayi hi apostol Pablo, ay main naghumbung ha pinakapoon lan hundaloh ha bansan
Roma, ya destino bayro ha Jerusalem, ya nagulo hilay kaganawan ya taga-Jerusalem.
32 Tampol nan impabaêg hilay kapitan, haka ya kaatag ya hundaloh na, ta nuwayu
hila hên nagtagloh ha gulo. Hên nahêlêk lan Israelita ya pinakapoon lan hundaloh ha
bansan Roma haka ya kalamo nay hundaloh, ay intunggên lay pamahakit la kan apostol
Pablo. 33 Napaidani ya pinakapoon lan hundaloh ha bansan Roma kan apostol Pablo, ta
dinakêp na ya, haka na ya impagapoh hên loway taykala. Biha na hila kinotang ya atsi
bayro, no hino hi apostol Pablo, haka no hinoy nadyag nay karawakan.
34 Alwan pare-pareho ya an-iangaw lay pakibat lan naka-tsipon bayro. Gawan ha
hadyay gulo, ay a na mamwangan hên pinakapoon lan hundaloh ha bansan Roma no
hinoy kaptêgan, kabay namiutoh yan hundaloh na ya gêtan la hi apostol Pablo ha kampo
la, ta êmên la ya pakakotangên. 35 Panlumatêng la ha eran hên kampo, ay napilitan
ya hundaloh hên buwatên hi apostol Pablo gawan ampigagalmotan la yan kal-atan.
36 Ampakikamat-kamatan la hilan apostol Pablo hên hilay kal-atan hên ampamiangaw
kana, "Patsên ya! Patsên ya!"

Ya pamiligtas ni apostol Pablo hên sarili na

37 Hên ihowên la yay na dayi hi apostol Pablo ha kampo, ay kinotang nay pinakapoon
lan hundaloh ha bansan Roma, ha habin Griego no malyari na yan mapakihabian.
Kabay wana kan apostol Pablo, "No kamwang kan maghabin Griego, 38 ay alwa ka awud
habaytoy taga-Egipto ya nakanon bêngat hên nanulhul kanlan kal-atan, haka nantan
hên apat ya libo ya nilumaban ha gobyerno ha kabalah-balahan." 39 Naghabi etaman hi
apostol Pablo, "Hiko ya miha ha Israelita, ya in-anak ha Tarso ha probinsyan Cilicia. Ya
balayan Tarso ay muwang ha ayri man ya logal. Ampakihabi ko kamo ya paulayan mo
kon makipagpalinaw kanlan naka-tsipon bayri." 40 Hi apostol Pablo ay pinaulayan hên
pinakapoon lan hundaloh ha bansan Roma, kabay nirêng yay na ha eran ta siningyalan
na hilay naka-tsipon, ta êmên hila patêkbêk. Hên a hilay na naglabak, ay naghabi yay na
hi apostol Pablo ha habin Hebreo ya habi lan Israelita, ya wana,

22

1 "Matoa ko haka patêl ko, gilamên yoy habiên ko amêhên ha pamiligtas ko hên sarili
ko."
2 Hên nagilam lan Israelita ya naghabi hi apostol Pablo ha habin Hebreo, ya habi la,
ay a hilay nan taganán naglabak, kabay inhundo nay na habaytoy pamaghabi na.
3 "Hikoy mihay Israelita ya in-anak ha balayan Tarso ha probinsyan Cilicia. Hinumlay
ko bayri ha Jerusalem. Ya nanoro kangko ay hi Gamaliel. Intoro na kangkoy Kau-
tuhan ya anhonolên lan ninuno tamon Israelita. Booy nakêm kon naghuyo kan Apo
Namalyari, nanad êt kamoyu amêhên. 4 Hên hato ay pampairapan ko hilay anhumonol
ha toro ni Panginoon Jesus hên angga ha impapatsi ko ya kaatag kanla. Lalaki haka
babayi, ay impadakêp ko hilan ginapoh haka impahukul. 5 Ya pinakapoon pari haka ya
kaganawan toa ya nag tungkulan ha bansa, ay malyarin mamaptêg ha anhabiên ko, ta
hila ya nam-i kangko hên kahulatan para kanlan kapareho tamon Israelita ha balayan
Damasco, ya dakpên kon gapohên hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus, hên gêtan
hila bayri, ta êmên hila parusaan.

† **21:28** Ya alwan Israelita.

Impamwang ni apostol Pablo no ay-êmên yan binayo ni Jesus ya taga-Nazaret

6 “Hên narani kina ha balayan Damasco, hên mag-uugtoy na, namakonkaynaman
ay nahukloban kon kapahilêw ya hawang ya ubat ha langit. 7 Nihubhub ko ha luta,
haka nakagilam kon habi, ya wana kangko, ‘Saulo, Saulo, awta ampairapan mo ko?’
8 Naghabi ko, ‘Hino ka Panginoon?’ Bayo wana kangko, ‘Hiko hi Jesus ya taga-Nazaret,
ya ampairapan mo.’ 9 Hilay kalamo ko ay nakahêlêk hên habaytoy hawang, noa, a la
nagilam ya hinabi hên habaytoy naghabi kangko. 10 Nangotang ko, ‘Hinoy dapat kon
daygên Panginoon?’ Haka wanan Panginoon kangko, ‘Mirêng ka, ta magtagloh ka ha
balayan Damasco. Habiên lay na kamo bayro ya kaganawan balak ni Apo Namalyari
ya daygên mo.’ 11 Hên a ko makahêlêk gawan habaytoy kapahilêw ya hawang, ay hilay
kalamo ko ay namiakay kangko ha Damasco.

12 “Bayro ha Damasco ay main mihay lalaki ya nag langan Ananias. Anhumonol
ya ha Kautuhan ya anhonolên tamon Israelita, haka anggalangên la yan kaganawan
kapareho tamon Israelita ya ampaidi bayro. 13 Nilako na kon hiniraw, ta wana, ‘Patêl
kon Saulo, makahêlêk kan oman!’ Hên habayto êt, ay tampol ko yan nahêlêk. 14 Wana
êt, ‘Hi Apo Namalyari ya sinimba hên ninuno tamo, ay namili kamo hên hato pon, ta
êmên mo mamwangan ya kalabayan na, haka ta êmên mo mahêlêk ya Mesias, ya Cristo,
haka magilaman ya pamaghabi na. 15 Ta hika ya mamipamwang ha balang miha, ya
nahêlêk mo haka nagilam mo. 16 Kabay amêhên, galingên mina! Mirêng ka ta mamaêg ka
ha Panginoon hên paghêhêan moy kasalanan mo. Pabawtismo ka, haka ipauyah mina
kana ya kasalanan mo.’ Habaytoy hinabi ni Ananias kangko.”

Impamwang ni apostol Pablo ya pangiutoh kana hên manoro kanlan alwan Israelita

17 “Hên pamag-orong ko bayri ha Jerusalem, hên ubat ha Damasco, kaban ampanalan-
gin ko ha Templo, ay nagkamain kon halumata. 18 Bayro ha halumata ko ay nahêlêk ko
hi Panginoon Jesus, haka na hinabi kangko, ya wana, ‘Parahên mon mag-alíh di ta a la
paniwal-an ya pamaptêg mo hên tungkol kangko.’ 19 Noa, hinabi ko, ‘Panginoon, kayno
maniwala hila no maintindihan la ya binayo ko, ta muwang lan kal-atan ya ha balang
sinagoga, ay an-ipadakêp, an-ipahukul, haka an-ipapatok ko hilay ampaniwala kamo.
20 Hên ampatsên la hi Esteban, ya ampamaptêg kamo, ay atsi ko bayro hên kalamo la.
Hiko pon êt ya nagbantay hên takop lay pangkêbêl lan namatsi kana.’ 21 Bayo wana
kangkon Panginoon, ‘Êmbayro man, ay an-iutoh kata ha marayo hên maypamwang hên
tungkol kangko kanlan alwan Israelita.’ Habaytoy hinabi hên Panginoon kangko,” wani
apostol Pablo.

Hi apostol Pablo haka ya pinakapoon lan hundaloh ha bansan Roma

22 Hên nahabi nay habayto ya tungkol ha alwan Israelita, ay a lay na labay manggilam
habi na, ta namiangaw hilan êmên di, “Patsên ya! Patsên ya! A ya dapat mabiyay!”
23 Ha pamiangaw la, ay pinaragah lan inalíh ya takop la ya pangkêbêl, haka namihabol
hilan tuwapok ha tag-ay gawan ha hadyay huluk la. 24 Ya pinakapoon lan hundalon
Roma ay namiutoh hên ihowên la hi apostol Pablo ha kampo, ta barogên ya, ta êmên na
pakibatan ya kotang la kana, no hinoy dinyag na, no pata êmbayroy angaw lan kapareho
nan Israelita. 25 Noa, hên naigapoh la yay na ha paygapohan, ta barogên la ya, ay wani
apostol Pablo ha kapitan hên hundaloh ya nakairêng ha dani na, ya wana, “Mangêd kaya
ha patakaran hên gobyerno ya bat barogên ya mihay taga-Roma hên a pon nalingon ya
kaso na?”

26 Pamakagilam nan habayto, ay nilako nan kapitan ya pinakapoon lan hundalon
Roma ta wana kana, “Ay-êmên, ha taga-Roma ya awud!”

27 Kabay nilako hi apostol Pablo hên pinakapoon lan hundaloh ha bansan Roma ta
wana, “Habiên mo kangko no taga-Roma kan taganá?” Hinabi ni apostol Pablo ya taga-
Roma yan taganá.

28 Biha hinabi nan pinakapoon lan hundalon Roma, ya mal-at ya imbayad na bayo
ya nag-in taga-Roma. Amêhên hinabi nay na êt ni apostol Pablo, ya wana “Noa, hikoy
taganán taga-Roma hên paubat hên hikoy in-anak.”
29 Tampol nagdayo kana ya hilay nakal-an hên mangotáng kan apostol Pablo. Agyan
hatoy pinakapoon lan hundalon Roma ay nalimwan, gawan namwangan na ya taganán
taga-Roma hi apostol Pablo, ya bat nan naipagapoh ta êmên barogên.

Hi apostol Pablo ay in-arap ha Sanedrin

30 Gawan labay nan pinakapoon lan hundaloh ha bansan Roma hên mamwangan
no hino ya an-ibara la kan apostol Pablo hên hilay kapareho nan Israelita, ay ha
humonoy allo, ay inubuh nan impa-tsipon ya hilay ampamaala kanlan pari haka ya
boon Sanedrin, bayo impaokal na hi apostol Pablo ta impaarap na ya kanla.

23

1 Kaban ampakahêlkên ni apostol Pablo ya hilay kalamo hên Sanedrin, ay wana kanla,
“Patêl, muwang ni Apo Namalyari ya malinis ya konsinsya ko ha pamaghuyo ko kana
paubat hên hato angga amêhên.” 2 Hên pamakagilam na ni Ananias, ya pinakapoon
pari ya hinabi na, ay namiutoh ya kanlan karani ni apostol Pablo ya tampalingên la
ya ha bêbêy. 3 Kabay wana kana ni apostol Pablo, “Tampalingên ka ni Apo Namalyari
ha ikamatsi mo, ha pagbabara mon anhumonol ka ha Kautuhan ha paypatampaling
mo kangko, ta bawal ha Kautuhan ya habayto.” 4 Naghabi hilay hatoy karani ni apostol
Pablo, ya wanla kana, “Ammusmusên moy pinakapoon pari ni Apo Namalyari!” 5 Wana
etaman ni apostol Pablo kanla, “Patêl ko, a ko muwang ya hiya awud ya pinakapoon*
pari ni Apo Namalyari, ta nakahulat, ‘Alwa yon paghabian hên narawak ya ampamaala
kamoyu.’ ”
6 Hên napansin ni apostol Pablo ya main bayron Saduseo† haka Pariseo‡ ay in-ikhaw
nay habi na, ya wana kanla, “Patêl, hikoy Pariseo, ta anak ako hên mihay Pariseo.
An-imbistigaên la ko di amêhên gawan angkasigurado ko ya mangoman mabiyay ya
nangamatsi.” 7 Hên nahabi nay habayto, ay nangapihuhubak hilay Pariseo haka hilay
Saduseo. Kabay napiatag hilay naka-tsipon. 8 (Hilay Pariseo ay ampaniwala hên
mangoman mabiyay ya nangamatsi. Ampaniwala hila êt ya main anghel haka kaêlwa.
Noa, hilay Saduseo ay a ampaniwala ya main habayto.) 9 Ya pamiaangaw la ay taganán
hinumkaw! Nirêng ya ungnoy mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya Pariseo, ta wanla,
“Ayn kay hên mahêlêk ya kasalanan nan habaytsi ta kayno main mihay anghel o kaatag
ya ubat ha langit ya nakihabi kana!” 10 Hên hadyay nay pamihuhubak la, ay nalimo ya
hatoy pinakapoon lan hundalon Roma ta kayno maobot ya halap na ha pamipapaktang
la kan apostol Pablo. Kabay in-utoh na ha hundaloh na ya pakikwanan lan kowên kanla,
haka la ya ihowên ha kampo la.
11 Habayton yabi, ay nagpahlêk ya Panginoon kan apostol Pablo, ta wana kana,
“Pakhawên moy nakêm mo, ta no ay-êmên ya pamaptêg mo kangko bayri ha balayan
Jerusalem, ay êmên êt bayro ya kailangan mon daygên ha balayan Roma.”

Pinulong hi apostol Pablo hên hilay kapareho nan Israelita

12 Pangamaranon ay pinulong hên ungnoy Israelita hi apostol Pablo. Nangako hila ha
sarili la ya a hila mangan haka minêm angga ha a la ya mapatsi. 13 Maigit ha apatapo
ya lalaki ya namulong kana. 14 Dinumani hilay na kanlan toa ya main tungkulan ha
bansa, haka kanlan ampamaala kanlan pari, ta wanla, “Hikay ay nagmimihan nakêm
ya a kay manaway hên kaên angga ha a naên ya mapatsi hi Pablo. 15 Kabay hikaw haka
ya Sanedrin, ay dapat mamagtan hên habi kanan pinakapoon lan hundalon Roma, ya

---

* **23:5** Exodo 22:28. † **23:6** A hila ampaniwala ya mangoman mabiyay ya hilay natsi. ‡ **23:6** Ampaniwala hila ya mangoman mabiyay ya hilay natsi.

gêtan la yan oman di kamoyu hi Pablo ta waringan pakakotangên yo yan mangêd ya tungkol ha kaso na. Ha dann pon, ay patsên naên yay na."

16 Habaytoy pamamulong kan apostol Pablo ay namwangan hên angkên nay lalaki ha patêl nay babayi. Kabay hinumwên ya habaytoy angkên na ha kampo lan hundaloh, ta impamwang nay habayto kan apostol Pablo. 17 Impabaêg ni apostol Pablo ya mihay kapitan ta wana kana, "Pakilamoan moy hata miyawhay kanan pinakapoon yon hundaloh, ta main yan ihumbung kana." 18 Kabay nilamoan na ya kanan pinakapoon lan hundalon Roma, ta wana kana, "Impabaêg akon nakahukul ya nag langan Pablo, ta pinakihabi na kangko ya lamoan koy hata miyawhay kamo, ta main yan ihumbung kamo." 19 In-akay hên pinakapoon lan hundaloh ya hatoy miyawhay hên gintan ha duyo ya ayn tawo hên pinakihabian, ta kinotang na ya, no hinoy ihumbung na kana. 20 Naghabi ya miyawhay, "Nagkamiha hilay kapareho naên hên Israelita ya pakikwaan la kamo nobukah hi apostol Pablo hên kotangên la ya waringan hên iarap ha Sanedrin, hên pakakotangên. 21 Noa, paan mo hilan panggilaman, ta tambangan la yan maigit hên apatapo ya lalaki ya kapareho kon Israelita. Nagmimiha hilan nakêm ya a hila mangan haka minêm angga ha a la ya mapatsi. Nakal-an hilay na, haka an-êngganan la tana ya pakibat mo, no malabay ka, o no ahê." 22 Binawal na yan pinakapoon lan hundaloh ya paan nan habiên ha hinoman ya habaytoy inhumbung kana, biha pinabita na ya.

Impaatêl hi apostol Pablo kan Gobernador Felix ha balayan Cesarea

23 Impabaêg nay nan pinakapoon lan hundalon Roma ya lowa kanlan kapitan na, ta wana kanla, "Mamil-an kaw hên lowang gatoh ya hundaloh haka pitumpo ya nipagkabayo haka lowang gatoh ya nipagtandos, ta alas nuweben yabi amêhên, ay mita kaw hên palakon Cesarea. 24 Mangil-an kaw êt hên kabayo ya hakayan ni Pablo, haka iatêl yo ya kan Gobernador Felix. Pakaillagan yo yan mangêd." 25 Êmbayri ya laman hên hulat ya impagtan na kanla:

26 "Panggalangên kon Gobernador Felix, hiko hi Claudio Lisias ya ampanulat kamo. Angkumustaên kata. 27 Habaytsi ya lalaki ay dinakêp lan kapareho nan Israelita, ta patsên la yay na dayi, noa, hên namwangan ko ya miha yay taga-Roma, ay inligtas la ya hên hundaloh ko, ta êmên la ya a mapatsi. 28 Ha labay kon mamwangan no hinoy pan-ibara la kana, ay impagtan ko ya kanlan Sanedrin la. 29 Bayro kon namwangan ya ampamibad-an la kana, ay tungkol awud ha Kautuhan la, ya a la angkapikakahundoan. Noa, alwan hêpat ya habayto hên hiyay ipapatsi o ipahukul. 30 Amêhên, ta namwangan kina ya anhablaên la yay na hên kapareho nan Israelita, ay tampol ko yay nan an-ipaatêl bahên kamo. In-utoh ko hila etaman ya namibara kana, ya iarap lay na kamo, ya an-ibara la kana."

31 Hinonol la etaman hên hundaloh ya in-utoh kanla. Pangayabi, ay kingwa lay na hi apostol Pablo, ta gintan la ya ha balayan Antipatris. 32 Pangamaranon, ay nag-orong hi-lay nay kaatag ya hundaloh ha kampo la, noa, inhundo lay pamammita la hên habaytoy nipagkabayo. 33 Hên paglatêng la ha Cesarea, ay gintan la hi apostol Pablo haka hatoy hulat ha gobernador. 34 Hên nabaha nay na ni Gobernador Felix, ya habaytoy hulat ay kinotang na ya hi apostol Pablo no taga-ayri ya. Haka hên namwangan na ya taga-Cilicia ya, 35 ay wana kana, "Lingonên koy kaso mo ha pamanlumatêng hên hilay nangidikil kamo." Biha na in-utoh ya pakabantayan la ya, hi apostol Pablo, ha mahlay ya bali na, ya impairêng ni Arin Herodes hên hato.

24

In-arap la hi apostol Pablo kan Gobernador Felix

1 Pangalabah hên limay allo, ay nilumatêng ha Cesarea hi Ananias, ya pinakapoon pari hên kalamoy ungnoy toa ya main tungkulan ha bansa, haka hi Tertulo, ya mihay

abogado. Indikil lay na kan Gobernador Felix ya pamara la kan apostol Pablo. 2 Hên in-arap hi apostol Pablo kanla, ay inumpisaan nan habiên ni Tertulo ya an-ibara la kan apostol Pablo, ya wana,

"Panggalangên kon Gobernador, mahlay ya utang nakêm naên kamo ha kapatêkbêkan ya nabuyot naên angkaranasan, haka ha kaatag pon ya binayo mo bayri kannaên gawan ha kagalingan mo. 3 An-igalang naên ya habayto haka taganán ampahalamatan naên ka hên ayn angga, hên hikay ya atsi ha ay-irin logal. 4 Noa, ta êmên a naên ka maabala pon, ay ampakidawat ko kamo ya gilamên mo pon ya habiên naên kamo ha kangêran nakêm mo. 5 Nahêlêk naên ya habaytsi, ya taganán ampanggulo ya, haka ampamagulo kanlan kapareho naên Israelita ha balang lakwên na, hên lumaban ha gobyernon Roma. Hiyay miha kanlan ampamaala ha ambanhagan lan Nazareno, ya anhumonol ha toro ni Jesus ya taga-Nazaret. 6 Labay na êt hên dêmêkan ya Templo naên ha Jerusalem, hên mamihowên ya dayi hên alwan kapareho naên Israelita bayro, kabay dinakêp naên ya. [Haka parusaan naên ya dayi hên pamanhumonol ha Kautuhan naên, 7 noa, nilumatêng hi Claudio Lisias haka pinatoluk na ya kannaên hên kingwa hi Pablo. 8 Biha in-utoh na êt ni Claudio kannaên ya bayri naên yay nan ipalingon kamo ya kaso ni Pablo,]* ta ha pamangotang mo kana ay mamwangan mon pêtêg ya kaganawan ya an-ibara naên kana." 9 Hilay kaatag ya Israelita ya kalamo ni Tertulo ay nakiuyon ha hinabi na, haka la êt pinaptêgan ya kaganawan hinabi na.

Nangatoynungan hi apostol Pablo ha arapan ni Gobernador Felix

10 Hên siningyalan yay nan Gobernador Felix hi apostol Pablo ya hiyay nay maghabi, ay wani apostol Pablo,

"Panggalangên kon Gobernador, paubat hên hato, ay muwang kina ya hika ya mánlingon kaso bayri ha bansa naên, kabay angkahigla kon mangatoynungan ha arapan mo hên mamiligtas hên sarili ko. 11 No imbistigaên mo, ay mamwangan mo, ya ayn pon hên labinloway allo, paubat hên nilumatêng ako ha Jerusalem hên magsimba kan Apo Namalyari. 12 Minghan man ay a la ko êt hên nahêlêk lan Ananias ya nakihubakan ha hinoman ha lalên Templo, o nanulhul man hên kal-atan ha ay-iri man ya sinagoga naên o ha kaatag man ya logal. 13 Ayn hilan maiarap kamoyu ya mamaptêg ha an-ibara la kangko. 14 Noa, an-aminên ko kamo, anlugurên kon Gobernador, ha pamagsimba ko kan Apo Namalyari, ya Diyos hên ninuno naên, ay anhumonol ko ha toro ni Panginoon Jesus ya anak na, ya an-itad lan habaytsi hên alwan pêtêg ya toro. Noa, naubuh kon anhonolên ya Kautuhan ni apo Moises, haka ya inhulat lan kaatag ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. 15 Nanad êt kanlan Ananias, ay ampaniwala ko ya biyayên oman ni Apo Namalyari ya nangamatsi, hilay mahonol kana haka hilay alwan mahonol kana. 16 Kabay ampakiwanan kon panay manyag kangêran, ta êmên mag-in malinis ya konsinsya ko kan Apo Namalyari haka ha tawo.

17 "Pamakayari hên ungnoy taon hên ayn ako ha Jerusalem, ay nag-orong kina hên mamiatêl hên hawop kanlan kapareho kon Israelita ya ampangailangan, haka mamiátang kon ayop kan Apo Namalyari. 18 Kaban atsi ko ha Templo hên ampanyag hên habayto, hên kayari-yari ko ya pamaglinis ha pamanhumonol ha Kautuhan naên, ay nalatngan la ko hên kapareho kon Israelita ya ubat ha Asia. Ha kaptêgan, ay ayn hilan nalatngan ya lakê ya tawo haka ayn ampanggulo. 19 Hilay kapareho kon Israelita ya ubat ha Asia, ay dapat mamihumbung bayri no main hilan an-ibara kangko. 20 Gawan ha ayn hila bayri ya hilay kapareho kon Israelita ya ubat ha Asia, ay dapat habiên lan Ananias, ya kapareho kon Israelita ya atsi bayri amêhên no hinoy narawak ya nahêlêk la kangko hên in-arap la ko ha Sanedrin. 21 Para kanla lawêh, ay alwan mangêd hên

* **24:8** Ya nakahulat bayri ha pibonakan hên hata [ ] ay ayn ha kaatag ya Bibliyan Griego.

naikhaw ko ha arapan la, ya angkotangên la ko gawan ha paniwala ko, ya mangoman mabiyay ya nangamatsi. Kabay angkotangên yo ko amêhên di ha arapan yo."
22 Hên pamakagilam ni Gobernador Felix hên habi ni apostol Pablo, ay intêgên nay na pon ya pamanlingon hên kaso ta mal-at ya muwang nay tungkol ha toro ni Panginoon Jesus. Biha wana, "Ha pamanlumatêng ni Claudio Lisias, ya pinakapoon lan hundaloh ay ihundo koy pamanlingon hên kaso mo." 23 Biha in-utoh nay kapitan ya ampagbantay kan apostol Pablo, ya bantayan la ya, noa, paan yan gapohên haka paulayan la ya, hên hirawên la ya hên hilay kabalay na hên hawpan la ya ha kailangan na.

Hi apostol Pablo ay in-arap kan Gobernador Felix haka ha ahawa na

24 Pamakayarin habayto, ay main yan nilako hi Gobernador Felix. Hên nakalabah hên ungnoy allo, ay nilumatêng ya hên kalamo nay ahawa na hi Drusila, ya mihay Israelita hên nanad kan apostol Pablo. Impaalap na hi apostol Pablo, ta êmên la magilaman ya tungkol ha paniwala kan Panginoon Jesu-Cristo. 25 Noa, hên an-ipamwang ni apostol Pablo ya tungkol ha pamimiyay ya pamanhumonol kan Apo Namalyari, haka ya tungkol ha pamagpigil ha sarili haka ya pamanukom ni Apo Namalyari ha lumatêng ya allo, ay nalimwan ya hi Gobernador Felix, ya wana, "Mita ka pon ta no maarap ko, ay ipaalap katan oman." 26 Ha pagtsiwala ni Gobernador Felix hên dyanan yan pera ni apostol Pablo, ta êmên na ya ibuhan, ay panay na yan impaalap hên kahabiên.
27 Hên nalabah ya loway taon ay hi Porcio Festo ya nanagili kan Gobernador Felix. Gawan ha labay ni Gobernador Felix hên main hilan utang nakêm kana ya hilay Israelita, ay pinaulayan na ya tana ha hukulan hi apostol Pablo.

25

Pinakidawat ni apostol Pablo hên iarap la ya tana kanan Emperador, ya pinakapoon ha kal-atan bansa ya sakop hên boon Roma

1 Hi Festo ay nilumatêng ha Cesarea ta hiyay nag-in kahagili ni Gobernador Felix. Pangalabah hên tatloy allo, ay nilumakat ya ha Jerusalem. 2 Hên nilumatêng ya bayro hi Festo, ay in-arap lan ampamaala kanlan pari haka hilay kaatag ya main tungkulan ha Israelita kana ya an-ibara la kan apostol Pablo. 3 Pinakidawat la kana ya ipagtan na yay na ha Jerusalem hi apostol Pablo, gawan main nag balak hên patsên la yay na hi apostol Pablo ha dann. 4 Noa, wana kanla ni Gobernador Festo, "Hi Pablo ay nakahukul bayro ha balayan Cesarea, haka tampol kon mag-orong bayro. 5 Kabay pakilamo yo kangko ya hilay manungkulan, ya mamibara kana, no main yan nadyag ya karawakan."
6 Namalabah ya pon hên walo o mapoy allo hi Gobernador Festo ha balayan hên Jerusalem biha ya nag-orong ha balayan Cesarea. Hên humonoy allo, ay nikno yay na ha panlingonan na hên kaso haka na impakwa hi apostol Pablo hên iarap kana. 7 Panlumatêng ni apostol Pablo, ay pinalibutan la yan Israelita ya ubat ha Jerusalem. A la mapaptêgan ya kal-atan ya nangabyat ya imbara la kana. 8 Hinabi ni apostol Pablo, ya wana, "Panggalangên kon Gobernador, ayn akon dinyag ya halanghang ha Templo, o ha Kautuhan ya anhonolên naên Israelita, mag-in kanan Emperador, ya pinakapoon ha kal-atan bansa ya sakop hên boon Roma."
9 Noa, gawan ha labay ni Gobernador Felix hên main hilan utang nakêm kana ya hilay Israelita ya ubat ha Jerusalem, ay kinotang na hi apostol Pablo no labay nan maglakó ha Jerusalem ta bayro na tanan lingonên ya kaso na. 10 Noa, naghabi hi apostol Pablo, "Panggalangên kon Gobernador, atsi ko bayri ha arapan mo, hên panlingonan nan pinakapoon ha Roma. Kabay bayri mo kon dapat lingonên. Hikan taganá ya magmuwang, ya ayn akon nadyag ya halanghang kanlan kapareho kon Israelita. 11 No nanalanghang ako ha patakaran, o ha hinoman ya dapat hên pamatsan kangko, ay ayn akon maikatoynungan. Noa, ayn kaptêgan ya an-ibara la kangko, haka ayn karapatan ya

hinoman hên idin la ko kanla. Kabay ampakihabi kon umarap ko kanan Emperador,* ya pinakapoon ha kal-atan bansa ya sakop hên boon Roma."
12 Nagpapayo ya pon hi Gobernador Festo ha tagapayo na, biha wana kan apostol
Pablo, "Gawan hinabi moy labay mon umarap kanan Emperador, ay ipagtan kata bayro
kana."

Nagpapayo hi Gobernador Festo kan Arin Agripa

13 Pamakalabah hên ungnoy allo, ay nilumatêng ha Cesarea hi Arin Agripa† haka ya
ali na, hi Bernice, ta êmên maniraw kan Gobernador Festo. 14 Gawan nabuyot-buyot
hilay na bayro, ay nagpapayo hi Gobernador Festo kan Arin Agripa, tungkol ha kaso
ni apostol Pablo, ya wana, "Hi Felix ay main yan imbalag bayri, ya nakahukul. 15 Hên
naniraw ako ha balayan Jerusalem, ay namihumbung hilay ampamaala kanlan pari lan
Israelita, haka hilay toa ya main tungkulan ha bansa, hên tungkol kana haka nakihabi
hila ya habiên ko ya dapat yay nan patsên. 16 Noa, wangko kanla, 'Alwan ugali naên
hên taga-Roma, ya bat hên patsên ya nakadikil, angga ha a pon mangatoynungan, ya
nakadikil hên mamiligtas hên sarili na ha namidikil kana.' 17 Hên naka-tsipon hila bayri
kangko ha Cesarea, ya namidikil kana, ay a kina pinabuyot, ta hên humonoy allo ay
nikno kina ha iknoan kon panlingonan haka impakwa ko yay na hi Pablo.
18 "Hên nangapiarap hilay na, ay ayn hila man hên imbara ya mabyat ya kasalanan ya
an-êngganan kon ipatan lan ibara kan Pablo. 19 Yan, ya pinamidikilan lan bat kan Pablo
ay tungkol bêngat ha paniwala hên Israelita, haka tungkol ha mihay nag langan Jesus
ya natsi, ya an-ipalêkpêk ni Pablo, hên nabiyay oman. 20 A ko muwang no ay-êmên kon
lingonên ya habayto, kabay kinotang ko hi Pablo no labay nan maglakó ha Jerusalem,
ta bayro ya tanan lingonên. 21 Noa, a ya nabay hi Pablo, ta pinakihabi na ya ipalingon
na tana kanan Emperador ha Roma, kabay impabantay ko ya hên angga ha maipaatêl
ko ya kana ha Roma."
22 Amêhên, wani Agripa kan Gobernador Festo, ya wana, "Hiko man, ay labay ko yan
magilaman hên maghabi ya habain."
Naghabi ya etaman hi Gobernador Festo, ya wana, "Nobukah magilaman mo ya."

In-arap hi apostol Pablo kanlan Agripa

23 Hên humonoy allo, ay hinumwên bayro ha panlingonan, hi Agripa haka hi Bernice,
ya nakatakop hên bapan hampat. Kalamo lay ampamaala kanlan hundaloh haka hilay
mabandi bayro ha Cesarea. Biha impahowên ni Gobernador Festo hi apostol Pablo.
24 Naghabi hi Gobernador Festo, ya wana, "Panggalangên kon Arin Agripa, haka hikaw
ya naka-tsipon bayri. Habaytsi ya angkahêlêk yo, ay indikil la kangko hên kapareho nan
Israelita ha Jerusalem haka bayri ha Cesarea. In-angaw la ya dapat yan patsên. 25 Noa,
ha kakokotang ko kana, ay ayn akon mahêlêk ya bat hên pamatsan kana. Noa, gawan
labay nan ipagtan ko ya kanan Emperador, ay binalak kon ipagtan ko ya kana ha Roma.
26 Noa, ayn akon maihulat ya tungkol kana, ya malyarin ipagtan ko kanan Emperador‡
no pata an-ipagtan ko hi Pablo kana. Kabay in-arap ko ya kamoyu, lalon-laloy na kamo
anlugurên kon Arin Agripa, ta êmên main kon maihulat kanan Emperador pangayarin
pamangotang tamo kan Pablo. 27 Ta para kangko, ay ayn pukat hên gêtan kanan
Emperador, ya mihay nakahukul, hên a angkapaptêgan ya kaso ya an-ibara kana."

26

Nangatoynungan hi apostol Pablo ha arapan ni Arin Agripa

1 Pamakayari nan naghabi ni Gobernador Festo, ay wani Arin Agripa* kan apostol

---

* **25:11** Ya pinakapoon ha kal-atan bansa ya sakop hên boon Roma. † **25:13** Herodes Agripa II. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya. ‡ **25:26** Ya pinakapoon ha kal-atan bansa ya sakop hên boon Roma. * **26:1** Herodes Agripa II. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

Pablo, “Malyari minan habiên ya pamiligtas mo ha sarili mo!” Impaktang ni apostol Pablo ya gamêt na, ha pam-i na hên galang, biha inumpisaan nay nan hinabi ya pamiligtas nan sarili na.

2 “Panggalangên kon Ari, mahigla ko hên hika ya makaarap ko hên ikatoynungan ya
pamiligtas hên sarili ko, ha bat lan imbara kangko hên hilay kapareho tan Israelita. 3 Ta
paubat hên hato, ay kamwangan mina ya natotoan tamo ha toa tamo, haka ya a tamo
pamikakasundo hên hikitamo ya Israelita, kabay ampakihabi ko kamo ya pagtêêhan mo
kon gilamên.
4 “Muwang lan kaganawan hên kapareho ta, no ay-êmên ya nag-in biyay ko hên paubat
haton anak ako ha balayan Tarso, ha probinsyan Cilicia angga hên atsi kina bayro
ha Jerusalem. 5 Mana lay nan muwang, haka mapaptêgan la, no labay la, ya paubat
hên hato, ay hikoy mihay kalamo lan Pariseo. Hikay ya Pariseo ay pinakamahonol
ha kaganawan paniwala naên hên Israelita. Mahipêg ko etaman hên hinumonol ha
kaganawan paniwala naên. 6 Haka amêhên, ay atsi ko bayri hên angkotangên, gawan
ha paniwala ko ha impangako ni Apo Namalyari ha ninuno tamo ya biyayên nan
oman ya nangamatsi. 7 Habaytoy pangako na kantamon kaapo-apoan lan labinloway
anak ni apo Israel, ya pan-êngganan lan kapareho tan Israelita ha pamagsimba la kan
Apo Namalyari hên allo-yabi, ay habayto êt ya pinangubatan hên pamidikil kangko.
Panggalangên kon Ari, hila pon êt ya kapareho ta, ya ampamara kangko, gawan ha
paniwala ko ya biyayên oman ni Apo Namalyari, ya nangamatsi, gawan biniyay nan
oman hi Jesus ya taga-Nazaret. 8 Pata angkairapan ka hên maniwala hên a ambiyayên
oman ni Apo Namalyari ya nangamatsi!
9 “Hên haton una kon namwangan ya tungkol kan Jesus ya taga-Nazaret, ay êndat
ko etaman hên dapat kon daygên ya madyag ko, ya halanghang kanlan tagahonol na.
10 Kabay êmbayro tana ya dinyag ko ha Jerusalem. Mal-at ya ampaniwala kan Jesus ya
taga-Nazaret, ya impahukul ko ha tungkulan ya indin la kangkon ampamaala kanlan
pari. No main hatolan hên patsên, ay atsi ko bayro hên ampakiawyón ha ampam-
in hatol. 11 Ha kaganawan sinagoga ay ampairapan ko hilay ampaniwala kan Jesus
ya taga-Nazaret, ta êmên patolukên ko hila dayi hên maghabi hên halanghang kana,
haka ha hadyay tulaw ko ay angkorongan ko hilan pairapan ha ay-iri man ya logal ya
ampuwayuên la, agyan ha balayan hên alwan Israelita.”

Impalinaw ni apostol Pablo no ay-êmên yan naniwala kan Jesus ya taga-Nazaret

12 Inhundo ni apostol Pablo ya pamaghabi na ya wana, “Habayto êt ya pinangubatan
no awta kon nammita ha Damasco, hên main kahulatan ya ubat kanlan ampamaala
kanlan pari, ya main akon tungkulan hên magdadakêp kanlan ampaniwala kan Jesus
ya taga-Nazaret. 13 Anggalangên kon Ari, kauugtoan allo hên atsi kay ha dann, hên
nahêlêk ko ya mihay hadyay hawang ya ubat ha langit ya kapahilêw ya maigit pon ha
hawang allo. Habaytoy napaihoklob kannaên hên hikay ya mikakalamo. 14 Naubuh
kay hên nihubhub ha luta, haka nakagilam kon baêg ha habin Hebreo, ya wana, ‘Saulo,
Saulo, awta ampairapan mo ko! Hika ta êt ya ampamahakit hên sarili mo, nanad kan
ampanabêng hên natayad.’ 15 Biha wangko kana, ‘Hino ka Panginoon?’ Bayo wanan
Panginoon, ‘Hiko hi Jesus, ya ampairapan mo. 16 Mirêng kay na ta napahlêk ko kamo
ta êmên hika ya iutoh kon maghuyo kangkon mamaptêg hên tungkol ha nahêlêk mo
amêhên, haka hatoy ipahlêk ko êt kamo. 17 Iligtas kata ha kapareho mon Israelita haka
kanlan alwan Israelita ya pamiutuhan ko kamo. 18 Iutoh kata kanlan habayto ta êmên
ka manoro kanlan atsi ha kariglêman ni Satanas, ta êmên la talibatokan ya habayto hên
dumani ha kahawangan ni Apo Namalyari. No maniwala hila kangko, ay patawarên
hila ha kasalanan la, haka milamo hila kanlan pinili ni Apo Namalyari, hên mag-in
kana.’ Habayto ya hinabi hên Panginoon Jesus kangko.”

Impalinaw ni apostol Pablo ya pamaghuyo na kan Panginoon Jesus

19 “Paubat hên hato, anggalangên kon Ari, ay a ko nagpantok ha hinabi nan hatoy
halumata ya ubat ha langit. 20 Nanoro ko ha balayan Damasco, ha balayan Jerusalem
haka ha boon angkasakopan hên probinsyan Judea, ya logal lan kapareho tan Israelita,
bayo nanoro ko etaman kanlan alwan Israelita. An-intoro ko kanla ya dapat hilan
maghêhê, haka dumani kan Apo Namalyari. Habaytoy pamaghêhê la, ay dapat mahêlêk
ha dyag la. 21 Gawan ha habaytoy pamanoro ko, ay dinakêp la ko hên kapareho kon
Israelita, hên atsi ko ha lalên Templo, haka patsên la kina dayi. 22 Noa, minghan man, ay
a na ko êt hên pinaulayan ni Apo Namalyari ha pamaptêg ko ha balang hino. Ayn kon
anhabiên ya kaatag ha impamwang lan apo Moises haka ya kapareho nan mámipamwang
hên impaihip ni Apo Namalyari kanla. 23 Impapêt la ya tungkol kanan Mesias, ya Cristo,
ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ya kailangan nan
matsi haka mabiyay oman. Haka gawan hiyay unan nabiyay oman ubat ha natsi, ay
hiyay mamipamwang kanlan kapareho tan Israelita haka kanlan alwan Israelita, no
ay-êmên na hilan mailigtas ha kariglêman ni Satanas.”
24 Kaban ampaghabi ya pon hi apostol Pablo, ay makhaw nan hinabi ni Gobernador
Festo, ya wana, “Angkamurit ka, Pablo! Ya pamalumbang mo ha pamag-aral mo ay
ampakamurit kamo!” 25 Noa, hinabi ni apostol Pablo, ya wana, “Anggalangên kon
Gobernador, A ko angkamurit. Panay kaptêgan ya anhabiên ko. 26 Muwang nan
anggalangên tamon Ari ya tungkol bayro ta ayn namitago hên habayto. Kabay a ko
angkarêng-êy hên ihabi kana ya habiên ko. 27 Anggalangên kon Ari, ampaniwala ka kan-
lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari? Muwang koy ampaniwala
ka!” 28 Wani Arin Agripa etaman kan apostol Pablo, “Yarin maparah mo kon amuyotên
hên mag-in Cristiano!” 29 Hinabi ni apostol Pablo, ya wana, “Mag-in maparah o mabuyot
man, ay an-ihalangin ko kan Apo Namalyari ya alwan hikan bêngat, noa, ya balang miha
ya ampakagilam amêhên, ay mag-in kapareho kon ampaniwala kan Panginoon Jesus.
Noa, a ko labay ya mihukul kaw.”
30 Hên nayarin naghabi hi apostol Pablo, ay nirêng hi Arin Agripa, hi Gobernador
Festo, hi Bernice haka hilay nakaikno hên kalamo la. 31 Hên nakaawah hilay na,
ay wanla ha miha ta miha. “Ayn yan nadyag ya narawak hi Pablo ya pamatsan o
pamihukul man kana.” 32 Bayo hinabi ni Arin Agripa kan Gobernador Festo, ya wana,
“No a na dayin pinakihabi ni Pablo ya iarap nay kaso na kanan Emperador, ay malyari
yay na dayin ibuhan.”

27

Pamaghakay lan apostol Pablo hên palako ha balayan Roma

1 Hên napikakayarian lay na, ya hikay ay dapat gêtan ha balayan Roma, ha Italia, ay
impatsiwala hi Pablo haka hilay kaatag êt ya nangahukul, kan Kapitan Julio, ya mihay
kapitan hên hundaloh hên Roma, ya ambaêgên “Pangkat nan Emperador.” 2 Himmakay
kay ha mihay barko ya ubat ha balayan hên Adramitio palako ha laylay hên lanêm
hên pantauyan lan taga probinsyan Asia. Nammitay na ya hatoy barko ya anhakyan
naên hên kalamo hi Aristarco ya mihay taga-Tesalonica ha probinsyan Macedonia.
3 Ha humonoy allo, ay nilumatêng kay ha balayan Sidon. Gawan mangêd ya nakêm ni
Kapitan Julio, ay pinaulayan na ya hi apostol Pablo hên hirawên na ya kabalay na, êmên
la ya mahawpan ha pangangailangan na. 4 Hên nag-alíh kay bayro ha balayan Sidon, ya
anhakyan naên ya barko ay anhalongatên hên angin, kabay nagdann kay tana ha dani
hên pulo hên Chipre ta nihalimbêng ha angin. 5 Nagdann kay ha dagat ya atsi ha êtêb
hên probinsyan Cilicia, haka ha probinsyan Panfilia angga ha niabot kay ha balayan
Mira ha probinsyan Licia. 6 Bayron nakatapol hi Kapitan Julio hên barko ya naubat ha
balayan Alejandria ya palakon balayan Italia, haka na kay pinahakay bayro.

7 Ampakanawa ya anhakyan naên ya barko gawan pahalongat kannaên ya angin,
kabay inabutan kay hên ungnoy allo, bayo kay niabot ha êtêb hên balayan hên Gnido.
Paubat bayro, ay a kay midann ha bêtlay dagat kabay nagdann kay tana ha dani hên
Salmon ha Pulo hên Creta. 8 Nairapan ya barko hên nagdann ha laylay hên lanêm hên
angga ha nilatêng kay ha mihay logal ya ambaêgên lan Payhalimbêngan Barko ya narani
ha balayan hên Lasea.
9 Ha ungnoy allo ya nahayang ha pamanlumagay naên, ay kapapotog hên maghundo,
gawan panaon* bagyo. Kabay wani apostol Pablo kanla, 10 "Hikaw ya patêl ko,
muwang ko ya no ihundo tamo ya habaytsi ya pamanlumagay tamo, ay alwan bat
kalga tamo, noa, ya barko haka biyay tamo ay atsi ha kapapotog etaman. Kabay paan
kitaminan mita." 11 Noa, hinonol ni Kapitan Julio ya hinabi lan kapitan hên barko
haka ya nagbandi hên barko ya dapat tampol hilan mita, kanan impayo ni apostol
Pablo. 12 Gawan alwan mangêd ya habaytoy dinyanan naên hên pagtunggênan barko ha
panaon hên bagyo, ay labay lan kal-atan ya kalamo naên ya ihundo naên ya biyahe naên.
Labay la dayi hên maabutan lay Fenice ha pulo hên Creta, ya mangêd ya pantunggênan
barko ha panaon hên bagyo gawan nihalimbêng ha angin.

Ya makhaw ya bagyo ha dagat

13 Hên tinunggên ya makhaw ya angin, ta main mangêd ya angin ya ampangubat
ha timog, ay êndat lan malyari kay hên maghakay. Kabay inhakay lay nay pabato, ta
naghundo kay hên nagdann ha laylay hên lanêm ha Pulo hên Creta. 14 Noa, namakonkay-
naman ay bininhêkan kay hên hadyay hêkaw hên bagyo, ya naubat ha tawgtug hên Creta.
15 Gawan ahina makwan mahalongat hên barko ya angin, ay pinaulayan naên tanay
barko hên impayidpid no ayrin palako man ya angin. 16 Hên nipadpad kay ha dani
hên mihay nanaway pulo ya ambaêgên Cauda, ay nihalimbêng kay pon ha angin, kabay
nairapan kay man, ay inhakay naên ya pon ya hatoy bangka ya pangguluyên hên barko.
17 Hên naihakay naên ya bangka, ay kinêlkêlan la ya barko hên mangahlay ya yubil ta
êmên a maagwat ya lolog na. Ha limo la ya mipayidpid kay ha kabalahan Sirte, ya atsi
ha dani hên bansan Libia, ay in-aypa lay mahlay ya tolda ya pinaglayag hên barko ta
êmên pakanawa yan mipayidpid hên angin. 18 Bininhêkan kay êt hên hadyay hêkaw hên
bagyo, kabay ha humonoy allo, ay inumpisaan lay nan inhamwag ha dagat ya kaatag
ya karga. 19 Hên humonoy allo, ay inhamwag lay na êt ya kaatag ya manigamit-gamit
hên barko ha dagat. 20 Hên hadyay hêkaw pon hên bagyo, haka hadyay buyot naên hên
a nahêlêk ya allo haka bêtêwên, ay naalihan kay tsiwala hên miligtas ha kamatsan.
21 Hên nabuyot kay hên a nakaêkan, gawan ha kayagahan naên hên pangênggan hên
tunggên ya bagyo, ay nirêng ya hi apostol Pablo, ta wana, "Hikaw ya kalamo ko, no
pinanggilaman yo dayi ya hinabi ko ya manugêl kitamo pon ha pagtunggênan hên
barko ha Creta, ay ayn dayin karga ya inhamwag ha dagat haka ayn dayin nahira.
22 Noa, ampakihabi ko kamoyu ya pataniêhên yoy nakêm yo, gawan ayn matsi ya
miha man kantamo, ta barkon bat ya mangahihira. 23 Muwang koy habayto, ta
nayabi ay nagpahlêk kangko ya mihay anghel ni Apo Namalyari, ya ampaghuyuan
haka ansimbaên ko. 24 Hinabi na kangko ya wana, 'Pablo, paan kan malimo, ta dapat
kan umarap kanan Emperador. Haka gawan ha ingalo ni Apo Namalyari, ay iligtas
na etaman ya hilay kalamo mo ha barko.' 25 Kabay pataniêhên yoy nakêm yo, ta
ampagtsiwala ko kan Apo Namalyari, ya malyari ya inhabi kangko. 26 Noa, mipayidpid
ya barko tamo hên angin ha mihay pulo."
27 Hên ikalabin-apat ya yabi naên ha dagat, hên nipadpad kay hên angin ha dagat
ya ambaêgên lan Adriatico, hên bonak yabi ay napansin lan siman ya andumani

* **27:9** Ha habin Griego êmên di ya nakahulat: "Nakadann ya allo hên magtêêh hên a mangan ta êmên a maabala ya panalangin."

kay ha laylay lanêm. 28 Kabay hinukat lay kalalêan hên lanêm haka la namwangan
ya lowampoy dêpa hên lalên lanêm bayro. Hên nikakahig hên pêrad ya barko, ay
nanukat hilay na êt haka la namwangan ya labinlima tanay dêpa hên kalalêan lanêm.
29 Nalimwan hila, ta kayno misapung ya barko ha bato. Ya dinyag la, ay innabo la ha
lanêm ya apat ya pabato ha bandan bulin barko, ta êmên ya dayi tunggên. (Nangwa hila
etaman hên yubil ya pamtêh† lan tabla, ya nanad manobela hên barko.) An-ipanalangin
la etaman, ya dayi ay tampol mawatah. 30 Labay lan siman dayi hên magtakah hila,
kabay in-aypa lay habaytoy bangka ha lanêm ta nagbabara hên maynabo hên pabato
ha unaan hên barko. 31 Noa, hinabi ni apostol Pablo kan Kapitan Julio haka kanlan
hundaloh na, "No a hila patêkbêk bayri ha barko ya siman, ay ayn miligtas kamoyu."
32 Kabay bintah lan hundaloh ya yubil hên hatoy bangka, haka la pinaulayan ya habayto
hên mianol.
33 Hên maranin maranon, ay naubuh na hilan hinagyat hên mangan ni apostol Pablo,
ya wana, "Ikalabin-apat ya allo amêhên, ya a kaw nangan gawan ha kayagahan yon
pangênggan hên tunggên ya bagyo. 34 Kabay ampakihabi ko ya mangan kaw pon dayi
hên pêrad, ta kailangan yoy habaytsi ta êmên kaw hên humkaw. Ayn matsi kantamo, o
mahakitan man." 35 Hên pangahabi nan habayto ni apostol Pablo, ay nandampot yan
puto, impahalamat na kan Apo Namalyari ha arapan lan kal-atan, haka na pinutoh-
potoh, haka ya nangan. 36 Gawan ha hinabi ni apostol Pablo, ay naubuh hên hinumkaw
ya nakêm la, kabay nangan hila etaman. 37 (Ya kabooan naên ya nakahakay ha barko ay
lowang gatoh boy pitumpo boy anêm.) 38 Hên nangabhoy hilay na, ay intapon lay na ha
dagat ya tagan hên trigo ta êmên lumpaw ya hatoy barko.

Nangahihira ya barko ya anhakyan lan apostol Pablo

39 Hên humonoy maranon, ay main hilan naipatanêh ya laylay lanêm, noa, a la
muwang no hinon pulo ya habayto. Nadambi lay kabalahan awud hên habaytoy laylay
lanêm, kabay napikakayarian lan ipatunggên ya barko bayro no malyari. 40 Kabay
bintah lay nay yubil hên habaytoy apat ya pabato ta pinaulayan la bayro ha lalên dagat.
Inokal la êt ya hatoy yubil ya pinamtêh lan tabla, ya nanad manobela hên barko, ya
pinamiptêhan la hên innabo‡ lay pabato. Intag-ay la etaman ya layag ha unaan, ta
êmên ya ipayidpid hên angin hên palako ha laylay lanêm ya barko. 41 Noa, hên marayo
kay pon ha laylay lanêm, ay niballok ya unaan hên barko ha balah. A yay na taganán
maalíh bayro. Nangaagwat ya bulian hên barko gawan ampungkogên hên mangakhaw
ya tandulon.
42 Labay lan hundaloh hên patsên ya nakahukul ta êmên ayn makakaway hên
makatakah kanla. 43 Noa, binawal hila ni Kapitan Julio, ta labay nan miligtas hi apostol
Pablo. Pinalukho na hila ha dagat ya kamwang hên mangaway ta êmên hila miabot
bayro ha laylay lanêm ya angkahêlêk la. 44 Hilay kaatag etaman ay inutuhan na hên
mipangwa hên tabla o kaatag ya kayo ya ubat ha barko. Ha êmbayro ay niabot kay ha
laylay lanêm hên ayn man miha ya nalêmêh.

28

Hilan apostol Pablo ha Pulo hên Malta

1 Hên naligtasan naên hên niabot ha laylay lanêm, ay namwangan naên ya habaytoy
pulo awud ay ambaêgên lan Malta. 2 Bapan hampat ya pamananggap la kannaên hên
hilay taga-Malta. Gawan uran haka nakêbêl, ay pinangatog la kay, haka dinambi la
kay hên mangêd. 3 Hi apostol Pablo etaman, ay namumpon hên kayo. Hên niohong na
habayto bayro ha nakaatog, ay main inumawah ya utan gawan angkanangnang yan
apoy. Habaytoy utan, ya nagkamandag, ay nangumbibit hên nangayat hên gamêt ni

† **27:29** Dyag 27:40. ‡ **27:40** Dyag 27:29.

apostol Pablo. 4 Hên nahêlêk lan taga bayro ya hatoy utan ya nakabitsin ha gamêt na,
ay nahabi la ha miha ta miha, “Mapamatsi yan tawoy habain ya lalaki. Nakaligtas ya
ha dagat, noa, matsi yan taganá gawan ha kasalanan na.” 5 Noa, ingkampag nan bêngat
ni apostol Pablo ha apoy ya hatoy utan, haka a ya man hên nahakitan. 6 An-êngganan la
bayro ya gumayá hi apostol Pablo o kaya biglan matumba hên matsi. Hên nabuyot hilay
nan nag-êêtpan, ta ayn etaman hên angkalyari kana, ay nagbayo hilan ihip, ya wanla,
“Miha yay diyos ya habain!”

7 Ha dani hên habaytoy logal ya pinaidyanan naên ay bali nan ampamaala bayro ha
pulo, ya nag langan Publio, ya mahiglan nananggap kannaên hên tatloy allo. 8 Hên
habayto êt, ay an-omotên haka antakaên ya tatang ni Publio. Hiniraw na ya ni apostol
Pablo ta impanalangin na ya hên impalunto nay gamêt na kana. Tampol etaman nag-
alíh ya hakit na. 9 Nibahwag ya habaytoy nalyari, kabay nipanlumatêng hilay kaatag ya
nipaghakit, haka namaalíh hi apostol Pablo hên hakit la etaman. 10 Dinyanan la kay hên
mal-at ya digalo, haka hên mag-alíh kay bayro, ay mal-at êt ya inhakay la ha barko, ya
pangailangan naên ha biyahe.

Ya palako ha balayan Roma paubat ha Malta

11 Tatloy buwan ya nalabah bayo kay nakaalíh ha pulo ya ambaêgên lan Malta.
Nakahakay kay ha mihay barko, ya ubat ha balayan Alejandria, ya namalabah êt hên
abagat bayro ha Malta. Habaytoy barko ay nag batêk ni Castor haka Polux ya kambal, ya
diyos, ya ansimbaên lan mal-at ya siman. 12 Nagdann kay ha balayan hên Siracusa, haka
namalabah kay bayro hên tatloy allo. 13 Inhundo naên ya pamanhumakay ha barko,
hên angga ha niabot kay ha balayan Regio. Pangalabah hên mihay allo naên bayro, ay
main mangêd ya angin ya naubat ha timog ha ubatan naên, kabay inhundo naên ya
biyahe naên angga ha niabot kay ha pagtunggênan hên barko ha Puteoli ha ikalwan allo.
14 Main kay bayron napagkahabi ya ungnoy patêl ha Panginoon ya nanagyat kannaên
hên paidi bayro hên pitoy allo. Pamakalabah, ay inhundo naên ya tawlin pamammita
naên hên palako ha balayan Roma hên nammitsih. 15 Hên namwangan lan patêl ha
Panginoon ya atsi bayro ha Roma, ya atsi kay ha dann hên magpalako bayro, ay marayo
ya binita la hên nanupa kannaên. Hilay kaatag ay nanupa kannaên ha Foro de Apio,
haka hilay kaatag ay nanupa kannaên ha Tres Tabernas. Hên pamakahêlêk kanla ni
Pablo ay nagpahalamat ya kan Apo Namalyari, ta hinumkaw ya nakêm na.

Nakalatêng hilan apostol Pablo ha balayan Roma

16 Hên milatêng kay ha balayan Roma, ay pinaulayan la hi apostol Pablo hên mangupa
hên bali, ya paidyanan na hên kalamoy mihay hundaloh ya ampagbantay kana.

17 Pamakalabah hên tatloy allo, ay impa-tsipon ni apostol Pablo hilay kapareho nan
Israelita, ya ampamaala bayro kanlan Israelita ha Roma. Hên naka-tsipon hilay na, ay
wana kanla, “Hikaw ya patêl ko, agyan ayn akon dinyag ya halanghang ha kapareho
tamon Israelita, o ha ugali hên ninuno tamo, ay dinakêp la kon kapareho tamo ha
balayan Jerusalem, haka la ko indin ha gamêt lan ampamaala ya ubat bayri ha balayan
hên Roma. 18 Hên pangayari lan nilingon ya kaso ko, ay ibuhan la kina dayi ta gawan
ayn hilan nahêlêk ya dapat lan pamatsan kangko. 19 Noa, hên a hila taganán nabay hên
habayto, ya kapareho tamon Israelita, ay napilitan kina hên iarap ya kaso ko kanan
Emperador, ayn ako man hên idikil kanlan kapareho tamon Israelita. 20 Impa-tsipon
kataw ya kapareho kon Israelita amêhên, gawan labay kataw hên makahabi, ta êmên yo
maintindihan ya nakagapoh ko hên habaytsi ya taykala, gawan bat ha paniwala ko ha
Mámiligtas ya impangako, ya an-êngganan tamon hikitamoy Israelita.”

21 Wanla etaman kana, “Ayn kay hên natanggap ya hulat ya ubat ha probinsyan Judea
ya tungkol kamo. Haka ayn hilan hinabi ya narawak ya tungkol kamo hên hilay patêl
tamo ya ubat bayro. 22 Êmbayro man, ay labay naên hên magilaman no hino ya mahabi

mo, ta muwang naên ya ha ay-iri man ya logal, ay mal-at ya ampaghabin halanghang
kamoyun anhumonol ha toro ni Jesus."
23 Ni-tsi-tsipan hilan mihahabi ha kaatag ya allo. Hên nilumatêng ya habaytoy allo,
ay mal-at ya naniraw ha ampaidyanan ni apostol Pablo. Namapayabi yan nangi-
pamwang kanla, haka nan ampaptêgan ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari.
Impamwang na etaman ya inhulat ni apo Moises, haka ya inhulat lan kaatag ya
mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ya tungkol ha Mámiligtas, ta êmên
na hila mapaniwala ya hi Panginoon Jesus ya habaytoy Mámiligtas. 24 Main kanlan
Israelita ya naniwala ha hinabi ni apostol Pablo, haka main kaatag ya a naniwala ha
hinabi na. 25 Kabay a hila angkapikasundo ha hinabi ni apostol Pablo. Hên mag-
alíh hilay na dayi, ay hinabi na êt kanla, "Pêtêg bay ya impahabi nan Espiritu ni Apo
Namalyari kan Propeta Isaias, kanlan ninuno tamo, ya wana,
26 'Hali, lakwên mo hila ta habiên mo kanla,
Pakagilamên yo man, ay a yo maintindihan,
haka pakahêlkên yo man, ay a yo mamwangan ya anhêlkên yo. Habayto ya habiên mo
kanla,
27 ta mangakdêy ya nakêm lan habayto.
Ampagmamatlakan, haka ampagbuwag-buwagan hila ha kaptêgan,
ta no alwa dayin êmbayro, ay makahêlêk, makagilam, haka makamulah hila, ta kayno
pakarani hila kangko,
haka patawarên ko hila.'*
Habayto ya wanan Panginoon." 28 Wana êt kanla ni apostol Pablo, "Kabay labay kon
ipamwang kamoyu ya main in-utoh ya mamipamwang kanlan alwan Israelita, hên
habaytsi ya kaligtasan ya ubat kan Apo Namalyari. Haka hila etaman ya alwan Israelita,
ay manggilam hila." 29 [Hên nayari nan hinabi ni apostol Pablo ya habayto, ay nag-alíh
hilay nay kapareho nan Israelita hên hadyay pamihuhubakan la ha miha ta miha.]†
30 Loway taon yan napaidi hi apostol Pablo ha balayan hên Roma ha an-upaan nay
bali, haka mahiglay nakêm na hilan ampahowênên ya ampaniraw kana. 31 Makhaw ya
nakêm na hên impamwang haka intoro ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari
haka ya tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo kanlan naniraw kana, haka ayn nanaad
kana.

* **28:27** Isaias 6:9-10. † **28:29** Ayn ya ha Bibliyan Griego ya habaytsi.

Ya hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Roma

Paunan habi

Hata inhulat ni apostol Pablo ay kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Roma ta êmên la muwang ya labay na hilan hirawên, haka ta êmên la muwang ya pahawop ya kanla ha pamanlumagay na ha bansan España. An-ipamwang na kanla ya tungkol ha biyay ya ayn angga gawan ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo, haka no ay-êmên dapat mamiyay hên mihay Cristiano hên allo-allo.

An-ipamwang na êt di, ya balang miha, Israelita man o alwa, ay makasalanan haka kailangan parusaan hên ayn angga. Noa, hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. Iligtas na hila ha parusa ya ayn angga, gawan bat ha ayn kapantag ya ingalo na, alwan gawan ha pamanhumonol la ha hinon kautuhan. An-ipamwang na êt di ya hilay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo, ay magkamain pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo.

An-ipamwang ni apostol Pablo ya kal-atan kanlan Israelita ay a naniwala kan Apo Jesu-Cristo, êmbayro man, ay a na hila pinaulayan ni Apo Namalyari hên anggan-angga. Ta iningalwan na ya alwan Israelita hên dinyanan hilan panaon, ta êmên hila maniwala etaman. Lano mapakinabangnan lan Israelita etaman ya ingalo na.

Kabooan hên laman hên hata hulat:

Umpisan hulat 1:1-17
Makasalanan ya balang miha, haka kailangan hên iligtas ha parusa 1:18-3:20
No ay-êmên na kitamon an-iligtas ni Apo Namalyari 3:21-4:25
Ya bayoy biyay gawan ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo ha ikakangêd tamo 5:1-8:39
Ya tinalagá ni Apo Namalyari para kanlan Israelita 9:1-11:36
Ya ugali hên Cristiano 12:1-15:13
Katganan habi 15:14-16:27

1 Hiko hi Pablo, ya ampanulat, ya ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo. Pinili na ko ni Apo
Namalyari hên mag-in apostol ni Apo Jesu-Cristo, hên mangitoro hên Mangêd ya Habi
tungkol ha biyay ya ayn angga ya ubat kan Apo Namalyari.
2 Habaytoy Mangêd ya Habi, ay mana nay nan impangako, ta impahulat na kanlan
mámipamwang hên an-ipaihip na kanla ha Banal ya Kahulatan na. 3-4 Habaytoy Mangêd
ya Habi ay tungkol ha Anak na, ya Panginoon tamon Jesu-Cristo, ya nag-in tawo, hên
hiyay in-anak ha kaapo-apoan ni Arin David. Napaptêgan ya panga-Diyos na hên hiyay
biniyay oman gawan ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari. 5 Gawan kan
Apo Jesu-Cristo, ay indin kangko ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, haka ya
tungkulan hên mag-in apostol, hên mangitoro ha balang bansa, ta êmên main alwan
Israelita ya mangipakarani hên maniwala, haka humonol kana. 6 Haka hikaw bahên
ha balayan Roma, ay kalamo kaw bayro ha hinagyat ni Apo Namalyari hên mag-in kan
Panginoon Jesu-Cristo.
7 Habaytsi ya hulat ko ay para kamoyun atsi bahên ha balayan Roma ya anlugurên ni
Apo Namalyari ya pinili na hên mag-in kana.

An-ihalangin kataw ya ingalwan na kaw ni Panginoon tamon Jesu-Cristo haka ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo. Patêkbêkên la dayi ya nakêm yo.

8 Mu-muna, ay an-ipagpahalamat kataw kan Apo Namalyari, ta ya paniwala yo kan
Apo Jesu-Cristo ay namwangan ha boon luta. Haka anggilamên ni Apo Namalyari

hata pagpahalamat ko gawan kan Apo Jesu-Cristo. 9 Muwang ni Apo Namalyari, ya ampaghuyuan ko hên boon nakêm ha pangipamwang hên Mangêd ya Habi tungkol ha Anak na, ya panay kataw hên an-ilamo ha pamanalangin ko. 10 Nabuyot kinan an-ipanalangin haka ampakidoko kan Apo Namalyari, no kalabayan na, ay dyanan na kon panaon hên makahiraw ako bahên kamoyu. 11 Labay-labay kon maniraw kamoyu, ta labay kon itoro kamoyu ya intoro kangkon Espiritu ni Apo Namalyari, ta êmên tumaniêh ya paniwala yo. 12 Ya labay kon habiên, ay mapipapakhaw kitamon nakêm gawan ha paniwala tamo, ya paniwala yo haka ya paniwala ko.

13 Patêl ha Panginoon, labay kon mamwangan yo, ya kata-ungno kinan labay maniraw bahên, noa, panay hên main ampakaabala kangko. Labay ko dayi hên mapahanan hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo bahên gawan ha panoro ko, hên nanad ha nalyari kanlan kaatag ya logal lan alwan Israelita. 14 Main akon utang nakêm kan Apo Namalyari hên mangipamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo ha balang miha, kanlan taga-balayan o mag-in marayo ha balayan, kanlan main pinag-aralan o mag-in ayn pinag-aralan. 15 Kabay labay-labay kon ipamwang etaman bahên kamoyu ha balayan Roma, ya tungkol ha Mangêd ya Habi.

Ya kapangyarihan hên Mangêd ya Habi

16 A ko an-ikarêng-êy ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ta habaytoy kapangyarihan ni Apo Namalyari ha ikaligtas hên kaganawan ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Muna kanlan Israelita, bayo kanlan alwan Israelita. 17 Ta gawan ha Mangêd ya Habi, ay mamwangan tamo no ay-êmên na kitamon an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. Ya pinangubatan hên habayto ay yabay ya paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo. Ta nakahulat ha impahulat ni Apo Namalyari, ya êmên di, “Hilay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, gawan ha paniwala la, ay dyanan hên biyay ya ayn angga.”*

Makasalanan ya balang miha

18 Hi Apo Namalyari ya atsi ha langit, ay namipamwang hên huluk na kanlan ayn limo kana, haka kanlan ampanyag karawakan, ta ya karawakan la, ay ampakahabát ha pamanhumwên hên kaptêgan hên tungkol kana ha ihip la, 19 gawan malinaw nan impamwang kanla ni Apo Namalyari ya mamwangan hên tungkol kana. 20 A ya man angkahêlêk hi Apo Namalyari, ay paubat hên dinyag nay hata luta, ay angkahêlêk ha kaganawan dinyag na, ya panga-Diyos na haka kapangyarihan na ya ayn angga. Kabay a la mahabi ya ayn Diyos. 21 Ta agyan muwang la ya main Diyos, ay a la yan ansimbaên o ampahalamatan man, yan bat hilan ampangihip hên ayn kapukat-pukat, gawan binuwag ya kaihipan la ha kaptêgan. 22 Ampagmuwang-muwangan hila, noa, anlumtaw hilan ayn minúwang. 23 Ta kisa simbaên la hi Apo Namalyari ya ayn ubatan haka ayn angga, yan ansimbaên lay rebulto hên tawo, haka ayop hên nanad ha manok, baka, haka utan.

24 Kabay pinaulayan hilay na ni Apo Namalyari ha hinon karawakan kalabayan lawini la. Taganán kapaparêng-êy ya andaygên la ha lawini hên miha ta miha. 25 Ta ya kaptêgan ya tungkol kan Apo Namalyari, ay hinagilyan lan alwan pêtêg, ta ya sinimba haka pinaghuyuan la, ay dinyag bat ni Apo Namalyari. A la sinimba haka pinaghuyuan hi Apo Namalyari ya nanyag hên habayto. Hiya ya hêpat hên simbaên hên angga-angga! Amen.

26 Kabay pinaulayan hilay na ni Apo Namalyari ha hinon karawakan kalabayan lawini, hên nanad ha ampitakêh hên parehon babayi, ya dapat bat ha lalaki haka babayi ya miahawa. 27 Haka êmbayro êt kanlan lalaki, tinalibatokan lay pamakitakêh ha babayi,

* **1:17** Habacuc 2:4.

ta maotoy hila ha kapareho lan lalaki. Kapaparêng-êy ya andaygên la ha miha ta miha,
haka antanggapên lay nay parusa ya hêpat ha pandaygên la.
28 Gawan a la anggalangên hi Apo Namalyari, ay pinaulayan na hilay na ha hinon
karawakan kalabayan kaihipan la. Kabay andaygên lay nay alwan hêpat hên daygên.
29 Antalanên hilan kaganawan alwan mangêd, karawakan, kapanalarêhan, haka
karawakan kalabayan lawini. Panay hilan ampanyag karidyaan, pamatsin kapareho,
pamanubuk, kalokwan, pamairap, pamandikaw, pamanyakaw, 30 pamaniran ka-
pareho, panhumêmêk kan Apo Namalyari, kamusmusan, kapagmahlayan, kalangkaan,
kapanalanghangan ha toa, haka mapangihip hila hên kaatag pon ya karawakan ya
madyag la. 31 Mapanyag hilan ayn kapukatan, alwa hilan mapaypaniwal-an, alwan
mangêd ya nakêm la, haka alwa hilan maingaloên. 32 Agyan muwang lay na ya parusaan
ni Apo Namalyari hên kamatsan ya hilay manyag êmbayro, ay daygên la pon êt, haka an-
ikahigla la pon êt ya kapareho lan ampanyag hên êmbayro.

2

Makatoynungan ya pamanatol ni Apo Namalyari

1 Kayno an-ihipên yo ya dapat parusaan ya habaytoy mapanyag karawakan ya
inungkat ko. Noa, kaillag kaw, ta ha pamanatol yo hên kapareho yo, ay anhabiên
yoy dapat kaw hên parusaan, ta hikaw man, ay ampanyag hên karawakan, haka
lano kiarap kaw kan Apo Namalyari ha Allon Pamanukom na. 2 Muwang tamina
ya makatoynungan ya pamanatol ni Apo Namalyari hên parusaan hilay mapanyag
karawakan. 3 Noa, hikaw ya ampamintas kanlan mapanyag karawakan, êndat yon
makatakah kaw ha parusa ni Apo Namalyari, ya hikaw man êt, ay ampanyag hên
karawakan! 4 Kayno an-itad yon ayn pukat ya ayn kapantag ya pamangingalo, haka
pamagtêêh ni Apo Namalyari kamoyu!
Yarin a yo muwang ya andyanan na kaw hên panaon hên maghêhê hên manalibokot
ha pamanyag yon kasalanan! 5 Noa, ha kakdêyan ulo yo, hên a kaw ampaghêhê, ay am-
pabyatên yoy parusa ni Apo Namalyari kamoyu lano no lumatêng ya Allon Pamanukom
na ya makatoynungan, 6 ta tumbahan na ya balang miha ha dinyag la. 7 Mam-i yan biyay
ya ayn angga kanlan ampagtêêh hên mag-in ikahigla na. 8 Noa, parusaan na hên ayn
ingalo hilay makasarili, ya a ampanonol ha kaptêgan ya ubat kana, ta ampanyag hila
tanan karawakan. 9 Hadyay kairapan ya maranasan lan balang mapanyag karawakan,
haka mamalagêhbêg ya nakêm la, kapareho kon Israelita, o alwan Israelita. 10 Noa, hilay
mapanyag kangêran, ay ingalwan na hên dyanan karangalan, dayêw haka kapatêkbêkan
ha biyay ya ayn angga, kapareho kon Israelita man, o alwan Israelita. 11 Gawan hiyay
ayn anggampian, ta pantag ya panlêk na ha balang miha.
12 Hinoman ya nanyag kasalanan, ay idayo kan Apo Namalyari hên parusaan hên
ayn angga. Hilay Israelita, ya nagmuwang hên Kautuhan ya indin ni Apo Namalyari
kan apo Moises, ay parusaan, ta a la hinonol ya habayto. Hila etaman ya alwan
Israelita, ya ayn muwang hên tungkol ha Kautuhan, ay a hila parusaan ha a la hinonol
ya habayto, noa, parusaan hila ha pamanyag lan karawakan. 13 Hilay an-itad ni
Apo Namalyari hên ayn kasalanan, ay habaytoy mahonol ha Kautuhan, alwan hilay
nakagilam haka a hinumonol. 14 Hila etaman ya alwan Israelita, ay ayn muwang hên
tungkol ha Kautuhan ya indin ni Apo Namalyari kan apo Moises. Êmbayro man, ay main
kanla ya mapanyag kangêran, gawan ha nakêm la, ya nanad main kautuhan. 15 Ha
pamanyag lan kangêran, ay nanad nakahulat ha nakêm la ya Kautuhan. Minghan an-
ipapanêmtêm hên konsinsya la kanla ya nakadyag hilan karawakan, minghan etaman,
ay an-ipapanêmtêm na kanla ya nakadyag hilan kangêran. 16 A na liwaan ni Apo
Namalyari ya habayto ha Allon Pamanukom, uston ipalingon na kan Apo Jesu-Cristo, ya

kaganawan dinyag lan balang miha anggan ya inlihim la. Habaytoy agpang ha Mangêd ya Habi ya an-ipamwang ko.

Ya Israelita haka ya Kautuhan ya indin ni Apo Namalyari kan apo Moises

17 Hikaw ya kapareho kon Israelita, êndat yon madyanan kaw hên biyay ya ayn angga,
gawan ha pamanhumonol yo ha Kautuhan, haka an-ipaglambung yo ya muwang yo
hi Apo Namalyari. 18 Muwang yo kano ya kalabayan na, haka no hinoy mangêd ya
dapat daygên, gawan pinag-aralan yoy Kautuhan. 19 Êndat yon ampakaakay kaw kanlan
nanad buwag ya kaihipan! Êndat yon nanad kaw hên hawang ya ampamahawang hên
dann hên palako kan Apo Namalyari para kanlan nanad atsi ha kariglêman. 20 Êndat yon
gawan atsi kamoyu ya Kautuhan, ay muwang yoy hinon kamwangan, haka êndat yon
pêtêg ya hinon anhabiên yo. 21 Ampanoro kaw ha kaatag! Awta a yon an-honolên ya an-
itoro yo! Ambawalên yo hilay manakaw, noa, ampanakaw kaw etaman! 22 Ambawalên
yo hilan manakêh ha alwa lan ahawa, noa, ampamabayi haka ampakilalaki kaw
etaman! Anhumêmêk kaw ha rebulto hên alwan pêtêg ya diyos, noa, anhumwên
kaw hên manakaw bayro ha pagsimbaan kanla! 23 An-ipaglambung yoy kangêran hên
Kautuhan ya indin ni Apo Namalyari kan apo Moises, noa, an-ipakarêng-êy yo hi Apo
Namalyari, ha a yon anhonolên ya habaytoy Kautuhan na! 24 Habaytoy inungkat ha
impahulat ni Apo Namalyari ya êmên di, "Hilay alwan Israelita, ay ampammusmus kan
Apo Namalyari gawan kamoyun Israelita."*

25 Ya pamatuli kantamo ay kamwangan ya hikitamo ay pinili ni Apo Namalyari, noa,
no a tamo anhonolên ya Kautuhan, ay ayn pukat ya pamatuli kantamo, ta nanad kitamo
tana kanlan alwan Israelita, ya a tinuli. 26 Noa, hilay alwan Israelita, ya a tinuli, ya
anhumonol ha Kautuhan, ay nanad mantêg tinuli, ta an-itad hila ni Apo Namalyari
hên pinili na. 27 Haka hila ya maghabi hên dapat kaw parusaan ni Apo Namalyari,
gawan atsi kamoyu ya Kautuhan, yan a yo anhonolên ya habayto. 28 Hilay an-itad ni
Apo Namalyari hên pinili na hên mag-in kana, ay alwan hilay Israelita, ya tinuli. 29 Noa,
ya an-itad ni Apo Namalyari hên pinili na hên mag-in kana, ay hilay binayo ya nakêm, ya
nanad mantêg hên tinuli, ya nalinisan hên Espiritu ni Apo Namalyari. Malyarin a hila
dayêwên hên kapareho la, noa, taganán dayêwên hila ni Apo Namalyari.

3

1 Kayno an-ihipên yoy êmên di, "No êmbayro awud, ay hinoy alagá hên panga-Israelita
tamo kanlan alwan Israelita? Hinoy makwa tamon Israelita ha pangatuli tamo?"
2 Habiên ko etaman kamoyu ya taganán main alagá hên panga-Israelita tamo haka ya
pangatuli tamo, ta impatsiwala ha ninuno tamon Israelita ya habi ni Apo Namalyari.
3 Pêtêg ya main kapareho tamon Israelita ya alwan mahonol kan Apo Namalyari. Yarin
a na tuparên ni Apo Namalyari ya impangako na, gawan main nag-in alwan mahonol
kana! 4 Ahê! Malaram man ya balang miha, ay taganán alwan malaram hi Apo
Namalyari! Ihipên yoy nakahulat, ya wana,

"Apo Namalyari, pêtêg ya hinon anhabiên mo,
haka panay kan ampanambut, no main ibara kamo."*

5 Main pilosopo ya ampaghabi ya alwan makatoynungan hi Apo Namalyari ha
pamarusa na kantamo, ta ya katoynungan na kano, ay angkahêlêk bat gawan ha
karawakan tamo. 6 Taganán alwan pêtêg ya habayto! Ta no alwa yan makatoynungan
hi Apo Namalyari ha pamarusa na kantamon Israelita, no manyag kitamon karawakan,
ay alwa yan makatoynungan ha pamarusa na ha alwan Israelita.

7 Kayno main maghabi ya dapat a hila parusaan gawan makasalanan hila, ta ha
kalokwan la, ay mahêlêk ya kaptêgan hên habi ni Apo Namalyari, haka hiyay puriên.

* **2:24** Ezekiel 36:22. * **3:4** Awit 51:4.

8 Hilay ampaghabin êmbayro, ay nanad lay nan anhabiên ya êmên di, “Hali, manyag
kitamon karawakan, ta êmên ya mapuri hi Apo Namalyari!” Haka main ampamibara
kangko, ya êmbayroy an-itoro ko! Hilay parusaan ni Apo Namalyari haka habaytoy hêpat
kanla.

Pamaptêg ya ayn hinoman ya banal ha hêlêk ni Apo Namalyari

9 Yarin hikitamoy Israelita ay mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari kanlan alwan
Israelita! Mana kinan intoro kamoyu ya balang miha ay antalanên hên kasalanan.
10 Gawan nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,
“Ayn tawo ya ayn kasalanan. Ayn taganán miha man ya ayn kasalanan.
11 Ayn miha man ya main ustoy pamangintindi hên tungkol kan Apo Namalyari,
haka ayn ampanapol kana.
12 Ya balang miha, ay nagdayo kana. Naubuh hilan nag-in ayn pukat.
Ayn miha man ya mapanyag kangêran.”†
13 “Ya pamaghabi la ay hadyay dawak, hên nanad ha nabata ya ubat ha pamilbêngan
natsi ya inloat.
Panay kalokwan ya panhabiên la.”‡
“Mapanira ya panhabiên la, hên nanad utan ya makamatsi.”§
14 “Panay kapanuboyan haka kahêmêkan ya atsi ha bêbêy la.”*
15 “Maparah hilan makamatsi hên kapareho la.
16 Antoman ya lakwên la, ay manira hila, haka main mag-in kapaingalo gawan kanla.
17 A hila taganán kamwang hên makilamo haka mag-in mapatêkbêk.”†
18 “Ayn hilan pamanggalang kan Apo Namalyari, gawan ayn hilan limo kana.”‡

19 Habaytoy nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, ay para kantamon, Israelita, ya atsi
ha aypa hên Kautuhan ni apo Moises, kabay malinaw ya ayn hinoman ya makapaghabi
ya ayn yan kasalanan ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ta ya balang miha ha
boon luta ay makasalanan, haka hêpat hên parusaan. 20 Ayn miha man ya an-itad
ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan, ta ayn
taganán makahonol hên habayto. Noa, gawan ha Kautuhan, ay mamwangan no hino
ya kasalanan haka mamwangan ya makasalanan ya balang miha.

Ayn kitamon kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari no ampaniwala kitamo ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo ha ikakangêd tamo

21 Noa, amêhên, ay impamwang kantamo, no ay-êmên na kitamon an-itad ni Apo
Namalyari hên ayn kasalanan, haka habayto ay alwan ha pamanhumonol ha Kau-
tuhan. Habaytoy inungkat ha inhulat ni apo Moises haka ha inhulat lan kaatag ya
mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. 22 Amêhên, an-itad na kitamina
hên ayn kasalanan, ya balang ampaniwala ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo ha ikakangêd
tamo, Israelita man o alwa. 23 Ta ya balang miha ay nakadyag hên kasalanan, haka
main pamagkulang kan Apo Namalyari. 24 Êmbayro man, ay amêhên an-itad na kitamo
ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, gawan ha ayn kapantag ya ingalo na, ya indigalo
na kantamo, gawan ha daya ni Apo Jesu-Cristo, ya pinamayad ha parusa hên kasalanan
tamo. 25 Hiyay in-utoh ni Apo Namalyari hên mag-in átang, ya pamayad hên kasalanan
tamo. Haka gawan ha daya na, ay mapatawad ya kasalanan tamo no maniwala
kitamo kana. In-utoh ni Apo Namalyari hi Apo Jesu-Cristo, ta êmên maipahlêk ya
main katoynungan ya mana nan dinyag hên bayo nan in-utoh hi Apo Jesu-Cristo, ta
ha pamagtêêh na, ay a na pon pinarusaan ya tawo hên haton lagi ha pamanyag lan
kasalanan, 26 noa, amêhên ay impahlêk na, ya a na naliwaan ya habaytoy kasalanan
la hên hato, ta pinilamo nay na ha kasalanan ya binayaran ni Apo Jesu-Cristo. Kabay

† **3:12** Awit 14:1-3, 53:1-3. ‡ **3:13** Awit 5:9. § **3:13** Awit 140:3. * **3:14** Awit 10:7. † **3:17** Isaias 59:7-8.
‡ **3:18** Awit 36:1.

napaptêgan ya andaygên na ay main katoynungan, haka an-itad na hên ayn kasalanan, ya hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.
27 Kabay a tamina maipaglambung, ya gawan ha pamanhumonol tamo ha Kautuhan, ay ayn kitaminan kasalanan! Ta an-itad na kitamina ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo. 28 Ta malinaw ya hikitamoy an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, haka alwan gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan. 29 Hikaw ya kapareho kon Israelita, kayno êndat yon hi Apo Namalyari ay Diyos tamon bat hên Israelita! Alwa! Hiyay Diyos hên alwan Israelita etaman! 30 Gawan ha mimihay Diyos, ay an-itad na kitamon Israelitay ayn kasalanan, gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, hên nanad êt kanlan alwan Israelita. 31 Noa, paan yon ihipên ya ayn nanan pukat ya Kautuhan gawan an-itad na kitamo ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, gawan ha paniwala tamo ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo, ta no ampaniwala kitamina kan Apo Jesu-Cristo, ay lalo tamon mahonol ya Kautuhan.

4

Hi Apo Abraham ay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan (Galacia 3:6-9)

1 Ihipên tamo hi apo Abraham ya ninuno naên Israelita. Awta hiyay intad hên ayn kasalanan ni Apo Namalyari? 2 No hiyay intad hên ayn kasalanan gawan ha dinyag na, ay main ya dayin maipaglambung. Noa, ha kaptêgan, ayn yan maipaglambung ha arapan ni Apo Namalyari. 3 Habaytsi ya impahulat ni Apo Namalyari ya tungkol kana ha Kahulatan, “Naniwala hi Abraham ha hinabi ni Apo Namalyari, kabay hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan.”* 4 Hilay ampakiobra ay ampananggap hên upa, alwan digalo, ta habayto ay pinaghayngêtan la. 5 Noa, an-itad ni Apo Namalyari ya hilay makasalanan hên ayn kasalanan, hên alwan gawan ha pamaghayngêt la, noa, gawan ha paniwala la kana. 6 Hên hato, ay wani Arin David ya iningalwan hilay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, hên alwan gawan ha dinyag la, noa, gawan ha paniwala la.
7 “Iningalwan hilay pinatawad ni Apo Namalyari ha kasalanan la, ta inalíh nay na kanla.
8 Iningalwan hilay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan.”†
9 Yarin kannaên bat Israelita ya tinuli, ya habaytoy pangingalo ni Apo Namalyari! Alwa! Ta habayto ay para etaman kanlan alwan Israelita a hila man tinuli. Ihipên tamon oman ya impahulat ni Apo Namalyari, ya tungkol kan apo Abraham, ya naniwala ha hinabi ni Apo Namalyari, kabay intad ya ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan.
10 Nakano yan intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan hi apo Abraham, bayo ya tinuli, o pangayari? Hi apo Abraham ay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan hên bayo ya tinuli, ya labay habiên hên bayo ya nag-in Israelita. 11 Tinuli ya ha pamaptêg ya hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan gawan ha paniwala na. Kabay hiyay nag-in nanad ninuno lan ampaniwala kan Apo Namalyari, ya an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, agyan a hila tinuli, ya labay habiên agyan alwa hilan Israelita.
12 Hiya etaman ya ninuno naên Israelita ya tinuli, ya ampaniwala ha impangako ni Apo Namalyari hên nanad ha paniwala ni Abraham hên bayo ya tinuli, ya palatandaan ya ampaniwala ya kan Apo Namalyari.

Ya impangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham

13 Hên haton lagi, ay impangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham haka kanlan mag-in kaapo-apoan na, ya ingalwan na hilay tawo ha balang bansa.‡ Habayto ay alwan gawan ha pamanhumonol ni apo Abraham ha Kautuhan, noa, gawan ha paniwala na

* **4:3** Genesis 15:6 † **4:8** Awit 32:1-2. ‡ **4:13** Genesis 12:3b, 18:18 haka 22:18.

kan Apo Namalyari. Gawan habaytoy paniwala na, ay hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. 14 Ta no alimbawa, ta hilay anhumonol ha Kautuhan, ay dyanan hên impangako ni Apo Namalyari, ay ayn kapukatan ya paniwala, haka ya impangako. 15 Ta ya Kautuhan ay main kalamoy parusa. Gawan no main Kautuhan, ay main humalanghang.

16 Kabay ya pangako ay matupad bat kanlan ampaniwala kan Apo Namalyari, ta êmên na maidigalo ya habayto gawan ha ayn kapantag ya ingalo na kanlan balang miha ya main paniwala nanad kan apo Abraham, alwan bat kanlan kapareho kon Israelita, ya dinyanan Kautuhan. Gawan hi apo Abraham ay nanad ninuno hên balang miha ya ampaniwala kan Apo Namalyari. 17 Gawan habaytsi ya impahulat ni Apo Namalyari ya tungkol kan apo Abraham, "Pinili kata hên mag-in ninuno hên kal-atan bansa."§ Matupad ya habayto, ta ya nangako, ya pinaniwal-an ni apo Abraham, ay hi Apo Namalyari, ya nanyag hên boon luta ha utoh nan bêngat, haka main kapangyarihan hên biyayên ya natsi. 18 Agyan ayn ana ha ihip ni apo Abraham, ya magkaanak ya kan Sara, ta mantêg hilay nan toa ya miahawa, ay naniwala ya, ya hiyay mag-in ninuno hên kal-atan bansa, hên nanad ha hinabi ni Apo Namalyari kana, ya wana, "Ya mag-in kaapo-apoan mo ay a makwan mabilang, hên nanad ha bêtêwên ya a makwan mabilang."* 19 Agyan mantêg yay nan toa ta mag-magatoh ya taon na, haka layuh ya hi Sara, ya ahawa na, ay a naalíh ya paniwala na. 20 A ya nag-alangan ha pangako kana ni Apo Namalyari, noa, tinumaniêh ya paniwala na ha pamagsimba na kan Apo Namalyari. 21 Booy nakêm nan naniwala, ya agyu ni Apo Namalyari hên tuparên ya impangako kana. 22 Gawan ha paniwala na, ay hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. 23 Hata habi, ya "Hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan,"† ay alwan bat para kan apo Abraham, 24 noa, habayto ay para kantamo etaman. Ta hikitamoy ampaniwala kan Apo Namalyari, ya namabiyay oman kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay itad etaman hên ayn kasalanan. 25 Hi Panginoon Jesu-Cristo ay in-utoh ni Apo Namalyari hên matsi gawan ha kasalanan tamo, haka hiyay biniyay oman, ta êmên hikitamo ay itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan.

5

Hi Panginoon tamon Jesu-Cristo, ya pinangubatan hên pamakiúmang tamo kan Apo Namalyari

1 Gawan ha paniwala tamo kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay an-itad kitamina ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, haka gawan ha pangamatsi ni Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay niúmang kitamina kan Apo Namalyari. 2 Gawan ha paniwala tamo kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay angkatanggap tamina ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari. Haka hadyay kahiglaan tamo, ta angkasigurado tamo ya lano, ay makapakilamo kitamo kana ha langit. 3 Alwan bêngat habayto, noa, an-ikahigla tamo êt ya kairapan, haka pamanubuk ya angkaranasan tamo, gawan habaytoy ampakapitoro kantamo hên mag-in mapagtêêh. 4 Haka ya pamagtêêh tamo, ay ampakapahigla kan Apo Namalyari, kabay angkasigurado tamo ya lano, ay makalamo tamo ya ha langit nanad ha impangako na. 5 Haka a maglungkot ya ihip tamo, ta angkasigurado tamo ya lano, ay tuparên ni Apo Namalyari ya habaytoy impangako na, gawan pinaptêgan nay hadyay pamanlugud na kantamo, ya angkatanam tamo gawan ha Espiritu na ya indigalo na kantamo.

6 Ta hên nilumatêng ya panaon ya intakda ni Apo Namalyari, ay natsi ya hi Apo Jesu-Cristo ha ikakangêd tamon makasalanan, ya a makapiligtas hên sarili ha parusa. 7 Kantamon tawo, ay bihiran main matsi para ha mihay kapareho tamo ya mahonol

§ **4:17** Genesis 17:5. * **4:18** Genesis 15:5. † **4:23** Genesis 15:6.

ha Kautuhan ni Apo Namalyari, êmbayro man, ay malyarin main maghêkaw nakêm, hên matsi para ha mihay maingaloên, ya mapanyag kangêran. 8 Noa, hi Apo Namalyari etaman, ay pinaptêgan nay pamanlugud na kantamo, ta hên haton makasalanan kitamo pon, ay in-utoh na hi Apo Jesu-Cristo hên matsi ha ikakangêd tamo. 9 Amêhên, ta an-itad na kitamina ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, gawan ha daya ni Apo Jesu-Cristo ha pangamatsi na, ay taganán iligtas na kitamo ni Apo Jesu-Cristo ha hadyay pamarusa ni Apo Namalyari lano ha Allon Pamanukom na. 10 Hên hato, ay hikitamoy kapatsi ni Apo Namalyari, noa, amêhên ay niúmang kitamina kana, gawan ha pangamatsi hên Anak na, kabay angkasigurado tamo ya ligtas kitamina ha parusa, gawan kanan Anak na hi Panginoon Jesu-Cristo, ya angkabiyay ha langit hên ampanawop kantamo. 11 Alwan bat habayto, noa, amêhên hi Apo Namalyari ya simbaên haka an-ikahigla tamo, gawan kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, ya pinangubatan hên pamakiúmang tamo kan Apo Namalyari.

Gawan kan Adan, ay nagkamain kasalanan, haka gawan kan Apo Jesu-Cristo, ay nagkamain kaligtasan

12 Ya pinangumpisaan hên pamanyag kasalanan hên balang miha bayri ha luta, ay hi Adan, haka gawan ha kasalanan na, ay hiyay natsi. Kabay paubat hên habayto, ay maubuh kitaminan matsi, gawan kaganawan tamo ay nakadyag kasalanan. 13 Bayo nan indin ni Apo Namalyari ya Kautuhan kan apo Moises, ay makasalanan hilay nay tawo. Noa, ya pamanyag lan kasalanan, ay alwan halanghang kanlan habaytoy Kautuhan, gawan ayn pon ya habaytoy Kautuhan hên hato. 14 Êmbayro man, ay muwang tamo ya paubat hên panaon ni Adan angga ha panaon ni apo Moises, ay kamatsan ya nag-in tagêy hên pamanyag kasalanan, agyan ya kasalanan la ay alwan êmên nanad ha kasalanan ni Adan ya a nanonol ha utoh ni Apo Namalyari.

Main pareho kan Adan haka kan Apo Jesu-Cristo, yabay ya pangadamay hên kal-atan gawan kanla. 15 Noa, taganán alwan magkapareho ya imbalag la ha kal-atan. Pêtêg ya nagkamain hên kamatsan ya balang tawo, gawan ha kasalanan nan mihay tawo, ya hi Adan, noa, taganán makapangyarihan ya indigalo ni Apo Namalyari ha kal-atan gawan ha ingalo na, ya indigalo na gawan ha ayn kapantag ya ingalo hên mihay tawo, ya hi Apo Jesu-Cristo. 16 Mas makapangyarihan ya ayn kapantag ya ingalo, ya indigalo ni Apo Namalyari, kanan kasalanan ni Adan. Gawan ha kasalanan ni Adan, ay mananggap hên kamatsan ya balang miha. Noa, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, ay mapatawad, haka maitad hên ayn kasalanan ya balang miha. 17 Gawan ha kasalanan nan mihay tawo, ya hi Adan, ay nanambut ya kamatsan, kabay nagkamain hên kamatsan ya balang tawo. Noa, taganán makapangyarihan ya dinyag nan mihay tawo, ya hi Apo Jesu-Cristo, ta gawan kana, ay maubuh hên madyanan biyay ya ayn angga, hên mamaala hên kalamo na, ya hilay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, ya pinaigan na hên ayn kapantag ya ingalo na.

18 Kabay, no ay-êmên mananggap hên kamatsan ya balang miha, gawan ha unan kasalanan ni Adan, ay êmbayro êt, gawan ha kamatsan ni Apo Jesu-Cristo, ya ayn kasalanan, ay maitad ni Apo Namalyari ya balang miha hên ayn kasalanan, ta êmên hila madyanan hên biyay ya ayn angga. 19 Gawan ha pamanalanghang ni Adan, kan Apo Namalyari, ay mal-at ya nag-in makasalanan, noa, ha pamanhumonol ni Apo Jesu-Cristo kan Apo Namalyari, ay mal-at ya itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan.

20 Hên indin ni Apo Namalyari ya Kautuhan na, ay namwangan lan tawo ya mal-at awud ya kasalanan la. Noa, nilum-at man ya pamanyag kasalanan, ay lalon nilum-at ya ingalo na. 21 Kabay no ay-êmên ya kamatsan ay nag-in tagêy hên pamanyag kasalanan, ay amêhên, gawan an-itad na kitamina na hên ayn kasalanan, ay ampamaala ya ayn

kapantag ya ingalo na, ta êmên kitamo madyanan biyay ya ayn angga, gawan kan Panginoon tamon Jesu-Cristo.

6

Ya pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo

1 Hino awud ya mahabi tamo? Maghundo kitamo hên manyag kasalanan, ta êmên
mapahanan ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari kantamo? 2 Paan! Ta hikitamo
ay nanad natsi ya ahina ampakadyag kasalanan. Kabay paan taminan ihundo ya
pamanyag kasalanan. 3 Yarin a yo muwang ya hên binawtismoan kitamo, ay nagkamain
kitamon pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo, haka nanad kalamo kitamo ha kamatsan
na! 4 Kabay nanad kitamo hên kalamo na hên natsi haka in-ilbêng hên hikitamo
ay binawtismoan, ta êmên kitamo magkamain hên bayoy pamimiyay hên nanad ha
pamamiyay oman kan Apo Jesu-Cristo, gawan ha ayn kapantag ya kapangyarihan ni
Apo Namalyari, ya Tatang tamo.
5 Ta no inlamo kitamo kan Apo Jesu-Cristo ha kamatsan na hên indayo ha manan
pamimiyay tamo, ay taganán inlamo kitamo ha pangabiyay nan oman hên nadyanan
kitamo hên bayoy pamimiyay. 6 Ta muwang tamo ya nakalamo kan Apo Jesu-Cristo
hên impako ha koros ya manan pangatawo tamo, haka ya kalabayan tamo hên manyag
kasalanan, ta êmên a kitamina talanên hên kasalanan. 7 Gawan hilay natsi, ay ahinan
antalanên hên kasalanan. 8 Haka no nakalamo kitamo ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo,
ay ampaniwala kitamo ya angkabiyay kitamina para maghuyo kan Apo Namalyari
gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo. 9 Muwang tamo ya nangoman yan
nabiyay hi Apo Jesu-Cristo, haka a yay na mangoman matsi. Ayn nanan kapangyarihan
kana ya kamatsan. 10 Ya pangamatsi na ay minghan bat hên para ha kasalanan tamo.
Ya pangabiyay na, ay ta êmên ya maghuyo kan Apo Namalyari. 11 Kabay dapat tamon
itad ya sarili tamo hên nanad natsi, ya ahina ampakadyag kasalanan, ta angkabiyay
kitamina para maghuyo kan Apo Namalyari gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-
Cristo.
12 Kabay paan taminan ipatalan ya sarili tamo ha kasalanan, ta êmên a kitamo manyag
karawakan kalabayan lawini. 13 Paan paulayan hên manyag kasalanan ya hinon atsi
ha boon lawini tamo. Noa, iubuh tamon idin ya boon lawini tamo kan Apo Namalyari
êmên manyag kangêran, ta habaytoy hêpat kantamo, ya nanad natsi, ya dinyanan nan
bayoy biyay. 14 Gawan ahina dapat manalan kantamo ya kasalanan, ta ayn kitamina ha
aypa hên Kautuhan, noa, ya kaligtasan tamo ay gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo
Namalyari.

Dapat iubuh ya boon lawini haka nakêm ha pamanyag kangêran

15 Ay-êmên? Yarin manyag kitamon kasalanan gawan ayn kitamina ha aypan Kau-
tuhan, ta ya kaligtasan tamo ay gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari!
Ahê! 16 Yarin a yo muwang no paipoh kaw, ay ipoh kaw hên anhonolên yo! No
anhonolên yoy kasalanan, ay matsi kaw hên midayo kan Apo Namalyari, hên parusaan
hên ayn angga. Noa, no mahonol kaw kan Apo Namalyari, ay mag-in mangêd ya
pamimiyay yo. 17 Noa, halamat kan Apo Namalyari, ta hikaw ya manan ipoh hên
kasalanan, ay boon nakêm hên ampanonol ha kaptêgan ya intoro kamoyu. 18 Imbuhan
na kaw ni Apo Namalyari ha aypa hên kasalanan, kabay mahonol kaw na kana ha
paghuyo yo kana. 19 Paalimbawa ya toro ko, ta êmên yo tampol maintindihan gawan
alwa pon nananiêh ya paniwala yo. Hên hato, ay impaipoh yoy sarili yo ha pamanyag
hên karêmêkan, haka ya hinon karawakan. Noa, amêhên ay dapat yon iubuh ya boon
lawini haka nakêm yo ha pamanhumonol kana, ta êmên mag-in mangêd ya pamimiyay
yo hên marayo ha karawakan.

20 Hên haton ipoh kaw hên kasalanan ay ayn kaw muwang ya tungkol ha mag-in
mahonol kana. 21 Yarin ikakangêd yo ya mana yon dinyag ya an-ikarêng-êy yo amêhên!
Hilay ampanyag hên êmbayro ay matsi, hên midayo kan Apo Namalyari, hên parusaan
hên ayn angga. 22 Noa, amêhên ta alwa kaw nan ipoh hên kasalanan, ta ampaghuyo kaw
na kan Apo Namalyari, ay ampamiyay kaw hên pamanhumonol ha kalabayan na, haka
madyanan kaw hên biyay ya ayn angga. 23 Gawan hêpat ha kasalanan ya kamatsan, ya
main parusa ya ayn angga, noa, biyay ya ayn angga, ay an-idigalo ni Apo Namalyari,
gawan ha pakikimiha tamo kan Panginoon tamon Jesu-Cristo.

7

Ayn kitamina ha aypa hên Kautuhan

1 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, muwang ko ya maintindihan yoy humonol ya
alimbawa, ya tungkol ha patakaran hên gobyerno, ta muwang yo ya kaban angkabiyay
kitamo, ay atsi kitamo ha aypa hên habaytoy patakaran. Noa, no matsi kitamo, ay ayn
kitamina ha aypa hên habayto. 2 Alimbawa, wanan patakaran ya mihay babayi ya main
ahawa, ay dapat makilamo ha ahawa na, kaban angkabiyay ya pon. Noa, no matsi ya
ahawa na, ay ayn yay na ha aypa hên patakaran hên tungkol ha miahawa. 3 Ha maparah
ya habi, no makiahawa yan oman kaban nabiyay ya ahawa na, ay wanan patakaran ya
ampakilalaki ya. Noa, no matsi ya ahawa na, ay ayn yay na ha aypa hên patakaran hên
tungkol ha miahawa, haka a ya ampakilalaki no makiahawa yan oman.

4 Patêl ko ha Panginoon, êmbayro êt etaman, ay nanad natsi kitamina ha kapangyari-
han hên Kautuhan hên natsi kitamo hên inlamo ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha
koros, ta êmên kitamo makalamo kana ha pangabiyay nan oman, hên maghuyo kan Apo
Namalyari. 5 Hên haton anhonolên tamo pon ya kalabayan hên lawini tamo hên manyag
kasalanan, ay napahanan ya karawakan kalabayan lawini tamo hên namwangan
tamoy Kautuhan. Haka ya pamanyag tamon habayto, ay namidayo kantamo kan Apo
Namalyari hên parusaan hên ayn angga. 6 Noa, amêhên, gawan nakalamo kitamina ha
kamatsan ni Apo Jesu-Cristo, ay ayn kitamina ha aypa hên habaytoy Kautuhan. Kabay
mahiglay nay pamaghuyo tamo kan Apo Namalyari, gawan ha bayoy pamimiyay tamo
ha pamanawop hên Espiritu na, alwan nanad hên haton napilitan kitamo hên humonol
ha Kautuhan.

Gawan ha Kautuhan ay mamwangan tamo no hinoy kasalanan

7 Êndat lan kaatag ya Kautuhan ay pinangubatan hên kasalanan. Noa, hên ayn pon
Kautuhan, ay main nanan kasalanan. No ayn Kautuhan, ay a ko dayi namwangan
ya kasalanan awud ya andaygên ko. Ta alimbawa, no ayn utoh ya bawal hên mag-in
maridya, ay a ko dayin muwang ya kasalanan ya habayto. 8 Mana kinan makasalanan
kabay hên namwangan ko ya bawal awud ha Kautuhan ya mag-in maridya, ay pinukaw
hên kasalanan ya atsi kangko, ya kalabayan kon manyag hên hinon karidyaan. Ta no
ayn Kautuhan, ay a tamo mamwangan ya ampanyag kitamon kasalanan. 9 Nahawang
ya ihip ko hên hato hên a ko angkaintindihan ya laman hên Kautuhan. Noa, hên
naintindihan kina, ay bigla kon namwangan ya ampanyag ako awud hên kasalanan.
10 Bayro kon namwangan ya nidayo ko awud kan Apo Namalyari. Ya Kautuhan ay indin
ta êmên itoro ya dann ya palako ha biyay ya ayn angga. Noa, gawan a ko hinumonol
ha Kautuhan, ay migtan ako dayi ha kamatsan hên midayo kan Apo Namalyari, hên
parusaan hên ayn angga. 11 Ya kalabayan kon manyag kasalanan ay nanloko kangko, ta
êndat ko ya magkamain akon biyay ya ayn angga ha pamanhumonol ko ha Kautuhan.
Noa, ha kaptêgan, ay a ko awud anhumonol ha Kautuhan, kabay nidayo ko kan Apo
Namalyari hên parusaan hên ayn angga.

12 Kabay, banal ya Kautuhan, haka ya balang utoh ay usto haka mangêd ta ubat hila
kan Apo Namalyari. 13 Kayno êndat lan kaatag ya Kautuhan ya namigtan dayi kangko
ha kamatsan, hên nidayo kan Apo Namalyari. Taganán alwan Kautuhan ya namigtan
dayi kangko ha kamatsan hên nidayo kan Apo Namalyari, hên parusaan hên ayn angga.
Noa, gawan ha kasalanan, ay nagêtan ako dayi ha kamatsan, gawan ha a ko hinumonol
ha Kautuhan. Tinalagá ni Apo Namalyari ya main Kautuhan, ta êmên mapaptêgan no
ay-êmên karawak ya kasalanan.

A tamo madyag ya kahampatan ya labay tamon daygên

14 Muwang tamo ya mangêd ya Kautuhan gawan ubat hila ha Espiritu ni Apo
Namalyari. Noa, hiko etaman, ay tawo kon bêngat ya makasalanan. Nanad akon inhaliw
hên nag-in ipoh hên kasalanan. 15 A ko angkaintindihan ya sarili ko. Ta a ko madyag ya
labay kon daygên. Ta hatoy a ko labay daygên, ay habayto ya andaygên ko. 16 Kabay ha
a ko labay hên manyag hên karawakan ya andaygên ko, ay habaytoy ampamaptêg ya
an-uyunên ko ya mangêd ya habaytoy Kautuhan. 17 Kabay alwan hiko ya ampanyag
hên habaytoy karawakan gawan ha kalabayan ko, noa, gawan ha nangarawak ya
kalabayan hên lawini ko hên manyag kasalanan. 18 Gawan muwang ko ya ayn pêrad
man kangêran ya ubat ha kalabayan lawini ko hên manyag kasalanan, ta agyan labay
kon manyag kangêran, ay a ko madyag ya habayto. 19 Ta a ko ampanyag hên kangêran
ya labay kon daygên, haka ya karawakan ya a ko labay daygên, ay habayto ya andaygên
ko. 20 No ihundo koy pamanyag hên a ko labay, ay alwan gawan ha kalabayan ko ya
hikoy ampanyag hên habaytoy karawakan, noa, gawan ha kalabayan hên lawini ko hên
manyag kasalanan.

21 Kabay angkaêtpanan ko ha sarili ko, ya agyan labay kon manyag kangêran, maparah
akon manyag karawakan. 22 Boon nakêm haka ihip ko, ay anlugurên koy Kautuhan ni
Apo Namalyari, 23 noa, muwang kina ya kaatag ya ampamaala ha lawini ko. Yabay
ya kasalanan, haka habaytoy kasalanan ay ampanalanghang ha Kautuhan ni Apo
Namalyari ya labay kon honolên, kabay ampakadyag akon kasalanan, haka hikoy
antalanên hên kasalanan. 24-25 Kapapaingalo kon taganá! Habaytsi ya angkalyari
kangko. Boon nakêm ko ay labay kon humonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari, noa, ya
lawini ko ay antalanên hên kasalanan. Hinoy makapiligtas kangko ha kalabayan lawini
ko hên manyag kasalanan, ya ampamigtan kangko ha kamatsan, hên midayo kan Apo
Namalyari, hên parusaan hên ayn angga?

Halamat kan Apo Namalyari ta gawan ha dinyag ni Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay
manambut kitamo!

8

Ya pamimiyay lan ampaakay ha Espiritu ni Apo Namalyari

1 Hikitamoy main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo, ay taganán ahinan lingonên hên
parusaan para ha kasalanan tamo. 2 Gawan dinyanan kitamon bayoy biyay ya indigalo
hên Espiritu ni Apo Namalyari, haka gawan ha pamamaala na ha biyay tamo, ay
ayn kitamina ha aypa hên kapangyarihan hên kasalanan tamo, ya mamigtan dayi
kantamo ha kamatsan, hên midayo kan Apo Namalyari, hên parusaan hên ayn angga.
3 Ya Kautuhan ay a makapialíh kantamo ha lokop hên kapangyarihan hên kasalanan
tamo, gawan tawo kitamon bat ya a ampakahonol ha Kautuhan. Noa, dinyag ni
Apo Namalyari ya a madyag hên Kautuhan. In-utoh nay kamiha-mihaan nan Anak
ya nag-in tawo, ta êmên hiyay parusaan para ha kasalanan tamo. Ha êmbayro ay
inalíh ni Apo Namalyari ya kapangyarihan hên kasalanan, ya nanalan ha lawini tamo.
4 Dinyag ni Apo Namalyari ya habayto, ta êmên hikitamo ya ampaakay ha Espiritu na,
haka a anhumonol ha kalabayan hên lawini tamo hên manyag kasalanan, ay main
kapangyarihan hên manonol ha Kautuhan.

5-6 Ta hilay mapanyag kalabayan lan lawini la hên manyag kasalanan, ay bayron
bat nakapêptêng ya kaihipan la, kabay migtan hila ha kamatsan hên midayo kan Apo
Namalyari, hên parusaan hên ayn angga. Noa, hilay mapanyag kalabayan hên Espiritu
ni Apo Namalyari, ay nakapêptêng ya kaihipan la kana, kabay mag-in mapatêkbêk ya
kaihipan la, haka madyanan hilan biyay ya ayn angga. 7 Gawan hilay nakapêptêng
ya kaihipan ha kalabayan lawini la hên manyag kasalanan, ay anhumalanghang kan
Apo Namalyari. A la anhonolên ya Kautuhan ni Apo Namalyari, ta ha kaptêgan, ay a
la mahonol ya habayto. 8 Hilay anhumonol ha kalabayan lan lawini la hên manyag
kasalanan, ay a ampakapahigla kan Apo Namalyari.
9 Noa, hikaw etaman, ay ampaidi kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari, haka hiyay
nay anhonolên yo, alway nan kalabayan lawini yo hên manyag kasalanan. Pakaihipên
yo, ya hilay a ampaidyanan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay alwa pon kan Apo Jesu-
Cristo. 10 Noa, no ampaidi ya kamoyu hi Apo Jesu-Cristo, matsi man ya lawini yo, gawan
ha kasalanan, ay mabiyay ya espiritu yo ha langit gawan intad na kaw ni Apo Namalyari
hên ayn kasalanan. 11 Miha pon, ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay namabiyay oman kan
Apo Jesu-Cristo, kabay no ampaidi ya kamoyu ya Espiritu na, ay lano, habaytoy Espiritu
ya mamabiyay kamoyun oman.
12 Kabay patêl ha Panginoon, main kitamon utang ya nakêm hên honolên ya Espiritu ni
Apo Namalyari, haka alway nan kalabayan lawini tamo hên manyag kasalanan. 13 Ta
no anhonolên yo pon ya kalabayan hên lawini yo hên manyag kasalanan, ay migtan
kaw ha kamatsan hên midayo kan Apo Namalyari, hên parusaan hên ayn angga. Noa,
madyanan kaw hên biyay ya ayn angga, no ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo
Namalyari, ay talibatokan yoy kalabayan yo hên manyag kasalanan. 14 Ta hilay paakay
ha Espiritu ni Apo Namalyari ay yabay ya maának ni Apo Namalyari. 15 Ta gawan ha
Espiritu ni Apo Namalyari, ya indigalo ni Apo Namalyari kantamo, ay hikitamoy dinyag
maának ni Apo Namalyari. A na kitamo dinyag ipoh ya malimon maparusaan ya nanad
mana tamon pamimiyay. Noa, ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ay
mabaêg tamo yay nan Tatang hi Apo Namalyari. 16 Haka ya Espiritu ni Apo Namalyari
ya ampamaptêg hên kalamo hên nakêm tamo, ya hikitamo ay maának nay na ni Apo
Namalyari. 17 Haka gawan maának na kitamina, ay tanggapên tamo ya in-il-an na para
kantamo hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo. Ta no têêhên tamoy pamairap* gawan ha
paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, hên nanad ha pamakiatag tamo hên hiyay nagdusa,
ay mamaala kitamo etaman hên kalamo na ha langit.

Ya pamangênggan ha pamamaala hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo

18 No an-ihipên koy kairapan ya angkatanam tamo di ha luta, ay taganán tampol
tamon liwaan ya habayto, gawan lano ay mamaala kitamo hên kalamo ni Apo Jesu-
Cristo ha langit hên ayn angga. 19 Alwan bat hikitamo noa, ya kaganawan ya dinyag
ni Apo Namalyari, ay labay-labay hên tampol nay na dayin ipamwang no hino hilay
mantêg nan maának. 20 Ta inalíh na pon ni Apo Namalyari ya alagá hên dinyag na. A la
labay hên parusaan hilan êmbayro, noa, habaytoy tinalagá na. Êmbayro man, ay main
hilan maêngganan, 21 gawan tinalagá ni Apo Namalyari ya kaganawan ya dinyag na,
ay mibuhan ha kapangyarihan hên kamatsan, haka milamo ha maának na lano hên
bayoên, boy dyanan hên kahampatan ya ayn kapantag. 22 Muwang tamo ya paubat hên
haton lagi, ay ampan-agul ya kaganawan dinyag, hên nanad ha babayi ya angkairapan
ha pamanganak. 23 Alwan bat hilay habaytoy kaatag ya dinyag ya angkairapan, noa,
hikitamo êt, ya pinaigan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya unan indigalo ni Apo
Namalyari kantamon ampaniwala. Ya kaihipan tamo ay nanad ampan-agul êt ha
pamangênggan tamo ha pamipamwang ni Apo Namalyari ya hikitamoy mantêg nan

* **8:17** 2 Corinto 1:5, 1 Pedro 4:13, 2 Timoteo 2:11-12.

maának, ya hagilyan lano ya lawini hên panlangit ya ahina matsi. 24 Gawan habaytoy anêngganan tamo paubat hên naligtas kitamo. Ta no natupad ya habayto, ay yarin êngganan tamo ya pon! Ayn ampangênggan ha natupad. 25 Noa, gawan a pon natupad ya anêngganan tamo, ay ampangênggan kitamo hên main pamagtêêh.

26 Alwan bat ha sigurado tamo ya maêngganan tamo ya habayto, noa, ya Espiritu ni Apo Namalyari ay ampanawop kantamo etaman ha pamanalangin tamo, gawan a tamo muwang, no ay-êmên, haka no hino ya dapat tamon ihalangin. Kabay hiyay ampakihabi kan Apo Namalyari para kantamo hên main pamanguyámêh, ya a makwan habtan. 27 Hi Apo Namalyari etaman, ya ampakamwang hên laman nakêm, ay muwang na etaman ya an-iabot kana hên Espiritu na, ya ampakihabi kan Apo Namalyari para kantamo, ya pinili na hên mag-in kana, ta habaytoy ayon ha kalabayan na.

28 Muwang tamo ya balang angkalyari kantamo ay mag-in ha ikakangêd tamon ampanlugud kana, ya pinili na ha pamanhumonol ha tinalagá na. 29 Hên haton lagi, hên bayo na dinyag ya luta, ay muwang nay na ni Apo Namalyari no hinoy mag-in maának na, haka pinili na hila hên humonol ha pamimiyay hên Anak na, ya hi Apo Jesu-Cristo. Ha êmbayro ay hi Apo Jesu-Cristo ya mag-in pinakakabaya tamon kal-atan mipapatêl. 30 Haka hikitamoy pinili na hên mag-in nanad kan Apo Jesu-Cristo, ay hinagyat na hên humonol kana. Intad na kitamo êt hên ayn kasalanan, haka lano ay makapakiatag kitamo ha pamamaala ni Apo Jesu-Cristo.

Ya pamanlugud ni Apo Namalyari kantamo gawan kan Apo Jesu-Cristo

31 Kabay mahabi tamo, ya gawan gampian na kitamo ni Apo Namalyari, ay taganán ayn makahambut kantamo! 32 A na in-imot ya kamiha-mihaan nan Anak, ya hi Apo Jesu-Cristo, ta in-utoh nan matsi ha ikakangêd tamon balang miha. No dinyag ni Apo Namalyari ya habayto, yarin a na idin kantamo ya kaganawan kailangan tamo! 33 Yarin main makapayhumbung hên kasalanan tamo kan Apo Namalyari, ya namili kantamo, haka namitad kantamon ayn kasalanan! 34 Ayn taganán makapaghabi ya dapat kitamon parusaan ha impiyerno, gawan hi Apo Jesu-Cristo mismo ya natsi para kantamo! Biniyay yan oman, haka atsi yay na hên ampamaala ha dapit panabtab ni Apo Namalyari, hên ampakihabi kan Apo Namalyari ha ikakangêd tamo. 35 Ayn taganán makapihiyay kantamo ha pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo! Agyan malatngan kitamo hên kairapan, kapahiran nakêm, pamairap kantamo hên kapareho tamo gawan ha paniwala tamo, hadyay lonoh, ayn maitakop, hinoman ya kapapotog, o patsên la kitamo man, ay ayn taganán makapihiyay kantamo ha pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo. 36 Ya êmbayroy kairapan ay nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,

“Gawan ha paniwala naên kamo, Panginoon, ay labay la kay patsên hên boon allo.
Nanad kay hên tupa ya maranin patsên.”†

37 No maranasan tamo man ya êmbayroy kairapan, ay taganán ubuhên tamon hambutên ya habayto, gawan kan Apo Jesu-Cristo ya ampanlugud kantamo. 38 Angkasigurado ko ya matsi kitamo man, o mabiyay kitamo pon, ay matanam tamoy pamanlugud na. Ayn makapihiyay kantamo ha pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo, anghel man, o hilay nangarawak ya a angkahêlêk, o hinon kapangyarihan, o hinon angkalyari amêhên, o ya a êt nalyari, ya lumatêng, 39 o hinon atsi bayro ha tag-ay o bayri ha aypa, o hinoman pon ya a inungkat, ay taganán ayn makapihiyay kantamo ha pamanlugud ni Apo Namalyari, ya angkatanam tamo gawan kan Panginoon tamon Jesu-Cristo.

9

Makatoynungan hi Apo Namalyari hên mangingalo ha labay na

† **8:36** Awit 44:22.

1 Main akon labay ipamwang kamoyu ya tungkol ha kapareho kon Israelita ya
taganán pêtêg. Muwang koy pêtêg ya habaytsi gawan ha pakikimiha ko kan Apo
Jesu-Cristo, haka malinis ya konsinsya ko gawan ha Espiritu ni Apo Namalyari ya
ampamaala ha nakêm ko. 2 Hadyay kalungkutan ko haka ampamalagêhbêg ya nakêm
ko, 3 ta kal-atan kanlan kapareho kon Israelita ay a pon ampaniwala ya hi Apo Jesu-
Cristo ay hiyay Mámiligtas ya an-êngganan la. No malyari dayi, ay hiko tanay parusaan
ha impiyerno miligtas hila tana dayi. 4 Ta hila ay kapareho kon Israelita, ya dinyanan
karapatan ni Apo Namalyari hên mag-in maának na. Impahlêk na kanla ya panga-Diyos
na. Mangêd ya nakipagkahundoan ya kanla. Indin na kanla ya pangako na ya ingalwan
na hila, haka mal-at pon ya pangako, haka ya Kautuhan. Intoro na kanla ya pêtêg ya
pamagsimba. 5 Ya ninuno naên ay anggalangên hên paubat hên haton lagi, haka ya
Mesias, ya Mámiligtas ya hi Apo Jesu-Cristo ay nangubat kanla hên hiyay nag-in tawo.
Hiya hi Apo Namalyari ya ampamaala ha hinon atsi ha langit haka ha luta. Puriên ya
hên ayn-angga. Amen.
6 A ko anhabiên ya a natupad ya impangako ni Apo Namalyari kanlan kapareho kon
Israelita gawan ha kal-atan la, ya a ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta main Israelita ya
alwan taganán maának ni Apo Namalyari. 7 Haka miha pon, ya intad ni Apo Namalyari
hên mantêg kaapo-apoan ni apo Abraham ay hilan bat ya kaapo-apoan nan anak na, ya
hi Isaac, ta wani Apo Namalyari kan apo Abraham, “Ya itad mon kaapo-apoan mo, ya
impangako ko kamo, ay hilay habayton bat ya mangubat kan Isaac.”* 8 Ya labay habiên,
ay a nan ubuhên ni Apo Namalyari hên itad maának na ya mag-in kaapo-apoan ni apo
Abraham, noa, hilay haton bêngat ya mangubat kan Isaac, ya impangako. 9 Ta habaytsi
ya impangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham, ya wana, “Mag-orong ako di ha
mihay taon. Ha pag-orong ko ay manganak hên lalaki ya ahawa mo, ya hi Sara.”†
10 Alwan bêngat habaytoy hinabi ni Apo Namalyari kan apo Abraham, ya ampami-
pahlêk no ay-êmên yan ampamili hi Apo Namalyari. Ta main êt êmbayro ya nalyari
kanlan kambal ya hi Jacob haka hi Esau, ya anak ni Isaac kan Rebecca. 11-12 Gawan
bayo hilan in-anak ya kambal haka bayo hila nakadyag hên kangêran o karawakan, ay
impamwang nay na ni Apo Namalyari ya tinalagá na, ta êmên mamwangan ya pinili
na kanlan lowa, ay alwan gawan ha dinyag la, noa, gawan antuparên nay tinalagá na,
ta hinabi na kan Rebecca, ya wana, “Ya unan umawah kanlan lowa ay maghuyo ha
humonol kana.”‡ 13 Êmbayro êt ya labay habiên hên impahulat ni Apo Namalyari, ya
wana, “Hi Jacob ay nilugud ko, noa, hi Esau ay a ko labay.”§
14 Kayno main maghabi ya main yan anggampian hi Apo Namalyari. Taganán a la
dapat habiên ya habayto! 15 Gawan main yan katoynungan hên manyag habayto, ta
wana kan apo Moises, “Angkaingalo ko ha labay kon kaingalwan.”* 16 Kabay muwang
tamo ya pamamili ni Apo Namalyari hên mag-in maának na, ay alwan pamanhumonol
ha kalabayan tawo, o gawan ha dyag la, noa, gawan ingalo na. 17 Ihipên tamo ya
Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, no hinoy nakahulat bayro ya hinabi ni Apo
Namalyari kan Faraon, ya ari ha Egipto hên haton lagi, “Dinyag katan ari ta êmên ipahlêk
ya kapangyarihan ko kamo, haka ta êmên mamwangan ha boon luta ya langan ko.”†
18 Kabay muwang tamo ya angkaingalwan na, ay hatoy labay nan kaingalwan. Haka
pakdêyên nay ulo lan hatoy labay nan pakdêyên ya ulo.

Parusaan ni Apo Namalyari ya dapat nan parusaan

19 Kayno main kamoyu ya mangotáng hên êmên di, “No êmbayro, ay awta anhêhêên ni
Apo Namalyari ya tawo ha pamanyag kasalanan? Hinoy makahalanghang ha tinalagá
na?” 20 Ya mahabi ko etaman, ay tawo kan bêngat. Ayn kan katoynungan hên mangotáng

* **9:7** Genesis 21:12. † **9:9** Genesis 18:10,14. ‡ **9:11-12** Genesis 25:23. § **9:13** Malakias 1:2-3. * **9:15** Exodo 33:19. † **9:17** Exodo 9:16.

kan Apo Namalyari hên êmbayro. Yarin main korên ya mangotáng ha nanyag kana,
“Awta dinyag mo kon êmên di?” 21 Atsi kanan manyag korên no hinoy daygên na. Bayro
ha naorit ya luta ya gamitên na, ay malyari yan manyag hên pan-allo-allo hên gamitên
o ya pambisitan bat, atsi kana ya habayto.
22 Êmbayro êt kan Apo Namalyari. Main yan katoynungan hên manyag no hinoy labay
na. No labay nan ipahlêk ya huluk na haka ya kapangyarihan na hên parusaan hilay
mapanyag karawakan, ay atsi kana. Noa, pinagtêêhan na hila pon, 23 ta êmên maipahlêk
ya panga-Diyos na kanlan an-ingalwan na, ya in-il-an na hên mag-in kalamo na ha
langit. 24 Kalamo kitamo bayro ha an-ingalwan na ya pinili na, haka alwan bat hikay
ya Israelita, noa, hikaw êt ya alwan Israelita. 25 Habayto ay nanad ha impahulat na kan
apo Oseas,
“Hilay a ko pinili, ay itad kon pinili ko, haka hilay a ko nilugud, ay lugurên ko.
26 Bayro ha logal ya pinaghabian ko kanla ya alwa hilan maának ko, ay baêgên hilay nan
maának ni Apo Namalyari, ya angkabiyay hên angga-angga.”‡
27 Habaytsi etaman ya impamwang ni Propeta Isaias ya tungkol ha Israelita, ya wana,
“Mag-in hila man hên kalakê hên balah ha laylay hên dagat, ay u-ungnon bêngat kanla
ya miligtas.
28 Ta bigla nan ubuhên hên parusaan ni Apo Namalyari ya dapat nan parusaan di ha
luta.”§
29 Wana pon êt ni Propeta Isaias,
“Ha ingalo hên Panginoon ya makapangyarihan, ay namitagan yan ungno kannaên hên
Israelita.
No a na dayin dinyag ya habayto, ay nag-in kitamina dayin nanad kanlan taga-Sodoma,
haka taga-Gomorra ya inubuh hên pinatsi.”*

Hilay Israelita ay a naniwala ya hi Apo Jesus, ay yabay ya Mesias, ya Cristo ya impangako

30 Habaytsi tanay kabooan hên labay kon habiên. Hilay alwan Israelita, ya a
pinakikwanan hên mag-in ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari, ay intad nan ayn
kasalanan, gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. 31 Noa, hilay Israelita ya pinakik-
wanan hên mag-in ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari ha pamanhumonol la ha
Kautuhan ni apo Moises, ay a awud nag-in ayn kasalanan. 32 A hila nag-in êmbayro,
gawan êndat lan mag-in hilan ayn kasalanan ha pamanyag lan kangêran alwan gawan
ha paniwala. A hila naniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta hiyay nanad ha bato ya pinibátolan
la. 33 Habaytoy nanad êt ha nakahulat ya tungkol ha Mesias, ya Cristo,
“Hêlkên yo! Main akon indin ya miha ya nanad bato ha Sion.† Hiyay pinibátolan la. Noa,
hilay maniwala kana ay a mahira ya nakêm.”‡

10

1 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, boon nakêm, ay labay ko dayin miligtas ya
kapareho kon Israelita. Habaytoy panay kon an-ihalangin kan Apo Namalyari.
2 Angkapaptêgan ko ya ampatolukên lan maghuyo kana, noa, alwan usto ya pamaghuyo
la. 3 Gawan matag-ay ya nakêm la, ay a la antanggapên ya an-idigalo ni Apo Namalyari,
no ay-êmên na hila dayin itad hên ayn kasalanan, ta êndat la ya itad hilan ayn kasalanan
ha pamanhumonol ha Kautuhan. 4 Noa, gawan kan Apo Jesu-Cristo ay ayn nanan an-
itad hên ayn kasalanan ha pamanhumonol ha Kautuhan, ta an-itad ni Apo Namalyari
hên ayn kasalanan ya kaganawan ya ampaniwala kan Cristo.

Ya kaligtasan ay para ha balang miha

‡ **9:26** Oseas 2:23, 1:10. § **9:28** Isaias 10:22-23. * **9:29** Isaias 1:9. † **9:33** balayan Jerusalem. ‡ **9:33** Isaias 8:14, 28:16. Hêlkên etaman ha 1 Pedro 2:6-8.

5 Habaytsi ya hinulat ni apo Moises ya tungkol ha mag-in ayn kasalanan ha hêlêk
ni Apo Namalyari, gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan, ya wanan hulat, “Hilay
taganán ampanonol ha balang utoh ay madyanan biyay ya ayn anggaan.”* 6 Noa,
impahulat êt ni Apo Namalyari ya ampamipamwang kantamo ya gawan bêngat ha
paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay an-itad na kitamina ni Apo Namalyari hên nanad
ayn kasalanan. Êmên di ya wanan habaytoy hulat, “Paan yon habiên ha nakêm yo, ya
kailangan main munik ha langit hên mangalap kan Cristo. 7 Haka paan yon habiên ha
nakêm yo, ya kailangan main tumaoy ha logal lan natsi hên mamabiyay kan Cristo. 8 Ta
atsi kamoyu ya habi ni Apo Namalyari. Atsi ya ha nakêm yo, haka maipamwang yo ya.”
Habaytoy habi ni Apo Namalyari ya an-ipamwang naên ya tungkol ha paniwala kan Apo
Jesu-Cristo. 9 Yabay ya no ipamwang yo hi Apo Jesu-Cristo, ya hiyay pinaka-Panginoon,
haka ampaniwala kaw hên boon nakêm ya hiyay biniyay oman ni Apo Namalyari, ay
miligtas kaw. 10 Gawan boon nakêm kitamon ampaniwala, ay an-itad na kitamo ni Apo
Namalyari hên ayn kasalanan, haka ha pamipamwang tamo ya ampaniwala kitamo
kan Apo Jesu-Cristo, ay miligtas kitamo. 11 Bayro ha Kahulatan ya impahulat ni Apo
Namalyari ay main nakahulat, ya wana, “Noa, hilay ampaniwala kana, ay a mahira ya
nakêm.”† 12 Ya labay habiên hên habayto, ay parehon bat ha hêlêk ni Apo Namalyari, ya
hilay Israelita, haka hilay alwan Israelita. Mimihay Panginoon hên balang miha, haka
mahiglay nakêm yan ampam-i ha kaganawan ampakiingalo kana. 13 Ta impahulat ni
Apo Namalyari, ya wanan hulat, “Hinoman ya makiingalo ha Panginoon ay miligtas.”‡
14 Noa, ay-êmên hilan makapakiingalo ha Panginoon ya kaatag, no ayn hila pon
paniwala kana? Ay-êmên hilan maniwala kana, no a la pon nagilam ya tungkol kana?
Haka ay-êmên lan magilaman ya tungkol kana, no ayn mamipamwang kanla hên
habayto? 15 Haka ay-êmên magkamain hên mámipamwang no ayn mamiutoh kanla?
Ha kaptêgan ay main nanan in-utoh, ta impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,
“Ampakapahigla hilay mámipamwang hên mangangêd ya habi!”§ 16 Noa, u-ungnon bat
ya naniwala ha Mangêd ya Habi, ta wanan hulat ni Propeta Isaias, “Panginoon, hinoy
naniwala ha hinabi naên?”* 17 Êmbayro man, ya paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo ay
nangubat ha pamanggilam hên kaptêgan ya tungkol kana.
18 Yarin a la êt nagilam hên kapareho kon Israelita ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo!
Taganán nagilam lay na, ta impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,
“Nibahwag ha boon luta ya balita.
Ayn hinon logal ya a naabutan hên habayto.”†
19 Yarin a la êt naintindihan hên kapareho kon Israelita ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo!
Siguradon naintindihan lay na, noa, a la pinaniwal-an ya habayto, ta impahulat ni Apo
Namalyari kan apo Moises, ya wanan hulat,
“Paimonên kataw kanlan alwan Israelita, haka pahulukên kataw kanlan ayn muwang
hên tungkol kangko.”‡
20 Ya impahulat ni Apo Namalyari kan Propeta Isaias ay malinaw. Êmên di ya wanan
hulat,
“Hilay a nanapol kangko ay hila ya nakahêlêk kangko.
Nagpahlêk ako kanlan a nanapol kangko.”§
21 Habaytsi pon ya impahulat ni Apo Namalyari kan Propeta Isaias, ya tungkol ha
kapareho kon Israelita,
“Bapan buyot kinan ampanagyat kanla, noa, alwa hilan mahonol, haka nakdêy ya ulo
la.”*

* **10:5** Levitico 18:5. Hêlkên yo etaman ha Galacia 3:12. † **10:11** Isaias 28:16. ‡ **10:13** Joel 2:32. § **10:15** Isaias 52:7. * **10:16** Isaias 53:1. † **10:18** Awit 19:4. ‡ **10:19** Deuteronomio 32:31. § **10:20** Isaias 65:1. * **10:21** Isaias 65:2.

11

An-ingalwan ni Apo Namalyari hilay Israelita

1 Kayno êndat yon tinalibatokan hila ni Apo Namalyari ya hilay kapareho kon Israelita
gawan a hila naniwala! Siguradon ahê! Ta hiko man ay mihay Israelita, haka hi apo
Abraham haka hi apo Benjamin ay ninuno ko. 2 A na pinaulayan ni Apo Namalyari ya
una nan pinili hên hato. Panêmtêmên yoy balita ni apo Elias* kan Apo Namalyari hên
tungkol ha dinyag lan kapareho nan Israelita, ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat
ni Apo Namalyari, ya wana, 3 "Panginoon, pinatsi lay kapareho kon mámipamwang hên
an-ipaihip mo kannaên. Inagwat lay pamiulaman hên an-iátang kamo. Mimiha ko tanay
natágan haka labay la kon patsên." 4 Noa, hinabi kana ni Apo Namalyari, ya wana, "Main
pon hên piton libo ya lalaki ya kapareho mo ya impapawa ko ya a ampagsimba kan Baal,
ya alwan pêtêg diyos." Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari kan apo Elias. 5 Êmbayro êt
amêhên, main pon ungnoy kapareho kon Israelita ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo,
ya pinili ni Apo Namalyari, gawan ha ingalo na ya ayn kapantag. 6 Haka no hikay pinili
gawan ha ingalo na, ya ayn kapantag, ay habaytoy alwan gawan ha hinon kangêran dyag
naên, noa, gawan bat ha ingalo na, ya ayn kapantag.

7 Ya labay habiên hên habayto, ay u-ungnon bat ya kapareho kon Israelita ya labay
hên mag-in ayn kasalanan, ay pinili hên maniwala kan Apo Jesu-Cristo. Hilay kal-atan
ay pinakdêy nay na ya ulo. 8 Habaytoy nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan
hulat,

"Dinyanan hila ni Apo Namalyari hên kaihipan hên nanad ha kaihipan hên mihay
angkabêlêw.
Kabay angga amêhên, agyan main hilan mata, ay a hila ampakahêlêk, haka agyan main
hilan têkk, ay a hila ampakagilam."†

9 Haka main yan impahulat hi Apo Namalyari kan Arin David, ya tungkol kanlan ayn
paniwala, ya wanan hulat,

"Dayi ya kaluto la, ay mag-in nanad paên ha pamandakêp kanla. Bigla hila dayin
madakêp hên nanad ha manok lalê, o ayop ya minabo ha patsibung ta êmên hila
maparusaan.
10 Gumulagê ta dayi ya mata la, ta êmên hila a kahêlêk,
haka dayi tumukoko‡ hila kaban angkabiyay hila, gawan ha kairapan ya angkatanam
la."§

11 Nibatol hilay kapareho kon Israelita, ta a hila naniwala kan Apo Jesu-Cristo. Kayno
êndat yon a hilay na miligtas! Alwa, ta main hila pon hên panaon hên miligtas! Gawan
ha pamibatol la, ya kasalanan la ya a hila naniwala, ay nadyanan kaligtasan hilay
alwan Israelita, kabay mangimon hilay Israelita, gawan labay la etaman hên miligtas.
12 Hadyay ingalo ni Apo Namalyari kanlan alwan Israelita gawan ha kasalanan lan
Israelita ya a naniwala. Kabay taganán igit pon bayro ya ingalo na kanla no maniwala
hilay nay Israelita.

Ya kaligtasan lan alwan Israelita

13 Habaytsi etaman ya labay kon habiên kamoyun alwan Israelita. Gawan hikoy in-
utoh ni Apo Namalyari hên manoro kamoyu, ay boon nakêm kon tuparên ya tungkulan
ko, 14 ta êmên hila mangimon hilay kapareho kon Israelita, haka ha êmbayro, ay main
ungno kanla ya miligtas. 15 Ta no ya pamaulay kanla, ay nag-in dann ta êmên madyanan
kaligtasan hilay alwan Israelita, hên makiúmang kan Apo Namalyari, ay lalon mangêd
no maniwala hila kan Apo Jesu-Cristo ya hilay kapareho kon Israelita, ta nanad bayton
nabiyay oman ya natsi.

---

* **11:2** 1 Hari 19. † **11:8** Deuteronomio 29:4, Isaias 29:10. ‡ **11:10** bumokót. § **11:10** Awit 69:22-23.

16 Ya ninuno naên hên Israelita ay maialimbawa ha duman ya imparaêp kan Apo
Namalyari. Haka hikay, ay maialimbawa ha kaganawan ya nagapah, ya kan Apo
Namalyari etaman. Ya ninuno naên hên Israelita, ay maialimbawa etaman ha yamot
hên mihay kayo. Haka hikay, ay maialimbawa ha hanga. No kan Apo Namalyari ya
yamot, ay kana ya anggan hanga. 17 Main kapareho kon Israelita ya nanad hanga hên
mantêg kayon olibo, ya pinutoh gawan a hila naniwala kan Apo Jesu-Cristo, haka hikaw
ya alwan Israelita, ay nanad hanga hên olibo ya bat tinumubo ha lalê, ya pinutoh,
haka intumpang ha pinamutohan hên hanga hên mantêg olibo. 18 Kabay paan yon
musmusên hilay nanad hanga ya pinutoh, haka paan kaw maglambung, ta alwan hikaw
ya ampamabiyay ha yamot, noa, ya yamot ay ampamabiyay kamoyu.
19 Kayno main kamoyun maghabin êmên di, "Mangêd kay ya alwan Israelita, ta main
pinutoh, ta êmên kay mihagili kanla." 20 Pêtêg ya main pinutoh, ta êmên kaw mihagili
kanla. Noa, pinutoh hila gawan a hila naniwala, haka inhagili kaw kanla gawan ha
paniwala yo. Kabay paan kaw mangihip ya mangêd kaw kanla, paan kaw magmahlay,
haka kaillag kaw, 21 ta no a na ampahayangan ni Apo Namalyari ya mantêg hanga, ay
yarin pahayangan na kaw, ya intumpang bat! 22 Bayri tamon mahêlêk no ay-êmên yan
mangingalo, haka no ay-êmên yan mamarusa. Pinarusaan na hilay a naniwala, noa,
an-ingalwan na kaw no ihundo yoy paniwala yo. Noa, no a yo ihundo ya paniwala
yo kanan ampangingalo kamoyu, ay potohên na kaw. 23 Hila man ya kapareho kon
Israelita ay maitumpang, no a la ipalêkpêk ya kakdêyan ulo la hên a maniwala, ta
main yan kapangyarihan hi Apo Namalyari hên itumpang hilan oman. 24 No hikaw
ya alwan Israelita, ya nanad hanga hên olibo ya bat tinumubo ha lalê ya pinutoh,
ay naitumpang ni Apo Namalyari ha pinamutohan hên hanga hên mantêg olibo, ay
taganán maitumpang nan oman ya mantêg hanga ha ubatan la.

Ya ingalo ni Apo Namalyari kanlan Israelita

25 Patêl ko ha Panginoon, main ako pon hên ipamwang kamoyu ya a pon impamwang
hên hato, ta êmên a kaw mangihip ya mangêd kaw kanlan kapareho kon Israelita.
Ya kakdêyan ulo la hên a maniwala hên hilay kapareho kon Israelita, ay angga ha a
maboo ya bilang lan alwan Israelita ya miligtas. 26 Pangayarin habayto ay miligtas
ya kaganawan kapareho kon Israelita hên nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya
wanan hulat,
"Ya Mámiligtas ay lumatêng hên ubat ha Sion, alihên nay karawakan lan kaapo-apoan ni
apo Jacob.
27 Haka habaytoy pamanupad kon kahundoan ko kanla hên hato, ya alihên koy
kasalanan la."*
28 Gawan ha a la tinanggap ya Mangêd ya Habi, hilay Israelita, ay hilay nag-in kapatsi ni
Apo Namalyari, haka habaytoy nag-in ikakangêd yon alwan Israelita. Noa, anlugurên
na hila pon êt, ta gawan hilay pinili na hên hato, haka gawan ha impangako na ha
ninuno la. 29 Ta a ampangoman ya ingalo na, haka ya tinalagá na kanlan pinili na.
30 Hikaw ya alwan Israelita, ay a kaw pon hinumonol kana hên hato, noa, naingalwan
kaw na, gawan ha a pamanhumonol lan Israelita. 31 A hila pon ampanonol kana, noa,
lano mapakinabangnan la etaman ya ingalo ni Apo Namalyari nanad ha napakinabang-
nan yo ya ingalo na kamoyu. 32 Pinaulayan na ya balang miha hên mag-in ipoh ha
pamanalanghang, ta êmên na hila maingalwan.

Puriên hi Apo Namalyari

33 Ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari! Ayn anggaan ya kagalingan haka
kamwangan na! Ayn ampakaintindi ha hinon tinalagá na, haka no ay-êmên nan tuparên
ya habayto! 34 Ta êmên ya di ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,

* **11:27** Isaias 59:20-21, Jeremias 31:31, 34.

“Ayn hinoman ya makamwang hên kaihipan ni Apo Namalyari.
Haka ayn hinoman ya makapayo kana.”†
35 “Ayn hinoman ya nakapam-i kan Apo Namalyari,
ta êmên hila main maêngganan kana ta ya kaganawan ay ubat kana.”‡
36 Gawan hiyay nanyag hên kaganawan, haka hiyay ampamaala bayro. Puriên ya hên ayn angga! Amen.

12

Ya bayoy biyay lan main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo

1 Patêl ko ha Panginoon, gawan ha hadyay ingalo ni Apo Namalyari kantamo, ay ampakihabi ko kamoyu ya idin yoy boon biyay boy nakêm yo kan Apo Namalyari hên nanad átang, ya angkabiyay, ya banal, haka ya an-ikahigla kana. Habaytoy hêpat ya pamagsimba kana. 2 Paan kaw pagtan kanlan a ampagpalokop kana, noa, paulayan yon bayoên na ya kaihipan yo, ta ha êmbayro ay mag-in bayo ya pamimiyay yo. Mamwangan yoy kalabayan na haka umayon kaw bayro, ta êmên yo madyag ya mangêd, haka ya ikahigla na, haka ya taganán usto.

3 Gawan ha tungkulan hên apostol ya indin ni Apo Namalyari kangko, ay an-aralan kataw ya paan kaw magmahlay, noa, dapat kaw mag-in manakêm no an-ihipên yoy galing, ya indin kamoyu ni Apo Namalyari, gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. 4 Ya lawini tamo ay kabooan hên ulo, mata, bitsih, haka mal-at pon ya pinilalamo, haka alwan pare-pareho ya andaygên lan habaytoy pinilalamo. 5 Êmbayro etaman ya hikitamoy ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, agyan mal-at kitamo, ay maialimbawa kitamo ha mimihay lawini, gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo, haka ampihahawop kitamo. 6 Ya balang miha kantamo, ay dinyanan ni Apo Namalyari hên galing ya dapat tamon gamitên. No indin kantamo ya galing hên mamipamwang hên an-ipaihip na kantamo, ay ipamwang tamo ya habayto ha pamanhumonol ha paniwala tamo kana. 7 No indin kantamo ya galing hên manawop ha kapareho, ay dapat pêtêg ya pamanawop tamo. No indin kantamo ya galing hên manoro, ay dapat magpakahipêg kitamo ha pamanoro tamo. 8 No indin kantamo ya galing hên mam-in aral, haka mamakhaw nakêm, ay dapat habayto ya daygên tamo. No indin kantamo ya galing hên mam-i, ay dapat mahiglay nakêm tamo hên mam-i. No indin kantamo ya galing hên mamaala, ay magpakahipêg kitamon mamaala. No indin kantamo ya galing hên mangingalo, ay mangingalo kitamo ha kaatag hên main kahiglaan.

9 Dapat mag-in pêtêg ya pamanlugud tamo. Dapat kahêmêkan tamoy karawakan. Dapat panay hên manyag kangêran. 10 Dapat milulugud haka migagalang kitamo. 11 Dapat boon nakêm kitamo hên magpakahipêg hên maghuyo ha Panginoon. 12 Dapat ikahigla tamo ya an-êngganan tamo, dapat tamon têêhên ya kairapan, haka dapat ihundo tamoy pamanalangin kan Apo Namalyari. 13 Dapat tamon hawpan hilay kapareho tamon pinili na hên mag-in kana ha pangangailangan la, haka dapat mahiglan nakêm tamon pahowênên ha bali tamo ya hilay anlumagay.

14 Dapat tamon ihalangin ya ingalwan hila dayi ni Apo Namalyari ya ampamairap kantamo. Paan tamo hilan ihumpa. 15 Dapat makihigla kitamo kanlan angkahigla, haka makilungkot kitamo kanlan ampaglungkot. 16 Dapat mamiyay kitamo hên main pakikimiha. Paan kitamon mag-in matag-ay ya nakêm, noa, makilamo kitamo kanlan maaypa ya tungkulan. Paan tamon ihipên ya hikitamon bat ya main kamwangan.

17 Paan tamon tumbahan hên narawak ya nanyag karawakan kantamo. Pakikwanan tamon manyag hên kangêran, ta êmên ayn mamintas kantamo. 18 No malyari, ay pakikwanan yon makilamo hên mangêd ha balang miha. 19 Anlugurên kon patêl ha

† **11:34** Isaias 40:13, 1 Corinto 2:16. ‡ **11:35** Job 41:11.

Panginoon, paan kaw manumbah kanlan ampanyag karawakan kamoyu, ta ipaulay
yo tana kan Apo Namalyari ya habayto. Ta main yan impahulat hi Apo Namalyari, ya
wanan hulat,
“Hiko ya Panginoon yo ya manumbah kanlan manyag karawakan kamoyu.”*
20 Alwan bat habayto, noa, dapat tamo etaman hên honolên ya habaytsi ya impahulat ni
Apo Namalyari, ya wanan hulat,
“No angkablay lonoh ya kapatsi yo, ay pakanên yo ya, haka no kainêm ya, ay painêmên
yo ya. Ha pamakan haka pamainêm yo kana, ay mipakarêng-êy ya haka maghêhê
ya.”†
21 Manambut kitamo no tumbahan tamon kangêran ya ampanyag karawakan kantamo.

13

Dapat palokop kanlan ampamaala ha gobyerno

1 Ya balang miha kantamo ay dapat palokop kanlan ampamaala ha gobyerno, ta ya
balang tungkulan hên mamaala ay ubat kan Apo Namalyari, haka hilay ampamaala
ay pinili na. 2 Kabay hilay anhumalanghang kanlan ampamaala, ay anhumalanghang
kanlan pinili ni Apo Namalyari, haka parusaan hila. 3 Hilay ampamaala ay dapat
kalimwan hên mapanyag karawakan. Hilay mapanyag kangêran ay ayn ikalimo kanlan
ampamaala. Kabay no labay tamon a malimo kanlan ampamaala, ay magpakadyag
kitamon kangêran, ta êmên la kitamon dayêwên hên ampamaala kantamo. 4 Hilay
ampamaala ay dinyanan ni Apo Namalyari hên tungkulan la ha ikakangêd tamo.
Noa, no manyag kitamon karawakan, ay dapat kitamon malimo kanla, ta main hilan
katoynungan hên mamarusa kanlan mapanyag karawakan. 5 Kabay dapat kitamon
palokop kanla, alwan bat ha malimo kitamon parusaan, noa, gawan muwang tamo ya
usto haka alwan usto.
6 Ampamayad kitamon buwih gawan muwang tamo ya hêpat ya habayto, ta hilay
ampamaala, ya dinyanan tungkulan ni Apo Namalyari, ay angkumagal ha ikakangêd
tamo. 7 Dapat tamon bayaran hên main pamanggalang ya hinon buwih ya hingilên lan
ampamaala kantamo. Dapat tamo hilan galangên ya hilay ampamaala kantamo.

Dapat manlugud ha kapareho

8 No main kitamon utang, ay dapat tampol tamo hên bayaran ya habayto. Noa,
ya utang nakêm tamon manlugud ha kapareho tamo, ay dapat ayn angga. Hilay
ampanlugud ha kapareho la ay anhumonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari. 9 Habaytoy
Kautuhan, nanad ha, “Paan mamabayi o makilalaki, paan mamatsin kapareho, paan
manakaw, paan bat maridya,” haka ya kaatag ya Kautuhan, ay angkaboo ha mimihay
utoh, “Lugurên moy kapareho mo hên nanad ha pamanlugud mo ha sarili mo.” 10 Ta
no anlugurên tamoy kapareho tamo, ay a tamo hilan ampanyagan karawakan, haka
anhonolên tamo bayto ya kabooan hên Kautuhan.
11 Dapat tamon daygên ya habayto, ta no ialimbawa tamo ya hata panaon ha
angkawatah, ay mahabi ko ya nilumatêng ya oras êmên mimata, ta ya pamiligtas ni
Apo Jesu-Cristo kantamo ha karawakan hên hata luta, ay marani yana. Marani ya
amêhên kanan una kitamon naniwala. 12 Nanad kariglêman yabi ya karawakan bayri
ha luta, noa, amêhên ay nanad angkawatah. Kabay itêgên tamoy pamanyag karawakan,
haka boon nakêm kitamon manyag kangêran, ta habaytoy nanad ha an-ihulod tamoy
kangêran, ya nanad ha pinaka-kalahag pagaw tamo ha pamanlumaban kan Satanas.
13 Dapat kitamon mamiyay hên malinis, ta atsi kitamina ha hawang. Paan kitamon
maglahing, paan makilahingan, paan mamabayi, paan makilalaki, haka paan manyag
hên hinon karawakan kalabayan lawini, paan makihubakan haka paan mahêm. 14 Ya

* **12:19** Deuteronomio 32:35. † **12:20** Kawikaan 25:21-22.

dapat tamon daygên ay totoên tamoy pamimiyay ni Panginoon Jesu-Cristo, paan tamon honolên ya kalabayan lawini tamo hên manyag kasalanan.

14

Paan mihahatol ya patêl ha Panginoon
(1 Corinto 8:1-13; 10:23-33)

1-2 No main patêl ha Panginoon, ya alwa pon nananiêh ha paniwala, ya ampag-alangan pon no imbawal ni Apo Namalyari hên mangna hên kêna, ta panay gulay tana ya pangkaên la, ay tanggapên yo hila, haka alwa yo hilan pakihubakan, ampaniwala kaw man ya ayn hinon pamangan ya imbawal ni Apo Namalyari. 3 Paan kaw mihahatol hên tungkol bayro, ta pare-pareho kaw tinanggap ni Apo Namalyari. 4 Ayn kitamon karapatan hên manatol ha nakiamo ha kaatag, haka êmbayro êt, ay ayn kitamon karapatan hên manatol ha kapareho tamon patêl ha Panginoon. Ya Panginoon ay ampamaala kantamo, haka mahawpan na kitamon pare-pareho hên manyag no hinoy usto.
5 Main kantamon patêl ha Panginoon ya ampaghabi ya main allo, ya taganán in-il-an para magsimba kan Apo Namalyari, haka wanlan kaatag ya hinoman ya allo ay malyarin magsimba. Wangko etaman, ya dapat magsimba kaw ha pamanhumonol yo ha nakêm yo. 6 Hilay ampagsimba ha hinoman ya allo, ay ampagsimba ha Panginoon. Hilay mangna hên hinon kêna ya an-ipahalamat la pon kan Apo Namalyari, ay gawan ha pamanggalang la ha Panginoon. Haka hilay a ampangna hên hinon kêna, ay gawan êt ha pamanggalang la ha Panginoon, haka ampagpahalamatan la hi Apo Namalyari. 7 Ta ayn kantamo ya ampamiyay o matsi man ha ikahigla tamon bat, 8 ta dapat ha ikahigla hên Panginoon ya pamimiyay haka ya kamatsan tamo. Kabay no angkabiyay kitamo pon o natsi man, ay kana kitamon Panginoon. 9 Gawan hi Apo Jesu-Cristo ay natsi haka nangoman nabiyay, ta êmên na mag-in Panginoon lan angkabiyay haka Panginoon lan natsi. 10 Kabay paan kitamon mihahatol o mimusmusan, ta lano pare-pareho kitamon umarap ha hukoman ni Apo Namalyari. 11 Ta êmên ya di ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,

"Hikoy Panginoon yo, ya ampaghabi hên taganán matupad ya habaytsi. Ya balang miha
ay mandoko ha arapan kon magsimba kangko hên habiên ya hikoy Diyos."

12 Kanan habayto, ay umarap ya balang miha kan Apo Namalyari, ta lingonên kitamo.

Paan manyag hên hinoman ya pangubatan hên pamanyag kasalanan hên kapareho tamo
(1 Corinto 6:12-20; 8:1-13)

13 Kabay paan kitamon miaatol, haka siguradoên tamo hên a manyag hên hinoman ya pangubatan hên pamanyag kasalanan hên kapareho tamo. 14 Gawan ha pakikimiha ko kan Panginoon Jesu-Cristo, ay taganán muwang ko ya ayn pamangan ya an-ibawal ni Apo Namalyari, noa, no an-ihipên hên kaatag ya main pamangan ya an-ibawal ni Apo Namalyari, ay taganán kasalanan lay na no kaên lay habayto. 15 A kitamo ampanlugud no angkaên tamo ha arapan hên patêl tamo ha Panginoon ya muwang tamoy bawal kana, ta no matukso yan mangan etaman, ay habaytoy makahakit hên nakêm na. Hiya man ay patêl tamo ha Panginoon ya inligtas gawan ha kamatsan ni Apo Jesu-Cristo, kabay paan tamon kaên ya pangubatan pamigtan hên hinoman ha impiyerno. 16 Agyan alwa bawal kantamoy habaytoy pamangan, ay paan tamon kaên, ta êmên ayn makapaghabi ya nanyag kitamon karawakan. 17 Ta ya maalagá ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay alwan pamangan o inêmên, noa, ya pamag-in mahonol kana, haka ya pamikakasundo, haka ya kahiglaan gawan ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. 18 No êmbayro ya pamimiyay tamo ha pamaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, ay ikahigla kitamo ni Apo Namalyari, haka galangên la kitamo hên kapareho tamo.

19 Kabay pakikwanan tamon daygên ya pangubatan hên pamikakasundo, haka ya
makapataniêh hên paniwala hên balang miha. 20 Paan tamon hiraên ya paniwala kan
Apo Namalyari ya indin na ha patêl tamo ha Panginoon, gawan bat ha pamangan.
Agyan alwan bawal kantamo ya hinon pamangan, ay paan tamon kaên ya pangubatan
hên pamanyag kasalanan hên kaatag. 21 Paan kitamon mangna hên kêna, o minêm
alak, o manyag hên hinoman ya pangubatan hên mag-in kasalanan hên patêl tamo
ha Panginoon. 22 Paan tamon ipamwang ha kaatag ya paniwala tamo ya tungkol
ha imbawal, haka a imbawal ni Apo Namalyari, ta hiya haka hikitamo bat ya dapat
magmuwang hên habayto. Mahigla kitamo, no manyag kitamo hên alwan halanghang
ha konsinsya tamo. 23 Noa, no ampag-alangan kitamo no bawal ya hinoman ya
pamangan, ay paan kaên ya habayto, ta no kaên tamo ya, ay kasalanan ya habayto
gawan halanghang ya ha muwang tamoy mangêd. Hinoman ya andaygên tamo ya
halanghang ha muwang tamoy mangêd ay kasalanan.

15

Dapat manyag hên ikahigla haka ikakangêd hên kapareho

1 Hikitamo ya nananiêh ya paniwala, ay pagtêêhan tamo hilay a pon nananiêh ya
paniwala. Paan kitamon manyag bêngat hên ikahigla haka ikakangêd tamo. 2 Ya balang
miha ay dapat manyag hên ikahigla haka ikakangêd hên kapareho tamo. Dapat tamon
daygên ya habayto ta êmên tumaniêh ya paniwala la. 3 Hi Apo Jesu-Cristo man, ay
a na dinyag ya ikahigla hên sarili na. Minusmus la ya man, ay dinyag nay ikahigla
ni Apo Namalyari. Ta nanad hiyay main habi di ha Kahulatan, “Ha pammusmus
la kamo, ay hiko ya minusmus la.”* 4 Paan yon liwaan ya kakwaan tamon aral, ya
kaganawan impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan hên hato, ta êmên ha pamagtêêh,
haka kahiglaan nakêm ya ubat ha Kahulatan, ay maihundo tamoy pamangênggan tamo
ha idigalo na kantamo. 5 Hi Apo Namalyari ya ampangubatan hên pamagtêêh haka
pamahiglan nakêm. Dayi hawpan na kaw hên mamiyay hên main pamikakasundo
ha pamanungtung yo ha pamimiyay ni Apo Jesu-Cristo, 6 ta êmên kaw milalamo hên
magpuri kan Apo Namalyari, ya Tatang ni Panginoon tamon Jesu-Cristo.

Ya ingalo ni Apo Namalyari kanlan alwan Israelita

7 No ay-êmên na kaw tinanggap ni Panginoon Jesu-Cristo, ay êmbayro êt ya pamanang-
gap yo ha miha ta miha, ta êmên ya mapuri hi Apo Namalyari. 8 Hên haton lagi, ay
nangako hi Apo Namalyari kanlan ninuno naên Israelita, ya mamiutoh yan Mámiligtas,
ya Mesias. Ha pamanupad ni Apo Jesu-Cristo bayro ha impangako ni Apo Namalyari,
ya mamiutoh yan Mámiligtas, ay namwangan naên ya pêtêg awud hên ampanupad hi
Apo Namalyari hên pangako na. 9 Gawan êt bayro ha pamanupad ni Apo Jesu-Cristo,
ay naipahlêk ni Apo Namalyari ya ingalo na kanlan alwan Israelita. Haka gawan bayro
ha ingalo na, ay ampagpuri hilay na kana. Habaytoy nakatupad ha impahulat ni Apo
Namalyari kan Arin David hên hato, ya wani Arin David,

“Puriên kata hên kalamo ko hilay alwan Israelita,
haka magkanta kon pamagpuri kamo!”†

10 Inungkat hila êt di ha impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,

“Maghigla kaw, ya alwan Israelita hên kalamo yo hilay pinili ni Apo Namalyari!”‡

11 Nakahulat êt, ya wana,

“Hikaw ya alwan Israelita, puriên yoy Panginoon!
Hikaw ya atsi ha kaganawan bansa, ay magpuri kaw ngan kana!”§

---

* **15:3** Awit 69:9. † **15:9** Awit 18:49. ‡ **15:10** Deuteronomio 32:43. § **15:11** Awit 117:1.

12 Êmbayri êt ya impahulat ni Apo Namalyari kan Propeta Isaias, ya tungkol kan Apo
Jesu-Cristo, ya wanan hulat,
“Lano, ay lumatêng ya mihay kaapo-apoan ni apo Jesse.
Hiyay iutoh ni Apo Namalyari hên mamaala kanlan alwan Israelita.
Haka taganán muwang la, ya tuparên nay impangako na.”*
13 An-ihalangin kataw ya pahiglaên na dayi ni Apo Namalyari ya nakêm yo, haka dyanan
na kaw hên kapatêkbêkan ihip gawan ha paniwala yo kana, ta êmên ha kapangyarihan
hên Espiritu na, ay mapahanan pon ya kasiguradoan yo, ya matanggap yoy impangako
na.

Ya panoro ni apostol Pablo kanlan alwan Israelita

14 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, angkasigurado ko ya panay mangêd ya andaygên
yo. Usto ya angkaintindihan yoy kaptêgan ya ubat kan Apo Namalyari, haka malyari yon
toroan ya kapareho yo hên tungkol bayro. 15 Êmbayro man, ay di ha hulat ko ay indiretsa
koy kaatag ya toro ko, ta êmên a yo maliwaan ya habayto. Diniretsa kataw, gawan
ha indin kangkoy tungkulan ni Apo Namalyari, gawan ha ingalo na ya ayn kapantag,
16 ta êmên ko mapaghuyuan hi Apo Jesu-Cristo hên mamipamwang hên Mangangêd
ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari kanlan alwan Israelita. Hilay mag-in nanad in-
átang kan Apo Namalyari ya an-ikahigla na, gawan dinyag hila hên Espiritu na hên
banal. 17 Gawan ha pakikimiha ko kan Apo Jesu-Cristo, ay malyari kon ipagmahlay ya
pamaghuyo ko kan Apo Namalyari. 18 Ayn akon kaatag ya maipagmahlay, no alwan
ya dinyag ni Apo Jesu-Cristo, ta êmên mahagyat hilay alwan Israelita hên humonol kan
Apo Namalyari gawan ha hinabi haka dinyag ko, 19 haka gawan ha makapangyarihan
ya kapapaêpapah ya nadyag, gawan ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari.
Kabay ha ay-irin logal ya pinanoroan ko, paubat ha balayan Jerusalem angga ha
probinsyan Ilirico, ay impamwang kina ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo.
20 Mimihan bat ya ampakapakikwanan ko. Yabay ya maipamwang ko ya Mangêd ya
Habi kanlan a pon nakagilam hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên a ko manoro
kanlan tinoroan hên kaatag. 21 Ha panoro ko ay angkatupad ya habaytsi ya impahulat
ni Apo Namalyari ha Kahulatan,
“Hilay a pon nakagilam hên tungkol kana, ay makagilam hên tungkol kana,
haka makamulah hên tungkol kana.”†

Labay ni apostol Pablo hên maniraw ha balayan Roma

22 Gawan habaytoy pamanoro ko ha hino-hinon logal, ay panay angkaabala ya
pamaniraw ko bahên. 23 Noa, amêhên ta nayari ya pamanoro ko bayri, haka gawan
nabuyot kinan labay-labay hên maniraw kamoyu, 24 ay magdann ako bahên kamoyu
ha pammako ko ha bansan España. Panga-ubat kon nanugêl bahên, ta napipapahigla
kitamina, ay pahawop ako kamoyu ha pamanlumagay ko ha bansan España. 25 Noa,
amêhên, ay iatêl ko pon ya pera ya ihawop kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-
in kana ha Jerusalem ya kapareho kon Israelita, 26 ta hilay patêl ha Panginoon ha
probinsyan Macedonia haka Acaya ya alwan Israelita, ay nahiglan nami-tsipon hên
alay ya ihawop ha mangairap ya patêl ha Panginoon bayro ha Jerusalem. 27 Mahiglay
nakêm lan nami-tsipon hên alay gawan ha utang nakêm la kanlan patêl ha Panginoon
ha Jerusalem. Gawan napakinabangnan lan alwan Israelita ya Mangêd ya Habi ya
ubat kanlan kapareho kon Israelita, ay hêpat ya pamanawop la. 28 Kabay no naiatêl
kinay habaytoy pera, ay magdann kina bahên kamoyu ha pamanlumagay ko ha España.
29 Haka muwang ko ha pamaniraw ko bahên, ay taganán mapakinabangnan tamo ya
ayn kapantag ya ingalo ni Apo Jesu-Cristo.

---

* **15:12** Isaias 11:10. † **15:21** Isaias 52:15.

30 Patêl ko ha Panginoon, gawan kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, haka gawan ha
pamanlugud, ya an-indin kantamo hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay ampakihabi ko
kamoyu ya boon nakêm yo kon ihalangin, 31 ya illagan ako ni Apo Namalyari kanlan
ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo ya atsi ha probinsyan Judea. Haka ipanalangin yo êt
ya habaytsi ya pera ya anggêtan ko, ya dayi nakal-an hên tanggapên lan kapareho tamon
pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha Jerusalem, 32 ta ha êmbayro, no kalabayan ni
Apo Namalyari, ay mahigla ya pamanlumatêng ko bahên, haka mapahigla yo ko. 33 An-
ihalangin kataw kan Apo Namalyari ya pinangubatan hên kapatêkbêkan ihip, ya panay
na kaw lamoan. Amen.

16

Pangumusta ni apostol Pablo

1 Di ha hulat ko, ay ipabalay ko kamoyu ya mihay babayi ya hi Febe, ya patêl tamo ha
Panginoon ya ampanawop kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan
Cencrea. 2 Panlumatêng na bahên, ay dapat mahiglay nakêm yo yan tanggapên, ya hêpat
kantamon pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. Dayi hawpan yo ya ha kaganawan
kailangan na, ta hiya man ay mal-at ya nahawpan nay na, anggan hiko.

3 Ikumusta yo ko kan Priscila haka Aquila, ya miahawa ya kapareho kon ampaghuyo
kan Apo Jesu-Cristo. 4 Nakal-an hilan matsi ta êmên la iligtas ya biyay ko ha kapapotog.
Alwan bat hiko ya ampagpahalamat kanla, ta ampagpahalamat êt kanla ya hilay alwan
Israelita, ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha ay-iri man ya logal. 5 Ikumusta
yo ko êt kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha bali lan Priscila haka Aquila.

Ikumusta yo ko êt kan Epeneto ya anlugurên kon patêl ha Panginoon ya unan
naniwala kan Apo Jesu-Cristo ha probinsyan Asia. 6 Ikumusta yo ko êt kan Maria ya
mahipêg hên nagpagal hên nanaglap kamoyu. 7 Ikumusta yo ko êt kanlan Andronico
haka Junia ya kapareho kon Israelita, ya nakalamo ko ha hukulan. Hilay taganán kilala
lan apostol haka hilay nuna kangkon naniwala kan Apo Jesu-Cristo.

8 Ikumusta yo ko êt kan Ampliato ya anlugurên ko ha Panginoon, 9 haka kan Urbano,
ya kapareho kon ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, haka kan Estaquis, ya anlugurên ko,
10 haka kan Apeles, ya namaptêg hên paniwala na kan Apo Jesu-Cristo, haka ha kalamo
na ha bali ni Aristobulo. 11 Ikumusta yo ko êt kan Herodion ya kapareho kon Israelita.
Ikumusta yo ko êt kanlan ampaniwala ha Panginoon ya atsi ha bali ni Narciso.

12 Ikumusta yo ko êt kanlan Trifena haka Trifosa ya mahipêg hên tagahuyo hên
Panginoon. Ikumusta yo ko êt kan Persida ya anlugurên kon patêl ya nagpagal ha
pamaghuyo ha Panginoon. 13 Ikumusta yo ko êt kan Rufo, ya muwang gawan ha
kahipêgan pamaghuyo na ha Panginoon. Ikumusta yo ko êt kanan indo ni Rufo ya nanad
sarili kon indo. 14 Ikumusta yo ko êt kanlan Asincrito, Flegonte, Hermes, Patrobas,
Hermas haka kanlan patêl ya kalamo la. 15 Ikumusta yo ko êt kanlan Filologo, Julia,
Nereo haka ha kapotoh pohêl na ya babayi, haka kan Olimpas haka kanlan kaganawan
ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya kalamo la.

16 Mikukumusta kaw ta êmên ipahlêk ya pamanlugud yo ha miha ta miha hên nanad
patêl ha Panginoon. Angkumustaên kaw lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon
ha ay-iri man ya logal.

Kaatag pon ya utoh

17 Hikaw ya patêl ha Panginoon, ampakihabi ko kamoyu ya kaillag kaw kanlan
mapaniran pagmimiha yo, ta ya toro la ay halanghang ha ustoy toro ya pinaniwal-an
yoy na. Dayuán yo hila. 18 Ta hilay êmbayro ay ahê hên ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo
ya Panginoon tamo, ta sarili lan kalabayan tana ya an-ihipên la. Gawan ha nangaayang
ya habi haka pamandayêw ay angkaloko hilay bat makihonol ha hinon habi. 19 Ya

pamanhumonol yo kan Apo Jesu-Cristo ay angkabalit-an ha ay-iri man ya logal. Kabay
angkahigla ko kamoyu. Êmbayro man, ay labay ko ya mag-in kaw hên magaling ha
pamanyag kangêran, haka linaw ha pamanyag karawakan. 20 A mabuyot, ay ipahambut
na kamoyu hi Satanas ni Apo Namalyari ya ampam-in kapatêkbêkan ihip.
Ingalwan na kaw dayi ni Panginoon tamon Jesu-Cristo.
21 Angkumustaên na kaw ni Timoteo, ya kalamo ko ha pamipamwang hên Mangangêd
ya Habi. Angkumustaên na kaw lan kapareho kon Israelita ya hilan Lucio, Jason haka
Sosipatro.
22 Tercio ya pinamihulatan kon hata hulat ay ampangumusta êt kamoyu gawan hiyay
kapareho tamon ampaniwala ha Panginoon.
23 Angkumustaên na kaw ni Gayo ya kinatulyan ko. Di ha bali na ay angkapi-tsi-tsipon
kay ya patêl ha Panginoon. Angkumustaên na kaw ni Erasto, ya ampamaala di ha pera
hên balayan, haka ya patêl tamo hi Cuarto.
24 [Dayi ingalwan na kaw ngan ni Panginoon Jesu-Cristo. Amen.]

Ya tawlin pamagpuri

25 Puriên ya hi Apo Namalyari! Ampakataniêh yan paniwala yo gawan ha Mangêd ya
Habi ya an-itoro ko ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Habaytoy a pon impamwang hên
haton lagi, 26 noa, impamwang amêhên gawan ha impahulat ni Apo Namalyari kanlan
mámipamwang hên impaihip na kanla hên hato ha Kahulatan. Hiya ya ayn umpisa haka
ayn angga, ay namiutoh kantamo hên ipamwang ya habayto ha balang logal, ta êmên
main humonol hên maniwala kana ha balang bansa.
27 Mimiha na ni Apo Namalyari ya magmuwang hên balang hino. Puriên ya angga-
angga gawan kan Apo Jesu-Cristo! Amen.

Ya unan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Corinto

Paunan habi

Bayri ha unan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Corinto, ay inhulat na ya alwan mangêd ha pamimiyay la, ta labay na ya bayoên la ya habayto. Ya balayan Corinto ay atsi ha lokop hên probinsyan Acaya, ya atsi ha lokop hên bansan Italia, hên habayton panaon ni apostol Pablo. Hilay tawo bayro ay ampaghabi hên habin Griego. Ya balayan Corinto ay andayêwên gawan ha kahipêgan haka ha kamwangan lan ampaidi bayro, noa, hadya êt ya karawakan la, haka hino-hinoy paniwala la bayro.

Hadyay potog ni apostol Pablo hên namwangan na ya ayn hilay nan pamikakasundo ya hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo bayro, haka gawan karawakan kalabayan lawini ya andaygên lan kaatag. Pinakibatan nay kotang la hên tungkol ha pamiahawa, no hino ya dapat lan daygên lan babayi ya bawo haka ya kaatag ya ayn ahawa, haka ya tungkol ha pamangan ya imparaêp ha ansimbaên lan kaatag, ya rebulto, ya alwan pêtêg ya diyos. Nanulat ya êt hên tungkol ha kagalingan, pamangintindi boy kaatag ya an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari, haka hên tungkol ha pangabiyay oman ni Panginoon Jesu-Cristo boy hilay ampaniwala kana.

Labay na ya magkamain hilan kangêran ha pamimiyay la, kabay hinulatan na hila.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-9
Ayn pamikakasundo ha pami-tsi-tsipon lan ampaniwala 1:10-4:21
Dapat paral-an hilay patêl ha Panginoon, ya ampanyag karawakan 5:1-13
Ya pamiarap hên kaparehon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo hên gêtan ha ma-nungkulan 6:1-11
Ya pamimiyay ya an-ikahigla ni Apo Namalyari 6:12-20
Ya kotang tungkol ha pamag-ahawa 7:1-40
Ya pamanyag hên karawakan kalabayan lawini haka ya pamag-ahawa 5:1-7:40
Hilay ampaniwala haka a ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo 8:1-11:1
Biyay lan ampaniwala kan Apo Namalyari haka ya pamagsimba la 11:2-14:40
Ya pangabiyay oman ni Panginoon Jesu-Cristo haka hilay ampaniwala kana 15:1-58
Ya idigalo kanlan ampaniwala ya taga-Judea 16:1-4
Ya pamaglêan ni apostol Pablo haka ya tawlin habi 16:5-24

1 Hiko hi Pablo, ya pinili ni Apo Jesu-Cristo hên mag-in apostol na, gawan ha kalabayan ni Apo Namalyari. Hi Sostenes, ya patêl tamo ha Panginoon, ay kalamo kon ampangumusta kamoyu.

2 Anhulatan kataw bahên ha Corinto, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. Ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ay hikaw ya inorong na hên impapawa êmên manyag kangêran, hên kalamo lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ya ka-pareho tamon ampanalangin kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, ha ayri man ya logal.

3 An-ihalangin naên kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Ya ayn kapantag ya ingalo ya ubat kan Apo Jesu-Cristo

4 Panay kataw an-ipagpahalamat kan Apo Namalyari, ya ansimbaên ko, gawan ha ayn kapantag ya ingalo na kamoyu, ya tinanggap yoy na ha pamakimiha yo kan Apo

Jesu-Cristo. 5 An-ipagpahalamat kataw, ta gawan ha pamakimiha yo kana, ay dinyanan
na kaw hên hino-hino kay na hên ya kagalingan, ta êmên yo maintindihan haka
maipamwang ya tungkol kana. 6 Ya intoro naên kamoyu, ya tungkol kan Panginoon
Jesu-Cristo, ay kaptêgan ya angkahêlêk ha pamimiyay yo. 7 Kabay a kaw ampagkulang
ha hinoman ya an-idin nan Espiritu ni Apo Namalyari, kaban an-êngganan yon mag-
orong ya Panginoon tamon Jesu-Cristo. 8 Pataniêhên nay nakêm yo, kaban atsi kitamo
pon bayri ha luta, êmên na kaw malatêng hên ayn kapintasan ha allon pamag-orong na.
9 Mapaypaniwal-an hi Apo Namalyari, ya namili kamoyu, ta êmên kaw magkamain hên
pamakilamo ha Anak na, ya hi Panginoon tamon Jesu-Cristo.

Ya toro kanlan main paniwala kan Apo Jesu-Cristo ya angkapi-papawá ha balayan Corinto

10 Hikaw ya patêl ko ha pakikimiha kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, ampakihabi ko
kamoyu, ya magmimiha kaw hên nakêm, ihip haka pamaghabi, ta êmên maalíh ya pami-
gagampi yo. 11 Hikaw ya patêl ko, an-iaral koy habayto kamoyu, ta main ubat ha bali ni
Cloe, ya namipamwang kangko ya angkapi-huhubak kaw. 12 Êmên ya di ya labay kon
habiên, ya tungkol kamoyu: wanan miha, "Anhonolên koy an-itoro ni Pablo." Wanay na
êt hên miha, "Kan Apolos ako." Main kaatag kamoyu ya ampaghabin, "Anhonolên koy
an-itoro ni apostol Pedro." Haka main êt hên ampaghabin, "Anhonolên koy an-itoro ni
Apo Jesu-Cristo." 13 Yarin mapiaatagan hi Apo Jesu-Cristo! Yarin hiko, hi Pablo, ya natsi
ha koros ha ikakangêd yo! Yarin binawtismoan kaw ha langan ko! 14 Ampahalamatan
ko hi Apo Namalyari ta hi Crispo haka hi Gayon bêngat ya binawtismoan ko bahên
kamoyu, 15 ta êmên ayn makapaghabin binawtismoan kaw ha tungkulan ko. 16 (Main êt
awud ya binawtismoan ko, ya hi Estefanas haka ya pamilya na. Ayn kinan muwang ya
kaatag ya binawtismoan ko.) 17 Ta a na ko in-utoh ni Apo Jesu-Cristo hên mamawtismo,
noa, in-utoh na ko hên idiretsa kon ipamwang ya Mangêd ya Habi, ya tungkol kana ta
êmên a maalihan alagá ya pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha koros.

Hi Apo Jesu-Cristo, ya kapangyarihan haka ya kamwangan ni Apo Namalyari

18 Ya toro tungkol ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha koros ay kamulalaan kanlan
mipalako ha impiyerno. Noa, kantamon an-iligtas na, ay habayto ay kapangyarihan ni
Apo Namalyari êmên miligtas kitamo ha impiyerno. 19 Ta nakahulat ha Kahulatan* ni
Apo Namalyari, ya wana, "Alihên koy kamwangan lan manga-talino, ta ipamwang ko
ya ayn kapukatan ya habayto." 20 No êmbayro, ay ay-êmên hilay main kamwangan? Ay-
êmên hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises? Ay-êmên hilay magaling hên magdebate
amêhên. Intad nay na ni Apo Namalyari hên kamulalaan, ya kamwangan lan a
ampagpalokop kana.

21 Ta gawan ha kamwangan ni Apo Namalyari, ay a na pinaulayan ya hiya ay
makilala, gawan ha talino lan a ampagpalokop kana. Ya labay na ay miligtas kitamo ya
ampaniwala, gawan ha pangipamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo, agyan habiên
lan main kamwangan ya ubat di ha luta, ya kamulalaan, ya toro ya tungkol kan Apo
Jesu-Cristo. 22 Hilay kapareho kon Israelita, ay ampanapol hên kapapaêpapah, bayo hila
maniwala ya pêtêg ya angkagilaman la hên tungkol ha tinalagá ni Apo Namalyari. Haka
hilay alwan Israelita, ay ampanapol hên kamwangan. 23 Êmbayro man, ay an-ipamwang
naên ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya natsi ha koros. Habayto ay kapahuluk ha
kapareho kon Israelita. Haka habayto ay an-itad lan kamulalaan, lan alwan Israelita.
24 Noa, kantamon pinili ni Apo Namalyari, hên nag-in kana, Israelita man, o alwa, hi
Cristoy kapangyarihan haka kagalingan ni Apo Namalyari. 25 Ta ya kamatsan ni Apo
Jesu-Cristo ha koros, ya êndat lan kaatag, ay kamulalaan ni Apo Namalyari, ay magaling
pon ha kamwangan hên hinon tawo. Êndat lan kaatag ya kamatsan ni Apo Jesu-Cristo,

* **1:19** Isaias 29:14.

ay palatandaan hên ayn kapangyarihan hi Apo Namalyari, noa, ya kapangyarihan ya ginamit na, ay makapangyarihan pon ha kapangyarihan hên hinon tawo.
26 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, pakaihipên tamo no ay-êmên ya pangatawo tamo
hên bayo na kitamo pinili ni Apo Namalyari hên humonol kan Apo Jesu-Cristo. Main
ungnon bêngat kantamo ya main galing ha hêlêk lan tawo di ha luta. Main ungnon
bêngat kantamo ya main tungkulan. Haka ungnon bêngat kantamo ya mabandi. 27 Ta
pinili na kitamo, ya ayn minúwang ha hêlêk lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ta
êmên mipakarêng-êy hilay ampaghabi ya hila ay main kamwangan. Pinili na kitamoy
makapêy ha hêlêk lan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên mipakarêng-êy hilay
ampaghabin makhaw hila. 28 Pinili na kitamoy manga-aypa ha hêlêk lan tawo, hên
daygên ayn pukat ya hilay manga-tag-ay ya tungkulan ha hêlêk lan a ampagpalokop kan
Apo Namalyari. 29 Dinyag nay habayto, ta êmên ayn hinoman ya makapaglambung ha
arapan na. 30 Ya pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo, ay nangubat kan Apo Namalyari.
Hi Apo Jesu-Cristo ya nag-in kamwangan tamo. Gawan kana ay inakbusan kitamo ha
pangaipoh tamo ha kasalanan. Gawan êt kana ay hikitamoy an-intad ni Apo Namalyari
hên ayn kasalanan, haka a kitaminan manalagá hên manyag kasalanan. 31 Kabay nanad
ha nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, “Ya dyag ni Apo Namalyari ya dapat
tamon ipagmahlay no main kitamon labay hên ipagmahlay.”†

2

An-ipamwang ni apostol Pablo hi Apo Jesu-Cristo, ya impako ha koros

1 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, hên nanoro ko bahên kamoyu hên nangipamwang
hên impamwang ni Apo Namalyari kangko, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya a na pon
impamwang ha kaatag, ay alwan mangalalê ya pamaghabi ko, haka a ko nanggamit hên
kagalingan lan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo. 2 Ta tinalagá ko ya ayn akon kaatag ya
ipamwang kamoyu, no alwan bat hi Apo Jesu-Cristo, haka lalon-laloy na, ya pangamatsi
na ha koros. 3 Hên haton atsi ko bahên, ay alwan makhaw ya nakêm ko haka namêgpêg
ako ha hadyay limo ko, ta atsi ha ihip ko ya kayno a ko madyag ya an-ipadyag ni Apo
Namalyari kangko. 4 Ha pamaghabi ko haka ha pangipamwang ko, ay a kataw hên
inamuyot hên mangangêd ya habi hên tungkol bêngat ha kamwangan hên tawo. Noa,
ya pamaghabi ko, haka ya pangipamwang ko, ay kalamo hên kapapaêpapah ya ubat ha
kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari.
5 Kabay ya paniwala yo ay gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, alwan gawan
ha kamwangan hên tawo bayri ha luta.

Ya kamwangan ni Apo Namalyari

6 Main kamwangan ya an-ipamwang naên kanlan nakataniêh ya nakêm ha paniwala
la kan Apo Jesu-Cristo. Habaytoy kamwangan ay alwan kamwangan di ha luta haka
alwan kapangyarihan lan ampamaala, ya main anggaan. 7 Noa, ya kamwangan ya an-
ipamwang naên ay babayon impamwang ni Apo Namalyari. Binalak na hên haton lagi,
ya hikitamoy makapakilamo ha panga-Diyos na ha langit. 8 Habaytoy pamipamwang
ay a lan naintindihan lan ampamaala di ha luta, ta no naintindihan la dayi, ay a la ya
impapako ha koros hi Apo Jesu-Cristo, ya ayn kapantag, ya Panginoon hên langit. 9 Noa,
ya dinyag ni Apo Namalyari ay nanad ha nakahulat ha Kahulatan na, ya wana:
“Ayn pon nakahêlêk o nakagilam, haka ayn pon nakaihip, hên in-il-an ni Apo Namalyari
kanlan ampanlugud kana.”*
10 Noa, habaytoy impamwang kantamo hên Espiritu ni Apo Namalyari. Hiya ya
main kamwangan ha kaganawan kamwangan. Muwang na êt ya mangalalê ya atsi
ha ihip ni Apo Namalyari. 11 Ayn hên ampakamwang hên laman nakêm tamo no

† **1:31** Jeremias 9:24. * **2:9** Isaias 64:4.

alwan hikitamon bat. Êmbayro êt hi Apo Namalyari. Ayn makamwang hên laman nakêm na, no alwan bat ya Espiritu na. 12 Hata Espiritu na, ay tinanggap taminan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên tamon maintindihan ya kaganawan ya indigalo na kantamo. A tamo tinanggap ya kaihipan ya ubat kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. 13 Kabay an-ipamwang naên, ya ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari, kamoyun hinapatan nay na. Ya an-ipamwang naên ay alwan ubat ha kamwangan hên tawo. 14 Habaytoy an-ipamwang naên ay a maintindihan lan a pon hinapatan hên Espiritu na, ta êndat la no kamulalaan ya habayto, gawan a la angkaintindihan ya angkaintindihan tamo ya hinapatan ana. 15 Hikitamoy an-akayên nan Espiritu ni Apo Namalyari, ay ampanimbángan, no mangêd o alwan mangêd ya kaganawan. Noa, hilay a pon hinapatan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay a ampakaintindi hên pangatawo tamon an-akayên nan Espiritu na. 16 Ta êmên di ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari:

“Ayn hinoman ya makamwang hên kaihipan ni Apo Namalyari.
Haka ayn hinoman ya malyarin mam-in payo kana.”†

Noa, hikitamoy hinapatan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ay atsi kantamo ya kaihipan, ya nanad kaihipan ni Apo Jesu-Cristo.

3

Hilay ampaghuyo kan Apo Namalyari

1 Patêl ko ha Panginoon, hên atsi ko bahên kamoyu, ay a kataw tinoroan hên mangalalê ya toro ya nanad ha an-itoro ko kanlan hinapatan Espiritu ni Apo Namalyari. Noa, tinoroan kataw hên nanad kanlan ampanyag hên kalabayan lan lawini, ta nanad kaw ha nanaway anak, ya a pon nakataniêh ya nakêm ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo. 2 Kabay ya pamanoro ko kamoyu, ay nanad kataw hên pinainêm hên gatas, ta nanad kaw hên a pon makaêkan hên mantêg ya pamangan. A kataw tinoroan hên mangalalê ya tungkol kan Apo Namalyari, ta angga amêhên, ay a yo pon angkaintindihan ya habayto. 3 A yo pon angkaintindihan ya mangalalê ya tungkol kan Apo Namalyari, gawan andaygên yo pon ya kalabayan hên lawini yo. Ta ampag-inakit kaw, haka ampakihubak kaw. Habayto ay ampamaptêg hên dyag yo, ay nanad pon kanlan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo. 4 Ta wanan miha, “Anhonolên koy an-itoro ni apostol Pablo.” Haka wanay na êt hên miha, “Anhonolên koy toro ni Apolos.” Ha habi yon habayto ay nanad kaw pon kanlan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo.

5 Awta? Hino hi Apolos? Haka hino ko? Hikay ya tagahuyon bat ni Apo Namalyari ya anggamitên na, ta êmên kaw maniwala kan Apo Jesu-Cristo. Tsi-tsi-iha kay ampanyag hên an-ipadyag na kannaên ni Apo Namalyari. 6 Hikoy nanad mihay namitanêm hên bini. Hi Apolos ay nanad hên mihay nanugtug lanêm ha intanêm. Noa, hi Apo Namalyari ya namatubo. 7 Di ha paytoron habi na, ay alwan hiko, ya nanad ampangitanêm, ya dapat dayêwên. Haka alwan hilay ampaytugtug lanêm ha intanêm, ya dapat dayêwên. Noa, hi Apo Namalyari ya ampamatubo, ya dapat puriên. 8 Hiko ya nanad ampangitanêm, haka hila ya nanad ampaytugtug ha intanêm, ay parehon bêngat ha hêlêk ni Apo Namalyari. Hiyay ampam-i kannaên hên tsi-tsi-ihan úpa naên bayro ha pinagpagalan naên. 9 Hikay ay parehon tagahuyo ni Apo Namalyari, haka hikaw ay nanad ha pananêman na ya an-obraên naên.

Nanad kaw êt hên bali ya an-ipairêng ni Apo Namalyari. 10 Ha ayn kapantag ya ingalo ya indigalo ni Apo Namalyari kangko, ay nanad akon mihay magaling ya manyag bali ya namipairêng hên napah-êy ya tarêk, ta hikoy nunan nanoro kamoyu hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Kaatag etaman ay nanad ampamihundo hên pamanyag bali, ta an-ihundo lay paytoro la kamoyu hên tungkol kana. Noa, kailangan kaillag, ya balang

† **2:16** Isaias 40:30.

ampamihundo ha pamanyag bali, no ay-êmên ya pamanyag la. 11 Ta mimiha na ni
Apo Jesu-Cristo, ya nanad napah-êy ya tarêk hên habain ya bali. Dapat ayn ihagili
kana, ta hiyan bat ya makapiligtas kantamo. 12 Hino-hino kay na hên ya anggamitên
lan ampamihundo hên manyag bali. Main ampanggamit hên a maulam hên nanad ha
ginto, pilak haka mangakamal ya bato. Hilay kaatag ay ampanggamit hên maulam hên
nanad ha kayo, yabot, o aray. 13 Ha Allon Pamanukom ni Apo Jesu-Cristo, ay subukên
ya dyag hên balang miha ha apoy, ta êmên mamwangan no ay-êmên kakangêd ya. 14 No
a maulam ya impairêng bayro ha napah-êy ya tarêk, ay makatanggap hilan úpa, hilay
habaytoy in-alimbawa kanlan namipairêng hên habayto. 15 No maulam ya impairêng
la, ay a hila makatanggap hên úpa. Maligtas tanay biyay la hên nanad kanlan inligtas ha
bali ya angkaulam.

16 Nanad a yo muwang ya hikaw ay bali ni Apo Namalyari, ya ampaidyanan nan
Espiritu na! 17 Ya bali ni Apo Namalyari ay impapawan bat para kana, haka hikaw ay
habaytoy bali na. Hilay manyag hên manira kamoyu ay hiraên na.

18 Alwa yon lokoên ya sarili yo. No êndat yon matalino kaw ha hêlêk lan tawo di ha luta,
ya mangêd ay talibatokan yoy habayto, ta êmên kaw magkamain mantêg kamwangan ha
hêlêk ni Apo Namalyari, agyan itad la kaw bayton ayn minúwang. 19 Ta ya kamwangan
lan a ampagpalokop kana, ay kamulalaan ha hêlêk na. Êmên ya di ya nakahulat ha
Kahulatan* na: "Andakpên ni Apo Namalyari hilay êndat lan manga-talino hila, ta
ipahlêk na kanla ya ayn pukat, ya êndat lan kamwangan." 20 Wana† êt ha Kahulatan
na: "Muwang hên Panginoon ya ayn pukat ya an-ihipên lan main kamwangan ha hêlêk
lan tawo di ha luta." 21 Kabay paan yon ipaglambung ya pamanhumonol yo ha miha
man kannaên, ta naubuh kay hên in-utoh kamoyu. Ya balang hino ay kamoyu, 22 mag-in
hiko, o hi Apolos, o hi Pedro, o kaatag ya atsi bayri ha luta. Ya biyay yo, ya kamatsan
yo, ya allo amêhên, haka ya alloy lumatêng, ay panay ubat kan Apo Namalyari ha
ikakangêd yo, 23 gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ya main pakikimiha kan
Apo Namalyari.

4

Hilay apostol ni Apo Jesu-Cristo

1 Hikay ya apostol ni Apo Jesu-Cristo, ay dapat mamwangan ha paghuyo naên kana.
Impatsiwala ni Apo Namalyari kannaên ya toro na, ya a na impamwang hên haton
lagi. 2 Hilay dinyanan tungkulan, ay dapat mag-in mapaypaniwal-an. 3 Ayn pukat ya
laman ihip yo, haka ya laman ihip hên kaatag ha pamangotang kangko hên tungkol
ha paniwala ko. Hiko man, ay a ko angkotangên ya sarili ko. 4 Malinis ya nakêm
ko. Noa, a ko anhabiên ya ayn akon kasalanan. Mimiha na ni Panginoon ya manatol
kangko. 5 Kabay paan kaw mangatol. Êngganan yoy pamanatol hên Panginoon. Iubuh
nan ipamwang ya a pon nailtaw, haka ya kaihipan hên balang miha. Bayo dayêwên ni
Apo Namalyari ya dapat nan dayêwên.

6 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, ha ikakangêd yo ay in-alimbawa ko hi Apolos
haka ya sarili ko, ta êmên yo maintindihan ya aral ya nakahulat. Ta no honolên yoy
habayto, ay mag-in pantag ya hêlêk yo kannaên hên pare-parehon tagahuyo ni Apo
Namalyari. 7 Alwa kaw mangêd ha kapareho yo. Ya kaganawan atsi kamoyu, ay ubat
kan Apo Namalyari, kabay paan yon ipaglambung ya indigalo kamoyu, ya waringan
pinagpagalan yo.

8 Kayno êndat yon atsi kamoyu ya kaganawan ya an-idigalo nan Espiritu ni Apo
Namalyari. Kayno êndat yon mangêd kaw kannaên, haka ampamaala kaw na. Mangêd

* **3:19** Job 5:13. † **3:20** Awit 24:11.

dayi no êmên bayro, ta êmên yo kay makalamo ha pamamaala yo. 9 Ha ihip ko, ay nam-
i hi Apo Namalyari kannaên, ya apostol na, hên pinakamaaypa ya tungkulan ha hêlêk
lan tawo. An-itwad la kay hên nanad kanlan ampatsên, ya an-ibita pon hên ipahlêk ha
balang miha, kanlan tawo haka anghel. 10 Gawan ha pamaghuyo naên kan Apo Jesu-
Cristo, ay an-itad la kay hên mangakapêy ya ayn minúwang. Noa, anhabiên yo ya hikaw
ay manga-talino, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo. Hikay etaman, ay alwa
kay hên makhaw kano. Noa, hikaw ay mangakhaw kano. A la kay anggalangên, noa,
anggalangên la kaw. 11 Paubat hên hato angga amêhên hikay ya kit, ay angkablay lonoh
haka angkaangan. Ya takop naên ay nikagugulot. Ampatokên la kay. Ayn kay hên sarilin
logal ya paidyanan. 12 Hikay ay ampagpagal ha an-ikabiyay naên. Musmusên la kay man
ay an-ihalangin naên hila. No ampairapan la kay ay ampagtêêhan naên ya pamairap la
kannaên. 13 No anhiraên la kay, ay ampakibatan naên hila hên naamêy ya pamaghabi.
Paubat hên hato angga amêhên ay an-itad la kay hên basura, ya intapon.

14 Hiko ya ampanulat hên habaytsi kamoyu, alwan ha an-ipakarêng-êy kataw, noa,
antoroan kataw ta hikaw ay nanad kinan anak ya anlugurên ko. 15 Main man hên
mapon libo ya manoro kamoyu hên tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo, ay hiko pon êt
ya pinagka-toa yo ha paniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, ta hiko ya nangitoro kamoyu
hên Mangêd ya Habi tungkol kana. 16 Kabay ampakihabi ko kamoyu, ya daygên yo kon
alimbawa. 17 Kabay ampalakwên ko bahên hi Timoteo, ya anlugurên haka tapat kon
anak ha paniwala, ta êmên na ipaihip kamoyu, ya an-itoro ko. Ha kaganawan logal, ay
habaytsi ya an-itoro ko kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon.

18 Main ungno kamoyu bahên, ya ampaglambung, ya êndat la no a ko makalako bahên.
19 No kalabayan hên Panginoon, ay tampol kataw hirawên. Mamwangan kina bayto, no
main hilan kapangyarihan hilay ampaglambung, o no angga hilan bat ha bêbêy. 20 Ta
no nagpalokop kitamina kan Apo Namalyari, ay mahêlêk ya kapangyarihan na ha biyay
tamo hên alwan bat ha habi. 21 Hinoy labay yo? Ha paniraw ko kamoyu, ay mantan akon
pangumpah kamoyu, o matoroan kataw hên main pamanlugud haka kaaypaan nakêm?

5

Dapat paral-an hilay patêl ha Panginoon, ya ampanyag karawakan

1 Angkababalit-an ko ya main kamoyun ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya miha ya
ampanyag hadyay karawakan kalabayan lawini, ta antakhên nay ikalwan ahawa hên
tatang na. Hila man ya a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay a ampanyag hên êmbayro
ya karawakan. 2 Alwan bat habayto ta ampaglambung kaw êt, ya dapat yon ikalungkot,
haka ya ampanyag hên êmbayro ya karawakan, ay dapat yon paalihên ha pami-tsi-
tsipon yon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. 3 Agyan ayn ako bahên, ay atsi kamoyu ya
nakêm ko, kabay anhabiên ko ya dapat yon paral-an ya ampanyag hên êmbayro. 4 Kabay
ihipên yoy aral ko kamoyu, no magtsipon kaw hên pihabian ya dapat yon daygên. Ha
tungkulan haka kapangyarihan ni Panginoon Jesus, ay 5 paulayan yoy nan pairapan ni
Satanas ya lawini hên ampanyag hên habayto, ta êmên na talibatokan ya karawakan
dyag na, haka êmên miligtas ya kaêlwa na ha allon pamag-orong ni Panginoon Jesu-
Cristo.

6 Alwan mangêd ya kalangkaan yo. Muwang yoy na ya hata kahabian, ya wana, “Ya
pêrad ya pampaalsa ay makapakahlay hên kal-atan arina.” Kayno totoên lan kaatag ya
habaytoy narawak ya dyag, ya nanad ha pampaalsa bayro ha kahabian. 7 Dapat yon
alihên ya nangarawak, ya nanad pampaalsa, ta dinyag na kaw ni Apo Jesu-Cristo hên
ayn kasalanan ha arapan ni Apo Namalyari. Dapat yon alihên ya habaytoy nangarawak,
ta êmên ya pamimiyay yo, ay mag-in nanad bayon puto, ya ayn pampaalsa, ya an-ilamo
ha biseron tupa ya in-átang, ya pampaskwa. Gawan natsi yay nay namiligtas kantamo,

ya ayn kaatag no alwan hi Apo Jesu-Cristo, ya maialimbawa bayro ha biseron tupa.*
8 Kabay magpakahigla† kitamoy ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, hên mamiyay hên
ayn kasalanan, haka karawakan, ta dapat panay kangêran haka kaptêgan ya pamimiyay
tamo.
9 Hinulatan kataw hên hato, ya paan kaw makilamo kanlan mapanyag karawakan
kalabayan lawini. 10 Ya labay kon habiên, ay hilay mapanyag karawakan, ya ampani-
walay na kan Apo Jesu-Cristo, ya dapat yon dayuán. Kaban atsi kaw di ha luta, ay panay
yon matupa hilay mapanyag karawakan, ya a pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo,
ya hilay mapanyag karawakan kalabayan lawini, kapanalarêhan, kapanakawan, haka
hilay ampagsimba ha alwan pêtêg ya diyos. Taganán a yo hila madayuán kaban atsi
kaw pon di ha luta. 11 Ya labay kon habiên, ay paan kaw makilamo kanlan ampaghabin
patêl hila ha Panginoon, noa, mapanyag hilan karawakan kalabayan lawini, karidyaan,
kapamusmusan, kapaniraan, kapaglahingan, kapanakawan, o magsimba ha alwan
pêtêg ya diyos. Paan kaw makiaêm man kanla.
12 Ayn kitamon tungkulan hên hatolan hên parusaan hilay a pon ampaniwala kan
Apo Jesu-Cristo. Ya dapat tamon lingonên hên parusaan, ay hilay ampaniwalay na, ya
mapanyag karawakan, ya ampakilamo ha pami-tsi-tsipon tamon patêl ha Panginoon.
13 Lingonên ni Apo Namalyari hên parusaan hilay a pon ampaniwala kan Apo Jesu-
Cristo. Ya dapat yon daygên, ay paalihên yoy habaytoy ampanyag hadyay karawakan
kalabayan lawini ha pami-tsi-tsipon yon patêl ha Panginoon.

6

*Ya pamiarap hên kaparehon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo hên gêtan ha manungku-
lan*

1 No main kamoyu ya main reklamo laban ha kapareho yon ampaniwala kan Apo
Jesu-Cristo, ay dapat marêng-êy hilan mangiarap kanlan mánlingon kaso, ya ayn pon
paniwala kan Apo Jesu-Cristo. Dapat palingon hila ha kapareho lan ampaniwala.
2 Yarin a yo muwang ya lano, ay hikitamoy main paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya
manatol hên parusaan hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari! No hatolan tamo
hilay ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo lano, ay malingon tamo pon kaya ya alwan
nabyat ya kaso hên kapareho tamon main paniwala! 3 Lano, hatolan tamo hilay anghel
ha langit. No mahatol tamoy anghel, ay malingon tamo pon kaya ya angkalyari hên allo-
allo di ha luta amêhên? 4 No main kaw hên kaso ya êmên di, awta an-iarap yo hila kanlan
ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo? 5 Kaparêng-êy hên iarap ya kaparehon ampaniwala
kan Apo Jesu-Cristo, ha mánlingon kaso, ya ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo. Siguradon
main kapareho yo ya kamwang hên mamitoyo hên a angkapikakasundo. 6 Yan an-iarap
yoy kapareho yon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha mánlingon kaso ya a ampaniwala
kan Apo Jesu-Cristo.
7 Ya pamididikil yo hên miha ta miha ay pamaptêg hên main kaw hên pamagkulang
kan Apo Namalyari. Ya mangêd, ay têêhên yo tana ya kasalanan la kamoyu. Haka
paulayan yo hila tana dayi hên mangwan bandi yo. 8 Yan, hikaw pon êt ya ampaniwala
kan Apo Jesu-Cristo, ay ampipapahakitan hên nakêm ha miha ta miha, haka ampang-
wan bandi hên kapareho yo man ampaniwala. 9 Nanad a yo pon muwang, ya hilay
mapanyag karawakan, ay a makapakilamo ha lokop ni Apo Namalyari. Paan yon lokoên
ya sarili yo. A makapakilamo ha lokop ni Apo Namalyari, hilay mapanyag karawakan
kalabayan lawini, hilay ampagsimba ha alwan pêtêg ya diyos, hilay mamabayi, hilay
makilalaki, hilay mámigagalaw ya parehon lalaki o parehon babayi, 10 hilay mapanakaw,
hilay mangatalarêh, hilay mapaglahing, hilay mapammusmus, haka hilay mapanloko.

---

* **5:7** Exodo 12:5. † **5:8** (nanad kitamon makipista ha Pistang Pangaligtas ha Egipto) Exodo 13:7, Deuteronomio 16:3.

Ayn kanla ya makapakilamo ha lokop ni Apo Namalyari. 11 Main ungno kamoyu ya
nanyag hên êmbayro hên hato. Noa, gawan ha kapangyarihan ni Panginoon Jesu-Cristo
haka ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay hikaw ay nilinisan, hikaw ay pinili ni Apo
Namalyari hên mag-in kana, haka hikaw ay an-itad na hên ayn kasalanan.

Ya pamimiyay ya an-ikahigla ni Apo Namalyari

12 Main kamoyu, ya ampaghabin madyag tamina ya hinon a imbawal ni Apo Na-
malyari. Êmbayro man, ay mal-at ya dyag, ya alwan ha ikakangêd tamo. Haka a ko
dapat manyag hên a ko maitêgên, no labay nan itêgên kina ya habayto. Ta no panay
kon andaygên ya habayto, ay nanad hikoy nag-in ipoh hên andaygên ko. 13 Pêtêg ya
anhabiên yo ya pamangan ay para ha bitoka, haka ya bitoka ay pangipalamnan hên
pamangan. Lumatêng ya allo ay parehon hiraên ni Apo Namalyari. Kabay alwan
maalagá ya pamangan. Ya maalagá ay lawini tamo, ta habayto ay alwan para manyag
karawakan kalabayan, noa, habayto ay pan-ihuyo ha Panginoon, haka hiya ya mam-
in kaganawan kailangan hên habayto. 14 Ya lawini tamo ay biyayên nan oman ni Apo
Namalyari nanad ha biniyay nan oman hi Panginoon Jesu-Cristo ha kapangyarihan na.
15 Muwang yoy na ya lawini tamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay nakalamo
ha pinakalawini na. Awta magpapawa kaw pon êt, hên kilamo ha lawini hên babayi
ya magatê, ya narawak ya pamimiyay? Paan kaw manyag hên êmbayro! 16 Yarin a
yo muwang, ya lalaki ya ampanakêh ha êmbayroy magatê ya babayi, ya narawak ya
pamimiyay, ay mag-in mimiha tanay lawini la? Nakahulat ha Kahulatan* ya impahulat
ni Apo Namalyari kan apo Moises, ya êmên di, “Hilay loway ampitakêh ay mimihay
lawini.” 17 Noa, ya main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo, ay mimihay espiritu na haka
ya Espiritu ni Apo Jesu-Cristo.
18 An-ipakihabi ko kamoyu, ya paan kaw migalaw ya alwan miahawa. Gawan
habaytoy kasalanan ay makarêmêk hên sarilin lawini yo hên igit pon ha pamanyag
hên kaatag ya kasalanan. 19 Pakaihipên yo, ya lawini yo ay bali hên Espiritu ni Apo
Namalyari ya impahapat na kamoyu, haka ampaidi ya kamoyu. Ya lawini yo, ay alway
nan kamoyu, ta kanay na. 20 Ta binayaran kaw na hên daya ni Apo Jesu-Cristo, kabay
gamitên yoy lawini yo êmên mapuri hi Apo Namalyari.

7

Ya tungkol ha pamakiahawa

1 Amêhên, habaytsi ya mahabi ko tungkol ha kotang yo, ha hulat yo kangko, no
mangêd ha lalaki ya paan makiahawa. 2 Gawan mal-at bahên ya ampigalaw ya alwan
miahawa, ay mangêd ya mag-ahawa ya balang miha, ta êmên hila a matukso hên
manyag karawakan kalabayan hên lawini. 3 Dapat tuparên lan miahawa ya tungkulan
la ha ahawa la hên mitakêh. 4 Ya lawini nan babayi ay mag-in kanay nan ahawa nay
lalaki, haka ya lawini nan lalaki ay mag-in kanay nan ahawa nay babayi. 5 Alwa yon
iimot ya lawini yo ha miha ta miha, angga ha a yo pon napihabian hên ipêptêng yoy ihip
yo ha panalangin hên ungnoy allo. Pangayari hên panalangin yo, ay dapat kaw na hên
mitakêh, ta êmên a kaw tuksoên ni Satanas hên makilalaki o mamabayi, no a yo mapigil
ya kalabayan lawini yo.
6 Habayto ya hinabi ko kamoyu, ay alwan utoh, noa, payo kon bat. 7 Labay ko dayi
ya ayn kaw hên ahawa, hên nanad kangko. Noa, tsi-tsi-iha kitamon biyay ya indigalo
ni Apo Namalyari. Hilay kaatag ay pinaigan na hên mag-ahawa, haka hilay kaatag ay
pinaigan na hên a mag-ahawa.

---

* **6:16** Genesis 2:24.

8 Aralan kataw ya ayn êt ahawa, haka hikaw ya kinamatsan ahawa, ya paan kaw mag-
ahawa hên nanad kangko ya a nag-ahawa. 9 Noa, no a yo mapigil ya lawini yo, ay mag-
ahawa kaw tana. Ta mangêd ya mag-ahawa kaw kanan mag-in magulo ya nakêm yo,
hên gawan ha kalabayan lawini yo.
10-11 Habaytsi ya utoh ha nipag-ahawa, ay ubat ha Panginoon, alwan ubat kangko,
ya paan hilan makihiyay ya babayi ha ahawa la. Êmbayro êt kanlan lalaki ya paan
lan ihiyay ya ahawa la. Noa, no makihiyay hilay babayi ha ahawa la, ay paan hilan
makilamo ha kaatag ya lalaki. Makapakiúmang hila yato ha ahawa la, no labay la.
12 Kanlan miahawa ya a pon parehon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay habaytsi
ya anhabiên ko. Ayn yan hinabi ya tungkol di, hi Panginoon Jesus. No main lalaki, ya
ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya main ahawa ya ayn pon paniwala kan Apo Jesu-
Cristo, ay a la dapat hên ihiyay ya ahawa la, no labay la pon hên makilamo kanla,
ya babayi. 13 Êmbayro êt kanlan babayi ya ampaniwalay na kan Apo Jesu-Cristo. No
a hila pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ya ahawa la, ay a la dapat hên ihiyay ya
ahawa la, no labay lan lalaki hên mihundo ya pamilamo la. 14 Gawan an-itad ni Apo
Namalyari hên malinis, ya ahawa la, ya ayn pon paniwala kan Apo Jesu-Cristo, gawan
ha pakikimiha la ha ahawa lay ampaniwalay na. No alwa dayin pêtêg ya habayto, ay
a na hila dayin itad hên malinis ni Apo Namalyari ya anak la, noa, ha kaptêgan ay an-
itad na hilan malinis. 15 Noa, no main a pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya labay
hên mamihiyay hên ahawa la, ay paulayan yo hila. Ha êmbayro, ay pareho hilay nan
nanad ayn ahawa. Ta labay ni Apo Namalyari ya ayn gulo ha pamimiyay tamo. 16 Kayno
hikaw ya ampaniwalay na kan Apo Jesu-Cristo, ay mag-in dann, ta êmên ya ahawa yo ay
maniwala etaman kan Apo Jesu-Cristo.

Hinoman ya pamimiyay ya naidigalo hên Panginoon kantamo, ay habaytoy dapat tamon ihundo

17 Êmbayro man, ay hi Panginoon ya namidigalo kantamo hên tsi-tsi-ihan pamimiyay,
haka dapat ihundo tamoy habayto, hinagyat na kitamo man ni Apo Namalyari hên
magpalokop kana. Habayto ya an-iutoh ko ha ay-atoman ya main patêl ha Panginoon ya
angkapi-tsi-tsipon. 18 No alimbawa ta nag-in Cristiano hilay kapareho kon Israelita, ya
impatuli hên hato, ay a la dapat ikarêng-êy ya impatuli hila. Êmbayro etaman, no nag-in
Cristiano hilay a pon impatuli, ay paan hilay nan patuli. 19 Maalagá ya pamanhumonol
ha utoh ni Apo Namalyari, alwan ya pamanhumonol ha manan ugali naên Israelita,
nanad ha patuli. 20 No ay-êmên ya pamimiyay tamo, hên bayo kitamo nagpalokop
kan Apo Jesu-Cristo, ay êmên tana bayro ya pamimiyay tamo amêhên ha nagpalokop
kitamina kana.
21 No alimbawa, ta ipoh kitamo hên nagpalokop kitamo kan Apo Jesu-Cristo, ay
ihundo tamo ya pangaipoh tamo. Noa, no labay lan amo tamo, ya ibuhan la kitamo
ha pangaipoh, ay makaalíh kitamina bayto ha pangaipoh tamo. 22 Ta hilay ipoh ya
nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad imbuhan, agyan ipoh hila pon hên tawo.
Êmbayro etaman, hikitamoy alwan ipoh, ya nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo, ay mag-
in kitamon nanad ipoh ni Apo Jesu-Cristo ta huyuên tamo ya. 23 Gawan hikitamoy
nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo, ay binayaran kitaminan daya ni Apo Jesu-Cristo.
Kabay paan kitamon paipoh ha kaatag. 24 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, hinoman
ya pamimiyay tamo, hên a kitamo pon nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo, ay kailangan
ihundo tamo ya habayto, hên main pamakilamo kan Apo Namalyari.

Ya kotang ya tungkol kanlan ayn ahawa

25 Amêhên, patêl ko ha Panginoon, hikaw etaman ya ayn ahawa, ay ayn akon utoh ya
ubat ha Panginoon ya tungkol di. Noa, gawan ha hikoy mihay mapaypaniwal-an hên
Panginoon, ay aralan kataw ha ingalo na. 26 Gawan ha kairapan amêhên, ya mangêd,

ay paan pon makiahawa. 27 Hikaw ya lalaki, no main kaw hên ahawa, ay paan yo
hilan ihiyay. Haka no ayn kaw êt hên ahawa, ay paan kaw pon makiahawa. 28 Noa,
no makiahawa kaw, ay alwan kasalanan ya habayto. Êmbayro etaman kanlan dalaga,
ay alwan kasalanan no makiahawa hila. Noa, labay kon midayo kaw ha kairapan ya
angkaranasan lan nipag-ahawa.
29 Êmên ya di ya labay kon mamwangan yon patêl ko ha Panginoon: Pêrad tanay
panaon para huyuên ya Panginoon. Kabay paubat amêhên, ay dapat huyuên lan nipag-
ahawa ya Panginoon hên nanad kanlan ayn ahawa. 30 Hikaw ya ampaglungkot, ay
ihundo yoy pamaghuyo yo ha Panginoon hên ahina ampangabala kamoyu ya an-
ikalungkot yo. Hikaw etaman ya main ikahigla, ay ihundo yoy pamaghuyo yo hên
ahina ampangabala kamoyu ya an-ikahigla yo. Hikaw ya main hinaliw, ay ihundo yoy
pamaghuyo yon nanad hên ayn kamoyu ya hinaliw yo. 31 Paan tamon ubuhên ya hêkaw
tamo ha hinoman di ha luta. Ta ahina hên mabuyot ya hata luta.
32 A ko labay ya maabala kaw. Hikitamoy lalaki, ya ayn ahawa, ay maiubuh tamoy
hêkaw tamo ha ikahigla hên Panginoon. 33 Noa, hilay lalaki, ya main ahawa, ay maubuh
ya hêkaw la di ha luta, no ay-êmên lan mapahigla ya ahawa la, 34 kabay loway an-ihipên
la. Êmbayro êt etaman hilay babayi ya ayn ahawa, haka hilay dalaga pon. Maiubuh lay
sarili la ha pamaghuyo ha Panginoon. Noa, ya ampansinên lan babayi ya nag ahawa, ay
tungkol di ha luta, ta labay lan mapahigla lay ahawa la.
35 Anhabiên koy habaytsi kamoyu ha ikakangêd yo. Alwan ha an-igpitan kataw. Labay
kon bêngat ya ayn makaabala kamoyu ha hêpat haka mangêd ya pamaghuyo yo ha
Panginoon.
36 Tungkol etaman ha mikabaan, ya ampikakono no ihundo lay kasal la, ay habaytsi ya
aral ko kanla: no ya ihip hên lalaki ay nakapêptêng ha kabaan na, ay kailangan ihundo
lay kasal la. Alwan kasalanan ya habayto, ta napikasundo hilay nan mikasal. 37 Noa, no
ayn ha nakêm hên lalaki ya makiahawa, ta main yan pamagpigil ha sarili na, ta tinalagá
nay na ya a ya makiahawa, ay mangêd ya paan hilay nan makiahawa. 38 Kabay mangêd
ya mag-ahawa, noa, ya mangêd pon, ay paan mag-ahawa.
39 Hilay babayi ya main ahawa, ay dapat makilamo ha ahawa la, kaban angkabiyay
hila pon. Noa, no matsi ya ahawa la, ay malyari hilan makiahawa ha hinon labay la, no
kapareho lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. 40 Noa, ihip ko, ay mahigla hila no paan
hilay nan makiahawan oman. Haka muwang ko, ay atsi kangko etaman ya Espiritu ni
Apo Namalyari.

8

Ya pamangan ya imparaêp ha ansimbaên lan kaatag

1 Amêhên, patêl ko ha Panginoon, ipalinaw ko kamoyu ya tungkol ha pamangan ya
imparaêp ha arapan lan ansimbaên lan kaatag.
Ya balang miha kantamo ay main kamwangan. Ya kamwangan ay mangihobohob
kantamo hên mag-in mapagmatag-ay. Noa, no milulugud kitamo, ay ampataniêhên
tamoy kapareho tamo. 2 No êndat tamo ya hukad ya kamwangan tamo, ay a tamo awud
muwang ya main kitamo pon hên dapat mamwangan. 3 Noa, kilala ni Apo Namalyari
ya balang ampanlugud kana.
4 Amêhên, pakibatan koy kotang yoy tungkol ha pamangan ya imparaêp ha ansimbaên
lan kaatag, ya rebulto, ya alwan pêtêg ya diyos. Muwang tamo ya ayn hilan pukat, ta
mimihay Diyos haka yabay ya hi Apo Namalyari. 5 Mal-at man ya alwan pêtêg diyos
ya anhabiên la, ya atsi kano ha langit haka ha luta, ya êndat lan pêtêg hên diyos haka
panginoon, ay 6 para kantamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay mimihay Diyos.
Yabay ya hi Apo Namalyari ya Tatang tamo, ya nanyag hên kaganawan. Ampamiyay

kitamo ta êmên humuyo haka magsimba kana. Mimihay Panginoon tamo. Yabay ya hi Apo Jesu-Cristo ya kalamo ni Apo Namalyari hên nanyag hên balang hino, haka hiyay namiúmang kantamo kan Apo Namalyari.

7 Noa, main ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya a ampakaintindi ya mimiha ni Apo Namalyari ya main kapangyarihan, ta sanay hilay na ha alwan pêtêg ya diyos ya mana lan ansimbaên, haka êndat la pon ya main hilan hêkaw. Kabay no mangan hilan imparaêp kanlan habayto, ay ampanyag hilan bawal ha konsinsya la. 8 Noa, alwan pamangan ya makapiúmang kantamo kan Apo Namalyari. Ayn kana no mangan kitamon imparaêp o no a tamon kaên ya habayto.

9 Noa, kaillag kitamo ta agyan ayn pamangan ya bawal kantamo, ay kayno hikitamoy mag-in pangubatan kasalanan hên kaatag, ya ampag-alangan pon no binawal ni Apo Namalyari ya mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos. 10 Hikaw ya ampakaintindi ya ayn pamangan ya bawal, ay paan kaw bat hên mangan hên imparaêp ha arapan hên alwan pêtêg ya diyos. Kayno main makahêlêk kamoyu ya ampag-alangan pon no binawal ni Apo Namalyari ya habayto, haka matukso hilan mangan hên bawal ha konsinsya la. 11 Kabay gawan ha pamangintindi yo, ya ayn pamangan ya bawal, ay nakadyag kasalanan hilay patêl tamo ha Panginoon ya ampag-alangan pon no binawal ni Apo Namalyari ya mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos. Hila man ay patêl tamo ha Panginoon ya inligtas gawan ha kamatsan ni Apo Jesu-Cristo. 12 Gawan nangan kaw hên habayto, ay nakadyag kaw hên kasalanan kanlan ampag-alangan pon, no pêtêg nan binawal ni Apo Namalyari ya mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, haka nakadyag kaw hên kasalanan kan Apo Jesu-Cristo. 13 Kabay para kangko, no mikasalanan hilay ampag-alangan pon no binawal ni Apo Namalyari ya mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, gawan ha ampangan akon imparaêp, ay a kina kaên ya habayto, ta êmên hila a mikasalanan ya patêl ko ha Panginoon.

9

A ya nanggamit hên karapatan na ha pangaapostol na hi apostol Pablo

1 Yarin ayn akon karapatan hên manyag hên hinon labay kon daygên, ya a mantan ha kasalanan! Yarin alwa kon mantêg apostol hên Panginoon tamon Jesu-Cristo!* Yarin a ko ya nahêlêk! Hikaw bay ya tistigos ya hikoy mihay tagahuyo na, ta naniwala kaw kana hên nanoro ko kamoyu. 2 Agyan a la kon ambalayên apostol hên kaatag, ay ayn ya habayto. Noa, hikaw, ay dapat muwang yoy na, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ya ampamaptêg ha pangaapostol ko.

3 Habaytsi ya anhabiên ko kanlan ampamintas kangko. 4 Pakaihipên yo ya tungkulan hên mihay apostol. Yarin ayn kay hên karapatan hên pakanên hên antoroan naên! 5 No alimbawa ta main akon ahawa ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay yarin a ko ya magêtan no an-ipamwang ko ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, nanad kanlan Pedro haka hilay patêl ni Apo Jesu-Cristo, ya anggêtan lay ahawa la ha anlakwên la! 6 Yarin lo-lowa kay ni Bernabe ya ayn karapatan hên iubuh ya hêkaw naên ha panoro hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo! 7 Alimbawa, yarin ayn suweldo hilay hundaloh! Yarin a la pakinabangnan hên main tanaman, ya tagêy hên tanaman la! Yarin a pakinabangnan hên ampanayhay hên ayop ya ayop la!

8 Ya anhabiên ko ay alwan bêngat ugali tamo, noa, nakahulat etaman ha Kautuhan ya impahulat ni Apo Namalyari. 9 Êmên ya di ya nakahulat ha Kautuhan ni Apo Namalyari ya impahulat na kan apo Moises: “Alwa yon bawalên ya ayop yo hên mangan no anggamitên yo yan panggiêk.”† Yarin impahulat ni Apo Namalyari ya habaytsi gawan bêngat ha ayop! 10 Alwa! Ta hikay ya apostol, ya in-alimbawa na bayro. Hilay manyarol

* **9:1** Dyag 9:1-7. † **9:9** Deuteronomio 25:4.

haka hilay manggapah ay maêngganan lay atag la. 11 Ya panoro naên kamoyu ay nanad
ha nangitanêm kay hên habi ni Apo Namalyari ha nakêm yo. Kabay main kay hên
karapatan hên mananggap hên kailangan naên ha allo-allo. 12 No hilay kaatag ya
ampanoro kamoyu ay main maêngganan, ay hikay pon ya dapat main maêngganan, ta
hikay ya nunan nanoro kamoyu.
Noa, a naên ginamit ya karapatan naên ha pangaapostol, ta tinêêh naên tana ya
kairapan, ta êmên kay a mag-in habkol ha paniwala yo ha Mangêd ya Habi tungkol
kan Apo Jesu-Cristo. 13 Muwang yo bay, ya hilay pari ya ampaghuyo ha Templo, ay
andyanan hên pamangan.‡ Haka hilay ampaghuyo ha pamiulaman hên an-iátang kan
Apo Namalyari, ay andyanan hên atag ha imparaêp. 14 Êmbayro etaman ya pan-iutoh hên
Panginoon, ya hilay ampanoro hên Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo,
ay dapat dyanan hên kaganawan kailangan la hên antoroan la.§
15 Noa, hiko, ay a ko ginamit ya karapatan ko ha pangaapostol. Haka a kataw
anhulatan amêhên, ta êmên kikwan hawop yo. Mangêd ya matsi ko pon, kanan
alihên kangko ya malyari kon ipagmahlay, ya a ko ampakikwa hên main ako man
hên karapatan hên êngganan kamoyu. 16 A ko labay habiên ya an-ipagmahlay ko ya
panoro kon Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ta anhonolên kon bat
ya in-utoh kangko. Kaingalo ko no a ko itoro ya hata Mangêd ya Habi, ya tungkol kan
Apo Jesu-Cristo. 17 No alimbawa ta hiko ya namili hên mag-in mánoro hên habayto, ay
manapol ako bayton suweldo. Noa, ampanoro ko gawan impatsiwala ni Apo Namalyari
ya habaytoy pamanoro kangko. 18 Hino bayto ya makwa ko ha pagal ko? Ayn kaatag no
alwan ya kahiglaan ko ha panoro hên Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, hên
ayn suweldo, main ako man karapatan hên mananggap hên suweldo.
19 Alwa kon ipoh hên hinoman ya tawo. Noa, nanad an-itad kon ipoh ya sarili ko ha
balang miha, ta êmên ako hên makaakay hên mal-at ya tawo hên maniwala kan Apo
Jesu-Cristo. 20 No kalamo ko hilay kapareho kon Israelita, ay ampakilamo ko kanla hên
mangêd, ta êmên ko hila maiakay kan Apo Jesu-Cristo. Êmbayro man ya ayn kina ha aypa
hên Kautuhan ya impahulat ni Apo Namalyari kan apo Moises, ay anhonolên ko pon
ya habaytoy Kautuhan, ta êmên ko hila maiakay hên maniwala kan Apo Jesu-Cristo.
21 Êmbayro etaman, no kalamo ko hilay ayn ha aypa hên Kautuhan ni Apo Namalyari,
hilay alwan Israelita, ay ampakilamo ko kanla, ta êmên ko hila maiakay kan Apo Jesu-
Cristo. Ta no anhonolên koy in-utoh ni Apo Jesu-Cristo, ay anhonolên ko êt bayto ya
Kautuhan ni Apo Namalyari. 22 No kalamo ko hilay alwan nakataniêh ha paniwala kan
Apo Jesu-Cristo, ay ampakilamo kon mangêd kanla, ta êmên ko mapataniêh ya paniwala
la. Ampakilamo kon mangêd ha balang miha, ta êmên ko hila maiakay hên maniwala
kan Apo Jesu-Cristo, hinoman ya kailangan kon daygên. 23 An-ubuhên kon daygên ya
habayto, ta êmên hiko man ay makapakiatag ha ingalo ya an-idin ni Apo Namalyari
gawan ha Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo.
24 Muwang tamo ya ha mihay hali-tagtágan ay ampakiwanan lan kal-atan ya primyo,
noa, mimihan bêngat ya makakwan habayto. No ipantag tamoy pamanhumonol tamo
kan Apo Jesu-Cristo ha mihay hali-tagtágan ya main primyo, ay dapat pakikwanan
tamon huyuên mangêd hi Apo Namalyari, ta êmên tamo makwa ya primyo. 25 Hilay
ampammayu ha hali-tagtágan ay main pamagpigil ha sarili haka allo-allo hila hên
ampakapagsanay, ta êmên la makwa ya mihay primyo ya tampol mahira. Noa, ya
ampakikwanan tamon anhumonol kan Apo Jesu-Cristo, ay ayn anggaan. 26 Kabay
nanad akon mihay ampuwayu ha hali-tagtágan, ya a ampihayahay ha dapat nan danan,
ya ayn têgên ha puwayu hên angga ha milatêng ya ha pianggaan. Nanad ako etaman
hên mihay boksingero, ya ampakatumbuk hên kailangan nan tumbukên. 27 Main akon

‡ **9:13** Deuteronomio 18:1-4. § **9:14** Mateo 10:10, Lucas 10:7, 1 Timoteo 5:17.

pamagpigil ha sarili ko, ta êmên ko a madyag ya karawakan kalabayan hên lawini ko. Ta kayno ubat kon impamwang ha kaatag no ay-êmên makwa ya primyo, ay hiko pon êt ya a makakwa hên habayto.

10

Paan magsimba ha alwan pêtêg ya diyos

1 Patêl ko ha Panginoon, main akon labay hên ipaihip kamoyu ya nalyari hên hato ha ninuno naên hên Israelita, ha panaon ni apo Moises. Ha pamammita lan ubat ha bansan Egipto, ay naubuh hilan hinaninungan ni Apo Namalyari hên lêmm. Haka naubuh hilan namatah ha ambaêgên lan Dagat ya Naorit.* 2 Ya pamangillag kanla hên ginêm, haka ya pamagbatah la ha Dagat ya Naorit ay, yabay ya nanad pangabawtismo la, ta êmên mamwangan ya anhumonol hila kan Moises. 3 Naubuh hilan nangan hên pamangan ya indin ni Apo Namalyari ya ubat ha langit.† 4 Haka naubuh hila etaman hên ninêm ha lanêm ya impaawah na ha bato. Ya alimbawa hên habaytoy bato, ay hi Apo Jesu-Cristo, ya mantêg lan kalamo ya nam-i kanla hên kailangan la.‡ 5 Êmbayro man, ya kal-atan kanla ay a an-ikahigla ni Apo Namalyari, kabay pinatsi hila, haka ya but-o la, ay nikalat bayro ha kabalah-balahan.§

6 Habaytoy nalyari kanlan ninuno naên Israelita, ay alimbawa haka aral kantamo. Paan tamon labayên ya karawakan hên alwan nanad kanlan ampanlabay hên alwa lan ikakangêd.* 7 Paan kitamon magsimba ha alwan pêtêg ya diyos, hên êmên kanlan kaatag ninuno, hên hato. Ta nakahulat ha kahulatan ni Apo Namalyari, ya wana, “Nipammikno hila hên nangan haka ninêm ha nagkaluto, haka nipaghayaw hila êt ha pamagpuri kanan habaytoy alwan pêtêg diyos.”† 8 Paan kitamon manyag hadyay karawakan kalabayan lawini, hên êmên ha dinyag lan kaatag hên hato, gawan dinyag lay habayto, ay pinatsi ya main lowampo boy tatlon libo ha mihay allo.‡ 9 Haka paan tamon subukên ya Panginoon hên êmên ha dinyag lan kaatag hên hato, hên pinatsi hila hên utan.§ 10 Haka paan kitamon nagmulongan hên nanad ha dinyag lan kaatag hên hato. Gawan ha nagmulongan hila ay impapatsi hila ni Apo Namalyari ha Anghel hên kamatsan.*

11 Ya nalyari kanlan ninuno naên hên Israelita, ay alimbawa ha bawal hên daygên. Haka inhulat ya habaytsi ta êmên mag-in aral kantamo. Ta hatsi ya ampaidyanan tamoy luta ay main anggaan.

12 Kabay hinoman kantamo ya ampangihip ya hiyay napah-êy ha paniwala, ay dapat kaillag, ta kayno matukso ya. 13 Ayn panubuk ya nilumatêng kantamo ya a pon dinanas hên kaatag. Tapat hi Apo Namalyari, haka a na paulayan hên subukan kitamo hên igit ha matêêh tamo, ta dyanan na kitamo hên hêkaw ta êmên mapagtêêhan haka mahambut tamoy habayto.

14 Kabay anlugurên kon patêl, paan kaw magsimba ha alwan pêtêg ya diyos. 15 Magaling kaw hên ampangihip, kabay manimbángan kaw dayi ha anhabiên ko no pêtêg ya, o alwa. 16 Alimbawa, no magkomunyon kitamo, ay an-ipagpahalamat tamo ya daya haka lawini ni Apo Jesu-Cristo, ya pinangubatan hên pakikimiha tamo kana, haka ya pakikimiha tamon ampaniwala kana. Ya puto ay boo, ta êmên kitamo mapiaaêm.† 17 Mal-at kitamo man, ay nanad mimiha kitamo, gawan ha pakikimiha tamo ha pinakalawini ni Apo Jesu-Cristo, ya nanad ha puto ya boo, ya binih-il, ta êmên kaganawan tamo ay makaêkan.

---

* **10:1** Exodo 13:21, 22, Exodo 14:22-29. † **10:3** Exodo 16:35. ‡ **10:4** Exodo 17:6; Bilang 20:11. § **10:5** Bilang 14:29, 30. * **10:6** Bilang 11:4. † **10:7** Exodo 32:6. ‡ **10:8** Bilang 25:1-18. § **10:9** Bilang 21:5, 6. * **10:10** Exodo 12:23; Bilang 14:1-38, 16:41-49. † **10:16** Mateo 26:26-28, Marcos 14:22-24, Lucas 22:19, 20.

18 Ihipên yon kapareho kon Israelita. Main hilan pakikimiha kan Apo Namalyari,
no ampangan hilan an-iparaêp la kana.‡ 19 Ha pamawal ko kamoyu hên mangan hên
imparaêp ha rebulto hên alwan pêtêg ya diyos, ay taganán alwan labay habiên ya main
alagá ya habaytoy imparaêp. Êmbayro etaman, ay taganán ayn alagá ya alwan pêtêg
ya diyos. 20 Ha kaptêgan, ya an-iparaêp lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari ha
arapan hên alwan pêtêg ya diyos, ay an-iparaêp la ha nangarawak ya a angkahêlêk, ya
kalamo ni Satanas, alwa kan Apo Namalyari. A ko labay ya main kaw hên pakikimiha
kanlan nangarawak ya a angkahêlêk.§ 21 Bawal hên magkomunyon ha arapan ni Apo
Namalyari no ampangan haka ampinêm kaw hên imparaêp kanlan nangarawak ya
a angkahêlêk. 22 No ihundo yoy pangan yo hên imparaêp kanlan nangarawak ya a
angkahêlêk, ay ampaimonên yoy Panginoon. Yarin matakahan tamoy pamarusa ni Apo
Namalyari!*
23 Main ampaghabin madyag tamo ya hinon labay tamon daygên. Pêtêg ya habayto.
Noa, main dyag ya alwan ha ikakangêd hên kapareho tamo. Haka ya kaatag ya dyag
ay makahabkol ha pangakay hên kapareho tamo hên maniwala kan Apo Jesu-Cristo.†
24 Dapat tamon daygên ya ikakangêd hên kapareho tamo, alwan bêngat ya ikakangêd
hên sarili tamo.
25 Malyari tamon kênaên ya hinoman ya kêna ya an-ihaliw la ha palengke hên ayn
pag-alangan no imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos ya habayto, ta êmên a yumagah ya
nakêm tamo. 26 Ta ayn bawal ya hinon maêkan, gawan nakahulat ha Kahulatan ni Apo
Namalyari, ya wanan hulat, “Ya luta haka ya atsi ha luta ay kanan Panginoon.”‡
27 Kabay, no hagyatên kitamo hên mangan ha bali hên a pon nagpalokop kan Apo
Jesu-Cristo, ay mangan kitamo tana, hên paan kitamon mangotáng no imparaêp ya
habayto ha alwan pêtêg ya diyos, ta êmên a yumagah ya nakêm tamo. 28 Noa, no main
maghabi kantamo, ya imparaêp ya habayto ha alwan pêtêg ya diyos, ay paan kitaminan
mangan, ta êmên a mag-in habkol kanlan namihumbung kantamo, haka ta êmên a
yumagah ya nakêm 29 lan habaytoy namihumbung kantamo. Ta hinoy makwa tamo
no ipalêkpêk tamoy karapatan tamo hên mangan hên habaytoy imparaêp, no êndat lan
namihumbung ya kasalanan hên mangan habayto? 30 Haka hino awud ya makwa
tamo, no isadsad tamo hên mangan hên naipahalamat tamina kan Apo Namalyari, no
pintasan kitamo hên habaytoy namihumbung kantamo? Ayn bay!
31 Ya dapat, ay ha pangan tamo, o pamminêm, o hinoman ya andaygên tamo, ay ihipên
tamo ya ikapuri ni Apo Namalyari. 32 Dapat ayn mahêlêk ha pamimiyay tamo ya mag-
in habkol ha pangakay hên hinoman hên maniwala kan Apo Jesu-Cristo, Israelita man
o alwa. Haka paan kitamon manyag hên hinoman ya pangubatan hên matukso ya
kapareho tamon ampaniwala kana. 33 Daygên yo dayi ya andaygên ko. Ampakikwanan
kon mapahigla ya balang miha ha kaganawan dyag ko. A ko antsikapên ya sarili kon
ikakangêd. Ta antsikapên koy ikakangêd hên kal-atan, ta êmên ko hila maiakay kan Apo
Jesu-Cristo.

11

1 Manungtung kaw kangko hên êmên ha panungtung ko kan Apo Jesu-Cristo.*

Ya mihay ugali ha pamagsimba, haka tungkol ha pagpalokop

2 Andayêwên kataw ta anhonolên yoy intoro ko kamoyu ha hinoman ya andaygên
yo, haka anhonolên yoy ugali ha pamagsimba ya intoro ko kamoyu. 3 Noa, labay kon
maintindihan yo, ya balang lalaki, ay atsi ha lokop ni Apo Jesu-Cristo. Hilay babayi
etaman, ay atsi ha lokop hên ahawa la. Hi Apo Jesu-Cristo etaman ay atsi ha lokop

‡ **10:18** Deuteronomio 14:22-27. § **10:20** Deuteronomio 32:17. * **10:22** Deuteronomio 32:21. † **10:23** 1 Corinto 6:12. ‡ **10:26** Awit 24:1. * **11:1** 1 Corinto 4:16, Filipos 3:17.

ni Apo Namalyari. 4 Kabay ha pamagsimba tamo, no alimbawa ta main lalaki ya
nakabawmbong, ya ampanalangin, o ampamipamwang hên an-ipaihip ni Apo Nama-
lyari kana, ay ampam-in dêng-êy kan Apo Jesu-Cristo, ya ampanlokop kana. 5 Haka no
alimbawa ta main babayi ya ayn bawmbong ya ampanalangin, o ampamipamwang hên
an-ipaihip ni Apo Namalyari kana, ay ampam-i yan dêng-êy ha ahawa nay ampanlokop
kana. Nanad yan babayi ya kinalbo, ya kaparêng-êy. 6 No main babayi ya a mabay hên
magbawmbong, ya mangêd, ay pakalbo ya tana. Noa, gawan kaparêng-êy hên pakalbo,
ay dapat magbawmbong ya.
7 Hikitamoy lalaki etaman, ay paan magbawmbong, gawan hikitamoy panlêkan hên
itsura haka tungkulan ni Apo Namalyari. Noa, hilay babayi ay panlêkan hên tungkulan
hên lalaki, kabay dapat magbawmbong hila.† 8 Gawan hên dinyag ni Apo Namalyari,
ya unan lalaki haka babayi, ya babayi ay dinyag ha tagyang hên lalaki. Alwan lalaki
ya dinyag ha tagyang hên babayi. 9 A na etaman dinyag ni Apo Namalyari ya lalaki
ha ikakangêd hên babayi. Noa, dinyag nay babayi ha ikakangêd hên lalaki.‡ 10 Kabay
dapat magbawmbong hilay babayi, kamwangan hên hilay ampagpalokop ha ahawa
la, ta êmên hila man ya anghel ni Apo Namalyari, ay mamwangan, ya kamwang hilan
mam-in galang ya hilay babayi. 11 Êmbayro man, ha pakikimiha tamo ha Panginoon, ay
kailangan lan babayi ya lalaki. Haka kailangan lan lalaki ya babayi. 12 Gawan ya unan
babayi ay dinyag man ni Apo Namalyari ha tagyang hên lalaki, ay paubat hên habayto,
ay balang lalaki ay in-anak hên babayi. Haka hi Apo Namalyari ya ampangubatan hên
balang miha haka ya kaganawan dinyag.
13 Amêhên, manimbángan kaw no hêpat ha mihay babayi hên magbawmbong no
manalangin ya kan Apo Namalyari ha arapan hên kaatag! 14 Paubat hên haton lagi, ay
atsi ha ihip hên tawo, ya kaparêng-êy ya lalaki ya makarang ya habot. 15 Noa, ikahampat
hên babayi, no a na potohên ya habot na. Ta indin kana ni Apo Namalyari ya habayto
hên pinakabawmbong na. 16 No labay yon makihubakan tungkol bayro, ay mahabi
ko, ya habaytoy mana kinan ugali, haka manay nan ugali lan kapareho kon patêl ha
Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha kaatag ya logal.

Komunyon, ya pamangan ya in-utoh ni Apo Jesu-Cristo (Mateo 26:26-29; Marcos 14:22-25; Lucas 22:14-20)

17 Ha humonol ya toro, ay a kataw malyarin dayêwên, gawan ya pami-tsi-tsipon yon
patêl ha Panginoon, ay alwan ha ikakangêd yo, ta ha ikadawak yo awud ya habain.
18 Una, ay ipamwang ko kamoyu, ya nabalit-an ko, ya ayn kaw hên pakikimiha ha
pami-tsi-tsipon yon patêl ha Panginoon. Siguro pêtêg ya nabalit-an ko. 19 Kailangan
ya habayto, ta êmên mamwangan no hino kamoyu ya mantêg hên ampaniwala. 20 Ha
pami-tsi-tsipon yon patêl ha Panginoon, ay a yo ya awud an-ihipên ha pagkomunyon
yo, nanad ha in-utoh na kantamo. 21 Ta ha pangan yo, ay a kaw ampiêênggan. Ta
main munan mangan haka minêm hên main kahibaan, kabay main hên ahina kaêkan
haka ya kaatag ay ampipaglahing. 22 Yarin ayn kaw hên sarilin bali! Dapat mangan
haka minêm kaw pon ha bali yo, ta êmên yo a hibaan ya lamo yo ha pami-tsi-tsipon
yo hên magkomunyon. Dapat yon daygên ya habayto, ta êmên yo a musmusên hilay
ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, haka ta êmên yo a ipakarêng-êy ya mangairap. Hino
pon ya mahabi ko kamoyu? Êndat yon dayêwên kataw? A ko!
23 Intoro kina kamoyu, ya toro, ya tinanggap ko kanan Panginoon Jesus, ya êmên
ya di: Ha yabin in-upit hi Panginoon Jesus, kaban ampangan ya hên kalamo na hilay
labinloway tagahonol na, ay nandampot yan puto, ta 24 impahalamat nay habayto
kan Apo Namalyari, haka na pino-potoh, ta wana, “Habaytsi ya lawini ko, ya an-idin
ko ha ikakangêd yo. Dapat panay yon daygên ya habaytsi, ta êmên yo ko maihipan.”

† **11:7** Genesis 1:26-27. ‡ **11:9** Genesis 2:18-23.

25 Êmbayro êt, hên nayari hilan nangumapon, ay nandampot yan pamminêman ya nag
alak, ta wana, “Habaytsi ya daya ko ya nanad pinakapirma hên bayoy kahundoan ni
Apo Namalyari, haka hilay pinili na hên mag-in kana. Inêmên yoy habaytsi, haka balang
kaw minêm, ay dapat yo kon panêmtêmên.”§ Êmbayro ya in-utoh ni Panginoon Jesus.
26 Ta balang kaw magkomunyon, hên angga ha pag-orong na di, ay an-ipamwang yo
ya natsi ya hi Panginoon Jesus. 27 Kabay no bat kaw hên magkomunyon, hên alwan
hêpat ya an-ihipên o ya andaygên yo, ay taganán mikasalanan kaw, ta andaygên yon ayn
alagá ya lawini haka daya na. 28 Kabay bayo kitamon magkomunyon, ay pakapoliahên
tamoy nakêm tamo hên kikwan patawad ha nadyag tamoy kasalanan. 29 Ta no a tamon
ampaalagaan ya lawini hên Panginoon, ha pamagkomunyon tamo, ay parusaan kitamo.
30 Kabay mal-at kamoyu ya ampaghakit haka ayn higlay lawini, haka main nanan natsi.
31 Noa, no pakapoliahên tamoy nakêm tamo, hên kikwan patawad ha nadyag tamoy
kasalanan, bayo kitamo magkomunyon, ay a kitamo bayton parusaan hên Panginoon.
32 Noa, no amparusaan na kitamon Panginoon, ay an-itoynong na kitamo, ta êmên
kitamo a mipalako ha impiyerno, hên kalamo lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari.
33 Kabay patêl ha Panginoon, no magkomunyon kaw, ay miêênggan kaw. 34 No
anlonohên kaw, ay dapat mangan kaw pon ha bali yo, bayo kaw mi-tsi-tsipon ta êmên a
kaw parusaan ni Apo Namalyari. Ya tungkol ha kaatag ya labay kon ipamwang kamoyu,
ay itoro ko tana ha paglatêng ko bahên.

12

Ya kagalingan, pamangintindi haka kaatag ya an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari

1 Amêhên, hikaw ya patêl ko, ay labay kon mamwangan yoy kaptêgan ya tungkol
ha an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari. 2 Muwang yo, ya hên haton a kaw
pon ampagsimba kan Apo Namalyari, ay angkaamuyot kaw hên magsimba ha rebulto
hên alwan pêtêg ya diyos, ya a kahabi. 3 Kabay an-ipamwang ko kamoyu, ya no atsi
kantamo ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay a tamo maihumpa hi Apo Jesu-Cristo. Haka
ayn makapaghabi, ya hi Apo Jesu-Cristoy Panginoon, no ayn kana ya Espiritu ni Apo
Namalyari.
4 Hino-hino kay na hên ya galing haka pamangintindi ya an-idigalo hên Espiritu ni
Apo Namalyari kantamo, noa, mimiha na ya ampamidigalon habayto. 5 Ya pamaghuyo
tamo ay alwan pare-pareho. Noa, mimihay Panginoon ya ampaghuyuan tamo. 6 Alwan
pare-pareho ya andaygên nan kapangyarihan ni Apo Namalyari ha biyay tamo, noa,
mimiha na ni Apo Namalyari ya ubatan hên kapangyarihan ya atsi kantamo. 7 Ya balang
miha kantamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay andyanan nan Espiritu ni Apo
Namalyari hên tsi-tsihan galing ha ikakangêd tamon angkapi-tsi-tsipon. Habaytsi ya
galing ay ampamaptêg hên atsi kantamo ya Espiritu na. 8 Ya kaatag ay andyanan nan
Espiritu hên galing hên mamipamwang hên kamwangan ya ubat kan Apo Namalyari,
haka ya kaatag, ay andyanan nan galing hên mamipamwang hên tungkol kan Apo
Namalyari. 9 Ya kaatag ay andyanan nan makhaw ya paniwala ha kapangyarihan ni
Apo Namalyari. Ya kaatag ay andyanan nan kapangyarihan hên mamaalíh hên hakit.
10 Ya kaatag ay andyanan nan kapangyarihan hên manyag kapapaêpapah. Ya kaatag ay
andyanan nan galing haka hêkaw nakêm hên mamipamwang hên an-ipaihip na kanla.
Ya kaatag, ay andyanan nan kagalingan hên manimbángan, ta êmên la mamwangan ya
pêtêg ya indigalo na, o no ubat kanlan Satanas. Ya kaatag, ay andyanan nan kagalingan
hên maghabi ha hino-hino kay na hên ya habi ya a tamo muwang. Haka kanlan kaatag
êt, ay andyanan nan pamangintindi, ta êmên la ipamwang ya impahabi na kanlan
habaytsi. 11 Mimiha nan Espiritu ni Apo Namalyari ya ampamidigalo hên habayto.

§ **11:25** Exodo 24:6-8.

Hiyay ampam-i kantamon balang miha ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, hên tsi-tsihan galing ha labay nan idin.*

Ya kabooan lawini

12 Ya lawini tamo ay kabooan hên ulo, mata, bitsih, haka mal-at pon ya pinilalamo.
Agyan mal-at ya pinilalamo, ta êmên maboo ya lawini tamo, ay mimihay lawini tamo.
Êmbayro etaman hi Apo Jesu-Cristo, haka hikitamoy kal-atan ya pinakalawini na.†
13 Ta binawtismoan kitamina ha Espiritu ni Apo Namalyari ya mimiha. Kabay nag-in
kitamon kalamo ha pinakalawini ni Apo Jesu-Cristo, Israelita kitamo man, o Griego
kitamo, o ipoh kitamo man, o alwan ipoh, ta hinapatan kitamon mimihay Espiritu,
yabay ya Espiritu ni Apo Namalyari.
14 Ya pamilalamo tamon patêl ha Panginoon ay maialimbawa ha mihay lawini, ya
mal-at ya pinilalamo, ta êmên ya maboo. 15 Alimbawa, no habiên hên bitsih, ya alwa
hilan gamêt, kabay alwa hila kanon kalamo ha lawini tamo, ay agyan habiên lay
habayto, ay taganán nakalamo hila ha lawini tamo. 16 Êmbayro etaman no alimbawa
ta habiên hên têkk ya alwa hilan mata, kabay alwa hila kanon kalamo ha lawini tamo,
agyan êmbayro ya habiên la, ay taganán nakalamo hila ha lawini tamo. 17 No panay tanan
mata, ya kabooan hên lawini tamo, ay hino bayto ya panggilam tamo? No panay etaman
têkk ya kabooan lawini tamo, ay hino awud ya pandaêp tamo? 18 Taganán tinalagá ni
Apo Namalyari ya kabooan lawini tamo ha mal-at ya pinilamo ta habaytoy kalabayan
na. 19 Ay-êmên maboo ya lawini tamo no ayn mal-at ya pinilalamo? 20 Ha kaptêgan, kal-
atan ya pinilamo, ta êmên maboo ya lawini tamo.
21 Alimbawa ha lawini tamo, ay a na dapat habiên hên mata tamo ha gamêt tamo,
ya a hila kailangan. A na etaman dapat habiên hên ulo tamo ha bitsih tamo, ya a na
hila kailangan. 22 Ya êndat tamon alwan maalagá ha lawini tamo, ay habaytoy taganán
kailangan. 23 Ya an-ihipên tamo, ya alwan maalagá ha lawini tamo, ay habayto ya
anhayhayên tamon mangêd. Haka ya an-ikarêng-êy ha lawini tamo, ay antagpênan
tamo. 24 Noa, ya mangahampat ha lawini tamo, ay a tamon kailangan hên tagpênan.
Binoo ni Apo Namalyari ya lawini tamo, ta êmên madyanan pamandayêw ya kailangan
dayêwên. 25 Kabay dapat main pakikimiha ya kabooan lawini tamo. Haka dapat
mihahawop hilay pinilalamo. 26 No angkairapan ya miha, ay angkairapan ya balang
miha. No andayêwên ya miha, ay dapat mag-in ikahigla hên balang miha ya habayto.
27 Ya labay habiên hên habayto, ay hikitamo ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo,
ay nanad kabooan hên pinakalawini na, haka ya balang miha kantamo ay kalamo
ha pinakalawini na. 28 Kantamon ampaniwala kana, ay tinalagá ni Apo Namalyari
hên dyanan kitamon tsi-tsihan galing ya ubat ha Espiritu na. Una, main kantamo ya
dinyanan nan galing hên mag-in apostol na. Ikalwa, main kantamo ya dinyanan nan
galing hên mag-in mámipamwang hên an-ipaihip na kanla. Ikatlo, ay main kantamo
ya dinyanan nan galing hên mag-in mánoro hên habi na. Bayo main êt kantamo ya
dinyanan nan galing hên manyag kapapaêpapah, haka kaatag ay dinyanan nan galing
hên mamaalíh hên hakit. Main kantamo ya dinyanan nan galing hên manawop ha
kapareho la. Main kantamo ya dinyanan nan galing hên mamaala, haka main kantamo
ya dinyanan nan galing hên maghabi ha kaatag ya habi ya a la muwang.‡ 29 Hikitamo
ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay alwan kaganawan apostol, alwan kaganawan
hên mámipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, alwan kaganawan hên
mánoro hên habi na, alwan kaganawan hên main kapangyarihan hên manyag ka-
papaêpapah, 30 alwan kaganawan hên main kapangyarihan hên mamaalíh hên hakit,
alwan kaganawan hên main galing hên maghabi ha kaatag ya habi ya a tamo muwang,
haka alwan kaganawan hên main galing hên ipamulah ya labay habiên hên anhabiên

* **12:11** Roma 12:6-8. † **12:12** Colosas 1:18. ‡ **12:28** Efeso 4:11.

la ha habi ya a la muwang. 31 Kabay pakikwanan tamoy maalagáy galing ya ikakangêd
tamo, haka ya ikakangêd hên kapareho tamo.

Amêhên, toroan kataw hên tungkol ha mangêd pon, ha hinoman ya galing ya indin
kantamo.

13

Ya pamanlugud

1 Makapaghabi kitamo man hên habi hên kaatag, haka habi lan anghel, no ayn
kitamon panlugud ha kapareho tamo, ay nanad kitamon tonoy ya bat hên ampagtonoy
hên ayn labay habiên. 2 Malyarin main kitamon galing, ya ubat ha Espiritu ni Apo
Namalyari, hên nanad ha pamipamwang hên an-ipaihip na kantamo. Malyari etaman
hên main kitamon pamangintindi ha kaganawan a pon impamwang. Malyari êt hên
main kitamon kaganawan kamwangan ya mamwangan lan tawo ya tungkol kan Apo
Namalyari. Haka malyari ya main kitamon paniwala ya makhaw ya makapiálih hên
tawgtug. Noa, no ayn kitamon pamanlugud ha kapareho tamo, ay ayn pukat ya
habayto.* 3 Idigalo tamo man ya kaganawan pibandian tamo ha mangairap, haka
paulayan tamo man hên ulamên† ya lawini tamo, no ayn kitamon pamanlugud ha
kapareho tamo, ay a tamo mapakinabangnan ya dinyag tamo.

4 No mapanlugud kitamo, ay mapagtêêh kitamo, haka maingaloên kitamo. Alwa
kitamo maridya, mapaglalang, o mapagmatag-ay. 5 No mapanlugud kitamo, ay alwa
kitamon mapammusmus, maimot, mahuhulukên, o mapagtanêm hên hakit nakêm. 6 No
mapanlugud kitamo, ay a tamo an-ikahigla ya karawakan. Noa, an-ikahigla tamoy
kaptêgan. 7 No mapanlugud kitamo, ay matêêhan tamo ya hinon angkalyari, haka a
maalíh ya tsiwala tamo ha kapareho tamo, a etaman maalíh ya pamangênggan tamon
kangêran, haka matagalan tamo ya hinoman.

8 Ya galing ya an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya nanad ha pamipamwang
hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, ay main angga. Êmbayro êt ya galing
hên mag-habi ha kaatag ya habi, ya a tamo muwang, ay main anggaan. Haka ya
pamipamwang hên tungkol kana, ay main angga etaman. Noa, ya pamanlugud ay ayn
angga, 9 ta ya kamwangan, ya tungkol kana, haka ya pamipamwang hên an-ipaihip
na kantamo, ay kulang pon. 10 Noa, ha pamanlumatêng nan ganap ay maalíh ya main
pamagkulang.

11 Alimbawa, hên anak kitamo pon, ya ihip, pamangintindi, haka ya habi tamo ay
nanad kanlan anak. Noa, gawan toa kitamina, ay inalíh tamina ya nanad ha pandaygên
lan anak. 12 Êmbayro êt kantamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Ya kamwangan
tamo, ya tungkol kan Apo Namalyari amêhên, ay kulang pon, nanad ha pamanlêk
ha solamin ya naburarêg. Noa, lano, lumatêng ya allo, ay mahêlêk tamina hi Apo
Namalyari, hên arap-arapan, hên ayn kulang, ta makilala tamo ya, hên nanad ha
pagkakilala na kantamo.

13 Kabay hata tatlo ay ayn angga. Una, ya paniwala tamo kana, ikalwa ya pa-
mangênggan tamo ha pamag-orong na hên mantan kantamo ha ampaidyanan na ha
langit, haka ikatlo, ya pamilulugud tamo. Noa, ya pinakamangêd kanlan habaytoy tatlo
ay yabay ya pamilulugud.

14

Ya kaatag pon ya tungkol ha an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari

* **13:2** Mateo 17:20, 21.21; Marcos 11:23. † **13:3** o êmên main kitamon maipaglambung.

1 Mangêd ya pakikwanan tamon mag-in malugud. Pakaêngganan tamo êt ya an-idigalo
nan Espiritu ni Apo Namalyari, lalon-laloy na, ya galing hên mamipamwang hên an-
ipaihip na kantamo. 2 No ampaghabi kitamo ha kaatag ya habi, ya a tamo muwang, ay hi
Apo Namalyarin bêngat ya kahabi tamo, gawan ayn kaatag ya makamulah ha anhabiên
tamo ha kapangyarihan hên Espiritu na. 3 Noa, no mamipamwang kitamo hên an-
ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, ay mag-in nananiêh ya paniwala lan ampanggilam,
maaralan hila, haka mahawpan hila hên magtêêh ha kairapan. 4 No ampaghabi
kitamo ha habi, ya a tamo muwang, ay sarili tamon paniwalan bêngat ya ampataniêhên
tamo. Noa, no mamipamwang kitamo hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, ay
mapataniêh ya paniwala lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. 5 Labay ko dayin
makapaghabi kitamon kaganawan ha habi, ya a tamo muwang. Noa, mangêd pon ya
mamipamwang kitamo hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo. Gawan maalagá
pon ya habayto, kanan maghabi kitamo ha kaatag ya habi, ya a tamo muwang, maliban
ha main mamipamulah hên anhabiên tamo, ta êmên mapataniêh ya paniwala lan patêl
ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon.

6 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, no alimbawa ta maniraw ko bahên, ta maghabi ha
habi, ya a tamo muwang, ay a yon mapakinabangnan ya habayto. Noa, no mamitoro
ko hên habi ni Apo Namalyari, o mamipamwang kamoyu hên an-ipaihip na kangko,
ay mahawpan kaw. 7 Êmbayro êt ha bulongudyong o ha gitara man ya antsig-tsigên, ya
alwan usto ya pangatono, ay hinoy mapakinabangnan tamo, no a tamo maintindihan
ya habayto! 8 Haka nanad etaman ha tambuyok ya ampatonoyên, no umpisan labanan,
no alwan usto ya tonoy, ay ayn makapaglêan hên makilaban! 9 Êmbayro etaman ya
pamaghabi tamo ha habi ya a tamo muwang, ay ayn makamulah hên anhabiên tamo,
haka ayn bayton kapukatan ya habi tamo. 10 Mal-at ya habi bayri ha luta, haka ya
balang miha ay main labay habiên. 11 Noa, no a tamo angkaintindihan ya anhabiên
hên kahabi tamo, ay pareho kitamo hên a mapikakaintindi nanad kitamon dayuhan,
ya ubat ha marayo ya bansa. 12 Gawan ha labay-labay yon digaloan kaw nan Espiritu
ni Apo Namalyari, ya una ya dapat yon pakikwanan, ay mapataniêh ya paniwala hên
balang miha kamoyun patêl ha Panginoon, ya angkapi-tsi-tsipon.

13 Ha êmbayro, ay hikitamo ya ampaghabi ha kaatag ya habi, ya a tamo muwang, ay
kailangan manalangin kitamo etaman, ya maipamwang tamo dayi ya anhabiên tamo.
14 Ta no ampanalangin kitamo ha habi ya a tamo muwang, ay ampanalangin ya espiritu
tamo, noa, a mapakinabangnan hên ihip tamo ya panalangin tamo. 15 Hino bayto ya
dapat tamon daygên? Ya daygên tamo ay manalangin kitamo, haka magkanta kitamo
ha espiritu tamo ha kaatag ya habi. Dapat kitamo êt hên manalangin, haka magkanta
ha mantêg habi tamo, hên gamitên ya ihip tamo. 16 Ha pagpahalamat tamon panalangin
kan Apo Namalyari, ha kaatag ya habi, ayn makapaghabin, “Amen.” gawan a la
angkaintindihan ya anhabiên hên espiritu tamo. 17 Agyan ampagpahalamat kitamo ha
kaatag ya habi, ay habayto ay a mapakinabangnan hên kapareho tamo, ha pamataniêh
hên paniwala la no a la angkaintindihan.

18 Ampahalamatan ko hi Apo Namalyari, ta ampakapaghabi ko ha habi, ya a ko
muwang, hên igit kamoyun kaganawan. 19 Noa, ha pami-tsi-tsipon tamon patêl ha
Panginoon, ay mangêd pon, ya maghabi kitamon li-limay habi ya angkaintindihan, ya
makab-in aral, kanan libo-liboy habi ya a angkaintindihan. 20 Patêl ko ha Panginoon,
ha tungkol di, ay paan kaw mag-in kaihip hên anak. Malyari yon tuwarên ya anak,
ya ayn muwang ha karawakan. Noa, ya pamangihip yon tungkol di, ay dapat mag-in
nanad ihip lan manakêm. 21 Êmên ya di ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni
Apo Namalyari, “Mamiutoh akon tawo ya ubat ha kaatag ya bansa, ya ampaghabi hên
kaatag ya habi, ta êmên manggilam hilay Israelita. Noa, agyan iutoh ko hilay maghabi

kanla ha kaatag ya habi, ay a hila manggilam.”* 22 Di ha kahulatan ay mamwangan tamo
ya galing hên maghabi ha habi, ya a tamo muwang, ay indin ni Apo Namalyari êmên
mamwangan lan a pon ampaniwala kana, ya kapangyarihan na. Noa, ya galing hên
mamipamwang hên an-ipaihip na kantamo, ay para mapataniêh ya paniwala tamon
ampaniwalay na.
23 Kabay ha pami-tsi-tsipon tamon patêl ha Panginoon, ay dapat main mamipamulah
hên anhabiên tamo ha habi ya a tamo muwang. Ta kayno main maniraw, ya main
kalamoy a pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, haka no ayn mamipamulah, ta bat
kitamon mipaghabi ha habi ya a tamo muwang, ay habiên la tana ya murit kitamo.
24 Noa, no ha pami-tsi-tsipon tamo, ay an-ipamwang tamo ha mantêg habi tamo ya
an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, ay mamwangan lan habaytoy naniraw ya
makasalanan hila. 25 Mahawangan bayto ya kaihipan la, haka hila mandoko hên
kikwan patawad ha nadyag lay kasalanan, haka la simbaên hi Apo Namalyari, ya wanla,
“Pêtêg awud, hi Apo Namalyari ay atsi di hên kalamo yo.”

Dapat alwan magulo ya pami-tsi-tsipon lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

26 Patêl ko ha Panginoon, labay kon habiên, ya no mi-tsi-tsipon kitamo hên magsimba
kan Apo Namalyari, ay dapat ya kaganawan dyag tamo, ay mamataniêh hên paniwala
lan angkapi-tsi-tsipon. Main magkanta, main manoro, main mámipamwang hên habi
ni Apo Namalyari, main maghabi ha habi, ya a tamo muwang, haka main etaman
mamipamulah hên hinabi lan habayto. 27 No main maghabi ha habi ya a na muwang,
ay hukad ya lowa o tatlo ya mibanoh, haka kailangan main mamipamulah hên hinabi
lan habayto. 28 No ayn bayro ya mamipamulah hên hinabi la, ay paan hilan maghabi
ha pami-tsi-tsipon lan patêl ha Panginoon, ta maghabi hila tana kan Apo Namalyari ha
nakêm la. 29 Tungkol etaman kanlan mámipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari
kanla, ay lowa o tatlo etaman ya mibanoh, ta dapat manimbángan lan kaatag ya nagilam
la, no ubat kan Apo Namalyari, ya habayto o alwa. 30 No main kaatag pon ya main
labay hên ipamwang, ya ubat etaman kan Apo Namalyari, kaban ampaghabi ya miha,
ay dapat tunggên pon ya hatoy ampaghabi, ta êmên ya makahabi ya miha. 31 Hikitamo
ya angkapi-tsi-tsipon ay maubuh hên malyarin miha-mihan mamipamwang hên an-
ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, ta êmên maubuh kitamon matoroan, ta êmên
mapataniêh ya paniwala tamo. 32 Hila man ya mámipamwang hên an-ipaihip ni Apo
Namalyari kanla, ya dinyanan nan dapat habiên, ay kailangan mibabanoh hên mag-
habi. 33 Taganán a na labay ya main gulo ha pami-tsi-tsipon tamon patêl ha Panginoon.
Ya dapat ugaliên di, ay nanad ha andaygên ha balang pami-tsi-tsipon lan pinili ni
Apo Namalyari hên mag-in kana. 34 Kailangan patêkbêk hilay babayi. Bawal kanlan
maghabi ha pami-tsi-tsipon, ta nakahulat ha Kautuhan naên hên Israelita, ya bawal
kanlan babayi hên mamaala. 35 No main hilan labay mamwangan, ay dapat kotangên
lay ahawa la, no lumatêng hila ha bali la. Kaparêng-êy hên maghabi ya babayi ha lalên
pagtsiponan ha oras hên pamagsimba.
36 Yarin ubat kamoyu ya habi ni Apo Namalyari? O êndat yon hikaw bêngat ya
ampakamwang hên tungkol kan Apo Namalyari? 37 Hinoman ya ampangihip, ya hila
ay mámipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kanla, haka hinoman ya ampangihip
ya hila ay an-akayên hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay dapat lan balayên ya habaytsi ya
hulat ko kamoyu, ay pêtêg ya utoh ni Apo Namalyari. 38 Ya a ampamansin hên habaytsi,
ay alwa yon pansinên.
39 Kabay, patêl ha Panginoon, hangarên yo ya mag-in mámipamwang hên an-ipaihip ni
Apo Namalyari kamoyu, noa, paan yo hilan bawalên ya ampaghabi ha kaatag ya habi,

* **14:21** Isaias 28:11-12.

ya a tamo muwang. 40 Dapat hêpat haka ayn gulo ya kaganawan dyag yo ha pami-tsi-
tsipon yo.

15

Ya panga-biyay oman ni Apo Jesu-Cristo

1 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, amêhên, ay an-ipaihip ko kamoyu ya Mangêd ya
Habi ya impamwang ko kamoyu, ya ginilam yo, ya ampaniwal-an yoy na. 2 Habaytsi
ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya impamwang ko kamoyu, ay
makapiligtas kantamo ha parusa, no ihundo tamoy mantêg ya paniwala tamo.
3 Habaytsi ya intoro ko kamoyu, ya impamwang kangko, ay maalagá ha kaganawan
intoro ko. Yabay ya, hi Apo Jesu-Cristo ay natsi ta êmên mapatawad ya kasalanan
tamo. Nalyari ya habayto hên nanad ha nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni
Apo Namalyari.* 4 In-ilbêng hi Apo Jesu-Cristo, haka ha ikatlon allo, ay biniyay yan
oman hên nanad ha nakahulat etaman ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari.†
5 Nagpahlêk ya kan Pedro, bayo nagpahlêk ya etaman kanlan kaatag ya tagahonol na,
hên kalamo la hi Pedro.‡ 6 Bayo nagpahlêk ya etaman ha maigit pon ha liman gatoh ya
patêl ha Panginoon ya naka-tsipon. Mal-at kanla, ay angkabiyay pon. Noa, ya kaatag
kanla ay nunay na ha ikalwan biyay. 7 Nagpahlêk ya êt kan Santiago, bayo nagpahlêk
yay na êt oman kanlan apostol na, hên naka-tsipon hilangan.
8 Hiko etaman, ay pinagpahlêkan nay na êt ha katatawlian, hên a ko an-ihipên.§
9 Anhabiên koy habaytsi ta ha kaganawan apostol, ay hikoy pinaka-maaypa, haka a
ko dayin baêgên apostol gawan pinairapan ko hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.*
10 Êmbayro man, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, ay hikoy nag-in
apostol. A nahayang ya ingalo na kangko. Ta gawan habaytoy ingalo na, ay nagpagal
ako hên igit pon kanlan kaatag ya apostol, ha pamipamwang hên tungkol kan Apo Jesu-
Cristo gawan ha ingalo na kangko, alwan gawan ha sarili kon hêkaw. 11 Ubat kanla man
o ubat kangko, ay pareho kay hên ampamipamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya
pinaniwal-an yo.

Ya tungkol ha pangoman pangabiyay lan natsi

12 Amêhên, gawan ha an-ipamwang ya hi Cristoy biniyay oman, ay dapat ayn kan-
tamon maghabin a biyayên oman ya hilay natsi. 13 Ta no a hila biyayên oman, ay labay
habiên, a biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo. 14 Ta no a ya biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo,
ay ayn kay hên ipamwang kamoyu, haka ayn kaw hên paniwal-an. 15 No a ya biniyay
oman hi Apo Jesu-Cristo, ay ampaglaram kay hên tungkol kan Apo Namalyari, ta hinabi
naên ya biniyay nan oman hi Apo Jesu-Cristo. Noa, no pêtêg ya a biyayên oman ya hilay
natsi, ay a na bayto biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo. 16 Ta no a biyayên ya hilay natsi, ay
a ya biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo. 17 Haka no a ya biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo,
ay alwan pêtêg ya paniwala tamo, haka a kitamo bayto pinatawad ha kasalanan tamo.
18 No a ya biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo, ay labay habiên a pinatawad ya kasalanan
lan natsi ya naniwala kana, ta nipalako hila ha impiyerno. 19 No ya pamangênggan tamo
kan Apo Jesu-Cristo, ay para din bat ha biyay tamo ha luta, ay taganán ayn kapaingalo
no alwan hikitamo.
20 Noa, ha kaptêgan, ay biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo. Kabay muwang tamo ya
biyayên oman ya hilay natsi. 21 No ay-êmên nagkamain hên kamatsan gawan kan
Adan, ya unan tawo, ay êmbayro êt ya pangabiyay oman, ay gawan kan Apo Jesu-
Cristo, ya nag-in tawo. 22 Kaganawan tamo ay matsi gawan kan Adan. Êmbayro êt,

---

* **15:3** Isaias 53:5-12. † **15:4** Awit 16:8-10; Mateo 12:40; Dyag 2:24-32. ‡ **15:5** Mateo 28:16-17; Marcos 16:14; Lucas 24:34,36; Juan 20:19. § **15:8** Dyag 9:3-6. * **15:9** Dyag 8:3.

gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo, ay mabiyay kitamon oman. 23 Noa, tsi-
tsihan biyayên oman. Nuna hi Apo Jesu-Cristo. Haka ha pag-orong na di, ay biyayên
nay nagpalokop kana, 24 bayo lumatêng baytoy anggaan, hên idin nay na kan Apo
Namalyari ya Tatang tamo, ya tungkulan nan mamaala panga-ubat nan hambutên ya
kaganawan kapatsi na, ya hilay ampamaala, haka hilay main kapangyarihan. 25 Ta
taganán, kailangan hên mamaala hi Apo Jesu-Cristo angga ha mahambut ya balang
kapatsi na.† 26 Ya tawlin kapatsi, ya hambutên na, ay kamatsan, 27 ta êmên ya di ya
nakahulat ha Kahulatan‡ ni Apo Namalyari, "Impahuko kana ni Apo Namalyari ya
kaganawan ya dinyag." Muwang tamo ya a na impahuko ni Apo Namalyari ya sarili
na kan Apo Jesu-Cristo, gawan impahuko nan bat kan Apo Jesu-Cristo ya kaganawan
ya dinyag na. 28 Noa, no naubuh hên impahuko ya balang hino kan Apo Jesu-Cristo,
ya Anak ni Apo Namalyari, ay hi Apo Jesu-Cristo man, ay paihuko ha kapangyarihan
ni Apo Namalyari ya namahuko hên balang hino kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên hi Apo
Namalyari ya taganán mamaala ha balang hino.

29 Orongên tamon ihipên ya main taganán pangabiyay oman. Hila man ya am-
pabawtismo hên oman para kanlan natsi ya a pon binawtismoan, ay ampamaptêg,
hên ampaniwala hila ha pangabiyay oman. 30 Yarin bat kay panay hên paipasubo ha
kairapan, no a hila biyayên oman ya hilay natsi! 31 Allo-allo, pêrad ako ta dayin natsi.
Anhabiên koy habayto ta hikaw ya patêl ko ha Panginoon, ya an-ipagmahlay ko, hên
gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo, ya Panginoon tamo. 32 Main taganán
pangabiyay oman. Kabay di ha balayan Efeso, ay matêêh koy kapalimoy pamakihubak,
ya nanad ha pamanlumaban ha ayop ya makamatsi. No ayn pangabiyay oman, ay a
kina dayin lumaban ta honolên ko tanay hata kahabian, ya wana, "Magpakapda kitam-
inan mangan, haka minêm ta ayn kitamon maêngganan ya ubat kan Apo Namalyari."§

33 Paan yon lokoên ya sarili yo ta pêtêg ya habaytsi ya humonol ya kahabian ya
wana, "No makilamo kitamo kanlan mapanyag karawakan, ay manwad kitamo kanla."
34 Magpakatino kaw, haka talibatokan yoy karawakan. Ya kaatag kamoyu, ay alwan
pêtêg ya pamakakilala kan Apo Namalyari, haka habaytoy dapat yon ikarêng-êy.

Ya mag-in lawini tamo ha pangabiyay hên oman

35 Main mangotáng ya wanla, "Ay-êmên nan biyayên oman ni Apo Namalyari ya hilay
natsi? Ay-êmên ya lawini tamo bayto?" 36 Paan kitamon mag-in ayn minúwang. Nanad êt
bêngat hên but-o hên tanaman ya kailangan hên itanêm ha luta bayo ya mabiyay oman.
37 Ya an-itanêm tamo ay but-o. Noa, no tumubo yay na ay alwa yay nan but-o, ta mag-in
tanaman yay na. 38 Noa, atsi kan Apo Namalyari no hinoy mag-in lawini hên hino-hinon
but-o. 39 Alwan pare-parehoy laman hên dinyag na. Mihay laman tamo. Mihay laman
hên kênan lanêm. Miha ya laman hên manok lalê haka ya kaatag pon ya ayop.

40 Main dinyag ya panluta haka main etaman dinyag ya panlangit. Mihay kaham-
patan hên dinyag ya panluta, haka kaatag ya kahampatan hên dinyag ya panlangit.
41 Mihay kahampatan hên hênag allo, haka kaatag ya kahampatan hên hênag hên buwan.
Miha pon êt ya kahampatan hên hênag hên bêtêwên. Haka hilay bêtêwên ay tsi-tsihan
kahampatan hên hênag.

42 Êmbayro etaman ya lawini tamo amêhên, ay alwan pareho ha lawini lan biyayên
oman ni Apo Namalyari, ta ya bangkay ya an-iilbêng ay anggumata. Noa, ya lawini ya
biyayên oman ay ahina hên gumata. 43 Ya bangkay ya an-iilbêng ay alwan mangahampat
haka ayn hilan alagá. Noa, ya lawini ya biyayên oman, ay mag-in mahampat haka
makhaw. 44 Ya in-ilbêng ay lawini ya panluta. Noa, ya lawini ya biyayên oman, ay
mag-in lawini ya panlangit. Gawan main lawini ya panluta, ay main etaman lawini ya
panlangit. 45 Ta nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, "Ya unan

† **15:25** Awit 110:1. ‡ **15:27** Awit 8:6. § **15:32** Isaias 22:13.

tawo ya dinyag, ay hi Adan, ya biniyay ni Apo Namalyari hên dinyanan hên kaêlwa." Noa, hi Apo Jesu-Cristo, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay dinyanan hên Espiritu ni Apo Namalyari hên lawini ya panlangit. Hi Apo Jesu-Cristo ya mam-in biyay ya panlangit.* 46 Munay lawini ya panluta, bayo lanoy na ya lawini ya panlangit. 47 Hi Adan, ya unan tawo, ay ubat ha luta, ta luta ya ginamit ni Apo Namalyari ha pamanyag kana. Noa, hi Apo Jesu-Cristo, ya maialimbawa ha ikalwan Adan, ay taga-langit. 48 Hikitamoy kaapo-apoan ni Adan, ay panluta ya lawini tamo. Noa, hilay makapikilako lano ha langit, ay mag-in panlangit, hên nanad kan Apo Jesu-Cristo ya taga-langit. 49 No ay-êmên kitamoy nanad kan Adan amêhên, ay êmên bayro etaman ay mag-in kitamo hên nanad kan Apo Jesu-Cristo lano.

50 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, hata lawini tamo, ya main laman haka daya ay alwan panlangit. Ta hata lawini ya main anggaan, ay a makapakiatag ha biyay ya ayn anggaan. 51 Pakagilamên yo ya habaytsi ya kapapaêpapah ya impamwang ni Apo Namalyari: Pag-orong ni Apo Jesu-Cristo, ay main yan malatêng ya angkabiyay di ha luta. Hila, haka hilay nunan natsi, ay bayoên na ngan. 52 Namakonkaynaman, ha mihay karêrêpan mata, ha tonoy hên tambuyok, ay omanên biyayên ya hilay natsi, ta hilay dyanan hên lawini ya ahina matsi hên angga-angga.† 53 Ta tinalagá ni Apo Namalyari ya hata lawini tamo, ya main kamatsan haka anggumata, ay hagilyan hên lawini ya ayn kamatsan ya ahina gumata. 54 Kabay, no nahagilyan ya main kamatsan, hên ayn kamatsan, ay matupad ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, "Nahambut ya kamatsan kabay taganán ayn nanan kamatsan!"‡ 55 "Taganán ayn nanan panambut ya kamatsan! Taganán ayn nanan kapangyarihan ya kamatsan hên mamatsi!"§ 56 Makamatsi ya pamanyag hên kasalanan, haka no nahambut kitamon kasalanan, ay nalyari ya habayto, gawan ha pamanyag tamo hên bawal ha Kautuhan ni Apo Namalyari. 57 Noa, magpahalamat kitamo kan Apo Namalyari, ya ampam-i kantamo hên panambut ha kasalanan gawan kan Panginoon tamon Jesu-Cristo.

58 Kabay, anlugurên kon patêl ha Panginoon, pakatalanên yoy paniwala yo kana, hên paan paamuyot ha kaatag ya toro. Panay kaw magpakahipêg ha pamaghuyo yo kana, ta muwang yoy na, ya pamagpagal yo kana, ay a mahayang.

16

Ya tungkol ha pamanipon, hên idigalo kanlan mangairap ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

1 Amêhên, patêl ko ha Panginoon, ipalinaw ko kamoyu ya tungkol ha pamanipon yon ihawop yo kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya atsi ha Jerusalem ha probinsyan Judea, ay kailangan yon daygên hên nanad ha hinabi ko kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Galacia.* 2 Balang unan allo ha parominggo, ay dapat mangil-an ya balang miha kamoyu hên hatoy agyu na. Bayo, tsiponên yoy habayto, ta êmên ahina kailangan hên manipon, no atsi kina bahên. 3 Ha paglatêng ko bahên, ay ipagtan ko kanlan napili yo, ya natsipon yoy ihawop yo kanlan atsi bayro ha Jerusalem. Ihulat ko êt ya ipahlêk la bayro, ya main hilan karapatan hên mantan hên hawop yo. 4 No alimbawa ta kailangan hên hikoy mantan hên habayto ha Jerusalem, ay pakilako ko hila.

Ya pamaglêan ni apostol Pablo hên lumagay

5 Maniraw ko bahên kamoyu ha balayan Corinto panga-ubat ko ha probinsyan Macedonia, ta tinalagá kon bayro kon magdann.† 6 Labay kon magbuyot bahên, kayno angga ha makalabah ya panaon hên kêbêl, ta êmên ko pahawop kamoyu ha humonol ya

* **15:45** Genesis 2:7. † **15:52** 1 Tesalonica 4:15-17. ‡ **15:54** Isaias 25:8. § **15:55** Oseas 13:14 (LXX). * **16:1** Roma 15:25, 26. † **16:5** Dyag 19:21.

pamanlumagay ko ha ayri man ya lakwên ko. 7 A ko labay hên magdann bêngat bahên,
ta labay kon magbuyot bahên, no kalabayan hên Panginoon.
8 Maglaêh ko bayri ha Efeso angga ha Pistan Pentecostes.‡ 9 Bayri ko pon, gawan mal-
at ya mabay hên manggilam hên toro ko. Main etaman mal-at ya anhumalanghang
kangko.§
10 Ha pamanlumatêng na bahên ni Timoteo, ay pakilamoan yo yan mangêd, ta êmên
ya a manyagah, ta hiyay kapareho kon ampaghuyo ha Panginoon.* 11 Paan yo yan
musmusên, noa, galangên yo ya, haka dapat hawpan yo ya, ta êmên mahigla ya pag-
orong na di, ta an-êngganan naên yan kapareho kon tagahuyo ni Apo Jesu-Cristo.
12 Amêhên, patêl ko ha Panginoon, ya tungkol etaman kan Apolos, ay pinakikwanan
kon impapakahabi kana ya maniraw ya bahên, hên kalamo lan patêl, noa, a na labay
amêhên, ta lano tana kano no maarap na.

Tawlin habi

13 Pakaillag kaw. Magpakataniêh kaw ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. Pataniêhên
yoy ihip yo haka pakhawên yoy nakêm yo. 14 Dapat main pamanlugud ya hinoman ya
andaygên yo.
15 Patêl ko ha Panginoon, muwang yo hilay atsi ha bali† ni Estefanas, ya nunan
naniwala kan Apo Jesu-Cristo bahên ha Acaya, ya probinsya yo, ay ampaghuyoy na
kan Apo Namalyari ha panawop kanlan kapareho tamon pinili na hên mag-in kana.
Ampakihabi ko kamoyu ya 16 palokop kaw kanlan nanad kanla, haka kanlan kapareho
lan ampagpagal ha pamaghuyo kan Apo Namalyari.
17 An-ikahigla ko ya pamanlumatêng bayri, lan Estefanas, Fortunato, haka Acaico,
gawan andaygên lay a yo madyag, gawan a kitamo napilalamo. 18 Hilay namahigla
kangko, hên nanad ha pamahigla la kamoyu. Dambiên yo hilan mangêd ya hilay tawo
ya nanad kanla.
19 Angkumustaên la kaw hên patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon di ha probin-
syan Asia. Angkumustaên la kaw hên boon nakêm hi Aquila, hi Priscila, haka hilay patêl
ha Panginoon, ya angkapi-tsi-tsipon ha bali la.‡ 20 Angkumustaên kaw êt hên patêl ha
Panginoon bayri.
Mikukumusta kaw, ta êmên ipahlêk ya pamanlugud yo ha miha ta miha hên nanad
patêl ha Panginoon.
21 Hiko hi Pablo ya ampanulat hên habaytsi.
22 Parusaan dayi ni Apo Namalyari hilay ayn pamanlugud ha Panginoon.
Marana tha! O Panginoon naên, dayi tampol kan lumatêng.
23 Ingalwan na kaw dayi ni Panginoon Jesus.
24 Anlugurên kataw ya kaganawan gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo.

---

‡ **16:8** Levitico 23:15-21; Deuteronomio 16:9-11. § **16:9** Dyag 19:8-10. * **16:10** 1 Corinto 4:17. † **16:15** 1 Corinto 1:16. ‡ **16:19** Dyag 18:2.

Ya ikalwan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Corinto

Paunan habi

Ha unan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Corinto, ay hinabyanan na hila gawan ayn hilan pamikakasundo, haka gawan ha main hilan kaatag pon ya andaygên ya alwan mangêd. Hiniraw na hila êt (2 Corinto 2:1; 12:14; 13:1-2) noa, a hila êt nanggilam, kabay hadyay lungkot na hên nag-orong ya ha balayan Efeso.

Nanoro ya ha balayan Troas bayo ha probinsyan Macedonia, haka bayro nan natupa hi Tito ya ubat ha balayan Corinto. Hadyay higla ni apostol Pablo hên namwangan na kan Tito ya naghêhê hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Corinto, haka ayn hilay nan hakit nakêm kan apostol Pablo (2 Corinto 7:5-7).

Di ha ikalwan hulat na kanla, ya hinulat na hên atsi ya ha probinsyan Macedonia, ay hinulat na no awta hinabyanan na hila hên haton main ungno kanlan angkapi-tsi-tsipon ya nanalanghang kana. Hinabyanan na hila ha unan hulat na kanla, hên alwan ha pahakitan ya nakêm la noa, êmên ipamwang kanla no ay-êmên kahlay ya pamanlugud na kanla. An-ipahlêk na di ha ikalwan hulat kanla ya labay nan makipagkahundo kanla. Habaytsi ya humonol êt ya laman hên hata hulat na:

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-11
Ya an-ihipên ni apostol Pablo hên tungkol kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Corinto haka hên tungkol ha pamimiyay na haka ya an-itoro na 1:12-7:16
Ya utoh ni apostol Pablo hên tungkol ha pamanipon hên ihawop kanlan ampaniwala ha Jerusalem 8:1-9:15
An-ilaban ni apostol Pablo ya tungkulan na ha pangaapostol na 10:1-13:10
Tawlin habi 13:11-13

1 Hiko hi Pablo ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in apostol ni Apo Jesu-Cristo.
Kalamo ko di hi Timoteo, ya patêl tamo ha paniwala.

Ampanulat ako hên habaytsi kamoyun patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Corinto haka kamoyu ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha boon probinsyan Acaya.

2 An-ihalangin naên kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Pamahalamat ni apostol Pablo ha pamitalaba ni Apo Namalyari kana

3 Puriên tamo hi Apo Namalyari, ya Tatang ni Panginoon tamon Jesu-Cristo. Hiyay pinangubatan hên ingalo haka pamitalaba ya ayn kapantag. 4 Antalabaên na kitamo ha kaganawan kairapan tamo, ta êmên makatalaba kitamo êt hên kaatag, hên nanad ha pamitalaba na kantamo. 5 No ay-êmên ya hadyay pamairap kannaên, gawan ha pamakimiha naên kan Apo Jesu-Cristo, ay êmbayro etaman ya pamitalaba na kannaên. 6 Ya hadyay kairapan ya andanasên naên haka ya pamairap kannaên ha pamanoro hên habi ni Apo Namalyari, ay ha ikakangêd haka ha ikaligtas yo. Ha pamitalaba na kannaên ni Apo Namalyari, ay makapaytalaba kay etaman kamoyu, ta êmên yo matêêh ha parehon pamairap ya ampagtêêhan naên. 7 Angkasigurado naên ya ihundo yoy paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo, ta muwang naên no pairapan kaw man, hên nanad kannaên, ay talabaên na kaw etaman ni Apo Namalyari, hên nanad ha pamaytalaba na kannaên.

8 Patêl ha Panginoon, labay naên hên mamwangan yoy hadyay pamairap kannaên,
hên atsi kay ha probinsyan Asia. Êndat naên no matsi kay, ta pêrad tanan a naên matêêh
ya habayto. 9 Taganán êndat naên no nilumatêng ya anggaan biyay naên. Nalyari ya
habayto ta êmên kay a pahimala ha kagalingan naên, noa, kan Apo Namalyari bat, ya
ampam-in biyay kanlan natsi. 10 Hiyay namiligtas kannaên ha kamatsan, haka hiya pon
êt ya ampamiligtas kannaên. Angkasigurado naên ya iligtas na kay ha kaganawan ya
mamatsi kannaên. 11 Ihundo yo dayi ya pangipanalangin yo kannaên, ta êmên mal-at
ya magpahalamat kan Apo Namalyari gawan ha pamakibat na hên pangipanalangin
kannaên hên kal-atan.

No pata a ya pon nakahiraw kanla hi apostol Pablo

12 An-ipagmahlay naên, ya malinis ya konsinsya naên ta ayn pagbabara, haka panay
main kaptêgan ya dinyag haka hinabi naên ha balang miha, lalon-laloy na kamoyu.
Habaytoy alwan gawan ha sarili naên kamwangan, noa, gawan ha ayn kapantag ya
ingalo ni Apo Namalyari. 13-14 Ta ya an-ihulat naên kamoyu, ay ayn kaatag no alwan ya
agyu yon bahaên haka maintindihan. Amêhên ay a yo pon mantêg hên angkaintindihan
ya ugali naên, noa, dayi maintindihan yoy nan mangêd, ta êmên ha pamag-orong ni
Panginoon Jesu-Cristo, ay maipagmahlay yo kay haka maipagmahlay naên kaw etaman.

15 Gawan angkasigurado ko ya an-ipagmahlay yo kay, ay naihipan ko hên haton una
ya hirawên kataw bahên hên katalwa, ta êmên katalwa kataw mapahigla. 16 Naihipan
kon magdann ako bahên ha pamaniraw ko di ha probinsyan Macedonia, haka ha
pamag-orong hên ubat di, ay magdann kina êt dayi bahên, ta pahawop ako ha kailangan
ko ha pamanlumagay ko ha probinsyan Judea. 17 Gawan ha a ko nagdann bahên ha
pamaniraw ko di ha probinsyan Macedonia, ay kayno êndat yon bat ampangoman
ya ihip ko, hên nanad kanlan ayn limo kan Apo Namalyari ya bat hên maghabi hên
awo hên a la tuparên. 18 Tapat hi Apo Namalyari, haka tapat kay etaman. A kay
ampaglaram. 19 Taganán a ya balingbing hi Apo Jesu-Cristo, ya anak ni Apo Namalyari,
ya impamwang naên ni Silvano haka hi Timoteo kamoyu, ta panay nan antuparên ya
pangako na. 20 Hi Apo Jesu-Cristo ay nanupad hên balang impangako ni Apo Namalyari,
kabay ampakapaghabi kitamo hên "Amen" ya labay habiên "taganán pêtêg ya habayto"
no puriên tamo hi Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo! 21 Hi Apo Namalyari ya
ampamataniêh hên paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, haka hiya ya namili kantamo
hên maghuyo kana. 22 Hiya êt ya namahapat kantamo hên Espiritu na, ya nanad tatak,
ya pamaptêg ya kana kitamo. Haka gawan ampaidi ya kantamo ya Espiritu na, ay
angkasigurado tamo ya tuparên nay kaganawan impangako na kantamo.

23 A ko pon naniraw bahên kamoyu ha Corinto amêhên, ta êmên ko a makapaghabi hên
ikahakit hên nakêm yo. Muwang ni Apo Namalyari ya pêtêg ya an-ihulat ko, ta muwang
nay laman hên nakêm ko! 24 Alwan ha labay naên hên mamiutoh kamoyu no hino ya
dapat yon paniwal-an, ta muwang naên ya nakataniêh kaw na ha paniwala. Ya labay
naên bat, ay hawpan kaw, ta êmên kaw mag-in mahigla ha pamimiyay yo ya hêpat ha
mantêg ya pamanhumonol kan Apo Jesu-Cristo.

2

1 Kabay naihipan ko ya a ko pon maniraw kamoyu bahên ta êmên a kataw ma-
habyanan oman hên makabalagêhbêg nakêm yo. 2 Ta no palungkutên koy nakêm yo,
ay hino pon bayto ya mamahiglan nakêm ko! Ayn! 3 Kabay indiretsa koy pamanulat
ko kamoyu bayro ha mihay hulat, ta êmên ha pamaniraw ko bahên, ay maayos ya
pamimiyay yo, haka a yo ko palungkutên, noa, hikaw dayi ya mamahigla kangko. Ta
sigurado ko ya ikahigla yo etaman, ya ikahigla ko. 4 Hên haton hinabyanan kataw bahên
ha hulat ko kamoyu, ay pêrad tanan a ko matêêh ya nakêm ko ya namalagêhbêg haka

hadyay pamanangih ko. Hinulatan kataw alwan ha mamalungkot kamoyu, noa, êmên ipamwang kamoyu no ay-êmên kahlay ya pamanlugud ko kamoyu.

Dapat patawarên ya habaytoy patêl ha Panginoon ya nanyag kasalanan

5 Amêhên, tungkol kanan habain ya nanyag kasalanan, ya namalungkot kangko, ay
alwan hikon bat ya dinyanan nan kalungkutan, noa, namalungkot ya êt ha balang miha
kamoyu o pêrad tanan balang miha kamoyu ta a ko labay pakahlayên ya dinyag na.
6 Hukad anay pamarala yo kana. 7 Gawan naghêhê yay na, ay patawarên yo ya etaman,
haka talabaên yo ya, ta êmên ya a mantêg mahiraan nakêm. 8 Kabay an-ipapakahabi
ko kamoyu ya ipahlêk yo kana, ya hiyay taganán anlugurên yo pon. 9 Hinulatan kataw
êt hên hato, ta êmên ko mamwangan no mahonol kaw ha balang in-utoh ko kamoyu.
10 No patawarên yoy ampakikwan patawad, ay patawarên ko ya etaman no main yan
dinyag ya dapat kon patawarên. Daygên koy habayto ha ikakangêd yo ha arapan ni Apo
Jesu-Cristo, 11 ta êmên kitamo a mahambut ni Satanas no a kitamo mamatawad. Gawan
taganán muwang tamina ya karawakan ya labay nan daygên kantamo ni Satanas.

Nanyagah hi apostol Pablo hên atsi ya ha balayan Troas

12 Hên nilumatêng ako ha balayan Troas, ta êmên ipamwang ya Mangêd ya Habi
tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay in-il-an awud hên Panginoon ya nakêm la bayro, ta
mal-at ya nanggilam ha toro ko. 13 Noa, niyumagah ako êt ta a ko natapol bayro hi
Tito, ya patêl ko ha Panginoon. Kabay nagpamwang kina hên nagtagloh ha probinsyan
Macedonia.

Pamanambut gawan kan Apo Jesu-Cristo

14 Noa, halamat kan Apo Namalyari, ta gawan ha pamakimiha naên kan Apo Jesu-
Cristo, ay an-ilamo na kay ya ampanoro ha pamanambut na. Ha panoro naên, ay
ampiabot ha boon luta ya kamwangan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya nanad ha
pabango ya anhumngaw. 15 Gawan ha panoro naên hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo,
ay nanad kay hên pabango ya ampamahigla kan Apo Namalyari haka ya angkaraêp
lan main kaligtasan, haka hilay mipalako ha impiyerno. 16 Kanlan ampaniwala kan
Apo Jesu-Cristo, ay nanad kay hên pabango, ta hilay dyanan hên biyay ya ayn angga.
Noa, kanlan a ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad kay hên anggumata, ta hila
ay mipalako ha impiyerno. No alwan ha hawop hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay ayn
makapitoro hên Mangangêd ya Habi! 17 Ta hikay ya taganán in-utoh ni Apo Namalyari,
haka gawan ha pamakimiha naên kan Apo Jesu-Cristo, ay boon nakêm naên ipamwang
ya Mangêd ya Habi ha arapan ni Apo Namalyari. Alwa kay nanad hên kaatag ya
ampagkaperaan bat ya habi na.

3

Ya bayoy kahundoan ni Apo Namalyari kantamo

1 Kayno êndat yon andayêwên naên ya sarili naên oman. Yarin kailangan naên ya
hulat ya ubat ha kaatag ta êmên yo kay paniwal-an! Yarin kailangan naên ya hulat ya
ubat kamoyu ya ipahlêk ha kaatag ta êmên kay paniwal-an! 2 Hikaw tana ya nanad
pinakahulat naên ta êmên kay paniwal-an, gawan mahêlêk hên kaatag, no ay-êmên
binayo ya biyay yo gawan ha panoro naên kamoyu. 3 Haka mahêlêk hên kaatag ya
biyay yo, ya binayo ni Apo Jesu-Cristo, kabay hikaw ay nanad hulat na. Habaytoy alwa
hên nanad ha Kautuhan ni Apo Namalyari ya nakadukit ha pinipakay bato, noa, nanad
nakêm yo ya hinulatan hên Espiritu ni Apo Namalyari, gawan ha toro naên kamoyu.
4 Angkahabi naên hên êmbayro gawan main kay hên paniwala kan Apo Namalyari,
gawan kan Apo Jesu-Cristo. 5 No ha sarili naên, ay a naên agyu ya pamanoro haka
ya kaatag pon ya andaygên naên, ta hi Apo Namalyari ya ampanawop kannaên, 6 ta
êmên naên maitoro ya tungkol ha bayoy kahundoan na. Habaytoy bayoy kahundoan

na, ay alwan nanad ha Kautuhan, ya ampam-in kaparusaan ya ayn angga kanlan a anhumonol ha nakahulat bayro. Ta ya bayoy kahundoan ay tungkol ha andaygên nan Espiritu na ha nakêm, haka habaytoy ampam-in biyay ya ayn angga.
7 Bayro ha pam-in manan kahundoan, ay impahlêk ni Apo Namalyari ya kapangyarihan na kanlan Israelita, ta angkapanat man, ay atsi pon kan apo Moises ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari hên babayo nan indin kanla ya Kautuhan ya nakadukit ha pinipakay bato. Kabay angkahilêw hila no hêlkên lay lupa ni apo Moises. No êmbayroy kapangyarihan ya impahlêk ni Apo Namalyari hên indin nay Kautuhan ya ampam-in parusa ya ayn angga, 8 ay taganán makapangyarihan pon êt bayro ya mahêlêk ha bayoy kahundoan, gawan ha pamanhumapat nan Espiritu ni Apo Namalyari! 9 No main lamoy kapahilêw ya kahampatan ya Kautuhan ya ampam-in parusa ya ayn angga, ay taganán makapangyarihan pon êt bayro ya mahêlêk ha bayoy kahundoan, no ay-êmên na kitamon itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. 10 Pêtêg hên nanad nabawahan ya kapahilêw ya kahampatan hên Kautuhan, gawan ha hadyay kapahilêw ya kahampatan hên bayoy kahundoan! 11 No main kapahilêw ya kahampatan hên babayon indin ya Kautuhan, ya main anggaan, ay lalon kapahilêw ya kahampatan hên bayoy kahundoan, ya ayn anggaan!
12 Gawan angkasigurado naên ya ayn anggaan ya bayoy kahundoan, ay taganán makhaw ya nakêm naên hên itoro ya habayto, 13 alwan nanad hên hato kan apo Moises ya naghalimbêng lupa na, ta êmên a mahêlêk lan kapareho nan Israelita ya pamagpanat hên kapahilêw ya kahampatan hên nayari yan naghabi kanla. 14 Noa, kinumdêy ya ulo la, haka angga amêhên nanad naghalimbêng ya ihip lan kaapo-apoan la, no ambahaên lay manan kahundoan ya hinulat ni apo Moises, ta a maalíh ya nakahalimbêng angga ha a hila maniwala ya hi Apo Jesu-Cristo ay yabay ya Mesias, ya impangakon Mámiligtas. 15 Angga amêhên, ay nanad main nakahalimbêng ha kaihipan la no ambahaên lay hinulat ni apo Moises. 16 Noa, no maniwala hila ha Panginoon, ay maalíh ya nanad nakahalimbêng ha kaihipan la. 17 Ya Panginoon ya inungkat ko, ay yabay ya Espiritu ni Apo Namalyari, haka no atsi ya ha nakêm tamo, ay alwa kitaminan antalanên hên kasalanan, haka a kitamina ampanapol hên biyay ya ayn angga ha pamanhumonol ha Kautuhan. 18 Amêhên, ya balang miha ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ay alway nan nanad kan apo Moises hên haton naghalimbêng ya lupa na, ta amêhên angkahêlêk ha biyay tamo ya kapahilêw ya kahampatan hên Panginoon Jesus. Ta ya ampamabayo hên nakêm haka biyay tamo, angga ha hikitamoy mag-in nanad kan Apo Jesu-Cristo, ay yabay ya Espiritu ni Apo Namalyari.

4

Ya Mangêd ya Habi ay in-alimbawa ha ayn kapantag ya pibandian ya atsi ha pamyanan ya maparah mapha

1 Gawan ha ingalo ni Apo Namalyari ay ampanoro kay, kabay a kay angkaalihan hêkaw nakêm ha pamanoro naên. 2 Andayuán naên ya kaparêng-êy ya andaygên lan kaatag ya an-itago la. Ayn kalokwan ha pamanoro naên, haka a naên an-omanên ya Habi ni Apo Namalyari. Noa, an-ipamwang naên ya kaptêgan ha balang miha, haka muwang la, haka muwang ni Apo Namalyari ya habayto. 3 No main pon hên nanad nakahalimbêng ha ihip lan antoroan naên hên Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay habayto ay gawan mipalako hila ha kaparusaan ya ayn anggaan. 4 A hila naniwala ta ya nakêm la ay binuwag ni Satanas, ya anhonolên lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. Binuwag nay nakêm la, ta êmên a la maintindihan ya paypamwang hên Mangangêd ya Habi ya tungkol ha panga-Diyos ni Apo Jesu-Cristo. Hi Apo Jesu-Cristo ya namipahlêk kantamo no ay-êmên ya ugali ni Apo Namalyari. 5 Haka hiyay an-ipamwang naên, alwan tungkol ha sarili naên. An-ipamwang naên ya hi Apo Jesu-Cristo

ay Panginoon tamon balang miha. Hikay etaman, ay tagahuyo yo gawan kana. 6 Ta hi
Apo Namalyari ya naghabi, “Magkamain hawang ha kariglêman,” ay hiya êt ya nam-in
hawang ha nakêm naên, ta êmên naên maintindihan ya panga-Diyos na ya mahêlêk kan
Apo Jesu-Cristo.
7 Noa, hikay ay maialimbawa ha pamyanan ya dyag ha tagumbid ya maparah mapha,
haka ya Mangêd ya Habi ay maialimbawa ha ayn kapantag ya pibandian ya indin bayro.
Ha êmbayro ay malinaw ya angkaubat kan Apo Namalyari, ya kapangyarihan ya ayn
kapantag, haka alwa kannaên. 8 Hino-hino kay nahên ya pamairap kannaên, noa, a kay
ampahambut ha pamairap. Angkagulo ya ihip naên, noa, a kay angkahiraan nakêm.
9 Ampairapan la kay, noa, a na kay ampaulayan ni Apo Namalyari. Ampatsên la kay
dayi, noa, angkabiyay kay pon. 10 Ay-iri man ya lakwên naên, ay panay kamatsan ya an-
arapan naên, nanad kay kan Apo Jesu-Cristo hên atsi ya pon di ha luta, ta êmên mahêlêk
etaman ha lawini naên ya biniyay yan oman, ta ya kapangyarihan na ay ampangillag
kannaên. 11 Ta kaban angkabiyay kay pon di ha luta, ay panay kamatsan ya an-arapan
naên, gawan ha pamaghuyo naên kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên mahêlêk ya biniyay yan
oman ha pamangillag na kannaên ha lawini naên ya main angga. 12 Agyan kamatsan ya
an-arapan naên di ha luta, ay madyanan kaw tana dayi etaman hên biyay ya ayn angga
gawan ha panoro naên kamoyu.
13 Ampanoro kay gawan main kay hên paniwala kan Apo Namalyari, hên nanad kan
Arin David ya nanulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wana, “Main akon hinabi
gawan ampaniwala ko kamo, Apo Namalyari.”* Êmbayro êt ya paniwala naên, kabay
an-ipamwang naên ya ampaniwal-an naên. 14 Ampanoro kay gawan muwang naên, ya
hi Apo Namalyari, ya namabiyay oman kan Panginoon Jesu-Cristo, haka hiyay mam-
abiyay oman etaman kannaên, gawan ha pakikimiha naên kan Panginoon Jesu-Cristo.
Êmbayro êt ya malyari kamoyu ta ilamo na kitamo ha ampaidyanan na. 15 Ya kaganawan
pamairap ya antêêhan naên, ay ha ikakangêd yo, ta no mal-at ya makatanggap hên ayn
kapantag ya ingalo na, ay mapahanan pon hilay ampagpahalamat haka ampagpuri kan
Apo Namalyari.

Nakapêptêng ya ihip lan apostol Pablo ha hinon makalangit

16 Kabay a kay angkahiraan nakêm, ta pêrad-pêrad man hên angkamatsi ya lawini naên,
ay anhumigla ya nakêm naên. 17 Angkairapan kay man di, ay nanad alwan mabuyot
haka alwan mabyat ya habaytoy kairapan, no iparis ya ha biyay tamo lano ha langit, ya
ayn kapantag haka ayn angga. 18 Kabay nakapêptêng ya ihip naên ha hinon makalangit
ya ayn angga, alwan ha hinon atsi bayri ha luta ya main angga.

5

1 Gawan muwang tamina, ya no matsi ya lawini tamo ya nanad tolda ya ampaidyanan
tamo, ay dyanan na kitamo ni Apo Namalyari hên lawini ya panlangit ya a matsi
hên angga-angga. 2 Ampiuuyamêh kitamo bayri, gawan labay-labay naên ana dayin
makapaidi ha langit, hên main lawini ya panlangit. 3 Labay tamina dayin ihulod ya
lawini ya panlangit, ta êmên main bayoy lawini ya kaêlwa tamo, ha pangamatsi tamo.
4 Pêtêg ya angkabyatan kitamo di ha lawinin panluta, haka ampiuuyamêh kitamo,
gawan labay tamina dayin mapahilyan hên lawini ya panlangit, ya hata lawini tamo
ya panluta. Alwan ha labay taminan matsi, noa, labay tamina dayin mapahilyan hên
lawini ya main biyay ya ayn angga, ya hata lawini ya main angga. 5 Hi Apo Namalyari
ya namil-an kantamo hên lawini ya panlangit, haka angkasigurado tamo ya pêtêg ya
habayto, gawan ha Espiritu na ya impahapat na kantamo.
6 Kabay panay makhaw ya nakêm naên, agyan muwang naên, ya kaban atsi kay pon
bayri ha lawini ya panluta, ay ayn kay pon ha langit ha pandyanan hên Panginoon.

* **4:13** Awit 116:10.

7 Angkasigurado naên ya makapaidi kay bayro lano, gawan ha paniwala naên, kabay
nakapêptêng ya ihip naên bayro, gawan nanad angkahêlêk naên ya habayto. 8 Awo.
Makhaw ya nakêm naên. Haka labay naên dayi hên makapaidi yana bayro, ha langit, ha
pandyanan hên Panginoon. 9 Noa, atsi kay man di ha luta, o mag-in bayro man ha langit,
ay nakapêptêng ya ihip naên hên manyag hên ikahigla na. 10 Ta ha Allon Pamanukom, ya
balang miha kantamo ay kiarap kan Apo Jesu-Cristo, ta tumbahan na kitamo ha dinyag
tamoy mangêd man, o narawak, hên angkabiyay kitamo pon bayri ha luta.

Niúmang kitamo kan Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo

11 Gawan muwang tamo ya kapalimo ya habaytoy Allon Pamanukom ni Panginoon
Jesu-Cristo, ay ampakikwanan naên hên hagyatên ya balang miha hên maniwala kana.
Muwang ni Apo Namalyari ya habayton bat ya labay naên, haka dayi muwang yo
etaman ya habayton bat ya labay naên. 12 Kayno êndat yo ya andayêwên naên ana êt ya
sarili naên. Alwa! Ta labay naên bat ya main kaw hên mahabi kanlan ampammusmus
kannaên. An-ipagmahlay lan bat ya angkahêlêk la hên mata la, a lan dyanan pukat ya
laman nakêm. 13 No êndat lan kaatag ya angkamurit kay, ay ayn kannaên ya habayto,
ta anhonolên naên ya kalabayan ni Apo Namalyari. No habiên lan kaatag etaman, ya
muwang naên ya mangêd haka alwan mangêd, ay ha ikakangêd yoy habayto. 14 Ta
ya pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo, ay ampamakhaw hên nakêm naên, hên ihundo ya
panoro naên, gawan taganán muwang naên, ya hiyay natsi para ha balang miha, kabay
ya balang miha ay intad hên natsi hên kalamo na. 15 Natsi ya ha ikakangêd hên balang
miha, ta êmên hikitamo ya nanad hên kalamo na hên nabiyay yan oman* ay mamiyay
hên alway nan para ha sarili tamo, noa, para kana ya natsi haka nabiyay oman hên para
kantamo.

16 Kabay paubat amêhên ay a naên anhabiên ya mangêd o narawak ya mihay tawo
gawan ha angkahêlêk, ta êmbayroy dinyag naên kan Apo Jesu-Cristo hên haton una. Êndat
naên no tawo yan bêngat, ta a naên tampol namwangan ya hiya awud, ya Mesias, ya
Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. 17 Kabay
hilay main pamakimiha kan Apo Jesu-Cristo, ay nabayoy na. Ayn ana ya mana lan
karawakan ihip haka ugali, ta naubuh hên nabayo ya habayto. 18 Habaytoy dinyag ni
Apo Namalyari ya namiúmang kantamo kana gawan ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo.
Haka hiyay namiutoh kannaên hên ipamwang ha kaatag ya tungkol ha pamiúmang na.
19 An-itoro naên, ya gawan kan Apo Jesu-Cristo, ay an-iúmang ni Apo Namalyari kana, ya
kaganawan ya mabay hên pay-úmang kana, ta patawarên na hila ha kasalanan la. Yabay
ya impatsiwala na kannaên hên itoro.

20 Kabay hikay, ay in-utoh ni Apo Jesu-Cristo, haka nanad mismo hi Apo Namalyari
ya ampakidoko kamoyu ha anhabiên naên. Gawan kan Apo Jesu-Cristo ay ampakihabi
naên kamoyu, ya makiúmang kaw kan Apo Namalyari. 21 Hi Apo Jesu-Cristo ya ayn
kasalanan, ay intad ni Apo Namalyari hên makasalanan gawan ha kasalanan tamo, ta
êmên na kitamo maitad hên ayn kasalanan gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-
Cristo.

6

1 Gawan ha ampanawop kay kan Apo Namalyari ha pamiúmang hên tawo kana, ay
ampakihabi kay ya a yon daygên ayn pukat ya ingalo na ya ayn kapantag. 2 Ta impahulat
ni Apo Namalyari, ya wana,
"Ha panaon ya intakda ko, ay ginilam koy panalangin mo.
Haka hên nilumatêng ya allon pamiligtas ko kamo, ay hinawpan kata."*

Pakagilamên yo! Tanggapên yoy na dayi ya ingalo ni Apo Namalyari! Amêhên ya allo
hên pamiligtas!

---

* **5:15** Roma 6:4. * **6:2** Isaias 49:8.

3 A naên labay hên mag-in habkol ha pangaligtas hên hinoman, ta êmên a kay
pintasan ha pamanoro hên Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 4 Ha
balang andaygên naên, ay pan-ipahlêk naên, ya hi Apo Namalyari ya anhuyuên naên.
Habaytoy mahêlêk ha pamagtêêh naên ha hinon kairapan, pamagdusa, kapapotog,
5 pamatok, pamihukul, pamabugbog hên dinawhong kay, hadyay pagal ha pamagobra,
pamagpuyat, haka lonoh. 6 Mahêlêk etaman ya hi Apo Namalyari ya anhuyuên
naên ha kangêran pamimiyay naên, ha kamwangan naên ya tungkol kan Apo Jesu-
Cristo, ha pamagtêêh naên, ha kangêran nakêm naên, ha pamanyag naên kangêran ha
kapangyarihan hên Espiritu na, ha mantêg ya pamanlugud naên, 7 haka ha panoro naên
hên kaptêgan ha kapangyarihan na. Ya pamanhumonol naên kana, ay pinakakalahag
haka pinakahundang naên. 8 Ha pamaghuyo naên kan Apo Namalyari, ay main am-
panggalang kannaên, haka main ampanira kannaên. An-itad la kay hên mapaglaram,
kaptêgan man ya an-itoro naên. 9 Muwang la man hên balang miha, ya apostol kay,
ay an-itad la kay hên alwan apostol. Êndat la, no angkamatsi kay. Noa, hêlkên yo,
angkabiyay kay pon! Amparusaan kay, noa, a kay angkamatsi. 10 Panay kay anhumigla,
ampakaranas kay man hên kalungkutan. An-itad la kay hên mairap, noa, mal-at ya
ampananggap hên ingalo ni Apo Namalyari, gawan ha toro naên. Ayn kay pibandian
panluta, noa, atsi kannaên ya kaganawan pibandian panlangit.
11 In-ubuh kon impamwang kamoyu ya laman nakêm naên. Hadyay pamanlugud
naên kamoyu. 12 Ayn pamagkulang ya pamanlugud naên kamoyu, noa, natambaang
kaw na ha pamanlugud yo kannaên. 13 Hikaw ay nanad maának ko, kabay lugurên yo
kay etaman dayi.

Paan panay makilamo kanlan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo

14 Paan kaw panay makilamo kanlan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo. Yarin
mapilamo ya mapanyag kangêran haka ya mapanyag karawakan! Yarin mapilamo ya
hawang haka ya kariglêman! 15 Yarin mapikasundo hi Apo Jesu-Cristo haka hi Satanas!
Yarin mapikasundo hilay main paniwala kan Apo Jesu-Cristo haka hilay ayn paniwala
kana! 16 Yarin maihowên ha Templo ni Apo Namalyari, ya rebulto hên alwan pêtêg
ya diyos! Hikitamo ya pinaka-Templo ni Apo Namalyari, gawan impahulat ni Apo
Namalyari, ya wana,
"Paidi ko ha maának ko, hên panay manlamo kanla.
Hikoy mag-in Diyos la, haka hilay mag-in anak ko."†
17 Kabay wana êt hên Panginoon,
"Dayuán yo hilay mapanyag karawakan, haka papawa kaw kanla."‡
"Paan kaw manyag hên hinoman ya karêmêkan, ya kasalanan, ta êmên kataw matang-
gap.
18 Ta hikoy mag-in Tatang yo,
haka hikaw ay mag-in maának ko."§
Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari ya makapangyarihan.

7

1 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, gawan habayto ya impangako ni Apo Namalyari
kantamo, ay dapat alihên tamo ya kaganawan pamanyag karawakan ya ampakarêmêk
hên nakêm, haka lawini tamo. Dapat mamiyay kitamo hên ayn kapintasan gawan ha
pamanggalang tamo kana.

*An-ikahigla ni apostol Pablo ya pamaghêhê lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-
tsipon ha balayan Corinto*

† **6:16** Levitico 26:12, Jeremias 32:38, Ezekiel 37:27. ‡ **6:17** Isaias 52:11. § **6:18** Isaias 43:6.

2 Lugurên yo kay etaman dayi, ta ayn kay hên kasalanan kamoyu. A naên kaw
inamuyot hên manyag karawakan ha pamanoro naên, o ha pamimiyay man. A naên
kaw êt hên niloko. 3 A kataw ampintasan, ta mana kinan hinabi, ya anlugurên naên
kaw hinoman ya angkalyari ha pamimiyay tamo, o ha kamatsan man, ay a magbayo ya
pamanlugud naên kamoyu. 4 Pêtêg kataw hên ampagtsiwal-an, haka panay kataw hên
andayêwên ha arapan hên kaatag. Ampakadanas kay man hên kaganawan kairapan, ay
angkatalaba ko, haka hadyay kahiglaan nakêm ko.
5 Agyan ha probinsyan Macedonia, ay ayn painawa ya lawini naên, ta hino-hino
kay na hên ya kairapan ya nadanasan naên ta main nanalanghang kannaên, haka
niyumagah êt ya nakêm naên. 6 Noa, hi Apo Namalyari ya ampamitalaba kanlan
angkahiraan nakêm, ay hiya êt, ya nanalaba kannaên ha pamanlumatêng ni Tito. 7 Haka
alwan bat ya pamanlumatêng na ya nanalaba kannaên, noa, nanalaba êt kannaên ya
pamipamwang na kannaên hên tungkol ha pamitalaba yo kana, gawan ha hadyay
lêngêw yo kangko, ta pinaghêhêan yoy dinyag yoy alwan mangêd, haka ha pamakigampi
yo kangko. Pamakagilam kon imbalita na, ay lalo kon hinumigla.
8 Nakab-i ko man hên kalungkutan kamoyu hên babayo yon tinanggap ya unan hulat
ko, ay a kinan anhêhêên ya sarili ko ha pamanulat kon habayto, agyan hinêhê ko
ya sarili ko pon hên namwangan ko ya nakbêk kaw bayro ha hinulat ko. 9 Amêhên
ay mahigla ko, alwan gawan ha nakab-i kon ikabêlêgêhbêg nakêm yo, noa, mahigla
ko ta habaytoy namitolak kamoyu êmên yo paghêhêan ya pinaulayan yoy karawakan
ya nalyari kamoyu. Habaytoy bêlêgêhbêg nakêm yo ay ayon ha kalabayan ni Apo
Namalyari, kabay pinakinabangnan yoy habayto. 10 Êmbayroy bêlêgêhbêg nakêm ya
ayon ha kalabayan ni Apo Namalyari, ay ampamitolak kantamo hên manalibokot ha
karawakan, ha ikaligtas tamo hên ayn nanan anhêhêên ya sarili. Noa, ya bêlêgêhbêg
nakêm lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ya a manalibokot ha karawakan, ay
ampamitolak kanla ha kamatsan, ya kaparusaan ya ayn angga. 11 Pakaihipên yoy
nalyari ha biyay yo gawan ha bêlêgêhbêg nakêm yo, ya ayon ha kalabayan ni Apo
Namalyari! Kinahêmêkan yoy sarili yo, haka hadyay limo yo, ya maparusaan kaw,
kabay tampol yoy nan pinaral-an ya nanyag kasalanan ya pinaulayan yo hên hato. Ha
êmbayro ay naipahlêk yoy na ha kaatag, ya anhumonol kaw na ha kalabayan ni Apo
Namalyari. Labay-labay yo kon mahêlêk, ta êmên miúmang ya pamilalamo tamo.
12 Amêhên ay malinaw no awta êmbayroy laman hên hatoy hulat ko kamoyu. Habaytoy
alwan bat ha nanyag kasalanan o ha pinanyagan kasalanan, noa, ta êmên na êt
maipamwang kamoyu ni Apo Namalyari, no ay-êmên ya pamanlugud yo kannaên. 13 Ha
dinyag yoy habayto, ay taganán tinalaba kay.
Alwan bêngat habayto, noa, napahigla kay êt ha kahiglaan ni Tito, gawan pinahigla
yo ya haka hinumawang ya ihip na hên atsi ya bahên. 14 Impagmahlay kataw kan Tito,
bayo ya naniraw kamoyu, haka a ko etaman nipakarêng-êy kana, ta no ay-êmên hên
pêtêg ya kaganawan intoro naên kamoyu, ay êmbayro êt, ay napaptêgan nay pamidayêw
naên kamoyu, ha arapan na. 15 Napahanan ya pamanlugud na kamoyu gawan ha
pamanggalang yo ha pamananggap yo kana, haka ha boon nakêm yon hinonol ya hinabi
na kamoyu. 16 Hadyay kahiglaan ko gawan sigurado ko ya ihundo yoy pamanyag hên
kalabayan ni Apo Namalyari.

8

Dapat boon nakêm ya pam-i

1 Patêl ko ha Panginoon, labay kon mamwangan yoy tungkol ha dinyag nan ayn
kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon
ha probinsyan Macedonia. 2 Ta ampakaranas hila man hên hadyay kairapan, ay ayn
angga ya kahiglaan la, haka ampagkulang hila man ha kaganawan kailangan la, ay

mahiglay nakêm lan nam-i. 3 Hilay nam-i hên mahiglay nakêm, hên alwan bat ha
kaya la, noa, igit pon bayro. Ampaptêgan koy habayto, 4 ta nakiingalo hila kannaên
ya dyanan hilan panaon hên manawop kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in
kana ha balayan Jerusalem ha probinsyan Judea ya ampangailangan. 5 Haka igit pon
ha an-êngganan naên, ay nagpalokop hila ha Panginoon, bayo hinawpan la kay êt ha
pamanhumonol la ha kalabayan ni Apo Namalyari. 6 Gawan hilay taga-Macedonia
ay nanyag hên habayto, haka gawan hi Tito ya nunan nama-tsipon hên maihawop
yo kanlan patêl ha Panginoon ha Jerusalem, ya ampangailangan, ay naihipan ko ya
hiyay dapat kon iutoh kamoyu, ta êmên na kaw mahawpan hên yariên ya pamitsipon
yon habaytoy pamipahlêk hên ingalo yo. 7 Gawan hikaw ay ampibahwag gawan ha
kataniêhan paniwala yo, pamipamwang yon habi ni Apo Namalyari, kamwangan yo
tungkol kana, kahipêgan yo, haka pamanlugud yo kannaên, ay labay naên dayi hên
maibahwag etaman ya ingalo yo.

8 Alwa ha an-utuhan kataw hên mam-i, noa, an-ipamwang kon bat kamoyu ya
kahipêgan pamanawop lan kapareho yon patêl ha Panginoon, ta no tuwarên yoy
pamam-i la, ay mamwangan naên ya pêtêg ya pamanlugud yo. 9 Muwang yo no ay-êmên
kahlay ya ayn kapantag ya ingalo ni Panginoon tamon Jesu-Cristo, ta atsi man kana ya
kaganawan bandi ha langit, ay imbalag na pon ya habayto hên hiyay nag-in tawo, ta
êmên kitamo magkamain pibandian ha langit.

10 Amêhên, ya mahabi ko hên tungkol ha habaytoy pamitsipon hên maihawop yo, ay
mangêd no yariên yoy habayto, gawan haton nagdann ya taon, ay hikaw ya mu-munan
labay-labay hên mam-i, haka nag-umpisa kaw na hên manipon. 11 Yariên yo dayi ya
habayto, ta êmên ha kahipêgan ya impahlêk yo hên una, ay maboo ya idin yo ha agyu
yon idin. 12 Ta no ha mahiglay nakêm ya pam-i yo, ay antanggapên ni Apo Namalyari ya
pan-idin yo. A na an-êngganan ya mam-i kaw hên a yo kayan idin.

13 A ko labay hên mag-in pabyat hila kamoyu, ya hilay patêl ha Jerusalem, ta êmên mag-
in mabandi hila. Labay kon bat mabaw-ahan ya pamagkulang la ha pamangailangan.
14 Nitsighaw kaw amêhên, kabay mahawpan yo hila. Lano etaman no nitsighaw
hila, ta magkakulang kaw ha pamangailangan, ay mahawpan la kaw. Ha êmbayro ay
mihahawop kaw. 15 Habaytoy nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya tungkol ha
nanipon hên manna, ya kaên ya ubat ha langit,

“Hilay nanipon hên mal-at, ay a nagsobra,
haka hilay nanipon hên pêrad, ay a etaman hên nagkulang.”*

16 Ampahalamat ako kan Apo Namalyari ta hi Tito, ay dinyanan nan kahipêgan
nakêm hên manawop kamoyu hên nanad kahipêgan nakêm ko hên manawop kamoyu.
17 Muwang koy habayto, ta hên impakihabi ko kan Tito ya iutoh ko ya kamoyu, ay labay-
labay na etaman, ta mana nay na awud hên labay hên maniraw bahên. 18 Pakilamo ko
kana ya mihay patêl tamo ha Panginoon, ya nibahwag ha kaganawan pagtsiponan lan
patêl ha Panginoon, gawan ha pamipamwang na hên Mangangêd ya Habi ya tungkol
kan Apo Jesu-Cristo. 19 Alwan bêngat habayto, noa, hiyay pinili la hên mag-in kalamo
naên ha pamiatêl hên hawop yo kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha
Jerusalem. Ya êmbayroy pamaghuyo naên, ay ha ikapuri hên Panginoon, haka maipahlêk
ya kangêran nakêm naên kanlan mairap.

20 Ampangillag kay, ta êmên ayn mamintas kannaên ha pamanipon haka pamitayak
hên mahlay ya an-ihawop. 21 Ampakikwanan naên hên mag-in usto ya habayto, alwan
bat ha hêlêk ni Apo Namalyari noa, ha hêlêk hên balang miha.

22 Pakilamo naên êt kanlan habaytoy lowa, ya miha pon ya patêl tamo. Nahêlêk naên
ya kahipêgan na ha kaganawan dyag. Haka amêhên, ay labay-labay na hên manawop
kamoyu gawan sigurado ya, ya labay yon manawop. 23 Hi Tito etaman, ay hiyay kalamo

* **8:15** Exodo 16:18.

ko haka kahawop ko ha pamaghuyo kamoyu. Haka hila etaman ya loway kaatag pon
ya patêl ha Panginoon, ay pan-iutoh lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha
ikapuri ni Apo Jesu-Cristo. 24 Kabay ipahlêk yo kanla ya pamanlugud yo, ta êmên
la mapaptêgan kanlan patêl ha Panginoon ha ayri man ya pagtsiponan lan patêl ha
Panginoon, ya pêtêg ya pamidayêw naên kamoyu ha arapan la.

9

Pamanipon hên ihawop kanlan patêl ha Panginoon ha balayan Jerusalem ha probinsyan Judea

1 A kina kailangan hên ihundo ya pamanulat ko kamoyu hên tungkol ha pamanawop
kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha Jerusalem, 2 ta muwang koy nakal-
an kaw hên manawop, haka an-ipagmahlay kataw ha taga-probinsyan Macedonia.
Gawan hinabi ko kanla ya hikaw ya taga-balayan Corinto, haka ya kaatag pon ya taga-
probinsyan Acaya, ay nakal-an hên mam-i hên hato pon nagdann ya taon. Hên namwan-
gan la ya labay-labay yo hên mam-i, ay napukaw êt ya kalabayan lan mam-i. 3 Noa, an-
ipauna ko hilan Tito bahên, ta êmên ko a mipakarêng-êy ha pangipagmahlay kamoyu,
haka êmên mail-an ya ihawop yo, hên nanad ha hinabi ko. 4 Ta kayno mipakarêng-
êy ako no main makilamo kangko bahên ya patêl ha Panginoon, ya taga-probinsyan
Macedonia, haka mahêlêk la kaw ya a nakal-an. Ta no êmbayro, ay mipakarêng-êy kaw
etaman. 5 Kabay pinakihabian ko hilan Tito, ya hila pon ya muna bahên, êmên mail-an
ya impangako yoy ihawop yo. Ha êmbayro, ay mahêlêk kamoyu, ya mahigla kaw mam-i,
haka a kaw napilitan.

6 Pakaihipên yoy habaytsi, hilay ampamitanêm hên pêpêrad, ay ampamopol hên
pêpêrad. Haka hilay ampamitanêm hên mal-at, ay ampamopol hên mal-at. 7 Ya balang
miha ay kailangan hên mam-i hên pamanhumonol ha nakêm la, alwan ha angkapilitan
bêngat, haka ayn kalamoy pamaghêhê ha sarili, ta anlugurên ni Apo Namalyari hilay
ampam-i hên mahiglay nakêm. 8 Mitsighaw kaw ha kaganawan kailangan yo gawan
kan Apo Namalyari, ta êmên kaw makab-i hên kailangan lan kaatag. 9 Habaytoy nanad
ha impahulat ni Apo Namalyari hên tungkol ha mapanyag kangêran,

"Mapam-i ya kanlan ampangailangan, haka ya pamanyag nan kangêran ay ayn angga."*

10 Hi Apo Namalyari ya ampam-i hên bini ya an-itanêm, haka ampamatubon habayto, ay
hiya êt ya mamahan hên atsi kamoyu, ta êmên mapahanan êt ya pamanyag yon kangêran
ha pam-i. 11 Ha balang hino, ay patsighawên na kaw, ta êmên mapahanan êt ya pam-i yo
hên boon nakêm. Lum-at bayto ya pahalamat kan Apo Namalyari, gawan ha hawop yo
ya gêtan naên kanla. 12 Ta ha pam-i yo, ay mahawpan hilay pinili ni Apo Namalyari hên
mag-in kana ha Jerusalem ya ampangailangan, haka mahigla hilan mipagpahalamat
kan Apo Namalyari. 13 Ya boon nakêm yon pam-i kanla, haka ha kaatag, ay mamaptêg
ya anhonolên yoy Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Ha êmbayro ay puriên la
hi Apo Namalyari. 14 Kabay boon nakêm la kaw hên lugurên haka ihalangin gawan ha a
makwan ihipên ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari ya pinangubatan hên pam-
i yo. 15 Halamat kan Apo Namalyari ha indigalo na kantamo ya ayn taganán kapantag,
haka ya a makwan ihipên!

10

An-ilaban ni apostol Pablo ya tungkulan na ha pangaapostol na

1 Hiko, hi Pablo, ay maaypa ya nakêm kano no arap-arapan, noa, maigpit kano no
ampanulat ako ubat ha marayo. Noa, gawan ha kaaypaan nakêm ni Apo Jesu-Cristo ya
maingaloên, ay ampakihabi kon nangaamêy ya habi, 2 ya a dayi kailangan hên mag-in

* **9:9** Awit 112:9.

maigpit ako, no atsi ko ha arap-arapan yo, ta kaya kon habyanan hilay ampaghabi ya
ayn ya ha pamimiyay naên, ya Espiritu ni Apo Namalyari. 3 Pêtêg ya tawo kay bat! Noa,
a kay anlumaban kanlan anhumalanghang ha andaygên ni Apo Namalyari, hên nanad
ha pamanlumaban lan tawo di ha luta. 4 Ta ya armas naên ay alwan nanad armas lan
tawo di ha luta. Noa, ya kapangyarihan ni Apo Namalyari, ay yabay ya panlaban ta
êmên mahambut ya hêkaw ni Satanas, ha pamipamwang naên ya kamalian hên toro
lan anhumalanghang kan Apo Namalyari, 5 haka ya kaihipan lan mapagmatag-ay, ya
ampamaabala kanla ha pamikiúmang la kan Apo Namalyari. Angka-pabayo naên ya
kaganawan kaihipan, ta êmên habaytoy mag-in mahonol ha kalabayan ni Apo Jesu-
Cristo. 6 Hikaw etaman, uston napaptêgan yoy nay pamanhumonol yo, ay nakal-an kay
hên paral-an hilay alwan mahonol kan Apo Jesu-Cristo.

7 Paan kaw mapaniwala ha angkahêlêk yon bat! No angkasigurado yo ya apostol ni
Apo Jesu-Cristo ya mihay tawo, ay dapat yon ihipên ya hikay man, ay apostol ni Apo Jesu-
Cristo. 8 No an-ipagmahlay naên man ya tungkulan ya indin kannaên hên Panginoon, ay
a kay mipakarêng-êy ta malinaw ya pêtêg ya anhabiên ko, ta habaytoy tungkulan naên,
ay ha ikataniêh hên paniwala yo, alwan ha ikaalíh hên paniwala yo. 9 Paan yon ihipên ya
ampalimoên kataw ha hulat ko. 10 Main ampaghabi ya maigpit ako kano ha pamanulat
ko, noa, paglatêng ha arap-arapan, ay angkalimo kon maghabin êmbayro, kabay ayn
pukat kano ya anhabiên ko. 11 Dapat lan mamwangan hên hilay ampaghabin êmbayro,
ya no ay-êmên ya an-ihulat ko, ay êmbayro ko êt ha arap-arapan, ta pêtêgên ko ya hinulat
ko.

12 Hikay etaman, ay a naên an-ipagmahlay ya sarili naên hên nanad ha pandaygên lan
kaatag. Ha pangamulala la, ay ampanukat hilan kangêran la ha kangêran hên kapareho
la. 13 Noa, hikay etaman, ay an-ipagmahlay naên bat ya impadyag kannaên ni Apo
Namalyari, haka kalamo bayro ya pamanoro naên kamoyu. 14 Ha tungkulan naên
kamoyu, ay a naên ampalumbangan ya impadyag ni Apo Namalyari kannaên, ta hikay
ya nunan nilumagay hên namipamwang kamoyu hên Mangangêd ya Habi ya tungkol
kan Apo Jesu-Cristo. 15 Ya pamagmahlay naên, ay alwan palumbang ha impadyag
kannaên. A naên ipagmahlay ya pinagpagalan hên kaatag. An-êngganan naên ya
tumaniêh ya paniwala yo, ta êmên mapahanan ya madyag naên bahên. 16 Maipamwang
naên bayto ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ha mangarayo ya balayan ya
a pon naabutan. Haka ayn mahabi ya an-ipagmahlay naên ya pinagpagalan lan kaatag.

17 Honolên tamo ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, “No main labay
hên magmahlay, ay dapat nan ipagmahlay ya dinyag hên Panginoon.” 18 Ayn pukat
ya lambung lan mapaglambung! Noa, ya pamandayêw ya ubat kan Apo Namalyari ay
main pukat.

11

Impamwang ni apostol Pablo ya tungkol kanlan nagbabaran apostol ni Apo Jesu-Cristo

1 Dayi maintindihan yo ko, no hiko man ya ampaghabin nanad ayn minúwang. Têêhên
yoy pamaghabi ko! 2 Anlugurên kaw hên nanad ha pamanlugud ni Apo Namalyari
kamoyu. Ya kaalimbawaan yo ay mihay malinis ya dalaga ya a pon nakitakêh. Ya
kaalimbawaan ni Apo Jesu-Cristo, ay mihay lalaki ya an-ikasal kanan habaytoy dalaga.
Ya kaalimbawaan ko etaman ay mihay ampanayhay hên habaytoy dalaga ta êmên ko ya
iarap kan Apo Jesu-Cristo hên malinis. 3 Noa, ampotogên ako, ta kayno midayo kaw ha
pêtêg ya pamanlugud yo kan Apo Jesu-Cristo. Habaytoy nanad ha nalyari kan Eva, ya
niloko ni Satanas. 4 Ta tampol yon antanggapên ya hinon anlumatêng ya ampangitoro
hên tungkol kan Apo Jesus, alwa man hên pareho ha toro naên. Natanggap yoy na
ya Espiritu ni Apo Namalyari, yan antanggapên yo êt ya hinon kaatag ya espiritu.

Tinanggap yoy nay Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, yan antanggapên yo êt ya hinon bayon paniwala.

5 Anhabiên la ya hila kano ya mantêg hên apostol ni Apo Namalyari, noa, ha ihip ko etaman, ay a ko angkatawli kanlan habayto. 6 Malyarin ayn akon galing hên mag-habi ha arapan hên kal-atan, noa, muwang koy anhabiên ko! Siguradon muwang yo etaman ya pêtêg ya habayto, ta napaptêgan yoy na.

7 A ko etaman impabayad ya pamipamwang ko hên Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Mahabi yo warin kasalanan ya habayto? Nagpakaaypa ko, ta êmên kaw mitag-ay. 8 Ya nam-in pamangailangan ko hên haton antoroan kataw, ay hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha kaatag ya logal, kabay nanad ko hilay nan pinamaw-ahan ha pamangailangan la, êmên kataw matoroan. 9 Hên nagkulang ako ha kaganawan kailangan hên atsi ko bahên, ay a ko nag-in pabyat kamoyu, ta inatlan la ko hên patêl ya taga-probinsyan Macedonia. Kabay paubat hên hato angga amêhên, ay a ko nag-in pabyat kamoyu. 10 Gawan ampaghuyo ko kan Apo Jesu-Cristo, haka gawan hiyay taganán pêtêg, ay pêtêg etaman ya anhabiên ko. Ipagmahlay ko ha boon probinsyan Acaya, ya a ko nag-in pabyat kamoyu. 11 Awta kaya, a ko pahawop kamoyu? Yarin gawan a kataw anlugurên! Muwang ni Apo Namalyari ya anlugurên kataw!

12 Ihundo ko ya a ko nag-in pabyat kamoyu, ta êmên a mahabi lan alwan pêtêg apostol, ya pamaghuyo la, ay pareho ha pamaghuyo naên. 13 Hila ay alwan pêtêg apostol. Hilay manloko hên ampagbabaran apostol ni Apo Jesu-Cristo. 14 Paan yon pag-êpapahan ya main ampagbabaran apostol hila ni Apo Jesu-Cristo. Hi Satanas man, ay ampagbabara ya hiyay anghel hên hawang ya ubat kan Apo Namalyari. 15 Kabay paan yon pag-êpapahan ya hilay tagahuyo ni Satanas, ay ampagbabara hên hila ay mahonol ya tagahuyo ni Apo Namalyari. Ya mag-in parusa la lano, ay hêpat ha andaygên lay karawakan.

Ya kairapan ya nadanasan ni apostol Pablo ha pangaapostol na

16 Paan kaw mangihip hên ayn akon minúwang. No êndat yon ayn akon minúwang, ay hali gilamên yoy nay pamaglambung ko, ta anggilamên yo etaman ya pamaglambung lan kaatag. 17 Ya pamaglambung ko, ay alwan kaugalian ni Panginoon Jesu-Cristo, noa, kaugalian lan ayn minúwang. 18 Gawan main bahên kamoyu ya ampaglambung hên tungkol ha panluta, ay hiko man, ay makalambung, ta êmên ko mailaban ya tungkulan ko ha pangaapostol ko. 19 Siguradon paulayan yo kon maglambung, ta anggilamên yoy paglambung lan ampagbabaran apostol ni Apo Jesu-Cristo. Êndat yon manga-galing kaw mangihip! 20 Ampaulayan yon ipohên la kaw, an-tsi-tsikmêên, panlokoên, musmusên, haka tampalingên. 21 Yarin mangêd ya êmbahên ya andaygên la kamoyu! An-aminên ko ya a ko madyag ya êmbahên kamoyu!

Noa, ya paglambung lan habain, ay agyu ko êt hên tuwarên, hên nanad ayn minúwang. 22 Hebreo hila man, ay Hebreo ko etaman! Israelita hila man, ay Israelita ko etaman! Láhi hila man ni apo Abraham, ay láhi ko etaman ni apo Abraham. 23 Anhabiên la ya tagahuyo hila ni Apo Jesu-Cristo, noa, nanad pamaghabin mihay angkamurit, ay anhabiên ko ya hikoy taganán tagahuyo na. Mahipêg ako kanla, panay akon angkahukul gawan ha pamanoro hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo, panay akon angkalatiko, haka panay akon ampamêrad matsi. 24 Katalima kon nilatiko hên mani tatlumpo boy siyam ya latiko hên kapareho kon Israelita. 25 Katatlo kon pinagpapatok hên hundalon goby-ernon Roma. Minghan akon pinagbabato, katatlon nangaagwat ya barko ya anhakyan ko, haka minghan mamapayabi haka mamapawatah ako hên nakababad ha bonak hên dagat. 26 Mal-at ya naranasan koy kapapotog ha panay akon anlumagay hên manoro. Angkaanol ako ha ilog, haka anhabatên akon manakaw. Atsi ko ha kapapotog gawan ha kapareho kon Israelita, haka gawan kanlan alwan Israelita. Atsi ko ha kapapotog

ha balayan, ha kabalah-balahan, ha dagat, haka gawan kanlan ampagbabara ya patêl hila ha Panginoon. 27 Naranasan ko êt ya hadyay pamagkulang ha pamangailangan, haka ya hadyay pagal ha pamag-obra. Panay akon angkapuyat, panay akon anlonohên haka kainêm. Naranasan ko êt ya hadyay kêbêl haka ayn maisambra. 28 Miha êt, ay panay anyumagah ya kaihipan ko ha patêl ha Panginoon ha kaganawan pagtsiponan la. 29 Angkadamay ako ha kaganawan angkaranasan la, no angkumbêl hila ha paniwala la, ay anyumagah ya nakêm ko. Haka hadyay huluk ko ha pangubatan hên pamanyag kasalanan la.

30 Gawan kailangan kon maglambung, ay ipaglambung ko ya ayn akon madyag ha sarili kon hêkaw haka galing. 31 Muwang ni Apo Namalyari ya Tatang ni Panginoon Jesu-Cristo ya pêtêg ya an-ihulat ko. Puriên ya hên ayn-angga! 32 Hên atsi ko ha balayan Damasco, ay in-utoh ni Arin Aretas ya ipabantay ni gobernador ya awahan ha balayan ta êmên ipadakêp ako. 33 Noa, ingkulug la kon patêl ha Panginoon ha mahlay ya lubon, haka impadann la ko ha dorongawan hên in-antotoh ha bakod hên balayan, kabay nakatakah ako.

12

Ya impahalumata kan apostol Pablo

1 Angkapilitan akon maglambung, ayn man kapukat-pukat ya paglambung. Ipaglambung ko amêhên, ya impahalumata haka ya impaihip kangko hên Panginoon. 2 Main akon kilala ya lalaki* ya main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo. Nakalabah ya mapo boy apat ya taon hên hiyay gintan ha ikatlon langit, ya ampaidyanan ni Apo Namalyari. A ko muwang no kalamo ya lawini na o no espiritu nan bêngat. Hi Apo Namalyarin bat ya ampakamwang hên habayto. 3 Omanên kon ihulat, ya hiyay gintan ha Paraiso, ya ampaidyanan ni Apo Namalyari. A ko muwang no kalamo ya lawini na o no espiritu nan bêngat. Hi Apo Namalyarin bat ya ampakamwang hên habayto. 4 Bayro ha langit ya ambaêgên Paraiso, ay main yan nagilam ya a makwan ipamwang ha kaatag, haka binawal êt ni Apo Namalyari hên ipamwang. 5 Nakal-an akon ipaglambung ya habaytoy lalaki. A ko ipaglambung ya sarili ko, noa, ipaglambung kon bat ya ayn akon madyag ha sarili kon hêkaw haka galing. 6 No labay kon maglambung, ay a ko maghabi hên nanad pamaghabin ayn minúwang, ta panay pêtêg ya anhabiên ko. Noa, a ko maglambung, ta a ko labay hên itag-ay ko hên igit ha dapat. Labay kon mamwangan ako gawan ha kangêran dyag ya angkahêlêk ha biyay ko haka gawan ha angkagilaman la ha toro ko.

7 Ta êmên ko a ipagmahlay ya kapapaêpapah ya impahêlêk ni Apo Namalyari kangko, ay pinaulayan nan hikoy pairapan hên in-utoh ni Satanas ya nanad diwi ha lawini ko ya taganán a mialíh. 8 Katatlo kon impanalangin ha Panginoon ya alihên na ya habayto. 9 Noa, wana kangko, "Hukad ya pangingalo ko kamo ta êmên mo matêêh ya habayto, haka lalon mamwangan ya kapangyarihan ko no ayn kan sarilin hêkaw haka galing." Ya pamagkulang ko ha sarilin hêkaw haka galing, ay yabay ya tana ya an-ipaglambung ko, ta êmên mahêlêk kangko ya kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo. 10 Kabay napatêkbêk ya nakêm ko, no gawan ha pamaghuyo ko kan Apo Jesu-Cristo, ay angkaranasan ko ya kakulangan ha sarili kon hêkaw haka galing, o pammusmus, o kairapan, o hadyay pamairap, o ya kapapotog. Ta no ayn akon sarilin hêkaw haka galing, ay ampakhawên ako ni Apo Jesu-Cristo.

Ya pamanlugud ni apostol Pablo kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Corinto

11 No ya pamanulat ko ay nanad pamanulat hên ayn minúwang, ay habaytoy gawan hikaw ya nangipilit kangko hên ipagmahlay ya sarili ko gawan a yo ko an-ipaglaban

* **12:2** An-ipamwang ni apostol Pablo ya nalyari kana, noa, an-idann na ha istorya hên kaatag.

ha arapan lan ampaghabin apostol hila. A ko ampitawli kanlan habain ya ampag-babaran apostol, ayn ako man hên sarilin kaya. 12 Hên haton atsi ko bahên kamoyu, ay namwangan yo etaman ya pêtêg akon apostol, gawan ha hino-hino kay na hên ya kapapaêpapah haka makapangyarihan ya impadyag ni Apo Namalyari kangko. Inhundo koy impadyag na kangko hên main pamagtêêh. 13 Parehon bat ya pamanoro ko kamoyu, haka ya pamanoro ko kanlan kaatag ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha ayri man ya logal. Mihan bêngat ya alwan pareho, yabay ya a ko nag-in pabyat kamoyu ta a ko nakikwa hên hinoman kamoyu. No êndat yon kasalanan ko kamoyu ya habayto, ay patawarên yo ko.

14 No makahiraw ako bahên, ay pantatloy nan pamaniraw koy habayto. Labay kon pataniêhên ya paniwala yo, haka nanad hên hato, ay a ko mag-in pabyat kamoyu, ta alwan pibandian yo, noa, pamanlugud yo ya antapolên ko. Ta hikoy nanad toa yo, haka ya dapat manipon hên para ha anak, ay toa la, alwan anak ya manipon hên para ha toa. 15 An-ikahigla kon idin ya kaganawan atsi kangko, anggan sarili ko ha ikakangêd yo. Noa, kayno gawan ha hadyay pamanlugud ko kamoyu, ay pêpêrad ya pamanlugud ya itumbah yo kangko! 16 Muwang yo ya a ko nag-in pabyat ha hinoman kamoyu. Noa, main ungno kamoyu ya ampaghabi hên hikaw ya tsinêkmê ko. 17 Awta? Tsinêkmê kataw ha hinon kalamo ko ya in-utoh ko bahên? 18 Pinakihabian ko hi Tito hên maniraw bahên, haka pinakilamo ko kana ya mihay patêl ha Panginoon. Awta? Hi Tito ya nanêkmê kamoyu? Yarin alwan mimihay pamimiyay naên! Yarin alwan pareho ya pamakilamo naên!

19 Awta? Êndat yon an-iligtas naên ya sarili naên ha arapan yo? Alwa! Anlugurên kon patêl ha Panginoon, gawan ha pakikimiha naên kan Apo Jesu-Cristo, ay an-ipalinaw ko ha arapan ni Apo Namalyari ya ha ikataniêh hên paniwala yo ya kaganawan ya anhabiên, haka andaygên naên. 20 Mampotog ako ta kayno ha pamaniraw ko bahên, ay main akon mahêlêk ha pamimiyay yo ya a ko malabayan, haka mahêlêk yoy pamarala ko kamoyu, ya a yo labay mahêlêk. Ta kayno makalatêng akon ampihuhubakan, ampiriridyaan, ampihuhuluk, pami-iimot, pamidadaêh, pamididikaw, kalangkaan, haka kaguloan. 21 Ampotogên ako ta kayno mipakarêng-êy akon oman ha arapan ni Apo Namalyari gawan kamoyu no makalatêng akon êmbayroy pamimiyay yo. Ampotogên ako êt ta kayno malatêng ko hilay nanyag kasalanan hên hato ya a pon naghêhê hên nanalibokot ha pamanyag lan karawakan kalabayan lawini nanad ha pamanakêh ha alwa lan ahawa, haka ya panay hên pamanyag hên kaatag êt ya kagatêan ya kapaparêng-êy. Mamalagêhbêg ya nakêm ko no êmbayroy malatêng ko.

13

Kaatag pon ya babalá haka pangumusta

1 No makahiraw ako bahên, ay pantatlon pamaniraw ko ya habayto. Haka no main bahên ya kailangan kon lingonên, ay mahonol ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, “No main hên ambad-an hên nanyag hên karawakan, ay kailangan main lowa o tatloy katawo ya mamaptêg.”* 2 Ha ikalwan pamaniraw ko bahên, ay binawal ko hilay nipanyag kasalanan. No a la êt intunggên ya habayto, ay omanên kon habiên kanla, anggan kanlan ampakihonol kanla ya ubuhên ko hilan paral-an. 3 Daygên koy habayto ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ta êmên ko paptêgan kamoyu ya ampangubat kan Apo Jesu-Cristo ya anhabiên ko. Taganán makapangyarihan ya haka paral-an na kaw no habaytoy kailangan yo. 4 Hên natsi ya ha koros, ay êndat lan kaatag ya ayn yan kapangyarihan, noa, hên nabiyay yan oman, ay namwangan la, ya atsi kana ya ayn kapantag ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. Ha pamaniraw ko bahên, ay tinêêh ko ya andaygên yoy karawakan, gawan ha pakikimiha ko kana. Noa, ha pag-orong ko

* **13:1** Deuteronomio 19:15.

bahên, gawan êt ha pakikimiha ko kana, ay mahêlêk yo ya main akon kapangyarihan ya ubat kan Apo Namalyari hên paral-an hilay mapanyag karawakan, no a la itunggên ya habayto.

5 Nakêm yo, ya dapat yon pakapoliahên no ampamiyay kaw hên main paniwala kana. Taganán muwang yo ya atsi kamoyu hi Apo Jesu-Cristo! Kayno ayn ya pon kamoyu, no a kaw pon ampaniwala kana. 6 Taganán mamwangan yo êt ya hikoy pêtêg ya apostol na! 7 Noa, an-ihalangin naên kan Apo Namalyari ya a kaw dayi manyag hên hinon karawakan ya dapat pamaral-an kamoyu, alwan ha ikadayêw naên, noa, êmên kaw makadyag no hinoy mangêd, lumtaw kay man hên nanad ayn kapangyarihan gawan a naên naipahlêk ya tungkulan naên hên paral-an kaw. 8 Ta a kay malyarin humalanghang ha kaptêgan, noa, an-ipamwang naên ya habayto. 9 Ta humigla kay no nakataniêh ya paniwala yo, lumtaw kay man hên nanad ayn kapangyarihan. An-ihalangin naên kaw, ya madyag yoy mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari. 10 An-ihulat koy habaytsi kaban ayn ako pon bahên, ta êmên ha paglatêng ko, ay a kina kailangan hên ipahlêk kamoyu ya tungkulan ya indin na kangko ni Apo Namalyari hên paral-an kaw. Ta habaytoy tungkulan ay ha ikataniêh hên paniwala yo, alwan ha ikaalíh hên paniwala yo.

11 Patêl ko ha Panginoon, angga tana pon di. Kaillag kaw. Pakikwanan yon mag-in mangêd ya pamimiyay yo, haka pakahonolên yoy kaganawan imbilin ko kamoyu. Mikakahundo kaw haka milalamo kaw hên mangêd ta no daygên yoy habayto ay magpaidi ya kamoyu hi Apo Namalyari, haka maranasan yo ya pamanlugud haka kapatêkbêkan ya ubat kana.

12 Mikukumusta kaw ta êmên ipahlêk ya pamanlugud yo ha miha ta miha hên nanad patêl ha Panginoon.

Angkumustaên la kaw hên kaganawan ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.
13 An-ihalangin kataw ya panay na kaw ingalwan ni Panginoon Jesu-Cristo, haka panay yon matanam ya pamanlugud ni Apo Namalyari, haka maubuh kaw hên magkamain hên mangêd ya pamilalamo ha miha ta miha gawan atsi kamoyu ya Espiritu na.

Ya hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Galacia

Paunan habi

Hên intoro ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo kanlan alwan Israelita, ay tinanggap la ya habayto, noa, nilumtaw ya kotang no dapat lan honolên ya Kautuhan ya impahulat ni Apo Namalyari kan apo Moises. Bayro kanlan ampaniwala ha Galacia, ya mihay probinsyan Roma ha Asia Menor, ay main nilumatêng ya ampanoro hên kailangan honolên ya Kautuhan ni apo Moises bayo mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari. Labay ni apostol Pablo di ha hulat na kanlan taga-Galacia, ay paorongên hila ha pêtêg ya paniwala, ta nitama hilay na bayro ha alwan pêtêg ya toro.

Hinulat ni apostol Pablo di, ya hilay tawo ay mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo, alwan gawan ha pamanhumonol la ha Kautuhan.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-10
Ya pangaapostol ni apostol Pablo 1:11-2:21
No ay-êmên mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari 3:1-4:31
Paan mag-orong ha pangaipoh 5:1-26
Dapat mihahawop 6:1-10
Tawlin habi 6:11-18

1 Hiko hi Pablo ya mihay apostol, ya in-utoh ni Apo Namalyari. Alwan tawo ya namili
hên nangiutoh kangko, ta ya nangiutoh kangko, ay hi Apo Jesu-Cristo, haka ya Tatang
na, hi Apo Namalyari, ya namabiyay kanan oman. 2 Hilay kalamo ko di, ya patêl ha
Panginoon, ay kalamo ko hên ampangumusta kamoyun patêl ha Panginoon ya angkapi-
tsi-tsipon bahên ha probinsyan Galacia.
3 An-ihalangin naên kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan
kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka Panginoon Jesu-Cristo. 4 Ha kalabayan
nan Tatang tamo, hi Apo Namalyari, ay indin ni Apo Jesu-Cristo ya lawini na hên
matsi, gawan ha kasalanan tamo, ta êmên kitamo miligtas haka midayo ha kaganawan
nangarawak ya angkalyari amêhên di ha luta. 5 Puriên hi Apo Namalyari hên angga-
angga. Amen.

Ya pêtêg ya toro ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo

6 Hi Apo Namalyari ya nanagyat kamoyu, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo
Jesu-Cristo. Ampag-êpapah ako kamoyu ta nataluh yo yan tinalibatokan ta nagtugigih
kaw ha alwan pêtêg ya toro. 7 Ya Mangêd ya Habi, ya miligtas kitamo gawan ha paniwala
tamo kan Apo Jesu-Cristo, ay ahina maioman. Noa, main ampanggulo hên ihip yo ta
labay lan itumbalik ya habayto ya kaptêgan. 8 Main man anghel ya ubat ha langit, o miha
kannaên man, ya ampamitoro hên halanghang ha intoro naên kamoyu, ay parusaan ya
dayi ni Apo Namalyari ha impiyerno. 9 Omanên kina êt habiên kamoyu ya habaytoy
hinabi naên haton bayri, no main mamitoro kamoyu hên kaatag ya toro ha tinanggap
yoy nay toro, ay parusaan ya dayi ni Apo Namalyari ha impiyerno.
10 Hino ya mahabi yo ha an-ipamwang ko? Kapareho ko, o hi Apo Namalyari ya labay
kon pahiglaên? Kayno êndat yo no hikoy ampanapol êt hên pamandayêw hên tawo, hên
nanad ha mana kon andaygên. No ampanapol akon pamandayêw hên tawo, ay alwa kon
tagahuyo ni Apo Jesu-Cristo.

No ay-êmên nag-in apostol hi Pablo

11 Patêl ko, labay kon mamwangan yo ya Mangêd ya Habi ya impamwang ko kamoyu,
ay alwan ubat ha kaihipan tawo. 12 Alwan tawo ya namidaoh o namitoro hên habayto
kangko, noa, hi Apo Jesu-Cristo ya namipamwang hên habayto kangko.
13 Kayno nabalitaan yo kina no ay-êmên ya biyay ko hên haton bayri ha pamanhu-
monol ko ha paniwala naên hên Israelita. Hên hato ay hadyay pamairap ko kanlan
ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta labay kon ubuhên hilan patsên. 14 Ha kal-atan
naên Israelita ya kapareho kon edad ay hiko ya pinakamahipêg ha pamanhumonol ha
kaugalian hên ninuno naên.
15 Noa, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, ay pinili na kina hên
hato êt, bayo ko in-anak, ta daygên na kon tagahuyo na. 16 Kabay hên impamwang na
kangko ya Anak na ya hi Apo Jesu-Cristo, ta êmên ko ya itoro kamoyun alwan Israelita, ay
hinonol ko yan tampol hên a kina nakikwa hên payo ha hinoman ya tawo. 17 Haka a ko
nilumakat ha balayan Jerusalem hên nagpatoro kanlan nuna kangkon nag-in apostol.
Noa, nagtagloh ako ha logal ya marayo ha tawo ha bansan Arabia. Hên pinag-aralan koy
kahulatan ni Apo Namalyari bayro, ay nag-orong ako ha balayan Damasco. 18 Pangayari
hên tatloy taon ay nilumakat ako ha balayan Jerusalem hên nakibalay kan Pedro. Nilaêh
ako bayro kana hên labinlimay allo. 19 Ayn akon nahêlêk bayro ya kaatag ya apostol no
alwan bêngat hi Santiago ya ali ni Apo Jesu-Cristo.
20 Pêtêg ya an-ihulat ko kamoyu. A ko ampaglaram. Muwang ni Apo Namalyari.
21 Pangayari hên habayto ay nammita ko ha probinsyan Siria haka Cilicia. 22 A la ko
êt mantêg muwang hên hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha probinsyan
Judea. 23 Nagilam lan bêngat ha kaatag ya ampaghabi ya wanla, "Ya ampamairap
kantamo pon haton bayri, ay ampamitoroy na amêhên, hên tungkol ha paniwala kan
Panginoon Jesu-Cristo, ya paniwala ya labay nan hiraên hên haton allo." 24 Pinuri la hi
Apo Namalyari gawan ha nalyari kangko, ya no ay-êmên akon nagkamain hên paniwala
ya nanad kanla.

2

Naniraw ana êt hi apostol Pablo ha Jerusalem

1 Pangayari hên labin-apat ya taon ay nilumakat kina êt ha balayan Jerusalem.
Kalamo ko hi Bernabe haka pinakilako ko êt hi Tito. 2 Nilumakat kina êt bayro ta impai-
hip kangko ni Apo Namalyari ya dapat kon maniraw bayro kanlan ampamaala kanlan
patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Kanlan ampamaala bêngat, ay impalinaw
ko ya an-itoro* ko kamoyun alwan Israelita. Impamwang koy habayto, ta a ko labay
ya mag-in ayn alagá, ya pagal ko hên hato angga amêhên. 3 Nakiuyon hila etaman ha
impamulah ko ta a la impatuli hi Tito ya kalamo ko, Griego ya man ya a pon tinuli.
4 Noa, ya nalyari ay main nakilamo bayro hên ungnoy kaparehon Israelita ya waringan
ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta labay la kay hên imatonan gawan ayn kitamina ha
aypa lan Kautuhan ni apo Moises gawan main kitaminan pamakimiha kan Apo Jesu-
Cristo. Labay lan pahonolên la kitamo pon bayro ha Kautuhan hên nanad hên ipoh.
5 Noa, pêrad man, ay a kay nakiuyon kanla, ta êmên a mahamutan hên alwan kaptêgan
ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya ampaniwal-an yo.
6 Hila man ya ambalayên poon lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha
Jerusalem, ay ayn hilan impahan ya dapat kon itoro. Ayn kangko no hino hila ta pare-
pareho kitamo ha arapan ni Apo Namalyari. 7 Pinaniwal-an la ko ya hiko ay pinili ni
Apo Namalyari hên mangitoro hên Mangêd ya Habi kamoyun alwan Israelita. Hi Pedro

* **2:2** Ya miligtas kaw gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. A yoy nan kailangan palokop ha kaugalian naên Israelita hên nanad ha panuli.

etaman, ay pinili nan mangitoro kanlan kapareho naên Israelita. 8 Gawan bay, no ay-
êmên na yan hinawpan ni Apo Namalyari hi Pedro ha pangaapostol na kanlan kapareho
naên Israelita, ay êmbayro êt, ay hinawpan na ko etaman ha pangaapostol ko kamoyun
alwan Israelita. 9 Kabay hi Santiago, hi Pedro, haka hi Juan ya ambalayên poon lan patêl
ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem, ay nananggap kannaên hên mag-
in kalamo la, hên nabalayan la ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari kangko.
Napikahundoan naên ni Bernabe ya ihundo ya panoro naên kamoyun alwan Israelita,
ta hila etaman ay ihundo lay panoro la kanlan kapareho naên Israelita. 10 Pinakihabi
lan bêngat kannaên ya a naên paulayan hilay mangairap kanlan patêl ha Panginoon ya
angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem. Mahigla ko etaman hên manyag habayto.

Hinabyanan ni apostol Pablo hi apostol Pedro

11 Minghan, hên naniraw hi Pedro bayro kannaên ha balayan Antioquia, ay arap-
arapan ko yan hinabyanan gawan main yan dinyag ya alwan mangêd. 12 Ta haton
minghan in-utoh kannaên ni Santiago ya ungnoy lalaki, ya Israelita, ya ampaniwala
kan Apo Jesu-Cristo. Bayo hila nilumatêng ay ampangan yay na hi Pedro hên kaaêm lan
kapareho yon alwan Israelita. Noa, hên nilumatêng hilay habaytoy in-utoh ni Santiago
ay nagpakanawa yan nagdayo hên nagpapawa kanlan kaaêm na, gawan bawal kannaên
hên Israelita, hên kiaêm kanlan alwan Israelita. Dinyag nay habayto ta malimo ya
hên mahabyanan yan Israelita ya an-ipalêkpêk ya dapat patuli hilay ampaniwala kan
Panginoon Jesu-Cristo, no labay la hên madyanan hilan biyay ya ayn angga. 13 Haka
hilay kaatag ya patêl ha Panginoon ya Israelita, ay nanoto kan Pedro, ya waringan a hila
kiaêm kanlan alwan Israelita, kabay hi Bernabe ay naamuyot etaman ha pagbabara la.
14 Hên nahêlêk ko ya ampidayo hilay na ha kaptêgan hên Mangêd ya Habi tungkol kan
Apo Jesu-Cristo, ay hinabi ko kan Pedro ha arapan lan kal-atan, ya wangko, “No hika, ya
mihay Israelita, ay a kay nan anhumonol ha ugali naên, ay dapat a mon patolukên hilay
alwan Israelita hên humonol.”

Mag-in kitamo hên ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari, gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo

15 Hinabi kina êt kanlan kal-atan hên taga-Antioquia, ya wangko, “Hikay ya Israelita,
ay alwan nanad kamoyun alwan Israelita. 16 Êmbayro man, ay muwang naên ya a nan
an-iúmang kana ni Apo Namalyari hên an-itad hên ayn kasalanan ya hinoman gawan
ha pamanhumonol la ha Kautuhan ni apo Moises. An-itad na kitamo ni Apo Namalyari
hên ayn kasalanan gawan bêngat ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo. Hikay man
ya Israelita ay ampaniwala kana, ta êmên na kay itad hên ayn kasalanan gawan ha
paniwala naên kana, alwan gawan ha pamanhumonol naên ha Kautuhan.
17 “Labay-labay tamon mag-in ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari, hên gawan
bêngat ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, noa, wanlan kaatag ya kapareho kon
Israelita ya kasalanan kano ya habain, ta a tamo anhonolên ya Kautuhan. No êmbayro
dayi, ay hi Apo Jesu-Cristo awud ya ubatan kasalanan tamo. Taganán alwan pêtêg ya
habayto. 18 Ta no muwang tamina ya an-itad na kitamo ni Apo Namalyari hên ayn
kasalanan gawan bêngat ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, noa, anhabiên tamo
ya kailangan tamon honolên ya Kautuhan bayo na kitamo itad hên ayn kasalanan,
ay kasalanan ya habayto. 19 Ta gawan ha Kautuhan, ya a ko kayan honolên, ay
namwangan ko, ya hinatolan akinan matsi hên ipapawa kan Apo Namalyari, kabay
an-itad kinay sarili kon natsi ha Kautuhan ta êmên ko madyag ya kalabayan ni Apo
Namalyari. 20 Nanad akinan natsi hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo ha koros, haka hiya
tana ya angkabiyay kangko. Kabay, kaban atsi ko pon kanan hata lawini ko di ha
luta, ay ampamiyay ako hên gawan ha paniwala ko kana, ya Anak ni Apo Namalyari,
ya namihalanggo hên biyay na ha koros gawan ha pamanlugud na kangko. 21 A ko

andaygên hên ayn alagá ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari. Ta no gawan bêngat dayi ha pamanhumonol ha Kautuhan ya pan-itad na kitamon ayn kasalanan, ay a yay na dayi natsi hi Apo Jesu-Cristo." Habayto ya hinabi ko kanlan taga-Antioquia.

3

Mangêd ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo kanan pamanhumonol ha Kautuhan

1 Hikaw ya taga-probinsyan Galacia, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad
kaw nan ayn minúwang. Awta naamuyot kaw ha alwan pêtêg? Impamulah kinan
mangêd kamoyu no pata natsi hi Apo Jesu-Cristo ha koros. 2 Pakaihipên yo ya hinumapat
ya kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari gawan ha paniwala yo ha nagilam yoy tungkol
kan Apo Jesu-Cristo, alwan gawan ha pamanhumonol yo ha Kautuhan ni apo Moises.
3 Nanad a kaw ampangihip. Hên una ay naniwala kaw kan Apo Jesu-Cristo ya mag-
in kaw hên mangêd ha hawop nan Espiritu ni Apo Namalyari. Awta labay yoy na êt
hên mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari ha sarili yon dyag? 4 Naliwaan yoy na
lawêh ya kairapan ya dinanan yoy na. Dapat yon ihipên ya dinanan yo. 5 Indin ni Apo
Namalyari ya Espiritu na kamoyu haka nanyag yan kapapaêpapah ha pibonakan yo,
hên gawan ha paniwala yo ha nagilam yoy tungkol kan Apo Jesu-Cristo. A na dinyag
ya habayto, hên gawan ha pamanhumonol yo ha Kautuhan ni apo Moises.
6 Daygên tamon alimbawa hi apo Abraham. Habaytsi ya impahulat ni Apo Namalyari
ya tungkol kana, "Naniwala hi apo Abraham ha hinabi ni Apo Namalyari, kabay intad
ya ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan."* 7 Kabay dapat yon maintindihan ya hilay
main paniwala kan Apo Jesu-Cristo ay an-itad mantêg kaapo-apoan ni apo Abraham.
8 Haton lagi êt, ay nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya itad
na kaw ya alwan Israelita hên ayn kasalanan, gawan ha paniwala. Habain ya labay
habiên ni Apo Namalyari hên hinabi na kan apo Abraham ya wana, "Gawan kamo ay
ingalwan ko hilay tawo ha balang bansa."† 9 Kabay an-ingalwan ni Apo Namalyari hilay
main paniwala kan Apo Jesu-Cristo, hên nanad ha pangingalo na kan apo Abraham ya
naniwala ha impangako kana.
10 Noa, hilay êndat lan mag-in hilan ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari ha
pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises, ay kalamo lan parusaan na. Ta nakahulat
ha Habi ni Apo Namalyari, "Hilay a anhumonol ha balang utoh ya nakahulat ha
Kautuhan, ay parusaan hên ayn angga."‡ 11 Muwang tamo ya ayn hinoman ya itad
ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan gawan ha pamanhumonol la ha Kautuhan,
ta nakahulat êt ha Habi na ya habaytsi: "Hilay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn
kasalanan, ay hilay mamiyay gawan ha paniwala la kana."§ 12 Noa, ya pamanhumonol
ha Kautuhan ni apo Moises ay marayo ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo ta impahulat na
êt ni Apo Namalyari ya habaytsi: "Hilay anhumonol ha Kautuhan, ay dyanan hên biyay
ya ayn angga."*
13 Noa, gawan ayn makahonol ha balang mihay Kautuhan, ay hikitamo ay kalamo ha
inhumpa ni Apo Namalyari hên parusaan. Noa, daya ni Apo Jesu-Cristo, ya pinamayad
ha parusa hên kasalanan tamo. Muwang tamo ya nalatngan nay parusa ni Apo
Namalyari ta impahulat ya habaytsi ha Kahulatan ni Apo Namalyari: "Nalatngan ya
parusa ni Apo Namalyari, hên hilay pinatsi ha koros."† 14 Inhalanggo ni Apo Jesu-Cristo
ya sarili na, ta êmên, ya kangêran ya impangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham, ay
mipalako etaman kamoyun alwan Israelita, hên gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-
Cristo. Gawan habayto, ay hikitamoy ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay pare-pareho
kitamon makatanggap hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya impangako na.

---

* **3:6** Genesis 15:6. † **3:8** Genesis 12:3b, 18:18 haka 22:18. ‡ **3:10** Deuteronomio 27:26. § **3:11** Habacuc 2:4.
* **3:12** Levitico 18:5. † **3:13** Deuteronomio 21:23.

A nabayo hên Kautuhan ya impangako ni Apo Namalyari

15 Patêl ko ha Panginoon, muwang tamina ya no main lowa kantamo ya main
kahundoan ya nipagpermaan, ay ayn nanan hinoman ya makapibayo o makapahan
hên habayto. Gilamên yo, ta êmên ya di ya an-ipamwang ko kamoyu. 16 Hên haton lagi,
hên ayn pon Kautuhan, ay nangako hi Apo Namalyari kan apo Abraham haka kanan
miha kanlan mag-in kaapo-apoan na, ya ingalwan na hila. Miha wangko, ta ya habi
kaapo-apoan, ya impahulat ni Apo Namalyari ay labay habiên mimiha, alwan kal-atan.
Habaytoy miha ay hi Apo Jesu-Cristo, ya kaapo-apoan ni apo Abraham. 17 Ya labay kon
habiên ay êmên di: Ya pangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham ha kahundoan la,
ya miligtas hila gawan kan Apo Jesu-Cristo, ay a mabayo hên gawan bat ha Kautuhan ni
apo Moises, ya indin ni Apo Namalyari hên pagkalabah hên 430 taon. 18 Ya ingalo ni Apo
Namalyari, ay a na an-idin kantamo hên gawan ha pamanhumonol tamo ha Kautuhan
ni apo Moises. Ha kaptêgan, ay indin ni Apo Namalyari ya ingalo na kan Apo Abraham
gawan ha pangako na, alwan gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan.
19 Malyarin main mangotáng: No êmbayro awud, ya main nanan pangako, pata indin
êt ya Kautuhan? Indin êt ni Apo Namalyari ya habaytoy Kautuhan ta êmên mamwangan
no hino ya kasalanan ha hêlêk na, ta habaytoy Kautuhan ay dapat lan honolên, kaban a
ya pon nilumatêng ya kaapo-apoan ni apo Israel, ya hi Apo Jesu-Cristo, ya pinangakoan.
Habaytoy Kautuhan, ay impahabi ni Apo Namalyari kanlan anghel na, kan apo Moises.
20 Noa, ya pamidin nan pangako, ay a na impadann ha anghel o ha kaatag, ta indiretsa
na kan apo Abraham.

Main anggaan ya tungkulan hên Kautuhan

21 Kayno êndat yo no ampihahalanghang ya Kautuhan ni apo Moises haka ya impan-
gako ni Apo Namalyari. Alwa. Ta no main dayin Kautuhan ya ampam-in biyay ha langit,
ay pamanhumonol tamo dayi hên habayto ya pangubatan hên pan-itad na kitamo ni
Apo Namalyari hên ayn kasalanan. 22 Noa, nakahulat ha Kahulatan ya impahulat na,
ya ayn makaalíh ha kapangyarihan hên kasalanan. Kabay kaapo-apoan man ni apo
Abraham o alwa, ay kailangan maubuh kitamon maniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta
êmên tamo matanggap ya ingalo ya impangako ni Apo Namalyari. 23 Bayo impamwang
ya main kaligtasan ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay atsi kitamo pon ha aypa hên
Kautuhan. 24 Gawan ha Kautuhan ay namwangan tamo ya makasalanan kitamo haka
namwangan tamo ya kailangan kitamon maniwala kan Apo Jesu-Cristo ta êmên na
kitamo itad hên ayn kasalanan ni Apo Namalyari. 25 Amêhên ta ampaniwala kitamina
kan Apo Jesu-Cristo, ay ayn kitamina ha aypa hên Kautuhan.
26 Kabay hikaw ngan, Israelita man o alwa, ay nag-in anak ni Apo Namalyari, gawan
ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. 27 Gawan hikaw ngan, ya binawtismoan gawan
ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ay mag-in kaugali na, ya nanad imbaro yo yay
na. 28 Israelita kaw man o alwa, ipoh kaw man o alwa, lalaki man o babayi ay main
kitaminan pakikimiha, hên gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo. 29 No main
kaw hên pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo ay hikaw ay kaapo-apoan ni apo Abraham
haka makatanggap kaw etaman hên impangako ni Apo Namalyari kana.

4

1 Gilamên yo êt ya êmên di ya an-ipamwang ko kamoyu. No main mihay mabandi
ya natsi, ya nag mimihay anak, ay hata anak ay kapareho na êt bêngat hên ipoh kaban
nanawa ya pon, agyan kana ya bandi hên toa na, 2 gawan dapat nan honolên ya utoh
hên ampanayhay kana, hên angga ha miabot ya ha panaon, ya intakda nan toa na, ya
hiyay manalan hên impamana kana. 3 Êmbayro kitamo êt, hên a kitamo pon naniwala
kan Apo Jesu-Cristo, ta atsi kitamo pon ha aypa hên manan paniwala di ha luta. 4 Noa,
hên nilumatêng ya panaon ya intakda ni Apo Namalyari, ay in-utoh nay Anak na di ha

luta, hên ianak hên mihay babayi, haka kaban anhumlay ya ay hinonol nay Kautuhan ni apo Moises. 5 In-utoh ya di ta êmên na kitamo ialíh ha aypa hên habaytoy Kautuhan ta êmên kitamo mag-in anak ni Apo Namalyari.

6 Haka gawan hikitamo ay anak nay na ni Apo Namalyari, ay impahapat na kantamo ya Espiritu na, ya impangako ni Apo Jesu-Cristo. Habaytoy Espiritu ay ampam-i kantamo hên karapatan hên baêgên yan, "Tatang ko" hi Apo Namalyari. 7 Kabay amêhên hikaw ay maának nay na ni Apo Namalyari. Alwa kaw nan ipoh ha aypa hên manan paniwala di ha luta, noa, hikaw ay anak ni Apo Namalyari, ta andyanan na kaw hên hatoy an-idin na ha maának na.

Naingalwan ni apostol Pablo hilay taga-probinsyan Galacia

8 Hên a yo êt kilala hi Apo Namalyari, ay nanad kaw hên ipoh ya atsi ha lokop lan a angkahêlêk, ya hilay ayn mantêg hên tungkulan. 9 Noa, amêhên ta kilala yoy na hi Apo Namalyari...o mangêd awud habiên, amêhên ta kilala na kaw na...awta labay yo hên palokop a êt kanlan a angkahêlêk, ya ayn tungkulan? Nanad hên labay yoy na êt hên mag-in ipoh. 10 Êndat yon mangêd kaw ha hêlêk ni Apo Namalyari no anhonolên yo ya manan ugali ya tungkol ha allo, buwan, panaon, haka taon hên pamagsimba. 11 Mampotog ako kamoyu, ta kayno nahayang bêngat ya pamagpagal ko kamoyu.

12 Ampakihabi ko kamoyun mangêd ya tuwarên yo ko ya ayn kina ha aypa hên Kautuhan. Kaapo-apoan ako man ni apo Israel, ay nakitad kina kamoyun alwan kaapo-apoan na, ya a na dinyanan ni Apo Namalyari hên Kautuhan. Hên haton atsi ko bahên kamoyu ay ayn kaw hên dinyag ya narawak kangko. 13 Muwang yo ya nakatoro ko kamoyu hên Mangêd ya Habi hên haton una, gawan ha hakit ko. 14 Nakabyat ko man kamoyu gawan ha hakit ko, ay a yo ko kinahulapoan, haka a yo ko kinadamogan. Noa, tinanggap yo ko hên nanad ha mihay anghel ni Apo Namalyari o hi Apo Jesu-Cristo mismo. 15 Hadyay kahiglaan yon nanawop kangko hên hato. Muwang ko ya hên hato no malyarin bêngat, ay agyan mata yo ay idin yo kangko. Awta alwa kaw nan mahigla kangko amêhên? 16 Amêhên ay an-itad yo kinan kapatsi yo, hên gawan ha inhabi koy kaptêgan kamoyu.

17 Hilay ampanoro hên kaatag ya toro, ay labay-labay la kaw hên amuyotên ha alwan pêtêg, noa, alwan mangêd ya labay la kamoyu. Labay lan bêngat hên mipakarayo ya nakêm yo kangko ta êmên kaw milamo kanla. 18 Alwan narawak hên makihawpan no ha ikakangêd ya habayto, haka panay, alwan bêngat no atsi ko bahên. 19 Anlugurên kon maának, nanad akon mihay babayi ya ampanganak ya ampananam hên hadyay ilab angga ha mag-in nanad ugali ni Apo Jesu-Cristo ya ugali yo. 20 No atsi ko dayi bahên amêhên, ay matanam yoy yagah nakêm ko kamoyu.

Ya alimbawa ya tungkol kanlan Sara haka ni Agar

21 Hatsi ya mihay kotang ko kamoyun labay paaypa ha Kautuhan ni apo Moises. Angkaintindihan yoy labay habiên hên habaytoy Kautuhan? 22 Nakahulat ha Hulat ni Apo Namalyari, ya hi apo Abraham, ay main loway anak ya lalaki. Ya miha ay anak ni Agar, ya ipoh, haka ya miha ay ha mantêg nan ahawa. 23 Ya anak na kan Agar, ya ipoh, ay in-anak gawan ha naihipan lan bêngat lan apo Abraham haka hi Sara. Noa, ya anak na kan Sara, ya mantêg nan ahawa, ay na-ianak gawan ha pangako ni Apo Namalyari. 24 Hatoy loway indo ay kaalimbawaan hên loway kahundoan. Ya mihay kahundoan ay ubat ha Tawgtug hên Sinai ha Arabia, ta bayro indin ni Apo Namalyari ya Kautuhan kan apo Moises. Habayto ya kahundoan ay nanad kan Agar, ya ipoh haka ha anak na ya nag-in ipoh. 25 Hi Agar ay kaalimbawaan hên Tawgtug hên Sinai ha Arabia haka ya balayan Jerusalem, gawan habayto ay ampaidyanan hên kapareho kon Israelita ya nanad ipoh, gawan anhumonol hila ha Kautuhan ni apo Moises. 26 Noa, hi Sara ya alwan ipoh, ay nanad ha ikalwan kahundoan, ta kaalimbawaan nay bayon balayan Jerusalem, bayro

ha langit, haka hiyay nanad indo tamo, ya alwan ipoh ha Kautuhan. 27 Ta nakahulat
ha Kahulatan ni Apo Namalyari ya êmên di, “Humigla ka ya babayi ya a nagkaanak.
Iangaw moy kahiglaan mo, ya hika ya a nakadanas hên ilab panganak, ta mal-at pon ya
anak hên babayi ya dinamog, kanan babayi ya nag-ahawa.”
28 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, hi Isaac ay nag-in anak ni Sara, hên gawan
ha pangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham. Hikitamoy nag-in anak ni Apo
Namalyari, hên gawan ha pangako na kan apo Abraham etaman. 29 Hi Isaac, ya anak
ni Sara ay in-anak gawan ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari. Hi Ismael,
ya anak ni Agar, ay in-anak hên gawan ha naihipan lan bêngat lan apo Abraham haka
hi Sara. Pinairapan ni Ismael hi Isaac. Êmên êt bayro ya angkalyari amêhên. 30 Noa,
nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ya êmên di, “Ipaplag mo ya
babayi, ya ipoh, haka ya anak na, ta ya anak na, ay a malyarin makiatag ha bandi
ya ipamana na ha anak na ha mantêg nan ahawa.” 31 Kabay patêl ko ha Panginoon,
hikitamo ay alwan nanad anak hên mihay ipoh, ta hikitamo ay anak nay na ni apo
Abraham ha mantêg nan ahawa ya hi Sara.

5

Paan mag-orong ha pangaipoh

1 Imbuhan kitamina ni Apo Jesu-Cristo ha pangaipoh tamo. Kabay pakataniêhên yoy
nakêm yo haka paan kaw mag-orong ha pangaipoh yo.
2 Pakagilamên yo. Hiko hi Pablo ya ampaghabi kamoyu ya no magpatuli kaw
gawan êndat yon hikaw ay mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari, ay a yoy nan
mapakinabangnan ya dinyag ni Apo Jesu-Cristo. 3 Anhabiên kon oman kamoyun lalaki
ya malabay hên magpatuli, ya no êmbayro ya labay yo, ay kailangan yon honolên ya
kaganawan Kautuhan ni apo Moises. 4 Hikaw ya labay hên itad hên ayn kasalanan
ni Apo Namalyari gawan ha pamanhumonol yo ha Kautuhan, ay ampidayo kan Apo
Jesu-Cristo haka antalibatokan yoy ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari. 5 Noa,
hikay, ay an-êngganan naên, ya maiúmang kay kan Apo Namalyari uston itad na kay hên
ayn kasalanan gawan ha paniwala naên kan Apo Jesu-Cristo, haka habaytoy malyari
ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari. 6 Ta no ampaniwala kitamo kan
Apo Jesu-Cristo, ay alway nan maalagá kan Apo Namalyari no tuli kitamo o alwa, ta
ya paniwala ya angkahêlêk ha dyag tamo, ya main pamanlugud ay yabay ya maalagá
kana.
7 Hên hato ay anhumonol kaw ha kaptêgan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hinoy
namagulon nakêm yo ta pinatgênan yoy pamanhumonol yo ha kaptêgan? 8 A ya manyag
hên êmbayro hi Apo Namalyari, ya nanagyat kamoyu hên maniwala kan Apo Jesu-Cristo.
9 Kaillag kaw ta êmên a la kaw maamuyot, ta habaytoy alwan pêtêg ya toro la, ay nanad
ha pampaalsa kanan hata kahabian, ya wana, “Ya pêrad ya pampaalsa ya pinakigawgaw
ha kal-atan arina ay ampakapaalsa hên habayto ngan.” 10 Êmbayro man, ay gawan
ha pakikimiha tamo kan Panginoon Jesu-Cristo, ay angkasigurado ko ya honolên yoy
kaptêgan. Angkasigurado ko etaman ya parusaan ni Apo Namalyari hilay ampamagulo
kamoyu.
11 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, main kaatag ya ampaghabin ya an-itoro ko pon
ya kailangan hên patuli. No an-itoro ko ya kailangan hên patuli, pata angga amêhên
ay ampairapan la ko? No êmên bayro, ay a dayi mam-in yagah kanla ya pangitoro ko
hên tungkol ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha koros. 12 Ya labay ko kanlan habain ya
ampamagulo hên nakêm yo, ay magpakapon hila tana.
13 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, hinagyat kaw ni Apo Jesu-Cristo hên mag-alíh ha
aypa hên Kautuhan. Noa, paan kaw manyag hên nangarawak ya kalabayan hên lawini
gawan bêngat ha ayn kaw ha aypa hên Kautuhan. Noa, dapat mihahawop kaw hên main

pamanlugud. 14 Gawan ha angkaboo ya kaganawan Kautuhan ni Apo Namalyari ha
mimihay utoh, “Lugurên moy kapareho mo hên nanad ha pamanlugud mo hên sarili
mo.” 15 Noa, no ihundo yoy pamipapatsi yo, ay mahira ya pamilalamo yo.

Ya pamimiyay ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari

16 Habaytsi ya aral ko kamoyu: palokop kaw ha Espiritu ni Apo Namalyari ta êmên a
kaw makadyag hên nangarawak ya kalabayan lawini yo. 17 Ta ya nangarawak ya kal-
abayan hên lawini, ay halanghang ha kalabayan hên Espiritu ni Apo Namalyari, haka
ya kalabayan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay halanghang etaman ha nangarawak
ya kalabayan hên lawini. Habaytoy lowa ay ampihalanghang. Kabay a yo madyag ya
labay yon daygên. 18 No nagpalokop kaw ha Espiritu ni Apo Namalyari, ay ayn kaw na
ha aypa hên Kautuhan.

19 Mabalayan ya nangarawak ya dyag hên lawini, hên nanad ha pamanakêh ha
alwan ahawa, pamanyag hên kaatag êt ya kagatêan, haka ya panay hên pamanyag
hên habaytoy karêmêkan ya kapaparêng-êy, 20 ya pamagsimba ha alwan pêtêg ya diyos,
manggamit hên dangá, humêmêk, pamipapatsi, pamangimon, tulawên, mag-in mata-
larêh, pamitatayak, pamigagampi, 21 karidyaan, pamaglahing, panay makilahingan,
haka kaatag êt ya dyag ya êmên bayro ya karawakan. Omanên kon habiên ya hinabi ko
kamoyu hên hato, ya hilay ampanyag hên êmbayro ay a makapakilamo ha pamanlokop
ni Apo Namalyari.

22 Noa, no atsi kantamo ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay mag-in kitamon
malugud, mahigla, mapatêkbêk ya nakêm, mapagtêêh, maingaloên, mapaypaniwal-an,
23 maaypay nakêm haka mapagpigil ha sarili. No êmên di ya ugali tamo ay alwan bawal
ha patakaran ya dyag tamo. 24 Hikitamo ya main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo ay
ahina hên manyag hên nangarawak ya kalabayan hên lawini ta nanad impako tamina
ya habayto ha koros hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo. 25 Dinyanan na kitamon Espiritu ni
Apo Namalyari hên bayoy biyay, kabay dapat palokop kitamina kana. 26 Paan kitamon
magmahlay, paan mamahuluk hên miha ta miha, haka paan miriridyaan.

6

Dapat mihahawop

1 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, no main kamoyu ya nakadyag hên kasalanan,
ay hikaw ya ampaakay ha Espiritu ni Apo Namalyari, ay aralan yo ya hên maaypa ya
nakêm ta êmên ya miúmang kan Apo Namalyari. Haka kaillag kaw, ta kayno hikaw êt
ya matukso. 2 Dapat mihahawop kaw ta ha pamihahawop yo ay mahonol yoy utoh ni
Apo Jesu-Cristo. 3 No main kamoyu ya êndat na ya hiyay mangêd ha kaatag, ay anlokoên
nay sarili na. 4 Dapat pakaihipên hên balang miha ya sarili nan dyag, ta no mangêd, ay
malyari yan humigla. Paan iparis ya dyag na, ha dyag lan kaatag, 5 ta ya balang miha ay
main yan sarilin dyag ya dapat nan daygên.

6 Ha hinon angkakwa nan antoroan, ay dapat atagan nay ampaypamwang kana hên
Habi ni Apo Namalyari.

7 Paan yon lokoên ya sarili yo. Hi Apo Namalyari ay a maloko hên hinoman. No
hinoy intanêm tamo ay habayto êt ya popolên tamo. 8 Hilay mapanyag hên karawakan
kalabayan hên lawini la, ay makakwa hên kaparusaan ya ayn anggaan ha impiyerno.
Noa, hilay ampanyag hên kalabayan hên Espiritu ni Apo Namalyari ay makakwa hên
biyay ya ayn anggaan ya an-idin nan Espiritu ni Apo Namalyari. 9 Paan kitamon
humawa ha pamanyag hên kangêran, ta lano ha lumatêng ya allo, ay main kitamon
matanggap no a kitamo anhumawa. 10 Kabay kaban angkabiyay kitamo pon ay manyag
kitaminan kangêran ha balang miha, lalon-laloy na kanlan patêl tamo ha Panginoon.

Tawlin aral ni apostol Pablo kanlan taga-Galacia

11 Hatsi ya angkahêlêk yo ya mangahlay ya letra ay hiko ya nanulat hên hatsi ha mantêg kon gamêt.
12 Hilay kapareho kon mánoro ya Israelita ya ampanapol hên pamandayêw kanlan kapareho naên Israelita, ay ampamatoluk kamoyu hên patuli kaw. Andaygên lay habayto ta êmên a hila pairapan, hên nanad kanlan kaatag ya ampaniwala ya hukad ana ya pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha koros, haka ahina kailangan patuli. 13 Tinuli hila man, ay a hila anhumonol ha kaatag ya Kautuhan. Noa, labay lan patuli kaw, ta êmên hila main maipagmahlay ha kapareho naên ya Israelita, ya hikaw ay napahonol lan magpatuli. 14 Noa, hiko ay ayn akon kaatag ya an-ipagmahlay, no alwan ya pangamatsi ni Panginoon Jesu-Cristo ha koros. Gawan ha pangamatsi na, ay ayn nanan alagá kangko ya maalagá kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. Haka ha hêlêk la kangko ay ayn akon alagá. 15 Kantamon main pakikimiha kana, ay alwan maalagá no tinuli kitamo o ahê. Ya maalagá ay binayo ya ugali tamo. 16 Hikaw ya anhumonol ha toro ko, ay mag-in dayin mapatêkbêk ya ihip yo ta hikaw ay mantêg hên anak ni Apo Namalyari. Dayi ingalwan na kaw ngan.
17 Ampakihabi ko ya paubat amêhên, ay a kinan papotogên ya miha man kamoyu, ta hukad ana kangko ya hikoy nangapipiyatan gawan ha pamanhumonol ko kan Apo Jesu-Cristo.
18 Hikaw ya patêl ko, dayi ingalwan kaw ngan ni Panginoon tamon Jesu-Cristo. Amen.

Ya Hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Efeso

Paunan habi

Nanulat hi apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Efeso. Una nan impamwang kanla, ya daygên ni Apo Namalyari lano, ya tsiponên na ya atsi ngan ha langit, haka ya atsi ngan ha luta, ta ikamihan na kan Apo Jesu-Cristo ya pamaala hên habayto (1:10). Kabay labay ni apostol Pablo ya balang miha ay magkamain dayin pamakimiha kan Apo Jesu-Cristo, haka dapat mahêlêk ya habayto ha pamimiyay la.

In-alimbawa na, ya pami-tsi-tsipon lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha mihay lawini haka in-alimbawa na hi Apo Jesu-Cristo ha pinakaulo hên habaytoy lawini. In-alimbawa na êt hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha mihay bali haka hi Apo Jesu-Cristo ya pinakamaalagáy bato ta êmên mag-in napah-êy ya bali.

Hinulat na êt di ya tungkol ha pamimiyay hên miahawa (5:21-33), anak haka toa (6:1-4), tagahuyo haka amo (6:5-9). Hinulat na êt di ya tungkol ha panlaban kan Satanas (6:10-20).

Kabooan hên pinakalaman
Paunan Habi 1:1-2
Ya ingalo ya ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo 1:3-3:21
Ya pakikimiha lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo 4:1-6:20
Ya tawlin habi 6:21-24

1 Hiko hi Pablo, ya mihay apostol ni Apo Jesu-Cristo, gawan ha kalabayan ni Apo Namalyari.

Hatsi ya hulat ko, ay kamoyun taga-balayan Efeso ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya mahonol ha kalabayan ni Apo Jesu-Cristo.

2 An-ihalangin kataw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Ya ingalo ya angkatanggap lan ampaniwala gawan ha pakikimiha la kan Apo Jesu-Cristo

3 Puriên tamo hi Apo Namalyari, ya Tatang ni Panginoon Jesu-Cristo, ta gawan ha pakikimiha tamo kana, ay namidigalo hi Apo Namalyari kantamo hên kangêran ya ubat ha langit ya andaygên nan Espiritu ni Apo Namalyari ha nakêm tamo. 4 Mana na kitaminan pinili ni Apo Namalyari hên magkamain pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo, hên a pon dinyag ya hata luta. Tinalagá nay habayto, ta êmên hikitamoy mag-in banal hên ayn kapintasan ha hêlêk na. Gawan ha pamanlugud na kantamo, 5 hên hato pon, ay pinili na kitamo hên mag-in maának na gawan kan Apo Jesu-Cristo, ta habaytoy labay na hên malyari kantamo. 6 Kabay puriên tamo hi Apo Namalyari, gawan ha a makwan ihipên ya ayn kapantag ya ingalo na kantamo, hên indin na ya anlugurên nan Anak êmên matsi ha ikakangêd tamo.

7 Daya ni Apo Jesu-Cristo, ya pinamayad ha pangakbus ha parusa hên kasalanan tamo, ta êmên kitamo mapatawad. Êmbayro ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari 8 ya indin na kantamo hên booy nakêm. Hên main kalamoy kamwangan haka pamang-intindi, 9 ay impamwang na kantamo ya daygên na, ya a pon impamwang, ta atsi ya pon ha ihip na, ya tinalagá na, ya tuparên ni Cristo. 10 Ta ya daygên na, no lumatêng ya intakdan allo, ay tsiponên na ya kaganawan ya atsi ha langit, haka ha luta, ta ikamihan na kan Cristo, ya pamaala hên habayto ngan.

11 Gawan ha pakikimiha naên kan Cristo, ay dinyag na kitamo ni Apo Namalyari hên
anak na gawan ha kalabayan na. Habaytoy tinalagá na hên haton lagi, haka panay nan
andaygên ya tinalagá na. 12 Hikay ya unan nangênggan kan Cristo, ay tinalagá ni Apo
Namalyari hên mamiyay hên magsimba kana gawan ha panga-Diyos na.
13 Hikaw ay nagkamain hên pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo etaman hên ginilam yoy
Mangêd ya Habi, ya kaptêgan, ya ligtas kitamo gawan kana. Haka dinyanan na kaw ni
Apo Namalyari hên Espiritu na ya impangako na. Ya pam-i hên Espiritu na ay nanad
pamaptêg ya hikitamo ay kana, haka 14 nanad bandi ya impauna, ya kasiguradoan ya
iboo nay kaligtasan tamo, haka ya kaganawan ya impangako na. Puriên tamo ya panga-
Diyos na.

Ya inhalangin ni apostol Pablo

15 Amêhên, paubat hên namwangan ko ya tungkol ha paniwala yo kan Panginoon
Jesus haka ya pamanlugud mo ha kapareho mon pinili ni Apo Namalyari hên mag-in
kana, 16 ay a ko an-itêgên ya pamagpahalamat ko kan Apo Namalyari gawan kamoyu.
Panay kataw an-ihalangin. 17 An-ihalangin ko kan Apo Namalyari ya ampuriên tamon
Tatang, ya namiutoh kan Panginoon Jesu-Cristo, ya dyanan na kaw hên kamwangan
haka pamangintindi ya tungkol kan Apo Namalyari ya ubat ha Espiritu na. 18 An-
ihalangin ko êt ya mahawangan ya kaihipan yo, ta êmên yo maintindihan ya pangako na
kantamo hên pinili na kitamo hên makilamo kana hên angga-angga. Dayi maintindihan
yo etaman ya kal-atan ingalo ya idin kantamo gawan hikitamo ay pinili na hên mag-in
kana. 19 An-ihalangin ko êt ya maintindihan yo, ya a makwan maihip ya kapangyarihan
ni Apo Namalyari ya anggamitên nan manyag kangêran ha nakêm tamon ampaniwala.
Habaytoy kapangyarihan na, 20 ay ginamit na hên biniyay nan oman hi Apo Jesu-Cristo,
haka hên pinaikno na ya ha dapit panabtab na ha langit hên mamaala hên kalamo
na. 21 Kabay makapangyarihan hi Apo Jesu-Cristo ha kaganawan ya ampamaala haka
ha kaganawan ya main tungkulan. Hiyay pinakamatag-ay ha langit haka ha luta
amêhên haka hên angga-angga. 22 In-ubuh nan indin ni Apo Namalyari ha aypa hên
kapangyarihan na ya habayto, haka hiyay dinyag nan pinaka-ulo tamo ya ampaniwala
kana. 23 Hikitamo ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay pinakalawini na, ya nanad
kabooan* na. Haka hiya ya kabooan hên kaganawan.

2

Hilay main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo ay main bayoy biyay

1 Hên hato ay nanad kaw natsi gawan ha kasalanan yo kan Apo Namalyari. 2 Hên
hato ay angkagtan kaw ha karawakan ugali haka uso lan a ampagpalokop kan Apo
Namalyari, haka hinonol yo hi Satanas, ya poon lan narawak ya a angkahêlêk. Angga
amêhên, ay hiya ya ampamaala ha biyay lan tawo ya a anhumonol kan Apo Namalyari.
3 Hên hato, ay hikitamo ngan ay nanad kanla. Andaygên tamoy nangarawak ya
kalabayan hên lawini haka ihip tamo. In-anak kitamo hên main nanan kasalanan kabay
hikitamoy kalamo lan kaatag ya makasalanan ya parusaan ni Apo Namalyari.
4 Noa, ayn pamagkulang ya ingalo ni Apo Namalyari kantamo haka hadyay paman-
lugud na kantamo. 5 Natsi kitamo man, gawan kasalanan tamo, ay biniyay na kitamo
hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo. Ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari kantamo,
ay ubatan hên kaligtasan tamon ampaniwala kana. 6 Gawan ha pakikimiha tamo kan
Apo Jesu-Cristo ay biniyay kitaminan oman etaman, haka pinaikno kitamo ha langit hên
mamaala hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo. 7 Dinyag ni Apo Namalyari ya habayto ta êmên
paubat amêhên hên angga-angga ay maipahlêk nay ayn kapantag ya ingalo na kantamo,
ya indigalo na kantamo gawan kan Apo Jesu-Cristo. 8 Habaytoy ayn kapantag ya ingalo

* **1:23** Colosas 1:18.

na, ay ubatan hên kaligtasan tamon ampaniwala kana. Habaytoy kaligtasan tamo haka ya paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo ay a angkakwa ha pagal tamo, noa, indigalo ni Apo Namalyari ya habayto. 9 Kabay ayn maipagmahlay ya hiya ay naligtas ha sarili nan dyag. 10 Gawan bay hikitamo ay dinyag ni Apo Namalyari haka binayo nay biyay tamo hên manyag kangêran gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo. Hên hato pon una ay tinalagá na ya hikitamo ay manyag habaytoy kangêran.

Hilay main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo ay nanad mimihay bansa

11 Pakaihipên yo ya hikaw ay anak hên alwan Israelita. An-itad la kaw hên ayn alagá lan Israelita, gawan a kaw tinuli. Êndat la no anak hila ni Apo Namalyari gawan ha pangatuli la. Noa, ya pangatuli ay dyag bat hên tawo ha balat. 12 Hên hato ay marayo kaw kan Apo Jesu-Cristo. Kaatag kaw kannaên Israelita ya pinili ni Apo Namalyari. Kabay alwa kaw kalamo ha pangako ni Apo Namalyari kannaên. Ayn kaw hên kasiguradoan ya madyanan kaw hên biyay ya ayn angga haka a yo muwang hi Apo Namalyari. 13 Noa, agyan marayo kaw kan Apo Namalyari hên hato, ay nidani kaw na kana gawan ha daya ni Apo Jesu-Cristo. 14 Hiya ya pinangubatan hên pamakilamo tamo, ta hên hato ay hikay ya Israelita, haka hikaw ya alwan Israelita ay main kitamon nanad bakod ya pamihuhuluk, ya namihiyay kantamo. Noa, habaytoy inalíh nay na. 15 Hên natsi ya ha ikakangêd tamo, ay inalíh nay alagá hên Kautuhan naên hên Israelita no ay-êmên dumani kan Apo Namalyari. Kabay mimihay bansa kitamina ha arapan ni Apo Namalyari, haka amêhên ay angkapisusundo kitamina, ya hikay ya Israelita haka hikaw ya alwan Israelita. 16 Impa-úmang na kitamon pare-pareho kan Apo Namalyari, hên mag-in pinakalawini na hên natsi ya ha koros. Kabay angkapisusundo kitamina. 17 Hi Apo Jesu-Cristo ay nagpaidi di ha luta hên namipamwang hên Mangangêd ya Habi ya tungkol ha pamiúmang tamo kan Apo Namalyari. Impa-úmang na kaw ya marayo kana, haka hikay ya Israelita ya banhagan lan narani kana. 18 Gawan kan Apo Jesu-Cristo ay pare-pareho kitaminan makaarap kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha hawop hên Espiritu na, ya atsi kantamo.

19 Kabay amêhên, ay alwa kaw nan kaatag kannaên Israelita, ta hikaw ay kalamo lan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in pamilya na. 20 Hikitamoy ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ay nanad bali. Hilay apostol haka mámipamwang ni Apo Namalyari ya nanoro hên habi na, ay nanad napah-êy ya pundasyon hên habaytoy bali, haka hi Apo Jesu-Cristo ay nanad pinakamaalagáy bato ya pampah-êy hên habayto. 21 Hi Apo Jesu-Cristo ya pinaykabitan tamo ngan hên nanad ha kabooan bali ya napah-êy. Haka gawan ha pakikimiha tamo ha Panginoon, ya habaytoy bali ay anhumlay hên mag-in mihay banal ya templo. 22 Haka gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo ay inlamo kaw etaman kanan habaytoy nanad templo ya naipairêng ya ampaidyanan nan Espiritu ni Apo Namalyari.

3

Ya Panoro ni apostol Pablo kanlan alwan Israelita

1 Gawan habaytoy dinyag ni Apo Namalyari, ay an-ihalangin kataw. Awo, hiko hi Pablo, ya nakahukul ha ikakangêd yon alwan Israelita, gawan ha panoro ko hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 2 Kayno namwangan yoy na ya impatsiwala kangko ni Apo Namalyari, ya ipamwang kamoyu ya Mangêd ya Habi, ya tungkol ha ayn kapantag ya ingalo na kamoyu. 3 Haka kayno namwangan yoy na ya impamwang ni Apo Namalyari kangko ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Inungkat kinay habayto, di ha hulat. 4 Kabay ha pamaha yon hata hulat, ay maintindihan yo ya a pon impamwang hên hato, ya tinalagá ni Apo Namalyari, ya antuparên ni Apo Jesu-Cristo. 5 A na impamwang ni Apo Namalyari ya habayto hên haton lagi, noa, amêhên, ay impamwang nan Espiritu

na kannaên apostol na, haka kanlan propeta, ya mámipamwang na. 6 Impamwang na
ya Mangêd ya Habi, ya alwan hikay bat ya Israelita ya iligtas na, noa, hikaw etaman
ya alwan Israelita ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Kalamo kaw na kannaên ha
pinakalawini na. Haka matanggap yo etaman ya impangako na gawan ha pakikimiha
yo kan Apo Jesu-Cristo.
7 Ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, haka ha kapangyarihan na ay dinyag
na kon mámipamwang hên habayto ya Mangêd ya Habi. 8 Hikoy pinakamaaypa kanlan
pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. Êmbayro man ay dinyanan na kon pribileyo
hên mámipamwang kamoyun alwan Israelita hên tungkol ha ayn kapantag ya ingalo ya
maidin kamoyu, gawan kan Apo Jesu-Cristo. 9 Hi Apo Namalyari, ya nanyag ngan, ay
namiutoh kangko hên ipalinaw ha kaganawan no ay-êmên nan tuparên ya tinalagá
na, haka babayo nan impamwang ya habaytoy tinalagá na. 10 Haka amêhên an-
ipamwang nay habayto, gawan kantamon ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo.
Uston mahêlêk lan anghel ya ampamaala, haka kaatag êt ya main kapangyarihan ha
langit ya pamakimiha tamon patêl ha Panginoon, ay mamwangan la hên tungkol ha
kamwangan na ya igit ha hinon kamwangan. 11 Habayto ay tinalagá ni Apo Namalyari
hên haton lagi, haka antuparên nay na gawan kan Apo Jesu-Cristo ya Panginoon tamo.
12 Gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, ay main kitamon pakikimiha kana ya
ampamahêkaw hên nakêm tamo hên umarap kan Apo Namalyari. 13 Kabay ampakihabi
ko kamoyu ya paan kaw mahiraan nakêm gawan ha kairapan ya angkaranasan ko di ha
hukulan ta hatsi ay ha ikakangêd yo.

Ya pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo kantamo

14 Kabay ampandoko ko ha panalangin ko kan Apo Namalyari ya Tatang tamo. 15 Hiya
ya Tatang hên kaganawan maának na ha langit haka ha luta. 16 An-ihalangin ko kana
ya ha kapangyarihan na ya ayn kapantag, ay pahiglaên nay nakêm yo hên Espiritu na.
17 An-ihalangin ko êt ya magpaidi ya ha nakêm yo hi Apo Jesu-Cristo gawan ha paniwala
yo kana. Dayi mag-in mananiêh ya pamanlugud yo, hên nanad ha kayo ya mangalalê
ya yamot, 18 ta êmên hikaw haka hilangan ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in
kana, ay makaintindi hên ayn kapantag ya pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo. 19 Dayi
makaranas kaw hên habaytoy pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo ya a makwan ihipên, ta
êmên panay mahêlêk ha pamimiyay yo ya kabooan hên kabanalan ni Apo Namalyari.
20 Kabay puriên tamina hi Apo Namalyari. A makwan maihip ya kapangyarihan na
ya anggamitên na ha pamabayo kantamo. Ta hiyay makadyag hên igit êt ha an-idawat
tamo kana o ha maabot tamon ihipên. 21 Hikitamoy ampaniwala kan Panginoon Jesu-
Cristo, ay puriên tamo ya hên oras-oras hên angga-angga. Amen.

4

Ya pakikimiha lan ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo

1 Hiko ya atsi ha hukulan gawan ha pamanhumonol ko kan Panginoon Jesu-Cristo,
ay ampakihabi kamoyu, ya mamiyay kaw hên mangêd, ya nanad ha tinalagá na hên
hinagyat na kaw hên mag-in anak na. 2 Mamiyay kaw hên maaypa ya nakêm. Gawan ha
pamilulugud yo, ay dapat kaw mag-in mapagtêêh ha pamatawad yo kanlan ampanyag
hên alwan mangêd kamoyu. 3 Magpakahipêg kaw hên milulugud, ta êmên ya pakikimiha
yo gawan ha Espiritu ni Apo Namalyari ya ampam-in kapatêkbêkan kamoyu, ay a
maalíh. 4 Hikitamoy ampaniwala ay mimiha, hên nanad pinakalawini ni Apo Jesu-
Cristo. Haka mimiha êt ya Espiritu ni Apo Namalyari ya atsi kantamo. Mimiha êt ya
biyay ya ayn angga ya an-êngganan tamo, gawan impaihip na kantamo hên palokop
kana. 5 Mimihan bêngat ya ampaniwal-an tamo. Yabay ya hi Panginoon ya mimiha haka
mimihay bawtismo tamo. 6 Hi Apo Namalyari ya Tatang tamo ngan ay mimiha. Hiyay

makapangyarihan ha kaganawan. An-ipadyag nay kalabayan na kantamo ngan, haka ampaidi ya kantamo ngan.

7 Ya balang miha kantamo ay dinyanan ni Apo Jesu-Cristo hên galing ya hêpat
kantamo, gawan ha ayn kapantag ya ingalo na. 8 Êmên di ya nakahulat ha Habi ni
Apo Namalyari ya tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo, “Hên nag-orong ya ha langit,
ay nantan yan mal-at ya dinakêp, haka main yan indigalo kanlan tawo.” 9 No nag-
orong ya ha langit, ay labay habiên nag-aypa ya pon di ha luta. 10 Ya nag-aypa, ay hiya
etaman ya nag-orong ha katatag-ayan langit, ta êmên na daygên hên ayn kapintasan ya
kaganawan. 11 Hiya ya namidigalo hên kagalingan ya main mag-in apostol na, main
mag-in propeta, ya mámipamwang na, main mag-in mamipamwang hên habi na kanlan a
pon ampaniwala, main mag-in pastor haka mánoro kanlan ampaniwalay na. 12 Indigalo
nay habaytoy kagalingan ta êmên hikitamoy pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ay
nakal-an hên maghuyo kana, haka ta êmên tumaniêh ya paniwala tamo ya pinakalawini
na. 13 Ha êmbayro ay mag-in mimihay nakêm tamo ha paniwala haka ha kamwangan
tamo kan Apo Jesu-Cristo ya Anak ni Apo Namalyari. Magkamain kitaminan nakêm ya
nanad ha nakêm ni Apo Jesu-Cristo ya banal.

14 Habaytoy labay ni Apo Namalyari ta êmên a kitamo magtan ha hino-hinon toro hên
nanad anak ya angkagtan ha nanga-ayang ya habi, o nanad ha bangka ya angkaipayid-
pid hên angin. Mangêd no a kitamina paamuyot kanlan mapanloko. 15 Ya mangêd ay
mamiyay kitamo ha kaptêgan gawan ha pamilulugud tamo. Ha êmbayro ay papêrad-
pêrad kitamon mag-in nanad kan Cristo ya pinaka-ulo tamo ngan. 16 Gawan kana,
ay hikitamoy pinakalawini na, ay main pakikimiha hên nanad ha kabooan lawini
ya nangapitutumpang ha pilngoan. No ya balang miha kantamo ay manyag hên
an-ipadyag ni Apo Namalyari hên main pamilulugud, ay humlay haka kumhaw ya
pinakalawini ni Apo Jesu-Cristo.

Ya bayoy biyay kan Panginoon Jesu-Cristo

17 Amêhên, gawan ha tungkulan ya indin na kangko ni Panginoon ay an-ipapakahabi
ko kamoyu ya taganán a yoy na dapat tuwarên hilay ahê ampagsimba kana, ta ayn alagá
ya pangihip la. 18 Ayn hilan muwang hên tungkol kan Apo Namalyari, haka ayn kanla
ya bayoy biyay ya an-idin na gawan ha kakdêyan ulo la, ya a la ya labay mamwangan.
19 Ayn hilay nan dêng-êy, kabay ha karidyaan la, ay ampaulayan lay lawini la hên
manyag hên hino-hino kay na hên ya karawakan.

20 Noa, hikaw ay alwan êmbayro ya napag-aralan yo, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo!
21 Gawan bay namwangan yoy nay Mangêd ya Habi tungkol kana, haka ya pêtêg ya toro,
gawan atsi kana ya kaptêgan. 22 Kabay alihên yoy mana yon ugali, ya ubat ha mana
yon pamimiyay, ya bat manyag kalabayan lawini, ta ya panyag hên êmbayro ay ikahira
yo. 23 Dapat yon bayoên ya nakêm haka ihip yo, ta êmên ya narawak ay mahagilyan
hên mangêd. 24 Dapat yon ihulod ya bayoy ugali, ya nanad ugali ni Apo Namalyari, ya
mahêlêk ha pamimiyay ya taganán mahonol kana, ya main kabanalan.

25 Kabay alihên yoy nay ugali yo hên maglaram ta dapat habiên ya kaptêgan ha miha
ta miha, gawan hikitamo ay nanad mimihay lawini ni Apo Jesu-Cristo. 26 No waringan
ta main kaw hên ikahuluk, ay dapat yon tambêng alihên ya habayto, ta êmên a kaw
makadyag kasalanan. Paan yon êngganan ya manaboy allo bayo yon alihên ya huluk,
27 ta êmên a ya makatukso kamoyu hi Satanas. 28 No alimbawa ta main kamoyu ya
manakaw, dapat itgên nay na ya habayto. Ya mangêd ay magpakahipêg ya tanan mag-
obra, ta êmên na makwa ya kailangan na. No êmbayroy daygên na, ay makahawop ya êt
ha kaatag ya ampangailangan. 29 Paan kaw maghabi hên nangarawak. Dapat panay
ha ikakangêd ya habiên yo, ya makahawop kanlan ampanggilam ayon ha kailangan
la. 30 Paan yon dyanan kalungkutan ya Espiritu ni Apo Namalyari ha panyag yon

alwan mangêd, ta hiyay nanad tatak ni Apo Namalyari kamoyu, ya pamaptêg ya taganán akbusan kaw ha parusa hên kasalanan yo ha Allon Pamanukom. 31 Alihên yoy kaganawan narawak ya nanad ha hêmêk, omot ulo, haka huluk. Haka paan kaw mihuhubak. Paan kaw maghabin pamanira ha kapareho yon tawo. Haka paan kaw mangihip hên manyag karawakan ha kapareho yo. 32 Ya mangêd ay, mag-in kaw hên mapanawop ha miha ta miha, haka maingaloên. Mamatawad kaw, ta pinatawad kaw ni Apo Namalyari gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo.

5

Ya ugali lan nahawangan ya kaihipan

1 Gawan hikaw ay anak ni Apo Namalyari ya anlugurên na, ay dapat tuwarên yo ya.
2 Dapat mamiyay kaw hên main pamanlugud ha balang andaygên yo, hên nanad ha pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo kantamo hên indin nay biyay na ha ikakangêd tamo. Habaytoy dinyag na ay nanad nabango ya paraêp ha arapan ni Apo Namalyari.
3 Gawan hikaw ay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ay dapat marayo kaw ha pamakilalaki, pamabayi, haka ha pamanyag kaatag pon ya karawakan kalabayan lawini haka karidyaan. Paan kaw man mamiistoriya hên tungkol bayro ha miha ta miha. 4 Paan kaw maghabi hên nikadadawak haka ayn pukat, haka hên kaparêng-êy ya ngaw-ngaw haka istorya. Noa, ya mangêd ay, panay kaw tanan magpahalamat kan Apo Namalyari. 5 Habaytsi ya pakamwangan yo: A milamo ha lokop ni Apo Namalyari angga kan Apo Jesu-Cristo ya hilay ampamabayi o ampakilalaki o ampanyag hên hinoman ya karawakan hên kalabayan lawini. A êt milamo bayro ya hilay maridya ya ayn pamanlugud kan Apo Namalyari ta kaatag ya andaygên lan diyos la.
6 Paan kaw paloko ha nangaayang ya habi lan maghabin alwan kasalanan ya babayo kon inungkat. Ta ya kaptêgan ay parusaan ni Apo Namalyari hilay manyag hên êmbayro.
7 Kabay paan kaw makilamo kanla. 8 Hên hato ay atsi kaw ha aypa ni Satanas haka nanad nariglêm ya biyay yo, noa, amêhên ay atsi kaw na kanan Panginoon, haka nanad nahawangan ya biyay yo. Kabay dapat mag-in hêpat ya pamimiyay yo nanad ha pamimiyay lan nahawangan ya ihip. 9 Gawan, ya mahêlêk ha pamimiyay lan nahawangan ya ihip, ay kangêran haka kaptêgan. 10 Dapat yon mamwangan no hino ya ikahigla ni Apo Namalyari, haka habaytoy dapat yon daygên. 11 Paan kaw kilamo kanlan manyag hên ayn pukat ya ubat ha kariglêman. Noa, ya daygên yo, ay ihundo yoy pandaygên yoy kangêran, ta êmên mamwangan ya nangarawak ya dyag la. 12 Gawan bay kapaparêng-êy hên habiên ya andaygên la hên patago. 13 Noa, gawan ha kangêran dyag yo, ay nanad mahawangan hilan atáng, haka mamwangan ya andaygên la ay narawak.
14 Haka ya kaganawan ya angkahawangan, ay mag-in nahawang. Habaytoy nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya wana,

“Hikaw ay nanad hên nabêlêw o nanad natsi gawan ha kasalanan yo. Magmukat kaw,
haka kaw mimata, bayo hawangan nay na ni Apo Jesu-Cristo ya kaihipan yo.”

15 Kabay kaillag kaw ha pamimiyay yo. Mamiyay kaw hên nanad kanlan nagmuwang no hinoy ikahigla ni Apo Namalyari, alwan nanad kanlan ayn minúwang. 16 Paan kaw manayang hên oras. Panay kaw manyag hên kangêran kaban angkabiyay kaw pon, ta mal-at ya karawakan ya andaygên lan tawo amêhên. 17 Paan kaw mag-in ayn minúwang. Noa, pakimuwangan yoy kalabayan ni Apo Namalyari.
18 Paan kaw maglahing ta habaytoy makahira hên mangêd ya pamimiyay. Noa, ya dapat ay mamaala kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari. 19 No magtsipon kaw ay magkanta kaw hên kanta ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, haka ya kaatag êt ya kanta hên pamagpuri kana, haka ya bayoy kanta ya maka-Diyos. Dapat boon nakêm kaw hên magkantan pamagpuri ha Panginoon. 20 Dapat panay yon ipahalamat

ya kaganawan ya angkalyari kan Apo Namalyari ya Tatang tamo, gawan ha pakikimiha yo kan Panginoon Jesu-Cristo.

Payo ha mitaahawa

21 Palokop kaw ha miha ta miha gawan ha pamanggalang yo kan Apo Jesu-Cristo.
22 Hikaw ya babayi ya nipag-ahawa, palokop kaw ha ahawa yo hên nanad ha pamag-
palokop yo ha Panginoon. 23 Gawan bay ya lalaki ay ampamaala ha ahawa na hên nanad
ha pamamaala kantamo ni Apo Jesu-Cristo, ya pinaka-ulo tamon ampaniwala kana, ya
pinakalawini na. Hiya êt ya ampamiligtas kantamo. 24 No ay-êmên ya pamagpalokop
tamo kana, ay êmbayro êt ya hikaw ya babayi ay dapat palokop ha ahawa yo hên boon
nakêm.
25 Hikaw ya lalaki, dapat lugurên yoy ahawa yo hên nanad ha pamanlugud ni Apo
Jesu-Cristo kantamo. Impakit nay pamanlugud na hên indin nay lawini na ha ikakangêd
tamo. 26 Dinyag nay habayto, ta êmên na kitamon tanggapên ni Apo Namalyari paubat
hên nalinisan kitamina ha pamanhumonol ha Habi na, haka ha pagpabawtismo tamo.
27 Dinyag nay habayto etaman ta êmên hikitamoy ampaniwala kana ay nakal-an hên
umarap kana hên nanad ha mihay dalaga ya angkasalên ya mahampat, mangêd, haka
malinis, hên ayn kapintasan ha arapan ni Apo Namalyari. 28 Kabay dapat lugurên lan
lalaki ya ahawa la hên nanad ha pamanlugud la ha sarili lan lawini. Hilay lalaki ya
ampanlugud ha ahawa la ay ampanlugud etaman ha sarili la. 29 Ayn anhumêmêk ha
sarilin lawini, ta habaytoy ampakanên haka anhayhayên la hên nanad ha andaygên ni
Apo Jesu-Cristo kanlan ampaniwala kana, 30 gawan bay hikitamo ay pinakalawini na.
31 Nakahulat ha Habi ni Apo Namalyari ya êmên di, "Gawan di ay lakwanan nan lalaki
ya toa na ta milamo hilay nan miahawa, ta mag-in mimiha hila tana."* 32 Habayto ya
inungkat ko, ya nakahulat ha Habi ni Apo Namalyari, ay main malalê ya labay habiên
ya tungkol ha pakikimiha ni Apo Jesu-Cristo kantamon ampaniwala kana. 33 Êmbayro
man, main ya êt labay habiên ya tungkol ha mitaahawa. Kabay hikaw ya lalaki ya main
ahawa, ay dapat lugurên yoy ahawa yo hên nanad ha pamanlugud yo ha sarili yo. Hikaw
ya babayi etaman, ay galangên yoy ahawa yo.

6

Aral ha pamilya

1 Hikaw ya anak, dapat yon honolên ya utoh hên toa yo, ta mangêd ya habayto kanlan
main pakikimiha ha Panginoon. 2 Gawan nakahulat ha Habi ni Apo Namalyari ya,
"Galangên moy toa mo."* Habaytoy unan utoh ni Apo Namalyari ya main lamo hên
pangako. Êmên ya di ya laman hên habaytoy pangako, 3 "ta no daygên yoy habayto, ay
kumarang haka mitsighaw ya biyay yo di ha luta."
4 Hikaw etaman ya toa, paan yon pahulukên ya anak yo. Noa, itoro yo kanla ya labay
ni Panginoon Jesu-Cristo ha biyay la, haka paral-an yo hila no manyag hilan kasalanan.

Hilay tagahuyo haka hilay ámo

5 Hikaw ya nakiámo, ay pakahonolên yoy ámo yo di ha luta hên nanad ha pamanhu-
monol yo kan Panginoon Jesu-Cristo hên main pamanggalang, haka limo. 6 Daygên yoy
habayto, alwan bêngat no main ampamantay kamoyu hên nanad kanlan ampanapol
hên pamandayêw hên tawo, noa, magpakahipêg kaw hên nanad anhuyuên yo hi
Panginoon Jesu-Cristo ha pamanyag kalabayan ni Apo Namalyari hên booy nakêm.
7 Huyuên yoy ámo yo hên booy nakêm hên nanad ha pamaghuyo yo ha kalabayan
nan Panginoon, ta ha êmbayro ay anhonolên yoy kalabayan nan Panginoon alwan bat

* **5:31** Genesis 2:24. * **6:2** Genesis 6:2-3; Exodo 20:12; Deuteronomio 5:16.

kalabayan tawo. 8 Siguradon tumbahan nan Panginoon ya balang miha, ha kangêran ya dinyag la, tagahuyo man o alwa.

9 Hikaw ya ámo, dapat mag-in mangêd ya pamamaala yo kanlan nakiamo kamoyu. Paan yo hilan hablaên ta muwang yo ya hikitamo ay main ámo ha langit, ya hi Apo Namalyari ya ayn ampiliên.

Ya panlaban tamo kan Satanas

10 Amêhên, hatsi ya tawlin toro ko kamoyu, ya tanggapên yoy kapangyarihan ya panidin nan Panginoon kantamon ampaniwala kana, ta êmên yo pataniêhên ya nakêm yo. 11 Ihulod yo ya kabooan panlaban ya indin kamoyu ni Apo Namalyari, ta êmên yo mapaglabanan ya an-ipadanas ni Satanas. 12 Gawan, ya kapatsi tamo ay alwan tawo, noa, hi Satanas, haka hilay kalamo na ha hêwang ya nangarawak ya a angkahêlêk, ya main tungkulan hên mamaala kanlan tawo ya atsi pon ha kariglêman di ha luta. 13 Kabay ihulod yoy kabooan panlaban ya indin ni Apo Namalyari, ta êmên kaw manambut ha panlaban yo kanla, haka pamakayari yon makilaban ay makhaw kaw pon hên nakairêng.

14 Kabay mirêng kaw hên nakal-an hên lumaban. Dapat panay kaw maghabin kaptêgan, ya nanad ha an-isinturon yoy kaptêgan.† Dapat mag-in kaw hên mahonol kana, hên nanad ha an-ihulod yoy habaytoy pamanhumonol, ya nanad pinakakalahag pagaw yo. 15 Dapat nakal-an kaw hên mamipamwang hên Mangangêd ya Habi hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya ubatan hên pamiúmang kan Apo Namalyari. Habaytoy nanad nag-apin bitsih yo hên nakal-an hên lumaban. 16 Dapat pakatalanên yoy paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo ta habayto ay nanad kalahag yo ya panangga boy pamarê ha angkumlab ya tarêm hên yawo ni Satanas. 17 Ya kasiguradoan hên kaligtasan yo, ay dapat yon ikopya hên nanad elmit. Haka ya Habi ni Apo Namalyari, ya an-ipaihip kamoyu hên Espiritu na, ay yabay ya nanad hundang yo. 18 Dapat yon daygên ya habayto ngan, hên main pamakiingalon manalangin kan Apo Namalyari. Panay kaw manalangin ha hawop hên Espiritu na. Paan kaw humawa hên manalangin haka ihalangin yo hilangan ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. 19 Ihalangin yo ko etaman ya dyanan na ko ni Apo Namalyari hên galing ha pamaghabi ta êmên makhaw ya nakêm kon mamipamwang hên Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya impamwang amêhên. 20 Ihalangin yo ko gawan hikoy mihay in-utoh na hên ipamwang ya hata Mangêd ya Habi, noa, amêhên ay nakahukul ako gawan ha pamipamwang kon habayto. Kabay ihalangin yo ko ya maipamwang koy habayto hên makhaw ya nakêm ta habaytoy an-ipadyag ni Apo Namalyari kangko.

Ya tawlin inhulat

21 No hiko etaman ya labay yon kotangên, hi Tiquico tanay maghabi kamoyu hên tungkol kangko haka ya tungkol ha andaygên ko di. Hiya ya mihay anlugurên tamon patêl haka mapaypaniwal-an ya tagahuyo hên Panginoon. 22 In-utoh ko ya bahên kamoyu êmên yo mamwangan ya pamibiyay-biyay naên di, haka ta êmên humigla ya nakêm yo.

23 Patêl ko ha Panginoon, an-ihalangin kataw ya hi Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka hi Panginoon Jesu-Cristo ay mam-in kapatêkbêkan nakêm yo, haka mamipahan hên pamilulugud yo. Mapataniêh dayi ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. 24 Dayi ingalwan kaw kaganawan ya ampanlugud kan Panginoon Jesu-Cristo hên main pamanlugud ya ayn angga.

† **6:14** Isaias 11:5.

Ya hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Filipos

Paunan habi

Hinulatan ni apostol Pablo hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Filipos ha probinsyan Macedonia ya atsi ha logal hên Europa. Ha Dyag 16:6-40 ay mabáha no ay-êmên naipairêng ya habaytoy unan pami-tsi-tsipon lan ampaniwala bayro ha Europa. Hinulatan na hila ubat ha hukulan ta nagpahalamat ya ha hawop ya impagtan la kana, impalinaw na kanla ya tungkol ha hakit ni Epafrodito ya tawlin nantan hawop la, haka na hila inaralan.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-11
Ya pamaptêg ni apostol Pablo 1:12-26
Ya dapat mag-in pamimiyay lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo 1:27-2:18
Ya tungkol kan Timoteo haka Epafrodito 2:19-30
No ay-êmên mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari 3:1-15
Hilay ampanoro hên alwan pêtêg 3:16-21
Ya aral ni apostol Pablo kanlan taga-Filipos ya tungkol ha pamikakasundo haka kapatêkbêkan 4:1-9
Ya pahalamat ni apostol Pablo ha impagtan lay hawop kana 4:10-20
Tawlin habi 4:21-23

1 Hiko hi Pablo. Kalamo ko hi Timoteo ya kapareho kon ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo. Anhulatan kataw ya atsi bahên ha balayan Filipos ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo. Habaytsi ya hulat ay kamoyu etaman ya toa ya ampamaala haka ampanawop ha pami-tsi-tsipon yon patêl ha Panginoon.

2 An-ihalangin naên kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

An-ihalangin ni apostol Pablo hilay taga-Filipos, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

3 Balang kataw angkaihipan ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Filipos, ay panay akon ampagpahalamat kan Apo Namalyari, ya ansimbaên ko. 4 Panay ako etaman angkahiglan mangihalangin hên balang miha kamoyu, 5 gawan paubat hên una kaw naniwala kan Apo Jesu-Cristo, angga amêhên, ay anhawpan yo ko, ta êmên ko maitoro ya Mangangêd ya Habi ya tungkol kana. 6 Angkasigurado ko ya hi Apo Namalyari ya ampangubatan hên kangêran ya atsi ha ihip haka biyay yo. Angkasigurado ko êt ya hiya etaman ya mamihundo ha pandaygên na kamoyu angga ha a mayari ya kalabayan na ha biyay yo, ha pamag-orong ni Apo Jesu-Cristo di ha luta. 7 Hêpat bat no êmbayroy an-ihipên ko ya tungkol kamoyu, gawan atsi kaw di ha nakêm ko. Hikaw ay kalamo kon an-ingalwan ni Apo Namalyari di amêhên ha hukulan, haka hên hato ha pamilaban kon kaptêgan hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo haka ha paypamwang hên habaytoy kaptêgan, ta êmên nag-in mananiêh ya paniwala yon ampaniwala. 8 Muwang ni Apo Namalyari ya angkalêngêw ako kamoyu, ta no ay-êmên kaw anlugurên ni Apo Jesu-Cristo, ay êmbayro etaman ya pamanlugud ko kamoyu.

9 An-ihalangin kataw ya mapahanan dayi ya pamilulugud yo, ya kamwangan yo haka ya pamangintindi yo hên tungkol ha dapat yon daygên, 10 ta êmên yo madyag ya pinakamangêd. No êmên di, ay malatêng na kaw ni Apo Jesu-Cristo hên malinis ya ayn

kapintasan ha allon pag-orong na di. 11 An-ihalangin ko êt ya mag-in kaw hên taganán
mahonol kana, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên la galangên haka
puriên hi Apo Namalyari.

Ya paypamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo

12 Hikaw ya patêl ko ha balayan Filipos, labay kon mamwangan yo, ya gawan ha
pangakulung ko, ay lalo hên naipamwang ya Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon
Jesu-Cristo. 13 Namwangan lan hundaloh ya ampananod di ha balin ampamaala ha
Gobyernon Roma, haka mal-at pon ya kaatag bayri, ya hikoy nakakulung gawan bêngat
ha pakikimiha ko kan Apo Jesu-Cristo. 14 Gawan ha pangakulung ko, ay mal-at kanlan
patêl ha Panginoon ya tinumaniêh ya paniwala, haka lalo lan an-ipamwang ya tungkol
kan Apo Jesu-Cristo hên ayn limo.
15 Main hên ampamipamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo, gawan ha angkaridya
hila, o gawan ha labay lan kipatsi. Noa, ya kaatag ay ampamipamwang hên tungkol
kana hên booy nakêm la. 16 Hilay ampamipamwang hên tungkol kana, hên booy nakêm
la, ay ampamipamwang gawan ha pamanlugud la, ta muwang la ya atsi ko di gawan
ha pinili na ko ni Apo Namalyari hên mamaptêg, ya pêtêg ya Mangêd ya Habi tungkol
kan Apo Jesu-Cristo. 17 Hilay ampamipamwang gawan ha angkaridya hila, hên alwan
boon nakêm la, ay êndat la no mapahanan ya kairapan ko di ha hukulan, gawan ha
paypamwang la. 18 Êmbayro man ya nakêm lan ampaypamwang, ay mahigla ko, ta
an-ipamwang ya tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo, hên gawan ha kangêran nakêm, o
karawakan nakêm man.
Ihundo koy pamaghigla ko 19 ta muwang ko ya mibuhan ako, gawan ha pangihalangin
yo kangko, haka gawan ha hawop nan Espiritu ni Apo Jesu-Cristo. 20 Ya pan-êngganan
ko, haka taganán labay ko, ay a ko madyag ya hinoman ya ikarêng-êy ko, noa, panay
kumhaw ya nakêm ko hên manyag hên mamapuri kan Apo Jesu-Cristo, kaban biyay
ko êt, o ha kamatsan ko man. 21 Ta no kotangên yo ko, ay kaban nabiyay ko pon, ay
an-iubuh koy sarili ko kan Apo Jesu-Cristo, haka no matsi ko man, ay ha ikakangêd ko
etaman ya kamatsan. 22 No waringan ta a la ko patsên, ay makapaghuyo ko pon kan Apo
Jesu-Cristo. Kabay a ko mahabi no labay kinan matsi, o mabiyay pon. 23 Angkairapan
akon mamili, kanlan lowa. Labay ko hên mag-alíh di ha luta, ta êmên mapagkalamo
kina hi Apo Jesu-Cristo, ta pêtêg hên mangêd ya habayto. 24 Noa, kailangan kon mabiyay
pon, ta êmên kataw mahawpan. 25 Angkasiguradoan koy habayto, kabay muwang ko ya
kumarang pon ya biyay ko haka a kataw pon lakwanan, ta êmên kataw mahawpan ha
pamihundo yo ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo, ya main kahiglaan. 26 Kabay ha pag-
orong ko bahên, ay lalo yon maipaglangka ya pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo haka
kangko.
27 Ya maalagá, ay daygên yoy kangêran ya namwangan yo ha Mangêd ya Habi
tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ta mag-orong ako man kamoyu, o a ko maka-orong, ay
mamwangan ko ya tungkol kamoyu, ya an-illagan yoy pakikimiha yo hên milalamo hên
an-ipaglaban ya paniwala yo ha Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 28 Paan
kaw malimo ha ampamairap kamoyu, ta no panay makhaw ya nakêm yo hên umarap
kanla, ay mamwangan lan taganá ya parusaan hila ni Apo Namalyari hên ayn angga,
haka hikaw ay iligtas na 29 ta ya karapatan ya indin kamoyun ampaghuyo kan Apo Jesu-
Cristo, ay alwan bêngat ha paniwala, noa, dapat nakal-an kaw etaman hên magdanas
hên kairapan ha paghuyo yo kana. 30 Haka hata kairapan ya andanasan yo amêhên, ay
nanad êt ha dinanas ko, haka hên nanad ha angkabalit-an yoy andanasan ko êt amêhên.

2

Ya pagpakaaypa haka panga-Diyos ni Panginoon Jesu-Cristo

1 Patêl ko ha Panginoon, ya pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo ay ampam-in hêkaw
hên nakêm yo haka ya pamanlugud na ay ampamaalíh hên yagah yo. Main kaw
hên pamakilamo ha Espiritu ni Apo Namalyari. Main kaw etaman hên pamilulugud
haka an-ingalwan yoy miha ta miha. 2 Kabay pimimihaên yoy ihip haka nakêm yo.
Haka lalo kaw hên milulugud, ta êmên mapahiglay nakêm kon pêtêg. 3 Paan kaw
manyag hên hinoman gawan bat ha sarili yon kalabayan, o gawan kalangkaan yo. Noa,
magpakaaypa kaw hên nakêm ha miha ta miha. Alwa yon ihipên ya mangêd kaw kanlan
kaatag. 4 Alwan bêngat ha sarili yon ikakangêd ya ihipên yo, noa, dapat yon ihipên ya
ikakangêd hên kaatag etaman. 5 Dapat magkamain kaw hên kaaypaan nakêm nanad
kan Apo Jesu-Cristo, 6 ta agyan atsi kana ya panga-Diyos ni Apo Namalyari, ay a na
in-imot ya panga-Diyos na. 7 Noa, nanad imbalag na pon ya habayto hên hiyay nag-
in tawo, haka naghuyo hên êmên ipoh. Ha hêlêk lan tawo kana ay tawo yan bêngat.
8 Nagpakaaypa ya haka hinonol nay kalabayan ni Apo Namalyari hên pinaulayan na
hilan namatsi kana hên impako la ya ha koros. 9 Gawan ha dinyag na, ay indin ni Apo
Namalyari kana ya pinakamatag-ay ya tungkulan ya matag-ay pon ha hinon tungkulan,
10 ta êmên ya balang miha ya atsi ha luta, haka ha langit haka hilay naunay na ha mihay
biyay, ay mipandokon magsimba kana. 11 Habiên lan kaganawan, ya hi Apo Jesu-Cristo
ay Panginoon. Ha habi lan habayto, ay mapuri hi Apo Namalyari, ya Tatang tamo.

Hikaw ay nanad hawang ha yabi

12 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, hên atsi ko bahên kamoyu, ay panay yon dinyag
ya in-aral ko kamoyu. Kabay amêhên, ta ayn ako bahên, ay dapat lalo yon daygên ya
in-aral ko kamoyu gawan ha pamanggalang yo kan Apo Namalyari, haka gawan ha
limo yo kana, ta êmên maboo ya kaligtasan yo. 13 Dapat yon daygên ya habayto, ta hi
Apo Namalyari ay panay hên ampamaihip kamoyu hên manyag kalabayan na, haka
andyanan na kaw hên galing ta êmên yo madyag ya habayto.

14 Ha hinon andaygên yo, ay paan kaw manotol haka paan kaw makihubak, 15 ta
êmên hikaw ya maának ni Apo Namalyari ay mag-in ayn kapintasan, línaw, ya panay
mangêd, atsi kaw man ha pibonakan lan tawo ya nangarawak ya mapanyag kasalanan.
Kabay nanad kaw hên hênag ya ampam-in hawang bayri ha luta, 16 ta an-ipamwang yo
kanla ya habi ya ampangubatan hên biyay ya ayn angga, ta êmên lano ha allon pamag-
orong ni Apo Jesu-Cristo, ay main akon kahiglaan hên maipagmahlay, ya a nahayang ya
pamagpagal ko kamoyu.

17 Ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo ay nanad átang kan Apo Namalyari. Mahigla
ko, haka pahiglaên kataw, patsên la ko man ta ya daya ko ay nanad ha alak ya ibullog ha
pamagsimba kan Apo Namalyari. 18 Dapat ikahigla yo etaman ya êmbayro ta makihigla
kaw kangko.

Ya tungkol kan Timoteo haka Epafrodito

19 No kalabayan ni Panginoon Jesus, ay tampol ko dayin palakwên hi Timoteo bahên
kamoyu, ta êmên hiko man dayi, ay mapahigla, no mamwangan ko ya tungkol bahên
kamoyu ha pag-orong na di. 20 Ayn kaatag ya êmên kana ya ampakimihan nakêm kangko
hên mabay hên manawop kamoyu. 21 Hilay kaatag ay ampangihip bêngat hên para
ha sarili la. A la an-ihipên ya para kan Panginoon Jesu-Cristo. 22 Noa, hi Timoteo ay
muwang yo etaman ya kangêran ugali na. Muwang yo no ay-êmên na kon hinawpan,
ha pamipamwang ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Ya panawop na ay
nanad ha panawop hên mihay anak ha toa na. 23 Kabay pamakamwang ko no hinoy
malyari kangko bayri, gawan ha pamanatol hên kaso ko, ay tampol ko yan maiutoh
bahên. 24 Haka sigurado ko, no kalabayan ni Panginoon, ay a mabuyot ay makalako
ko bahên etaman.

25 Naihipan ko ya kailangan kon paorongên bahên hi Epafrodito, ya patêl tamo
ha Panginoon ya in-utoh yo, hên manawop kangko ha balang kailangan ko. Hiyay
kapareho kon ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, haka nanad kapareho kon hundaloh ni
Apo Jesu-Cristo. 26 Paorongên ko ya bahên ta angkalêngêw yay na kamoyu, haka gawan
ampanyagah ya do ha balita ya nidaoh kamoyu, ya tungkol ha pamaghakit na. 27 Pêtêg
bay mabyat ya hakit na, kabay namêrad ya tanan natsi. Noa, iningalwan na ya ni Apo
Namalyari, kabay namahig-pahig yay na. Alwan bat hi Epafrodito ya iningalwan ni Apo
Namalyari, noa, hiko etaman ya iningalwan na, ta no natsi ya dayi, ay napahanan ya
kalungkutan ko. 28 Kabay taganán labay kon makaorong ya bahên ta êmên kaw humigla
ha mahêlêk yo yan oman haka mabaw-ahan ya yagah ko. 29 Kabay tanggapên yo ya
hên hadyay kahiglaan gawan ha pakikimiha yo kan Panginoon, haka galangên yo hilay
ampanyag hên nanad ha dinyag na. 30 Ta ha pamanyag na hên impadyag kana ni Apo
Jesu-Cristo, ay namêrad yan natsi. Intaya nay biyay na ta hiyay nag-in kahagili yo hên
manawop kangko.

3

No ay-êmên mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari

1 Patêl ko ha Panginoon, bayo ko anggaan ya hata hulat ko, ay mahabi ko pon kamoyu
ya pakahigla kaw gawan ha pakikimiha yo ha Panginoon. A ko angkahawa hên omanên
hên ihulat ya habaytsi kamoyu, ta ha ikakangêd yo ya hatsi.

2 Kaillag kaw ha nangarawak ya tawo, ya ampangitoro hên dapat patuli kitamo ta
êmên kitamo mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari. 3 Pakaihipên yon mangêd, ya
alwan hila, noa, hikitamo, ya nanad mantêg hên tinuli, ta ansimbaên tamo ya gawan
ha kapangyarihan hên Espiritu na. Ya pakikimiha naên kan Apo Jesu-Cristo ya an-
ipaglambung naên, alwan ya ugali ya panluwal ya nanad ha pangatuli, ta êmên tamo
mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari.

4 No labay ko, ay malyari kon paniwal-an haka ipaglambung ya ugali ya panluwal
gawan hinonol koy habayto hên igit pon ha hinoman. 5 Ha pamanhumonol ha Kautuhan
ni apo Moises, hikoy tinuli ha panwalon allo ubat akon in-anak. Miha koy pêtêg ya
Hebreo, ya Israelita. Hikoy mihay kaapo-apoan ni apo Benjamin. No tungkol ha
Kautuhan etaman, ay hikoy nag-in mihay Pariseo ya pangkat naên hên Israelita ya
pinakamahonol ha Kautuhan ni apo Moises. 6 Boon nakêm kon namairap kanlan
ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta êndat kon habaytoy kalabayan ni Apo Namalyari.
No tungkol ha pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises, ay ayn maipintas kangko, ta
naubuh kon hinonol ya habayto.

7 Noa, hên naniwala ko kan Apo Jesu-Cristo, ay intad kinan ayn pukat, ya êndat ko hên
hato, ay mapakinabangnan ko. 8 Alwan bêngat ya mana kon dyag, noa, ya balang hino
ay an-itad kinan ayn alagá ta pinahilyan kinan pinakamaalagá hên nakilala ko hi Apo
Jesu-Cristo, ya Panginoon ko. Gawan ha paghuyo ko kana, ay intad kinan basura, ya
ayn alagá, ya balang hino, ta êmên ako makapakilamo kana, 9 haka magkamain akon
pakikimiha kana. Kabay an-itad na kon ayn kasalanan ni Apo Namalyari hên alwan
gawan ha pamanhumonol ko ha Kautuhan, noa, gawan ha paniwala ko kan Apo Jesu-
Cristo. 10 Ayn akon kaatag ya labay no alwan makilala ko hi Apo Jesu-Cristo hên mangêd,
ta êmên ko matanam ha biyay ko ya kapangyarihan na ha pangabiyay nan oman. Labay
ko êt ya hiko ay mag-in êmên kana ha nadanasan nay kairapan, haka pamanhumonol
angga ha kamatsan. 11 Angkasigurado ko ya matsi ko man ay biyayên na ko hên oman
ha langit.

Iubuh tamoy biyay tamo angga ha kowên kitamina ni Apo Namalyari

12 A ko mahabi ya nadyag kinay habayto ngan. A ko êt mahabi ya ganap kina, ya ayn
pamagkulang kan Apo Namalyari. Noa, ihundo ko pon ya panyag hên kalabayan na,
ta hi Apo Jesu-Cristo ya ampanalan kangko. 13 Patêl ko ha Panginoon, muwang ko ya
alwa pon boo ya kamwangan ko tungkol kana, noa, a kinan an-ihipên ya nagdann, ta
an-iubuh ko tanay biyay ko ha an-arapên ko. 14 Nanad ha mihambutan hên nakihali-
tagtagan, diritso kon puwayuên ya nanad digalo, ya biyay ya ayn angga, ya idin ni
Apo Namalyari kangko gawan ha pakikimiha ko kan Apo Jesu-Cristo. 15 Hikitamo ya
nakataniêh ya nakêm ha paniwala ay dapat êmên bayro ya an-ihipên tamo dayi. Noa,
no main kamoyu ya main kaatag ya kaihipan, ay hi Apo Namalyari ya mamipamwang
kamoyu no hinoy usto. 16 Êmbayro man, ay kailangan tamon honolên ya namwangan
tamina.
17 Patêl ko ha Panginoon, magmimiha kaw nakêm ha pamanoto yo kangko, haka
kanlan ampanoto ha nag-in biyay naên. 18 Panay kon anhabiên kamoyu, haka amêhên
omanên kon habiên hên main lamoy tangih, ya mal-at êt ya kapatsi ni Apo Jesu-Cristo, ta
ha pamimiyay la, ay andaygên lan ayn alagá ya pangamatsi na ha koros. 19 Impiyerno
ya pilakwan la, ta ya kalabayan lawini la ya andaygên lan diyos. Haka an-ipaglambung
lay dapat lan ikarêng-êy, haka an-ihipên lan bêngat ya tungkol ha biyay la bayri ha
luta. 20 Noa, kantamo, ay langit ya mantêg tamon logal, ya ubatan ni Panginoon Jesu-
Cristo, ya mámiligtas, ya an-êngganan tamo. 21 Hiya ya managili hên lawini tamon
panluta hên bayoy lawini, hên nanad lawini na, ya panlangit. Daygên nay habayto ha
kapangyarihan na, ya ampamahuko hên balang hino kana.

4

Ya aral ni apostol Pablo ya tungkol ha pamikakasundo haka kapatêkbêkan

1 Patêl ko ha Panginoon, pakataniêhên yoy pakikimiha yo kan Panginoon. Anlugurên
kataw haka angkalêngêw ako kamoyu. Hikaw ya taganán ampamahigla kangko.
Andayêwên kataw ha arapan lan kaatag. 2 Hikaw, Euodia haka Sintique, ampakihabi
ko kamoyu, ya mikahundo kaw na dayi ya lowa, hên êmên mipatêl ha Panginoon.
3 Ampakihabi ko êt kamo, ya mapaypaniwal-an kon kalamo, ya hawpan mo hilay hata
loway babayi. Habain hilay lowa ay nakahawop kangko ha pamipamwang hên Mangêd
ya Habi, kalamo ni Clemente haka ya kaatag ya kapareho kon mámipamwang. Ya langan
la ay inhulat ni Apo Namalyari ha libro na ya panlêkan langan lan andyanan nan biyay
ya ayn angga, hên kalamo na ha langit.
4 Dapat panay kaw maghigla gawan ha pakikimiha yo kan Panginoon. An-omanên
kon habiên ya dapat maghigla kaw.
5 Dapat magmaaypa kaw hên nakêm, ta marani yana ya pamanlumatêng nan Pangi-
noon. 6 Alwa yon papotogên ya nakêm yo ha hinon malyari. Noa, ihalangin haka
ipakikwa yo hên main pahalamat, ya kaganawan kailangan yo kan Apo Namalyari.
7 No daygên yoy habayto, ay dyanan na kaw hên kapatêkbêkan nakêm, ya a makwan
maihip, haka habaytoy mag-in nanad bantay ya ampamantay hên nakêm yo gawan ha
pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo.
8 Amêhên, ya tawlin aral ko kamoyun patêl, ay êmên di: dapat panay yon ihipên
ya mangangêd, haka ya hêpat hên dayêwên: ya kaganawan kaptêgan, ya marangal, ya
ayn kapintasan, ya malinis, ya makapalugud, haka ya makapadayêw. 9 No ihundo yoy
panyag yon namwangan yo kangko, haka ya in-aral ko kamoyu, ha pamaghabi ko, haka
ha dyag ko, ay panay na kaw lamoan ni Apo Namalyari, ya ampam-in kapatêkbêkan
kantamo.

Ya pahalamat ni apostol Pablo ha impagtan lay hawop kana

10 Ha pakikimiha ko kan Panginoon, ay an-ikahigla kon taganá, ya ha pamakalabah hên nabuyot ya panaon, ay naipahlêk yoy pamanlugud yo kangkon oman. Muwang kon
taganá ya a yo ko anliwaan, haka babayo yon naarap hên ipagtan ya hawop yo kangko.
11 Angkahabi koy habayto hên alwan ha ampanikapan kataw hên hawop yo, ta mahiglay
nay kaihipan ko, hinoman ya angkaranasan ko. 12 Naranasan kinay kairapan, haka
nadanasan ko etaman ya kasaganaan. Ha hinon arapên ko, ay nipasnaw ya ihip ko,
angkabhoy ako man, o matsi kon lonoh, kasaganaan man, o kairapan. 13 Maubuh kon
madyag ya habayto, ta andyanan na ko ni Apo Jesu-Cristo hên kataniêhan nakêm.
14 Êmbayro man, ay mangêd ya dinyag yo hên hinawpan yo ko. 15 Muwang yo
etaman hên taga-Filipos, ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ya hikaw bêngat
ya nanaglap kangko hên inumalih ako bahên ha Macedonia, hên habayton una kon
namitoro hên Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 16 Haka hên atsi ko man
bayro ha balayan Tesalonica, ay alwan bat minghan kaw namagtan hên kailangan ko.
17 Alwan ha ampanapolan kataw ha an-idin yo kangko, noa, ya labay ko ay mapahanan
ya itumbah ni Apo Namalyari kamoyu. 18 Amêhên, ta naubuh kinan natanggap ya
impagtan yo kan Epafrodito ay ampipasnaw kina. Kaalimbawaan hên impagtan yo ay
nabango ya paraêp ya tinanggap ni Apo Namalyari haka nakapahigla kana. 19 Gawan
ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ay hi Apo Namalyari, ya main pibandian ya
a maubuh, ay mam-i kamoyu hên kaganawan kailangan yo. Hiya ya ansimbaên ko.
20 Puriên tamo ya, ya Tatang tamo hên ayn angga. Amen.

Tawlin pangumusta

21 Idaoh yoy hata pangumusta naên ha balang pinili ni Apo Namalyari ya main
pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo. Hilay patêl tamo ay kalamo ko hên ampipangumusta
kamoyu bahên. 22 An-ipadaoh ya pangumusta kamoyu, hên hilay pinili ni Apo Namal-
yari hên mag-in kana, ya atsi bayri, lalon-laloy na hilay ampag-obra bayri ha balin
ampamaala ha Gobyernon Roma.
23 Panay dayin atsi kamoyu ya ingalo ni Panginoon Jesu-Cristo.

Ya Hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Colosas

Paunan habi

Ya Colosas ay mihay balayan ha Asia Menor ya atsi ha dapit awahan allo hên balayan Efeso ha dayo hên magatoh boy pitumpo boy limay kilometro. Hên haton ampanoro hi apostol Pablo ha Efeso, hiyay nangiutoh kan Epafras hên manoro hên mangipairêng pami-tsi-tsipon lan ampaniwala bayro ha Colosas ya balayan ya pinanhumlayan ni Epafras. Amêhên hinulatan hila ni apostol Pablo hên hata hulat gawan namwangan na ya main ampanoron alwan pêtêg, ya nanad ha kailangan simbaên pon ya ungnoy espiritu ya main kanon kapangyarihan bayo mamwangan hi Apo Namalyari, haka madyanan biyay ya ayn angga. Kabay di ha hulat ay impalinaw ni apostol Pablo kanla ya kaptêgan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hi Apo Jesu-Cristo bêngat ya makapiligtas hên balang miha. Taganán ayn nanan kaatag no alwan hiyan bêngat.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-2
Ya pahalamat haka ya pamakidawat ni apostol Pablo 1:3-14
Ayn yan kapantag hi Apo Jesu-Cristo 1:15-2:19
Ya bayoy pamimiyay hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo 2:20-4:6
Tawlin pangumusta 4:7-18

1 Hiko hi Pablo. Dinyag na kon apostol na, ni Apo Jesu-Cristo, gawan ha kalabayan ni
Apo Namalyari. Hi Timoteo, ya patêl tamo ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay kalamo
kon ampangumusta kamoyu. 2 Habaytsi ya hulat ay kamoyun tapat ya mipapatêl kan
Panginoon Jesu-Cristo, ha balayan Colosas, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.
An-ihalangin naên kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan
kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo.

Ya pahalamat haka ya pamakidawat ni apostol Pablo

3 Panay kay hên ampagpahalamat kan Apo Namalyari, ya Tatang ni Panginoon tamon
Apo Jesu-Cristo, no an-ihalangin naên kaw, 4 ta nagilam naên ya tungkol ha paniwala yo
kan Apo Jesu-Cristo, haka ya pamanlugud yo kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in
kana. 5 Muwang naên ya main kaw hên paniwala haka pamanlugud, gawan an-êngganan
yoy tanggapên yo lano, ya inlêan para kamoyu ha langit. Tungkol hatsi ya an-êngganan
yo, ay nagilam yoy na paubat êt hên una, hên intoro kamoyu ya kaptêgan, ya Mangêd ya
Habi, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 6 Ya hata Mangêd ya Habi ay ampibahwag ha ayri
man ya logal di ha boon luta. Habaytsi ya ampakabayo hên biyay hên balang miha, ya
nanad hên nalyari kamoyu paubat hên nagilam yo, naintindihan yo, haka nadanasan
yo, ya tungkol ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari. 7 Ya mapaypaniwal-an ya
tagahuyo, ya namitoro kamoyu hên hatsi, ha hawop naên kamoyu, ay hi Epafras, ya
anlugurên naên. Hiyay kapareho naên hên tagahuyo ni Panginoon Jesu-Cristo. 8 Hiya
etaman ya namipamwang kannaên hên tungkol ha pamanlugud yo, ya indin kamoyu
hên Espiritu ni Apo Namalyari.

9 Kabay paubat hên nagilam naên ya habayto, ya tungkol kamoyu, ay panay naên kaw
hên an-ihalangin. Ampakidawat naên kan Apo Namalyari, ya ipakamwang na kamoyu,
ya kalabayan na hên main pamangintindi ya ayn pamagkulang, ya an-idin na kamoyu
hên Espiritu na. 10 Ha êmbayro, ay mag-in mangêd haka ikahigla ni Apo Namalyari, ya

pamimiyay yo. Panay kaw manyag hên kangêran, haka panay mapahanan ya kamwangan yo kan Apo Namalyari. 11 Pampakidawat naên êt ya pakhawên ni Apo Namalyari
ya nakêm yo hên kapangyarihan, ya a makwan maihip, ta êmên yo mapagtêêhan hên
main kahiglaan, ya hinon angkaranasan yo. 12 Dayi ihundo yoy pamagpahalamat yo
kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ta dinyag na kitamo hên hêpat hên makapakiatag
ha mana, ya idin na kantamon pinili na hên mag-in kana lano ha lokop na, ya nanad
kahawangan. 13 Gawan bay inligtas na kitamo, ha pangaipoh tamo, ha kariglêman hên
lokop ni Satanas. Haka na kitamo indin ha lokop ni Apo Jesu-Cristo, ya anlugurên nan
Anak, 14 ya namayad hên parusan kasalanan tamo, ta êmên kitamo makapakikwan
patawad.

Ayn yan kapantag hi Apo Jesu-Cristo

15 Hi Apo Namalyari ay a angkahêlêk. Noa, no ay-êmên ya angkahêlêk tamo kan
Apo Jesu-Cristo, ay êmên ya êt bayro ya ugali ni Apo Namalyari. Hi Apo Jesu-Cristo ya
ampanalan ha kaganawan dinyag. Atsi yay na hên ayn pon dinyag. 16 Impadyag ni Apo
Namalyari kan Apo Jesu-Cristo ya kaganawan dinyag ha langit haka ha luta. Dinyag nay
angkahêlêk tamo. Dinyag na etaman ya a angkahêlêk, ya hilay main kapangyarihan,
haka hilay ampamaala, haka hilay main hên angkalokopan, haka hilay main matag-ay
ya tungkulan. Hi Apo Jesu-Cristo ya nanyag kanla ha ikakangêd na. 17 Bayo na dinyag
ya hinoman, ay atsi yay na, haka hiyay ampanalan hên habaytoy dinyag na. 18 Hiyay
ulo tamon ampaniwala kana, ta hikitamoy pinakalawini na. Hiyay ubatan hên biyay ya
ayn angga, gawan hiyay unan biniyay oman ni Apo Namalyari ya ahinan matsi. Kabay
hiya, ay ayn kapantag ha hinoman. 19 Ta ya tinalagá ni Apo Namalyari, ay no ay-êmên
ya panga-Diyos na, ay habayto êt ya mag-in panga-Diyos ni Apo Jesu-Cristo. 20 Labay na
etaman, ya gawan kan Apo Jesu-Cristo ay maiúmang ya hinoman ha luta haka ha langit
kan Apo Namalyari. Kabay natsi ya hi Apo Jesu-Cristo ha koros.

21 Hên hato ay marayo kaw kan Apo Namalyari haka nanalanghang kaw kana, gawan
ha karawakan ihip haka dyag yo. 22 Noa, amêhên ay impaúmang na kaw ni Apo Jesu-
Cristo kan Apo Namalyari, gawan ha kamatsan na hên indin nay lawini na ta êmên na
kaw maiarap kan Apo Namalyari hên banal ya taganán ayn kapintasan. 23 Habaytoy
malyari no ihundo yoy paniwala yo hên main katanièhan, ya ayn pêrad man ya pamag-
alangan. Paan yon paulayan hên maalíh kamoyu ya kasiguradoan yo ha Mangêd ya
Habi ya ginilam yo. Habaytoy Mangêd ya Habi, ay an-ipamwang ha balang miha. Hiko
man, hi Pablo, ay nag-in tagahuyo ta êmên maipamwang ya habayto.

Ya impadyag kan apostol Pablo

24 An-ikahigla ko amêhên ya pamagtêêh ko hên hadyay kairapan ha ikakangêd yo. Ta
di ha kairapan hên lawini ko, ay angkatupad ya tinalagá ni Apo Jesu-Cristo ha ikakangêd
lan ampaniwala kana ya ayn kaatag no alwan ya pinakalawini na, ya hilay angkapi-tsi-
tsipon hên ampagsimba kana. 25 Ha ikakangêd yo, ay hikoy dinyag ni Apo Namalyari
hên tagahuyo lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, hên mamipamwang kamoyu hên
kabooan Habi na, 26 ya a nan impamwang paubat hên haton lagi. Noa, amêhên ay
impamwang nay na kantamon pinili na hên mag-in kana ya habayto. 27 Habayto ya
impamwang nay na, ay taganán ayn kapantag ha kangêran, ta habaytoy tungkol ha
ingalo na ha alwan Israelita etaman, hên dyanan hilan biyay ya ayn angga, gawan
kan Apo Jesu-Cristo, ya ampaidi ha nakêm yon alwan Israelita ya ampaniwala kana.
28 Kabay an-ipamwang naên ya tungkol kana ha balang miha. An-itoro naên hila hên
main kamwangan, ya ubat kan Apo Namalyari, ta êmên naên hila maiarap kana, hên
ayn kapintasan, gawan ha pakikimiha la kan Apo Jesu-Cristo. 29 Ha kapangyarihan na,
ya an-idin na kangko, ay nagpakahipêg kon an-iubuh ya biyay ko, ta êmên malyari ya
habayto.

2

1 Labay kon mamwangan yon taga-Colosas, no ay-êmên kon an-idin ya boon hêkaw ko
ha ikakangêd hên paniwala yo, haka ha ikakangêd lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo
ha balayan Laodicea, haka kaatag ya kapareho yon a êt nakahêlêk kangko. 2 An-iubuh
koy hêkaw ko ha ikakangêd yo ta êmên humigla ya nakêm yo, haka êmên mag-in mimiha
ya nakêm yo ha pamilulugud yo. No êmên di, ay mag-in kaw hên taganán sigurado ha
pamangintindi yo ha kamwangan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya a na impamwang
ni Apo Namalyari hên hato. 3 Hi Apo Jesu-Cristo ya mamipamwang hên pamangintindi
haka kamwangan ni Apo Namalyari ya nanad bandi ya babayon an-ipaawah.
4 Anhabiên koy habayto kamoyu ta êmên kaw a patukso ha hinoman ya mamidann
kamoyu ha nangaayang ya habi ya alwan pêtêg. 5 Ta atsi kamoyun taga-Colosas ya
nakêm ko, ayn ako man bahên. Angkahigla ko ha pamilalamo yo, haka ha kataniêhan
paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo.

Ya pamimiyay ya nanad kan Panginoon Jesu-Cristo

6 Gawan ha tinanggap yo hi Apo Jesu-Cristo hên nag-in Panginoon yo, ay kailangan
yon mamiyay hên nanad kanlan main pakikimiha kana. 7 Makapamiyay kaw hên
êmbayro no pakataniêhên yoy paniwala yo kana, hên nanad ha kayo ya magyamot hên
malalê, haka no daygên yoy kalabayan na, hên main pamagpahalamat, hên nanad ha
intoro kamoyu.
8 Kaillag kaw, ta êmên kaw a kihonol kanlan ampanoro hên kalokwan haka ya ayn
kapukatan. Ya toro la ay alwan toro ni Apo Jesu-Cristo, ta ya pan-itoro la ay habi-
habi lan manan tawo haka tungkol ha toro* lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari.
9 Hinabi koy habayto kamoyu gawan hên atsi ya di ha luta hi Apo Jesu-Cristo, ay atsi
kana ya panga-Diyos ni Apo Namalyari. 10 Haka hikaw, ay ayn kaw na hên kailangan ya
kaatag pon, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ya makhaw ha hinoman ya
ampamaala haka main tungkulan.
11 Gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad tinuli kaw na ha pamanuli
na, ta tinalibatokan yoy nay kalabayan yon manyag kasalanan. Hata pamanuli ay
alwan dyag hên tawo. 12 Gawan bay hên binawtismoan kaw, ay nanad ha in-ilbêng
kaw hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo hên in-ilbêng ya, haka nanad kaw hên biniyay oman
hên kalamo na hên biniyay yan oman. Habaytsi ay gawan ha ampaniwala kaw ha
kapangyarihan ni Apo Namalyari ya namabiyay oman kana.
13 Hên haton bayri, hikaw ay nanad natsi ha arapan ni Apo Namalyari, gawan
ampanyag kaw hên kasalanan, haka gawan alwa kaw Israelita. Noa, amêhên ay
dinyanan na kaw ni Apo Namalyari hên bayoy biyay, gawan ha pakikimiha yo kan Apo
Jesu-Cristo. Inubuh nay nan pinatawad ya kasalanan yo. 14 Hên natsi ya ha koros hi Apo
Jesu-Cristo, ay pinatawad ni Apo Namalyari ya kasalanan tamo. Nanad ayn nanan alagá
ya nanad listahan hên kasalanan tamo ya bawal ha Kautuhan ni apo Moises. 15 Gawan
ha kamatsan ni Apo Jesu-Cristo, ay hinambut na hi Satanas haka hilay kalamo na. Inalíh
nay kapangyarihan la, haka impamwang nay habayto ha balang hino.
16 Kabay paan kaw manggilam, no ampintasan la kaw gawan a kaw anhumonol ha
patakaran la, hên tungkol ha mangan, minêm, haka allon pamagsimba. Haka paan
kaw bat kipista kanla no bayoy buwan, o kaatag ya pista naên Israelita. 17 Gawan ya
pamanhumonol kanlan habaytoy patakaran, ay nanad bêngat ha pamanhumonol ha
anino hên main anino. Ya labay habiên ay habaytoy intoro hên hato ay palatandaan
ha tawo ya lumatêng ya allo ay main kahagili ya habaytoy patakaran. Yabay ya hi
Apo Jesu-Cristo. 18 Paan kaw manggilam kanlan waringan hên maaypa ya nakêm, ya

---

* **2:8** Wanlan kaatag ya main kamwangan ha Griego ya mihay labay habiên hên habaytsi ay hilay nangarawak ya a angkahêlêk, ya ampamaala di ha luta.

ampammusmus kamoyu, haka ampamilit kamoyu hên magsimba ha anghel. Êndat la no mangêd hila kamoyu gawan ha nahalumata la. Matag-ay ya nakêm la haka marayo kan Apo Namalyari ya ihip la. 19 A hila nakatumpang kan Apo Jesu-Cristo. Hi Apo Jesu-Cristo ya nanad ulo tamon ampaniwala kana. Hikitamoy pinakalawini na, ay main kitamon pakikimiha kana, hên nanad ha kabooan hên lawini ya nangapitutumpang hên pilngoan haka êyat. Mabiyay haka humlay kitamo, gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, no nakatumpang kitamo kan Apo Jesu-Cristo.

Ya bayoy pamimiyay hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo

20 Hikaw ay nanad natsi hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo, kabay a yoy nan kailangan honolên ya toro† lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. Awta anhonolên yo pon ya patakaran nanad ha, 21 "Paan manggapá hên hatsi," o "Paan kaw manaway hên habain," o "Paan yon tsig-ên ya habayto." 22 Habaytoy patakaran, haka toro la, ay ayn pukat. Angkaubat hila ha ihip tawo, ya tungkol ha maêkan, haka mainêm ya angkaubuh. 23 Pêtêg ya nanad main pukat ya habaytoy patakaran haka toro, ta mangêd ya main mahonol hên main kahipêgan haka kaaypaan nakêm ha pamagpairap ha sarilin lawini, noa, ayn pukat ya habayto ha panaad ha karawakan kalabayan lawini.

3

1 Biniyay kaw oman hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo, ya nakaikno ha dapit panabtab ni Apo Namalyari, ha langit, hên ampamaala hên kalamo na, kabay pakikwanan yo ya hinon makalangit. 2 Pakaihipên yoy makalangit, alwan ya makaluta. 3 Daygên yoy habayto ta nanad kaw natsi ha mana yon pamimiyay, haka main kaw na hên bayoy biyay ya a maayu kamoyu, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ya atsi kan Apo Namalyari. 4 Hi Apo Jesu-Cristo bay, ya pinangubatan hên bayoy biyay tamo, kabay ha pamag-orong na di ha luta, ay hikitamo man, ay mahêlêk hên kalamo na, ha kapahilêw ya kahampatan na, ya a makwan ihipên.

Ya manan pamimiyay, haka ya bayoy pamimiyay

5 Kabay alihên yoy na ya panyag yo hên kalabayan lawini hên, nanad ha pamakilalaki, pamabayi, haka kaatag pon ya karawakan kalabayan lawini. Haka alihên yoy kaotoyan haka kagatêan, haka hinoman ya a yo an-ikapda, ta ya a yo an-ikapda, ay yabay ya andaygên yon diyos yo. 6 Gawan habaytoy karawakan, ay parusaan ni Apo Namalyari hilay alwan mahonol. 7 Hikaw man, hên hato, ay êmbayro ya biyay yo, ta panay kaw nanyag hên êmbayro. 8 Noa, amêhên, ay dapat yoy nan alihên ya kaganawan narawak ya dyag, hên nanad ha huluk, tobag, hêmêk nakêm, pamanyakaw, haka ya kaparêng-êy ya nangarawak ya habi. 9 Paan kaw milalaram, ta inalíh yoy nay mana yon pangatawo, ya pamanyag yon karawakan. 10 Binayo ni Apo Namalyari ya pangatawo yo, haka panay nay nan ampahanan ya kamwangan yo hên tungkol kana, ya nanyag kamoyu, ta ambayoên na kaw, angga ha mag-in kaw hên nanad ha pangatawo na. 11 Kabay amêhên, ha bayoy pangatawo tamo, ay alway nan maalagá no Israelita kitamo man, o alwa, no tinuli kitamo man, o alwa, o tawon lalê man, o main kitamon pinag-aralan man, no ipoh kitamo man, o ahê. Ya maalagá amêhên ay, hi Apo Jesu-Cristo haka hiyay atsi di kantamon ampaniwala kana.

12 Anlugurên na kaw ni Apo Namalyari, haka pinili na kaw hên mag-in kana, hên ayn kapintasan. Kabay dapat maingaloên kaw, dapat mag-in mangêd ya nakêm yo, dapat mapagmaaypa kaw hên nakêm, napita ya nakêm, dapat mapagtêeh kaw. 13 Dapat mipagtêêhan kaw, haka dapat mipapatawad kaw no main kaw hên pamagkulang ha

† **2:20** Wanlan kaatag ya main kamwangan ha Griego ya mihay labay habiên hên habaytsi ay hilay nangarawak ya a angkahêlêk, ya ampamaala di ha luta.

miha ta miha, hên nanad ha pamatawad na kamoyu ni Apo Jesu-Cristo. 14 Kanlan habayto ay dapat yon pahanan ya pamilulugud, ta êmên mag-in boo ya pakikimiha yo.
15 Dyanan yo etaman alagá hên mamitoynong kaganawan ya an-ihipên yo, ya kapatêkbêkan ya an-idin ni Apo Jesu-Cristo, ta hinagyat na kaw hên makilamo ha pinakalawini na. Haka dapat panay kaw magpahalamat kana. 16 Ya toro ni Apo Jesu-Cristo, ay dapat panay ha ihip yo, panay ha pangitoro yo, haka panay ha pam-i yon payo ha miha ta miha hên main kagalingan, ya ubat kan Apo Namalyari. Hên main pahalamat ha nakêm yo kana, kantaên yoy kanta, ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, haka kaatag êt ya kantan pamagpuri, haka maka-Diyos. 17 Ya maalagá ay, ha kaganawan habi yo, haka dyag yo, ay kailangan yon ipahlêk ya ampaniwala kaw kan Panginoon Jesus. Haka panay kaw magpahalamat kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo, gawan ha pakikimiha tamo kan Panginoon Jesus.

Ya kailangan ha pamakilamo ha bayoy pamimiyay

18 Hikaw ya babayi, ya nipag-ahawa, ay dapat palokop kaw ha ahawa yo, ta hêpat ya hatsi, kanlan main pakikimiha kan Panginoon Jesus.
19 Hikaw ya lalaki, ya nipag-ahawa, ay dapat lugurên yoy ahawa yo, haka alwa yo hilan daygên ipoh.
20 Hikaw etaman ya anak, ay dapat panay yon honolên ya utoh hên toa yo, ta habayto ay mamahigla kan Panginoon Jesus.
21 Hikaw etaman ya toa, paan yo hilan pahulukên ya anak yo, ta êmên a mahira ya nakêm la.
22 Hikaw etaman ya ipoh, ay dapat pakahonol kaw ha amo yo di ha luta. Dapat daygên yo ya kaganawan an-iutoh la kamoyu, angkahêlêk la man, o ahê, ta andaygên yoy habayto, alwan bat para humigla hila kamo, noa, boon nakêm yo hilan paghuyuan, gawan ha pamanggalang yo kan Apo Namalyari. 23 Dapat boon nakêm yon daygên ya hinoman ya andaygên yo, hên nanad ha anhuyuan yo hi Panginoon Jesu-Cristo, ta alwan kakapag tawo ya anhuyuan yo. 24 Muwang yo ya tumbahan na kaw lano ni Panginoon Jesu-Cristo hên impangako na, ta hiya ya anhuyuan yo. 25 Noa, hilay ampamihundo hên manyag karawakan, ay parusaan ni Apo Namalyari, ta ayn yan ampiliên.

4

1 Hikaw etaman ya ámo, ya nipag-ipoh, ay kailangan hêpat, haka hukad ya idin yo kanla, ta muwang yo ya main kaw etaman hên Amo ha langit.

Ya kaatag pon ya aral

2 Dapat boon nakêm yon panay ihundo ya panalangin, hên main pahalamat kan Apo Namalyari. 3 Ihalangin yo kay etaman, ya manyag hi Apo Namalyari hên dann, ta êmên naên maipamwang ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya a êt impamwang hên hato. Atsi ko di ha hukulan, gawan ha impamwang koy habayto. 4 Ihalangin yo êt, ya maipalinaw koy habayto hên mangêd, ta habayto ay dapat kon daygên.
5 Pakangêrên yoy pamakilamo yo kanlan a êt ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên yo maipamwang kanla, ya tungkol kana kaban malyari pon. 6 Pakaihipên yon mangêd, ya anhabiên yo, ta êmên panay ha ikakangêd la, ya habi yo. No êmên di ya daygên yo, ay mamwangan yo, no ay-êmên ya mangêd ya pamakibat yo kanlan balang miha.

Tawlin pangumusta

7 Amêhên, no hiko etaman ya labay yon kotangên, ay hi Tiquico tanay maghabi kamoyu, hên tungkol kangko. Hiyay mihay anlugurên naên patêl ha Panginoon, ya mapaypaniwal-an ha panawop kangko, haka hiyay kapareho kon tagahuyo ni Panginoon Jesu-Cristo. 8 An-iutoh ko ya bahên kamoyu, êmên yo mamwangan, ya

tungkol kannaên, haka ta êmên na pahiglaên ya nakêm yo. 9 Kalamo na hi Onesimo,
ya taga bahên kamoyu. Hi Onesimo ay mihay anlugurên tamon patêl ha Panginoon
amêhên. Hiyay mapaypaniwal-an. Ipamwang la kamoyu ya kaganawan ya nalyari
bayri kannaên.
10 Angkumustaên kaw ni Aristarco, ya kalamo kon nakahukul, haka hi Marcos ya
patêl ni Bernabe, ay ampangumusta êt kamoyu. Yabay ya hi Marcos, ya mana kinan
hinabi, ya no lumatêng ya bahên, ay dapat tanggapên yo yan mangêd. 11 Angkumustaên
kaw êt ni Jesus, ya ambanhagan lan Justo. Habaytsi ya tatlon bêngat, ha kapareho kon
Israelita, ya ampaniwalay na kan Apo Jesu-Cristo, ya kalamo naên hên mangaral hên
tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Pinahigla lay nakêm ko. 12 Angkumustaên
kaw êt ni Epafras, ya mihay taga bahên êt kamoyu, ya mihay tagahuyo ni Apo Jesu-
Cristo etaman. Panay na kaw hên an-ihalangin hên boon nakêm na, ya mananiêh dayi
ya paniwala yo, ta êmên kaw mag-in mahonol, hên ayn kapintasan ha kalabayan ni
Apo Namalyari. 13 Ampaptêgan ko ya hadyay kahipêgan na, ha ikakangêd yo, haka ha
ikakangêd lan ampaniwala ha balayan Laodicea haka ha Hierapolis. 14 Angkumustaên
kaw êt ni Demas haka ni Lucas, ya anlugurên tamoy doktor.
15 Habiên yo kanlan mipapatêl kan Panginoon Jesu-Cristo ha Laodicea ya angkumus-
taên ko hila. Êmbayro êt kan Ninfas, haka hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon
ha bali na. 16 Pangayari yon bahaên ya hata hulat ko kamoyu, ay ipabaha yo etaman
kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Laodicea. Êmbayro êt, ay bahaên
yo dayi ya hulat ko ya ubat ha Laodicea. 17 Habiên yo kan Arquipo ya ihundo nay
impatsiwala kana gawan ha pakikimiha na kan Panginoon.
18 Hikon taganá, hi Pablo, ya ampanulat hên hatsi ya tawlin pamangumusta kamoyu,
ta êmên yo mamwangan ya taganán ubat kangko ya hata hulat. Dayi ihalangin yo ko di
ha hukulan.
Ingalwan na kaw dayi ni Apo Namalyari.

Ya unan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Tesalonica

Paunan habi

Hên main namaalíh kan apostol Pablo, kan Silas, haka kan Timoteo ha balayan Filipos, ay nanoro hila ha balayan Tesalonica. Ya balayan Tesalonica ay kapitolyo hên probinsyan Macedonia, ya mihay probinsya, ya angkasakopan lan taga-Roma. Main Israelita bayro ya main sinagoga ya pagsimbaan la kan Apo Namalyari. Bayro yan nanoro hi apostol Pablo hên tatloy allon pamagsimba. Impamwang na kanla no ay-êmên nakahulat ha Habi ni Apo Namalyari, ya kailangan yan matsi boy mabiyay oman, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya pan-êngganan lan Israelita, haka hi Apo Jesu-Cristo ya nakatupad hên kaganawan ya impamwang ya tungkol ha Mesias, kabay hiya yan taganá. A lay na dapat êngganan hên kaatag. Magpalokop hila tana dayi kan Apo Jesu-Cristo êmên hila mapatawad haka madyanan hên biyay ya ayn angga hên kalamo ni Apo Namalyari. Ya kaatag kanlan Israelita, ay naniwala ha toro lan apostol Pablo. Main etaman ya kaatag Griego ya naniwala. Kabay nabuyot-buyot ay ampi-tsi-tsipon hila ha bali ni Jason, ya miha kanlan ampaniwala, ya ampanggilam toro lan apostol Pablo.

Amêhên, labay lan Israelita, ya a ampaniwala ha toro lan apostol Pablo, ya dakpên dayi hilan apostol Pablo. Hên namwangan lan Jason ya habayto, ay tambêng lan impalako hilan apostol Pablo ha balayan Berea, ta êmên hila a madakêp. Nanoro hilan apostol Pablo etaman ha Berea, haka main mal-at ya taga-Berea ya naniwala ha toro la. Noa, hên nagilam lan habaytoy Israelita ha Tesalonica ya labay mandakêp kanla, ya atsi hila ha Berea, ay nunta hila ha Berea, ta dakpên la dayi hilan apostol Pablo, noa, in-atêl hi apostol Pablo hên kaatag kanlan ampaniwala ha toro na, ha balayan Atenas. Hilan Silas haka hi Timoteo ay nabalag ha Berea. Nanoro ya etaman hi apostol Pablo ha Atenas, haka main naniwala ha toro na tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hên nabuyot-buyot yay na bayro hi apostol Pablo, ay naglako yay na ha balayan Corinto. Hên atsi ya bayro ha balayan Corinto, ay naihipan nan hulatan hilay taga-Tesalonica ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Habaytsi ya unan hulat na kanla.

Kabooan hên pinakalaman
Pahalamat haka pamandayêw 1:2-3:13
Ya pamimiyay ya ampamahigla kan Apo Namalyari 4:1-12
Ya malyari kanlan natsi haka kanlan angkabiyay ha pag-orong lano ni Apo Jesu-Cristo 4:13-18
Ya pamangênggan ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo 5:1-11
Tawlin aral haka pangumusta 5:12-28

1 Hiko hi Pablo, kalamo ko hi Silas haka hi Timoteo ya ampipangumusta kamoyu ya patêl ha Panginoon ya atsi ha Tesalonica, ya angkapi-tsi-tsipon gawan ha ampaniwala kaw kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo, haka kan Panginoon Jesu-Cristo.

An-ihalangin naên kaw ya dyanan kaw hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan kaw ni Apo Namalyari.

2 Panay kay ampahalamat kan Apo Namalyari gawan ha paniwala yo, haka panay naên kaw an-ihalangin. 3 An-ipagpahalamat naên ya dyag yo, gawan paniwala yo, ya pamagpagal yo ha pamanawop ha kapareho yo, gawan pamanlugud yo, haka ya pamagtêêh yo ha ampanalanghang kamoyu, gawan angkasigurado yo ya mag-orong ya hi Panginoon tamon Jesu-Cristo.

4 Patêl ha Panginoon, anlugurên na kaw ni Apo Namalyari, ta muwang naên ya pinili
na kaw hên mag-in kana, 5 ta ya Mangêd ya Habi ya ampaniwal-an naên, ay impamwang
naên kamoyu ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. Hên atsi kay bahên, ay
nahêlêk yo etaman ya pamimiyay naên ha ikakangêd yo. 6 Haka tinoto yo kay boy tinoto
yo hi Panginoon. Ta dinanan yo man ya hadyay pamairap ubat kanlan a ampaniwala,
ay tinanggap yo ya Mangêd ya Habi ya intoro naên kamoyu hên main kahiglaan ya ubat
ha Espiritu ni Apo Namalyari.
7 Kabay hikaw ay nag-in alimbawa kanlan ampaniwala kan Apo Jesus ha probinsyan
Macedonia haka ha probinsyan Acaya. 8 Alwan bêngat ha probinsyan Macedonia haka
ha probinsyan Acaya, noa, ha ayri man ya logal ay namwangan lan tawo ya Mangêd ya
Habi tungkol kan Apo Jesus gawan pamimiyay yo haka paniwala yo kan Apo Namalyari.
Kabay a naên kailangan habiên kanla ya tungkol kamoyu. 9 Ta hila ya ampamipamwang
no ay-êmên yo kay tinanggap. Hila êt ya ampamipamwang no ay-êmên yon intêgên ya
pamagsimba yo ha alwan pêtêg ya diyos, ya mana yon pinuri, ta êmên yo simbaên hi
Apo Namalyari ya mantêg ya Diyos, ya angkabiyay. 10 An-ipamwang la êt no ay-êmên
yon pan-êngganan ya pamag-orong hên anak na, ya hi Apo Jesus, ya mangubat ha langit.
Hiyay biniyay oman ni Apo Namalyari haka hiya etaman ya ampamiligtas kantamo ha
parusa ya lumatêng ya ubat kan Apo Namalyari.

2

Ya pamaghuyo ni apostol Pablo ha balayan Tesalonica

1 Patêl ha Panginoon, muwang yo ya a nahayang ya pamaniraw naên bahên kamoyu
ha Tesalonica, gawan mal-at ya naniwala hên nanoro kay. 2 Muwang yo etaman ya hên
atsi kay pon ha balayan Filipos,* ay minusmus kay haka hadyay pamairap kannaên.
Noa, hên nilumatêng kay bahên kamoyu ay pinataniêh ni Apo Namalyari ya nakêm naên,
ta êmên naên naipamwang kamoyu ya Mangêd ya Habi na, main man mal-at ya kalamo
yo ya nanalanghang kannaên.† 3 Kaptêgan taganá ya intoro naên kamoyu, ta ayn kay
hên narawak ya ihip hên lokoên kaw. 4 Ta impakatsiwala ni Apo Namalyari kannaên
ya pamipamwang hên Mangangêd ya Habi na. Kabay ya pamipamwang naên ay alwan
gawan kalabayan tawo, noa, gawan ha kalabayan ni Apo Namalyari ya ampakamwang
hên laman ihip tamo. 5 Muwang yo haka muwang ni Apo Namalyari ya a kay nanoro
kamoyu gawan ampanapol kay hên bandi, haka a naên kaw dinayêw, ha naayang ya
habi gawan main kay hên labay kamoyu. 6 A naên êt tinapol ya pamandayêw yo, o
ya pamandayêw hên kaatag. 7 Main kay man hên tungkulan gawan hikay ay apostol
ni Apo Jesu-Cristo, ay naaypa ya nakêm naên hên atsi kay bahên. Malugud kay nanad
hên indo ya ampanayhay hên mantêg nan anak. 8 Ha hadyay lugud naên kamoyu, ay
namipamwang kay hên Mangangêd ya Habi ni Apo Namalyari kamoyu, haka a naên
in-imot ya biyay naên ha ikakangêd yo. 9 Patêl ha Panginoon, muwang naên ya a
yo naliwaan, ya allo-yabi kay hên nagpagal hên nag-obra, ta êmên a kay pabyat ha
hinoman kamoyu hên mamakan kannaên, hên atsi kay bahên kamoyu hên ampanoro
hên Mangangêd ya Habi ni Apo Namalyari.
10 Hikaw haka hi Apo Namalyari, ay ampamaptêg ya taganán ayn kapintasan ya
pamakilamo naên kamoyun ampaniwala ha Panginoon, ta hinonol naên ya kalabayan
ni Apo Namalyari hên atsi kay bahên kamoyu. 11 Muwang yo êt ya ugali naên bahên
kamoyu, ay nanad ugali hên mangêd ya toa ha panoro hên anak na. 12 Ta ya dinyag
naên, ay tinoroan naên kaw hên mangêd, haka pinahigla naên ya ihip yo, ta êmên kaw
magpakahipêg hên manyag kangêran, ya ikahigla ni Apo Namalyari ya ampanagyat
kamoyu hên palokop kana, hên makilamo ha ayn kapantag ya karangalan na.

* **2:2** Dyag 16:16-24. † **2:2** Dyag 17:5-10.

13 Panay kay etaman ampagpahalamat kan Apo Namalyari gawan namwangan yo,
ya toro naên ya pinaniwal-an yoy na, ay alwan bêngat toro hên tawo, noa, kaptêgan ya
ubat kan Apo Namalyari. Habaytoy habi na ay ampam-i kamoyun ampaniwala hên
kapangyarihan hên manyag kangêran. 14 Hikaw ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-
tsipon, napaptêgan ya ampaniwala kaw, ta hikaw man ay pinairapan lan kabalayan yo,
ya nanad hên nalyari kanlan patêl ha Panginoon, ya angkapi-tsi-tsipon ha probinsyan
Judea, ya pinairapan lan kapareho lan Israelita. 15 Hila bay, ya Israelita, ya namatsi
kanlan namipamwang hên habi ni Apo Namalyari hên hato, haka amêhên pinatsi la êt
hi Panginoon Jesus. Hila êt ya nangipaplag kannaên. Anhalanghangên lay kaganawan
tawo haka hi Apo Namalyari. 16 Ta ambawalên la kay hên mamipamwang hên tungkol
kan Apo Jesus kanlan alwan Israelita, ta êmên hila a mailigtas ha parusa ya lumatêng.
Gawan nibunton ya karawakan la, ay nalatngan hilan huluk ni Apo Namalyari ta
siguradon parusaan hila ha parusa ya lumatêng.

Labay ni apostol Pablo hên hirawên na hilan oman ya patêl, ya ampaniwala kan Apo Jesus ha balayan Tesalonica

17 Patêl ha Panginoon, naipêk man ya panaon hên nangapipapawa kitamo, ay panay
naên kaw hên angkaihipan. Labay-labay naên kaw dayin mahêlêk oman gawan
angkalêngêw kay kamoyu. 18 Labay naên dayi hên mag-orong kamoyu. Hiko man, kata-
ungno kinan labay hên maniraw bahên, noa, panay a ampihundo gawan an-abalaên
na kay ni Satanas. 19 Labay naên kaw hên hirawên, ta hikaw ya an-ikahigla naên, ta
angkasigurado naên ya ihundo yoy paniwala yo. Hikaw ya maipagmahlay naên ha
arapan ni Panginoon tamon Jesus ha pag-orong na di, gawan pinaniwal-an yoy toro
naên. 20 Taganán hikaw ya an-ikahigla naên, haka ya maipagmahlay naên.

3

1 Kabay hên a naên matêêh ya kalêngêwan naên, ay nabalag kay tana ha balayan
Atenas, 2 ta in-utoh naên tana bahên kamoyu ya mihay patêl tamo ha Panginoon, ya hi
Timoteo, ya ampaghuyo kan Apo Namalyari. Hi Timoteo ay kalamo naên ha pamitoro
hên Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. In-utoh naên yan mamataniêh hên
paniwala yo, haka mamahigla hên ihip yo, 3 ta nalatngan kaw man hên habaytoy
pamairap, ay ayn dayi kamoyu ya maalihan paniwala. Ta muwang yo ya habayto ya
pamairap, ay tinalagá ni Apo Namalyari kantamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.
4 Muwang yo ya habayto, ta hên atsi kay bahên kamoyu, ay mana naên hinabi ya
malatngan kitamo hên pamairap, haka amêhên natupad ya habayto. 5 Kabay hên a
kina nakatêêh gawan panyagah ko hên tungkol kamoyu ay, in-utoh ko hi Timoteo bahên
kamoyu ta êmên ko mamwangan no nananiêh pon ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo.
Nampotog ako ta kayno natukso kaw ni Satanas, hên itêgên ya paniwala yo kan Apo
Jesu-Cristo, haka kayno nahayang bêngat ya paytoro naên kamoyu hên tungkol kana.
6 Amêhên, nag-orong yay na hi Timoteo ya ubat bahên, haka nantan yan mangêd ya
balita ya tungkol ha paniwala yo, haka ha pamanlugud yo. Hinabi na êt ya panay yo kay
hên angkaihipan, haka angkalêngêw kaw êt kannaên, êmên ha angkalêngêw kay kamoyu.
7 Kabay, gawan pan-ihundo yoy paniwala yo, ay mahiglay nay ihip naên, angkalatngan
kay man hên hadyay kairapan haka pamairap. 8 Gawan nakataniêh ya paniwala yo,
ay mahigla ya biyay naên. 9 Ayn angga ya pagpahalamat naên kan Apo Namalyari ha
pamahigla yo kannaên. 10 Allo-yabi ay panay naên kaw hên an-ipaka-panalangin ya
mahêlêk naên kaw dayi, ta êmên naên mapahanan ya paniwala yo.
11 Dayi, hi Apo Namalyari, ya Tatang tamo, haka hi Panginoon Jesus ya mamaalíh
hên ampamahabkol kannaên ta êmên naên kaw mahiraw. 12 Haka an-ihalangin naên
kaw, ya dayi, ay pahanan hên Panginoon ya pamanlugud yo ha miha ta miha, haka ha
kaganawan tawo, hên nanad ha pamanlugud naên kamoyu. 13 Ta êmên na pataniêhên

ya ihip yo, êmên na kaw malatêng hên ayn kapintasan ha arapan ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ha pag-orong na di ni Panginoon tamon Jesus ubat ha langit, hên kalamo na ya kaganawan ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.

4

Ya pamimiyay ya ampakapahigla kan Apo Namalyari

1 Patêl ha Panginoon, main kay pon êt hên labay ipamwang kamoyu. Ampakihabi naên kamoyu ha tungkulan ya indin kannaên ni Panginoon Jesus, ya ipakahundo yo dayi ya intoro naên kamoyu ya tungkol ha pamimiyay yo, ya pandaygên yoy na, êmên mapahigla hi Apo Namalyari. 2 Gawan muwang yoy na ya habaytoy intoro naên kamoyu ay ubat kan Panginoon Jesus. 3 Ta labay ni Apo Namalyari ya taganán ayn kaw hên kasalanan, nanad ha mamabayi haka makilalaki. 4 Ya balang miha kamoyu ay dapat mangillag hên lawini na ha karawakan, ta êmên kaw mamiyay hên ayn ikarêng-êy ha arapan tawo, haka banal ha arapan ni Apo Namalyari. 5 Paan kaw panay hên mangihip hên kalabayan lawini, hên nanad kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. 6 Paan yon lokoên ya kapareho yo hên tungkol ha ahawa na, ta impamwang naên ana kamoyu, ya hi Panginoon ay siguradon mamarusa ha manyag hên êmbayro. 7 Ta pinili na kitamo ni Apo Namalyari êmên kitamo mamiyay hên ayn kapintasan ha arapan na. A na kitamo pinili ta êmên manyag hên karawakan hên kalabayan lawini. 8 Kabay no an-araên yoy hata toro naên, alwan bêngat hikay ya an-araên yo, noa, an-araên yo etaman hi Apo Namalyari ya nam-i kantamo hên Espiritu na.

9 Tungkol ha pamilulugud yon nagpalokop kan Apo Namalyari, ay a kinan kailangan ihulat kamoyu, ta tinoroan na kaw na, ya dapat kaw milulugud. 10 Haka ampanlugud kaw na ha kaganawan patêl ha Panginoon ha boon probinsyan Macedonia. Êmbayro man, ay ampakihabi naên kamoyu ya pahanan yo pon ya pamanlugud yo kanla. 11 Pakikwanan yon mamiyay hên mapatêkbêk. Paan kaw makiêmên ha biyay hên kaatag, noa, magpakahipêg kaw, hên nanad ha intoro naên kamoyu. 12 Ta no daygên yoy habayto, ay a yoy na kailangan hên kikwa ha kaatag, haka galangên la kaw hên a pon nagpalokop kan Apo Namalyari.

Ya malyari kanlan natsi haka kanlan angkabiyay ha pag-orong lano ni Apo Jesu-Cristo

13 Patêl ha Panginoon, labay naên hên mamwangan yo ya kaptêgan ya tungkol kanlan natsi ya naniwala kan Apo Jesu-Cristo, êmên a kaw maglungkot hên nanad kanlan ayn kasiguradoan ya mipalako hila ha biyay ya ayn angga hên kalamo ni Apo Namalyari. 14 Ampaniwala kitamo ya hi Panginoon Jesus ay natsi haka biniyay oman. Êmbayro êt, ampaniwala kitamo ya biyayên oman ni Apo Namalyari ya hilay natsi ya naniwala kana. Bayo ipalamo na hila kan Apo Jesu-Cristo ha pag-orong na di ha luta.

15 Ta habaytsi ya hinabi hên Panginoon, ay an-itoro naên kamoyu amêhên, ya hikita-moy angkabiyay pon, ha allon pag-orong na di, ay a miuna kanlan natsi hên manupa kana. 16 Ta kanan habayto, ay muna-oy ya Panginoon ubat ha langit hên kalamo hên makhaw ya utoh, hên baêg hên miha kanlan pinakapoon hên anghel ni Apo Namalyari, haka ya tonoy hên tambuyok ni Apo Namalyari. Ha pantumaoy ni Apo Jesu-Cristo ay munan mabiyay oman, hilay natsi ya nagpalokop kana. 17 Bayo hikitamo ya angkabiyay pon ay tsiponên ha lêmm hên kalamoy biniyay nan oman hên palako ha langit hên manupa kana. Kabay paubat habayto, ay makapaidi kitamina ha langit hên kalamo hên Panginoon hên angga-angga. 18 Habaytsi ya toro ay ipaihip yo ha miha ta miha, êmên kaw mangapipapahigla.

5

Panay kitamon maglêan ha pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo

1 Patêl ya ampaniwala ha Panginoon, tungkol ha pag-orong hên Panginoon ay a
naên kailangan hên ihulat kamoyu no makano yan mag-orong, 2 ta muwang yoy na,
ya a tamo muwang no makano yan mag-orong, ta ya pag-orong hên Panginoon ay
nanad ha pamanlumatêng hên mihay manakaw ya biglan lumatêng. 3 Habaytoy allo
ay habiên lan a ampaniwala, ya ayn nanan gulo haka ayn nanan ikapotog, noa, kanan
habayto, ay namakonkaynaman ay lumatêng kanla ya kaparusaan ya ayn angga. A hila
makapuwayu, ta siguradon lumatêng ya hata parusa, ya nanad ha siguradon mananam
hên ilab ya mihay babayi ya nabuktot, bayo ya manganak. 4 Noa, hikaw ya patêl ha
Panginoon, ay a kaw na ampanyag hên karawakan ta ayn kaw na ha kariglêman. Kabay
a kaw mabigla, bigla man ya pag-orong na, ya nanad ha pamanlumatêng hên manakaw
ya taganán bigla. 5 Hikaw ngan ay atsi ha kahawangan, hên nanad angkahawangan
allo. Ayn kitamina ha kariglêman hên nanad kariglêman hên yabi. 6 Kabay dapat panay
kitamon nakal-an. Dapat panay kitamon nakamukat hên nakal-an alwan nanad kanlan
atsi ha kariglêman ya a nakal-an. 7 Ta hilay nabêlêw ay angkabêlêw ha yabi, haka hilay
mapamminêm alak ay maglahing ha yabi. 8 Hikitamo, ya nanad angkabiyay ha allo,
ay dapat panay kitamon nakal-an hên manyag kangêran. Dapat tamon pakataniêhên
ya paniwala tamo, haka pahanan ya pamanlugud tamo ya nanad ha kalahag ya
ampamiillag kantamo ha karawakan. Dapat tamo êt hên ihundo ya paniwala tamo ha
kasiguradoan hên biyay ya ayn angga, ya nanad halimbêng hên ulo tamo. 9 Ta a na labay
ni Apo Namalyari ya maparusaan kitamo. Pinili na kitamo ta êmên na kitamo iligtas ni
Panginoon tamon Jesu-Cristo ha parusa. 10 Natsi ya gawan kantamo, ta êmên na kitamo
ilamo ha biyay ya ayn angga. Ha pag-orong na di, gêtan na kitamo ha langit, angkabiyay
kitamo man o natsi. 11 Kabay mipapahigla kaw haka mipapataniêh kaw hên paniwala
hên miha ta miha, ya nanad hên andaygên yoy na.

Kaatag pon ya aral haka pangumusta

12 Ampakihabi naên kamoyun patêl ha Panginoon, ya igalang yo hilay pinili ni Apo
Namalyari ya ampagpagal hên mamaala haka manoro kamoyu. 13 Pakalugurên yo hila
hên main galang gawan ha pamagpagal la. Milalamo kaw hên magpakaaypan nakêm ta
êmên mag-in mimiha ya ihip yo.

14 Amêhên, ampakihabi naên kamoyun patêl ha Panginoon, ya habyanan yo hilay
mabarog ta êmên hila humipêg. Pahiglaên yoy nakêm lan ampanyagah. Pakataniêhên
yoy ihip lan kinumbêl ya paniwala. Pibat-an yo hilangan hên main kaaypaan nakêm.
15 Alwa yon tumbahan narawak ya ampanyag kamoyun narawak, noa, panay kaw
manyag hên ikakangêd hên miha ta miha, haka ha kaganawan tawo.

16 Panay kaw maghigla. 17 Panay kaw hên manalangin. 18 Panay kaw magpahala-
mat, ha hinoman ya angkalyari, ta habaytoy kalabayan ni Apo Namalyari kantamon
ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.

19 Alwa yon habkolên ya an-ipadyag nan Espiritu ni Apo Namalyari kamoyu.
20 Alwa yon musmusên hilay ampamipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.
21 Êmbayro man, ay pakaihipên yo pon ya toro la haka honolên yoy nay mantêg ya ubat
kan Apo Namalyari. 22 Haka dayuán yoy kaganawan karawakan.

23 Amêhên, an-ihalangin naên kaw, ya pataniêhên na kaw ni Apo Namalyari ya
ampam-in kapatêkbêkan ihip, ta êmên yo dayuán ya kaganawan nangarawak. An-
ihalangin naên êt ya illagan na kaw, ta êmên ha pag-orong na di ni Panginoon tamon
Jesu-Cristo, ay ayn kaw hên kapintasan ha boon pagkatawo yo, ha espiritu yo, ha kaêlwa
yo, haka ha lawini yo. 24 Haka muwang naên ya tapat hi Apo Namalyari ya namaihip
kamoyu hên magpalokop kana, kabay daygên nay hata inhalangin naên kana.

25 Patêl ha Panginoon, ihalangin yo kay êt.

26 Mikukumusta kaw ta êmên ipahlêk ya pamanlugud yo ha miha ta miha hên nanad
patêl ha Panginoon.
27 Ampakihabi ko kamoyu ha langan ni Panginoon Jesu-Cristo, ya bahaên yoy hata
hulat ha arapan lan patêl tamo.
28 Panay atsi kamoyu dayi ya ingalo ni Panginoon tamon Jesu-Cristo.

Ya ikalwan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Tesalonica

Paunan habi

Habaytsi ay ikalwan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Tesalonica. Hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Tesalonica ay panay ampairapan lan Israelita ya a ampaniwala kana. Kabay hinulatan na hilay na êt ni apostol Pablo ta pataniêhên na dayi ya ihip la.

Angkalipáng ya ihip lan patêl kan Apo Jesu-Cristo ha Tesalonica ya tungkol ha pamag-orong ni Apo Jesu-Cristo. Êndat lan kaatag ya nag-orong yay na. Êndat lan kaatag pon ya a lay na kailangan hên humipêg, ta marani yanay pag-orong ni Apo Jesu-Cristo. Di ha hulat, ay hinabyanan ni apostol Pablo hilay habaytoy ayn nanan hipêg, haka impalinaw na kanla ya tungkol ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-2
Pahalamat ha paniwala lan Tesalonica 1:3-12
Aral ya tungkol ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo 2:1-17
Aral ya tungkol ha panalangin haka kahipêgan 3:1-16
Tawlin habi 3:17-18

1 Hiko hi Pablo, kalamo ko hi Silas haka hi Timoteo ya ampipangumusta kamoyun
patêl ha Panginoon ya atsi bahên ha Tesalonica ya angkapi-tsi-tsipon. Hikaw ay atsi ha
lokop ni Panginoon Jesu-Cristo haka ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo. 2 An-ihalangin
naên kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan kaw dayi ni Apo
Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Ya pamanatol ha pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo

3 Patêl ha Panginoon, dapat panay naên kaw ipahalamat kan Apo Namalyari. Hêpat
ya habayto, gawan angkapahanan ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo haka ya paman-
lugud yo ha miha ta miha. 4 Kabay an-ipagmahlay naên kaw ha kaatag ya patêl ha
Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. An-ipagmahlay naên ya kataniêhan paniwala yo kan
Apo Jesu-Cristo, ampagtêêhan yo man ya hadyay kairapan haka ya hadyay pamairap.
5 Habayto ay ampamaptêg ya makatoynungan ya pamanatol ni Apo Namalyari, haka
kabay hikaw ay mag-in hêpat hên ilamo ha pamanlokop na ha langit, ya ikatêêh yon
kairapan. 6 Makatoynungan ya pamanatol ni Apo Namalyari gawan hiyay manumbah
ha ampamairap kamoyu. 7 Ta hikaw ya ampagtêêh hên kairapan ay papaynawaên hên
kalamo naên ha pag-orong ni Panginoon Jesus ya ubat ha langit ya kalamo na hilay
makapangyarihan ya anghel na. 8 Pag-orong na di, ay nakapalibot kana ya hadyay apoy,
ta parusaan nay a nagpalokop kan Apo Namalyari haka a anhumonol ha Mangêd ya
Habi tungkol kan Apo Jesus, ya Panginoon tamo. 9 Ayn angga ya parusa kanla, haka
angga-angga, ay a la mahêlêk ya Panginoon, haka ya kapapaêpapah ya kapangyarihan
na. 10 Maubuh hên malyari ya habayto ha pag-orong na. Mag-orong ya, ta êmên la yan
pag-êpapahan, haka puriên lan kaganawan ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.
Hikaw ay kalamo bayro etaman, ta pinaniwal-an yo, ya impamwang naên kamoyu.
11 Kabay panay naên kaw hên an-ilamo ha panalangin kan Apo Namalyari, ya dayi
ay daygên na kaw hên mangêd, ya hêpat kanlan pinaihipan nan magpalokop kana.
Dayi dyanan na kaw hên kapangyarihan na, ta êmên yo mahonol ya kalabayan yon
manyag kangêran, gawan ha paniwala yo kana. 12 No êmbayro, ay mapuri ya Panginoon

Jesus gawan ha biyay yo, haka hikaw man ay madayêw hên kalamo na, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari haka Panginoon tamon Jesu-Cristo.

2

Ya pay-iltaw hên hadyay dawak ya poon hên kahalanghangan

1 Amêhên, patêl ha Panginoon, ay ipapakalinaw naên kamoyu ya tungkol ha pag-orong ni Panginoon tamon Jesu-Cristo, haka ha pamitsipon na kantamo hên manupa kana. 2 An-ipakihabi naên kamoyu ya paan kaw dayin manyagah o mampotog man, ha balita ya nilumatêng ana kano ya pag-orong hên Panginoon. Paan kaw maniwala ha balita la, habiên la man ya impamwang ya habayto hên Espiritu ni Apo Namalyari, o habi kano, o hulat man ya banhagan lan ubat kannaên. 3 Paan kaw paloko ha panhabiên lan mapaglaram, ta a ya lumatêng hi Panginoon Jesu-Cristo, no a pon malyari ya hadyay panhumalanghang hên tawo kan Apo Namalyari, haka no a pon iiltaw ya poon hên kapatsi ni Apo Namalyari, ya siguradon migtan ha impiyerno. 4 Halanghangên na hi Apo Namalyari haka ya balang ansimbaên hên tawo, ta itag-ay nay sarili na, ta hiyay nay simbaên hên kal-atan ha Templo, ya bali ni Apo Namalyari, ta hiya kano hi Apo Namalyari.

5 Muwang yo ya hinabi kinay hatsi kamoyu hên atsi ko bahên. 6 Muwang yo etaman no hino ya, ya ampamiawat kana, ta êmên ya a pon iiltaw angga ha a pon lumatêng ya panaon na. 7 Ta ya kapangyarihan hên kahalanghangan ha kangêran, ay naumpisaan hên a la muwang hên kaatag, ta ampamaihip ya ha tawo ya manalanghang hila, noa, hiya ay nakakabat pon, kabay a ya pon ipaltaw angga ha a pon inalíh ya ampamiawat kana. 8 No inalíh ya ampamiawat kana, ay pay-iltaw yay na. Noa, ha pamanlumatêng ni Panginoon Jesus hên kalamoy kapahilêw ya kahampatan na, ay patsên nay na ha inanawa nan bêngat. 9 Ya pamanlumatêng nan habaytoy poon hên kapatsi ni Apo Namalyari, ay main yan kalamo hên narawak ya kapangyarihan, haka hino-hino kay na hên ya tanda, ya pamanloko, haka kaatag pon ya kapapaêpapah ya kalaraman ni Satanas. 10 Kalamo na êt ya hino-hino kay na hên ya karawakan ya pamanloko na kanlan tawo ya mipalako ha kaparusaan ha impiyerno, gawan a la panlugurên ya kaptêgan ya tungkol kan Apo Jesus, ta êmên hila dayi mailigtas ha kaparusaan. 11 Kabay paulayan hila ni Apo Namalyari hên maniwala ha dyag ya kalokwan, 12 ta êmên hilay na maparusaan gawan pinili lay karawakan, ta ya kaptêgan ay a la pinaniwal-an.

Hikitamo ay pinili hên mapagkalamo ni Apo Jesu-Cristo ha langit

13 Noa, hikaw, patêl ya anlugurên hên Panginoon, hêpat kannaên ya panay naên kaw an-ipagpahalamat kan Apo Namalyari ta pinili na kaw hên iligtas ha kaparusaan ya lumatêng paubat hên una, gawan dinyag na kaw hên Espiritu na hên malinis, hên ayn kapintasan, haka gawan pinaniwal-an yoy kaptêgan. 14 Ya Mangêd ya Habi ya in-aral naên kamoyu, ay habayto ya ginamit ni Apo Namalyari ha panagyat na kamoyu hên magpalokop kana, êmên kaw makapakilamo ha karangalan ni Panginoon tamon Jesu-Cristo. 15 Kabay, patêl ha Panginoon, pataniêhên yoy ihip yo. Ipakatanêm yo ha ihip yo ya intoro naên kamoyu, ya hatoy hinabi naên haka hatoy inhulat naên êt.

16 Ampanalangin kay kan Panginoon tamon Jesu-Cristo haka kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo ya nanlugud kantamo. Gawan ha ayn kapantag ya ingalo na, ay dinyanan na kitamo hên kahiglaan nakêm ya a ampangoman, haka kasiguradoan hên tungkol ha arapên tamo. 17 Hiya dayi, ya mamahigla haka mamataniêh hên nakêm yo, ta êmên yo maihabi haka madyag ya panay kangêran.

3

Ihalangin yo kay

1 Patêl ha Panginoon, bayo ko yariên ya habaytsi ya hulat kamoyu, ay ampakihabi
ko ya ihalangin yo kay, ta êmên ya habi ni Apo Namalyari, ay tambêng mibahwag,
haka paniwal-an hên balang miha, hên main galang, hên nanad ha pinaniwal-an yo.
2 Ihalangin yo êt ya illagan na kay ni Apo Namalyari ha kaganawan ya ampanyag
karawakan, ta main mal-at ya ayn pon paniwala, ya ampanalanghang kannaên. 3 Noa,
mapaypaniwal-an ya Panginoon ya mamataniêh hên ihip yo, haka mamiillag kamoyu
ha dyag ni Satanas. 4 Muwang naên ya an-ihundo yo amêhên, haka ihundo yo
angga-angga ya pamanhumonol yo ha toro naên kamoyu, gawan ampaniwal-an yo ya
Panginoon.
5 An-ihalangin naên kaw ya lalo yon matanam ya pamanlugud ni Apo Namalyari,
haka ya pamataniêh ni Apo Jesu-Cristo hên nakêm yo.

Magpakahipêg kitamo

6 Patêl ha Panginoon tamon Jesu-Cristo, pan-iutoh naên kamoyu ha tungkulan ya in-
din na kannaên, ya lakwanan yo hilay patêl ya mangabarog, ya hilay a ampanhumonol
ha toro naên kamoyu. 7 Muwang yoy na ya dapat kaw hên manoto kannaên, ya a kay
nagbarog hên atsi kay bahên. 8 A kay bat nangan hên indin kannaên, noa, binayaran
naên, ta allo-yabi kay nagpagal hên nag-obra, êmên a kay pabyat ha hinoman kamoyu.
9 Main kay hên tungkulan hên kikwa kamoyu hên kaganawan kailangan naên, noa,
labay naên hên mag-in kay hên alimbawa ya mahonol yo. 10 Hên atsi kay êt bahên, ay
hinabi naên kamoyu ya paan yon pakanên ya mangabarog.
11 An-ungkatên naên habayto gawan angkagilaman naên ya bahên kamoyu, ay main
mangabarog ya bat hên ampakiêmên ha biyay hên kaatag. 12 Ha langan ni Panginoon
Jesu-Cristo, ampakihabi naên kanla, haka an-iutoh naên hila, ya magpakahipêg hila ha
mangangêd ya dyag, êmên la maêkan ya pinagpagalan la.
13 Patêl ha Panginoon, alwa kaw hên humawa hên manyag hên kangêran.
14 Pakatandaan yo hila ya a anhumonol ha an-ihulat naên, haka dayuán yo hila, ta
êmên hila mipakarêng-êy. 15 Noa, paan yo hilan itad hên kapatsi yo, ta habyanan yo hila
tanan nanad patêl.

Inhalangin ni apostol Pablo ya hilay taga-Tesalonica

16 Ya Panginoon ya ampangubatan kapatêkbêkan ay panay dayin mam-in kap-
atêkbêkan kamoyu, hinoman ya angkalyari. Dayi lamoan na ya balang miha kamoyu.
17 Hiko hi Pablo ya ampanulat hên hata pangumusta di ha impahulat ko. Ha pêtêg
kon gamêt ay ampanulat akon habaytsi hên nanad ha balang hulat ko, ta êmên yo
mamwangan ya pêtêg ya hiko ya nanulat.
18 An-ihalangin naên kaw ya dayi ingalwan na kaw ngan ni Panginoon tamon Jesu-
Cristo.

Ya unan hulat ni apostol Pablo kan Timoteo

Paunan habi

Hi Timoteo ay mihay miyawhay ya atsi ha balayan Listra ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Ya indo na ay mihay Israelita ya ampaniwala etaman kan Apo Jesu-Cristo. Ya toa nan lalaki ay alwan Israelita ta hiyay Griego. Hên atsi hila ha balayan Listra hi apostol Pablo, haka hi Silas, ay hinagyat ni apostol Pablo hi Timoteo hên manawop ha pamibahwag hên Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hi Timoteo ay nag-in mihay kalamo ni apostol Pablo bayo nabalag ya ha balayan Efeso ta toroan na hilay ampaniwala bayro. Di ha unan hulat ni apostol Pablo kan Timoteo, ay imbilin na kan Timoteo ya kailangan nan daygên ha biyay na, haka ya kailangan nan itoro kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Efeso. Imbilin na êt kan Timoteo ya tungkol ha dapat lan daygên no mi-tsi-tsipon hilay patêl ha Panginoon hên magsimba, haka no ay-êmên mamwangan no hino hilay hêpat hên mamaala kanlan patêl ha Panginoon.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-2
Ya tungkol kanlan ampanoro hên alwan pêtêg 1:3-11
Ya pahalamat ni apostol Pablo ha ingalo ni Apo Namalyari 1:12-20
Ya tungkol kanlan ampi-tsi-tsipon haka hilay ampamaala kanla 2:1-3:16
Ya aral kan Timoteo ya tungkol ha paghuyo na 4:1-6:21

1 Hiko hi Pablo ya ampanulat hên hatsi, ya mihay apostol ni Apo Jesu-Cristo. Hikoy in-utoh ni Apo Namalyari, ya mamiligtas kantamo, haka ni Apo Jesu-Cristo ya ubatan hên kasiguradoan tamo hên tungkol ha arapên tamo.

2 Anhulatan kata Timoteo, ya pêtêg kon anak ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo.

An-ihalangin kata ya dyanan ka dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan ka dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Dapat bawalên hilay ampanoro hên alwan pêtêg

3 Labay kon mabalag ka pon ha balayan Efeso, nanad ha pinakihabi ko kamo hên nammita ko ha probinsyan Macedonia, gawan main ungno ya ampaytoro hên alwan pêtêg. Dapat mo hilan paghabyanan, ya itêgên lay paytoro la. 4 Habyanan mo hila ya a la dayi hayangên ya panaon la ha ayn kapukatan pamakiistorya hên tungkol ha istorya ya didinyag bat, haka hên tungkol ha paylistaan hên ninuno la ya pangubatan hên hubakan. Habayto, ay a ampakataniêh hên paniwala tamo kan Apo Namalyari. 5 Habyanan mo hila, ta êmên hila mag-orong ha pamanlugud ya ubat ha mangêd ya nakêm, ha malinis ya konsinsya, haka ha naahig ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo. 6 Habaytoy ampaytoro hên alwan pêtêg, ay ahinan ampanlugud hên êmbayro, ta ampiistorya hila hên ayn kapukatan. 7 Labay la hên mag-in mánoron Kautuhan ni Apo Namalyari, noa, a la agyu, ta a la angkaintindihan ya panhabiên la. A la êt angkaintindihan ya an-ipilit lan pêtêg.

8 Muwang tamo ya mangêd ya Kautuhan ni Apo Namalyari no honolên tamo ya labay lan habiên.

9 Muwang tamo ya Kautuhan na, ay alwan para kanlan mahonol kana, noa, para kanlan alwan mahonol kana, haka para kanlan mapanalanghang, haka para kanlan mapanyag kasalanan, haka para kanlan ayn limo kan Apo Namalyari, haka para kanlan mapanuboy, haka para kanlan mapamatsin toa la anggan kaatag ya tawo. 10 Habaytoy Kautuhan ay para êt kanlan nanad aho ya makitakêh ha kapareho lan lalaki o babayi o

ha anak. Habaytoy Kautuhan ay para êt kanlan manlipot,* haka para kanlan malaram, haka para êt kanlan malaram ya tistigos ha kaso, haka para kanlan anhumalanghang ha kaganawan pêtêg ya toro, 11 ya pamanhumonol ha Mangêd ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari ya makapangyarihan, haka hêpat tamon simbaên. Impatsiwala na kangko hên ipamwang ya habaytoy Mangêd ya Habi.

Pahalamat ni apostol Pablo ha ingalo ni Apo Namalyari

12 Ampahalamatan ko hi Panginoon tamon Jesu-Cristo ya ampamataniêh hên ihip ko, ta êmên ko madyag ya an-ipadyag na kangko. Ampahalamatan ko ya etaman gawan pinili na ko, haka intad na ko hên mapaypaniwal-an hên hato. 13 Agyan hinalanghang ko ya, minusmus ko ya man, haka agyan pinairapan ko ya hên hato, ay iningalwan na ko ni Apo Namalyari gawan êndat kon pandaygên koy kalabayan na, gawan a ko pon ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo. 14 Ya ayn kapantag ya ingalo na kangko, ay a ko makwan maihip, ta hiko, ay dinyanan nan paniwala, haka pamanlugud ya ubat kan Panginoon Jesu-Cristo. 15 Pêtêg ya habaytsi ya anhabiên ko, ya dapat pakapaniwal-an hên balang miha. Hi Panginoon Jesu-Cristo, ay nilumatêng di ha luta, ta êmên na iligtas hilay makasalanan, haka hiko ya pinakanarawak ha kal-atan makasalanan. 16 Noa, iningalwan ako ni Apo Namalyari, ta êmên na impahêlêk ha balang miha no ay-êmên angga ya pamagtêêh ni Panginoon Jesu-Cristo ha pinakanarawak ya tawo, ta êmên hikoy mag-in alimbawa kanlan maniwala kana, ya madyanan hên biyay ya ayn angga. 17 Puriên haka galangên ya hên ayn angga, ya kamiha-mihaan poon tamo hi Apo Namalyari, ya ayn ubatan haka ayn angga. A ya matsi haka a ya mahêlêk hên mata tamo. Amen.†

18 Timoteo, anak ko, ipatsiwala ko kamo ya hata utoh hên nanad ha impapapêt ni Apo Namalyari ya tungkol kamo, kanlan poon lan angkapi-tsi-tsipon hên pinaluntoan la kan gamêt la, hên in-utoh la kan maypamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Pakaihipên moy hatoy hinabi la ya tungkol kamo ya mamahigla kamo ha paglaban mo ha anhumalanghang ha kaptêgan. 19 Pakataniêhên moy paniwala mo, haka pakalinisên moy konsinsya mo, ta main kaatag ya ayn konsinsya, gawan a la anggilamên ya an-ipaihip hên kangêran nakêm la, kabay nahira ya paniwala la. 20 Kalamo lan habaytsi hilan Himeneo haka hi Alejandro. Impaulay ko hilay na pon kan Satanas ta êmên hilay nan tunggên hên manalanghang kan Apo Namalyari.

2

Ya tungkol ha daygên no mi-tsi-tsipon hilay patêl ha Panginoon

1 Una kon ampakihabi kamoyu, ya panay yon ihalangin ya kailangan yo, haka ya kailangan hên balang miha kan Apo Namalyari. Ipagpahalamat yo hila etaman kana. 2 Ihalangin yoy kaganawan ya main tungkulan ha gobyerno, ta êmên hikitamoy ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay mamiyay hên mapatêkbêk hên ayn gulo, ya main galang kan Apo Namalyari haka ha tawo. 3 Habaytoy mangêd haka ikahigla ni Apo Namalyari ya namiligtas kantamo. 4 Labay na, ya miligtas ya balang miha haka mamwangan lay kaptêgan. 5 Labay nan habayto ni Apo Namalyari, gawan hiyay kamiha-mihaan Diyos. Haka hi Apo Jesu-Cristo, ya nag-in tawo, ay kamiha-mihaan mámilatan hên tawo kan Apo Namalyari. 6 Indin ni Apo Jesu-Cristo ya biyay na ha pangakbus hên balang miha. Ya pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha intakday allo, ay pamaptêg ya kalabayan ni Apo Namalyari, ya miligtas ya balang miha. 7 Kabay pinili na ko hên mag-in apostol na hên manoro kanlan alwan Israelita, ta êmên hila maniwala, gawan pamipamwang kon kaptêgan kanla. Pêtêg ya hata panhabiên ko.

---

* **1:10** Hilay mandakêp mayaman haka kikwan mal-at ya pera bayo la ibuhan ya dinakêp la. † **1:17** Ya labay habiên hên 'amen' ay pêtêg ya habaytsi.

8 Amêhên, patêl, labay ko dayi ha balang pami-tsi-tsipon yo, ay manalangin hilay
lalaki. Kailangan malinis ya nakêm la ha arapan ni Apo Namalyari hên ayn inakit o
huluk ha kaatag.
9 Hilay babayi etaman, ay dapat mahinhin, maayos ha pagtakop, alwa etaman sobra
ya pag-ayos ha habot, haka ha panggamit hên ginto haka ha kaatag ya magastos ya
hino-hino. 10 Noa, ya mangêd, ay mamwangan hilay babayi ya nagpalokop kan Apo
Namalyari ha mangangêd ya dyag la. 11 No main mánoro ha pami-tsi-tsipon yo, ay dapat
hilan manggilam tana hên magpatêkbêk ya babayi. 12 A ko labay ya main babayi ya
manoro ha pami-tsi-tsipon yo. Palokop hila tana ha lalaki, haka magpatêkbêk hilan
manggilam. 13 Gawan una nan dinyag ni Apo Namalyari, ay hi Adan bayo hi Eva. 14 Hi
Eva ya niloko, hên natukso hên nakadyag hên kasalanan, alwan hi Adan. 15 Noa, miligtas
hilay babayi ha panganak,* no panay hilan maniwala kan Apo Namalyari, haka no
ihundo lay pamanlugud la ha kapareho la, haka no ayn hilan pamagkulang ha arapan
ni Apo Namalyari, haka no ihundo lay kahinhinan la.

3

Ya dapat ugaliên lan ampamaala ha pami-tsi-tsipon lan patêl ha Panginoon

1 Pêtêg ya habaytsi ya nakahulat: No hinoy labay mamaala ha pami-tsi-tsipon lan
patêl ha Panginoon, ay mangêd ya pan-ihipên nan daygên. 2 Ya ampamaala ha pami-
tsi-tsipon lan patêl ha Panginoon, ay dapat a manyag hên kasalanan. Dapat mimihay
ahawa nan bêngat, haka mapamigil ha sarili. Dapat alwan magulo ya biyay na, êmên
ya galangên hên kaatag. Kailangan nahawang ya ihip na, no main maniraw ha bali
na, haka kailangan magaling yan manoro. 3 Dapat a ya mapamminêm alak, kailangan
maaypa ya nakêm, dapat alwa yan mahuluk, haka dapat alwa yan kamata hên pera.
4 Dapat mangêd ya pamaala na ha pamilya na, haka kailangan yan galangên hên maának
na. 5 Ta no a na muwang hên mamaala ha pamilya na, ay-êmên na mapamaalaan hilay
patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon? 6 A ya malyari hên mamaala no babayo
yan ampaniwala ha Panginoon, ta kayno magmahlay ya, haka ya parusaan ni Apo
Namalyari hên nanad ha dinyag na kan Satanas, ya pinarusaan hên nagmahlay ya. 7 Ya
mamaala ha pami-tsi-tsipon hên patêl ha Panginoon, ay kailangan galangên etaman lan
a pon nagpalokop ha Panginoon. No alwan êmbayro, ay kayno pintasan ya, haka ya
marakêp ni Satanas.

Ya dapat ugaliên lan ampanawop ha pami-tsi-tsipon lan patêl ha Panginoon

8 Hilay ampanawop ha pami-tsi-tsipon ay kailangan etaman hên main mangêd
ya ugali, alwan malaram, alwan mapamminêm alak, haka alwan kamata hên pera.
9 Kailangan nataniêh ya paniwala la kan Apo Namalyari haka malinis ya konsinsya la.
10 Bayo piliên hilay manawop ha pami-tsi-tsipon, ay dapat hêlkên pon no main hilan
pamagkulang kan Apo Namalyari. 11 Ya ahawa la etaman, ay dapat mangêd ya ugali, a
la dapat honolên ya narawak ya kalabayan hên lawini la, haka dapat mapaypaniwal-an
hila, haka dapat alwan maghabi hên ikahira. 12 Dapat mimihay ahawa lan ampanawop
ha pami-tsi-tsipon, haka dapat mangêd ya pamamaala la ha pamilya la. 13 Hilay
mangangêd ya ampanawop ha pami-tsi-tsipon, ay galangên, haka makhaw ya nakêm
la hên mámipamwang ya tungkol ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo.

Ya kapapaêpapah ha paniwala tamo

14 Kaban ampanulat akon hatsi, ay an-ihipên ko ya a mabuyot, ay hirawên kata
dayi. 15 Noa, no a ko kamot hên makabita, ay mabáha mo di ha hulat ya dapat mag-
in ugalin pamilya ni Apo Namalyari, ya angkabiyay. Hikitamoy ampaniwala kana, ay

* **2:15** Miligtas hilay babayi no ubat hilan manganak.

pinakatarêk hên kaptêgan hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 16 Kapapaêpapah hên taganá
ya paniwala tamo:
Impamwang ni Apo Namalyari kantamo ya hi Panginoon Jesu-Cristo, ay nag-in tawo,
haka pinaptêgan nan Espiritu ni Apo Namalyari ya hiya, ay ayn kasalanan, haka
hiyay nahêlêk lan anghel ni Apo Namalyari. Hiyay impamwang ha balang bansa.
Hiyay pinaniwal-an hên tawo ha boon luta, haka hiyay gintan ha langit hên
mamaala hên kalamo ni Apo Namalyari.

4

1 Malinaw ya hinabi nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya lumatêng ya panaon, ay
lakwanan lan kaatag ya paniwala la kan Apo Namalyari, ta honolên la tana hilay am-
panoro hên kalokwan ya impaihip kanla hên nangarawak ya a angkahêlêk. 2 Habaytoy
toro, ay ibahwag lan mapaglaram ya kinintalan ni Satanas hên mag-in ipoh na, kabay
ayn hilay nan konsinsya. 3 Ibawal lay pamakiahawa, haka kaatag ya pangkaên. Noa,
dinyag ni Apo Namalyari ya habaytoy pangkaên, ta êmên hikitamoy ampaniwala haka
ampakamwang hên pêtêg ya toro, ay maêkan ya habayto ubat tamon pinahalamatan
kana. 4 Ya balang dinyag ni Apo Namalyari ay mangêd, haka dapat tanggapên hên main
pahalamat. Paan araên ya dinyag na. 5 Ya kaganawan pangkaên, ay nadyag hên mangêd
ha utoh ni Apo Namalyari haka ha panalangin tamo.

Ya mangêd ya tagahuyo ni Apo Jesu-Cristo

6 No ipamwang moy habaytsi ya utoh kanlan kapareho mon ampaniwala kan Apo
Jesu-Cristo, ay mangêd kan tagahuyo na, haka ha panoro mon habaytsi, ay tumaniêh
ya paniwala mo ha ampag-aralan moy kaptêgan ya ubat kan Apo Namalyari, ya
anhonolên mina. 7 Dayuán moy istorya ya didinyag bat, ya ayn kapukatan, ta ya
daygên mo, ay sanayên moy sarili mo hên manyag kalabayan ni Apo Namalyari. 8 Main
pakinabang ya pagsanay ha lawini, noa, mantêg mon pakinabangnan ya pagsanay hên
pamanyag kalabayan ni Apo Namalyari, ya ikakangêd hên hata biyay haka ya biyay
ha langit. 9 Pêtêg ya habaytsi ya panhabiên ko ya dapat pakapaniwal-an. 10 Kabay
ampagtêêh kitamo haka mahipêg kitamo hên ampanyag kalabayan ni Apo Namalyari,
ta ampagtsiwala kitamo kana, ya angkabiyay, ya Mámiligtas hên kaganawan tawo, lalon-
laloy na kanlan ampaniwala kana.

11 Ipamwang moy hata utoh haka toro kanlan kapareho mon ampaniwala kan Apo
Jesu-Cristo. 12 Agyan alwa ka pon mantêg toa, a la ka dapat musmusên. Mag-in kan
alimbawa kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha panhabiên mo, haka ha dyag
mo, ha pamanlugud mo, ha paniwala mo kan Apo Namalyari, haka ha kalinisan hên
pamimiyay. 13 Kaban ayn ako pon bahên, ihundo moy pamaha ha arapan hên kal-
atan ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, haka ipamwang mo no hinoy labay
habiên hên habayto. Itoro mo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ya dapat lan
daygên. 14 Paan mon paulayan ya kamwangan, ya indin nan Espiritu ni Apo Namalyari
kamo, hên inhalangin la ka hên hilay toa ya ampamaala ha pagtsiponan lan patêl ha
Panginoon. Impalunto lay gamêt la ha ulo mo, haka main namipapêt hên impaihip ni
Apo Namalyari kanla. 15 Pakikwanan mon daygên ya habaytoy pamaha haka panoro,
ta êmên mahêlêk lan kaganawan ya angkapahanan ya galing mo ha panupad mon
tungkulan mo. 16 Kaillag ka ha pamimiyay mo haka panoro mo, ta no daygên moy
habayto, ay miligtas ka anggan hilay ampanggilam hên habi mo.

5

Ya mangêd ya toro kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

1 Alwa mon paghabyanan hên mahakit ya matoa kamo. Noa, pakihabian mo hilan
nanad tatang mo. Haka hilay alwa pon toa ya lalaki, ay itad mon ali mo. 2 Itad minan

indo mo hilay toay babayi, haka hilay alwa pon toa ya babayi, ay arapan mo hên malinis ya ihip hên nanad ha ali mo.

3 Galangên haka hawpan mo hilay babayi ya bawo* ya ayn kaatag ya pangwanan ikabiyay. 4 Noa, no main babayin bawo ya main anak o apó, ay hila pon ya dapat hên manawop kana hên mamayad utang nakêm la ha toa la, ta habayto ay kalabayan ni Apo Namalyari. 5 Ya babayin bawo, ya ayn pamilya ya manawop kana, ay ampagtsiwala kan Apo Namalyari, kabay allo-yabi yan ampangihalangin hên kailangan na. 6 Noa, ya babayin bawo ya panay ampanyag pansarili nan kalabayan, ay agyan angkabiyay ya, ay nanad yay nan natsi. 7 Ipamwang mo kanla ya habaytoy utoh, ta êmên ayn maipintas kanla. 8 No main kamoyu ya a ampanayhay hên pamilya na o kaatag ya kamag-anak na, ay antalibatokan nay paniwala na kan Apo Namalyari, haka narawak ya ha mihay a pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.

9 Hilay babayi ya bawo ya hawpan mo, ay hilay main anêmapoy taon o patag-ay, ya minghan bêngat nag-ahawa.† 10 Dapat mamwangan hila ha kangêran dyag la, ya nanad ha kangêran hên pamakahlay lan anak la, kahiglaan lan namahowên hên naniraw kanla, kaaypaan nakêm lan nanawop ha kapareho lan ampaniwala, pamanawop la ha kaatag pon ya nangailangan, haka panay hilan nanyag kangêran.

11 Hilay babayi ya bawo ya anak pon, ay a mon ilamo ha mantêg ya bawo ya main nanan anêmapo ya taon, ta kayno mag-ahawa hilan oman haka liwaan lay pangako la kan Apo Jesu-Cristo.‡ 12 Ta no nagpangako hila ya kakapag ni Apo Jesu-Cristo ya huyuên la, bayo mag-ahawa hila, ay main hilan pamagkulang kan Apo Namalyari. 13 Ta kayno mag-in mabarog hilay na. Ta maniraw-hiraw hila tana hên ayn kapukatan, mag-in mayakaw, haka makiêmên ha biyay hên kaatag. 14 Ya mangêd, ay mag-ahawa hila tanan oman, manganak hila, haka pansinên lan mangêd ya pamilya la, ta êmên ayn hilan mahabi kantamo ya kapatsi tamo. 15 Hinabi koy habayto ta main kaatag ya babayi ya bawo ya naamuyot ni Satanas. 16 Kabay, no main babayi ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya main kamag-anak ya babayi ya bawo, ay dapat nan hawpan ya habaytoy bawo, ta êmên a ya mag-in pabyat kanlan ampaniwala, haka mahawpan la tanay babayi ya bawo ya ayn kamag-anak.

17 Atagan yon mangêd hilay toa ya magaling hên ampamaala kamoyu, lalo hilay mánoro haka mámipamwang hên habi ni Apo Namalyari. 18 Ta êmên ya di ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, “Paan yon pêthên ya bêbêy hên baka no ampanggiêk ta êmên ya kaêkan.”§ Nakahulat êt: “Ya ampag-obra, ay dapat bayaran.”* 19 Alwa mon tanggapên ya an-ibara ha mihay toa ya ampamaala kanlan patêl ha Panginoon no ayn lowa o tatloy manistigos. 20 Noa, ha arapan lan kal-atan tawo, ay habyanan mo hilay panay hên ampamihundo hên manyag kasalanan, ta êmên hila malimwan ya kaatag.

21 Ha arapan ni Apo Namalyari, ha arapan ni Apo Jesu-Cristo haka ha arapan lan banal ya anghel, ampakapakihabi ko kamo, ya dapat mon honolên ya hata hinulat ko, haka dapat pipantayên moy pamanlêk mo ha balang miha. 22 Alwa mon bêngat ipalunto ya gamêt mon ihalangin hên dyanan kapangyarihan hên mamaala ha a mon muwang, ta no main yan kasalanan, ay kayno ilamo ka ha kasalanan. Pakarayo ka ha kaganawan narawak.

23 Alwan bêngat hên lanêm ya inêmên mo, noa, minêm ka êt hên pêrad ya alak, ya makahawop ha bitoka mo haka gawan panay kan ampaghakit.

---

* **5:3** ha habin Griego mantêg bawo (hilay olila ya ayn nanan anak-anakan ya manawop kanla). † **5:9** Dapat a ya nakilalaki. ‡ **5:11** Magpangako hila ya a hilay na mag-ahawa ta iubuh lay kaya la hên manawop kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. § **5:18** Deuteronomio 25:4. * **5:18** Lucas 10:7.

24 Ya kasalanan hên kaatag, ay angkahêlêk amêhên, haka muwang tamo ya maparusaan hila, noa, ya kasalanan lan kaatag êt, ay a pon angkahêlêk. 25 Êmbayro êt ya main mangangêd ya dyag ya angkahêlêk amêhên, haka main kaatag ya mangangêd ya dyag ya mahêlêk lano.

6

1 Hilay ipoh ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay dapat lan galangên ya amo la, ta êmên ayn mamintas kan Apo Namalyari haka ha an-itoro tamon nagpalokop kana. 2 No ya amo la, ay kapareho lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay a la dapat ihipên, ya a la kailangan hên galangên ya amo la, gawan hila ay kapareho lan ampaniwala. Noa, dapat pakikwanan lan huyuên hên mangêd ya amo la, ta ya makinabang hên pagal la, ay kapareho lan ampaniwala ya anlugurên la. Habayto ya pakikwanan mon itoro bahên.

Ya pamakihubak haka ya kamata hên pera

3 No main bahên ya ampanoro hên kaatag ya toro, ya alwan pareho ha pêtêg ya habi haka toro ni Panginoon tamon Jesu-Cristo ya tungkol ha pamimiyay ya maka-Diyos, 4 ay hiyay mapagmahlay, haka ayn yan minúwang. Labay-labay na tana hên makihubak, haka magdebate hên tungkol ha habi. Ya êmbayroy dyag ay pangubatan hên karidyaan, hubakan, pamaghabi ya maniran kapareho, haka narawak ya êlêp ha kapareho. 5 Habayto ay pangubatan êt hên ayn anggay pa-tsian lan ampangihip hên alwan mangêd, ta a la muwang ya kaptêgan, ta êndat la no yumaman hila ha paniwala la kan Apo Namalyari.

6 Pêtêg ya mahlay ya pakinabang tamo no ampaniwala kitamo kan Apo Jesu-Cristo, haka no mahigla kitamo, hinoman ya angkalyari ha biyay tamo. 7 Hên ubat kitamo ha bitokan indo tamo, ay ayn kitamon kalga, haka pamilbêng la kantamo, ay ayn kitamon magêtan. 8 Kabay dapat mahigla kitamo tana, no main kitamon maêkan haka maitakop. 9 Noa, hilay kamata hên pera, ay matukso haka maamuyot ha hino-hino kay na hên ya narawak ya kalabayan ya maniran biyay la haka mamigtan kanla ha impiyerno. 10 Ta ya pamag-in kamata hên pera, ay ampangubatan hên kaganawan karawakan. Main tawo ya kamata hên pera, ya nangaalihan paniwala kan Apo Jesu-Cristo haka panay kalungkutan ya anlumatêng kanla.

Ya kaatag ya utoh ni apostol Pablo kan Timoteo

11 Noa, hika, Timoteo, ya ampaghuyo kan Apo Namalyari, ay dayuán moy êmbayro ya dyag. Pakikwanan mon mag-in mahonol kana. Ihundo moy paniwala mo kan Apo Jesu-Cristo, haka ya pamanlugud mo ha kapareho mon ampaniwala. Têêhên moy kairapan, haka magpakaaypa kan ihip. 12 Pakataniêhên moy paniwala mo, haka magpakahipêg kan maghuyo kan Apo Jesu-Cristo. Pakikwanan mon mag-in nanad hên nakihalitagtagan ha puwayuan, ya iubuh nay hêkaw na êmên ya manambut. Ta pinili ka ni Apo Namalyari hên dyanan kan biyay ya ayn angga, hên impamwang mo ha arapan hên kal-atan tawo, ya ampaniwala ka kan Apo Jesu-Cristo. 13 Ha arapan ni Apo Namalyari, ya ubatan biyay hên kaganawan angkabiyay, haka ha arapan ni Apo Jesu-Cristo ya naghabin kaptêgan ha arapan ni Poncio Pilato, 14 ay ampaka-pakihabi ko kamo, ya dapat mon honolên ya habaytoy inungkat ko hên main naahig ya paniwala, ya ayn kapintasan angga ha pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo. 15 Ya pag-orong na, ay atsi kan Apo Namalyari, ya hêpat tamon puriên, ya makapangyarihan ha kaganawan ari, haka ha kaganawan panginoon ya main tungkulan. 16 Hiyan bêngat ya a matsi, haka hiyan bêngat ya atsi ha kahawangan ya a makwan pakaranian hên hinoman. Ayn êt nakahêlêk kana, haka ayn taganán makahêlêk kana. Hiya ya makapangyarihan ya puriên haka galangên hên ayn angga. Amen.*

* **6:16** Ya labay habiên hên ‘amen’ ay pêtêg ya habaytsi.

17 Iutoh mo hilay mabandi di ha luta, hên paan hilan magmatag-ay, haka paan lan
ihipên ya pera la ay makapiligtas kanla, ta a magbuyot ya habayto. Noa, dapat lan
paniwal-an hi Apo Namalyari ya ampam-i kantamo hên ikahigla tamo gawan hiyay
alwan maimot. 18 Iutoh mo hilay mabandi hên panay hên manyag kangêran. Dapat
panay hilan nakal-an hên mam-i kanlan ampangailangan. 19 No êmbayro ya daygên la,
ay madyanan hilan mangêd êt ha bandi ha langit, gawan madyanan hilan kasiguradoan
ya lumatêng ya allo, ay madyanan hilan pêtêg ya biyay hên kalamo ni Apo Namalyari.
20 Timoteo, anak ko, pakaillagan moy impatsiwala kamo. Dayuán moy pamakiistorya
ya ayn kapukatan, ya a na labay ni Apo Namalyari. Êndat lan kaatag no mapangwanan
kamwangan ya habayto. 21 Main ampaghabi ya main hilan kamwangan ya nanad
êmbayro, kabay naalihan hilan paniwala kan Apo Jesu-Cristo.

Ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari.

Ya ikalwan hulat ni apostol Pablo kan Timoteo

Paunan habi

Hata ikalwan hulat ni apostol Pablo kan Timoteo, ay hinulat na hên atsi ya ha hukulan ha balayan Roma. Atsi ya ha hukulan gawan ha pangitoro nay Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Muwang ni apostol Pablo ya marani yay nan patsên, kabay labay nan tambêng yan hirawên ni Timoteo.

An-ipaihip na kan Timoteo ya kailangan hên daygên hên mihay ampaghuyo kan Apo Namalyari. Kailangan nan têêhên ya hinon kairapan ya lumatêng kana. Dapat panay yan manoro hên kaptêgan ya atsi ha Habi ni Apo Namalyari, haka dapat nan dayuán ya pamakiistorya ya ayn kapukatan.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-2
Pahalamat gawan kan Timoteo haka aral kana 1:3-20
Ya ugali lan mapaypaniwal-an ya tagahuyo ni Apo Jesu-Cristo 2:1-13
Ya pamimiyay ya ampamahigla kan Apo Namalyari 2:14-26
Ya ugali lan tawo no marani yanay pag-orong ni Apo Jesu-Cristo 3:1-9
Aral kan Timoteo 3:10-4:8
Tawlin utoh 4:9-18
Tawlin habi 4:19-22

1 Hiko hi Pablo ya nag-in mihay apostol ni Apo Jesu-Cristo gawan ha kalabayan ni Apo Namalyari, ya nangiutoh kangko hên mangitoro hên tungkol ha biyay ya impangako na, gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo.

2 Anhulatan kata Timoteo, ya anlugurên ko, hên nanad sarili kon anak.

An-ihalangin kata ya dyanan ka dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan ka dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo

Ya an-ipagpahalamat ni apostol Pablo

3 Allo-yabi, panay katan an-ihalangin haka an-ipahalamat kan Apo Namalyari, ya anhuyuan ko hên malinis ya konsinsya, hên nanad ha pamaghuyo lan ninuno ko. 4 No angkaihipan koy pantolo hên luwa mo, ay angkalêngêw ako kamo, haka labay-labay katan mahêlêk, ta êmên ako magkamain hên hadyay kahiglaan. 5 Angkaihipan ko ya boon nakêm kan naniwala kan Apo Jesu-Cristo, hên nanad ha paniwala hên ápo mo, hi Loida, haka hên indo mo, hi Eunice. Sigurado ko etaman ya an-ihundo moy paniwala mo kan Apo Jesu-Cristo. 6 Kabay an-ipaihip ko kamo ya magpakahipêg kan manggamit hên kagalingan ya indin kamo hên Espiritu ni Apo Namalyari, hên impalunto koy gamêt ko ha ulo mo, hên inhalangin kata.* 7 Paan kan malimo hên manggamit habain ya kagalingan, ta dinyanan na kitamo ni Apo Namalyari hên Espiritu na, ya main kapangyarihan, pamanlugud haka pamagpigil ha sarili.

8 Kabay a mo ikarêng-êy ya pamaptêg mo hên tungkol ha Panginoon tamo. Haka a mo ikarêng-êy ya pangahukul ko, gawan ha panoro kon tungkol kana. Noa, ha kapangyarihan ya pan-idin ni Apo Namalyari kamo, ha pangitoro mo ya Mangêd ya Habi, ay pagtêêhan mo etaman ya kairapan ya lumatêng kamo. 9 Hiya ya namiligtas kantamo, haka namaihip kantamo hên palokop kitamo kana. Dinyag nay habayto gawan kalabayan na, haka gawan ha ayn kapantag ya ingalo na kantamo, alwan gawan kangêran hên dyag tamo. Hên a na pon dinyag ya hata luta, ay atsi yana ha ihip

* **1:6** 1 Timoteo 4:14, Dyag 14:23.

ni Apo Namalyari ya ingalwan na kitamo gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo. 10 Babayo amêhên ay impamwang ya habaytoy ingalo na ya ayn kapantag, hên impapaltaw ya Mámiligtas di kantamo, yabay ya hi Apo Jesu-Cristo. Hiyay nanambut hên kamatsan, haka hiyay namipamwang hên Mangangêd ya Habi ni Apo Namalyari ya tungkol ha biyay ya ayn angga.

11 Hikoy pinili na hên mag-in mihay apostol na hên mamipamwang haka mamitoro hên habaytoy Mangêd ya Habi. 12 Gawan pandaygên koy impadyag na kangko, ay ampagdusa kina. Noa, a ko an-ikarêng-êy ya hata kairapan, gawan muwang ko yan taganá hi Apo Jesu-Cristo haka ampaniwala ko kana haka sigurado ko ya maillagan na ya impatsiwala ko kana, angga ha pag-orong na di. 13 Ha panoro mo, ipakahundo mon daygên alimbawa, ya pêtêg ya habi ya intoro ko kamo. Manoro ka hên main paniwala, haka pamanlugud ya pan-idin ni Apo Namalyari kantamo, gawan nagpalokop kitamina kan Apo Jesu-Cristo. 14 Illagan moy kaptêgan ya impatsiwala kamo ha hawop nan Espiritu ni Apo Namalyari ya atsi kantamo, ta êmên ya kaptêgan ay a mahamutan hên alwan pêtêg ya toro.

15 Muwang mo ya inalihan akon kaganawan taga-probinsyan Asia haka hilan Figelo boy Hermogenes. 16 Ingalwan dayi ni Panginoon ya pamilya ni Onesiforo, ta kata-ungno yan namahigla kangko haka a na ingkarêng-êy ya pangahukul ko. 17 Hên atsi ya di ha Roma, ay pinakatapol na ko, angga ha natapol na ko. 18 Muwang mina no ay-êmên na kon hinawpan ha balayan Efeso. Dayi ha pag-orong na di hên Panginoon ay ingalwan na ya.

2

Hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ay in-alimbawa ha hundaloh haka ha mihay ampaki-halitagtagan ha puwayuan haka ha mihay mahipêg ya mananaman

1 Timoteo, anak ko, pataniêhên ka dayi hên ayn kapantag ya ingalo ni Apo Jesu-Cristo.
2 Ya toro ko ya nagilam mo ha arapan hên kal-atan, ay itoro mo ha mapaypaniwal-an, ya main galing hên mamitoro ha kaatag.

3 Pakikwanan mon pagtêêhan ya kairapan, ta hêpat ya habayto ha mangêd ya hundaloh ni Apo Jesu-Cristo. 4 Ya mihay hundaloh ay a ampakiêmên ha hinoman ya alwan hêpat ha hundaloh, noa, pakikwanan na hên manyag kalabayan hên namili kana hên mag-in hundaloh. 5 Haka no main miha ya ampaki-halitagtagan ha puwayuan, ay a ya makahambut no a ya anhumonol ha patakaran hên hali-tagtágan. 6 Hêpat kanan mihay mananaman hên mu-munan mangwa hên atag na ha pinaghayngêtan na. 7 Pakaihipên moy panhabiên ko, ta ubuhên nan ipamulah kamo hên Panginoon ya habayto.

8 A mon liwaan hi Apo Jesu-Cristo, ya biniyay oman, ya mihay kaapo-apoan ni Arin David, ta yabay ya Mangêd ya Habi ya an-ipamwang ko. 9 Gawan panoro kon habayto, ay ampakaranas kinan kairapan. Inggapoh la ko hên nanad ha mihay mapanyag karawakan. Êmbayro man, ay ampibahwag ya habi ni Apo Namalyari, gawan a magapoh ya habi na. 10 Gawan êmbayro, ay pagtêêhan koy kaganawan kairapan, ta êmên ko mahawpan ya hilay pinili ni Apo Namalyari. Ta êmên hila etaman miligtas gawan kan Apo Jesu-Cristo, haka madyanan biyay ya ayn angga hên kalamo na ha langit. 11 Pêtêg ya humonol ya pangahabi.

"No natsi kitamo hên kalamo na, ay mabiyay kitamo hên kalamo na.
12 No pagtêêhan tamoy kairapan, ay mamaala kitamo hên kalamo na. No araên tamo ya,
ay araên na kitamo etaman.
13 Agyan alwa kitamon tapat kana, ay tapat ya, gawan a malyarin a na daygên ya hinabi
na."

Ya dapat ugaliên hên maghuyo kan Apo Jesu-Cristo

14 Habaytsi ya ipaihip mo kanlan antoroan mo, haka pakahabyanan mo hila ha
arapan ni Apo Namalyari, ya itêgên lay nay pamihuhubak la, ta alwan mangêd ya
habayto, noa, ikahiran bêngat hên paniwala lan ampanggilam. 15 Pakikwanan mon
mag-in ikahigla ni Apo Namalyari, ya mihay mánoro ya ayn ikarêng-êy, ta mangêd ya
panoro na hên mantêg habi ni Apo Namalyari.
16 Dayuán moy pamakiistorya ya ayn kapukatan ta habaytoy makapidayo hên tawo
kan Apo Namalyari. 17 Ta ya pan-itoro la ay nanad hên kapadiri ya hakit ya makaalit.
Hilan Himeneo haka hi Fileto ay kalamo lan ampanoro hên habayto. 18 Marayo hilay
na ha kaptêgan ta panhabiên la, ya nayari ana ya pamabiyay oman ni Apo Namalyari
kanlan natsi. Ha habi lan êmbayro ay anhiraên lay paniwala lan kaatag. 19 Noa, ya
pêtêg ya habi ni Apo Namalyari, ay a maoman ta nanad yan napah-êy ya tarêk ya mihay
pundasyon ya a matsigê. Haka nakahulat bayro ya wana, "Muwang hên Panginoon no
hino hilay ampagpalokop kana, haka dapat dayuán lay karawakan."*
20 Ha mihay mahlay ya bali, ay alwan panay ginto haka pilak ya gamit la, noa, main
etaman hên dinyag ha kayo haka tagumbid. Ya dinyag hên ginto haka pilak ay para
ha kaluto, noa, ya dinyag ha kayo haka tagumbid ay pan-allo-allo. 21 Êmbayro man, no
dayuán tamoy narawak ya toro, ay mag-in kitamo hên nanad ha dinyag ha ginto haka
pilak, ya tawo ya impapawa êmên makahuyo kan Apo Namalyari. Haka hino man ya
oras ay nakal-an kitamo, haka hêpat kitamo ha ikakangêd ya dyag. 22 Kabay, dayuán
moy narawak ya kalabayan hên miyawhay ya kulang pon ha kaihipan, ta pakikwanan
mon mag-in mahonol kana, ihundo moy paniwala mo, haka pamanlugud mo, haka
pamimiyay mo hên main kapatêkbêkan kalamo lan ayn kapintasan, ya ampaniwala ha
Panginoon hên boon nakêm. 23 Dayuán mo ya ayn kapukatan pamakiistorya kanlan
pilosopo, ta habaytoy pangubatan hên hubakan. 24 Alwan hêpat ha ampaghuyo ha
Panginoon ya makihubak, noa, ya hêpat kana ay lugurên na ya balang miha. Dapat
magaling yan manoro, haka mag-in mapagtêêh. 25 Dapat maaypa ya nakêm nan
toroan hilay anhumalanghang kana, ta kayno hawpan hila ni Apo Namalyari hên
paghêhêan hên talibatokan lay pamanyag kasalanan, haka kikwan patawad ta êmên la
maintindihan ya kaptêgan. 26 Ha êmbayro ay mimukat hila, haka mibuhan hila ha hilo
ni Satanas, ya nandakêp haka nangipoh kanla.

3

Ya malyari ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo

1 Pakaihipên yoy hatsi, no marani yanay pag-orong ni Apo Jesu-Cristo, hadyay nay
kairapan ya lumatêng. 2 Hilay tawo ay mag-in maimot, kamata hên pera, mapagmahlay,
mapaglangka, mapaniran kapareho, mapanalanghang ha toa, ayn utang nakêm, ayn
galang kan Apo Namalyari, 3 ayn pamanlugud, a mapamatawad, mapammusmus, a
mapagpigil ha sarili, matobag, kapatsi hên kangêran, 4 mapay-upit, a malilimoên, haka
mapagmatag-ay. A hila manlugud kan Apo Namalyari ta lugurên lay kalabayan la.
5 Ampagbabara hila hên main hilan paniwala, noa, ayn ha biyay la, ya kapangyarihan
ni Apo Namalyari, gawan a hila pon nagpalokop kana. Kabay dayuán mo hila. 6 Ta
main ungnoy lalaki kanla ya anhumwên ha balin babayi ya makasalanan, hên manloko
kanlan habaytoy babayi ya ayn pamagpigil ha sarili. Angkaakay hilay habaytoy babayi
ha hino-hino kay na hên ya toro ya labay lan gilamên. 7 Panay hila hên ampag-aral
ya habaytoy babayi, noa, a la angkaintindihan ya kaptêgan. 8 Hilay habaytoy lalaki
etaman, no ay-êmên lan hinalanghang hi apo Moises ni Janes haka Jambres,* ay êmbayro
êt ay anhalanghangên lay kaptêgan hên habaytoy lalaki ya ampanloko kanlan habaytoy
babayi, ta ayn kangêran ha ihip la, haka ya paniwala la, ay ayn alagá ha hêlêk ni Apo

* **2:19** Bilang 16:5. * **3:8** Exodo 7:11, 22.

Namalyari. 9 Noa, a lay na maihundo ya pamanyag lan karawakan, ta mamwangan ya
balang dyag la, ya êmên ha nalyari kan Janes haka kan Jambres.

Ya utoh ni apostol Pablo kan Timoteo

10 Noa, hika Timoteo, ay muwang mo ya tungkol ha toro ko, pamimiyay ko, kalabayan
ko ha biyay, paniwala ko, pamangênggan ko hên ayn huluk, pamanlugud ko, pamagtêêh
ko, 11 pamairap la kangko, haka kairapan ko, ya nalyari kangko ha Antioquia, Iconio
angga ha Listra. Hadyay pamairap ya tinêêh ko, noa, inligtas ako hên Panginoon ha
kaganawan hên habayto. 12 Êmbayron taganá. Balang mabay hên mamiyay hên nanad
ha mihay nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo ay pairapan. 13 Haka hilay narawak ya tawo
boy hilay manloloko ay lalon dumawak, ta inhundo lay pamanloko la, haka hila man
ay lokoên. 14 Noa, hika, Timoteo, ay ihundo moy pamanyag hên namwangan mo, ya
angkasigurado mo, ta muwang mo no hinoy nanoro hên habayto kamo. 15 Ta ubat
hên nagkaihip ka, ay muwang mina ya laman hên Banal ya Kahulatan ya impahulat ni
Apo Namalyari, ya ampangitoro hên dann ya palako ha kaligtasan gawan ha paniwala
kan Apo Jesu-Cristo. 16 Ya kaganawan ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo
Namalyari, ay ubat kana. Kabay maalagá ya habayto ha panoro hên kaptêgan, haka
êmên itoynung ya mali ya toro, haka êmên habyanan hilay ampanyag karawakan, haka
mapangwaan aral êmên mag-in malinis ya pamimiyay. 17 Di ha habi na, ay makwa tamo,
ya kaganawan ya kailangan tamon tagahuyo na, ta êmên kitamo mag-in hêpat, haka
panay nakal-an hên manyag kaganawan kangêran ya an-ipadyag na kantamo.

4

Kaatag ya utoh ni apostol Pablo kan Timoteo

1 Ha pag-orong na di ni Apo Jesu-Cristo hên mamaala, ay hatolan na hilay angkabiyay
pon haka hilay natsi. Kabay ha arapan ni Apo Namalyari haka Apo Jesu-Cristo, ay
ampakapakihabi ko kamo, 2 ya dapat kan panay hên nakal-an hên mamipamwang
hên habi ni Apo Namalyari agyan hinon oras. Ha panoro mon habaytoy kaptêgan,
ay dapat mamwangan lan ampanyag karawakan, ya kangêran ya hêpat lan daygên.
Habyanan mo hilay ampanyag karawakan, hên main kaaypaan nakêm, haka pibat-an
moy antoroan mo. Pataniêhên moy nakêm la. 3 Ta lumatêng ya allo, ay a lay nan gilamên
ya kaptêgan ya an-itoro tamo. Ta tapolên la hilay ampanoro hên hino-hino kay na hên
ya narawak ya toro ya labay lan gilamên. 4 A lay nan gilamên ya kaptêgan ya ubat
kan Apo Namalyari, ta ya gilamên la tana, ay kayabolan hên istorya ya didinyag bat.
5 Noa, hika, Timoteo ay paan kan tumalibaha ha hinoman ya angkalyari. Pagtêêhan moy
kairapan ya lumatêng kamo. Ipamwang mo ya Mangangêd ya Habi, haka tuparên moy
kaganawan impadyag kamo hên nanad ha hêpat ha mihay ampaghuyo kana.

6 Hiko etaman, ay marani kinan matsi. Ya biyay ko ay in-átang ya nanad ha inêmên
ya intugtug ha arapan ni Apo Namalyari. 7 Nanad akon mihay nakihali-tagtagan ha
puwayuan ya nilumatêng ha anggaan. Indin koy boon hêkaw ko. Ya pamanhumonol ko
ha Panginoon, ay inhundo ko hên main ahig ya paniwala kana. 8 Amêhên, ha panambut
ko ha pamanhumonol ko kana, ay madyanan akon primyo ha pag-orong na di hên
manatol hên main katoynungan. Alwan hikon bêngat ya madyanan primyo, noa, ya
balang miha ya ampangênggan ha pag-orong na.

Ya kalabayan ni apostol Pablo

9 Pakikwanan mo dayin kamot hên maniraw kangko. 10 Ta nilakwanan na ko ni
Demas gawan angkaridyaan na ya atsi di ha luta, haka dinyag nay kalabayan na hên
nammita ya ha balayan Tesalonica. Hi Cresente ay nammita ha probinsyan Galacia,
haka hi Tito ay atsi ha probinsyan Dalmacia. 11 Hi Lucas tana ya atsi di hên kalamo
ko. Danan mo hi Marcos, ta ilamo mo ya di, ta mahlay ya maihawop na kangko

ha pamaghuyo ko ha Panginoon. 12 In-utoh ko hi Tiquico ha balayan Efeso. 13 Ha
pammita mo di, ay gêtan mo ya pangkêbêl ko ya imbalag ko kanlan Carpo ha balayan
Troas. Ubuhên mon gêtan ya libro ko, lalon laloy na ya dyag ha balat. 14 Mal-at ya
karawakan ya dinyag na kangko ni Alejandro, ya maminday hên tanso. Ya Panginoon
tanay maghigantsi kana. 15 Hika man ay kaillag ka kana, ta hadyay halanghang na ha
panoro tamo.
16 Ayn nanawop kangko ha pamakidungot ha manuyon kaso hên haton unan in-
arap ako. Mimiha ko tana, ta naubuh la kon nilakwanan. Patawarên hila dayi ni Apo
Namalyari. 17 Noa, nilamoan ako ni Panginoon, haka na ko dinyanan hên nataniêh
ya ihip ta êmên ko naipamwang ya kabooan hên Mangêd ya Habi ni Apo Namalyari,
kanlan alwan Israelita bayri, ya hilay a pon nagpalokop kana. Inligtas na ko ha
kamatsan. 18 Haka iligtas na kon Panginoon ha kaganawan karawakan ta iatêl na ko
ha pamanlokop na ha langit. Puriên ya hên ayn angga. Amen.

Tawlin pangumusta

19 Ikumusta mo ko ha loway mitaahawa, hi Priscila haka hi Aquila, haka ya boon
pamilya ni Onesiforo. 20 Nabalag hi Erasto ha balayan Corinto. Hi Trofimo etaman, ay
imbalag ko ha balayan Mileto gawan main yan hakit. 21 Pakikwanan mon makalatêng
di, bayo lumatêng ya panaon hên kêbêl. Angkumustaên la ka ni Eubulo, Pudente, Lino,
Claudia, haka hilay kaatag pon ya patêl ha Panginoon ya atsi di.
22 Panay na ka dayin lamoan hên Panginoon. Haka dayi ingalwan na kaw ngan.

Ya hulat ni apostol Pablo kan Tito

Paunan habi

Habaytsi ay hulat ni apostol Pablo kan Tito, ya mihay alwan Israelita ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo gawan ha toro ni apostol Pablo (Tito 1:4). Hi Tito ay kalamo lan apostol Pablo hên naniraw hila ha Jerusalem (Galacia 2:1). Hiya êt ya in-utoh ni apostol Pablo hên mamaala ha pami-tsi-tsipon hên maihawop lan taga-Corinto kanlan patêl ha Panginoon ha Jerusalem (2 Corinto 8:6, 16-24). Hiya ya imbalag ni apostol Pablo ha Pulo hên Creta ta êmên ya mamaala kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ya angkapi-tsi-tsipon bayro. Di ha hulat ay inaralan ni apostol Pablo hi Tito hên tungkol ha dapat nan daygên bayro.

Kabooan hên pinakalaman
Ya umpisan hulat 1:1-4
Ya payo ni apostol Pablo kan Tito, no ay-êmên mamaala kanlan patêl ha Panginoon ha pulo ya nag langan Creta 1:5-16
Ya kangêran ya dapat itoro kanlan nagpalokop kan Apo Namalyari 2:1-15
Ya dapat mag-in pamimiyay lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo 3:1-11
Tawlin habi 3:12-15

Ya umpisan hulat

1 Hiko hi Pablo ya mihay ampaghuyo kan Apo Namalyari, haka hikoy nag-in mihay
apostol ni Panginoon Jesu-Cristo.

In-utoh na ko ni Panginoon Jesu-Cristo hên mamataniêh hên paniwala lan pinili na
hên mag-in kana, haka êmên êt mamipamwang kanla hên kaptêgan. Ta hata kaptêgan
ay ampamipadyag kanla hên kalabayan na. 2 Habaytsi ya kaptêgan, ya ampaniwal-an
la, ay ampam-i kanla hên kasiguradoan ya hila ay madyanan biyay ya ayn angga, ha
langit. Hên a na pon dinyag ya hata luta ni Apo Namalyari, ya a manloko, ay nangako
ya, ya idin na ya biyay ya ayn angga kanlan magpalokop kana. 3 Ha takdan panaon, ay
namipamwang hi Apo Namalyari, ya Mámiligtas tamo, hên hata pangako nay biyay ya
ayn angga, haka na impatsiwala kangko etaman, hên itoro ya habayto gawan in-utoh
na ko.

4 Anhulatan kata, Tito, ya nanad kon mantêg anak gawan ha paniwala ta.

An-ihalangin kata ya dyanan ka dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan ka ni
Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo, ya Mámiligtas tamo.

Ya payo ni apostol Pablo kan Tito, no ay-êmên mamaala kanlan patêl ha Panginoon

5 Imbalag kata ha Creta, ta êmên mo yariên ya a pon nayari. Ha balang balayan ya
main patêl ha Panginoon, ay mamili ka hên toa ya mamaala kanla hên nanad ha in-
utoh kina kamo. 6 Hilay piliên mon mamaala ay hatoy angkahêlêk ha biyay la ya a
hila ampanyag kasalanan, haka mimihay ahawa la. Ya maának la etaman ay dapat
main paniwala ha Panginoon, dapat alwa hilan mapanyag karawakan, haka alwan
mapanhumalanghang ha matoa kanla. 7 Kanlan ampamaala ha pami-tsi-tsipon lan
patêl ha Panginoon, ay dapat ayn mahêlêk ya hinon kapintasan, ta hila ay pinatsiwal-an
hên maghuyo kan Apo Namalyari. Dapat alwa hilan mapagmatag-ay, alwan mapaghu-
luk, alwan mapamminêm alak, alwan tulawên, haka alwan kamata hên pera. 8 Noa,
ya dapat kanla ay mahiglan mamahowên hên bisita, mapanyag kangêran, natoay ihip,
hêpat makilamo ha kapareho, mapanyag kalabayan ni Apo Namalyari, haka mapamigil
ha sarili. 9 Dapat lan pakapaniwal-an ya kaptêgan ya an-itoro ta, ta êmên la mapataniêh

ya nakêm hên kaatag ha naahig ya toro, haka mahabyanan lay anhumalanghang ha pêtêg ya toro.
10 Ta main mal-at ya anhumalanghang haka ampanloko, ta ya toro la ay ayn alagá,
lalon-laloy na kanlan Israelita ya an-ipalêkpêk ya dapat patuli hilay ampaniwala kan
Panginoon Jesu-Cristo, no labay la hên madyanan hilan biyay ya ayn angga. 11 Yabay
hilay habaytoy ampanoron bat, ta êmên hila makakwa hên pera ya para ha sarili la. Hila
ay dapat patêgênên hên manoro, ta main ungnoy pamilya ya angkaguloy nakêm gawan
ha pamitoro la hên alwan dapat itoro. 12 Mihay propeta lan taga-Creta ay naghabi, ya
wana, "Hilay taga-Creta ay panay hên ampaglaram, haka nanad hilan ayop ya kapalimo,
mangahiba haka mangatamad." 13 Habayto ya hinabi na ay pêtêg. Kabay habyanan mo
hila hên mahakit, êmên mag-in naahig ya paniwala la. 14 Daygên moy habayto ta êmên
maalíh ya paniwala la ha istoryan Israelita ya didinyag lan bêngat, haka ha pan-itoro lan
tawo ya nanalibokot ha kaptêgan. 15 Hilay malinis ya kaihipan, ay ampamitad malinis
ya balang hino, noa, hilay narawak ya kaihipan haka ayn paniwala, ay ampangihip
hên ayn malinis, ta ya ihip la boy nakêm la ay narawak. 16 Anhabiên lan habaytoy
nangarawak, ya nagpalokop hilay na kan Apo Namalyari, noa, ayn kaptêgan ya habayto,
ta ampanyag hilan karawakan, haka anhumalanghang hila kana. A hila ampakadyag
hên kangêran.

2

Ya kangêran ya dapat itoro kanlan nagpalokop kan Apo Namalyari

1 Hika etaman, Tito, dapat panay mon itoro ya naahig ya kaptêgan. 2 Toroan mo hilay
toay lalaki hên a la honolên ya narawak ya kalabayan hên lawini. Kailangan mapagpigil
hila ha sarili, haka kailangan mag-in natoay nay ihip la. Dapat pakapaniwal-an la ya
pêtêg ya toro, dapat lan pakalugurên ya kapareho lan tawo, haka dapat lan têêhên
ya hinon kairapan. 3 Êmbayro êt ya habiên mo kanlan toay babayi, ya dapat hilan
manyag hên hêpat kanlan nagpalokop kan Apo Namalyari. Paan hilan mamiyakaw-
yakaw hên maniran kaatag, haka paan hilan mag-in mapamminêm alak, noa, ya dapat
ay mangitoro hila hên kangêran. 4 Ha êmbayroy dyag la, ay matoroan la hilay alwa
pon mantêg toa ya babayi hên manlugud hên ahawa la haka maának la. 5 Matoroan
la hila etaman hên mag-in mapagpigil ha sarili, panay hên manalibokot ha kasalanan,
magpakahipêg ha bali la, haka magpasakop ha ahawa la. Dapat lan daygên ya habayto
ta êmên a mapintasan ya habi ni Apo Namalyari.
6 Êmbayro etaman pakahabyanan mo hilay alwa pon mantêg toa ya lalaki ya mag-in
hila dayin mapagpigil ha sarili la. 7 Hika etaman, ay dapat panay kan manyag kangêran,
ta êmên la mamwangan hên kaatag ya dapat lan daygên. Paan mon daygên kamungaw
ya pangitoro mo, noa, ipakatoro mo ya kaptêgan. 8 Dapat pêtêg ya kaganawan ya
an-itoro mo, ta êmên mipakarêng-êy hilay anhumalanghang kamo, gawan ayn hilan
mahabi kantamo.
9 Pakahabyanan mo hila etaman hilay ipoh hên palokop hila ha amo la ha hinon
ipadyag kanla, ta êmên la pahiglaên ya amo la. Dapat alwa hilan matobag. 10 Paan lan
panakawan ya ámo la hên hinoman, noa, ya dapat, ay panay hilan mapagtsiwal-an. No
êmbayro ya daygên la, ay puriên hên balang miha ya toro ya tungkol kan Apo Namalyari,
ya Mámiligtas tamo.
11 Madyag dayi ya hata hinulat ko, gawan impamwang ya ayn kapantag ya ingalo ni
Apo Namalyari, ya ampam-in kaligtasan ha hino-hino kay na hên ya tawo. 12 Habaytoy
ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, ay makapiakay kantamo hên manalibokot
ha pamimiyay ya alwan maka-Diyos, ta êmên kitamo mag-in mahonol ha kalabayan
ni Apo Namalyari, mapagpigil ha sarili, haka êmên mag-in hêpat ya pamakilamo ha
kapareho tamo kaban atsi kitamo pon bayri ha luta. 13 Ta êmbayro ya dapat tamon

ugaliên kaban an-ênggananan tamo ya pangubatan hên hadyay kahiglaan tamo. Yabay ya pay-iltaw hên kapahilêw ya kahampatan hên panga-Diyos ni Apo Jesu-Cristo ha pag-orong na di. Hiya ya makapangyarihan ya Diyos tamo, haka hiyay Mámiligtas tamo.
14 Indin nay sarili na ha pangakbus kantamo, ta êmên na kitamo mialíh ha pamanyag
hên kaganawan karawakan. Nilinisan na kitamo hên mag-in kana, ta êmên kitamon
humipêg hên manyag kalabayan na.
15 Atsi kamo ya tungkulan hên itoro ya habayto. Ya kaatag ay dapat mon pakhawên
ya nakêm, haka ya kaatag ay dapat mon habyanan. A mo hila paulayan hên musmusên
la ka.

3

1 Ipaihip mo kanla bahên ya palokop hila kanlan main tungkulan. Dapat honolên la
hila, haka kailangan panay hilan nakal-an hên manyag kangêran. 2 Paan hilan maghabi
hên ikahira hên hinon tawo, haka dapat paan hilan panay hên makihubak. Noa, dapat
manlugud haka gumalang hila ha balang miha. 3 Gawan hên hato ay hikitamo man,
ay ayn kitamon muwang ya tungkol kan Apo Namalyari. A tamo ya anhonolên, haka
tampol kitamon angkagtan ha alwan kangêran. Ampakihonol-honol kitamo pon ha
nangarawak ya kalabayan ya an-ikapdan bêngat hên lawini tamo. Ya angkahêlêk pon ha
biyay tamo hên hato ay nangarawak ya pangingihip, karidyaan, haka hêmêk. 4 Noa, hên
impamwang kantamo ya kangêran haka pamanlugud ni Apo Namalyari ya Mámiligtas
tamo, 5 ay inligtas na kitamo ha kaparusaan. Ya pangiligtas na kantamo, ay alwan
gawan ha pamanyag tamo hên kangêran, noa, gawan ha ingangalo na. Hikitamo ay in-
anak oman gawan ha panlinis na kantamo. Haka ya Espiritu ni Apo Namalyari ay nam-i
kantamon bayoy biyay. 6 Gawan kan Apo Jesu-Cristo ya namiligtas kantamo, ay boon
nakêm nan impahapat kantamo ni Apo Namalyari ya Espiritu na. 7 Êmbayroy dinyag na,
ta êmên na kitamo itad hên ayn kasalanan gawan ha ayn kapantag ya ingalo na, haka
ta êmên na kitamo dyanan hên kasiguradoan hên biyay ya ayn anggaan, ya an-ênggananan
tamo.
8 Pêtêg ya habayto ya inhulat ko. Kabay ipakatoro mo hên mimihay ihip mo ya
habayto kanlan ampaniwala kan Apo Namalyari, ta êmên hila magpakadyag hên
kangêran. Habayto ay mangangêd haka mapakinabangnan la. 9 Dayuán mo ya
pamikotang la ya ayn kapukatan ya tungkol ha listahan hên ninuno la. Dayuán mo
etaman ya ayn kapukatan ya pamiistorya haka ya pamihuhubak la hên tungkol ha
Kautuhan ni apo Moises. 10 Paghabyanan mo hilay ampangubatan hên hubakan, gawan
alwan pêtêg ya toro la. No katalwa mo hilay nan pinaghabyanan, ta a hila manggilam
ay ayn nanan madyag. Dayuán mo hila tana. 11 Ta muwang mo ya êmbahên ya tawo ay
mangarawak, haka ya kasalanan la, ay ampamaptêg ya alwan mangêd ya andaygên la.

Tawlin habi

12 Iutoh ko kamoyu hi Artemas, o hi Tiquico. Pamilatêng na bahên ay pakikwanan
mon tupaên mo ko ha Nicapolis, ta ya labay ko ay bayro kon maglaêh ha kawran.
13 Pakikwanan mon hawpan hi Apolos haka hi Zenas ya abogado* ta êmên hila tampol
makabita. Siguradoên mo êt ya a hila ampagkulang ha kaganawan kailangan la.
14 Hilay patêl tamo ha Panginoon, ay panay mon toroan hên manyag kangêran, haka
mag-in mapanawop ha hinoman ya ampangailangan, ta êmên ya biyay la ay main
pakinabang. 15 Angkumustaên ka hên hilay kalamo ko di. Ikumusta mo kay etaman
kanlan ampanlugud kannaên, ya hilay patêl ya nagpalokop ha Panginoon.
Ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari.

* **3:13** mamakidungot hên kaso ya bayaran hên main kaso.

Ya hulat ni apostol Pablo kan Filemon

Paunan habi

Habaytsi ay hulat ni apostol Pablo kan Filemon ya mihay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Hi Filemon ay mahipêg ha pagtsiponan lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Colosas. Hiya êt ya amo ni Onesimo ya mihay ipoh ya tinumakah. Habayto hi Onesimo, ay nilumatêng ha Roma, ha pinayhukulan kan apostol Pablo. Bayro yan naniwala kan Apo Jesu-Cristo gawan ha panoro ni apostol Pablo. Di ha hulat ay ampakihabi ni apostol Pablo kan Filemon, ya patawarên na dayi hi Onesimo, haka tanggapên na ya dayi alwan bat hên nanad ipoh, noa, hên nanad patêl ha Panginoon, ta gawan ha toro ni apostol Pablo, hiyay naniwala kan Apo Jesu-Cristo.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1-3
Ya pamanlugud haka paniwala ni Filemon 4-7
Ya an-ipakihabi ni apostol Pablo kan Filemon ya tungkol kan Onesimo 8-22
Tawlin habi 23-25

1 Hiko hi Pablo ya main hulat hên habaytsi. Hikoy nakahukul gawan ha pangitoro
kon tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hi Timoteo ya patêl tamo ha Panginoon ay kalamo
kon ampanulat hên habaytsi ya para kamo, Filemon, ya anlugurên naên kalamo ha
paytoro. 2 Habaytsi ya hulat ay para etaman kan Apia ya patêl tamo ha Panginoon,
haka para kan Arquipo ya kapareho tamo ya ayn têgên ha paytoro na hên tungkol kan
Panginoon Jesu-Cristo. Habaytsi ya hulat ay para etaman kanlan patêl ha Panginoon ya
angkapi-tsi-tsipon ha bali mo, Filemon. 3 An-ihalangin naên kaw ya dyanan kaw dayi
hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo,
haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Ya pamanlugud haka paniwala ni Filemon

4 Ha panalangin ko, ay panay katan an-ilamo hên ipagpahalamat kan Apo Namalyari,
ya ansimbaên ko, 5 ta angkabalit-an koy tungkol ha paniwala mo kan Panginoon Jesus
haka tungkol ha pamanlugud mo kanlan kapareho mon pinili ni Apo Namalyari hên
mag-in kana. 6 An-ipanalangin ko ya paypamwang mo hên paniwala mo kan Apo
Jesu-Cristo ay maymukat hên ihip lan ampanggilam kamo ya tungkol ha kaganawan
kangêran ya idin kantamo gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo. 7 Hiko
etaman, patêl ko, ay hadyay kahiglaan ko, haka nitalaba ko gawan pamanlugud mo ya
namahigla hên nakêm lan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.

Ya an-ipakihabi ni apostol Pablo kan Filemon ya tungkol kan Onesimo

8 Gawan ha pamanhumonol ta kan Apo Jesu-Cristo ay main akon karapatan hên
mamiutoh kamo hên daygên ya dapat mon daygên. 9 Noa, a kata iutoh, ta gawan ha
pamanlugud ko kamo, ay ampakihabi ko tana kamo. Hiko hi Pablo, ya toay na, ya
nakahukul gawan kan Panginoon Jesu-Cristo. 10 Ampakihabi ko kamo, hi Onesimo, ya
nag-in nanad kinan anak, gawan nagpalokop yay na kan Apo Jesu-Cristo kaban atsi ko
di ha hukulan. 11 Hên hato ay ayn kan pakinabang kana. Noa, amêhên ay mahlay ya
maihawop na kanta.

12 Paorongên ko ya bahên kamo. Êmbayro man, ya nakêm ko ay panay atsi kana.
13 Labay ko dayi hên maglaêh ya tana di hên manawop kangko, hên kahagili mo kaban
atsi ko ha hukulan gawan ha pangitoro kon tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 14 Noa, a ko

labay daygên ya habain, ta labay ko pon hên mamwangan, no mabay ka etaman. A ko labay hên pilitên ka hên manyag kangêran, noa, labay koy kalabayan mo ya mahonol.
15 Ta kayno kalabayan ni Apo Namalyari ya nipapawa ya pon kamo, ta êmên ha
pag-orong na ay atsi ya kamo hên ayn angga, 16 alwan bêngat nanad ipoh, noa, ha
kapareho minan ampagpalokop kan Panginoon Jesu-Cristo etaman. Anlugurên ko ya,
noa, hikan pêtêg ya manlugud êt kana dayi, ta ipoh mo ya, bayo kapareho mo ya êt hên
ampagpalokop ha Panginoon.
17 Kabay no an-itad mo ko hên mantêg mon kalamo, ay tanggapên mo ya etaman dayi
hi Onesimo hên nanad hên pamananggap mo kangko. 18 Noa, no main yan kasalanan
kamo, o utang man kamo, ay hikinay mamayad. 19 Hiko taganá hi Pablo ya nanulat hên
hatsi ha sarili kon gamêt, ya pêtêg hên mamayad, ta a ko labay ungkatên kamo ya hika
ay main biyay ya ayn angga gawan kangko. 20 Awo, patêl ko ha paniwala kan Apo Jesu-
Cristo, main akon labay kamo gawan ha paniwala ta. Pahiglaên mo dayi ya nakêm ko
gawan hika ay kapareho kon nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo.
21 Hinulatan kata gawan angkasigurado ko ya daygên moy kalabayan ko. Haka
muwang ko ya igit pon baydo ya daygên mo. 22 Ampakihabi ko êt kamo ya panlêan
mo kon mapaidyanan ko, ta ha panalangin yo, no kalabayan ni Apo Namalyari, ay
makaorong ako bahên.

Tawlin habi

23 Angkumustaên ka ni Epafras, ya kalamo kon nakahukul gawan ha pangitoro hên
tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 24 Hi Marcos, hi Aristarco, hi Demas, hi Lucas, haka ya
kaatag pon ya kalamo ko ha pamanoro, ay ampangumusta etaman kamo.
25 Ingalwan kaw dayi ni Apo Jesu-Cristo.

Ya Hulat kanlan Hebreo

Paunan habi

A na inungkat di ha Hulat kanlan Hebreo ya ampaniwala kan Panginoon Jesus no hinoy nag hulat. Noa, muwang tamo ya nanulat ay mihay ampaniwala kan Panginoon Jesus, ya hi Panginoon Jesus ya habaytoy impangako, ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, ya Anak ni Apo Namalyari, ya mamaala hên ayn angga, haka mam-in biyay ya ayn angga kanlan ampaniwala kana.

Di ha hulat ay ampakhawên nan nanulat ya nakêm lan anhulatan na hên ihundo lay paniwala la, gawan main a ampaniwala ya anhumalanghang kanla hên main hadyay pamairap kanla. Hilay habaytoy ampamairap kanla ay ampaniwala ya a ya pon nilumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, kabay kaatag ya an-êngganan la, alwan hi Panginoon Jesus.

An-ipaihip na kanla ya hi Panginoon Jesus ay Anak ni Apo Namalyari, haka hiya ay ayn kapantag ha hinon anghel, o hinon mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Hi Panginoon Jesus ay inhagili ha pinakapoon pari ta hiyay nag-in mámilatan hên balang miha kan Apo Namalyari hên in-átang nay sarili na ha pamayad hên kasalanan tamo. Hiyay biniyay oman ni Apo Namalyari, haka gawan kana ay main biyay ya ayn angga ha langit ya balang ampaniwala kana.

Kabooan hên pinakalaman
Hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari 1:1-3
Hi Apo Jesu-Cristo ay matag-ay ha kaganawan anghel 1:4-2:18
Hi Apo Jesu-Cristo ay matag-ay kan apo Moises haka kan Josue 3:1-4:13
Hi Apo Jesu-Cristo ay matag-ay kanlan pinakapoon pari 4:14-7:28
Hi Apo Jesu-Cristo ay mámilatan hên bayoy kahundoan ya mangêd ha manan kahundoan 8:1-9:28
Ya pamiátang ni Apo Jesu-Cristo hên sarili na, ay mangêd ha kaganawan átang 10:1-39
Ya paniwala ya ayn kapantag, payo, haka panaad 11:1-12:29
Ya pamanhumonol ya ampamahigla kan Apo Namalyari 13:1-19
Inhalangin hilay hinulatan 13:20-21
Tawlin habi 13:22-25

Impamwang ni Apo Namalyari no hino ya, gawan kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak na

1 Hên haton lagi, ay panay nan an-ipamwang ni Apo Namalyari ya kalabayan na
kanlan ninuno tamo ha mal-at ya paraan, gawan kanlan mámipamwang na. 2 Noa,
amêhên, ay impamwang nay kalabayan na kantamo gawan ha Anak na. Gawan êt
ha Anak na ay dinyag nay kaganawan. Haka ya Anak na ay pinili na hên dyanan hên
habayto ngan. 3 Atsi êt kanan Anak ya kapahilêw ya kahampatan haka ya panga-Diyos
ni Apo Namalyari. Angkahêlêk ha Anak no ay-êmên ya ugali ni Apo Namalyari. Ya Anak
ay ampamaala ha kaganawan ya atsi ha ayri man ya logal ha makapangyarihan ya utoh
na. Ya Anak ay nanlinis kantamo ha kasalanan tamo, bayo nag-orong yay na ha langit
ha dapit panabtab ni Apo Namalyari hên mamaala hên kalamo na.

Matag-ay ya tungkulan ni Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari kanlan tungkulan lan anghel

4 Ya Anak ay dinyanan hên tungkulan ya matag-ay ha tungkulan lan anghel. Muwang
tamoy habayto gawan “Anak” ya pamaêg kana ni Apo Namalyari, haka “anghel” bat ya
pamaêg na kanlan anghel. 5 Minghan man, ay a na hinabi ni Apo Namalyari ha hinon
anghel ya hinabi na ha Anak na, ya wana,

“Hika ya Anak ko,
haka amêhên impamwang ko ya hiko ya Tatang mo!”*
A na etaman hinabi hên tungkol ha hinon anghel,
“Hikoy mag-in Tatang na,
haka hiyay mag-in Anak ko.”†
6 Haka hên hato, hên marani na yay nan iutoh ya kamiha-mihaan nan Anak ha luta, ay
êmên di ya hinabi na hên tungkol kanan Anak,
“Dapat yan simbaên hên kaganawan anghel ko.”
7 Tungkol etaman kanlan anghel, êmên di ya hinabi na,
“Hilay anghel etaman ay pan-iutoh kon bêngat. Ha pamaghuyo la kangko ay malyari ko
hilan iutoh hên nanad ha pan-iutoh koy angin o apoy.”
8 Noa, matag-ay ya tungkulan nan Anak, ta ya hinabi ni Apo Namalyari kanan Anak na,
ay êmên di,
“O Diyos, ya pamamaala mo ay ayn anggaan,
haka ampamaala ka, hên main katoynungan.
9 An-ikahigla mo ya dyag ya main katoynungan,
noa, angkahêmêkan moy karawakan,
kabay hiko, ya Diyos mo, ay namili kamo,
hên dinyanan hên kahiglaan, ya igit pon ha kahiglaan hên hinon kalamo mo.”‡
10 Haka wana êt ni Apo Namalyari hên tungkol ha Anak na,
“Hên una, ay hika Panginoon ya nanyag hên luta haka langit.
11 Lumatêng ya allo, ay maanggaan ya habayto ngan,
noa, hika ay ayn anggaan.
Ya habayto ngan ay mag-in ayn pukat hên nanad ha gulot ya takop.
12 Itapon mo ya habayto ngan ta hagilyan mina,
hên nanad ha gulot ya takop.
Noa, hika ay a ampangoman,
haka a antumoa o matsi man.”§
13 Minghan man, ay a na hinabi ni Apo Namalyari ha hinon anghel ya hinabi na ha Anak
na, ya wana,
“Mikno ka ha dapit panabtab ko hên mamaala hên kalamo ko,
angga ha hambutên ko hilay kapatsi mo, ta idin ko hila ha aypan kapangyarihan mo.”*
14 No êmbayro ay hino awud ya tungkulan lan anghel? Hila ay espiritu, ya a tamo
mahêlêk, ya ampaghuyo kan Apo Namalyari, ta êmên mahawpan kitamo ya miligtas.

2

Hi Apo Jesu-Cristo ya pinangubatan hên ayn kapantag ya kaligtasan tamo

1 Gawan makapangyarihan ya Anak ni Apo Namalyari ha kaganawan anghel, ay
dapat pakapaniwal-an tamo ya kaptêgan ya intoro kantamo, ta êmên a kitamo mi-
pakarayo kanan habaytoy kaptêgan. 2 Pêtêg ya Kautuhan ni Apo Namalyari kanlan
ninuno tamo, anghel na man ya namipamwang hên habayto, ta hilay a hinumonol haka
nanalanghang kanlan habayto, ay nakatanggap hên parusa ya hêpat kanla. 3 No êmbayro
ya nalyari kanla, ay kantamo pon kaya no araên tamoy kaligtasan ya ayn kapantag, ya
unan impamwang ni Panginoon Jesus, ya pinaptêgan kantamo hên hilay nakagilam ha
impamwang na. 4 Haka habaytoy pinaptêgan êt hên kapangyarihan ni Apo Namalyari
hên hino-hino kay na hên ya kapapaêpapah. Pinaptêgan na êt hên indin nan Espiritu na
hên galing ha balang labay nan dyanan.

---

* **1:5** Awit 2:7, Dyag 13:33. † **1:5** 2 Samuel 7:14, 1 Cronica 17:13. ‡ **1:9** Awit 45:6-7. § **1:12** Awit 102:25-27.
* **1:13** Awit 110:1.

Hi Apo Jesu-Cristo ay nag-in tawo ta êmên na kitamo iligtas

5 A na indin ni Apo Namalyari kanlan anghel ya pamaala ha bayon luta ya anungkatên ko. 6 Ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ay êmên di ya nakahulat,
"Apo Namalyari, hino awud hilay tawo ta panay mo hilan ampansinên haka anhay-hayên?
7 In-aypa moy tungkulan la pon, hên maaypan pêrad ha tungkulan lan anghel.
Noa, tinalagá mo ya lumatêng ya allo ay ipadayêw haka ipagalang mo hila,
8 ta iubuh mon idin ha aypa hên kapangyarihan la ya kaganawan dinyag."*

Ya labay nan habiên hên habaytoy nakahulat, ay uston iubuh nan idin ni Apo Namalyari ya habayto ha aypa hên kapangyarihan lan tawo, ay taganán iubuh na kanla ya kaganawan dinyag. Pêtêg ya a tamo pon angkahêlêk ya habayto amêhên. 9 Noa, muwang tamo ya natupad ya habayto gawan kan Apo Jesus, ya in-aypa pon ya tungkulan hên maaypan pêrad ha tungkulan lan anghel hên hiyay nag-in tawo, haka hiyay natsi ta êmên mapatawad ya kasalanan tamo, gawan ha ayn kapantag ya ingangalo ni Apo Namalyari. Haka amêhên hiyay dinyag hên ampamaala hên main kapangyarihan haka karangalan gawan habaytoy kamatsan na. 10 Hêpat bat kan Apo Namalyari, ya nanyag hên langit haka luta, haka ampanayhay hên habayto, hên ipadann nay Anak na, hi Apo Jesus, ha kamatsan ta êmên hiyay mag-in Mámiligtas ya taganán ganap. Kabay mal-at ya magêtan na ha langit, ya ampaniwala kana.

11 Gawan hi Apo Jesus ya ampangalíh hên kasalanan lan ampaniwala kana haka hilay an-alihan kasalanan, ay mimihay Tatang, ay a na hilay na an-ikarêng-êy hên baêgên hilan patêl na. 12 Anhabiên na kan Apo Namalyari,
"Ipamwang kata ha kaganawan patêl ko,
ha pagtsiponan la hên magsimba kamo, ay puriên kata!"†
13 Wana êt,
"Hikoy magtsiwala kan Apo Namalyari."
Haka wana êt tungkol kanlan nanad patêl na,
"Atsi ko di hên kalamo hilay anak ni Apo Namalyari ya impatsiwala na kangko."‡

14 Gawan hilay habaytoy anak ya impatsiwala kana ay tawo, ya main lawini ya panluta ya matsi, ay hiyay nag-in tawo etaman, ta gawan ha kamatsan na, ay mahambut na hi Satanas ya ampanalan hên kapangyarihan hên kamatsan, hên alihên ya kapangyarihan na. 15 Ha êmbayro ay nibuhan kitamo ya nanad nag-in ipoh ha kamatsan paubat hên in-anak kitamo, gawan limo tamon matsi. 16 Malinaw ya alwan anghel ya anhawpan na, ta hikitamoy intad kaapo-apoan ni apo Abraham ya anhawpan na. 17 Kabay kailangan hiyay mag-in tawo nanad kantamo, ya patêl na, ta êmên ya mag-in pinakapoon pari tamo, ya maingaloên. Haka ta êmên ya mag-in mapaypaniwal-an ya mámilatan tamo kan Apo Namalyari. Ta ha pangamatsi na, ay hiyay pinarusaan ha ikapagpapatawad hên kasalanan tamo. 18 Haka gawan hiyay nagtêêh hên hadyay pamairap ha pamanukso, ay mahawpan na kitamo ha kaganawan tukso ya lumatêng kantamo.

3

Matag-ay ya tungkulan ni Apo Jesu-Cristo, ya Anak, kanan tungkulan ni apo Moises, ya tagahuyo

1 Patêl ha Panginoon, ya kapareho kon pinili hên mag-in maának ni Apo Namalyari haka hên makilamo kana ha langit, pakaihipên tamo ya in-utoh hi Apo Jesus, ya an-ipamwang tamo, hên mag-in pinakapoon pari ya namiúmang kantamo kan Apo Namalyari. 2 Mahipêg yan nanyag hên tinalagá ni Apo Namalyari, ya namili kana. Mapaypaniwal-an ya hên nanad kan apo Moises ya mapaypaniwal-an hên namaala

* **2:8** Awit 8:4-6. † **2:12** Awit 22:22. ‡ **2:13** Isaias 8:17-18.

ya kanlan ninuno tamon Israelita, ya pamilya ni Apo Namalyari. 3 Noa, matag-ay
ya tungkulan ni Apo Jesus, kanan tungkulan ni apo Moises, hên nanad ha dapat igit
dayêwên ya nanyag bali kanan bali ya dinyag na. 4 Gawan kaganawan bali ay main
nanyag, haka muwang tamo ya hi Apo Namalyari ya nanyag hên balang hino. 5 Hi
apo Moises, ay mapaypaniwal-an ha pamanayhay na ha pamilya ni Apo Namalyari,
hiyay tagahuyo ni Apo Namalyari, noa, ya dinyag na ay alimbawan bat ha ipamwang
ni Apo Namalyari lumatêng ya allo. 6 Noa, hi Apo Jesu-Cristo etaman, ay Anak ni Apo
Namalyari, ya mapaypaniwal-an ha pamamaala ha pamilya ni Apo Namalyari. Haka
hikitamoy kalamo ha maának na no nananiêh ya paniwala tamo kana, haka no a tamo
ikarêng-êy ya habaytoy paniwala.

Main pagpainawaan ha lokop ni Apo Namalyari

7 Kabay kailangan tamon pansinên ya hinabi ni Apo Namalyari ya impahulat nan
Espiritu na, ya wanan hulat,
"No nagilam yo amêhên ya hinabi ko,
8 ay a yoy na pakdêyên ya ulo yo, hên nanad kanlan ninuno yo,
ya nanalanghang hên nanubuk kangko hên atsi hila ha logal ya kabalah-balahan.
9 Panay la kon ansubukan hên hilay ninuno yo,
angkahêlêk la man ya kapapaêpapah ya dinyag ko ha ikakangêd la ha apatapo ya taon.
10 Kabay nagkamain akon huluk kanlan habayto,
haka wangko ha sarili ko, 'panay hilan ampagdayo kangko,
haka a la anhonolên ya hinon in-utoh ko kanla.'
11 Kabay ha hadyay huluk ko kanla, ay inhumpa ko,
ya taganán a hilay na makahowên ha pagpainawaan ya in-il-an ko."*

12 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, illagan yoy nakêm yo ha karawakan, ta êmên a kaw
midayo ha paniwala yo kan Apo Namalyari, ya angkabiyay hên magpa ayn angga. 13 Ya
dapat yon daygên, ay mipagpakhawan kaw hên paniwala ha miha ta miha hên allo-allo
kaban main pon panaon, ta êmên ayn miha man kamoyu ya manalanghang kan Apo
Namalyari gawan ha natukso yan nanyag kasalanan. 14 Dapat yon daygên ya habayto,
gawan hikitamo ay main pamakilamo kan Apo Jesu-Cristo, no nakataniêh ya paniwala
tamo kana hên angga ha anggaan biyay tamo.

15 Omanên tamon ihipên ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan Kahulatan,
"No nagilam yo amêhên ya hinabi ni Apo Namalyari,
ay a yoy na pakdêyên ya ulo yo, hên nanad kanlan ninuno yo,
ya nanalanghang kan Apo Namalyari hên atsi hila ha logal ya kabalah-balahan."
16 Hino awud hilay habaytoy nakagilam habi ni Apo Namalyari, noa, nanalanghang
kana? Hila ay ayn kaatag no alwan hilay in-awah ni apo Moises ha bansan Egipto!
17 Haka hino hilay habaytoy namahuluk etaman kan Apo Namalyari hên apatapo ya
taon? Hila ay ayn kaatag no alwan hila êt ya nanyag kasalanan, haka natsi ha kabalah-
balahan! 18 Haka hino hilay habaytoy inhumpa ni Apo Namalyari ya a hila makahowên
ha pagpainawaan ya in-il-an na? Hila ay ayn kaatag no alwan hila êt ya a hinumonol
kana! 19 Kabay malinaw ya a hila nakahowên ha pagpainawaan ya in-il-an na, gawan
ayn hilan paniwala kana.

4

Ya pagpainawaan ya impangako ni Apo Namalyari ha lokop na

1 Amêhên, habaytoy pagpainawaan etaman ha lokop ni Apo Namalyari, ya impangako
na, ay makahowên kitamo pon bayro. Kabay kaillag kitamo ta êmên ya balang miha
kamoyu ay makalatêng bayro ha pagpainawaan. 2 Ta hikitamo man, ay nakagilam

* **3:11** Awit 95:7-11.

hên mangangêd ya habi ya tungkol ha pagpainawaan nanad kanlan ninuno. Noa, a la
pinakinabangnan ya nagilam la, gawan a la pinaniwal-an. 3 Ta hikitamo ya naniwala
kan Apo Namalyari, ay makahowên bayro ha pagpainawaan na. Muwang tamoy
habayto, ta makwa tamo ha hinabi na di, ya tungkol kanlan a naniwala, ya wana,
"Ha hadyay huluk ko kanla, ay naghumpa ko,
ya taganán a hilay na makahowên ha pagpainawaan ya in-il-an ko."
Hinabi nay habayto, agyan nakal-an ya pagpainawaan na paubat hên nayari nay na ya
pamanyag hên boon luta. 4 Gawan main yan impahulat hi Apo Namalyari ha Kahulatan
na ya tungkol ha ikapiton allo, ya êmên di, "Haka ha ikapiton allo ay nagpainawa hi
Apo Namalyari hên nayari nay na ya pamanyag hên kaganawan dinyag na."* 5 Omanên
tamon ihipên ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,
"Taganán a hilay na makahowên ha pagpainawaan ya in-il-an ko."
6 Hilay unan nakagilam hên mangangêd ya habi ya tungkol ha pagpainawaan ni Apo
Namalyari, ay a nakahowên gawan ha pamanalanghang la. Êmbayro man, ay labay
ni Apo Namalyari ya main makahowên ha pagpainawaan ya in-il-an na. 7 Kabay hên
nakalabah hên nabuyot ya panaon, ta panaon ana lan Arin David, ay andyanan na
pon ni Apo Namalyari hilay angkabiyay hên habayto hên panaon hên makahowên ha
pagpainawaan na. Muwang tamoy habayto, ta makwa tamo ha impahabi na kan Arin
David, ya wana, "Amêhên." di ha habi ya inungkat kina, ya wanan habi,
"Amêhên, no nagilam yoy hinabi ni Apo Namalyari,
ay a yoy na pakdêyên ya ulo yo."
8 Ya bansan Canaan ya pinaylakwan ni Josue kanlan ninuno tamon Israelita, ay alwan
habaytoy pagpainawaan ya impangako ni Apo Namalyari, ta no habayto dayi ya logal,
ay a yay na nangungkat hi Apo Namalyari hên kaatag pon ya panaon. 9 Ha maparah ya
habi, ay main nakal-an ya pagpainawaan para kanlan ampaniwala kan Apo Namalyari
nanad ha pagpainawaan na ha ikapiton allo. 10 Ta hilay makahowên ha pagpainawaan
na, ay makapagpainawa ha dyag la hên nanad kana. 11 Kabay paka-pakikwanan tamo
hên makahowên bayro, ta êmên a kitamo mag-in nanad kanlan unan a nakahowên
gawan a la hinonol ya kalabayan ni Apo Namalyari.
12 Ta ya habi ni Apo Namalyari, ay nanad angkabiyay, ya madyag ngan ya dapat
daygên hên main kapangyarihan. Ya anhabiên na ay nanad êtak ya napikapaka ya
ngalab, ya ayn kapantag ya tarêm, ya ampakataloh ha pilngoan haka utêk hên but-
o. Habaytoy habi na ay ampakataloh ha nakêm haka ihip ta ampakaawah yan an-
ihipên tamo haka hên labay tamon daygên. 13 Ayn hinoman ya makapagtago kan Apo
Namalyari, gawan mambatol ya balang miha ha hêlêk na, haka pakibatan tamo kana
ya kaganawan dinyag tamo.

Hi Apo Jesu-Cristo ay pinakapoon pari ya ayn kapantag

14 Magpakataniêh kitamo ha paniwala tamo ya an-ipamwang tamo, gawan hi Apo
Jesus, ya Anak ni Apo Namalyari, ay pinakapoon pari† ya ayn kapantag, ya atsi yana ha
langit ha ampaidyanan ni Apo Namalyari. 15 Main kitamon pinakapoon pari ya taganán
ampandámay hên mangêd kantamo ta nadanasan na ya hinon tukso hên nanad ha tukso
ya lumatêng kantamo, noa, hiya ay taganán a natukso hên nanyag kasalanan. 16 Kabay
a kitamina mag-alangan hên pakarani kan Apo Namalyari ya maingaloên, ta êmên na
kitamo maingalwan hên mahawpan ha oras hên mangailangan kitamo.

5

1 Kantamon Israelita, ya balang pinakapoon pari tamo, ay ampiliên ni Apo Namalyari
kanlan kapareho tamo, ta habaytoy pinakapoon pari ay mámilatan tamo, ya ampam-in

---

* **4:4** Genesis 2:2. † **4:14** Hebreo 2:17.

pahalamat haka ampamiátang ta êmên mapatawad ya kasalanan. 2 Hiyay ampandámay
hên mangêd kanlan nakadyag kasalanan, gawan hiya man ay tawon bat ya main
pamagkulang kan Apo Namalyari. 3 Kabay hiya man, ay ampam-i êt hên átang para
ha sarili nan kasalanan, alwan bat para ha kasalanan lan kaatag. 4 Haka ya mag-in
pinakapoon pari ay ampiliên ni Apo Namalyari, hên nanad ha pamili na kan Aaron
ya unan pari tamon Israelita. Alwan pinakapoon pari ya ampamili hên sarili na hên
dyanan karangalan hên mag-in pinakapoon pari.

5 Êmbayro êt hi Apo Jesu-Cristo, ay a namili hên sarili na hên dyanan karangalan hên
mag-in pinakapoon pari, ta hi Apo Namalyari ya namili kana, haka naghabi kana, ya
wana,
"Hika ya Anak ko,
haka amêhên impamwang ko ya hiko ya Tatang mo!"*
6 Bayo impahulat na êt ni Apo Namalyari ha Kahulatan ya,
"Ya pangapari mo ay ayn angaan,
hên nanad ha pangapari ni Melquisedec ya ayn anggaan."†

7 Hên atsi ya pon di ha luta hi Apo Jesus, ay nakiingalo yan nanalangin kan Apo
Namalyari, ya makapiligtas kana ha kamatsan. Ha panalangin nan boon nakêm, ay in-
ikhaw nay habi na hên main kalamoy hadyay tangih, haka nagilam ya panalangin na,
gawan ha pagpakaaypan nakêm na ha pamanhumonol kan Apo Namalyari. 8 Anak ya
man ni Apo Namalyari, ay gawan ha hadyay kairapan ya dinanan na, ay naintindihan
na ya labay habiên hên mag-in mahonol. 9 Haka gawan ayn pamagkulang ha paman-
humonol na ha impadyag kana ni Apo Namalyari, ay hiyay nag-in ampangubatan hên
ayn anggay kaligtasan lan kaganawan ya ampanhumonol kana, 10 gawan hiyay pinili
ni Apo Namalyari hên mag-in pinakapoon pari hên nanad ha ayn angga ya pangapari
ni Melquisedec.

Kaillag kitamo ta kayno matalibatokan tamoy paniwala tamo

11 Mal-at pon dayi ya labay naên habiên kamoyu ya tungkol ha pangapari ni Apo
Jesu-Cristo haka ya pangapari ni Melquisedec, noa, mairap hên ipalinaw ya habayto
kamoyu, ta nanad ayn nanan anhumwên ha ihip yo. 12-13 Ha kaptêgan, ay nabuyot
kaw nan ampaniwala, kabay dapat dayi, ay maaralan yoy nay kapareho yo, noa, angga
amêhên kailangan yo pon êt hên patoro ha unan intoro kamoyu ubat ha habi ni Apo
Namalyari. Ya kaalimbawaan yo ay anak ya ampanoho pon ya a ampakagatgat hên
mantêg pamangan. Ya labay habiên ya a yo pon mamwangan no hinoy mangêd ya dyag
haka no hinoy narawak ya dyag. 14 Ta ya malalê ya toro ya maialimbawa ha mantêg ya
pamangan ay para kanlan manakêm, ta nalêmaw hilay nan mamili no hinoy mangêd ya
dyag haka mamalay hên mangara ha alwan mangêd ya dyag.

6

1 Kabay a tamina orongên bat ya unan intoro kantamo ubat ha habi ni Apo Namalyari
ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, noa, paulayan tamo hên mapahanan ya pamangintindi
tamo ta êmên kitamo mag-in manakêm. Alwa taminan piorong-orongan hên pag-aralan
bat ya unan intoro kantamo, ya dapat paghêhêan hên talibatokan ya pamanyag hên
ayn pukat haka dapat maniwala kan Apo Namalyari, 2 haka ya toro ya tungkol ha
pamawtismo, ya paypalunto hên gamêt no ihalangin hilay binawtismoan, ya pangoman
mabiyay hên hilay natsi, haka ya parusa ya ayn anggaan. 3 Kabay ha hawop ni Apo
Namalyari, ay pahanan tamo ya kamwangan tamo ya tungkol ha paniwala kan Apo
Jesu-Cristo.

4 Ta hilay nanalibokot ha unan intoro kanla ay ahina makaorong hên maniwala kan
Apo Jesu-Cristo. Mana hilay nan nahawangan hên Espiritu ni Apo Namalyari haka

* **5:5** Awit 2:7, Dyag 13:33, Hebreo 1:5. † **5:6** Awit 110:4.

nadanasan lay nay kapangyarihan na haka ya ayn kapantag ya ingalo na. 5 Naranasan
la êt no ay-êmên kakangêd ya habi ni Apo Namalyari haka ya kapangyarihan na ya
iubuh nay nan ipamwang lano. 6 No tinalibatokan lay habayto, ay a hilay na makaorong
kan Apo Jesu-Cristo, ta nanad ha impako la yan oman ha koros hên impakarêng-êy ha
arapan hên kal-atan.
7 An-ingalwan ni Apo Namalyari ya hilay ampaniwala, ya nanad luta ya panay
angkauranan, haka angkatuboan hên kal-atan tanaman ya mapakinabangnan. 8 Noa,
no antumabon ya habaytoy luta hên tanyuong haka kinêw ya nipagdiwi, ay ayn yan
pukat. A mabuyot ay ihumpa ya habayto bayo ulamên. Êmbayro êt ay parusaan ni Apo
Namalyari hilay nanad hatoy luta ya antumabon.
9 Anlugurên naên patêl, êmbayro man ya pamanulat naên, ay angkasigurado naên ya a
malyari kamoyu ya êmbayro, ta madyanan na kaw ni Apo Namalyari hên ikakangêd yo,
ya an-idin na kanlan atsi ha dann hên kaligtasan. 10 Taganán makatoynungan ya. A na
liwaan ya dinyag yo ha ikakangêd na, haka ya pamanlugud yo kana, ya impahlêk yoy na,
haka ya an-ipahlêk yo angga amêhên ha pamanawop yo ha kapareho yon pinili na hên
mag-in kana. 11 Labay-labay naên dayi hên mahêlêk ha balang miha kamoyu ya ihundo
yoy habaytoy pamanlugud yo angga ha anggaan, ta êmên sigurado yon matanggap ya
an-êngganan yo. 12 A naên labay ya mag-in mabarog kaw ha pamanhumonol kana,
ta labay naên hên totoên yo hilay naniwala haka nagtêêh, ya hilay makatanggap hên
impangako na.

Ya impangako ni Apo Namalyari ay sigurado

13 Hên nangako ya hi Apo Namalyari kan apo Abraham, ay nanumpa ya ha sarili na
ya tuparên nay habayto gawan ayn makapangyarihan kana. 14 Wani Apo Namalyari
kan apo Abraham, “An-ipangako ko kamo ya ingalwan kata haka pakal-atên ya mag-in
kaapo-apoan mo.”* 15 Hi apo Abraham ay nagtêêh hên nangênggan hên angga ha natang-
gap nay habaytoy impangako kana. 16 No hikitamoy ampanumpa, ay ampanggamit
kitamon langan hên mihay makapangyarihan kantamo, haka no main manumpa, ay
sigurado ya habayto. 17 Êmbayro êt, hên nangako ya hi Apo Namalyari kan apo Abraham,
ay nanumpa ya, ya tuparên nay habayto. Dinyag nay habayto, ta êmên na maipahlêk
kanlan pinangakoan na, ya a ampangoman ya anhabiên na. 18 Atsi kantamo ya pangako
na haka ya humpa na, ya a maoman gawan a ya ampaglaram. Kabay malyarin mag-
in makhaw ya nakêm tamo ya tampol hên nagpahawop kana, hên nangênggan ha
impangako na kantamo. 19 Habaytoy an-êngganan tamo kana, ay ampamataniêh hên
paniwala tamo. Ta ya paniwal-an tamo ay hi Apo Jesus ya nanad nakadann ana ha
pinagpênlan bayro ha Pinakabanal ya Kuwarto ha Templo ha langit ha arapan ni Apo
Namalyari. 20 Nuna yay na bayro hi Apo Jesus hên nag-in mámilatan tamo kan Apo
Namalyari ta hiyay nag-in pinakapoon pari hên ayn anggaan, hên nanad ha pangapari
ni Melquisedec.

7

Ya tungkol kan Melquisedec ya pari ni Apo Namalyari

1 Hi Melquisedec* etaman, ay ari ha balayan Salem haka pari ni Apo Namalyari.
Hên haton lagi, hên ubat hilan apo Abraham hên nanambut kanlan apat ya ari, ay
hi Melquisedec ya nanupa kana haka inhalangin na ya, ya ingalwan na ya ni Apo
Namalyari. 2 Bayo indin ni apo Abraham kan Melquisedec ya ikamapo hên nakwa na
kanlan ari ya nahambut na. (Ya labay habiên hên langan Melquisedec, ay “Ari hên
Katoynungan.” Ya labay habiên hên Salem ay “kapatêkbêkan.” Gawan hiyay ari ha

* **6:14** Genesis 12:4, 22:16-17, 25:26. * **7:1** Genesis 14.

balayan Salem, ay hiyay “Ari hên Kapatêkbêkan” etaman.) 3 Ayn inungkat hên tungkol
ha toa haka ninuno na. A êt inungkat no nakano yan in-anak o no nakano yan natsi. Ya
pangapari na ay nanad ha pangapari nan Anak ni Apo Namalyari ya ayn angaan.
4 Ihipên tamo ya matag-ay ya tungkulan ni Melquisedec, ta hi apo Abraham man,
ya ninuno tamo, ay nam-i kana hên ikamapo ha nakwa na kanlan ari ya nahambut
na. 5 No kaapo-apoan ni Levi dayi hi Melquisedec, ay maparah tamon maintindihan
no awta hiyay dinyanan hên ikamapo ni apo Abraham. Ta hikitamoy Israelita, ay
anhumonol ha utoh ya dapat kitamon mam-i hên ikamapo ha angkapopol tamo, haka
ha kaganawan pinagpagalan tamo, kanlan kaapo-apoan ni Levi ya magpari kantamo,
pare-pareho kitamo man kaapo-apoan ni apo Abraham. 6 Noa, hi Melquisedec, ay
alwan kaapo-apoan ni Levi, êmbayro man, ay hiyay dinyanan ni apo Abraham hên
ikamapo. Haka hiyay nanalangin ya ingalwan ni Apo Namalyari hi apo Abraham
agyan hi apo Abraham, ya pinangakoan ni Apo Namalyari hên hato. 7 Muwang
tamo ya matag-ay ya tungkulan nan ampanalangin kanan an-ihalangin na. Bayro
tamo mamwangan ya matag-ay ya tungkulan ni Melquisedec kanan tungkulan ni apo
Abraham. 8 Haka hilan kaapo-apoan ni Levi ya andyanan hên ikamapo, ay angkamatsi.
Noa, hi Melquisedec etaman, ay nanad angkabiyay ya pon, gawan ayn kitamon mabáha
ha habi ni Apo Namalyari ya hiya ay natsi. 9 Malyari êt habiên ya hilan Levi ya
ampananggap hên ikamapo, ay nanad kalamo ni apo Abraham hên nam-in ikamapo
kan Melchizedec, 10 ta hi Levi ay kaapo-apoan ni apo Abraham, haka a ya pon in-anak
hên nam-i yan ikamapo kan Melchizedec hi apo Abraham.

Ya pangapari ni Panginoon Jesu-Cristo, ay nanad ha ayn anggay pangapari ni Melquisedec

11 Ha pam-i ni Apo Namalyari hên Kautuhan kanlan ninuno tamon Israelita, ay
tinalagá na ya hilay kaapo-apoan ni Levi ay mamaala ha pamiátang kana. Noa, ya
pamiátang la ha pangapari la, ay a makapakangêd hên tawo. Kabay kailangan lay pari,
ya nanad ha pangapari ni Melquisedec, alwa hên nanad ha pangapari ni Aaron ya
kaapo-apoan ni Levi. 12 Haka no kailangan hên hagilyan ya pangapari, ay kailangan
êt hên hagilyan ya Kautuhan tamon Israelita. 13-14 Muwang tamo ya nahagilyan ya
habaytoy pangapari gawan hi Panginoon Jesu-Cristo ya inhagili ni Apo Namalyari ha
pangapari lan kaapo-apoan ni Levi, ay alwan kaapo-apoan ni Levi ta hiyay kaapo-apoan
ni Juda. Haka ayn yan hinabi hi apo Moises ya main kaapo-apoan ni Juda ya mag-in pari
bayri ha luta.
15 Nag-in malinaw ya hinagilyan ya manan pangapari, hên nilumatêng ya kaatag ya
pari ya nanad kan Melquisedec. 16 Habaytoy pari ay pinili hên alwan gawan ha ninuno
na, ha pamanhumonol ha Kautuhan. Noa, hiyay pinili gawan ha kapangyarihan na
hên hinambut nay kamatsan. Hiyay alwan kaatag no alwa hi Panginoon Jesus. (Haka
ya habaw hên ubas etaman ya ampihipwak, ay alwan kaatag no alwa ya daya ya in-
alimbawa ha habaw hên habaytoy ubas.) 17 Ta êmên di ya impahulat ni Apo Namalyari
ya tungkol kana,
“Hika ya mihay pari ya ayn anggaan,
hên nanad ha pangapari ni Melquisedec ya ayn anggaan.”
18 Kabay hinagilyan ya manan utoh hên tungkol ha pangapari ni Levi gawan habayto
ay main pamagkulang. Haka habaytoy utoh ay 19 a nakapakangêd hên tawo ha hêlêk ni
Apo Namalyari. Noa, gawan kan Panginoon Jesus ya inhagili ha pangapari lan kaapo-
apoan ni Levi ay ampakarani kitamina kan Apo Namalyari hên ayn pamagkulang ha
hêlêk na.
20-21 Ya pangapari lan kaapo-apoan ni Levi, ay ayn kalamoy pangako. Noa, ya
pangapari ni Panginoon Jesus ay main kalamoy humpa ni Apo Namalyari, gawan wani
Apo Namalyari,

“Hiko ya Panginoon ya nangako,
haka a mangoman ya ihip ko,
‘Hika ay pari hên ayn anggaan!’ ”†
22 Kabay hi Panginoon Jesus ay nag-in kasiguradoan hên bayoy kahundoan ni Apo
Namalyari ha tawo ya mangêd ha unan kahundoan.
23 Haka mal-at ya kaapo-apoan ni Levi ya honol-honol hên nag-in pari gawan hila
ay tawo bat ya main anggaan ya biyay. 24 Noa, ya pangapari ni Panginoon Jesus ay
ayn angga, ta hiyay angkabiyay hên ayn angga. 25 Gawan a ya matsi hi Panginoon
Jesus, ay ayn angga ya kapangyarihan na hên mamiligtas kanlan ampaniwala ya hiyay
makapaidani kanla kan Apo Namalyari. Gawan hiyay ampamiyay hên ayn angga hên
ampakihabi kan Apo Namalyari hên para kantamo.
26 Kabay hiyay pinakapoon pari ya kailangan tamo ya banal, ya taganán ayn kapin-
tasan. Hiyay alwan nanad kantamo ya makasalanan, haka hiyay dinyanan kapang-
yarihan ya ayn kapantag ha langit. 27 Hiyay alwan nanad kanlan pinakapoon pari ya
ampamiátang hên allo-allo, hên para ha sarili lan kasalanan, haka para ha kasalanan
lan kaatag. Ta minghan nan bat in-átang ya sarili na para ha kasalanan tamo, haka
hukad ya habayto. Ahina hên kailangan omanên o pahanan pon ya habayto. 28 Ha
pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises, ay tawon bat, ya main pamagkulang kan
Apo Namalyari ya pinili hên mag-in pinakapoon pari. Noa, gawan ha bayoy kahundoan
ni Apo Namalyari ya main humpa, ay pinili nay Anak na hên mag-in pinakapoon pari,
ya banal hên angga-angga.

8

Hi Apo Jesu-Cristo ya mámilatan ha bayoy kahundoan ni Apo Namalyari ha tawo

1 Habaytsi ya maalagá ya labay naên hên mamwangan yo: ha dapit panabtab ni Apo
Namalyari ha langit, ay main kitamon banal ya pinakapoon pari ya ampamaala hên
kalamo ni Apo Namalyari. 2 Yabay ya hi Apo Jesus ya pinakapoon pari ya ampaghuyoy
na ha mantêg pagsimbaan ha langit ya dinyag ni Apo Namalyari, alwan tawo.
3 Di ha luta, ya balang pinakapoon pari, ay main tungkulan hên mam-in digalo haka
mamiátang kan Apo Namalyari, ta êmên mapatawad ya kasalanan. Kabay kailangan ni
Panginoon Jesus, ya pinakapoon pari tamo, hên main yan iátang.* 4 Noa, ya pangapari
na ay alwan bayri ha luta, ta no atsi ya pon dayi di ha luta, ay alwa yan pari, gawan
main nanan pari ya ampamiátang bayri ha pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises.
5 Ya pamaghuyo la ay atsi ha pagsimbaan ha luta, ya nanad aninon bat hên mantêg
pagsimbaan kan Apo Namalyari ha langit. Ta hên ipairêng na dayi ni apo Moises ya
toldan pagsimbaan di ha luta, ay impapaka-utoh kana ni Apo Namalyari, ya wana,
“Sakto mon ipairêng ya impahlêk ko kamo bayro ha tawgtug.”† 6 Noa, ya pamaghuyo
ni Apo Jesus ay mangêd ha pamaghuyo lan kaapo-apoan ni Levi, gawan hi Apo Jesus,
ay mámilatan ha bayoy kahundoan ni Apo Namalyari ha tawo. Ya bayoy kahundoan
ay mangêd ha unan kahundoan haka main yan kalamoy pangako ya mangêd ha unan
pangako.
7 No ayn dayin pamagkulang ya unan kahundoan, ay ahina dayi hên kailangan
hên hagilyan hên bayo ya habayto. 8 Noa, impamwang ni Apo Namalyari ya main
pamagkulang ya hilay Israelita ha pamanhumonol ha unan kahundoan, ta wana,
“Lumatêng ya allo, ay manyag akon bayoy kahundoan kanlan kaapo-apoan ni apo
Jacob, hilay ampaidi ha Israel haka hilay ampaidi ha Juda.
9 Habaytoy alwan nanad ha kahundoan ko ha ninuno la, hên inligtas ko hila ha
pangaipoh la ha bansan Egipto.

---

† **7:20-21** Awit 110:4. * **8:3** Hi apo Jesus etaman, ay alwan ayop ya in-átang na, ta indin nay lawini na. Mabáha ya habayto ha Hebreo 9:12. † **8:5** Exodo 25:40.

A la hinonol ya kahundoan naên, kabay pinaulayan ko hilay na.
10 Habaytsi ya mag-in kahundoan ko kanlan Israelita,
lumatêng ya allo, ay itanêm koy utoh ko ha ihip la,
ta êmên habaytoy nay labay lan honolên.
Hikoy mag-in Diyos la,
haka hilay mag-in anak ko.
11 A lay na kailangan hên miaaral.
A lay na êt hên kailangan hên habiên ha kapareho la, ya 'Dapat mon kilalaên ya Panginoon, ya hiyay Diyos.'
Ta kanan habayto ay maubuh hilan makamwang kangko, hinoman ya tungkulan la ha biyay.
12 Ta patawarên ko hila ha pamanyag lan karawakan,
haka liwaan koy kasalanan la."‡
13 Ha pangungkat ni Apo Namalyari hên bayoy kahundoan, ay labay habiên, ayn nanan pukat ya unan kahundoan, gawan habayto ay maranin maplak.

9

Ya pagsimbaan bayri ha luta haka ha langit

1 Ha unan kahundoan ni Apo Namalyari, ay mal-at ya patakaran no ay-êmên ya pamagsimba kana, haka tungkol ha tolda ya pagsimbaan kana. 2 Habaytoy toldan pagsimbaan, ay main loway kuwarto ya pinagpênlan ya ilwangan. Ya unan kuwarto ya howênên, ay ambaêgên Kuwarto ya Banal. Atsi bayro ya paybul-ihan solo, haka ya lamisa ya nag puto, ya in-átang kan Apo Namalyari. 3 Main makogpaw ya takop ya pinagpênlan bayro ha ikalwan kuwarto ya pagsimbaan ya atsi ha pinakalalê, ya ambaêgên Kuwarto ya Pinakabanal. 4 Atsi bayro ya gintoy paybul-ihan* hên paypaahukan hên pabango ha pamagsimba kan Apo Namalyari. Atsi êt bayro ya Baol hên Kahundoan, ya nilatopan hên ginto. Bayro ha lalên Baol ay nag silyaw ya dyag ha ginto ya nag laman hên habaytoy pamangan ya ubat ha langit ya ambaêgên manna. Atsi êt bayro ha Baol ya têkên ni Aaron ya nanlanubu, haka ya pinipakay bato ya pinamidukitan hên Kautuhan ni Apo Namalyari. 5 Ha babo hên takap hên habaytoy Baol, ay main impairêng ya nanad loway anghel† ya nag pakpak, ya pamaptêg ya atsi bayro hi Apo Namalyari. Angkahalokoban hên pakpak la ya takap hên habaytoy Baol, ya logal ya pamakikwaan ingalo. Noa, a naên pon iubuh hên maipalinaw ya habayto di ha hulat amêhên.

6 Êmbayro ya pangadyag ha lalên tolda ya pagsimbaan kan Apo Namalyari. Allo-allo hilan hinumwên ha unan kuwarto hilay pari ta bayro lan andaygên ya tungkulan lan magsimba. 7 Noa, ya pinakapoon pari bat ya nakahowên ha ikalwan kuwarto haka minghan bat ha mihay taon. A ya nakahowên no ayn yan anggêtan hên daya hên ayop ya iátang, ta êmên kikwan patawad ha kasalanan na, haka kasalanan nan kapareho nan Israelita, ya a la tinalagá. 8 Ha êmbayro, ay an-ipalinaw nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya ayn bat ampakaarap kan Apo Namalyari no a maoman ya unan utoh hên tungkol ha pagsimbaan. 9 Habaytoy toldan pagsimbaan ha luta ay mapangwaan tamon aral amêhên. Habaytoy pam-in digalo haka pangiátang ta êmên mapatawad ya kasalanan lan nakadyag kasalanan, ay a makapatêkbêk hên nakêm lan ampagsimba gawan a hila makaalíh hên kasalanan. 10 Habaytoy utoh ay panay tungkol bat hên lawini hên nanad ha hinoy bawal hên tungkol ha pamangan, inêmên haka pamaglinis hên lawini. Habaytoy dapat honolên angga ha a pon indin ni Apo Namalyari ya bayoy kahundoan.

---

‡ **8:12** Jeremias 31:31-34. * **9:4** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi. † **9:5** anghel: ya nakahulat ay kerubin. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

11 Noa, amêhên nilumatêng hi Apo Jesu-Cristo, hên nag-in pinakapoon pari tamo haka
magbêlêkêbêk ha bêkê tamo ya kangêran ya ubat ha bayoy kahundoan. A ya ampaghuyo
ha pagsimbaan lan ninuno, ta atsi yay na ha langit ha mantêg pagsimbaan kan Apo
Namalyari. Habaytoy mangêd ha pagsimbaan lan ninuno gawan a ya dinyag hên tawo
haka ayn ya di ha luta ta atsi ya bayro ha langit. 12 Ya pamanhumwên na bayro ay
minghan bat, haka alwan gawan ha daya hên kambing o biseron baka, noa, ha sarili
nan daya, ya pamayad hên parusan kasalanan tamo ta êmên kitamo miligtas hên angga-
angga. 13 Main pukat ya inwihik ya daya hên kambing, baka haka abo hên in-ulam ya
biseron baka, ya inwihik ha ninuno tamo. Habaytoy nakalinis kanla ha kaganawan
dinyag lay nakarêmêk kanla, ta êmên matanggap ni Apo Namalyari ya pamagsimba
la.‡ 14 Noa, taganán makapangyarihan ya daya ni Apo Jesu-Cristo kanan daya lan
habaytoy ayop. Awo, gawan bay, ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya
ampamiyay hên ayn angga, ay indin ni Apo Jesu-Cristo ya biyay na, ya ayn kapintasan.
Habaytoy daya na ay nakalinis hên nakêm tamo ha kaganawan dinyag tamo ya ayn
pukat. Kabay makapagsimba kitamo kan Apo Namalyari ya angkabiyay.

15 Kabay hi Apo Jesu-Cristo ay mámilatan bayro ha bayoy kahundoan ni Apo Namalyari
ha tawo, ta êmên hikitamoy pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ay madyanan
biyay ya ayn anggaan. Habaytoy malyari gawan ha pangamatsi na, ya nangakbus
kantamo ha parusa hên kasalanan tamo, ya a kitamo hinumonol ha unan kahundoan.

16 Habaytoy nanad ha mihay mabandi ya main hulat no hinoy pamibalagan nan
pibandian na no matsi ya. Ayn makinabang hên habayto angga ha mapaptêgan ya
natsi yay nay mabandi, 17 ta habaytoy hulat ay ayn pukat kaban angkabiyay pon ya
mabandi. 18 Êmbayro êt ha unan kahundoan, main pinatsi, bayo nagkamain alagá ya
habaytoy kahundoan.§ 19 Alimbawa hi apo Moises hên naipamulah nay Kautuhan
kanlan kapareho nan Israelita, ay nangwa yan daya hên kambing haka biseron baka
ya pinatsi la, bayo pinahanan nan lanêm. Nangwa yan naorit ya habot tupa ya impêtêh
na ha yagaw hên isopo haka na indêrê ha daya ta inwihik na ha tawo haka ha naka-
tsili-tsil ya papel ya pinangihulatan hên Kautuhan. 20 Kaban andaygên nay habayto
ay wani apo Moises, “Hata daya ay pamaptêg ya maalagá ya hata kahundoan ya an-
ipahonol kamoyu ni Apo Namalyari.” 21 Winihikan na êt ya toldan pagsimbaan la kan
Apo Namalyari haka ya anggamitên la ha pamagsimba la. 22 Ha pamanhumonol ha
Kautuhan, ay ayn angkalinisan, no ayn pon ipadaya ya ayop. Êmbayro etaman ayn
kapatawaran ha kasalanan no ayn ipadaya.*

23 Habaytoy toldan pagsimbaan ay nanad aninon bat hên mantêg pagsimbaan kan
Apo Namalyari ha langit. Êmbayro man, ay habaytoy kailangan hên malinisan hên dayan
ayop, kabay habayto etaman ya mantêg pagsimbaan kan Apo Namalyari ha langit,
ay kailangan hên daya ni Apo Jesu-Cristo ya maalagá ha dayan ayop. 24 Ta mantêg
pagsimbaan kan Apo Namalyari ha langit ya hinowênan ni Apo Jesu-Cristo hên nag-in
mámilatan kantamo hên angga-angga. A ya hinumwên ha pinakalalên pagsimbaan ha
luta, ya nanad aninon bat hên mantêg pagsimbaan. 25 Ya dinyag ni Apo Jesu-Cristo, ay
minghan bat, alwan nanad kanlan pinakapoon pari ya taon-taon hên ampantan hên
daya hên ayop ha Pinakabanal ya Kuwarto ya atsi ha pagsimbaan lan ninuno. A na
kailangan hên pioman-oman hên mamiátang lawini na. 26 Ya pamiátang nan sarili na,
ay minghan bêngat, haka hêpat ya habayto hên angga ha anggaan hên luta. No alwa dayi
hên êmbayro, ya minghan bêngat, ay kailangan dayi ya paoman-oman ya pangamatsi na
paubat hên dinyag ya luta ta êmên maalíh ya kasalanan. 27 Tinalagá ni Apo Namalyari

‡ **9:13** Bilang 19:1-18. § **9:18** Ha kaugalian lan Israelita, ay no main lowa kanla ya main kahundoan, ay mamatsi hila pon hên hinon ayop ta êmên magkamain pukat ya habaytoy kahundoan. Genesis 15. * **9:22** Levitico 17:11.

ya maubuh kitamon matsi hên minghan bêngat, bayo hatolan ana. 28 Êmbayro êt hi Apo
Jesu-Cristo ay minghan bat hên natsi ha pangalíh hên kasalanan hên kal-atan. Kabay ha
pag-orong na di ay a yay nan matsin oman gawan ha kasalanan tamo, noa, mag-orong
ya, ta êmên na kowên hilay taganán ampangênggan kana.

10

Ya pamiátang ni Apo Jesu-Cristo hên sarili na, ay ayn kapantag

1 Ya Kautuhan ni apo Moises, ay nanad aninon bat hên kangêran ya antanggapên
tamo gawan kan Apo Jesu-Cristo, haka habaytoy pangiátang hên taon-taon, ta êmên
mapatawad ya kasalanan lan nakadyag kasalanan, ay a makapibanal hên nakêm lan
ampagsimba hên angga-angga. 2 No ampakaalíh dayi hên kasalanan hên angga-angga,
ya pangiátang la, ay a hila dayin angkabyatan ha kasalanan la, haka itêgên la dayi
ya pangiátang la. 3 Noa, ha kaptêgan, ay habaytoy pangiátang la hên taon-taon, ay
ampamipaihip kanla ya makasalanan hila. 4 Ta ya daya hên baka o kambing, ay taganán
a makaalíh hên kasalanan.
5 Kabay hên nilumatêng yay na bayri ha luta hi Apo Jesu-Cristo, ay wana kan Apo
Namalyari, ya Tatang na,
"A mo labay ya hinon ayop o kaatag pon ya an-iátang kamo hên tawo,
kabay pinaglêan mo kon lawini ya panluta.
6 Taganán a mo an-ikahigla ya hinon ayop ya ulamên hên pangiátang
ha pamakikwan patawad ha kasalanan.
7 Bayo wangko, 'Apo Namalyari, atsi ko di, hên manyag kalabayan mo,
hên nanad ha nakahulat ha Kahulatan ya impahulat mo, ya tungkol kangko.' "*
8 Pakaihipên tamo ya hinabi ni Apo Jesu-Cristo. Wana ya a na taganán labay ni Apo
Namalyari ya hinon ayop o kaatag ya an-iátang, haka a na etaman labay-labay ya
hinon ayop ya ulamên ha pamakikwan patawad ha kasalanan, habayto man ay in-
átang ha pamanhumonol ha Kautuhan. 9 Bayo wana êt, "Haka atsi ko di, hên manyag
kalabayan mo." Ha pangahabi nan habayto ay malinaw ya hinagilyan ni Apo Namalyari
ya kamatsan ni Apo Jesu-Cristo ha manan an-iátang. 10 Haka hinonol ni Apo Jesu-
Cristo ya kalabayan ni Apo Namalyari. Miminghan nan in-átang ya sarili na haka
hikitamoy niluminis ha kasalanan tamo, hên dinyag hên ayn kapintasan ha arapan ni
Apo Namalyari.
11 Ha manan kahundoan ay allo-allo hilan nakairêng hilay pari hên antuparên ya
tungkulan la. Panay hilan ampamiátang hên a ampakaalíh hên kasalanan. 12 Noa, hi
Apo Jesu-Cristo, ay kaminghan nan in-átang ya sarili na ta êmên maalíh ya kasalanan
hên angga-angga. Hên nayari nay na ya habayto, ay nikno yay na ha dapit panabtab
ni Apo Namalyari hên ampamaala hên kalamo na. 13 Bayro nay nan an-êngganan hên
angga ha mapahambut ni apo Namalyari ya kapatsi na. 14 Kaminghan nan in-átang ya
sarili na ta êmên na hila dinyag banal hên angga-angga, ya hilay pinili ni Apo Namalyari
hên impapawa hên mag-in kana.
15 Haka ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay ampamaptêg hên habayto kantamo gawan
ha impahulat na, ya êmên di,
16 "Wanan Panginoon, 'Habaytsi ya mag-in kahundoan ko kanlan Israelita lumatêng ya
allo:
Itanêm koy utoh ko ha ihip la,
ta êmên habaytoy nay labay lan honolên.' "†
17 Bayo wana êt,
"Haka liwaan kinay kasalanan la haka pamanyag lan karawakan."
18 Kabay no napatawad ya kasalanan, ay malinaw ya ahina kailangan hên mangiátang.

* **10:7** Awit 40:6-8. † **10:16** Jeremias 31:33.

Ampakapakidani kitamina kan Apo Namalyari

19 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, gawan ha daya ni Apo Jesus, ay makhaw ya
nakêm taminan makiarap kan Apo Namalyari, hên nanad ha ampakahowên kitamina
ha Kuwarto ya Pinakabanal. 20 Ta ha pamiátang nan lawini na, ay nanad nawakwak hên
naloat ya makogpaw ya takop ya pinagpênlan bayro ha pinakabanal ya kuwarto.‡ Kabay
nakaloat ya bayoy dann ya palako kan Apo Namalyari. Habaytoy dann ay ayn kaatag
no alwan hi Apo Jesus ya ampamiyay hên ayn angga. 21 Hiyay pinakapoon pari tamo ya
ampamaala ha pamilya ni Apo Namalyari. 22 Kabay dapat boon nakêm haka nataniêh
ya paniwala tamo ha pamakiarap kana. Ta ya muwang tamo ay nalinisan kitamina ha
balang kasalanan ta nanad winihikan daya na, ya karawakan nakêm tamo, haka nanad
nalinisan ya lawini tamo hên lanêm ya ayn kapantag ha kalinawan.§ 23 Pakataniêhên
tamoy pamagtsiwala tamo kana, ya main kitamon maêngganan kana hên ayn pamag-
alangan, gawan hi Apo Namalyari ya nangako, ay tapat. 24 Haka pakaihipên tamo
no ay-êmên kitamon mapukaw hên kaihipan hên kapareho tamo hên mililugud haka
manyag kangêran. 25 Haka paan tamon tuwarên ya kaatag ya ahinan ampi-tsi-tsipon
hên magsimba, noa, kailangan mipapakhaw kitamon nakêm ha miha ta miha, laloy na
amêhên, ta angkahêlêk tamina ya marani yanay pamag-orong hên Panginoon.
26 No muwang tamina ya kaptêgan ya tungkol kan Apo Jesus, bayo ihundo tamo
pon êt ya pamanyag kasalanan, ay ayn nanan maiátang ha ikapatawad hên kasalanan
tamo. 27 Ta ya maêngganan tamo, ay kapapalimoy kaparusaan ha apoy ya man-alob,
ya mangulam ha kaganawan ya nag-in kapatsi ni Apo Namalyari. 28 Ihipên tamo ya
pinatsi hên ayn ingalo ya hinoman ya nanalanghang ha Kautuhan ni apo Moises, no
main lowa o tatloy tistigos ya namaptêg ha dinyag nay kasalanan.* 29 Mabyat pon
bayro ya pamarusa ha kaganawan ya naniwala pon bayo nanalibokot ha Anak ni Apo
Namalyari. Ta ha pamanalibokot la, ay intad lan ayn pukat ya daya na, ya namaptêg
ha bayoy kahundoan ya nangalíh hên kasalanan la hên naniwala hila. Haka ha dinyag
lan habayto, ay minusmus la êt ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya nangingalo kanla.
Kabay taganán mabyat ya parusa kanla. 30 Ta muwang tamina ya kapangyarihan ni
Apo Namalyari ya naghabi, “Hiko ya manumbah, hên mamarusa kanla.” Haka wana
êt, “Hiko ya Panginoon ya manatol ha pinili ko hên mag-in maának ko.”† 31 Taganán
kapapalimo hên malatngan ya pamarusa ni Apo Namalyari ya angkabiyay hên ayn
angga.
32 Noa, ihipên yo hên haton babayo kaw hên naniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya
nadanasan yo man hên hadyay pamairap, ay nagtêêh kaw. 33 Ha arapan hên kal-atan,
ay minusmus kaw, haka pinairapan. Bayo no êmbayroy dinyag la ha kalamo yo, ay
andamayan yo hila etaman. 34 Ta iningalwan yo hilay inhukul gawan ha paniwala la
kan Apo Jesu-Cristo. Haka hên main nangayun bandi yo, ay pinaulayan yo hila hên main
kahiglaan, gawan muwang yo, ya ha langit ay main kaw hên matanggap ya ayn angga
ya mangêd ha bandi. 35 Kabay pataniêhên yoy paniwala yo kan Apo Namalyari, gawan
main kaw hên maêngganan kana ya primyo ya ayn kapantag ha kangêran. 36 Dapat kaw
hên mag-in mapagtêêh ha pamanhumonol yo ha kalabayan ni Apo Namalyari, ta êmên
yo matanggap ya impangako na. 37 Gawan main yan impahulat ya wana,
“Marani yanay pamanlumatêng nan habaytoy lumatêng.
A nan paulayan ya main mangabala ha pamanlumatêng na.
38 Hilay an-itad kon ayn kasalanan, ay dyanan biyay ya ayn angga gawan ha paniwala
la.
Noa, hilay manalibokot ay a ko an-ikahigla.”‡

---

‡ **10:20** Marcos 15:38. § **10:22** Exodo 29:21, Exodo 29:4, 30:17-21, 40:30-32, Ezekiel 36:25. * **10:28** Deuteronomio 17:2-7. † **10:30** Deuteronomio 32:5-6. ‡ **10:38** Isaias 26:20; Habacuc 2:3-4. Hêlkên etaman ha Roma 1:17 haka Galacia 3:11.

39 Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari, noa, hikitamo etaman, ay alwa kitamon kalamo
lan ampanalibokot ya ipapawa kan Apo Namalyari hên angga-angga, ta hikitamoy
kalamo lan main paniwala ya dyanan biyay ya ayn angga.

11

Ya paniwala ya ayn kapantag

1 Ya paniwala, ay kasiguradoan ya matupad ya an-êngganan tamo, agyan a tamo pon
angkahêlêk ya habayto. 2 Gawan bat ha paniwala lan ninuno tamo, ay hilay ingkahigla
ni Apo Namalyari.
3 Gawan ha paniwala tamo kan Apo Namalyari, ay angkaintindihan tamo ya hên ayn
pon angkahêlêk, ay dinyag nay luta ya angkahêlêk, ha habi nan bat.
4 Ihipên tamo hilay ninuno tamo ya ingkahigla ni Apo Namalyari. Alimbawa hi Abel,
gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay mangêd ya átang na kanan in-átang hên
kaka na hi Cain. Gawan habayto ay hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan.
Muwang tamo ya habayto gawan tinanggap ni Apo Namalyari ya átang na. Natsi ya man
hên haton lagi, ay mamwangan tamo êt kana ya dapat magkamain kitamon paniwala.
5 Hi Enoc etaman, gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay a ya natsi. Hên
angkabiyay ya pon, ay hiyay gintan ni Apo Namalyari ha langit, kabay hiyay ahina
angkahêlêk ha luta.* Impahulat na êt ni Apo Namalyari, ya ingkahigla na hi Enoc,
hên angkabiyay ya di ha luta hi Enoc. 6 Noa, no ayn kitamon paniwala, ay a kitamo
ampakapahigla kan Apo Namalyari, ta no makiingalo kitamo kana, ay kailangan
hên maniwala ya taganán main Diyos, haka tumbahan nan kangêran ya kaganawan
ampakapakikwanan hên makamwang kana.
7 Hi Noe etaman, gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay ginilam nay im-
pamwang ni Apo Namalyari kana, ya manyag yan barko, ta êmên hiya haka ya ahawa na
haka maának na, haka hilay manuyang na ay miligtas.† Gawan ha paniwala na ay hiyay
intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, haka nag-in malinaw ya dapat parusaan
hilay a nagpalokop kan Apo Namalyari.
8 Hi apo Abraham etaman, gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay hinonol na
êt ya utoh ni Apo Namalyari kana. Ta hên hiyay in-utoh ha logal ya impangako kana,
ay nammita ya, a na man muwang no ay-iri ya lakwên na. 9 Gawan ha paniwala na,
ay nagtêêh yan nagbuyot hên nagpaidi ha tolda bayro ha logal ya impangako kana ha
kaatag ya bansa. Êmbayro êt hên nagpaidi ha tolda, ya anak na hi Isaac haka hi Jacob ya
apó na, ya kapareho ni apo Abraham hên pinangakoan ni Apo Namalyari hên habaytoy
logal. 10 Nagtêêh ya bayro hi apo Abraham, gawan an-êngganan nay paidyanan na ha
napah-êy ya balayan ha langit, ya tinalagá, haka impairêng ni Apo Namalyari.
11 Hi Sara‡ etaman, ya ahawa ni apo Abraham, ay gawan ha paniwala na, ya hi Apo
Namalyari ay mapaypaniwal-an, ay nagkaanak ya, layuh ya man haka toa hilay nay
miahawa. 12 Agyan êndat ni apo Abraham ya a yay na magkaanak gawan mantêg yay
nan toa, ay hiyay nag-in ninuno hên kal-atan ya a makwan mabilang êmên ha kal-at hên
bêtêwên ya angkahêlêk ha langit haka baláh ha laylay dagat.
13 Hilay habaytoy inungkat ko, ay naniwala pon hên hilay natsi. A la man nakwa ya
impangako kanla ni Apo Namalyari kaban angkabiyay hila pon, ay nanad lay na hên
angkahêlêk ya habayto ha marayo, gawan ha paniwala la. Impamwang la ya hata luta
ay alwa lan mantêg paidyanan. 14 Malinaw ya hilay êmbayroy pangahabi, ay main an-
êngganan ya mantêg lan paidyanan ha langit. 15 Alwan ubatan la ya labay lan orongên, ta
main hila man hên panaon hên mag-orong bayro, ay a hila nag-orong. 16 Noa, ya labay-
labay lan lakwên, ay mangêd pon bayro ha ubatan la. Yabay ya balayan ha langit. Kabay

* **11:5** Genesis 5:24. † **11:7** Genesis 6:9 angga ha 8:22. ‡ **11:11** Genesis 18:15; 21:1-2.

a ya marêng-êy hi Apo Namalyari hên hiyay baêgên lan Diyos la. Muwang tamoy habayto
ta pinangil-an na hilan balayan.
17 Nahêlêk etaman ya nataniêh ya paniwala ni apo Abraham, hên hiyay in-utoh ni Apo
Namalyari hên iátang ya anak na hi Isaac. Hiyay a nanalanghang kan Apo Namalyari,
hi Isaac man ya kamiha-mihaan nan anak ya impangako§ kana ni Apo Namalyari, hên
wana, 18 ya hi Isaac ya mag-in ninuno hên kaapo-apoan na. 19 Naniwala ya, ya biyayên
nan oman ni Apo Namalyari hi Isaac. Haka nanad biniyay yan oman hi Isaac, gawan no
a ya dayi binawal ni Apo Namalyari, ay pinatsi nay na dayi hi Isaac.
20 Hi Isaac etaman, ay gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay inhalangin* na
hilay anak na, hi Jacob haka hi Esau, ya ingalwan hila dayi ni Apo Namalyari ha arapên
la.
21 Hi Jacob etaman, bayo ya natsi, ay gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay
inhalangin† na ya loway anak ni Jose, ya ingalwan hila dayi ni Apo Namalyari ha arapên
la. Bayo nagtêkên hi Jacob, haka sinimba na hi Apo Namalyari.
22 Hi Jose etaman, hên marani yay nan matsi, ay gawan ha paniwala na kan Apo
Namalyari, ay impamwang nay pag-alíh lan Israelita ha bansan Egipto, haka namiutoh
ya kanla, ya ha pag-alíh la ha bansan Egipto, ay gêtan lay but-o na hên iilbêng ha logal ya
lakwên la.
23 Hilay toa etaman ni apo Moises, gawan ha paniwala la kan Apo Namalyari, ay a hila
nalimo hên nanalanghang ha utoh‡ hên ari ya dapat patsên ya kapianak ya lalaki. Hên
nahêlêk lay mahampat ya nag-in anak la, ay intago la hi Moises hên tatloy buwan.
24 Hi Moises etaman, ay hiyay hinayhay hên anak ni Faraon, ya ari. Noa, hên
nagkanakêm yay na, ay gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay tinalibatokan
nay habayto, 25 ta êmên na makalamo hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in anak na,
hadyay kairapan man ya angkaranasan la, kanan magpakapda hên manyag kasalanan,
ta muwang na ya a mabuyot ya habaytoy kahiglaan. 26 Ta inihip na, ya mangêd
ya magdanas yan pammusmus gawan ha paniwala na ha Mesias, ya impangakon
Mámiligtas, kanan iubuh kana ya pibandian ha bansan Egipto, ta an-êngganan nay
matanggap na ha langit.
27 Gawan êt ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay nag-alíh ya ha Egipto, hên a nalimo
ha huluk nan ari. Ta nanad nay nan angkahêlêk hi Apo Namalyari ya a angkahêlêk.
28 Gawan êt ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay hinonol nay in-utoh§ kanla ya
mamatsi hilan tupa, ta ipunih lay daya ha kabat hên bali la. Dinyag lay habayto, haka
hên nagdann bayro ya anghel hên kamatsan, hên patsên ya punganay lan Egipcio, ay a
natsi ya punganay lan Israelita.
29 Hila etaman ya Israelita, gawan ha paniwala la kan Apo Namalyari, ay nakabatah
hila ha bonak hên Dagat ya Naorit ya pinamala ta êmên hila nakadann. Noa, hên
magbatah dayi hilay Egipcio, ya ampangorong kanla, ay nilêmêh hila gawan nag-orong
ya lanêm.
30 Gawan êt ha paniwala la kan Apo Namalyari, ay nigêyma ya katag-ayan bakod ya
dyag ha bato ya nakapalibot ha balayan Jerico* pangayari lan nilibot hên pitoy allo.
31 Hi Rahab† etaman, ya taga-Jerico, agyan miha yan hostis, ay a ya pinakilamo kanlan
a naniwala kan Apo Namalyari ya pinatsi. Gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari,
ay hiyay nanawop kanlan nangimaton, ya in-utoh ni Josue ha Jerico.
32 Gawan ha paniwala la kan Apo Namalyari, ay kal-atan kapapaêpapah ya dinyag lan
Gideon, Barak, Samson, Jefte, David, Samuel, haka hilay mámipamwang hên an-ipaihip
kanla ni Apo Namalyari. Noa, kulang ya panaon hên ungkatên ya habayto ya tungkol

§ **11:17** Genesis 22:1-19. * **11:20** Genesis 27:1-40. † **11:21** Genesis 48:1-20. ‡ **11:23** Exodo 2:1-10. § **11:28** Bayron nag-umpisa ya Pistan Pangaligtas ha Egipto. Exodo 12:1-36. * **11:30** Josue 6:1-21. † **11:31** Josue 2:11-22 haka 6:22-25.

ha nag-in biyay la. 33 Mal-at ya nadyag lan habayto gawan ha paniwala la. Ya kaatag kanla, ay nanambut ha kal-atan bansa. Ya kaatag ay namaala hên main katoynungan. Ya kaatag ay nakatanggap hên impangako kanla. Ya kaatag etaman ay nakapa-tsikum hên bêbêy leon. 34 Ya kaatag ay nakaparê hên apoy ya mamaalob. Ya kaatag êt ay naligtas ha tabtában. Ya kaatag ay pinakhaw, haka ya kaatag ay nag-in makhaw ha pamakilaban kabay angkaipaplag lay kal-atan hundaloh lan kaatag ya bansa. 35 Main hên babayi ya kinamatsan, ya biniyay oman ya habaytoy anlugurên la.‡

Main kaatag ya natsi ha hadyay pamairap kanla, gawan a la impuglaoh ya paniwala la kan Apo Namalyari. A la impuglaoh ya paniwala la gawan labay la hên madyanan biyay ya ayn angga ha langit. 36 Main kaatag ya pinairapan hên minusmus, haka dinapi. Kaatag pon ay inhukul hên nakagapoh hên taykala. 37 Main kaatag ya pinatsin pinagbabato. Ya kaatag ay nilagari hên pinakay lawini. Ya kaatag êt ay pinatsi ha êtak. Hilay kaatag ay pinaalíh ha balayan la. Dinanas la ya hadyay pamagkulang ha kaganawan kailangan. Nakatakop hila tanan katat hên tupa haka kambing hên nagdanas hên hadyay pamairap. 38 Nanad alwan hêpat kanla hên paidi hên kalamo lan a nagpalokop kan Apo Namalyari. Kabay nikotaw-kotaw hila hên napaidi ha kabalah-balahan, ha tinatawgtug, nilêyang-lêyang haka ha tinanil-tanil.

39 Ingkahigla hila ni Apo Namalyari gawan ha paniwala la. Noa, a la pon nakwa ya impangako kanla ni Apo Namalyari, hên angkabiyay hila ha luta, 40 gawan tinalagá ni Apo Namalyari ya hikitamo etaman, ay makalamo ha impangako na, ya ayn kapantag ha kangêran, ta êmên hila haka hikitamo ay pare-pareho hên mag-in ganap.

12

Dapat palokop kan Apo Namalyari ya Tatang tamo

1 No ialimbawa tamo ya pamanhumonol tamo kan Apo Namalyari ha hali-tagtágan, ay hilay habayto ya inungkat ya nananiêh ya paniwala kan Apo Namalyari, ay nilatêng hilay na ha anggaan hên hali-tagtágan. Haka nanad nakapalibot hilan kal-atan hên am-pamantay kantamo ha pamaki-hali-tagtagan tamo. Kabay kailangan tamon paghêhêan hên alihên ya pamanyag kasalanan, ta êmên ayn makahabkol ha pamagtêêh tamo ha pamaki-hali-tagtagan, ta êmên tamo maabutan ya anggaan. 2 Dapat panay tamon ihipên hi Apo Jesus, ya ampangubatan hên paniwala tamo haka ya ampamataniêh hên paniwala tamo hên angga ha ayn pamagkulang ya habayto. Impahlêk na kantamo no ay-êmên ya pamagtêêh na hên hiyay impako ha koros, hên a na ingkarêng-êy ya habayto ta an-êngganan nay mag-in kahiglaan na ha langit. Haka ampikno yay na ha dapit panabtab ni Apo Namalyari hên ampamaala hên kalamo na.

3 Dapat tamon ihipên ya pamagtêêh ni Apo Jesus ha hadyay pamanalanghang kana hên hilay mapanyag kasalanan, ta êmên a kitamo mahiraan nakêm, haka a kitamo humawa hên humonol kana. 4 Ha pakikwanan yon manambut ha kasalanan, ay a êt niabot ha ikamatsi yo, ya pamakilaban yo. 5 Kayno naliwaan yoy nay impahulat ni Apo Namalyari kamoyun maának na, ya dapat mag-in aral kamoyu, ya wana,

“Anak ko, paan mon daygên ngaw-ngaw ya pamarala na kamo hên Panginoon,
haka paan kan mahiraan nakêm no an-itoynong na ka.
6 Ta amparal-an ni Apo Namalyari ya hilay anlugurên na,
haka an-itoynong nay an-itad nan maának na.”*

7 Dapat yon pagtêêhan ya kairapan ya lumatêng kamoyu, ta habaytoy pamarala kamoyu ni Apo Namalyari. Habaytoy ampamaptêg hên maának na kaw. Yarin main anak ya a amparal-an hên tatang na! 8 No a na kaw paral-an ni Apo Namalyari hên nanad

‡ **11:35** 1 Hari 17:19-24 haka 2 Hari 4:18-37. * **12:6** Kawikaan 3:11-12.

ha kaganawan maának na, ay alwa kaw awud hên mantêg hên maának na. 9 Pinaral-
an kitamo hên tatang tamo di ha luta, haka an-igalang tamo hila. Lalo dapat tamon
pagpalokopan hi Apo Namalyari, ya nag-in Tatang tamo ha langit, gawan ha paniwala
tamo kana. Ta ha êmbayro, ay magkamain kitamon biyay ya ayn angga! 10 U-ungnon
bat ya taon, ay pinaral-an la kitamo hên toa tamo do ha an-ihipên lay usto. Noa,
panay ha ikangêd tamo ya pamarala kantamo ni Apo Namalyari ta êmên kitamo mag-
in banal, hên nanad kana. 11 Nahakit man, haka kapalungkot ya hinon pamarala, ay
pamakayarin habayto, ay mag-in mahonol kana ya pamimiyay lan nagpatoro bayro,
haka magkamain hilan kapatêkbêkan nakêm.

Aral haka panaad

12 Kabay no nanad napagal kaw ha pamaki-hali-tagtagan, ay pakataniêhên yoy nakêm
yo. 13 Dapat mag-in alimbawa ya pamimiyay yo, ta êmên mapataniêh yoy paniwala lan
ampag-alangan.

14 Pakikwanan yon mamiyay hên main pamikahundo ha kapareho yo haka dayuán
yoy pamanyag kasalanan. Ta hilay labay hên manyag kasalanan, ay a makapakilamo
ha Panginoon lano ha langit. 15 Mihahawop kaw ta êmên ayn miha man kamoyu ya
manalibokot ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari. Paan kaw magtanêm hên
hakit nakêm ta êmên a mayawa ya kal-atan gawan habaytoy pangubatan hên gulo.
16 Dapat ayn miha man kamoyu ya mag-in nanad kan Esau,† ya ayn limo kan Apo
Namalyari, ya mapanyag karawakan kalabayan lawini, haka namihagili hên karapatan
hên pagkakabaya na ha pêpêrad ya pamangan. 17 Muwang tamo ya hên naghêhê ya ha
pagkahagili hên karapatan hên pagkakabaya na, ay ahina indin kana ya in-utoh ni Apo
Namalyari ya midin kanlan kabaya. Pakikwaan na man dayi ya habaytoy ingalo ya ubat
kan Apo Namalyari hên main kalamoy pamandoko haka luwa, ay ahina naidin kana ya
habayto.

18 Kabay pakikwanan tamon ihundo ya paniwala tamo, gawan mangêd ya bayoy
kahundoan ni Apo Namalyari kantamo kanan manan kahundoan na ha ninuno tamo.
A tamina andanasan ya kapalimo ya nadanasan lan ninuno tamo bayro ha Tawgtug
Sinai hên nahêlêk lay apoy ya mamaalob, hadyay diglêm haka hadyay hêkaw angin.
19 Nakagilam hila êt hên tonoy tambuyok haka ya kapapalimoy habi ni Apo Namalyari.
Hên nagilam lay habi, ay nakiingalo hila ya itunggên dayi ya habayto. 20 A la matêêh
hên manggilam habaytoy utoh ya indin kanla, “Agyan ayop man ya dumani ha tawgtug
ya habayto, ay dapat batoên hên angga ha mapatsi.”‡ 21 Gawan ha hadyay kapapalimo
ya nahêlêk la, ay nalimwan ya etaman hi apo Moises, ya wana, “Ampamêgpêg ako ha
hadyay limo ko!”§

22 Noa, hikitamo etaman ya ampaniwala amêhên, ay dinumani kitamina ha Tawgtug
Sion,* ya mantêg balayan Jerusalem ha langit. Dinumani kitamina ha balayan ni Apo
Namalyari ya angkabiyay hên ayn angga bayro, ha ampaidyanan hên kal-atan anghel
ya a makwan mabilang, ya ampagsimba kana hên main hadyay kahiglaan. 23 Inlamo
kitamina ha pagtsiponan lan maának ni Apo Namalyari ya dyanan biyay ya ayn angga,
ya nakahulat ha langit ya langan. Naabutan taminay arapan ni Apo Namalyari, ya
ampanlingon ha balang miha. Inlamo kitamina kanlan kal-atan ya mahonol kana ya
nuna kantamo bayro ha langit, ya habaytoy intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan.
24 Inlamo kitamina kan Apo Jesus, ya mámilatan ha bayoy kahundoan ni Apo Namalyari
ha tawo, haka ya daya na, ay nanad inwihik kantamo. Mapakinabangnan tamoy
habaytoy daya na, alwan daya ni Abel† ya ampakikwa bat hên pamanumbah.

---

† **12:16** Genesis 25:27-34. ‡ **12:20** Exodo 19:12-13. § **12:21** Deuteronomio 9:19. * **12:22** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi. † **12:24** Genesis 4:10.

25 Kabay paan kitamon magma-matlakan ha an-ipagilam na kantamo ni Apo Namal-
yari. No a hila nailigtas ha parusa, hilay unan a nanggilam ha panaad ni Apo Namalyari
ya impamwang ni apo Moises kanla di ha luta, ay yarin miligtas kitamo, no a kitamo
manggilam ha panaad ni Apo Namalyari kantamo! 26 Hên haton lagi bayro ha Tawgtug
Sinai‡ ay nayêgê ya luta hên naghabi hi Apo Namalyari, noa, amêhên, ay nangako ya, ya
wana, “Minghan ko pon êt hên yêgyêgên ya luta, haka alwan bat luta ya iyêgên ko, noa,
anggan kaganawan ya angkahêlêk ha langit.” 27 Ha pangahabi nan, “Minghan pon êt,”
ya labay habiên hên habayto, ay alihên nay mayêgyêg ya dinyag na, ta êmên magpaayn
angga ya kaganawan ya a mayêgyêg ha ampaidyanan na ha langit.
28 Kabay pahalamatan tamo hi Apo Namalyari ta kalamo kitamo ha pamanlokop na,
ya ayn anggaan, haka ya a angkayêgê. Simbaên tamo ya hên main pamanggalang haka
kaaypaan nakêm. 29 Gawan hi Apo Namalyari, ya ansimbaên tamo, ay maialimbawa ha
apoy ya ampakaulam no ampamarusa ya.

13

Ya pamanhumonol ya ampamahigla kan Apo Namalyari

1 Dapat yon ihundo ya pamilulugud yo, gawan patêl kaw ha Panginoon. 2 Dapat mag-
in mahigla ya pamahowên yo kanlan ubat ha marayo, ya lumatêng bahên, ta ha êmbayro,
ay main nanan nakapahowên hên anghel ni Apo Namalyari hên a la muwang. 3 Dapat
yon ingalwan ya kapareho yo, ya atsi ha hukulan haka hilay ampairapan gawan ha
paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. Pakidamayan yo hila hên nanad sarili yon lawini ya
ampairapan.
4 Hilay nipag-ahawa, ay dapat lan galangên ya pamag-ahawa la. Haka kailangan
pareho hilan mag-in tapat ha miha ta miha. Ta parusaan ni Apo Namalyari hilay
ampanakêh ha alwa lan ahawa.
5 Paan kaw mag-in kamata hên pera. Dapat mahigla kaw hino man ya kapanapolan
yo. Ta wani Apo Namalyari ya, “A kataw lakwanan o paulayan man.”* 6 Kabay makhaw
ya nakêm tamon maghabin êmên di,
“Hi Panginoon ya ampanawop kangko,
kabay a ko angkalimo.
Ayn makaantsi kangko!”†
7 Dapat yon ihipên ya hilay unan namaala kamoyu, ya nanoro kamoyu hên habi ni
Apo Namalyari, no ay-êmên nahêlêk ya kangêran ha pamimiyay la, haka no ay-êmên
hila natsi. Haka dapat yon tuwarên ya paniwala la. 8 Hi Apo Jesu-Cristo etaman, ya
ampaniwal-an la, ay a ampangoman. No ay-êmên ya hên hato, ay êmên ya êt bayro
amêhên haka hên angga-angga. 9 Paan kaw pagtan ha hinoman ya toro ya kalokwan.
Mangêd no ya paniwala yo ay antumaniêh gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo
Namalyari, kanan pamanhumonol ha patakaran ya tungkol ha bawal hên kaên. Ya
pamanhumonol kanlan habaytoy patakaran ay a ampakataniêh hên paniwala.
10 Hilay ampamihundo hên pamiátang lan ayop ha pagsimbaan hên pamanhumonol
ha Kautuhan ni apo Moises, ay a makapakilamo kantamo, ya makiarap kan Apo
Namalyari gawan kan Apo Jesus ya namiátang hên sarili na. 11 Habaytoy daya lan
ayop ya an-iátang taon-taon para ha kasalanan, ay gintan nan pinakapoon pari ha
Pinakabanal ya Kuwarto. Noa, ya lawini lan ayop ya in-átang, ay in-ulam ha marayo-
dayo ha paidyanan la. 12 Êmbayro etaman hi Apo Jesu-Cristo, ay gintan ha marayo-
dayo ha balayan hên impako ha koros, hên hiyay natsi, ta êmên malinisan kitamo ha
kasalanan tamo hên daya na. 13 Kabay lakwên tamo hi Apo Jesus ha marayo-dayo ha
balayan, ya labay habiên, magpapawa kitamo kanlan êndat la ya mag-in hilan mangêd

‡ **12:26** Hagai 2:6. * **13:5** Deuteronomio 31:6. † **13:6** Awit 118:6.

ha hêlêk ni Apo Namalyari ha pamanhumonol ha Kautuhan, haka makilamo kitamo
kan Apo Jesus. Magtêêh kitamo ha pamandaêh hên nanad ha tinêêh na. 14 Gawan alwan
bayri ha luta ya paidyanan tamo hên ayn angga, noa, main kitamon an-êngganan, ya
balayan ha langit ya ayn angga. 15 Kabay panay kitamon magpuri haka magpahalamat
kan Apo Namalyari gawan kan Apo Jesus, ta habaytoy átang lan ampaniwala kana.
16 Paan tamon liwaan hên manyag kangêran haka manawop ha kaatag, ta habayto êt
ya átang ya ampamahigla kan Apo Namalyari.
17 Palokop kaw kanlan ampamaala kamoyun ampaniwala, ta hilay ampakapataniêh
hên paniwala yo, haka pakibatan la kan Apo Namalyari no a la daygên ya habayto. No
honolên yo hila, ay mahigla lan tuparên ya tungkulan la. Noa, no a yo hila honolên, ay
tumabang hila, haka habaytoy alwan ha ikakangêd yo.
18 Ihalangin yo kay. Angkasigurado naên ya malinis ya konsinsya naên, ta
ampakapakikwanan naên, ya makapamiyay kay hên main kangêran hên allo-allo.
19 Ampakidoko ko kamoyu ya ihalangin yo ko ya tampol akon makaorong bahên
kamoyu.

Inhalangin hilay hinulatan

20-21 An-ihalangin kataw ya hi Apo Namalyari ya ampangubatan hên kapatêkbêkan
ay mam-i kamoyu hên kaganawan kailangan yo, ta êmên ha hawop ni Panginoon Jesu-
Cristo, ay mahonol yoy kalabayan na, ya makapahigla kana. Hiyay namabiyay oman
kan Panginoon tamon Jesus, ya pastol ya ayn kapantag, ya natsi hên nam-in daya na,
ya namaptêg ha bayoy kahundoan ya ayn angga. Puriên tamo hi Panginoon Jesu-Cristo
hên ayn angga! Amen.

Tawlin habi

22 Patêl ha Panginoon, paan kaw dayi hên humawa ha an-iaral ko kamoyu di, ta alwa
etaman makarang ya hata hulat. 23 Labay ko êt hên ipamwang kamoyu, ya hi Timoteo,
ya patêl tamo ha Panginoon, ay in-awah ha hukulan. No tampol yan makalatêng bayri,
ay pagkalamo ko ya ha paniraw ko bahên.
24 Ikumusta yo kay awud kanlan ampamaala kamoyu, haka kanlan kaganawan ya
pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ya atsi bahên. Angkumustaên kaw etaman lan
patêl ha Panginoon ya taga-bansan Italia.
25 Ingalwan na kaw dayi ni Apo Namalyari.

Ya Hulat ni Santiago

Paunan habi

Ya nanulat hên habaytsi ya hulat ay hi Santiago, ya mihay ampamaala kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Jerusalem. Hinulatan nay kapareho nan Israelita, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya nanga-pitatayak ha mal-at ya bansa. Hinulat na di ya ayn pukat ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo, no ayn kalamoy mangangêd ya dyag (2:14-26). Ya kaatag ya hinulat na, ay mabáha bayri ha kabooan hên pinakalaman.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1
Ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo haka ya kagalingan ya ubat kan Apo Namalyari 1:2-8
Hilay mairap haka hilay mabandi 1:9-11
Ya pamanubuk haka no antoy ubatan hên tukso 1:12-18
Dapat pantag ya hêlêk ha kapareho 2:1-13
Ayn pukat ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag 2:14-26
Ya dila tamo ay dapat gamitên ha panay ikakangêd nanad ha sibol ya panay naayang ya lanêm 3:1-18
A na labay ni Apo Namalyari ya main yan kaayuan kantamo 4:1-5:6
Dapat magtêêh 5:7-20

1 Hiko hi Santiago* ya ampaghuyo kan Apo Namalyari haka kan Panginoon tamon Jesu-Cristo.

Anhulatan kataw ya kapareho kon Israelita, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya nanga-pitatayak ha mal-at ya bansa. Angkumustaên kataw.

Ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo haka ya kagalingan ya ubat kan Apo Namalyari

2 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, dapat humiglay nakêm yo, no lumatêng kamoyu ya hino-hino kay na hên ya kairapan, 3 ta mana yoy nan muwang ya habaytsi, ya kairapan, ya panubuk hên paniwala yo, ay lalo hên mamahan hên pamagtêêh yo, no a kaw pahambut ha pamanubuk. 4 Kabay magpakatêêh kaw, ta êmên ngumangêd ya ugali yo, haka kaw mag-in ganap ya taganán ayn pamagkulang kan Apo Namalyari.

5 Noa, no ampagkulang kaw ha kagalingan hên manyag kalabayan na, ay kikwa kaw kana, ta mapam-i ya ha kaganawan makikwa kana hên a mamarêng-êy. 6 Noa, no kikwa kaw, ay kailangan main kaw hên paniwala, ya ayn pamag-alangan hên dyanan na kaw. Ta no main kaw hên pamag-alangan ha nakêm, ay nanad kaw hên tandulon ha dagat ya ampidulin-dulin hên angin ha antoman. 7 No êmbayro kaw, ay paan yoy nan ihipên ya main kaw pon maêngganan kanan Panginoon, 8 ta ampag-alangan ya nakêm yo, haka alwa kaw mapaypaniwal-an.

Hilay mairap haka hilay mabandi

9 Hikaw ya patêl ha Panginoon ya mangairap, ay dapat pakahigla kaw gawan matag-ay kaw ha hêlêk ni Apo Namalyari, 10 haka hikaw etaman ya mangabandi, ay dapat pakahigla kaw no umaypa ya tungkulan yo gawan ha paniwala yo, ta hilay mangabandi ay nanad hilan bulaklak ya a mabuyot. 11 Ta no hadyay omot allo ay angkawngêy ya bulaklak haka angkaalíh ya kahampatan la. Êmbayro etaman hilay mangabandi. Kaban ampag-obra hila, ay bigla hilan matsi.

* **1:1** Mateo 13:55; Marcos 6:3; Dyag 15:13; Galacia 1:19.

Ya pamanubuk haka no antoy ubatan hên tukso

12 An-ingalwan ni Apo Namalyari hilay ampakatêêh ha kairapan. Hata kairapan
ay pamanubuk ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. Gawan a hila ampahambut ha
pamanubuk, ay angkamwangan ya makhaw ya paniwala la, kabay dyanan hilan
biyay ya ayn angga, ya impangako hên Panginoon kanlan ampanlugud kana. 13 No
ampakaranas kaw hên kairapan haka hên pamanukso, ay paan yon habiên ya hi Apo
Namalyari ya ampanukso kamoyu, ta a ya matukso hên manyag karawakan, haka
a ya manukso hên hinoman. 14 Noa, ampanukso kamoyu ya sarili yon karawakan
kalabayan, ta habain ya mangamuyot kamoyu, 15 bayo no dyanan yon logal ha nakêm
yo ya habayto, ay makadyag kaw hên kasalanan, haka no panay kaw manyag hên
kasalanan, ay mipalako kaw ha kamatsan. 16 Anlugurên kon patêl ha Panginoon,
paan kaw paamuyot hên mangihip ya hi Apo Namalyari ya ampanukso kamoyu. 17 Ta
hiyay Tatang tamo, ya nanyag hên ampipanhumawang ha langit. Hiyay ampam-i
hên kaganawan ya mangêd haka ganap, ya ikakangêd tamo, haka a ya ampangoman,
ampangoman man ya hawang ha langit. 18 Tinalagá nan hikitamoy mag-in maának na,
kabay hinawpan na kitamo ta êmên tamo maintindihan ya habi nay kaptêgan. Dinyag
nay habayto, ta êmên ha balang dinyag na, ay hikitamo ya pinili na hên mag-in kana,
hên nanad ha pamamili na hên pinakamaalagáy bandi na.

Gilamên haka honolên ya habi ni Apo Namalyari

19 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, pakaintindiên yo ya habaytsi. Dapat manggilam
kaw mangêd, bayo kaw maghabi, haka paan kaw bat hên manuluk, 20 ta no main kaw
hên huluk, ay a yo madyag ya mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari. 21 Kabay itêgên yoy
nay pamanyag hên karêmêkan kalabayan lawini, haka ya pamanyag hên kaatag pon ya
karawakan. Dapat kaaypaan nakêm yon honolên ya habi ni Apo Namalyari ya atsi yana
ha nakêm yo, ta habayto ya makapiligtas kamoyu ha parusa ya ayn anggaan.
22 Dapat yon honolên ya habi ni Apo Namalyari, ta no bat yo tanan panggilam-gilam,
ta a yo anhonolên, ay anlokoên yoy sarili yo hên iligtas kaw ni Apo Namalyari. 23 Ta no
anggilamên yon bêngat, ta a yo anhonolên, ay nanad kaw inumarap ha solamin, 24 ya
pangayari yon nahêlêk ya sarili yo, ay tampol yon naliwaan no ay-êmên ya lupa yo.
25 Noa, no panay yon pakapag-aralan ya kabooan hên an-itoro† ni Apo Namalyari, ya
makapiligtas kantamo, haka a yo anliwaan hên honolên ya namwangan yo, ay ingalwan
na kaw.
26 No êndat yon mangêd ya pamaghuyo yo kan Apo Namalyari, noa, ayn kaw etaman
hên pamagpigil ha dila yo, ay anlokoên yoy sarili yo, haka ayn alagá ya êndat yon mangêd
ya pamaghuyo yo kan Apo Namalyari. 27 No labay tamon mag-in pêtêg haka maalagá
ya pamaghuyo tamo kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ay dapat tamon hawpan hilay
olila, haka hilay kapaingalo ya babayi ya bawo. Dapat kaillag kitamo etaman ta êmên a
kitamo magtan ha karawakan lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari.

2

Dapat pantag ya hêlêk ha kapareho

1 Hikaw ya patêl ko, gawan ampaniwala kaw kan Panginoon Jesu-Cristo, ya ayn
kapantag, ya Panginoon hên langit, ay dapat pantag ya hêlêk yo ha kapareho yo.
2 Alimbawa, no atsi kaw ha pagtsiponan* yo, ta main lumatêng ya mihay lalaki ya
mabandi, ya nakahinghing hên ginto, haka nakabaro hên mahampat, bayo main
êt lumatêng ya mihay lalaki ya mairap ya nakabaro hên galot-galot, 3 ta mahiglay
pananggap yo kanan nakabaro hên mahampat hên paiknoên ha mahampat ya iknoan,
yan paiknoên yoy mairap akik ha danin bitsih yo, o habiên yo ya mirêng ya tana, 4 ay

† **1:25** ha habin Griego: ya Kautuhan ya ayn pamagkulang. * **2:2** sinagoga ha habin Griego.

alwan pantag ya hêlêk yo ha kapareho yo. Mapamili kaw! 5 Anlugurên kon patêl
ha Panginoon, pakagilamên yoy anhabiên ko. Hi Apo Namalyari ya namili kanlan
mangairap ha hêlêk tawo, hên magkamain hên nataniêh ya paniwala kana, haka hên
mag-in kalamo na ha langit, ya logal ya impangako na kanlan ampanlugud kana.
6 Yan hikaw ya nammusmus ha mairap. Yarin a yo muwang ya hilay mabandi ay
ampamarusa kamoyu, haka hilay ampamiarap kamoyu ha mánlingon kaso! 7 Hila êt ya
ampaghabin pamanira ha ampaghuyuan yo, ya hi Panginoon Jesu-Cristo.
8 Main nakahulat ha Kahulatan † ya impahulat ni Apo Namalyari ya wana, "Lugurên
moy kapareho mo hên nanad ha pamanlugud mo ha sarili mo." No taganán anhonolên
yoy habaytoy maalagáy utoh ni Apo Namalyari, ay mangêd ya andaygên yo. 9 Noa, no
alwan pantag ya hêlêk yo ha kapareho yo, ay kasalanan ya habayto, haka gawan ha
anhumalanghang kaw ha Kautuhan, ay parusaan kaw ni Apo Namalyari. 10 Ta no a
tamo anhonolên ya agyan mihay utoh na, ay parusaan kitamo, ta nanad êt bêngat a tamo
hinonol ya kaganawan Kautuhan na. 11 Ta hi Apo Namalyari ya namiutoh‡ ya paan
mamabayi o makilalaki, ay hiya etaman ya namiutoh ya paan mamatsin kapareho. No
a kaw man namabayi o nakilalaki, yan namatsi kaw hên kapareho yo, ay nakadyag kaw
hên kasalanan, ta a yo hinonol ya habaytoy Kautuhan na. 12 Kabay dapat ya anhabiên
yo haka ya andaygên yo, ay mag-in mangêd, ta muwang yo ya hatolan kaw ni Apo
Namalyari ha panggamit hên kaganawan hên an-itoro§ na ya makapiligtas kamoyu.
13 Ta no ayn kitamon ingalo ha kapareho tamo, ay a na kitaminan ingalwan ni Apo
Namalyari ha allo nan pamanatol hên mam-in parusa. Noa, hilay maingaloên, ay ayn
ikapotog ha allon habayto.

Ayn pukat ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag

14 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, no main maghabin hiyay ampaniwala, yan a
nan ampaptêgan ha mangangêd ya dyag na, ay yarin miligtas ya ha parusa ya ayn
anggaan ha êmbayroy paniwala na, ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag! 15 Alimbawa,
no main kitamon patêl ha Panginoon ya ayn maibaro haka ayn maêkan, 16 ta habiên
yo kana, ya muli ya tana hên patêkbêk ya nakêm hên dyanan ya dayi ni Apo Namalyari
hên takop haka pamangan, yan a yo yan dinyanan hên kailangan na, agyan main kaw
hên maihawop, ay yarin mangêd ya habaytoy hinabi yo kana! 17 Êmbayro etaman ya
paniwala, ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag, ay ayn pukat.
18 Kayno main ampidibate ya alwan pareho ya paniwala no ay-êmên kitamon miligtas
ha parusa gawan kasalanan tamo. Ta wanlan kaatag ya hukad tanay paniwala ya
ayn kalamoy mangangêd ya dyag êmên hila miligtas. Wanlan kaatag êt, ya hukad
tanay mangangêd ya dyag ya ayn kalamoy paniwala êmên miligtas hila. Ya pamakibat
ko etaman kanlan ampaghabin êmbayro ay, habaytoy pamanyag kon mangangêd ay
ampamaptêg ya main akon paniwala. Yarin mapaptêgan la ya paniwala la no ayn
kalamoy mangangêd ya dyag! 19 Ampaniwala kaw ya mimihay Diyos haka yabay ya hi
Apo Namalyari. Mangêd, noa, kulang pon ha ikaligtas yo ha parusa ha impiyerno! Hila
man ya narawak ya a angkahêlêk ay ampaniwala ya mimihay Diyos, haka ampamêgpêg
gawan ha limo la kana. 20 Main pon kamoyu ya kulang ha pamangintindi? Labay
yon paptêgan ko kamoyu ya ayn pukat ya paniwala ya ayn kalamoy mangangêd ya
dyag! 21 Ihipên yo hi apo Abraham ya ninuno tamo, ya intad ni Apo Namalyari hên
ayn kasalanan gawan ha iparaya na dayi kana ya anak na hi Isaac.* 22 Nahêlêk tamo
bayro ya paniwala ni apo Abraham, ya main kalamoy dyag. Ya dinyag na ay namaptêg
hên usto ya paniwala na. 23 Natupad ya nakahulat ha Kahulatan† ya impahulat ni Apo
Namalyari, ya wana, "Hi apo Abraham ay naniwala kan Apo Namalyari. Kabay intad ni

† **2:8** Levitico 19:18b. ‡ **2:11** Exodo 20:13,14; Deuteronomio 5:17,18. § **2:12** ha habin Griego: ya Kautuhan.
* **2:21** Genesis 22:1. † **2:23** Genesis 15:6, 2 Cronica 20:7, Isaias 41:8.

Apo Namalyari hi Abraham hên ayn kasalanan." Haka ya pamaêg la kan apo Abraham
ay kaluguran ni Apo Namalyari. 24 Nahêlêk yo no ay-êmên intad hên ayn kasalanan hilay
main mangangêd ya dyag, alwan gawan ha anhabiên la ya ampaniwala hila.
25 Êmên êt bayro kan Rahab, ya mihay hostis hên hato ya nagbayo, ya intad hên ayn
kasalanan gawan ha dinyag nay mangêd ha pamitago na hên mángimaton, ya kapareho
tamon Israelita, haka ha pamitoro na kanla ha kaatag ya dann, ta êmên hila a madakêp.
26 No ay-êmên ya lawini ya ayn nanan kaêlwa, ay natsi, ay êmên êt bayro, ya paniwala
kan Apo Jesu-Cristo, ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag, ay nanad natsi.

3

Ya dila tamo ay dapat gamitên ha panay ikakangêd nanad ha sibol ya panay naayang ya lanêm

1 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, paan kaw bat mangihip hên mag-in mánoro hên
habi ni Apo Namalyari, ta muwang yoy na, ya mabyat pon ya pamarusa na kannaên
mánoro no makadyag kay hên narawak kanan pamarusa na kanlan kaatag. 2 Ha
kaptêgan, ya balang miha kantamo ay panay hên ampimali. No main kamoyu ya a
ampimali ha pamaghabi, ay hila ay ayn kapintasan, ta muwang lan pigilên ya sarili
la. 3 Alimbawa ha kabayo, no dyanan tamo hên pakayat ya nag hêêl, ya bêbêy la,
ay mapahonol tamo ya ha antoman ya lakwên tamo. 4 Ihipên yoy barko ha dagat ya
angkaidulin makhaw ya angin, kahlayan la man, angkaibawit hilan kapitan hên barko
no antoy labay nan pangilakwan gawan ha nanaway timón ya pangibawit la. 5 Êmbayro
êt ya dila tamo, agyan nanawa ya, ay angkagamit ya ha pamaglalang.
Ihipên yoy ibon dêkêt apoy, no kumlab ya habayto, ay ampakaulam hên kapanawg-
tugan. 6 Ya dila ay ampakahira hên nanad ha apoy ya ampakaulam. Ya dila tamo,
ya nakalamo ha lawini tamo, ay panay ampangubatan hên hino-hino kay na hên ya
karawakan ya ampakahiran ugali tamo. Hata karawakan, ya ubat kan Satanas, ay
nanad apoy ya angkumlab kaban biyay tamo. 7 Malyari tamon toroan ya kaganawan
mangahilêb ya ayop, nanad ha manok lalê, kênan dagat, haka hinon ampandakap ha
luta. Haka main nanan nakatoro kanlan habayto, 8 noa, a tamo mapigil ya dila tamo, ta
panay yan ampanyag karawakan haka ampaniran kapareho tamo. 9 Habaytsi ya dila ay
anggamitên hên magpuri kan Apo Namalyari ya Tatang tamo haka hên manuboy kanlan
kapareho tamo. No tubuyan tamoy kapareho tamo ay nanad hên antubuyan tamo hi
Apo Namalyari, ya nam-i kantamo hên ihip hên nanad ihip na. 10 Mimihay bêbêy ya an-
awahan hên pamagpuri haka tuboy. Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, alwan mangêd
ya habayto. 11 Yarin umawah ha mimihay sibol ya naayang ya lanêm haka nalait ya
lanêm! 12 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, yarin managêy hên olibo ya poon igos, o
managêy hên igos ya kinêw hên ubas! Êmbayro etaman, a umawah ya mangêd ya lanêm
ha an-awahan hên nalait ya lanêm. Habaytsi ya mag-in dapat ha dila tamo, ya gamitên
ha panay ikakangêd.

Ya talino ya ubat kan Apo Namalyari

13 No main kamoyu ya muwang nay sarili na haka main pamangintindi, ay dapat
yon paptêgan ya habayto ha kangêran dyag yo ha pamimiyay yo hên main kaaypaan
nakêm haka talino ya ubat kan Apo Namalyari. 14 Noa, no main kaw hakit nakêm gawan
ha angkaridya kaw, haka labay yon panay kalabayan yo ya mahonol, ay dapat paan
yon ipagmahlay ya ubat kan Apo Namalyari ya talino yo, ta ha êmbayro ay daygên yon
kalaraman ya kaptêgan. 15 Ta no êmbayroy nakêm yo, ay alwan ubat kan Apo Namalyari
ya talino yo ya an-ipagmahlay yo. Ta habayto ay ubat di ha luta, kanlan Satanas, alwa
kan Apo Namalyari. 16 Ta no angkaridya kaw, haka labay yon panay kalabayan yo ya
mahonol, ay magkamain gulo haka hino-hino kay na hên ya karawakan. 17 Noa, no ubat

kan Apo Namalyari ya talino yo, ay panay kangêran ya atsi ha nakêm yo. Mag-in kaw hên mámilatan, maaypa ya nakêm, kamwang makilamo, maingaloên, mapanawop, ayn anggampian, haka ayn pagbabara. 18 No mag-in kaw hên mámilatan, ay makapamiyay kaw hên mahonol kan Apo Namalyari, ta no hinoy intanêm, hiya êt ya popolên.

4

A na labay ni Apo Namalyari ya main yan kaayuan kantamo

1 Hinoy ampangubatan hên hubakan haka gulo yo? Yarin alwan ubat ha kalabayan yon mitag-ay kaw, ya ampamagulon kangêran kaihipan yo! 2 Main kaw hên labay makwa, noa, a yon makwa ya habayto kabay nakal-an kaw hên mamatsi. Angkaridya kaw ha a yo man makwa, kabay angkanga-pihuhubak kaw hên angkagulo. A kaw madyanan, gawan a kaw ampakikwa kan Apo Namalyari. 3 Ampakikwa kaw man, ay a kaw dyanan, gawan alwan kalabayan ni Apo Namalyari ya atsi ha ihip yo, ta pansarili yon bat kalabayan ya habayto. 4 Nanad kaw kanlan ampakilalaki ya alwan tapat ha ahawa yo, ta alwan hi Apo Namalyari ya anlugurên yo! Yarin a yo muwang no anlugurên yoy atsi ha luta, ay anhumalanghang kaw kan Apo Namalyari! Kabay no antalagaên yoy pamanyag hên a na labay ni Apo Namalyari, ay mag-in kaw hên kapatsi na. 5 Kayno êndat yon ayn kaptêgan ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wana, “A na labay ni Apo Namalyari ya main yan kaayuan ha pamanlugud tamo kana, ha Espiritu na, ya impahapat na kantamo.”* 6 Noa, maingaloên hi Apo Namalyari, kabay nakahulat† ya êmên di ha Kahulatan na.

“A na labay ni Apo Namalyari ya dyag lan mapagmatag-ay,
noa, an-ingalwan na hilay maaypa ya nakêm.”

7 Kabay palokop kaw kan Apo Namalyari. Labanan yo hi Satanas ta muwayu yay na bayto. 8 No paidani kaw kan Apo Namalyari, ay paidani ya kamoyu. Hikaw ya makasalanan, dapat talibatokan yoy pamanyag yon kasalanan ta êmên mag-in malinis ya nakêm yo. Hikaw ya pabayo-bayon ihip ay dapat ipamihan yoy ihip yo kan Apo Namalyari. 9 Boon nakêm yon paghêhêan ya kasalanan yo hên main pamanangih. Hagilyan yon kalungkutan haka pamanangih ya kahiglaan haka pamangkaili yo. 10 Magpakaaypa kaw ha arapan ni Apo Namalyari ta an-itag-ay na hilay maaypa ya nakêm.

Paan kaw mihihira

11 Patêl ha Panginoon, paan kaw mihihira. No ampintasan o anhatolan yoy kapareho yo, ay nanad ampintasan yoy utoh ni Apo Namalyari ya nakahulat ya dapat milulugud kitamo. Ta no ampintasan o anhatolan yoy habaytoy utoh, ay a yo anhonolên ya habayto, ta anhatolan yoy habayto ha an-ihipên yoy, a yoy nan kailangan hên honolên ya habayto. 12 Hiyan bêngat hi Apo Namalyari, ya nam-in habaytoy utoh, ay main tungkulan hên maghabi no hinoy hinumonol hên habayto, haka hiyan bêngat ya main tungkulan hên maghabi no hino ya dapat parusaan. Yarin hino kaw, ta bat kaw manatol hên kapareho yo!

Paan mag-in mapaglalang

13 Pakagilamên yoy hata anhabiên‡ ko, hên hikaw ya bat ampanikih hên kalabayan yo hên maghabin, amêhên o nobukah kaw mako ha êmêndoy balayan hên idayat ya kalakal yo. 14 A yo man muwang ya malyari nobukah, ta ya biyay tamo ay nanad ha ginêm ya mahêlêk pon, noa, tampol hên mapanat. 15 Ya dapat yon habiên, ay no kalabayan hên Panginoon hên mabiyay ko pon, ay madyag koy êmêndi o êmêndo. 16 Noa, ampaglalang

---

* **4:5** Exodo 20:5, Exodo 34:14, Deuteronomio 4:24. † **4:6** Kawikaan 3:34. ‡ **4:13** Kawikaan 27:1.

kaw awud gawan ha kapagmatag-ayan nakêm yo. Narawak ya êmbayroy kapaglalangan.
17 No muwang yoy dapat yon daygên, ta a yon daygên, ay kasalanan ya habayto.

5

Kaingalo hilay mabandi ya mautak

1 Hikaw ya mabandi, ay pakagilamên yoy anhabiên ko. Manangih kaw hên boon
nakêm gawan ha hadyay kairapan ya lumatêng kamoyu. 2 Ya bandi yo ay ayn nanan
alagá ta nanad ginumata. Ya takop ya inhinêp yo ay kinibkib. 3 Tinaêy ya ginto
haka pilak yo. Habain ya taêy, ya nanad ha apoy ya manguk-uk êt hên laman yo,
gawan imot yo, ay mamaptêg hên laban kamoyu ha tawlin allo ha pamanatol ni Apo
Namalyari hên mam-in parusa. Habain ya inhinêp yoy pibandian, yan marani anay
tawlin allo. 4 Manggilam kaw, ta nanad magilaman yoy baêg hên upa ya a yo indin
kanlan nanggapah ha luta yo. Haka ya pamakiingalo lan a inupaan ay nidaoh kan Apo
Namalyari ya makapangyarihan. 5 Hikaw ya mangabandi, ay napday na ha kaganawan
nilabay yo di ha luta. Hikaw ay nanad ha pinataba ya ayop ya patsên. 6 Sinintinsyahan
yon impapatsi hilay ayn kasalanan, agyan a hila anlumaban kamoyu.

Dapat magtêêh

7 Patêl ha Panginoon, magtêêh kaw hên angga ha lumatêng ya Panginoon. Ihipên yo
hilay mananaman. Ampagtêêh hilan pakaêngganan ya uran angga ha tumoay magapah
la, ya taganán maalagá. 8 Êmbayro etaman, ay dapat magtêêh kaw. Pakataniêhên yoy
nakêm yo gawan marani yanay pamanlumatêng hên Panginoon. 9 Hikaw ya patêl ko,
paan kaw nagmulongan ha miha ta miha, ta êmên a kaw hatolan hên parusaan hên
Panginoon. Honolên yoy utoh ko, ta taganán marani yay nan lumatêng! 10 Anlugurên
kon patêl, tuwarên yo hilay mámipamwang ni Apo Namalyari ya nag-in mapagtêêh
ha hadyay kairapan. 11 Pakaihipên yo ya habaytsi. An-itad tamo hilan iningalwan
ni Apo Namalyari, hilay nagtêêh ha pamanhumonol la. Nagilam yoy na ya tungkol
ha pamagtêêh ni Job ha hadyay kairapan, haka ha katatawlian, no ay-êmên na yan
tinumbahan kangêran ni Apo Namalyari, ya malugud haka maingaloên.
12 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, main ako pon hên habiên kamoyu ya igit pon
êt ha kal-atan. Paan kaw maghumpa hên maghabin êmên di, “Muwang hên langit,” o
“Muwang hên luta,” o hino pon. Ustoy nay paawo o paahê, ta êmên kaw a parusaan ni
Apo Namalyari.

Ya halangin lan ayn kasalanan

13 No main kamoyun ampakaranas hên kairapan, ay dapat manalangin hila kan Apo
Namalyari. No main kamoyun anhumigla, ay dapat magkanta hilan pamagpuri kana.
14 No main kamoyun anhakitên, ay dapat ipabaêg lay toa ya ampamaala kamoyun patêl
ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Ta êmên la hila ihalangin kan Apo Namalyari haka
punihan hên pêrad ya laro* ha langan ni Panginoon Jesu-Cristo. 15 Habaytoy halangin
la ya main makhaw ya paniwala ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ay makaalíh
hên hakit, ta pakibatan hên Panginoon ya halangin la, haka patawarên na hila no
nakadyag hilan kasalanan. 16 Kabay aminên yoy kasalanan yo ha miha ta miha, haka
mihahalangin kaw ta êmên maalíh ya hakit yo. Makhaw ya halangin lan mahonol kan
Apo Namalyari ta ampakibatan na ya halangin la. 17 Ihipên yo hi Elias, ya kapareho
tamo. Booy nakêm yan nanalangin kan Apo Namalyari ya a manguran, kabay ha tatloy
taon haka anêm ya buwan, ay a nanguran. 18 Pangalabah hên habayto, ay nanalangin
yay na êt oman, ya manguran, kabay nanguran ana êt haka nanagêy ya kaganawan
tanaman. 19 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, pakaihipên yo ya habaytsi. No main
kamoyu ya andumayo ha kaptêgan, ta mam-i kaw hên payo kana ya mamiorong kana

* **5:14** Marcos 6:13.

ha kaptêgan, 20 ay dapat yon mamwangan ya mailigtas yo ha parusa ya ayn anggaan, ya kaêlwa hên habaytoy makasalanan ya andumayo ha kaptêgan, ta patawarên ni Apo Namalyari ya hinoman ya kasalanan nan habayto.

Ya unan hulat ni apostol Pedro

Paunan habi ha unan hulat ni apostol Pedro

Habaytsi ya una kanlan loway hulat ya hinulat ni apostol Simon Pedro, ya miha kanlan labinloway apostol ni Panginoon Jesu-Cristo. Hinulatan nay kapareho nan Israelita ya ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, ya napitatayak ha ayri man ya logal ha lokop hên Asia Menor ta ampairapan hila gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. Habaytsi ya hulat ay ampamataniêh hên nakêm lan ampairapan. An-ipaihip na kanla ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Inungkat na êt ya tungkol ha kamatsan, pangabiyay oman haka ya pamag-orong hên Panginoon ya ampam-in kasiguradoan ya mabiyay hilan oman etaman. Gawan ha muwang lay habaytoy kaptêgan, ay dapat la dayin tanggapên, haka têêhên ya hinon kaparusaan. Inaralan na hila êt no ay-êmên ya kaihipan haka pamimiyay la ay dapat mag-in ayn kapintasan nanad ha kaihipan haka pamimiyay ni Apo Jesu-Cristo. Dapat palokop hila ha kaganawan ampamaala kanla. Dapat mag-in maaypa ya nakêm lan ampamaala kanlan kapareho lan ampaniwala. Dapat milulugud ya hilay ampaniwala.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-2
Pamanêmtêm hên tungkol ha pamiligtas ya ubat kan Apo Namalyari 1:3-12
Ya tungkol ha pamimiyay ya ayn kapintasan 1:13-2:10
Dapat makatêêh ha kaparusaan 2:11-4:19
Dapat maaypan nakêm hên humonol kan Apo Jesu-Cristo 5:1-11
Ya tawlin habi 5:12-14

1 Hiko hi Simon Pedro, ya mihay apostol ni Apo Jesu-Cristo. Anhulatan kataw,
ya namibalag hên mantêg yon bali, haka napitatayak ha probinsyan Ponto, Galacia,
Capadocia, Asia, haka Bitinia. 2 Hên hato pon, ay pinili na kaw ni Tatang tamo, hi Apo
Namalyari, ta muwang nay mag-in anak na kaw. Pinili na kaw ta êmên kaw mag-in
mahonol kan Apo Jesu-Cristo ha kapangyarihan hên Espiritu na, ya hinumapat kamoyu
ta pinatawad ya kasalanan yo gawan ha daya ni Apo Jesu-Cristo hên hiyay pinatsi.

An-ihalangin kataw ya pahanan ni Apo Namalyari ya kapatêkbêkan yo haka ya ingalo
na kamoyu.

Ya biyay ya ayn angga ya an-êngganan tamo

3 Puriên tamo hi Apo Namalyari ya Diyos, haka ya Tatang ni Panginoon tamon Jesu-
Cristo. Gawan ha ingalo na, ya ayn kapantag, ay dinyanan na kitamon bayoy biyay
gawan biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo. Kabay sigurado kay ya matanggap naên ya
mangangêd ya an-êngganan tamo 4 ya nakal-an ha langit. Habaytoy a angkahira, a
andumawak, haka a mabaw-ahan alagá. 5 Matanggap yoy habayto lano no tuparên ni
Apo Namalyari ya kaligtasan yo ha katatawlian allo, haka ya kapangyarihan na etaman
ya mangillag kamoyu, gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo.

6 Gawan habayto, ay malyari kaw hên maghigla, agyan angkaranasan yo ya hinon
kairapan hên panubuk. 7 Ta ya kairapan ay pamanubuk, ta êmên mamwangan no pêtêg
ya paniwala tamo kana. Nanad ha pamanubuk ha ginto. Ya paniwala tamo ya ayn
anggaan, ay maalagá êt ha ginto ya main anggaan. No pêtêg ya paniwala tamo, ay lano
ha pamag-orong ni Apo Jesu-Cristo, ay pansinên, dayêwên, haka galangên kitamo ni Apo
Namalyari. 8 A yo man êt nahêlêk hi Panginoon Jesu-Cristo, ay anlugurên yo ya. A yo
ya man angkahêlêk amêhên, ay ampaniwala kaw kana. Kabay a makwan ihipên ya

kahiglaan yo ya ayn kapantag, 9 gawan angkatanggap yoy nay kaligtasan, ha paniwala
yo kan Apo Jesu-Cristo.
10 Habaytoy kaligtasan tamo ya indin kantamo gawan ha ingalo ni Apo Namalyari,
ay impamwang lan mámipamwang hên an-ipaihip na kanla hên hato, noa, a la taganán
angkaintindihan ya habayto, pinag-aralan la man hên mangêd. 11 Ta taganán labay lan
mamwangan no makano, haka no ay-êmên matupad ya impapapêt kanla hên Espiritu
ni Cristo. Ta ya impapapêt kanla, ay yabay ya kairapan ya têêhên na, ya pangabiyay nan
oman, haka ya pamag-orong na ha langit. 12 Impamwang kanla, ya alwan ha ikakangêd
la, noa, ha ikakangêd tamo ya papêt la. Yabay ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-
Cristo ya impalinaw kamoyu hên kalamo kon hinapatan hên Espiritu ni Apo Namalyari
ya in-utoh nan ubat ha langit. Hila man ya anghel ni Apo Namalyari, ay labay la dayi
hên maintindihan ya habayto.

Dapat mag-in ayn kapintasan ya biyay tamo.

13 Gawan ha kal-atan ya dinyag ni Apo Namalyari ha ikakangêd tamo, ay il-an tamoy
ihip tamo hên manyag kalabayan na hên main pamagpigil ha sarili. Pakataniêhên tamoy
nakêm tamo ha pamangênggan tamo ha ingalo na kantamo ha pamag-orong ni Jesu-
Cristo. 14 Gawan hikitamoy mahonol ya anak ni Apo Namalyari, ay paan kitaminan
manyag hên karawakan kalabayan lawini ya mana tamon andaygên, hên alwa kitamo
êt hên anak na. 15 Noa, dapat tuwarên tamoy pamimiyay ya taganán ayn kapintasan, ta
hi Apo Namalyari ya namili kantamo hên mag-in kana, ay banal. 16 Gawan nakahulat ha
Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya êmên di, "Dapat kaw mag-in banal gawan
hikoy banal."*
17 A ya ampamilin tawo hi Apo Namalyari, ya ambaêgên yon Tatang. Ampanatol ya
do ha dinyag hên balang miha. Kabay dapat yo yan galangên, kaban ampamiyay kaw
di ha luta. 18 Muwang tamo ya hikitamoy inligtas ha ayn pukat ya pamimiyay ya pinuli
tamo ha ninuno tamo. Ya pinamayad hên habaytoy kaligtasan tamo ay alwan nanad
ginto haka pilak ya angkaalihan alagá, 19 ta ya pinamayad kaligtasan tamo, ay maalagáy
daya ni Apo Jesu-Cristo. Hiyay nanad ha biseron tupa ya ayn kapintasan ya in-átang
kan Apo Namalyari. 20 Hiyay pinili ni Apo Namalyari hên a êt dinyag ya hata luta, noa,
babayo yan impamwang ha ikakangêd tamo amêhên ya marani ya anggaan hên luta.
21 Gawan kana, ay ampagtsiwala kitamina kan Apo Namalyari, ya namabiyay kanan
oman, haka namiorong kana ha langit hên mamaala hên kalamo na. Kabay nakapêptêng
ya paniwala tamo kan Apo Namalyari haka an-êngganan tamoy impangako na.
22 Gawan nalinisan taminay nakêm tamo ha pamanhumonol tamo ha kaptêgan ya
tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay pêtêg ya pamilulugud tamon patêl ha Panginoon. Kabay
ihundo tamoy pamilulugud tamo hên booy nakêm. 23 Habaytoy nanad in-anak kitamon
oman, haka hata bayoy biyay ay alwan ubat ha tawo ya matsi, noa, habaytoy ubat
ha habi ni Apo Namalyari ya angkabiyay ya taganán a ampangoman. 24 Gawan ya
nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ay êmên di,
"Hilay tawo ay nanad lamon ya tampol angkayango, haka ya ikadayêw la, ay a angk-
abuyot, ya nanad bulaklak ya angkawngêy,
25 noa, ya habi hên Panginoon, ay taganán a ampangoman hên angga-angga."†
Yabay ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya impamwang kamoyu.

2

Hi Panginoon Jesu-Cristo ay nanad ha pinakamaalagáy bato

1 Kabay alihên yoy na ya panyag yo hên hinon karawakan, hinon kalokwan, pag-
babara, karidyaan, haka hinon pamaniran kapareho tamo. 2 Dapat maghinta kitamo ha

* **1:16** Levitico 11:44 haka 19:2. † **1:25** Isaias 40:6-8.

habi ni Apo Namalyari, hên nanad ha kapianak ya maghinta ha gatas, ta êmên humkaw
ya paniwala tamo angga ha matupad ya kaligtasan tamo. 3 Daygên tamoy habayto
gawan napaptêgan tamoy ingalo hên Panginoon.
4 Paidani kaw kan Apo Jesu-Cristo ta taganán angkabiyay ya. Hiyay nanad ha mihay
bato ya in-il-an ha pamanyag bali, noa, hiyay a tinanggap hên tawo. Êmbayro man, hiyay
maalagá ha hêlêk ni Apo Namalyari ya namili kana. 5 Hikitamo ya dinyanan biyay ni
Apo Namalyari, ay nanad etaman bato ya an-il-an ha pamanyag hên pagsimbaan kana,
gawan hikitamo ay andaygên nan angkapi-tsi-tsipon ya ampagsimba kana. Pinili na
kitamo hên mag-in pinakapari na, haka ya paghuyo haka pamagpuri tamo kana ay
pinakaátang tamo kana. Habaytoy madyag tamo gawan kan Apo Jesu-Cristo ha ikahigla
ni Apo Namalyari. 6 Muwang tamo ya pêtêg ya habayto, gawan nakahulat ha Kahulatan
ya impahulat ni Apo Namalyari, ya êmên di:
"Lêng-ên yo! Main akon pinili, ya idistino ko ha balayan Sion. Hiyay nanad maalagáy
bato ya pampah-êy hên bali, haka hilay maniwala kana ay a mahira ya nakêm."*
7 Kabay hikitamoy ampaniwala kana, ay an-itad tamo yan maalagá. Noa, hilay a
ampaniwala kana, ay dapat lan ihipên ya impahulat ni Apo Namalyari, ya êmên di:
"Ya bato ya intapon lan manyag bali, ay yabay ya nag-in pinakamaalagáy bato, ya
namapah-êy hên bali."†
8 Haka na impahulat etaman ya êmên di:
"Habaytoy bato ay kapibatolán."‡
Hên haton lagi êt, ay tinalagá nay na ni Apo Namalyari ya êmbayro ya malyari kanla,
gawan ha a hila humonol ha Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo.
9 Noa, hikitamoy patêl ha Panginoon ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay pinili ni
Apo Namalyari hên mag-in kana. Hikitamoy láhi na, ya ampaghuyo kana hên nanad pari
ya ampipaghuyo ha pinakapoon la ha langit, ta êmên tamo ipamwang ya kapapaêpapah
ya dyag na gawan in-alíh na kitamo ha kariglêman hên kasalanan, ta gintan na kitamo
ha kapapaêpapah ya kahawangan hên lokop na. 10 Hên haton una, ay alwa kitamo êt
kana, haka a kitamo êt nakatanggap ingalo na, noa, amêhên ay kana kitamina, haka
natanggap taminay ingalo na.

Dapat palokop ha kaganawan main tungkulan haka panay manyag kangêran

11 Anlugurên kon patêl ha Panginoon ya napitatayak, ya ampaglaêh pon ha marayo,
ampakihabi ko kamoyu ya paan kaw manyag hên karawakan kalabayan lawini, ta ya
pamanyag hên habayto ay anlumaban ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. 12 Dapat
mamiyay kitamo hên mangêd hên kalamo hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ta
habiên la man, ya hikitamoy mapanyag hên nangarawak, ay mahêlêk la, ya mangangêd
ya dyag tamo, haka la bayto puriên hi Apo Namalyari ha pamanlumatêng na hên
manatol.
13 Gawan ha Panginoon, ay dapat palokop kitamo ha kaganawan main tungkulan
bayri ha luta. Dapat palokop kitamo ha pinakapoon tamo. 14 Dapat palokop kitamo
etaman kanlan gobernador haka ya kaatag ya an-iutoh hên pinakapoon hên mamarusa
kanlan mapanyag karawakan, haka mam-in pamandayêw kanlan mapanyag kangêran.
15 Ta ya labay ni Apo Namalyari, ay gawan ha pamimiyay tamo hên ayn kapintasan,
ay ayn hilan mahabi ya tungkol kana ya hilay ayn minúwang, ya anhumalanghang
kana. 16 Hikitamoy ampaniwala ha Panginoon, ay alway nan ipoh hên hinoman, haka
habaytoy dapat mahêlêk ha biyay tamo. Noa, habayto ay a labay habiên ya malyari
kitaminan manyag karawakan. Ta dapat kitamon mamiyay hên nanad tagahuyo ni Apo
Namalyari. 17 Dapat tamon galangên ya balang hino. Dapat lugurên tamo hilay patêl

---

* **2:6** Isaias 28:16. † **2:7** Awit 118:22. ‡ **2:8** Isaias 8.14.

tamo ha Panginoon. Dapat igalang tamo hi Apo Namalyari haka ya pinakapoon hên bansa tamo.

Têêhên ya hadyay kairapan hên ayn hakit nakêm

18 Hikaw ya ipoh, ay palokop kaw ha amo yo hên main pamanggalang, maingaloên hila o alwa man. 19 Mangêd no daygên yoy habayto, ta ikahigla kaw ni Apo Namalyari, no gawan ha muwang yo ya, ay ampakatêêh kaw ha hadyay kairapan, agyan ayn kaw hên kasalanan. 20 Noa, no alimbawa ta nanyag kaw hên karawakan, yarin maipagmahlay yo ya pamagtêêh yo ha parusa yo! Ahê! Noa, dayêwên kaw ni Apo Namalyari no ampakatêêh kaw ha hadyay kairapan ya lumatêng kamoyu gawan ampanyag kaw hên kangêran. 21 Ta tinalagá ni Apo Namalyari, ya hikitamoy pinili na, ay magtêêh hên hadyay kairapan. Panêmtêman yo ya hadyay kairapan ya dinanan ni Apo Jesu-Cristo ha ikaligtas tamo, hên ayn hakit nakêm. Haka ha dinyag na, ay dinyanan na kitamon alimbawa ya dapat tamon honolên. 22 Hi Apo Jesu-Cristo ay a nanyag hên hinon kasalanan, haka taganán a ya naglaram. 23 Hên minusmus la ya, ay a ya nanumbah hên naghabi hên narawak. Hên pinairapan la ya, ay a ya nanumbah kanla. Pinaulayan na hila kan Apo Namalyari ya mangêd ya mangatoynungan. 24 Ha pangamatsi na ha koros, ay hiyay nagdusa gawan ha kasalanan tamo, ta êmên tamo talibatokan ya kasalanan tamo haka mamiyay hên mahonol kana. Gawan ha pangamatsi na, ay naiúmang kitamo kan Apo Namalyari ya nanad ha tinambalan kitamo. 25 Hikitamoy nanad tupa ya nitama, noa, amêhên ay nag-orong kitamina kan Apo Jesu-Cristo, ya pinakapastol, ya ampangillag kantamo.

3

Ya aral kanlan miahawa

1 Êmbayro êt, ay hikaw ya babayi, ay kailangan yon palokop ha ahawa yo, ta no main a pon ampanhumonol ha habi ni Apo Namalyari, ay mapaniwala hila, gawan ha kangêran pamimiyay yo. Mapaniwala hila, agyan a kaw maghabi, 2 uston mahêlêk lay pamanggalang yo haka ya malinis ya pamimiyay yo. 3 Pakaihipên yo, ya kahampatan yo ay alwa ha pangayos lawini, nanad ha paytuyo hên habot, o ha panggamit hên ginto, o pagbaro hên mangahampat. 4 Noa, ya dapat mag-in kahampatan yo, ya an-ikahigla ni Apo Namalyari, ay hatoy a ampangoman ya atsi ha nakêm ya maaypa, haka main kapatêkbêkan. 5 Êmên ya bayro ya pamimiyay lan babayi ya maka-Diyos hên haton lagi, ya ampagtsiwala kan Apo Namalyari. Ya pagpalokop la ha ahawa la, ay namahampat kanla. 6 Habaytoy nanad kan Sara ya ahawa ni Abraham, ya hinumonol kan Abraham, ya binaêg nan ámo na, ha pamanggalang na kana. Hikaw ya babayi amêhên ay manoto kaw kan Sara, no ampamiyay kaw hên main kangêran, haka no alwa kaw malimo, hinoman ya malyari.

7 Hikaw ya lalaki etaman, ay dapat yon galangên haka lugurên ya ahawa yo ha pamilalamo yo, ta alwan makhaw ya lawini lan babayi, haka dinyanan hila etaman ni Apo Namalyari hên biyay ya ayn angga. Dapat yon daygên ya habayto, ta êmên ayn makahabkol ha panalangin yo.

Têêhên yoy pamagdusa ya lumatêng kamoyu agyan ampanyag kaw hên kangêran

8 Amêhên, ay ubuhên kataw hên aralan, ya dapat main kaw hên pakikimiha, miiingalo kaw, milulugud kaw, dapat panay mangêd ya nakêm yo, haka magpakaaypa kaw hên nakêm ha miha ta miha. 9 Dapat a yon tumbahan hên karawakan, ya hilay ampanyag hên karawakan kamoyu. Haka paan kaw maghabin narawak kanlan ampaghabin narawak kamoyu. Noa, ihalangin yo hila, ya ingalwan na hila, ta pinili na kaw etaman ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ta êmên na kaw ingalwan. 10 Ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ay êmên di:

“Hilay mabay hên mag-in mahigla haka mangêd ya biyay la, ay dapat patgênan lay
pamaghabi hên nangarawak haka alwan pêtêg.
11 Dapat patgênan lay pamanyag hên nangarawak, ta pakikwanan hila tanan manyag
hên panay kangêran, ta êmên mangêd ya pamakilamo la ha kapareho la.
12 Ta ya Panginoon ay ampangillag kanlan mahonol kana, haka gilamên nay panalangin
la. Noa, ampanalanghang ya kanlan mapanyag karawakan.”
13 Yarin main makapairap kamoyu no pakikwanan yon manyag kangêran! 14 Noa,
makaranas kaw man hên pamagdusa gawan ha pamanhumonol yo kan Apo Namalyari,
ay malyari kaw hên maghigla, ta ya ingalo na ay atsi kamoyu. Kabay paan kaw malimo
haka paan kaw manyagah, 15 noa, dapat yon simbaên hi Apo Jesu-Cristo, hên daygên yo
yan Panginoon ha biyay yo. Dapat panay kaw nakal-an hên makibat kanlan mangotáng
kamoyu hên tungkol ha kasiguradoan yo ya iligtas na kaw ni Apo Namalyari. 16 Noa,
dapat naamêy ya pamaghabi yo kanla hên main pamanggalang. Dapat panay malinis
ya konsinsya yo, ta êmên mipakarêng-êy hilay ampaghabin pamanira kamoyu gawan ha
mangêd ya pamimiyay yo, ha pamanhumonol yo kan Apo Jesu-Cristo. 17 Ta mangêd ya
makaranas kitamon pamagdusa gawan ha pamanhumonol tamo ha kalabayan ni Apo
Namalyari, kanan makaranas kitamon pamagdusa ha pamanyag hên karawakan. 18 Ta
natsi ya hi Apo Jesu-Cristo gawan ha kasalanan tamo. Minghan yan natsi, haka a yay
nan matsin oman. Hiya ya ayn hinon kasalanan, ay natsi para kantamon makasalanan,
ta êmên na kitamo maiúmang kan Apo Namalyari. Pinatsi la man ya lawini na, ay biniyay
yan oman hên Espiritu ni Apo Namalyari. 19 Ha kapangyarihan nan habaytoy Espiritu
ni Apo Namalyari, ay nanoro ya kanlan espiritu lan natsi, ya nakahukul. 20 Hila ya
habaytoy a hinumonol kan Apo Namalyari hên panaon ni apo Noe. Pinagtêêhan na hilan
inêngganan ni Apo Namalyari êmên hila dayi maghêhê ha kasalanan la, kaban ampanyag
hi apo Noe hên barko. Noa, gawan a hila naghêhê, ay wawalo hila tana, ya naligtas ha
lanêm. Yabay ya hilan Noe. 21 Bayro kitamon makakwan alimbawa hên kaligtasan tamo,
gawan hên binawtismoan kitamo ay inligtas kitamo ha parusa. Ta ya pamawtismo,
ay alwan êmên ha pangalíh hên yangat ha lawini tamo, noa, mihay pangako kan Apo
Namalyari ya honolên tamo ya, gawan muwang tamo ya pinatawad ya kasalanan
tamo. Main kitamon kaligtasan gawan biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo, 22 ya nag-
orong ha langit, haka atsi yay na ha dapit panabtab ni Apo Namalyari. Amêhên, hilay
anghel, haka hilay kaganawan main kapangyarihan haka kaganawan main tungkulan
ay ampagpalokop kana.

4

Ya bayoy biyay

1 Gawan hadyay kairapan ya nadanasan ni Apo Jesu-Cristo hên atsi ya di ha luta,
ay dapat tamo êt hên ilêan ya sarili tamo hên têêhên ya kairapan, ta no ihundo tamoy
pamanhumonol kan Apo Namalyari, angkatanam tamo man ya kairapan, ay ma-
paptêgan ya tinalibatokan tamoy kasalanan. 2 Paubat amêhên angga ha matsi kitamo,
ay honolên taminay kalabayan ni Apo Namalyari. Alway nan sarili tamon kalabayan
ya mahonol. 3 Hukad anay panaon ya hinayang tamo ha pamanyag karawakan, ya
nanad ha andaygên lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ya nanad ha pamanyag
karawakan kalabayan lawini hên ayn pamagpigil ha sarili, pamaglahing, pamakilahing
hên ayn têgên, kapaparêng-êy ya dyag ha pamagsimba ha alwan pêtêg ya diyos. 4 Ampag-
êpapah hilay ayn paniwala kan Apo Namalyari, no awta a kaw na ampakilamo kanla ha
pamanyag karawakan kalabayan lawini hên ayn pamagpigil ha sarili, kabay anhiraên
la kaw. 5 Noa, lano tumbahan hila ta kiarap hila kan Apo Namalyari, ta nakal-an yan
hatolan ya hilay angkabiyay pon, haka hilay natsi. 6 Kabay impamwang etaman Ya
Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo kanlan natsi, ta êmên hila makapaghêhê

ha kasalanan la, haka mamiyay hên ayn angga hên nanad kan Apo Namalyari, natsi man ya lawini la hên nanad ha lawini hên balang miha.*

Ya kaganawan daygên tamo, ay dapat ha kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo

7 Marani ya anggaan hên luta, kabay pakataniêhên yoy nakêm yo, êmên yo mapigil ya
sarili yo, ta êmên makapanalangin kaw hên mangêd. 8 Igit ha kal-atan, ay dapat milu-
lugud kaw hên boon nakêm, ta no milulugud kitamo, ay panay kitamon ampamatawad.
9 Pakahigla kaw hên mamahowên kanlan patêl ha Panginoon. 10 Hino-hino kay na hên
ya galing haka kamwangan ya indin ni Apo Namalyari ha balang miha. Kabay dapat
tamon gamitên ya habayto ta êmên mapakinabangnan lan patêl tamo ha Panginoon.
11 Hinoman kantamo ya dinyanan galing hên manoro, ay dapat pakaihipên ya habaytoy
an-itoro tamo ay habi ni Apo Namalyari. Hinoman kantamo ya dinyanan nan galing
hên maghuyo, ay dapat maghuyo ha hêkaw ya an-idin ni Apo Namalyari kantamo, ta
êmên masimba hi Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo ha kaganawan dyag tamo.
Puriên hi Apo Namalyari ya makapangyarihan hên ayn angga. Amen.

Hadyay kairapan ya pamanubuk kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

12 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, paan kaw mag-êpapah ha hadyay kairapan hên
pamanubuk ya angkaranasan yo, ta habayto ay taganán angkalyari ha ampaniwala
kan Apo Jesu-Cristo. 13 Paan kaw mag-êpapah, noa, humigla kaw, ta angkaranasan yoy
hadyay kairapan ya nanad ha nadanasan ni Apo Jesu-Cristo, ta êmên kaw humigla
lano, haka man-angaw kaw gawan ha kahiglaan yo, ha pamipamwang ya kapahilêw
ya panga-Diyos na. 14 Iningalwan kaw no gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-
Cristo ay main maghabin pamanira kamoyu, ta ya labay habiên hên habayto, ay atsi
kamoyu ya makapangyarihan ya Espiritu ni Apo Namalyari. 15 Paan kaw mamatsin
kapareho, o manakaw, o manyag kaatag pon ya karawakan, o makiêmên ha alwan
dapat pakiêmênan. Ta usto ya pairapan kaw no manyag kaw hên êmbayro. 16 Noa, paan
kaw marêng-êy no makaranas kaw hên pamagdusa gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-
Cristo, nokay puriên yo hi Apo Namalyari, gawan hikaw ay ambalayên hên kalamo lan
ampaniwala kana. 17 Ta nilumatêng ya panaon hên pamanatol ni Apo Namalyari, haka
hikitamo ya atsi ha pamilya na, ay una hên hatolan. No hata kairapan ya angkaranasan
tamo, ay umpisan pamanatol, ay kapalimo taganá ya malyari kanlan a anhumonol
ha Mangangêd ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari! 18 Êmên ya di ya nakahulat ha
Kahulatan ya impahulat na:

“No kairapan ya angkaranasan lan miligtas, ya mahonol kan Apo Namalyari, ay hino
baytoy malyari kanlan mapanyag kasalanan, ya alwan maka-Diyos!”

19 Kabay no ampakaranas kaw hên kairapan gawan ha kalabayan ni Apo Namalyari,
ay ihundo yoy pamanyag yo hên kangêran, haka ipatsiwala yoy sarili yo kanan nanyag
kamoyu, ya a ampamaulay kamoyu.

5

Ya aral kanlan nanad pastol ya ampamaala ha patêl ha Panginoon

1 Amêhên, ay main akon iaral kamoyun toa ya ampamaala ha mipapatêl kan
Panginoon Jesu-Cristo. Hikoy kapareho yon ampamaala ya nakahêlêk hên hadyay
pamagdusa ya dinanas na, haka makapikiatag ako lano ha pamipamwang ya kapahilêw
ya panga-Diyos na. 2 Dapat yon hayhayên ya hilay patêl ha Panginoon bahên ya nanad
tupa ni Apo Namalyari, ya impatsiwala na kamoyu. Daygên yoy habayto hên boon
nakêm hên main kahiglaan, alwan ha angkapilitan kaw haka alwan gawan labay yo
hên magkamain pera. 3 Paan yon daygên ámo ya sarili yo ha impahayhay kamoyu, noa,

* **4:6** Roma 5:12-17.

dapat hikaw ya mag-in alimbawa la, ya tuwarên la. 4 Ta ha pag-orong lano ni Apo Jesu-
Cristo, ya pinakapoon pastol, ya ampanayhay kantamo, ay mangêd ya mag-in primyo
yo, ta makapakilamo kaw ha kapahilêw ya panga-Diyos na ya ayn anggaan.
5 Hikaw etaman ya miyawhay, haka hikaw ya dalaga, haka hikaw ya anak pon,
ay palokop kaw kanlan toa ya ampamaala kamoyu. Hikaw ya ampaniwala kan Apo
Jesu-Cristo, ay magpakaaypa kaw ngan hên maghuyo ha miha ta miha, ta êmên di ya
nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari:
"Anhalanghangên ni Apo Namalyari hilay mapaglambung, noa, an-ingalwan na hilay
maaypay nakêm."
6 Kabay magpakaaypa kaw, haka kaw palokop ha kapangyarihan ni Apo Namalyari,
ta êmên na kaw itag-ay lano. 7 Ipatsiwala yo kana ya kayagahan hên ihip yo, ta hiyay
panay hên ampangillag kamoyu. 8 pigilên yoy sarili yo, haka pakaillag kaw, ta hi
Satanas, ya kapatsi yo, ay nanad ha mihay leon ya ampilibot-libot hên ampan-êngêl
hên ampanlêk hên madawhong nan iboon. 9 Kabay pakataniêhên yoy paniwala yo,
ta êmên yo ya malabanan, ta muwang yo etaman ya hilay patêl yo ha Panginoon
ha boon luta, ay ampakaranas êt hên êmbayroy pamagdusa. 10 Alwan mabuyot ya
pamakaranas yon pamagdusa. Haka pamakayarin habayto, ay daygên na kaw hên
mangêd ni Apo Namalyari, ya maingaloên, ya nanagyat kamoyu hên makilamo ha ayn
kapantag ya karangalan na hên angga-angga, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-
Cristo. Pataniêhên nay paniwala yo, haka dyanan na kaw hên kakhawan ha pamaghuyo
yo kana. 11 Hiyan taganá ya ayn kapantag ha kapangyarihan ya magpa ayn angga!
Amen.

Tawlin pangumusta

12 Hinulatan kataw hên hata naipêk ya hulat, ha hawop ni Silvano ya an-ibilang kon
mapaypaniwal-an ya patêl ko ha Panginoon. Hinulatan kataw ta êmên pahiglaên ya
nakêm yo, haka ta êmên paptêgan ya angkaranasan yo, ay pêtêg hên ubat ha ingalo ni
Apo Namalyari. Ihundo yoy pamimiyay yo ha ingalo na. 13 Hilay patêl ha Panginoon
ya angkapi-tsi-tsipon ha Babilonia, ya kapareho yon pinili ni Apo Namalyari hên mag-
in kana, ay ampangumusta kamoyu. Hi Marcos, ya anlugurên kon anak ha paniwala
ay ampangumusta êt kamoyu. 14 No mangapipihêlêk kaw, ay migagalang kaw ta êmên
mahêlêk ya ampilulugud kaw.
An-ihalangin kataw ya main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo, ya magkamain kaw hên
kapatêkbêkan nakêm.

Ya ikalwan hulat ni apostol Pedro

Paunan habi

Habaytsi ya ikalwa kanlan loway hulat ya hinulat ni apostol Pedro, ya miha kanlan labinloway apostol ni Panginoon Jesu-Cristo. Hinulatan nay kapareho nan ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo. An-ipaihip na kanla ya hiya, haka hilay kapareho nan apostol ay nakahêlêk hên panga-Diyos ni Panginoon Jesu-Cristo. Kaban an-êngganan lan anhulatan na, ya pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo, ay taganán kailangan lan mamiyay hên ayn kapintasan. Paan hilan maniwala kanlan ampagbabara hên hilay ampanoro hên kaptêgan. Ya alwan pêtêg ya toro lan habayto ay ampanira hên paniwala lan ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo. Hilay ampanoro hên alwan pêtêg ya toro ay ayn dêng-êy, nakdêy ya ulo, haka mangalambung, ya ayn limo hên maghabin pamanira kanlan main kapangyarihan ya a angkahêlêk.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-2
Ya dapat ugaliên lan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana 1:3-21
Hilay ampanoro hên alwan pêtêg 2:1-22
Mag-orong ya hi Panginoon Jesu-Cristo 3:1-18

1 Hiko hi Simon Pedro, ya mihay apostol, ya ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo.
Anhulatan kataw ya kapareho naên main paniwala ya ayn kapantag, gawan ha katoynungan ni Apo Jesu-Cristo, ya Diyos haka Mámiligtas tamo.
2 An-ihalangin kataw ya pahanan ni Apo Namalyari ya kapatêkbêkan yo haka ya ingalo na kamoyu, gawan kilala tamo ya, haka hi Apo Jesu-Cristo ya Panginoon tamo.

Ya mangêd ya ugali ya dapat ugaliên tamon pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana

3 Ha kapangyarihan na, ay indin ni Apo Namalyari kantamo ya kaganawan kailangan tamo ha pamimiyay ha pamanhumonol ha kalabayan na. Mag-in maka-Diyos ya pamimiyay tamo gawan kilala tamo ya namili kantamo hên makilamo ha karangalan haka kapangyarihan na. 4 Gawan habaytoy karangalan haka kapangyarihan na, ay nangako ya kantamo hên manyag yan ayn kapantag, ha ikakangêd tamo, ta êmên mag-in nanad ugali na, ya ugali tamo, ta alwa kitaminan ipoh hên karawakan, hên nanad kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari ya taganán labay-labay hên manyag karawakan.
5 Gawan dinyag nay na ni Apo Namalyari ya habayto, ay dapat paka-pakikwanan tamo hên mag-in mangêd. Haka paka-pakikwanan tamo etaman hên magkamain hên pamangintindi, ta êmên tamo mamwangan ya mangêd haka alwan mangêd ya daygên. 6 Haka paka-pakikwanan tamo etaman hên mag-in maka-Diyos, mapagtêêh, haka mapagpigil ha sarili. 7 Paka-pakikwanan tamo etaman hên mililugud hên manawop ha kapareho tamon patêl ha Panginoon, haka manlugud ha balang miha. 8 Ta no habayto ay angkahêlêk ha biyay tamo, haka panay hên angkapahanan, ay ahina mahayang ya pagkakilala tamo kan Panginoon tamon Jesu-Cristo. 9 No a tamon ugaliên ya êmbayro, ay nanad buwag ya kaihipan tamo, haka naliwaan tamo ya pinatawad ni Apo Namalyari ya kasalanan tamo.
10 Kabay, patêl ko ha Panginoon, paka-pakikwanan tamon ugaliên ya habayto, ta êmên mapaptêgan ya pinili na kitamo ni Apo Namalyari hên mag-in kana. No daygên tamoy habayto, ay taganán a tamo talibatokan ya paniwala tamo. 11 Ta ha êmbayro, ay mahiglay nakêm na kitamon pahowênên ni Apo Namalyari ha ayn anggay pamanlokop ni Apo Jesu-Cristo, ya Panginoon haka Mámiligtas tamo.

12 Nananiêh man ya paniwala yo ha kaptêgan, ya mana yoy nan tinanggap, ay
panay ko pon ipapanêmtêm kamoyu ya tungkol bayro, amêhên haka lano. 13 Mangêd
ya an-ipapanêmtêm ko kamoyu ya tungkol bayro, kaban angkabiyay ako pon. 14 Ta
impamwang na kangko ni Panginoon Jesu-Cristo ya marani kinan matsi. 15 Kabay an-
daygên kina ya madyag ko, ta matsi ko man, ay a yo maliwaan ya habaytoy kaganawan
ya in-aral ko kamoyu.

Taganán pêtêg ya an-itoro ni apostol Pedro

16 Impamwang naên kamoyu, ya makapangyarihan ya, hi Panginoon tamon Jesu-
Cristo, haka mag-orong ya. Impamwang naên ya habayto, alwan gawan ha istorya ya
didinyag bat ha kaihipan, noa, gawan mantêg naên hên nahêlêk ya panga-Diyos na.
17 Ta hikay ya kalamo na hên hato ha tawgtug hên hiyay dinyanan pamanggalang, hên
impahlêk ya kapahilêw ya kahampatan na. Hên habayto ay hinabi ni Apo Namalyari, ya
Tatang tamo, ya ayn kapantag ha kapangyarihan, hên habaytsi ya tungkol kana, "Hatsi
ya anlugurên kon Anak ya taganán an-ikahigla ko."* 18 Hikay ya taganán nakagilam
hên hatoy habi ni Apo Namalyari, hên hikay ya kalamo ni Panginoon Jesu-Cristo bayro
ha banal ya tawgtug ya habayto. 19 Gawan ha nahêlêk naên, ay napaptêgan ya taganán
pêtêg ya impamwang lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Yabay
ya dapat tamon honolên hên nanad ha pamanhumonol tamo ha hawang hên solo no
ampammita kitamo no yabi. Dapat tamon honolên ya habayto angga ha pag-orong
ni Panginoon Jesu-Cristo, ya nanad ha manwatah ya angkahêlêk tamo no maranon.
20 Taganán dapat tamon maintindihan, ya alwan ubat ha sarili lan ihip, ya hinon
nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari kanlan mámipamwang hên an-
ipaihip na kanla. 21 Ayn hilan hinulat ha kalabayan hên kaatag, noa, ha kalabayan nan
bat hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay hinabi la ya impamwang na kanla.

2

Taganán narawak hilay ampanoro hên alwan pêtêg

1 Hên haton lagi, ay main nagbabara ya hila ay mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni
Apo Namalyari. Êmbayro êt amêhên, ay mag-in kalamo yo, hilay ampagbabara hên hila
ay ampanoro hên kaptêgan. Noa, ya toro la ay alwan pêtêg, ya ampakahiran paniwala
yo. Biha ipuglaoh la êt hi Panginoon Jesu-Cristo ya namiligtas kanla. Kabay bigla hilan
parusaan ni Apo Namalyari hên ayn angga. 2 Haka mal-at ya patêl ha Panginoon ya
manoto ha andaygên la ya hadyay karawakan kalabayan lawini, kabay main maghabin
pamanira ha toro ya tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo, pêtêg man ya habaytoy toro.
3 Gawan taganán matalarêh hila, ay lokoên la kaw ha istorya ya didinyag bêngat ha
kaihipan, ta êmên la makwa ya bandi yo. Noa, hato êt bayri ay nakal-an ya sintinsya
haka parusa ni Apo Namalyari kanla, kabay taganán parusaan hila hên ayn angga.
4 Muwang tamo ya parusaan hila, gawan hila man ya anghel ni Apo Namalyari ya
nanyag hên kasalanan, ay pinarusaan nan inhamwag ha kalalêan ya hadyay diglêm.
Haka nakakulung hila bayro hên angga ha lumatêng ya Allon Pamanukom. 5 Pinarusaan
na etaman hilay a nagpalokop kana ya angkabiyay hên haton panaon ni apo Noe hên
ginunaw ya boon luta ta êmên maubuh hilan matsi. Hi apo Noe ya namipamwang
hên dapat honolên ya kalabayan ni Apo Namalyari hên mamiyay hên main kangêran.
Hiya haka ahawa na, ya tatloy anak la, haka ya manuyang na, ay inligtas ha lubug, ya
kapalimoy lanêm. 6 Pinarusaan na etaman ni Apo Namalyari ya hilay alwan maka-Diyos
hên hato hên inulam nay balayan Sodoma haka Gomorra, hên angga ha nag-in hilan
abo. Habaytoy dapat mag-in palatandaan kanlan alwan maka-Diyos. 7 Noa, inligtas na
hi Lot* bayro ha Sodoma gawan mahonol ya kana, haka gawan taganán angkahiray

* **1:17** Mateo 17:5, Marcos 9:7, Lucas 9:35. * **2:7** Genesis 19:1-29.

nakêm ni Lot ha hadyay karawakan kalabayan lawini ya andaygên lan kabalayan na.
8 Hi Lot ay mahonol kana, kabay angkahiray nakêm na ha hadyay karawakan dyag lan
kabalayan na, ya nahêlêk haka nagilam na hên allo-allo. 9 Gawan habayto ya dinyag
hên Panginoon hên haton lagi, ay muwang tamo, ya muwang hên Panginoon, no ay-
êmên nan iligtas hilay mahonol kana ya ampakatanam hên kairapan, haka no ay-êmên
nan amparusaan hilay alwan mahonol kana, angga ha lumatêng ya Allon Pamanukom.
10 Lalon-laloy nan parusaan hilay manyag hên hadyay karawakan kalabayan lawini,
haka hilay anhumalanghang ha main tungkulan.

Hilay ampagbabara hên ampamitoro hilan kaptêgan ay ayn dêng-êy, nakdêy ya ulo,
haka mangalambung, ya ayn limo hên maghabin pamanira kanlan main kapangyari-
han ya a angkahêlêk. 11 Agyan hilay anghel ni Apo Namalyari ya makapangyarihan
kanlan habaytoy ampagbabara, ay a ampaghabin pamanira kanlan kapareho lan a
angkahêlêk ya nanyag kasalanan. 12 Noa, hilay ampagbabara hên ampamitoro hên
kaptêgan, ay ampaghabin pamanira ha a la angkaintindihan. Nanad hilan mahilêb
ya ayop, ya ayn nakêm, ya in-anak ta êmên hila madakêp haka mapatsi. Êmbayro êt
ay parusaan hilan ayn angga ya hilay ampamitoro hên alwan pêtêg. 13 Magdusa hila
lano ha panumbah ni Apo Namalyari kanla ha dinyag la ha kaatag. Allo man, ay
pakapdaên la ya lawini lan manyag karawakan. Nanad ha mantsa ya ampakarawak ha
bayoy takop, ay êmbayroy kakahlayan karêng-êyan ya andaygên la kamoyu ha kahibaan
la no ampakiaêm hila kamoyu. 14 A hila angkapda ha pamabayi ha hinon babayi
ya angkahêlêk la, haka ha pamanyag hên hinon kasalanan. Ampangamuyot hila ha
alwan nananiêh ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo hên manyag kasalanan. Ugali lay
na ya matalarêh ha kaganawan bandin kapareho la. Gawan ha kal-atan karawakan
ya andaygên la, ay taganán parusaan hila ni Apo Namalyari. 15 A hilay na ampanyag
kangêran ta tinoto la hi Balaam ya anak ni Bosor† ya labay-labay hên mananggap pera
ha pamanyag karawakan. 16 Noa, gawan ha karawakan na, ay hinabyanan hi Balaam
ni Apo Namalyari hên pinahabi ya asno‡ ya anhakyan ni Balaam. Habaytoy asno ay
nanaad kan Balaam ha habin lalaki, ta êmên a mitupad ya ayn kapukatan ya atsi ha ihip
na.

17 Hilay ampagbabara hên hilay ampanoro hên kaptêgan, ay ayn pukat. Maialimbawa
hila ha sibol ya ayn lanêm, haka ha naborêg ya a ampam-in uran, ta angkaialipad bat hên
makhaw ya angin. Ya pamarusaan kanla, ay in-il-an ni Apo Namalyari ha kalalêan ya
hadyay diglêm. 18 Malangka hilan maghabin ayn kapukat-pukat. Ha paytoro la ya alwan
kasalanan ya pamanyag hên karawakan kalabayan lawini, ay angkaamuyot hilay a
pon nabuyot hên nanalibokot ha karawakan ya andaygên lan mana lan kabarkada, hên
orongên lay pamanyag lan habaytoy karawakan. 19 Ipangako la kanlan naamuyot la, ya
madyag lay kaganawan labay la, pangkata hila man awud, ay antalanên hên kasalanan.
Ta hikitamo ay antalanên hên hinoman ya ampakahambut kantamo. 20 Ta no nakaalíh
hila ha pamanyag karawakan ya andaygên lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari,
gawan ha nakilala lay na hi Apo Jesu-Cristo ya Panginoon haka Mámiligtas tamo, biha
mag-orong haka pahambut hila êt ha kasalanan, ay kaingalo hila kisa haton una hên
a la ya kilala. 21 No êmbayroy nalyari kanla, ay mangêd ya a la dayi namwangan hên
tungkol ha mag-in mahonol kan Apo Namalyari kanan tinalibatokan ya Kautuhan na
ya intoro kanla. 22 Ta do ha nanyag hên êmbayro, ay pêtêg awud ya loway humonol ya
kahabian.

“An-orongên lan angkaên hên aho ya huka la.”

“Palyuan man ya mihay baboy, ay mag-orong ya ta êt ha pita.”

† **2:15** O Beor. ‡ **2:16** Ya mihay ayop ya nanad ha nanaway kabayo.

3

Ya pangako ni Panginoon Jesu-Cristo ya mag-orong ya

1 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, di ha ikalwan hulat ko kamoyu, hên nanad êt ha
una, ay main akon an-ipapanêmtêm kamoyu, ta êmên mag-in mangêd ya kaihipan yo.
2 Labay kon panêmtêmên yoy hinabi hên haton lagi, hên hilay banal ya mámipamwang hên
an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka ya utoh ni Panginoon Jesu-Cristo, ya Mámiligtas
tamo, ya impamwang lan apostol. 3 Dapat tamon maintindihan ya, no marani ya
anggaan hên luta, ha tawlin panaon, ay main lumatêng ya mapanyag karawakan
kalabayan lawini la, haka musmusên la kaw. 4 Êmên di ya habiên la, "Ay-êmên ya
pangako na, ya mag-orong ya hi Jesus? Anto ya? Natsi yay nay toa naên noa, a ya êt
nag-orong! Paubat hên haton lagi hên dinyag ya hata luta, ay ayn êt nabayo ya hinoman
di!" 5 Muwang la ya alwan pêtêg ya anhabiên la ya ayn êt nabayo, ta ha habi nan bat, ay
dinyag ni Apo Namalyari ya langit, haka luta. Lanêm ya dinyag nan luta, haka lanêm ya
ampangubatan hên biyay hên kaganawan atsi bayri ha luta. 6 Lanêm êt ya pinamilêmêh
na ha angkabiyay ha luta hên haton lagi. 7 Haka ha kapangyarihan hên habaytoy habi
ni Apo Namalyari ay nakatêg ya hata luta, haka ya angkahêlêk ha langit hên angga ha
Allon Pamanukom. Ulamên na bayto hên hiraên ya boon luta haka parusaan na hilay
alwan maka-Diyos hên ayn angga.

8 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, paan yon liwaan ya habaytsi. Ya mihay allo haka
ya maliboy taon ay parehon bat kabuyot ha hêlêk ni Apo Namalyari. 9 Êndat lan kaatag
ya an-abalaên hên Panginoon ya pamag-orong na, noa, andyanan na kitamon panaon,
ta labay nan paghêhêan tamon talibatokan ya kasalanan tamo, ta a na labay hên main
mipalako ha impiyerno.

10 Noa, taganán lumatêng ya Allon Pamanukom. Bigla yan mag-orong ya Panginoon
hên nanad ha biglan paglatêng hên manakaw. Biglan maplak ya kaganawan angkahêlêk
ha langit hên main kapalimoy tonoy. Maulam ya allo, buwan, bêtêwên haka ya boon
luta. 11 Gawan êmbayro ya mag-in anggaan hên balang hino, ay taganán kailangan
mamiyay kitamo hên nanad ha pamimiyay lan maka-Diyos ya taganán ayn kapintasan,
12 kaban an-êngganan tamoy pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo. Pakikwanan tamon
ihundo ya pamimiyay ya maka-Diyos, ta êmên ya tambêng lumatêng ya habaytoy Allon
Pamanukom. Kanan habaytoy allo, ay ulamên ya kaganawan angkahêlêk ha langit haka
malasaw ya allo, buwan, bêtêwên haka luta gawan ha hadyay omot! 13 Noa, impangako
ni Apo Namalyari ya pahilyan nay habayto hên bayo, ya paidyanan lan mahonol kan
Apo Namalyari, haka yabay ya an-êngganan tamo.

14 Kabay anlugurên kon patêl ha Panginoon, kaban an-êngganan tamoy malyari ya
habayto, ay paka-pakikwanan tamon mamiyay hên main pamanhumonol ha kalabayan
ni Apo Namalyari, ta êmên na kitamon malatêng hên ayn hinon kapintasan, haka ta êmên
mag-in sigurado ya pakikimiha tamo kana. 15 Pakaihipên yoy habaytsi, mapagtêêh ya
Panginoon hên mangênggan gawan andyanan na kitamon panaon hên talibatokan ya
kasalanan tamo, ta êmên mal-at ya mailigtas. Habayto êt ya inungkat ni apostol Pablo,
ya anlugurên tamon patêl ha Panginoon, hên inhulat na kamoyu ya impamwang kana
ni Apo Namalyari. 16 Ha balang hulat na ay an-ungkatên nay habayto. Main etaman
kaatag ya hinulat na ya mairap hên maintindihan, ya andyanan lan alwan pêtêg ya
labay habiên, hên hilay kulang ha kamwangan, haka alwan nananiêh ha paniwala kan
Apo Jesu-Cristo. Andyanan la êt hên alwan pêtêg ya labay habiên ya kaatag ya Kahulatan
ya impahulat ni Apo Namalyari. Gawan andaygên lay habayto, ay parusaan hila hên ayn
angga.

17 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, muwang yoy nay ugali lan habaytoy nan-
garawak ya ampanoro hên alwan pêtêg. Kabay kaillag kaw ta êmên kaw a paamuyot

ha alwan pêtêg ya toro la, ta êmên kaw a midayo ha nananiêh ya paniwala yo. 18 Dapat ihundo tamoy pamimiyay tamo hên maka-Diyos, ta êmên na pahanan ya ingalo na kantamo ni Panginoon Jesu-Cristo ya Mámiligtas tamo, haka ta êmên mag-in maigêt ya pagkakilala tamo kana. Puriên tamo ya amêhên haka hên angga-angga! Amen!

Ya Unan Hulat ni apostol Juan

Paunan habi

Ya nanulat hên habaytsi ay hi apostol Juan, ya mihay tagahonol ni Apo Jesu-Cristo ya kala-kalamo na hên atsi ya pon di ha luta hên ampanoro. Hinulatan na hilay ampaniwala ya nanga-pitatayak ha lokop hên Asia Menor, ta êmên na hila hagyatên hên mamiyay hên main pamakimiha kan Apo Namalyari haka kan Apo Jesu-Cristo ya Anak na.

Nanulat ya êt gawan main ungno bayro, ya manan kalamo lan patêl ha Panginoon, ya ampanoron alwan pêtêg ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. An-itoro la ya boon luta kano, haka ya kaganawan atsi bayri anggan ya lawini tamo ay narawak. Kabay a la matanggap ya hi Apo Jesu-Cristo ay nag-in tawo ya main lawinin panluta. An-itoro la êt ya hi Apo Jesus, ay alwa yan Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas ya impangako ni Apo Namalyari.

Impakihabi na êt di ha hulat ni apostol Juan, ya hilay ampanlugud kan Apo Namalyari haka kan Apo Jesu-Cristo ay kailangan hên mililugud ha miha ta miha.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-4
Hawang haka kariglêman 1:5-2:29
Ya maának ni Apo Namalyari haka maának ni Satanas 3:1-24
Ya kaptêgan haka ya kalaraman 4:1-6
Dapat manlugud 4:7-21
Ya paniwala ya ampanambut 5:1-21

Ya habi ya ampam-in biyay

1 An-ihulat naên ya habaytsi, ya tungkol ha habi, ya hi Apo Jesu-Cristo, ya ampam-in biyay. Atsi yay na hi Apo Jesu-Cristo, hên ayn pon ya hata luta. Nagilam naên ya hinabi na. Nahêlêk naên ya. Haka napaptêgan naên ya main yan lawini. 2 Hên impahlêk ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ya hata habi ya ampam-in biyay, ya kalamo na hên ayn pon ya hata luta, ay nahêlêk naên ya. Kabay ampaptêgan naên kamoyu, haka an-ipamwang naên kamoyu, ya tungkol kana, ya biyay ya ayn angga. 3 An-ipamwang naên bay kamoyu etaman, ya nahêlêk naên, haka ya nagilam naên, ta êmên makalamo naên kaw ha pamakimiha kan Apo Namalyari, haka kanan Anak na hi Apo Jesu-Cristo. 4 An-ihulat naên ya habaytsi kamoyu, ta êmên tamo magkamain hên hadyay kahiglaan.

No main kitamon pamakilamo kan Apo Namalyari ay marayo kitamo ha kasalanan

5 Habaytsi ya nagilam naên kan Apo Jesus ya an-ipamwang naên kamoyu: Hi Apo Namalyari ay nanad hawang. Ayn hinoman ya kariglêman kana. 6 Kabay no anhabiên tamo ya main kitamon pamakilamo kana, noa, ampammita kitamo pon ha kariglêman, ta ampanyag kitamo hên karawakan, ay ampaglaram kitamo, haka a kitamo anhumonol ha kaptêgan habi ni Apo Namalyari. 7 No atsi kitamo ha kahawangan hên nanad kan Apo Namalyari, ay main kitamon pamilalamo ha miha ta miha, haka ya daya* ni Apo Jesus, ya Anak na, ay ampamaalíh hên kasalanan tamo. 8 No anhabiên tamo, ya ayn kitamon kasalanan, ay anlokoên tamoy sarili tamo, haka tinalibatokan tamoy kaptêgan. 9 Noa, no an-aminên haka an-ihuko tamina ya kasalanan tamo, ay patawarên na kitamo, haka linisên na kitamina ha nangarawak ya dyag tamo. Daygên

* **1:7** daya: Ya daya ni Apo Jesu-Cristo ya namoganggang hên hiyay natsi ha koros ha pamayad hên kasalanan tamo.

nay habayto gawan hiyay tapat haka makatoynungan. 10 No anhabiên tamo, ya ayn kitamon kasalanan, ay andaygên tamo hi Apo Namalyari hên mapaglaram, haka a tamo anhonolên ya habi na.

2

Hi Apo Jesu-Cristo ya ampangiúmang kantamo kan Apo Namalyari

1 Maának ko, anhulatan kataw hên habaytsi, ta êmên a kaw manyag kasalanan. Noa, no nakadyag kitamon kasalanan, ay main makihabi hên para kantamo kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo. Yabay ya hi Apo Jesu-Cristo, ya ayn hinon kasalanan. 2 Hiyay nananggap parusa hên kasalanan tamo, ta êmên ya balang miha, ay mapatawad ha kasalanan. 3 Ampaptêgan tamo ya main kitamon pamakilamo kan Apo Namalyari no anhonolên tamo ya utoh na. 4 No main bat hên ampaghabi ya main yan pamakilamo kan Apo Namalyari, noa, a na anhonolên ya utoh na, ay ampaghabi yan alwan pêtêg, haka a ya anhumonol ha kaptêgan habi ni Apo Namalyari. 5 Noa, hilay anhumonol ha utoh ni Apo Namalyari, ay mahêlêk kanla ya hilay ampanlugud kana. Ta no pandaygên tamo ya êmbayro, ay muwang tamo ya main kitamon pamakilamo kana. 6 Hilay ampaghabin main hilan pakikimiha kan Apo Namalyari, ay kailangan lan daygên ya kangêran, hên nanad ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo.

Ya bayoy utoh

7 Hikaw ya anlugurên ko, alwan bayo ya utoh ya an-ihulat ko kamoyu, ta ya an-ihulat ko ay hatoy mana êt ya utoh. Ta paubat hên ampaniwala kaw kan Apo Jesus, ay angkagilam yoy na ya habaytsi ya in-utoh ni Apo Namalyari, ya dapat milulugud kitamo. 8 Êmbayro man, ay habaytsi ya utoh ya an-ihulat ko kamoyu ay bayo.* Ya kaptêgan hên habaytsi ay angkahêlêk kan Apo Jesus haka kamoyu. Ta ya kariglêman ay ayn kamoyu, gawan ampakahawang kamoyu ya pêtêg ya hawang ya ayn kaatag no alwan hi Apo Jesus.

9 Hilay ampaghabi, ya hila ay atsi ha kahawangan, noa, angkahêmêkan lay patêl la ha Panginoon, ay atsi hila pon ha kariglêman. 10 Hilay ampanlugud hên patêl la ha Panginoon, ay panay hên ampamiyay ha hawang, haka ayn kanla ya mag-in dann hên manyag kasalanan hên kaatag. 11 Noa, hilay anhumêmêk ha patêl la ha Panginoon, ay nanad hilan ampammita ha kariglêman, hên a la muwang ya anlakwên la, gawan nariglêm ya panlêk la.

12 Anhulatan kataw ya patêl ko ha Panginoon, ya an-itad kon maának ko, gawan pinatawad kaw na ha kasalanan yo gawan ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo. 13 Anhulatan kataw ya toa, ta mana yoy nan kilala hi Apo Jesu-Cristo, ya atsi yana hên ayn pon ya hata luta. Hikaw man, ya miyawhay haka dalaga, anhulatan kataw gawan nahambut yoy na hi Satanas, ya ampanukso kamoyu.

14 Hikaw ya anak, ay anhulatan kataw etaman gawan mana yoy nan muwang ya Tatang tamo, ya hi Apo Namalyari. Anhulatan kataw ya toa, gawan mana yoy nan muwang, hi Apo Jesu-Cristo ya atsi yana hên ayn pon ya hata luta. Anhulatan kataw ya miyawhay, gawan ha kataniêhan nakêm yo. Anhulatan kataw êt, gawan atsi kamoyu ya habi ni Apo Namalyari, ya nag-in dann ta êmên yo nahambut hi Satanas.

15 Paan yon karidyaan ya hinoman ya atsi di ha luta ya alwan akma ha kalabayan ni Apo Namalyari, ta no karidyaan yoy habayto, ay a yo anlugurên hi Apo Namalyari. 16 Alwan mangêd ya bat maridya ha hinon atsi di ha luta, ya nanad ha pamanyag karawakan kalabayan hên lawini, haka ya pamangibêg ha hinon angkahêlêk, ta habay-toy ipaglambung yo. Ya dyag ya êmên di ay alwan nangubat kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo. Noa, ya dyag ya êmên di ay nangubat kanlan a ampagpalokop kana. 17 Ya

* **2:8** Juan 13:34.

luta haka ya angkaridyaan bayri ha luta, ay main anggaan. Noa, hilay anhumonol ha kalabayan ni Apo Namalyari, ay main biyay ha langit ya ayn anggaan.

Ya anti-Cristo, ya poon lan kapatsi ni Apo Jesu-Cristo

18 Maának ko, marani yanay anggaan luta. Nagilam yoy na ya anlumatêng ya poon
lan kapatsi† ni Apo Jesu-Cristo. Ha kaptêgan, mal-at anay nilumatêng ya kapatsi ni Apo
Jesu-Cristo, kabay muwang tamina ya marani yanay anggaan. 19 Habaytoy kapatsi ni
Apo Jesu-Cristo ay kalamo tamo hên hato, noa, alwa hilan pêtêg hên lamo tamo, ta no
pêtêg dayi ya pakikimiha la kantamo, ay a hila dayin nag-alíh. Noa, ha pamag-alíh la ay
napaptêgan ya taganán alwa hilan lamo tamo.
20 Alwa kaw hên êmbayro, ta atsi kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya impahapat
kamoyu ni Apo Jesu-Cristo. Kabay muwang yoy kaptêgan. 21 Anhulatan kataw alwan
gawan a yo muwang ya kaptêgan. Noa, anhulatan kataw gawan muwang yoy kaptêgan
haka muwang yo ya ayn kalaraman ya ubat ha kaptêgan.
22 No êmbayro, hino awud ya mapaglaram no alwan habaytoy ampaghabin hi Apo
Jesus, ay alwa yan Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas? Hiya ya kapatsi ni Cristo, ta an-araên
na hi Apo Jesu-Cristo haka hi Apo Namalyari ya Tatang na. 23 Ta hilay ampangara kanan
Anak, ay ayn pakikimiha ha Tatang na, hi Apo Namalyari. Noa, hilay ampananggap
ha Anak, ay main etaman pakikimiha kan Apo Namalyari, ya Tatang na. 24 Itanêm yo
ha nakêm yo ya habi ni Apo Namalyari ya nagilam yo paubat hên naniwala kaw, ta
ha êmbayro ay magkamain kaw hên pakikimiha kanan Anak, haka kan Apo Namalyari,
ya Tatang na. 25 Ta habaytsi ya impangako ni Apo Jesu-Cristo kantamo, ya mamiyay
kitamo hên kalamo na hên ayn angga. 26 An-ihulat ko kamoyu ya tungkol kanlan
kapatsi ni Cristo, ya hilay mabay hên mamitama kamoyu ha kaptêgan. 27 Noa, a kataw
nan kailangan hên toroan, ta ya Espiritu ni Apo Namalyari ya impahapat na kamoyu,
ay atsi pon kamoyu. Hiyay ampamitoro kamoyu, hên kaganawan ya kailangan yon
mamwangan, haka ya balang an-itoro na ay pêtêg. Kabay honolên yoy an-itoro na,
haka ihundo yoy pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo. 28 Kabay maának ko, ihundo yoy
pakikimiha yo kana, ta êmên ayn kitamon ikalimo, haka ayn kitamon ikarêng-êy ha
pag-orong na di. 29 Muwang yoy na ya hi Apo Jesu-Cristo, ay makatoynungan, kabay
muwang yoy na ya hinoman ya ampanyag katoynungan, ay anak ni Apo Namalyari.

3

Ya maának ni Apo Namalyari

1 Ayn kapantag ya pamanlugud ni Apo Namalyari kantamo, kabay ambaêgên na
kitamo hên anak na. Haka pêtêg etaman ya hikitamo ay taganán anak na. Noa, hilay
a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay a la kitamo hên ambalayên hên anak na,
gawan ayn hilan pamakilamo kana. 2 Hikaw ya anlugurên ko, hikitamo ay anak ni Apo
Namalyari amêhên. A pon impamwang no ay-êmên kitamo lano. Noa, muwang tamo
ya, ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo di ha luta, ay mag-in kitamon nanad kana, gawan
mahêlêk tamo yan taganá. 3 Kaganawan ya main kasiguradoan, ya mag-in hilan nanad
kana, ay panay hên manalibokot ha kasalanan, ta êmên hila mag-in banal hên nanad
kana.
4 Hilay mapanyag kasalanan, ay ampanyag hên halanghang ha Kautuhan ni Apo
Namalyari. Gawan yabay ya kasalanan, ya pamanyag hên halanghang ha Kautuhan.
5 Muwang yo ya nilumatêng ya di ha luta hi Apo Jesu-Cristo ta êmên na alihên ya
kasalanan tamo. Muwang yo etaman ya ayn yan kasalanan. 6 Hila ya main pamakimiha
kana ay a ampamihundo hên manyag kasalanan, ta hilay ampamihundo hên manyag
kasalanan, ay a taganán ampakabalay kana haka a la angkaintindihan no hino ya.

† **2:18** anti-Cristo.

7 Maának ko, paan kaw pagtan ha hinoman ya ampanoro ya malyarin manyag
kasalanan. Hikaw ya mapanyag kangêran ay mahonol kan Apo Namalyari, hên nanad
kan Apo Jesu-Cristo. 8 Noa, hilay mapanyag kasalanan, ay maának ni Satanas. Paubat
hên ayn pon ya hata luta, ay ampanyag yay nan kasalanan hi Satanas. Nilumatêng ya di
ya Anak ni Apo Namalyari ya hi Apo Jesu-Cristo, ta êmên na hiraên ya dyag ni Satanas.
9 Hilay anak ni Apo Namalyari ay alwan mapanyag kasalanan ta dinyanan na hilan
bayoy biyay. Alwa hilay nan mapanyag kasalanan ta hilay nag-in maának ni Apo
Namalyari. 10 Êmên di tamon mamwangan no hino hilay anak ni Apo Namalyari, haka
no hino hilay anak ni Satanas. Hilay a ampanyag kangêran haka a ampanlugud ha patêl
la ha Panginoon, ay alwan anak ni Apo Namalyari.

Ya tungkol ha pamilulugud

11 Habaytsi ya utoh, ya nagilam tamo, hên babayo tamon nagilam ya habi ni Apo
Namalyari, ya dapat milulugud kitamo. 12 A tamo totoên hi Cain ya namatsi hên ali
na, gawan hi Cain ay anak ni Satanas. Pata pinatsi nay ali na? Gawan ya dyag na ay
nangarawak, noa, ya ali na ay mahonol kan Apo Namalyari.*
13 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, ay paan yon pag-êpapahan no angkahêmêkan la
kaw hên a ampagpalokop kan Apo Namalyari. 14 Muwang tamo ya ayn kitamina ha
lokop ni Satanas, ya mam-in kamatsan, ya ayn anggaan. Atsi kitamina ha lokop ni
Apo Namalyari, ya ampam-in biyay ya ayn anggaan gawan anlugurên tamoy patêl
tamo ha Panginoon. Hilay a ampanlugud, ay atsi pon ha lokop ni Satanas, ya ampam-
in kamatsan ya ayn anggaan. 15 Hilay anhumêmêk ha patêl la ha Panginoon, ay
nanad êt ha ampamatsin kapareho lan tawo. Muwang yoy na ya hilay ampamatsin
kapareho lan tawo, ay ayn hilan biyay ya ayn anggaan. 16 Muwang tamina no ay-
êmên ya pamanlugud, ta hi Apo Jesu-Cristo ay inhalanggo nay lawini na ha ikakangêd
tamo, gawan anlugurên na kitamo. Êmbayro êt ay dapat nakal-an kitamo etaman hên
ihalanggo ya lawini tamo para kanlan ampangailangan hên hawop tamo. 17 No main
mabandi ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, noa, a ya ampanawop ha patêl na ha
Panginoon ya ampangailangan, ay yarin atsi kana ya pamanlugud ni Apo Namalyari!
18 Maának ko, ya pamanlugud tamo ay dapat alwan bêngat ha habi, noa, dapat tamon
paptêgan ya pamanlugud tamo ha kangêran dyag tamo etaman.

Ya kasiguradoan tamo

19 Gawan ampaptêgan tamo ya pamanlugud tamo ha dyag tamo, ay mamwangan
tamo ya hikitamo ay anak ni Apo Namalyari ya makhaw ya nakêm hên umarap kana.
20 Ta no angkaihipan tamoy karawakan tamo, ay dapat tamon panêmtêmên ya makhaw
hi Apo Namalyari kisa ha ihip tamo, haka muwang nay balang hino. 21 Kabay, hikaw
ya anlugurên ko, no pinatawad ya kasalanan tamo, ay dapat makhaw ya nakêm tamo
hên umarap kan Apo Namalyari. 22 Haka hinoman ya pakikwaan tamo kana, ay
matanggap tamo, gawan anhumonol kitamo ha an-iutoh na, haka ampanyag kitamo
hên ampamakahigla kana. 23 Habaytsi ya an-iutoh na: kailangan tamon paniwal-an
ya Anak na hi Apo Jesu-Cristo, haka dapat milulugud kitamo hên nanad ha in-utoh na.
24 No anhonolên tamoy kautuhan na, ay main kitamo hên pakikimiha kana, haka atsi
ya ha nakêm tamo. Haka mamwangan tamo ya atsi ya ha nakêm tamo, gawan indin na
kantamo ya Espiritu na.

4

No ay-êmên mamwangan ya toro ya ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari

* **3:12** Ya dinyag ni Cain haka Abel ay mabaha ha Genesis 4:1-8.

1 Hikaw ya anlugurên ko, paan kaw maniwala ha balang mánoro ya ampaghabin atsi
kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari. Noa, imatonan yo pon no habaytoy pan-itoro la
ay nangubat kan Apo Namalyari, ta ha ayri man ya logal, ay main mal-at ya ampibita-
bita ya ampagbabara hên ampanoro hila hên kaptêgan. 2 Mamwangan yo no pêtêg
ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya atsi kanlan ampanoro, no ampamaptêg hila ya hi
Apo Jesu-Cristo ay nag-in tawo. 3 No a hila ampamaptêg hên habayto, ay ayn kanla ya
Espiritu ni Apo Namalyari. Noa, ampangihip hilan nanad habaytoy poon lan kapatsi
ni Apo Jesu-Cristo ya impamwang kamoyu ya lumatêng. Haka di ha luta amêhên ay
mal-at ya kapatsi ni Apo Jesu-Cristo. 4 Maának ko, hikaw ay anak ni Apo Namalyari.
Kabay nahambut yo hilay ampangitoro hên kalaraman, ta makhaw ya Espiritu ni Apo
Namalyari ya atsi kamoyu kisa kan Satanas ya ampamaala kanlan a ampagpalokop
kan Apo Namalyari. 5 Hilay ampangitoro hên kalaraman, ay atsi ha lokop ni Satanas,
kabay ya pan-itoro la ay ubat kana. Haka hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari,
ay ampanggilam hên kalaraman la. 6 Noa, hikay ay anak ni Apo Namalyari, haka hilay
main pamakimiha kana, ay ampanggilam aral naên. Hilay ayn pamakimiha kan Apo
Namalyari, ay a ampanggilam ha aral naên. Ha êmbayro, ay mamwangan yo no ya an-
itoro ay pêtêg o kalaraman.

Hi Apo Namalyari ay malugud

7 Hikaw ya anlugurên ko, milulugud kitamo ta hi Apo Namalyari ay ubatan hên pa-
manlugud. Hilay ampanlugud ay anak ni Apo Namalyari, haka main hilan pamakimiha
kana. 8 Noa, hilay alwan malugud ay ayn hilan pamakimiha kan Apo Namalyari, ta
hiyay malugud. 9 Impahlêk kantamo ya pamanlugud ni Apo Namalyari hên in-utoh nay
kamiha-mihaan Anak na di ha luta, ta êmên hikitamo ay madyanan hên biyay ya ayn
anggaan. 10 Hatsi ya lugud: alwan ha hikitamoy nanlugud kan Apo Namalyari, noa,
hiyay nanlugud kantamo, ta in-utoh nay Anak na hên mananggap parusa hên kasalanan
tamo, ta êmên kitamo mapatawad.

11 Hikaw ya anlugurên ko, gawan êmbayro ya pamanlugud ni Apo Namalyari kantamo
ay kailangan milulugud kitamo. 12 Ayn êt nakahêlêk kan Apo Namalyari. Noa, no
milulugud kitamo, ay angkapaptêgan ya atsi kantamo hi Apo Namalyari, haka ya
pamanlugud na ya angkahêlêk kantamo ay usto.

13 Muwang tamina ya main kitamon pakikimiha kana haka hiyay atsi kantamo gawan
indin nay Espiritu na kantamo. 14 Nahêlêk naên, haka ampaptêgan naên ya hi Apo
Namalyari, ya Tatang tamo, ay namiutoh hên Anak na ta êmên na kitamo iligtas ha
parusa ya ayn angga ha impiyerno. 15 Hilay ampamipamwang ya ampaniwala hila kan
Apo Jesus, ya hiyay Anak ni Apo Namalyari, ay main pamakimiha kan Apo Namalyari
haka hi Apo Namalyari ay atsi kanla. 16 Muwang tamo ya anlugurên na kitamo ni Apo
Namalyari haka ampakasigurado kitamo ya ihundo nay pamanlugud na kantamo.

Hiyay malugud. Hilay panay hên ampanlugud kan Apo Namalyari haka ha kapareho
lan tawo ay main pakikimiha kan Apo Namalyari, haka hi Apo Namalyari ay atsi
kanla. 17 Haka no êmbayro ya pamimiyay tamo, ay pêtêg ya pamanlugud tamo, kabay
makhaw ya nakêm tamo hên umarap kana ha Allon Pamanukom, gawan ya ugali tamo
ha pamimiyay di ha luta, ay nanad ha ugali ni Apo Jesu-Cristo. 18 Kabay no pêtêg ya
pamanlugud tamo kan Apo Namalyari, ay a kitamo malimo hên maparusaan, ta ya
pêtêg ya pamanlugud, ay ampamaalíh hên limo. Noa, hilay malimo hên maparusaan,
ay ampamaptêg ya main pamagkulang ya pamanlugud la.

19 Ampanlugud kitamo gawan hi Apo Namalyari ya unan nanlugud kantamo.
20 Malaram hilay ampaghabin hila ay ampanlugud kan Apo Namalyari noa,
angkahêmêkan la pon ya patêl la. Ta no a la anlugurên ya patêl la, ya mantêg lan
angkahêlêk, a la êt anlugurên hi Apo Namalyari ya a la angkahêlêk. 21 Haka habaytsi

ya in-utoh kantamo ni Apo Jesu-Cristo: hilay ampanlugud kan Apo Namalyari ay kailangan lugurên la etaman ya patêl la.

5

Ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari

1 Anak ni Apo Namalyari ya hilay ampaniwala ya hi Apo Jesus ay hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. Haka hilay ampanlugud kan Apo Namalyari ay ampanlugud etaman ha anak na. 2 No anlugurên tamo hi Apo Namalyari haka no anhonolên tamoy an-iutoh na, ay muwang tamo ya anlugurên tamo etaman ya maának na. 3 Mahêlêk ya pamanlugud tamo kan Apo Namalyari, ha pamanhumonol tamo ha an-iutoh na. Haka ya an-ipahonol na kantamo, ay alwan nabyat, 4 gawan ya balang miha kantamon anak na, ay ampakahambut ha nangarawak, ya atsi di ha luta. Ampakahambut kitamo gawan ha paniwala tamo, ya hi Apo Jesus ay Anak ni Apo Namalyari. 5 Hino-hino hilay makahambut hên nangarawak bayri ha luta? Hilan bêngat ya ampaniwala, ya hi Apo Jesus, ay Anak ni Apo Namalyari.

6 Impamwang ya hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari hên binawtismoan ya ha lanêm, haka hên namoganggang ya daya na hên hiyay natsi ha koros. Impamwang ya hiyay Anak ni Apo Namalyari, alwan bêngat hên hiyay binawtismoan, noa, impamwang êt ya habayto hên hiyay natsi. Haka ya Espiritu ni Apo Namalyari ay ampamaptêg êt ya hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari, ta panay kaptêgan ya an-ipamwang nan Espiritu na. 7 Kabay main tatlo ya ampamaptêg ya hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari. 8 Habaytoy tatlo ay ayn kaatag no alwan ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya pamawtismo kan Apo Jesu-Cristo ha lanêm, haka ya kamatsan na hên namoganggang ya daya na. Mimiha ya an-ipamwang la. 9 No antanggapên tamo ya pamaptêg hên tawo, ay dapat lalo tamon tanggapên ya pamaptêg ni Apo Namalyari hên tungkol ha Anak na, ta ya pamaptêg na ay igit pon ha pamaptêg hên tawo. 10 Hilay ampaniwala ha Anak ni Apo Namalyari, ay main kasiguradoan ya pêtêg ya habaytoy pamaptêg ni Apo Namalyari. Noa, hilay a ampaniwala kana, ay pandaygên la hi Apo Namalyari hên mapaglaram, gawan a la ampaniwal-an ya pamaptêg na hên tungkol ha Anak na. 11 Haka habaytsi ya pamaptêg ni Apo Namalyari, ya hiyay nam-in biyay ya ayn angga kantamo, haka hata biyay, ay ampangubat kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak na. 12 Hilay ampaniwala ha Anak ni Apo Namalyari, ay main biyay ya ayn anggaan, noa, hilay a ampaniwala ha Anak ni Apo Namalyari ay ayn biyay ya ayn anggaan.

Kasiguradoan ya dyanan kitamon biyay ya ayn angga

13 Habaytsi ay inhulat ko kamoyu hên ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ya Anak ni Apo Namalyari, ta êmên yo mamwangan, ya main kaw hên biyay ya ayn angga hên kalamo na. 14 Makhaw ya nakêm tamon pakarani kan Apo Namalyari, ta hinoman ya pakikwaan tamo kana hên ikakangêd tamo, ay idin na no kalabayan na. 15 No muwang tamo ya idin na ya hinon pakikwaan tamo kana, hên ayon ha kalabayan na, ay atsi yana kantamo ya pinikikwa tamo kana.

16 No ampakahêlêk kitamo hên patêl tamo ha Panginoon ya ampanyag hên kasalanan ya mapatawad, ya a pon makapipalako kana ha impiyerno, ay dapat ihalangin tamo ya ta êmên ya miorong kan Apo Namalyari haka ya madyanan biyay ya ayn angga. Noa, main kasalanan ya a mapatawad, ya mamigtan ha impiyerno. A ko anhabiên ya dapat yo hilan ihalangin ya hilay ampanyag hên habaytoy kasalanan. 17 Ya kaganawan dyag, habi, haka ihip ya alwan mangangêd, ay kasalanan. Noa, main kasalanan ya mapatawad ya a makapipalako ha impiyerno. 18 Muwang tamo, ya hilay anak ni Apo Namalyari ay a antalagaên ya pamanyag hên kasalanan, ta a hilay na maiutoh ni Satanas, gawan hi Apo Jesu-Cristo, ya Anak na, ay ampangillag kanla. 19 Muwang tamo

ya hikitamo ay anak ni Apo Namalyari, noa, hilay a ampagpalokop kana, ay atsi pon ha lokop ni Satanas. 20 Muwang tamo êt ya nilumatêng hi Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari, haka impamwang na kantamo ya pêtêg ya Diyos ya hi Apo Namalyari. Haka amêhên, main kitamon pakikimiha kan Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak na. Hi Apo Jesu-Cristo ay pêtêg ya Diyos, haka hiyay ampangubatan hên biyay ya ayn angga. 21 Maának ko, talibatokan yo hilay alwan pêtêg ya diyos, ta êmên hi Apo Namalyari bat ya simbaên yo.

Ya Ikalwan Hulat ni apostol Juan

Paunan habi

Habaytsi ya ikalwan hulat ni apostol Juan, ya ambaêgên lan Toa, ay para ha "mihay babayi ya pinili," haka "kanlan maának na." Ya panhabiên lan kaatag ay hulat ya habaytsi kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha mihay logal ya inalimbawa ha mihay babayi, haka anak na. Di ha hulat, ay an-ipaihip na kanla ya dapat mililugud hila, haka paan hilan pagtan ha toro lan ampanoro hên alwan pêtêg.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1-3
Ya pamanlugud ya ayn kapantag 4-6
Babalá ya tungkol kanlan ampanoro hên alwan pêtêg 7-11
Tawlin habi 12-13

1 Hiko hi Juan, ya ambaêgên lan Toa. Ampanulat ako kamo, ya mihay babayi ya
pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, haka ha maának mo. Taganán anlugurên
kataw, haka alwan kakapag kon bêngat ya ampanlugud kamoyu, noa, ampanlugud
kamoyu etaman ya balang miha ya nakatanggap hên kaptêgan ya tungkol kan Apo Jesu-
Cristo. 2 Anlugurên naên kaw, gawan habaytoy kaptêgan, ya mag-in kalamo tamo hên
ayn angga, ay atsi yana ha ihip tamo. 3 Gawan muwang tamoy kaptêgan haka gawan
ampilulugud kitamo, ay hi Apo Namalyari, ya Tatang tamo, haka hi Apo Jesu-Cristo ya
Anak na, ay mangingalo dayi kantamo, haka mam-in kapatêkbêkan nakêm kantamo.

Kaptêgan haka pamanlugud

4 Bapan higla ko, gawan nahêlêk koy kaatag kanlan maának mo, ay anhumonol ha
kaptêgan hên nanad ha in-utoh kantamo ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo. 5 Amêhên,
ay main akon labay kamoyu. Alwan bayo ya utoh ya an-ihulat ko kamoyu. Noa,
hata utoh ay atsi yana kantamo hên una, ya dapat mililugud kitamo. 6 Mahêlêk ya
ampanlugud kitamo, ha pamanhumonol tamo ha utoh ni Apo Namalyari, ya nagilam
tamoy na, paubat hên una, ya dapat mililugud kitamo. 7 Mal-at ya mapanloko, ya
nilumtaw di ha luta. A hila ampaniwala ya hi Apo Jesu-Cristo ay nag-in tawo. Hilay
ampanoro hên habayto ay ampanloko hên tawo haka anhumalanghang kan Cristo.*
8 Kaillag kaw, ta êmên a maalíh ya pinagpagalan naên hên manoro kamoyu, ta êmên
maubuh yon matanggap lano ya primyo ya impangako ni Apo Namalyari. 9 Hilay a
ampamihundo hên pamanhumonol la ha toro ni Apo Jesu-Cristo, gawan ampahanan
lay habayto, ay ayn pamakilamo kan Apo Namalyari. Noa, hilay ampamihundo hên
pamanhumonol la ha toro na, ay main pamakilamo kan Apo Namalyari, ya Tatang
tamo, haka kanan Anak na, hi Apo Jesu-Cristo. 10 No main lumatêng hên manoro
kamoyu, ya a ampamitoro hên toro ni Apo Jesu-Cristo, ay paan yo hilan pahowênên
ha bali yo, haka paan yo hilan kumustaên. 11 Ta no kumustaên yo hila, ay nanad kaw
kalamo ha nangarawak ya dyag la.

Ya tawlin habi

12 Mal-at pon ya labay kon ipamwang kamoyu, noa, a kina inhulat ya habayto bayri ha
hulat ta hirawên kataw dayi, ta êmên mapihahabi kitamo hên arap-arapan. Ha êmbayro,
ay hadyay kahiglaan tamo.

13 Ampangumusta kamo bahên ya maának nan patêl moy babayi, ya hiyay pinili
etaman ni Apo Namalyari hên mag-in kana.

---

* **1:7** Hila ay anti-Cristo.

Ya Ikatlon Hulat ni apostol Juan

Paunan habi

Habaytsi ya ikatlon hulat ni apostol Juan, ya ambaêgên lan Toa, ay kan Gayo, ya mihay ampamaala kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Andayêwên ni apostol Juan hi Gayo gawan ha pamanawop na kanlan kaatag ya angkapi-tsi-tsipon haka an-aralan na ya hên mag-illag ya, ha lalaki ya nag langan Diotrefes.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1-4
Dinayêw hi Gayo 5-8
Ya tungkol kan Diotrefes 9-10
Dinayêw hi Demetrio 11-12
Tawlin aral 13-15

1 Anlugurên kon Gayo, hiko hi Juan, ya ambaêgên lan Toa, ya ampanulat kamo, Gayo.
Taganán anlugurên kata. 2 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, una ay ampakidawat ko
kan Apo Namalyari, ya dyanan na ka dayi hên mangêd ya pamimiyay, haka kahiglaan
lawini hên nanad ha kahiglaan pamakilamo mo kana. 3 Bapan higla ko hên nilumatêng
hilay patêl ya naubat bahên ha impamwang la kangko ya an-ihundo moy paniwala
mo, ya angkahêlêk ha pamanhumonol mo ha pêtêg ya toro. 4 Ayn kaatag ya ampam-i
kangkon hadyay kahiglaan, no alwan, ya mabalitaan ko ya maának ko ha Panginoon, ay
anhumonol ha pêtêg ya toro.

Dinayêw hi Gayo

5 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, taganán mangêd ya ampahowênên mo hilay
patêl ha Panginoon, agyan a mo hila kilala. 6 Hilay namipamwang kannaên ya angkapi-
tsi-tsipon ya patêl ha Panginoon, no ay-êmên ya pamanlugud mo kanla. Dayi pahanan
mina êt ya panawop mo kanla hên dyanan hila hên kailangan la ha pamanlumagay
la, gawan ampaghuyo hila kan Apo Namalyari, 7 ta nammita hilan manyag kalabayan
ni Apo Jesu-Cristo, haka a hila ampananggap hawop ubat kanlan a ampaniwala kana.
8 Kabay hikitamoy mipapatêl ha Panginoon, ay dapat hên manawop kanlan ampaghuyo
kan Apo Namalyari nanad kanlan habayto, ta êmên kitamo makapiatag ha panoro la hên
kaptêgan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo.

Ya nangarawak ya dyag ni Diotrefes, haka ya mangangêd ya dyag ni Demetrio

9 Hinulatan kina ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon bahên, noa, habaytoy
hinulat ko ay a nan ampansinên ni Diotrefes ya labay-labay hên mamaala kanla, gawan
a nan antanggapên ya tungkulan ko. 10 Kabay pamanlumatêng ko bahên, ay ungkatên
kina ya dyag nay main nangarawak ya habi, ya kalaraman, ya tungkol kannaên. Alwan
bêngat habayto ya dinyag na, ta a na êt pahowênên hilay patêl ha Panginoon, haka
ambawalên na êt hilay patêl, ya mabay hên mamahowên kanla. Bayo paalihên na êt
ha pami-tsi-tsipon, hilay ampamahowên kanla. 11 Anlugurên kon patêl ha Panginoon,
paan kan manyag hên andaygên lan mapanyag karawakan. Manyag kan kangêran, ta
hilay ampanyag kangêran, ay anak ni Apo Namalyari. Noa, hilay ampanyag karawakan,
ay ayn pamakilamo kan Apo Namalyari. 12 Hi Demetrius etaman, ay mangêd yan tawo.
Andayêwên yan balang miha, haka ya kaganawan andaygên na ay akma ha kaptêgan.
Hikay man, ay ampamaptêg ya mangêd ya ugali na, haka muwang yo ya pêtêg ya
panhabiên naên.

Ya tawlin habi

13 Mal-at pon ya labay kon ipamwang kamoyu, noa, a ko inhulat ya habayto bayri
ha hulat, 14 ta tampol kataw dayin hirawên, ta êmên mapihahabi kitamon arap-arapan.
15 Dyanan na ka dayi ni Apo Namalyari hên kapatêkbêkan nakêm. Hilay patêl ha
Panginoon bayri ay ampangumusta kamo. Ikumusta mo kay etaman bahên ha balang
mihay patêl ha Panginoon.

Ya Hulat ni Judas

Paunan habi

Habaytsi ya hulat ni Judas ya patêl ni Santiago. (Hiyay alwan Judas Iscariote ya nami-upit kan Panginoon Jesu-Cristo.) Habaytsi ay tungkol kanlan ampanoro hên alwan pêtêg ya toro, ya taganán parusaan ni Apo Namalyari. Ampaghabi hila ya pêtêg ya panoro la, ya malyarin manyag karawakan kalabayan lawini, gawan mapamatawad hi Apo Namalyari. An-aralan ni Judas ya hilay ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo ya dapat hilan magpakataniêh ha paniwala, haka mamiyay hên ayn kapintasan. Dapat hawpan la hilay mahawpan la, ta êmên miligtas hila ha apoy ya ayn angga. Noa, kaillag hila ta kayno magtan hila ha pamanyag lan nangarawak.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1-2
Pangatawo, toro haka parusa kanlan ampanoro hên alwan pêtêg 3-16
Aral ta êmên magpakataniêh ha paniwala 17-23
Inhalangin hila 24-25

1 Hiko hi Judas ya ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, haka hikoy kapotoh pohêl ni
Santiago. Anhulatan kataw ya kapareho kon pinili ni Apo Namalyari, hên impapawa,
hên mag-in kana, hên mamiyay ha pamanlugud na haka ha pamangillag ni Panginoon
Jesu-Cristo.

2 An-ihalangin kataw ya pahanan ni Apo Namalyari ya kapatêkbêkan yo. An-ihalangin
kataw êt ya pahanan nay ingalo na kamoyu haka ya pamanlugud na kamoyu.

Ya hilay ampagbabara hên hila ay ampanoro hên kaptêgan

3 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, ya labay-labay ko dayi hên ihulat kamoyu
ay tungkol ha pamiligtas kantamo. Noa, angkadambi ko, ya kailangan kataw pon
hên aralan ya ipaglaban yoy kaptêgan ya ampaniwal-an tamo, ya a ampangoman, ya
impamwang ni Apo Namalyari kantamon pinili na hên mag-in kana. 4 Ta main ungnoy
alwan maka-Diyos ya bat hên nakilamo kamoyu ya ampagbabaran pêtêg ya panoro
la, ya malyarin manyag karawakan kalabayan lawini, gawan mapamatawad hi Apo
Namalyari. Noa, hên haton lagi ay tinalagá nay na ni Apo Namalyari ya parusa la, ta
nakahulat ha Kahulatan ya impahulat na, ya parusaan hilan ayn angga, gawan an-itaah
la hi Panginoon Jesu-Cristo ya mimihay Panginoon haka pinaka-Amo tamo.

5 Mana yoy nan muwang ya habaytsi ya an-ihulat ko, noa, labay kon panêmtêmên
yo, ya imbuhan man ni Apo Namalyari ya kaapo-apoan ni apo Israel ha pangaipoh
la ha bansan Egipto, ay ha nilumatêng ya allo, ay pinatsi na hilay a naniwala kana.
6 Ihipên yo etaman ya anghel na ya labay hên mitag-ay ya tungkulan ya indin ni Apo
Namalyari kanla, haka nag-alíh ha logal la ha langit. Inggapoh na hilan taykala ya a
maboyto hên angga-angga bayro ha kalalêan ya hadyay diglêm angga ha lumatêng ya
Allon Pamanukom. 7 Ihipên yo etaman ya tawo hên haton lagi ha balayan Sodoma,
Gomorra haka ha balayan ya narani bayro, ya nanyag kasalanan hên nanad kanlan
habaytoy anghel ya nakagapoh. Panay lan dinyag ya hino-hino kay na hên ya hadyay
karawakan kalabayan lawini la, kabay amparusaan na hila ni Apo Namalyari ha apoy
ya taganán a maparê. Habaytoy palatandaan kanlan mapanyag karawakan ta mipalako
hila etaman ha apoy ya taganán a maparê.

8 Êmên hila êt bayro ya hilay ampagbabara ya bat hên nakilamo kamoyu. Gawan
ha angkahalomata la kano, ay mapanyag hilan karawakan kalabayan lawini la, am-
panalanghang hila ha main tungkulan, haka bat lan anhabiên ya pamanira kanlan
anghel. 9 Hi Miguel man ya miha kanlan pinakapoon lan anghel ni Apo Namalyari,
ay a ya naghabin pammusmus kan Satanas hên nakihubakan hila hên tungkol ha
bangkay ni apo Moises. Ya hinabi na tana ni Miguel ay, "Habyanan ka hên Panginoon!"
10 Noa, hilay alwan maka-Diyos ya bat hên nakilamo kamoyu, ay ampaghabi hên
pamanira ha hinoman ya a la angkaintindihan. Haka ya muwang la, ya nanad ugalin
ayop, ya pamanyag karawakan kalabayan lawini la, ay habaytoy mamigtan kanla ha
kaparusaan ya ayn angga. 11 Taganán kapaingalo hila, gawan ha mabyat ya parusa
ya lumatêng kanla! Ta ampamiyay hila hên nanad kan Cain ya alwan maka-Diyos.
Nanad hila etaman kan Balaam, ta labay-labay la êt hên mananggap pera ha pamanyag
karawakan. Anhumalanghang hila kanlan ampamaala kanla hên nanad kan Core ya
nanalanghang kan apo Moises. Nabyat ya parusa kan Core, haka êmbayro êt kanlan
habaytsi, ay parusaan hila ni Apo Namalyari hên ayn angga.
12 Nanad ha mantsa ya ampakarawak ha bayoy baro, ay êmbayroy kahibaan la no
ampakiaêm hila kamoyu ha kaluto yo ya main kalamoy komunyon. Ayn hilan dêng-
êy. Sarili lan bat ya an-ihipên la. Ayn hilan pukat. Êmên hilan ginêm, ya ampialipad hên
angin, ya a ampam-in uran. Êmên hila êt hên poon kayo ya ayn tagêy ha panaon hên
pamanagêy, ya nayango haka inulot. 13 Êmên hila êt hên tandulon ha dagat ya an-iawah
haka an-ipayidpid hên narêmêk ya dalak ha laylay lanêm, ta ya andaygên la ay taganán
kapaparêng-êy. Nanad hila êt hên bêtêwên, ya nag-alíh ha andyanan la, ta ampakha hila
ha kalalêan ya hadyay diglêm, ya in-il-an ni Apo Namalyari kanla.
14 Habaytoy alwan maka-Diyos, ay impapêt ni Enoc ya apó ha tanggiginih* ni apo
Adan, ya wana hên hato, "Pakagilamên yoy habaytsi! Ya Panginoon ay lumatêng hên
main lamoy libo-liboy anghel na. 15 Hatolan nay balang miha, haka parusaan nay
alwan maka-Diyos ha kaganawan dinyag lay karawakan, haka ha kaganawan hinabi
la ya pammusmus kana." 16 Habaytoy alwan maka-Diyos, ay mapanotol, mapangato,
mapanyag karawakan kalabayan lawini la, mapaglalang, haka maghabi hilan naayang
ya habi ta êmên la makwa ya labay la.

Panaad haka aral

17 Noa, hikaw ya anlugurên kon patêl ha Panginoon, ay ihipên yoy hinabi lan
apostol ni Panginoon tamon Jesu-Cristo. 18 Ta hinabi la, ya ha tawlin panaon, no
marani yanay anggaan hên luta, ay main lumatêng ya mapanyag karawakan kalabayan
lawini la, ya mammusmus kamoyun ampaniwala. 19 Habaytoy alwan maka-Diyos, ay
ampangubatan hên pamaniran pakikimiha yo. Ipoh hila hên karawakan kalabayan
lawini la, haka ayn kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari. 20 Noa, hikaw, ya anlugurên
kon patêl ha Panginoon, ay pataniêhên yoy paniwala yo ha kaptêgan ya impamwang ni
Apo Namalyari kamoyu. Haka manalangin kaw ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo
Namalyari. 21 Illagan yoy pamimiyay yo êmên kaw a midayo ha pamanlugud ni Apo
Namalyari, kaban an-êngganan yoy biyay ya ayn angga, ya tanggapên tamo gawan ha
ingalo ni Panginoon tamon Jesu-Cristo.
22 Haka ingalwan yo hilay ampag-alangan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo.
23 Hawpan yo hilay mahawpan yo, ta êmên miligtas hila ha apoy ya ayn angga. Ingalwan
yo etaman hilay nag-in ipoh ha pamanyag karawakan, noa, kaillag kaw ta kayno
magtan la kaw ha pamanyag lan nangarawak.

Pamagpuri

* **1:14** ikapiton láhi.

24 Puriên ya hi Apo Namalyari, ya ampakapaillag kamoyu, êmên a maalíh ya paniwala
yo. Hiyay mantan kamoyu hên ayn kapintasan, hên main hadyay kahiglaan, ha
kapahilêw ya kahampatan na. 25 Puriên hi Apo Namalyari, ya mimihay Diyos, ya
Mámiligtas tamo gawan ha pakikimiha tamo kan Panginoon tamon Jesu-Cristo. Atsi
kanay kapahilêw ya kahampatan na, ya pamagpuri, kapangyarihan haka ya tungkulan
ya ayn kapantag, ya atsi yana kana paubat hên ubat, hên angga-angga! Amen.

Ya Impamwang
ni Apo Jesu-Cristo kan Juan

Paunan habi

Ya Impamwang kan Juan ay inhulat ni Juan hên haton ampairapan hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, gawan ha paniwala la kana. Hi Apo Jesu-Cristo ay nagpahalumata kan Juan no hinoy malyari ha lumatêng ya allo. Bayo impahulat nay habayto kan Juan êmên pakhawên ya nakêm lan ampaniwala ta êmên la mapataniêh ya nakêm la.

Ya kaatag ya impahalumata kan Juan ay masákit intindiên, noa muwang tamo ya labay habiên hên kaatag, ya nanad ha mal-at ya mata ay mal-at ya kamwangan. Muwang tamo êt ya labay habiên hên mal-at ya hongay ay makhaw ya kapangyarihan haka matag-ay ya tungkulan. Muwang tamo êt ya labay habiên hên bitsih ay kataniêhan.

Malinaw di ha hulat ni Juan, ya hambutên ni Apo Namalyari hilay kapatsi na gawan kan Apo Jesu-Cristo. Malinaw êt ya hilay pêtêg hên ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ay magpaidi kana hên ayn angga ha langit.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-8
Ya unan halumata haka ya hulat kanlan pitoy pagtsiponan hên pagsimbaan ha probinsyan Asia 1:9-3:22
Ya pamagsimba ha langit haka ya naka-tsili-tsil ya hulat ya nakahara hên pitoy patak hên talo 4:1-8:1
Ya pitoy tambuyok 8:2-11:19
Ya nanad ha hadyay hêlay dapo haka ya loway kapapalimoy nanad ayop lalê 12:1-13:18
Hino-hino kay nahên ya halumata 14:1-15:8
Ya pamarusa ya ubat kan Apo Namalyari ya atsi ha pitoy silyaw 16:1-21
Ya balayan Babilonia ya inulam, haka hinambut ya kapatsi ni Apo Namalyari 17:1-20:10
Impahalumata kan Juan ya katatawlian pamanatol 20:11-15
Impahalumata kan Juan ya bayoy langit, bayoy luta, haka bayoy Jerusalem 21:1-22:5

Umpisan hulat

1 Ya laman hên habaytsi ya hulat, ay impamwang ni Apo Namalyari kan Panginoon
Jesu-Cristo, ta êmên na etaman ipamwang kanlan ampaghuyo kana, ya tinalagá ni Apo
Namalyari, ya bigla hên malyari. Kabay in-utoh etaman ni Panginoon Jesu-Cristo ya
anghel na hên namipamwang kangko, hi Juan, ya ampaghuyo kana hên habayto ya an-
ihulat ko bayri. 2 Ampaptêgan ko ya kaganawan impahalumata kangko, ya habi ni Apo
Namalyari ya pinaptêgan ni Panginoon Jesu-Cristo. 3 Iningalwan hilay ampamaha hên
habaytsi ha arapan hên kaatag. Iningalwan hila êt ya anhumonol ha nagilam la bayri
ha papêt, ya ahina mabuyot hên matupad.

Pamangumusta ni Juan ha main paniwala kan Apo Jesu-Cristo ha pitoy pagtsiponan hên pagsimbaan ha Panginoon ha Probinsyan Asia

4 Habaytsi ya hulat ko kamoyun patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Efeso,
Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia haka ha Laodicea ya pitoy pagtsiponan hên
pagsimbaan kana ha probinsyan Asia.

An-ihalangin kataw ya dyanan na kaw dayi hên kapatêkbêkan nakêm haka ingalwan
na kaw ni Apo Namalyari, ya atsi yana hên haton lagi, amêhên, haka hên magpa ayn
angga. Dyanan na kaw dayi hên kapatêkbêkan haka ingalwan na kaw êt hên Espiritu
na, ya nakaarap ha iknoan na ha pitoy pahlêk hên kapangyarihan na. 5 Dyanan na kaw

dayi hên kapatêkbêkan haka ingalwan na kaw etaman ni Panginoon Jesu-Cristo ya tapat, ya ampamaptêg hên tungkol ha nakahulat di. Hiyay kauna-unaan hên biniyay oman kanlan natsi, ya ahê natsin oman, haka hiyay pinakapoon lan ampamaala bayri ha luta.

Hiyay ampanlugud kantamo haka ya kamatsan na hên namoganggang ya daya na, ay namibuhan kantamo ha kasalanan tamo. 6 Impahan na kitamo ha pamanlokop na, ta êmên kitamo mamaala hên kalamo na, haka dinyag na kitamon pari ya ampaghuyo kan Apo Namalyari, ya Diyos, ya Tatang na. Puriên tamo ya! Hiyay ampamaala hên magpa ayn angga! Amen. 7 Pakaihipên yoy habaytsi! Lumatêng hi Panginoon Jesu-Cristo hên kalamoy lêmm, haka mahêlêk yan balang miha, anggan hilay nanlatog hên tagyang na. Gawan mahêlêk la ya, ay maubuh hên mipanyêngên ya tawo bayri ha boon luta. Taganán malyari ya habayto. Amen.

8 Wanan Makapangyarihan, ya Panginoon, hi Apo Namalyari, ya atsi yana hên haton lagi, amêhên, haka magpa ayn angga, "Hiko ya Alpha haka Omega, ya labay habiên, ya hikoy ampangubatan haka ya anggaan hên balang hino."

Impahalumata kan Juan hi Apo Jesu-Cristo

9 Hiko hi Juan, ya mihay patêl yo ha Panginoon. Gawan ha ampaniwala ko kana, ay hikoy kalamo yo ha pamagtêêh ha kaparusaan, haka ha pamanlokop na ya lumatêng. Ha pamarusa la kangko, gawan ha pamipamwang kon habi ni Apo Namalyari, haka ya tungkol ha impamwang ni Panginoon Jesu-Cristo, ay gintan la kon intapon ha pulo ya nag langan Patmos. 10 Hên habayton mihay allon pamagsimba ha Panginoon, ay main yan impahalumata kangko ya Espiritu ni Apo Namalyari. Nagilam ko ha bokotan ko ya mihay habi, ya makhaw, ya nanad hên tonoy tambuyok. 11 Wana kangko, "Ihulat moy mahêlêk mo, ta ipagtan mo kanlan angkapi-tsi-tsipon, ha Efeso, Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia haka ha Laodicea ya pitoy pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha pitoy balayan ha probinsyan Asia."

12 Hên namalingay ako, hên hêlkên ko no hinoy ampaghabi, ya nahêlêk ko ay pitoy gintoy pamyanan solo.* 13 Ha pibonakan hên hatoy pitoy pamyanan solo, nahêlêk ko ya main nakairêng ya nanad tawo, ya nakatakop hên angga ha boê. Main yan takop ya ginto, ya nakakábat ha pagaw na. 14 Bapan putsi hên habot na hên nanad ha kaputsi hên bolak, haka ya mata na ay nanad dêkêt hên apoy. 15 Ya bitsih na ay nanad ha tangso ya kapahilêw, haka ya habi na ay nanad lanêm ya man-awk. 16 Antalanên nay pitoy bêtêwên, haka main inumawah ya mihay êtak ha bêbêy na ya napikapakay ngalab ya hadyay tarêm. Ya lupa na ay kapahilêw hên nanad ha hawang hên allo ha kauugtoan.

17 Hên pamakahêlêk ko kana ay nandoko ko ha bandan bitsih na hên nakadêngdêng, noa, a ko ampakahabi, ta nanad kinan natsi. Noa, impalunto na kangko ya panabtab hên gamêt na, haka na hinabi kangko, "Paan kan malimo! Hikoy ampangubatan haka ya kaanggaan hên balang hino. 18 Hiko ya angkabiyay. Natsi ko. Noa, hêlkên yo! Biniyay akon oman! Hiko ay angkabiyay hên magpa ayn angga. Haka atsi yay na ha aypa hên kapangyarihan ko ya kamatsan, haka hatoy ambaêgên lan Hades ya logal hên kaêlwa lan natsi. 19 Kabay ihulat mina ya nahêlêk mo, haka ya angkalyari amêhên, haka ya malyari pon. 20 Ya labay habiên awud hên pitoy bêtêwên, ya nahêlêk mon antalanên ko, ay hilay in-utoh ya ampamaala ha angkapi-tsi-tsipon ha Efeso, Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia haka ha Laodicea ya pitoy pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha probinsyan Asia. Haka ya hatoy pitoy gintoy pamyanan solo,† ay yabay ya habaytoy pitoy pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha probinsyan Asia."

2

Ya hulat kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Efeso

* **1:12** kingki. † **1:20** kingki.

1 Wanay na êt hên namihundon pamaghabi na hi Apo Jesu-Cristo ha halumata ko,
“Pagtanan mon hulat ya in-utoh hên mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsipo-
nan hên pagsimbaan kangko ha balayan Efeso. Êmên ya di ya ihulat mo:
“Habaytsi ya anhabiên kon ampanalan hên pitoy bêtêwên ha panabtab hên gamêt ko,
ya ampibita-bita ha pibonakan hên pitoy gintoy pamyanan solo:* 2 Angkamwangan ko
ya pamimiyay yo, pamagpagal yo, haka pamagtêêh yo. Muwang ko, ya a yo ampaulayan
hên makilamo kamoyu hilay ampanyag karawakan. Muwang ko ya nasubukan yo hilay
nay ampagbabaran apostol, haka napaptêgan yo ya hila ay taganán alwan apostol, ta
alwan pêtêg ya toro la. 3 Gawan kangko ay a kaw angkahawa hên idin ya boon biyay yo
ha pamagtêêh ha kal-atan hên kairapan ha pamanhumonol yo kangko. 4 Noa, habaytsi
ya a ko angkalabayan ha pamimiyay yo: ya pamanlugud yo kangko haka kanlan
kapareho yon ampaniwala kangko, ay alway nan êmên haton una, ta natambaang kaw
na. 5 Panêmtêmên yo ya una yon pamanlugud, haka paghêhêan yon talibatokan ya
pangatambaang yo kangko boy kanlan kapareho yon ampaniwala kangko. Mamiyay
kaw oman hên nanad hên pamimiyay yo hên haton kauna-unaan kaw hên naniwala
kangko, ta no a kaw maghêhê, ay alihên ko ya solo yo ha pinamyanan kana. 6 Noa, an-
ikahigla ko, ya angkahêmêkan yo etaman ya angkahêmêkan ko, yabay ya andaygên lan
ambaêgên hên Nicolaita, ya ampaniwala hên alwan narawak hên magsimba ha alwan
pêtêg ya diyos, haka alwan narawak hên manyag hên karawakan kalabayan lawini.
7 “Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo
Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko! Hilay
mipanambut ha karawakan, ay dyanan kon karapatan hên mangan tagêy hên kayo ya
ampakab-in biyay ya ayn angga, ya atsi ha Paraiso, ha ampaidyanan ni Apo Namalyari.”

Ya aral kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Esmirna

8 Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, “Pagtanan mon hulat ya in-utoh
hên mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha
balayan Esmirna. Êmên ya di ya ihulat mo:
“Habaytsi ya anhabiên kon ampangubatan haka ya anggaan hên balang hino, ya natsi,
noa, biniyay oman. 9 Muwang ko ya pamairap ya angkaranasan yo. Muwang ko êt ya
ampag-irap kaw, noa, nanad mabandi kaw, ta makhaw ya paniwala yo kangko. Haka
muwang ko êt ya pamanira la kamoyu, hên hilay ampagbabaran ya hila ay Israelita, noa,
atsi hila ha pangkat ya atsi ha lokop ni Satanas. 10 Paan yon kalimwan ya pamairap la
kamoyu ya marani yoy nan maranasan. Kaillag kaw! Ha pamanubuk hên paniwala yo,
ay ipapahukul ni Satanas ya ungno kamoyu, haka magdusa kaw ha mapoy allo. Ihundo
yoy katapatan yo kangko, agyan patsên la kaw, ta hikoy mamidin kamoyun biyay† ya
ayn angga.
11 “Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo
Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko! Hilay
manambut ha karawakan, ay a mipalako ha pangalwan kamatsan, ha parusa ya ayn
angga.”

Ya aral kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Pergamo

12 Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, “Pagtanan mon hulat ya in-utoh
hên mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha
balayan Pergamo. Êmên ya di ya ihulat mo:
“Habaytsi ya anhabiên kon main êtak ya napikapakay ngalab ya hadyay tarêm:
13 Muwang ko ya balayan, ya ampaidyanan yo, ay main pagtsiponan hên pagsimbaan
kan Satanas. Êmbayro man, ay nananiêh ya paniwala yo kangko. Haka a kaw

* **2:1** kingki. † **2:10** korona ha habin Griego.

namipuglaoh hên paniwala yo kangko hên hato man hên panaon ni Antipas, ya nanonol kangko haka namaptêg hên tungkol ha kaptêgan hên tungkol kangko, ya pinatsi bahên ha balayan ya ampaidyanan yo, ya angkalokopan ni Satanas. 14 Noa, main akon a angkalabayan ha pamimiyay yo. Main ungno kamoyu ya anhumonol ha toro ni Balaam kan Balak, ya nangamuyot kanlan Israelita hên mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, haka hên mamabayi boy makilalaki. 15 Main êt kamoyu ya anhumonol ha toro lan ambaêgên lan Nicolaita, ya ampaniwala ya alwan narawak hên magsimba ha alwan pêtêg ya diyos, haka alwan narawak hên manyag hên karawakan kalabayan lawini. 16 Kabay paghêhêan haka talibatokan yoy nay andaygên yo, ta no ahê, ay bigla kon labanan hilay anhumonol ha toro lan ambaêgên lan Nicolaita, hên êtak koy napikapakay ngalab ya hadyay tarêm ya an-umawah ha bêbêy ko.

17 "Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko! Ha mipanambut ha karawakan, ay dyanan kon pamangan ya ambaêgên manna, ya nakahimpan ha langit, haka dyanan ko hila hên tsi-tsihan bato, ya naputsi, ya pinamihulatan hên bayoy langan, ya ayn makamwang no alwan bat hên hatoy dyanan hên habaytoy bato."

Ya aral kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Tiatira

18 Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, "Pagtanan mon hulat ya in-utoh hên mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha balayan Tiatira. Êmên ya di ya ihulat mo:

"Habaytsi ya anhabiên kon Anak ni Apo Namalyari, ya nanad hên dêkêt hên apoy ya mata, haka nanad tangso ya bitsih, ya kapahilêw. 19 Angkamwangan ko ya pamimiyay yo, kabay muwang ko ya pamanlugud yo, paniwala yo, pamaghuyo yo, haka ya pamagtêêh yo ha kairapan. Muwang ko êt ya mangêd pon ya andaygên yo amêhên kanan haton babayo kaw naniwala kangko. 20 Noa, habaytsi ya a ko angkalabayan ha pamimiyay yo: ampaulayan yo hi Jezebel, ya mihay babayi ya ampagbabara hên hiyay mihay mámipamwang ni Apo Namalyari. An-amuyotên na hilay tagahonol ko hên manyag karawakan hên nanad ha pamabayi, pamakilalaki haka mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos. 21 Dinyanan ko ya hên panaon hên maghêhê, hên manalibokot ha pamakilalaki na, noa, a ya taganán magbayo. 22 Kabay parusaan ko ya hên nabyat ya hakit. Êmbayro êt, ay parusaan ko etaman, ya hilay kalamoy nan ampanyag kasalanan, no a la paghêhêan hên talibatokan ya karawakan ya andaygên la hên kalamo na. 23 Haka patsên ko hilay nanad nay nan anak, ya boon nakêm hên anhumonol ha toro na, ta êmên la mamwangan hên hilay angkapi-tsi-tsipon ha balang pagtsiponan hên pagsimbaan kangko, ya hikoy ampamoliah hên nakêm haka manumbah ha balang miha kamoyu, do ha dinyag yo.

24 "Kamoyu etaman hên kaatag ha balayan Tiatira, ya a nanggilam ha nangarawak ya toro ni Jezebel, haka ayn muwang ha ambaêgên lan mangalalê ya toro ni Satanas, ay a kataw pabyatan ha aral. 25 Ya labay kon bat kamoyu, ay pataniêhên yon mangêd ya paniwala yo kangko hên angga ha pamanlumatêng ko. 26 Hilay mipanambut ha karawakan, haka anhumonol ha kalabayan ko hên angga ha anggaan biyay la, ay dyanan kon tungkulan hên mamaala ha balang bansa. 27 Mamaala hila kanla hên ayn ingalo hên itad hila ha banga, ya bahakên hên têkên ya dyag ha bakal. 28 Ta idin ko kanla ya tungkulan ya indin kangkon Tatang ko, haka ya bêtêwên ya ambaêgên manwatah ha palatandaan ya nipanambut hila.

29 "Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko!"

3

Ya hulat kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Sardis

1 Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, “Pagtanan mon hulat ya in-utoh hên mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha balayan Sardis. Êmên ya di ya ihulat mo:

“Habaytsi ya anhabiên kon ampamaala ha pitoy pahlêk hên kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, haka ya ampanalan hên pitoy bêtêwên: muwang ko ya pamimiyay yo. Ha hêlêk tawo, ay ampaniwala kaw kangko, noa, ha kaptêgan, ay pêrad tanan natsi ya paniwala yo kangko. 2 Mimata kaw ta pakhawên yoy paniwala yo, ta êmên a ya lumuyang hên matsi, ta ya pamimiyay yo ay main pamagkulang ha hêlêk ni Apo Namalyari, ya ansimbaên ko. 3 Kabay panêmtêmên yoy intoro kamoyu. Dapat honolên yoy habayto, haka paghêhêan yon talibatokan yoy nay pamanyag karawakan. Ta no a kaw dalin mimata, ay bigla kataw lakwên hên parusaan, êmên ha biglan paman-lumatêng hên manakaw. 4 Noa, main ungnon bat bahên kamoyu ha balayan Sardis, ya a ampakilamo hên manyag karawakan. Hilan bêngat ya habayto ya makalamo ko hên mita hên nakabaron naputsi, gawan hinonol lay kalabayan ni Apo Namalyari. 5 Hilay manambut hên karawakan, ay pabaroan etaman hên naputsi hên nanad kanla, haka ya langan la, ay a ko boraên ha ambaêgên libron biyay, ya nag langan lan main biyay ya ayn angga. Ha arapan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, angga ha arapan lan anghel na, ay ipamwang ko ya kangko hila.

6 “Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko!”

Ya aral kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan hên Filadelfia

7 Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, “Pagtanan mon hulat ya in-utoh hên mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha balayan Filadelfia. Êmên ya di ya ihulat mo:

“Habaytsi ya anhabiên kon impapawa ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya banal, ya ayn hinon kasalanan, ya mapaypaniwal-an, ya ampanalan hên susi* ni Arin David. Ya loatên ko, ay ayn hinoman ya makapikabat, haka ya ikabat ko, ay ayn hinoman ya makaloat. 8 Angkamwangan ko ya pamimiyay yo. Muwang ko êt ya alwa kaw hên makhaw, gawan pêpêrad kaw, noa, hinonol yoy toro ko, haka ya paniwala yo kangko, ay a yo impuglaoh. Kabay niloat ko ya mihay ilwangan ha arapan yo haka ayn hinoman ya makapikabat hên habayto. 9 Manggilam kaw! Main bahên ya ampagbabara ya hila ay Israelita, noa, kalamo hila ha pangkat ya atsi ha lokop ni Satanas. Ipakarani ko hila kamoyu. Makadêngdêng hila ha arapan yo hên mam-in galang kamoyu, haka mamwangan la bayto ya anlugurên kataw. 10 Gawan nagtêêh kaw hên nanad ha in-utoh ko kamoyu, ay illagan kataw kaban angkaranasan yoy kairapan ya lumatêng ha boon luta. 11 Bigla ya pamanlumatêng ko! Pakipahootan yon honolên ya kaptêgan, ta êmên a maayu hên kaatag ya an-idin ko kamoyu, ya biyay† ya ayn angga. 12 Hilay manambut kan Satanas, ay itad ko ha tarêk ya pampah-êy ha pagtsiponan hên pagsimbaan kan Apo Namalyari, ya ansimbaên ko. Idi hila tana bayro hên ayn angga. Mabalayan ya hila ay kan Apo Namalyari ta ihulat ko kanla ya langan na, haka ya langan hên balayan na, ya bayoy Jerusalem, ya umaypa ubat kana ha langit. Haka Mabalayan ya hila ay kangko ta ihulat ko kanla ya bayoy langan ko.

13 “Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko!”

Ya aral kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Laodicea

---

* **3:7** Isaias 22:22. † **3:11** korona ha habin Griego.

14 Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, “Pagtanan mon hulat ya in-utoh hên mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha balayan Laodicea. Êmên ya di ya ihulat mo:

“Habaytsi ya anhabiên ko ya ambaêgên Amen, ya mapaypaniwal-an, haka am-pamaptêg ha kaptêgan, gawan hikoy ampangubatan hên kaganawan dinyag ni Apo Namalyari. 15 Angkamwangan ko ya pamimiyay yo. Ya paniwala yo kangko ay nanad lanêm ya naayamêêm, ya alwan nakêbêl haka alwan naomot. Labay ko dayin naigêt ya paniwala yo kangko. 16 Gawan ha pangatambaang yo, ay pêrad kataw tanan itaah! 17 Wamoyu mabandi kaw, ta main kaw hên katsighaw, haka a yoy na kailangan ya hinoman. Yarin a yo muwang ya hikaw ay ayn taganán pukat, kapapaingalo, mairap, buwag haka ayn nanan ingkatakop ha lawini yo! 18 Kabay an-aralan kataw ya manaliw kaw kangko hên naahig ya gintoy imparann ha apoy, ta êmên kaw mag-in pêtêg hên mabandi ha arapan ni Apo Namalyari. Manaliw kaw kangko hên nangaputsi ya takop, ta êmên matagpênan ya lawini yoy kapaparêng-êy, ya ayn ingkatakop. Manaliw kaw êt kangko hên tambal mata, ta êmên kaw makahêlêk. 19 Hilay anlugurên ko ay an-atolan ko haka amparal-an ko. Kabay boon nakêm yo dayin paghêhêan ya kasalanan yo. 20 Manggilam kaw! Atsi ko ha ilwangan hên nakêm hên balang miha hên ampamaêg. Hinoman ya manggilam hên baêg ko, ta pahowênên ako, ay humwên ako hên makilamo kana hên nanad ha makiaêm kana. 21 Hinoman ya manambut karawakan, ay hiyay dyanan ko hên karapatan hên mamaala hên kalamo ko, hên nanad ha pam-i kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, hên karapatan hên mamaala hên kalamo na, hên hinambut ko hi Satanas.

22 “Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko!”

4

Impahalumata kan Juan ya pamagsimba kan Apo Namalyari ha langit

1 Pamakayarin habayto, ay nangoman akon naningla. Nahêlêk koy nakaloat ya ilwangan hên langit! Haka nagilam kon oman, ya habi ya nanad hên tonoy tambuyok, ya wana kangko, “Munik ka di, ta ipahlêk ko kamo ya habaytsi ya malyari pon, ha lumatêng ya allo.” 2 Tampol nan impahalumata kangko hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya mihay iknoan hên ampamaala bayro ha langit haka hatoy nakaikno bayro. 3 Ya lupa nan hatoy nakaikno bayro ay nanad ha mangaalagá ya bato ya ampangislap ya ambaêgên hên haspe haka kornalina. Main mihay buwangaw ya nakabalitoktok bayro ha iknoan nan ampamaala ya nanad ha kulay bulong hên esmeralda, ya ampangislap. 4 Nakapalibot kanan nakaiknon ampamaala, ay main lowampo boy apat ya kaatag pon ya pag-iknoan hên ampamaala. Ya nakaikno bayro, ay lowampo boy apat ya toa, ya nipagtungkulan, ya nakatakop hên naputsi haka nakakopyan korona, ya dyag ha ginto. 5 Bayro ha iknoan ha bonak ay main angkaubat ya magpikulita ya kimat haka hênêg hên kilat ya manêlêgêdêg boy magpidili-kidik. Haka ha arapan hên habaytoy iknoan ay main pitoy pag-atáng ya man-alob. Habaytoy pag-atáng, ay yabay ya pitoy pahlêk hên kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. 6 Ha arapan êt hên habaytoy iknoan ay main nanad solamin ya kakwalan, kalinaw haka kakislap hên dagat ya dyag ha kristal.

Ha danin habaytoy iknoan, ay main nakapalibot ya apat ya angkabiyay, ya napnoan hên mata ha arapan haka ha bokotan. 7 Nanad hên leon ya una kanlan apat ya angkabiyay. Ya ikalwa ay nanad ha baka. Ya ikatlo ay main lupa ya nanad lupa hên tawo. Haka ya ikapat ay nanad hên bulilak o lawin ya ampangalilang. 8 Habaytoy apat ya angkabiyay, ay mani-anêm ya pakpak. Napno hilan mata hên angga êt ha lalên pakpak, haka allo yabi lan angkantaên ya êmên di,

“Apo Namalyari, hika ya banal, ya ayn hinon kasalanan, haka ya ayn kapantag ha
kangêran,
mimiha mo ya Panginoon Diyos ya makapangyarihan, ya dapat puriên.
Hika ya atsi yana hên haton lagi, amêhên, haka magpa ayn angga.”
9 Kaban ampuriên, anggalangên haka ampagpahalamatan lan habaytoy apat hi Apo
Namalyari, ya main biyay hên ayn angga, ya ampamaala, 10 ay hatoy lowampo boy apat
etaman ya nipagtungkulan, ay ampipandoko hên nakadêngdêng hên ampagsimba kana.
An-idin lay korona la ha arapan na ta êmên ipamwang ya hiya ay makapangyarihan
kanla. Êmên ya di ya angkantaên la:
11 “Apo Namalyari, hika ya Panginoon naên haka Diyos naên.
Hika ya hêpat hên mananggap hên pamagpuri, haka pamanggalang gawan ha kapang-
yarihan mo,
ta hika ya nanyag hên balang hino, ha kalabayan mo.”

5

Impahalumata kan Juan ya pamananggap hên Biseron Tupa ya hulat ya antalanên ni Apo Namalyari

1 Kaban ampanlêk ako, ay main akon nahêlêk, ya antalanên nan hatoy nakaikno ha
pibonakan, ya papel, ya naka-tsili-tsil, ya main hulat ha lalê haka ha bokot. Habaytoy
papel ay nakahara hên pitoy patak hên talo. 2 Haka main akon nahêlêk ya mihay
makhaw ya anghel ni Apo Namalyari, ya nay-ikhaw hên nangotang hên êmên di: “Hinoy
main karapatan hên mangalíh hên talo ya pinamihara ha naka-tsili-tsil, ta êmên ya
mabuhal?” 3 Noa, ayn miha man ha langit, o ha luta, o ha logal lan natsi, ya malyarin
mamuhal o mamaha hên habayto. 4 Kabay hadyay tangih ko gawan ayn ya main
karapatan hên mamuhal haka mamaha hên habayto. 5 Noa, wana kangko hên miha
kanlan hatoy lowampo boy apat ya nipagtungkulan, “Paan kan manangih! Hêlkên mo
ya ambaêgên lan Leon. Hiya ya kaapo-apoan ni apo Juda haka ya kaapo-apoan ni
Arin David. Hiyay nanambut kan Satanas, kabay main yan karapatan mangalíh hên
habaytoy pitoy patak talo haka mamuhal hên habaytoy kahulatan.”
6 Pamakahabi nan habayto, ay main akon nahêlêk ya mihay Biseron Tupa, ya
nakairêng hên karani hên hatoy nakaikno ya napalibutan lan hatoy apat ya angkabiyay,
ya napnoan hên mata, haka hilay lowampo boy apat ya nipagtungkulan. Hatoy Biseron
Tupa ay nagpiyat, ya kamwangan ya hiyay imparaya haka nangoman nabiyay. Main
yan pitoy hongay haka pitoy mata. Hatoy pitoy mata na, ay yabay ya in-alimbawa ha
kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya in-utoh na ha boon luta. 7 Napaidani
ya kanan nakaikno ha pibonakan, ta ginawang nay hatoy naka-tsili-tsil ya kahulatan
ya antalanên nan habayto. 8 Pamakakwa nan habaytoy kahulatan ya naka-tsili-tsil,
ay hatoy apat ya angkabiyay ya napnon mata, haka hilay hatoy lowampo boy apat ya
nipagtungkulan, ay nipandoko hên nakadêngdêng hên nagsimba ha arapan hên hatoy
Biseron Tupa. Ya balang miha kanla ay ampanalan hên alpa, haka main hilan antalanên
ya silyaw ya dyag ha ginto ya pinno hên pabango ya paraêp. Habaytoy pabango, ay
yabay ya nanad ha panalangin lan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. 9 Ingkanta
la ya mihay bayon kanta, ya êmên di:
“Hika ya main karapatan hên mananggap hên habain ya naka-tsili-tsil ya kahulatan,
haka mangalíh hên talo ya pinamihara kanan habain,
gawan in-átang ka, haka ya daya mo, ay pangakbus mo kanlan pinili ni Apo Namalyari
hên mag-in kana, paubat ha balang láhi, habi, haka bansa.
10 Impahan mo hila ha pamanlokop mo ta êmên hila makapamaala hên kalamo mo ha
luta. Dinyag mo hilan pari ta êmên hila maghuyo kan Apo Namalyari ya Diyos
tamo.”

11 Kaban ampanlêk ako bayro ha nakaikno ha pibonakan haka kanlan apat ya
angkabiyay ya napnoan mata, haka ha lowampo boy apat ya nipagtungkulan, ay
nagilam koy kanta hên kal-atan anghel, ya a makwan mabilang ya nakapalibot bayro
kanla. 12 Makhaw lan an-ikanta ya êmên di:
"Ya Biseron Tupa ya imparaya ay hêpat hên mananggap hên pamagpuri, pahalamat
haka galang, gawan ha kapangyarihan, pibandian, galing, haka hêkaw na!"
13 Bayo nagilam ko ya balang angkabiyay ya atsi ha langit, ha luta, ha logal lan natsi,
haka ha dagat. Naubuh hilan ampipagkanta êt hên êmên di:
"Dapat pahalamatan, galangên, haka puriên ya nakaikno ha pibonakan haka ya Biseron
Tupa, hên magpa ayn angga gawan ha kapangyarihan la!"
14 Hatoy apat etaman ya angkabiyay ya napnon mata ay naghabi, ya wanla,
"Amen!*" Haka hilay hatoy lowampo boy apat ya nipagtungkulan ay ampipandoko hên
nakadêngdêng hên nagsimba ha arapan nan Biseron Tupa haka ha arapan nan nakaikno
ha pibonakan.

6

Pamangalíh nan hatoy Biseron Tupa hên hatoy pitoy patak talo ya pinamihara ha naka-tsili-tsil ya kahulatan

1 Kaban ampanlêk ako, ay nahêlêk koy inalíh nan hatoy Biseron Tupa ya miha
kanlan pitoy patak talo. Bayo nagilam koy habi hên miha kanlan apat ya angkabiyay
ya napnoan mata, ya wanan nay-ikhaw, ya nanad ha magpidili-kidik ya kilat, "Ka
di!" 2 Nahêlêk koy mihay kabayo ya naputsi. Ya nakahakay bayro, ay main yawo ya
panlaban. Dinyanan yan korona ya pan-ihuklot na, gawan ha panambut na ha kaatag
ya kapatsi na, bayo nag-orong yay na êt hên manambut ha kaatag pon ya kapatsi na ha
luta.
3 Hên inalíh nay na hên Biseron Tupa ya hatoy ikalwan patak talo, ay nagilam kina êt
ya hatoy ikalwa kanlan angkabiyay ya napnoan hên mata, ya wana, "Ka di!" 4 Namakon,
ay main kina êt hên nahêlêk ya inumawah ya miha pon ya kabayo ya hadyay orit. Ya
nakahakay bayro, ay dinyanan kapangyarihan hên hiyay pangubatan hên gulo hên
kaganawan bansa ha luta ta êmên mipa-patsi hilay tawo. Dinyanan la yan hadyay hêlay
hundang.
5 Hên inalíh nay na hên Biseron Tupa ya ikatlon patak talo, ay nagilam ko ya hinabi
nan ikatlon angkabiyay ya napnoan mata, ya wana, "Ka di!" Bayo nahêlêk ko ya
mihay kabayoy nauyang. Ya nakahakay bayro ay ampanalan hên timbangan. 6 Haka
nagilam koy nanad habi ya angkaubat ha pibonakan lan hatoy apat ya angkabiyay ya
napnoan mata, ya êmên di: "Mihay kilon bêngat hên trigo ya mahaliw ha napakiupa hên
namapayabi, haka êmbayro êt ya alagá ha tatloy kilon sebada.* Noa, paan hiraên ya poon
olibo, ya ubatan taba, haka ya wakay hên ubas ya ubatan alak."
7 Hên inalíh nay na hên Biseron Tupa ya hatoy ikapat ya patak talo, ay nagilam kina êt
ya habi nan ikapat ya angkabiyay ya napnoan mata, ya wana, "Ka di, ta hêlkên mo!" 8 Ya
nahêlêk ko ay mihay kabayo ya napêthaw. Ya langan nan nakahakay bayro ay Kamatsan
haka ya hinumonol kana ay Hades, ya logal lan kaêlwa lan natsi. Dinyanan hilan
tungkulan hên patsên ya ikapat hên kabooan lan tawo ha luta ha labanan, mamapitay
ya lonoh, hakit, haka ha mangahilêb ya ayop ya mapangyat.
9 Bayo inalíh nay na hên Biseron Tupa ya hatoy ikalima hên patak talo. Haka nahêlêk
kina ha hilong hên paybul-ihan† hên paypaahukan hên pabango ha pamagsimba kan
Apo Namalyari, ya kaêlwa lan pinatsi gawan pamanhumonol la ha habi ni Apo Na-
malyari, haka ha pamaptêg la kanan habayto. 10 An-ipapakaangaw lay pamakiingalo,

* **5:14** Ya labay habiên, ay dapat malyari ya habayto. * **6:6** Ya nanad trigo. † **6:9** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

ya wanla, “Panginoon, hika ya makapangyarihan, ya banal, haka ya pêtêg! Ay-êmên pon kabuyot ya pangênggan naên hên higantsiên mon parusaan hilay nangarawak ha boon luta ya namatsi kannaên?” 11 Bayo dinyanan ya balang miha hên takop ya nangaputsi, haka hinabi kanla ya magpainawa hila pon hên pêrad, hên angga ha maboo ya kabilangan hên kapareho lan patêl, ya ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, ya maranin patsên êt hên nanad kanla.

12 Hên inalíh nan Biseron Tupa ya hatoy ikanêm ya patak talo, ay nanlayon hên hadyay hêkaw, haka ya allo ay inumuyang hên nanad ha takop ya an-ihulod lan kinamatsan. Haka ya buwan ay inumorit hên êmên kaorit hên daya. 13 Ya bêtêwên ay nangatata ha luta hên nanad ha tagêy hên igos ya nailê pon ya angkakanêgnêg hên hadyay hêkaw angin. 14 Namakonkaynaman ay biglan nagtsili-tsil ya langit hên nanad ha amak‡ haka napanat. Ya tawgtug haka pulo ay napanat ha andyanan la. 15 Naubuh hên nalimwan hilay atsi ha luta. Hilay ari haka hilay kaatag ya main tungkulan nanad kanlan poon hundaloh, ya mangabandi, hilay main kapangyarihan, hilay ipoh boy hilay alwan ipoh, ay naubuh hên nipagtago ha lêyang, haka ha mangahlay ya bato ha tawgtug. 16 Haka nan-angaw hila kanlan tawgtug haka kanlan bato, “Ay, tagpênan yo kay, ta êmên a naên ana mahêlêk ya lupa nan nakaikno hên ampamaala, haka êmên a naên ana maranasan ya hadyay huluk nan Biseron Tupa! 17 Gawan nilumatêng ya maalagáy allon hadyay pamarusa la kannaên, ya a naên taganán matêêh!”

7

Kabilangan lan dinyanan tatak, ya naghuyo kan Apo Namalyari ay 144,000

1 Pamakayarin habayto, ay main akon nahêlêk ya apat ya anghel ni Apo Namalyari ya nakairêng ha apat ya duyo hên luta, ta ampênlanan la ya ampangubatan hên angin, ta êmên a magkaangin ha luta, ha dagat, o ha hinon kayo. 2 Hila ya dinyanan ni Apo Namalyari hên kapangyarihan hên hiraên ya luta anggan dagat. Haka main akon nahêlêk ya kaatag ya anghel ni Apo Namalyari ya an-umawah ha dapit awahan hên allo, ya ampantan hên panatak nan ampam-in biyay, ya hi Apo Namalyari. Bayo imbaêg na bayro ha apat ya kapareho nan anghel, ya wanan nay-ikhaw, 3 “Paan yo pon hiraên ya luta, dagat o hinon kayo, angga ha a naên pon matatakan ya dampal lan ampaghuyo kan Apo Namalyari ta êmên hila a mabilyan.” 4 Hên nayari hilay na, ay nagilam ko ya bilang lan tinatakan, dinalan boy apatapo boy apat ya libo (144,000) ubat ha kaapo-apoan lan mapo boy loway anak ni apo Israel. 5 Ha kaapo-apoan ni Juda 12,000, ha kaapo-apoan ni Ruben 12,000, ha kaapo-apoan ni Gad 12,000, 6 ha kaapo-apoan ni Aser 12,000, ha kaapo-apoan ni Neftali 12,000, ha kaapo-apoan ni Manases 12,000, 7 ha kaapo-apoan ni Simeon 12,000, ha kaapo-apoan ni Levi 12,000, ha kaapo-apoan ni Isacar 12,000, 8 ha kaapo-apoan ni Zabulon 12,000, ha kaapo-apoan ni Jose 12,000, haka ha kaapo-apoan ni Benjamin 12,000.

Ya nipanambut, ya a makwan mabilang, ya ubat ha balang bansa

9 Pangayarin habayto, ay nahêlêk koy kakal-atan ya tawo ya a makwan mabilang hên hinoman! Ubat hila ha balang bansa, láhi haka habi. Nakairêng hila ha arapan hên hatoy nakaikno hên ampamaala ha pibonakan, haka ha arapan nan Biseron Tupa. Nakatakop hila hên naputsi haka ampanalan hilan bulong, ya palatandaan hên mahigla hila ha pamanambut la. 10 Haka impakakhaw lan hinabi, “Ya namiligtas kantamo ay hi Apo Namalyari ya nakaikno hên ampamaala, haka ya Biseron Tupa!” 11 Naubuh hên nakairêng ya anghel hên nakapalibot bayro ha nakaikno, haka hilay lowampo boy apat ya nipagtungkulan, haka hatoy apat ya angkabiyay ya napnoan mata, ay nandoko hên nakadêngdêng ha pamagsimba la kan Apo Namalyari, ya nakaikno, hên

‡ **6:14** dasay.

ampamaala ha pibonakan. 12 Wanla, “Amen! Pêtêg ya! Pahalamatan tamo hi Apo
Namalyari, ya anhuyuên tamo! Puriên tamo ya gawan ha kamwangan, tungkulan haka
kapangyarihan na! Puriên haka galangên yan magpa ayn angga! Amen!”
13 Namakonkaynaman ay kinotang akon miha kanlan hatoy lowampo boy apat ya
nipagtungkulan, “Muwang mo no hino hilay nakabaro hên naputsi, haka no ay idi
ya ubatan la?” 14 Noa, wangko kana, “Apo, a ko muwang. Habiên mo raw kangko.”
Haka hinabi nay na kangko, “Hilay habaytsi ay nakatêêh ha panaon hên hadyay parusa.
Nanad pinipi lay takop la ha daya nan Biseron Tupa ta ya pangamatsi na, ay namaputsi
hên takop la. 15 Kabay atsi hila ha Templo, ha arapan nan nakaikno hên ampamaala,
ya hi Apo Namalyari hên ampaghuyo kana hên allo yabi, haka hiyay panay lan kalamo
haka ampangillag kanla. 16 A hilay na oman lonohên o maangan man, haka a hilay na
etaman maiyaw hên allo o hinon naomot. 17 Gawan hatoy Biseron Tupa, ya atsi ha dani
nan nakaikno ha pibonakan, ya manayhay kanla, boy hiyay nay mangilamo kanla ha
lanêm sibol ya ampam-in biyay. Haka hi Apo Namalyari ya mamunah hên luwa ha mata
la, haka a hilay nan manangih oman.”

8

Inalíh hên Biseron Tupa ya ikapiton patak talo

1 Hên alihên nan Biseron Tupa ya hatoy ikapiton patak talo ha naka-tsili-tsil ya kahu-
latan, ay nagkamain kapatêkbêkan ha langit hên manga kapitnan oras. 2 Pamakayarin
habayto, ay nahêlêk ko ya pitoy anghel ya nakairêng ha arapan ni Apo Namalyari, ya
dinyanan hên tambuyok ya balang miha.
3 Main etaman nilumatêng ya miha pon ya banal ya anghel, ya main anggêtan ya
paypaahukan hên pabango, ya dyag ha ginto, ya nirêng ha arapan hên paybul-ihan* hên
paypaahukan hên pabango ha pamagsimba kan Apo Namalyari. Dinyanan ya anghel
hên mal-at ya pabango, ya iparaêp na kan Apo Namalyari hên ipahan ha halangin lan
pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, bayro ha paybul-ihan hên paypaahukan hên
pabango, ya dyag êt ha ginto ya atsi ha arapan ni Apo Namalyari. 4 Hatoy ahuk hên
pabango ya angkaubat ha antalanên nan anghel, kalamo hên halangin lan pinili ni
Apo Namalyari hên mag-in kana, ay ampakanawan milako kan Apo Namalyari. 5 Bayo
nangwa ya anghel hên baya ha paybul-ihan hên paypaahukan pabango ha pamagsimba
kan Apo Namalyari, ta pinno nay habaytoy paypaahukan hên pabango, ya antalanên na.
Pangayari, ay intapon nay habayto ha luta. Namakonkaynaman ay nanêlêgêdêg haka
nagdili-kidik ya kilat, nangimat haka nagkalayon.

Pinahyêpan lan anghel ya pitoy tambuyok

6 Hilay pitoy anghel ay ampaglêan ha pamahyêp hên mamatonoy, hên tambuyok la.
7 Hên pahyêpan nan unan anghel ya tambuyok na, ay nanguran hên tagunlinaw, haka
apoy ya main kalamo hên daya, ya nakaulam hên ikatlon katsiwih hên luta, kayo haka
hinon tanaman bayro.
8 Hên pinahyêpan nan ikalwan anghel ya tambuyok na, ay main mihay nanad bapan
hêlay tawgtug ya angkaulam ya man-alob, ya intapon ha dagat. 9 Ya ikatlon katsiwih
hên dagat ay nag-in daya. Ya angkabiyay bayro ay nangamatsi, haka hilay bangka haka
barko bayro, ay nangahira.
10 Hên pahyêpan hên ikatlon anghel ya tambuyok na, ay natata ya bapan hêlay bêtêwên
hên naubat ha langit, ya êmên ha atáng ya man-alob, ya natata ha ikatlo hên kabooan hên
ilog haka lanêm sibol. 11 Napait ya langan nan hatoy bêtêwên, ta ya ikatlon katsiwih hên
lanêm ay kinumait. Mal-at ya natsi gawan nakainêm hilan habaytoy lanêm.

* **8:3** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

12 Hên pahyêpan hên ikaapat hên anghel ya tambuyok na, ay nahugat ya ikatlon
katsiwih hên allo, haka ya ikatlon katsiwih hên buwan, haka ya ikatlon katsiwih hên
bêtêwên. Nangaalihan hênag ya balang ikatlon katsiwih, kabay ya ikatlon katsiwih hên
yabi haka allo, ay ayn hênag.
13 Hên nanlêk kon oman, ay main akon nahêlêk ya lawin ya ampangalilang ha langit,
haka nagilam koy angaw na, ya wana, "Kaingalon taganá ya atsi ha luta, ha hadyay
maranasan lay kapapalimo uston pamatonoy lan humonoy tatloy anghel ha tambuyok
la!"

9

1 Hên pinahyêpan nan ikaliman anghel ya tambuyok na, ay nahêlêk ko ya mihay
bêtêwên ya natatay na ha luta. Indin kana ya susi ta êmên na maloat ya kabat hên ayn
anggay kalalêan lubot, ya pinayhukulan kanlan nangarawak ya a angkahêlêk. 2 Niloat
nay na ya kabat hên lubot ya ayn anggay kalalêan, haka inumawah ya hadyay ahuk,
ya nanad naubat ha bapan hêlay ya pogun. Habaytoy ahuk ay nakatagpên ha allo,
kabay dinumiglêm. 3 Nipan-umawah bayro ha ahuk ya doron, hên nipan-umugpa
ha luta. Dinyanan hilan kapangyarihan hên nanad ha pamangyat lan mahlay ya
konipit. 4 Inutuhan hila ya paan lan hiraên ya kayo, lamon, o hinon tanaman, noa,
ya pakahakitan lan bêngat ay hatoy tawoy ayn tatak ni Apo Namalyari ha dampal
la. 5 Pinaulayan hilan mamairap ha boon limay buwan, noa, a hila pinaulayan hên
mamatsi. Ya pamairap la ay nanad kahakit hên pangayat hên mahlay ya konipit
ya manayêngtêng. 6 Habayton limay buwan hên hadyay pamairap, ay labay lay nan
taganán matsi ya hilay ayn tatak ni Apo Namalyari ha dampal, noa, a taganán malyarin
magbitkê.
7 Hilay doron ay nanad ha kabayo ya in-il-an ha pamakilaban. Ya atsi ha ulo la ay
nanad korona ya ginto. Ya lupa la ay nanad lupan tawo. 8 Ya habot la ay hadyay karang
ya nanad ha habot hên babayi haka ya gogot la ay nanad hên gogot hên leon. 9 Ha
pagaw la ay main hilan halanggo ya dyag ha bakal haka ya tonoy hên puwal la, no
anlumpad hila, ay nanad hên tonoy hên kal-atan kalesa ya angguluyên hên kabayo ya
ampamwayun makon makilaban. 10 Main hilan ikoy ya nanad ha ikoy hên mahlay ya
konipit ya main tsimêd. Ya tsimêd la, ay yabay ya kapangyarihan lan mamairap ha
tawo ha boon limay buwan. 11 Main hilan poon ya ayn kaatag no alwan hatoy narawak
ya anghel ya ampamaala bayro ha ayn anggay kalalêan lubot. Ya langan na ha habin
Hebreo ay Abadon, haka ha habin Griego ay Apolion, ya labay habiên Mápanira.
12 Habayto ya unan kapapalimoy pamairap ya impahalumata kangko, noa, main pon
lowa ya lumatêng, ya kapalimo êt bayro.
13 Hên pinahyêpan nan ikaanêm hên anghel ya tambuyok na, ay main akon nagilam
ya habi, ya angkaubat ha apat ya duyo hên gintoy paybul-ihan* hên paypaahukan
pabango, ya atsi ha arapan ni Apo Namalyari. 14 Wana kanan ikaanêm hên anghel ya
namahyêp hên tambuyok na, "Okalên mo hilay hatoy apat ya anghel ya nakagapoh
ha danin mahlay ya ilog, ya nag langan Eufrates." 15 Kabay hilay apat ya anghel ay
imbuhan, ta hilay in-il-an ni Apo Namalyari para ha habaytsi ya oras, hên habaytsi
ya allo, hên habaytsi ya buwan, hên hata taon, hên mamatsi ha ikatlon kabooan hên
tawo ha luta. 16 Ya inhabi kangko ya bilang lan hundaloh lan anghel ay 200,000,000 ya
nakakabayo. 17 Ha halumata ko ay nahêlêk koy habaytoy kabayo haka hilay nakahakay
bayro ya nipagkalahag ha pagaw ya main tatloy kulay: kakulay hên apoy, ka-uyang hên
sapiro, haka kahêlyaw hên sulpud. Ya ulo hên kabayo la ay nanad ha ulon leon haka
ampangiahbo hila hên apoy, ahuk, haka sulpud. 18 Habaytoy apoy, ahuk haka sulpud,
ay yabay ya tatloy salot, ya pinamatsi la ha ikatlo hên kabooan hên tawo ha luta. 19 Ya

* **9:13** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

kapangyarihan lan habaytoy kabayo ay atsi ha bêbêy la haka atsi ha ikoy la, ya nanad
ha ulon utan ya anggamitên la hên mamahakit.
20 Hilay hatoy a pinatsi ha salot, ay a la pon ampaghêhêan hên antalibatokan ya
karawakan dyag la. Yan inhundo la pon êt ya pamagsimba la kanlan nangarawak ya a
angkahêlêk, haka ha alwan pêtêg ya diyos, ya a kahêlêk, a kagilam haka a kabita, nanad
ha rebulto ya dyag ha ginto, pilak, tangso, bato haka kayo. 21 A la êt pinaghêhêan hên
tinalibatokan ya kaatag pon ya karawakan dyag la, nanad ha pamatsi la ha kapareho,
pamandanga, pamabayi, pamakilalaki, haka pamanakaw.

10

Ya anghel ya main nanaway papel ya main kahulatan ya naka-tsili-tsil

1 Pamakayarin habayto, ay main a êt hên impahalumata kangko ya miha pon ya
makapangyarihan ya anghel ni Apo Namalyari. Antumaoy yan ubat ha langit hên
nakakolob hên ginêm. Main yan buwangaw ha ugton ulo na, ya lupa na ay nanad allo,
haka ya bitsih na, ay nanad ha tarêk ya man-alob. 2 Main yan antalanên ya nanaway,
naka-tsili-tsil ya kahulatan, ya binuhal na. Ya panabtab hên bitsih na ay intuk-o na ha
dagat, haka ya uki hên bitsih na ay intuk-o na ha luta. 3 Nan-angaw ya hên makhaw hên
nanad ha paman-êngêl hên leon, bayo nangilat bayto hên katapito. 4 Hên pamakayarin
hatoy kilat, ay ihulat ko dayi ya napoliah ko, noa, main akon nagilam ya habi ya ubat ha
langit, ya wana, "Paan minan ihulat ya hinabi hên habaytoy pitoy kilat ta idin mo tana
ha nakêm mo!"
5 Hato etaman ya anghel ya nagtok-o ha dagat haka ha luta, ay intag-ay na ha langit
ya panabtab hên gamêt na, 6 ta ha langan ni Apo Namalyari, ya ampam-in biyay hên
ayn angga, ya nanyag hên langit, luta, dagat, haka kaganawan atsi bayro ay naghumpa
ya, ya wana, "Taganán a yay na mangênggan hi Apo Namalyari! 7 No pahyêpan nan
ikapiton anghel ya tambuyok na, ay tuparên nay na ya a nan impamwang ha kal-atan,
ya impamwang nan bat kanlan mámipamwang ya naghuyo kana."
8 Pamakayari, ay nagilam kina êt ya habaytoy habi ya ubat ha langit, ya wana, "Hali,
kowên minay habaytoy papel ya nakabuhal ya antalanên nan anghel ya nakatok-o ha
dagat haka ha luta." 9 Kabay nilako kinan pinakikwaan kanan anghel ya hatoy papel ya
nakabuhal. Wana kangko, "Kowên mina haka mon kaên. Napait ya habain ha bitoka,
noa, kaban atsi ya ha bêbêy mo ay nanad yan ayang pulot panilan." 10 Ginawang kina
ta kinnan ko ya. Habayto ay nanad ha ayang pulot hên atsi ya ha bêbêy ko, noa, hên
naiboon kina, ay nangayabaab ya bitoka ko.
11 Haka main namiutoh kangko, "Ipapêt mon oman ya tungkol ha malyari kanlan ari
haka hilay tawo ya ubat ha balang láhi, ha balang bansa, haka ha balang habi."

11

Ya loway mamaptêg ya in-utoh ni Apo Namalyari

1 Pamakayarin habayto, ay dinyanan ako hên panukat ya nanad ha têkên haka
inutuhan ako hên êmên di, "Mirêng ka ta hukatên moy Templo ni Apo Namalyari haka
ya paybul-ihan* hên paypaahukan hên pabango ha pamagsimba kana, ya dyag ha ginto,
ya atsi ha arapan na. Haka mo bilangên ya atsi bayron ampipagsimba kana. 2 Noa, paan
mon hukatên ya plasa ya atsi ha dungla hên ilwangan Templo, ta habaytoy indin kanlan
a ampagpalokop kana, ta anggan Jerusalem, ya banal ya balayan na, ay hambutên la ha
apatapo boy loway buwan ya kabooan hên 1,260 ya allo. 3 Ha kabooan hên habaytoy
1,260 ya allo, ay mangiutoh hi Apo Namalyari hên loway mámaptêg ya mámipamwang

* **11:1** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

hên ipaihip na kanla. Hila ay nakatakop hên nahala, ya palatandaan hên ampagluksa hila."
4 Hatoy loway mamaptêg, ay yabay ya hilay in-alimbawa hên haton lagi, ha loway
poon olibo† haka ya loway pamyanan solo‡ ya nakairêng ha arapan ni Apo Namalyari,
ya Panginoon, ya main tungkulan hên mamaala ha boon luta. 5 No main bat hên
manabla hên mamakahakit kanla, ay ipapakaawah lay apoy ha bêbêy la, hên pangulam
ha kaganawan labay mamakahakit kanla. 6 Main hilan kapangyarihan hên mamawal
ha uran ha allon pamipamwang la hên ipaihip ni Apo Namalyari kanla. Main hila
etaman hên kapangyarihan hên daygên lan daya ya lanêm, haka mamagtan hên hinon
salot ya pamairap ha luta ha kata-ungnon labay la.
7 Pamakayari hên pamaptêg la, ya pamipamwang hên impaihip kanla, ay main
umawah bayro ha ayn anggay kalalêan lubot ya mihay kapapalimoy nanad ayop lalê,
ta makilaban ya kanlan lowa. Mahambut hila hên angga ha mapatsi hila. 8 Ya bangkay
la ay atsi tana ha dann ha Jerusalem, ya pinaypakoan êt kanan Panginoon la ha koros.
Habaytoy balayan ay nibahwag ha karawakan dyag ya kaalimbawaan ha balayan
Sodoma o bansan Egipto ya parehon ampibahwag ha karawakan dyag. 9 Ha boon tatloy
allo haka kapitna, ay poliahên ya bangkay la hên hilay tawo ya ubat ha balang láhi,
inapopo, habi, haka bansa. Ayn mabay hên mamilbêng bangkay la. 10 Mipaghiglan
taganá ya hilay ayn paniwala ha pangamatsi lan lowa. Ha kahiglaan la ay mididigalo
hila ha miha ta miha, ta habaytoy loway mamaptêg ay hadyay namairap kanla. 11 Noa,
pamakayarin tatlo haka kapitnan allo, ay biniyay hilan oman ni Apo Namalyari ya
hatoy lowa. Hên nirêng hila, ay hadyay limo lan nakahêlêk kanla. 12 Bayo nagilam lay
makhaw ya habi ya ubat ha langit, ya wana, "Munik kaw bayri!" Hên anhêlkên hila hên
kapatsi la, ay anggêtan hilay na hên ginêm hên palako ha langit. 13 Ha oras ya habayto
ay nanlayon hên hadyay hêkaw, ya ingkahira hên ikamapo hên habaytoy balayan. Piton
libo ya tawo ya natsi hên habaytoy layon, haka nalimwan hilay kaatag, haka la sinimba
hi Apo Namalyari ya atsi ha langit.
14 Habaytoy ikalwan kapapalimoy pamairap ya impahalumata kangko. Biglan
lumatêng ya ikatlon kapapalimoy pamairap.

Ya pamahyêp nan ikapiton anghel hên tambuyok na

15 Hên pahyêpan nay nan ikapiton anghel ya tambuyok na, ay main makhaw ya
habi ya naubat ha langit, ya wana, "Ya pamamaala bayri ha boon luta ay indin kan
Apo Namalyari, ya Panginoon tamo, haka kanan Mesias, ya Cristo, ya impangakon
Mámiligtas ya pinili nan mamaala. Ayn kaatag ya mamaala hên ayn angga." 16 Hatoy
lowampo boy apat ya nipagtungkulan ya nakaikno ha pag-iknoan hên mamaala ha dani
ni Apo Namalyari ay nandoko hên nakadêngdêng hên nagsimba kana, 17 ya wanla,
"Hikay ay ampam-in pahalamat kamo Panginoon Diyos, ya makapangyarihan ha
kaganawan.
Hika ya Diyos hên haton lagi, amêhên, haka magpa ayn angga.
Ya pamamaala mo hên kapangyarihan mo, ya ayn kapantag, ay nag-umpisay na.
18 Hilay a ampagpalokop kamo, ay hadyay tobag,
noa, marani ya panaon hên pamanatol mo kanlan natsi.
Marani etaman ya panaon hên dyanan mon primyo hilay mámipamwang ya naghuyo
kamo,
haka hilay pinili mo hên mag-in kamo, ya ampam-in galang kamo,
ya hilay main tungkulan haka hilay ayn tungkulan.
Marani etaman ya panaon hên parusaan mo hilay ampanira ha boon luta."
19 Pangayarin habayto, ay naloat ya kabat hên Templo ni Apo Namalyari ha langit,
haka nahêlêk ko bayro ya Baol hên Kahundoan, ya pinamihinêpan hên tsipan ni

† **11:4** Zacarias 4:3-14. ‡ **11:4** kingki.

Apo Namalyari. Bayo nangimat haka nanêlêgêdêg haka nagdili-kidik ya kilat, haka nanlayon haka nanguran hên tagunlinaw.

12

Impahalumata kan Juan ya mihay babayi haka ya nanad ha mihay hadyay hêlay dapo

1 Impahalumatay na êt kangko ya mihay kapapaêpapah ya palatandaan, ya nilumtaw
ha pibonakan hên angkahêlêk ha langit. Main bayro hên mihay babayi, ya takop na
ay kapahilêw ya nanad allo. Ya buwan ay atsi ha aypan bitsih na, haka ya ulo na ay
nagkorona hên labinloway bêtêwên. 2 Hiya ay maranin manganak, kabay ampiangaw-
angaw ya, ha hadyay ilab ya angkatanam na.
3 Main êt mihay nilumtaw bayro ya kapapaêpapah ya palatandaan. Main bayron
mihay nanad bapan hêlay dapo ya hadyay orit. Main yan pitoy ulo, ya nipag nanaway
korona, haka main ya êt hên mapo ya hongay. 4 Ya ikatlo hên kabooan hên bêtêwên
ya angkahêlêk ha langit ay kinaêhkêh nan ikoy na hên intata ha luta. Bayo nirêng ya
ha arapan nan hatoy babayi ya maranin manganak ta uston miawah ya hatoy anak,
ay imokok na dayi. 5 Lalaki ya na-ianak nan hatoy babayi. Hên mianak nay na, ay
main biglan nangwa kanan hatoy anak ta gintan kan Apo Namalyari ya ampamaala.
Habaytoy anak ya lalaki ay pinili ni Apo Namalyari, ta êmên ya mamaala lano ha balang
bansa, hên hambutên na hilay anhumalanghang kana. 6 Hatoy babayi etaman, ay
nuwayun nako ha kaatag ya logal ya in-il-an kana ni Apo Namalyari. Hinayhay ya bayro
ha boon 1,260 ya allo.
7 Pamakayarin habayto, ay nagkamain gulo ha langit, ta hi Miguel ya miha kanlan
pinakapoon lan anghel ni Apo Namalyari haka hilay kapareho nan anghel, ay nilumа-
ban kanan hatoy nanad hadyay hêlay dapo haka hilay nangarawak ya anghel ya kalamo
na. 8 Nahambut lan Miguel ya nanad dapo haka hilay kalamo na, kabay hatoy nanad
dapo, haka ya kalamo na, ay ayn nanan karapatan hên makapaidi bayro ha langit.
9 Hilay innabo lan Miguel ha luta. Hatoy nanad dapo ay ayn kaatag no alwan habaytoy
toan utan, ya nag langan Diyablo, o Satanas, ya ampanloko ha kaganawan tawo ha boon
luta.
10 Haka nagilam koy mihay makhaw ya habi ya ubat ha langit, ya wana, “Habaytsi
ya panaon hên pamiligtas ni Apo Namalyari. Impahlêk nay na ya kapangyarihan nan
mamaala. Impahlêk na etaman ya tungkulan hên mamaala nan Mesias, ya Cristo, ya
impangakon Mámiligtas, ya pinili na hên mamaala. Ta innabo hi Satanas, ya allo-yabin
ampamiarap kan Apo Namalyari hên an-ibara na kanlan patêl tamo ha Panginoon.
11 Hinambut hi Satanas gawan ha daya nan hatoy Biseron Tupa, haka gawan ha panoro
lan patêl tamo hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo, hên patsên hila man. 12 Kabay maghigla
kaw ya atsi ha langit, noa, taganán kaingalo kaw ya atsi ha luta haka ha dagat, ta hadyay
nay huluk ni Satanas ya ibunton na kamoyu, gawan muwang nay na ya ahina mabuyot
ya panaon na.”
13 Hên namwangan nan nanad hadyay hêlay ya dapo ya hiyay innabo ha luta, ay
kinolimêt nay na ya habaytoy babayi ya namianak hên hatoy lalaki. 14 Noa, ya hatoy
babayi ay dinyanan yan loway mahlay ya pakpak hên hadyay hêlay lawin, ta êmên
ya nakalpad hên nagtagloh bayro ha logal ya in-il-an kana, ta bayro yay na pon hên
hayhayên ha tatloy taon boy kapitna, ta êmên ya miligtas ha pamangolimêt hên hatoy
nanad hadyay hêlay dapo, ya utan, ya nag langan Satanas. 15 Kabay ya dinyag nan
hatoy utan, ay namiilwa yan lanêm ya nanad kahlay ilog ya palako kanan hatoy
babayi hên mangianol kana dayi. 16 Noa, hinawpan yan hatoy babayi hên biglan
nilumtak ya luta hên hinalêphêp ya hatoy lanêm. 17 Kabay ha hadyay tulaw nan utan
do ha babayi, ay nilako nay nan nilabanan ya kaatag hên anak nan babayi. Yabay ya

hilay ampanhumonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari, haka ampamaptêg ha intoro ni Panginoon Jesus. 18 Bayo nirêng ya ha laylay hên dagat.

13

Impahalumata kan Juan ya loway kapapalimoy nanad ayop lalê

1 Pamakayari ay nahêlêk kina êt ya mihay kapapalimoy nanad ayop lalê ya an-umawah ha dagat. Main yan mapoy hongay, haka pitoy ulo. Hatoy mapoy hongay ay nipagkorona. Balang ulo na ay main hulat. Ya nakahulat do ha pitoy ulo ay langan ya pamusmus kan Apo Namalyari. 2 Habaytoy kapapalimoy nanad ayop lalê ya nahêlêk ko ay main kokó ya kapapalimo. Ya bêbêy na ay nanad hên bêbêy leon. Habayto etaman ya nanad hadyay hêlay dapo, ay dinyag na yan kalamo na ha kapangyarihan haka tungkulan nan mamaala. 3 Ya miha kanlan pitoy ulo nan hatoy kapalimoy nanad ayop lalê, ay nahugatan hên angga ha ingkamatsi na. Noa, nabiyay yan oman, haka nabawo ya hugat na. Naubuh hên nipag-êpapah hila ha boon luta, haka hinumonol hila kanan hatoy kapapalimoy nanad ayop lalê. 4 Sinimba lay hatoy nanad hadyay hêlay dapo gawan dinyag na yan mag-in kalamo na ha tungkulan nan mamaala hên hatoy kapapalimoy nanad ayop lalê. Sinimba lay na êt ya habaytoy kapapalimoy nanad ayop lalê, ya wanla, “Ayn yan kapantag ya hata kapapalimoy nanad ayop lalê haka ayn makalaban kana!”

5 Habaytoy kapapalimoy nanad ayop lalê ay ampaglambung yay na, haka ampaghabi yan pamanira kan Apo Namalyari, noa, ampaulayan ya pon hên mamaala ha apatapo boy loway (42) buwan. 6 Panay pamanira ya panhabiên na kan Apo Namalyari haka kanlan kaatag ya ampaidi bayro ha langit. 7 Noa, ampaulayan ya pon êt hên manggulo kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, angga ha hambutên na hila hên habayto. Haka dinyanan ya pon êt hên tungkulan hên mamaala bayri ha kaganawan láhi, habi, haka bansa. 8 Hilay kaatag ya atsi bayri ha luta ay magsimba kana, noa, hilay main langan ha libron biyay, ya nag langan lan main biyay ya ayn angga, ay a magsimba kana. Bayo dinyag ya luta, ay naihulat nay na ni Apo Namalyari ya langan lan main biyay hên kalamo na ha langit, bayro ha libro nan Biseron Tupa ya in-átang.

9 “Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yoy habaytsi: 10 Hilay tinalagá ya dakpên hila, ay taganán dakpên hila. Hilay tinalagá ya patsên hila hên êtak, ay taganán patsên hila ha êtak. Kabay hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ay dapat magtêêh hên kairapan haka magpakataniêh ha paniwala.”

11 Pamakayari, ay nahêlêk kina êt ya mihay kapapalimo ya nanad ayop lalê ya inumawah ha luta. Main yan loway hongay ya nanad hên hongay hên biseron tupa, noa, ya pamaghabi na ay nanad pamaghabi hên habaytoy nanad hadyay hêlay dapo. 12 In-ubuh nan ginamit ya kapangyarihan nan unan kapapalimoy nanad ayop lalê ya nahugatan hên angga ha natsi, ta êmên hila ha luta ay magsimba do ha unan kapapalimoy ayop ya nabawo ya hugat. 13 Nanyag ya êt hên kapapaêpapah. Namaaypa yan apoy hên naubat ha langit ha arapan lan kal-atan ya atsi ha luta. 14 Gawan ha kapapaêpapah ya dinyag nan hatoy ikalwan kapapalimoy nanad ayop lalê ha kapangyarihan nan hatoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê, ay naloko na hilay tawo ha luta. Kabay naamuyot na hilan pinadyag hên rebulto nan hatoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê ya nahugatan hên hundang haka natsi, noa, nabiyay oman. 15 Hatoy ikalwan kapapalimoy nanad ayop lalê etaman, ay dinyanan nan kapangyarihan hên mam-in biyay kanan hatoy rebulto, kabay nakapaghabi ya rebulto, haka an-ipapatsi na hilay a mabay magsimba kana. 16 Ampilitên nan habaytoy ikalwan kapapalimoy nanad ayop lalê hên tatakan ya kaganawan hên bilang nan unan kapapalimoy nanad ayop lalê ha panabtab gamêt o ha dampal, main hilan tungkulan man o ayn, mabandi man o mairap, ipoh man o alwa.

17 Hilay hatoy ayn tatak hên bilang nan langan hên habaytoy unan kapapalimoy nanad
ayop lalê, ay a malyarin manaliw o makapihaliw.
18 Dapat magpakagaling ya balang miha, ta hilay main pamangintindi ay mamwan-
gan lay na bayto ya labay habiên hên bilang anêm ya gatoh boy anêmapo boy anêm (666),
ta habaytoy bilang nan unan kapapalimoy nanad ayop lalê, haka bilang ya êt hên mihay
lalaki.

14

Ya Biseron Tupa haka hilay hatoy 144,000 ya katawo ya inligtas na

1 Hên nanlêk kinan oman ha halumata ko, ay nahêlêk ko ha marayo-dayo ya Biseron
Tupa ya nakairêng ha Tawgtug Sion haka atsi hila êt bayro hên kalamo nay dinalan boy
apatapo boy apat ya libo (144,000) ya katawo ya inligtas na. Nakahulat ha dampal la ya
langan nan Biseron Tupa haka langan ni Apo Namalyari, ya Tatang na. 2 Haka nagilam
koy mihay habi ya angkaubat ha langit ya nanad ha lanêm ya man-awk, nanad êt ha kilat
ya magdili-kidik, haka nanad êt ha tonoy hên alpa ya antsig-tsigên la. 3 Hilay dinalan
boy apatapo boy apat ya libo (144,000) ya katawo ay nakaarap kanan hatoy nakaikno,
hên ampamaala, haka kanlan hatoy apat ya angkabiyay, ya napnoan hên mata, anggan
kanlan hatoy lowampo boy apat ya nipagtungkulan. Ampipagkanta hila hên bayon
kanta. Hilan bat ya habaytoy 144,000 ya inakbus ha karawakan dyag ya makaluta, ya
makapagkantan habaytoy kanta. 4 Hilay habaytoy lalaki ay a naamuyot hên magsimba
ha alwan pêtêg ya diyos, ya nanad ha a hila nakitakêh ha alwa lan ahawa. Anhumonol
hila kanan Biseron Tupa, ay idi man ya lakwên na. Hila ya kauna-unaan hên inahig,
hên inakbus ha kaganawan tawo. Hila ya nag-in digalo kan Apo Namalyari haka kanan
Biseron Tupa, ya nanad ha kauna-unaan nagapah, ya an-idin kan Apo Namalyari hên
pahalamat ha nagapah. 5 A hila naghabin kalaraman, gawan ayn hilan kapintasan.

Ya pamwang lan tatloy anghel ni Apo Namalyari

6 Bayo nahêlêk koy miha pon ya anghel ya anlumpad ya ampantan hên mangangêd ya
habi ya a mangoman hên magpa ayn angga. Impamwang nay habayto ha kaganawan
bansa, láhi, haka ha kaganawan habi ha boon luta. 7 In-ikhaw nay pamaghabi na,
ya wana, "Dapat magkamain kaw hên pamanggalang haka pamagsimba kan Apo
Namalyari, ta nilumatêng ya panaon hên pamanukom na. Awbay, dapat yon puriên ya
nanyag hên langit, luta, dagat, haka lanêm sibol!"
8 Bayo nahêlêk koy miha pon ya anghel, ya ikalwa, ya ampamiangaw hên êmên di,
"Taganán ulamên ya balayan Babilonia, ya bantog, gawan hiyay nangamlug kanlan
tawo ha balang bansa hên magsimba ha alwan pêtêg ya diyos, kabay ulamên na ni Apo
Namalyari hên ayn ingaloy pamarusa."
9 Haka ampamiangaw hên ikatatlon anghel, ya wana, "Hilay hatoy ampagsimba
kanan habaytoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê, haka ha rebulto na, ya hilay
tinatakan ha dampal o ha gamêt, 10 ay maranasan lay nay ayn ingaloy pamarusa ni
Apo Namalyari kanla. Parusaan hila ha apoy haka sulpud ha arapan lan anghel ni Apo
Namalyari, haka hatoy Biseron Tupa. 11 Ya ahuk ya ubat ha apoy ya ampamairap kanla
ay a maanggaan. Allo yabi hên magpa ayn angga ya pamag-irap hên hilay nipagtatak
hên langan hên hatoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê, ya ampagsimba kana haka
ha rebulto na."
12 Kabay hikaw ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya anhumonol ha an-
iutoh na, haka ampaniwala kan Panginoon Jesus, ay pagtêêhan yoy kairapan haka
pakataniêhên yoy paniwala yo.
13 Pamakayari ay nagilam koy mihay habi ya ubat ha langit, ya wana, "Ihulat moy
habaytsi: Iningalwan hilay matsi paubat amêhên, ya main pakikimiha kan Panginoon
Jesus."

“Awbay!” wanan Espiritu ni Apo Namalyari. “Makapagpainawa hilay na ta tumbahan hila ha kangêran ya dinyag kanla.”

Ha panaon hên pamanggapah ni Apo Namalyari

14 Hên mangoman akon nanlêk ha halumata ko, ay main akon nahêlêk ya ginêm
ya bapan putsi, haka ya nakaikno bayro ya nanad tawo, ya nakakoronan ginto, ya
ampanalan êt hên gagapah ya hadyay tarêm.
15 Haka main kaatag ya anghel ya inumawah ha Templo ya namikhaw hên naghabi
kanan hatoy nakaikno ha ginêm, “Gamitên minay gagapah mo gawan panaon hên
pamanggapah hên tsiponên hilay tawo ha luta.” 16 Kabay ginamit nay nan hatoy
nakaikno ha ginêm ya gagapah na ha panipon ha malyarin gapahên ha luta.
17 Pamakayari, ay main inumawah ha Templo ha langit ya miha pon ya anghel ya
nakatalan hên gagapah ya hadyay tarêm.
18 Inumawah êt ya mihay anghel ya ubat ha paybul-ihan* hên paypaahukan hên
pabango, ya ampamaala ha apoy, haka na in-ikhaw ya baêg na do ha kalamo na ya
ampanalan gagapah ya hadyay tarêm, ya wana, “Gamitên minay gagapah mo hên
pamutsin kumpol ubas ha luta ta nawtoy na.” 19 Kabay ginamit nay nan hatoy anghel
ya gagapah na hên pinamutsi hên ubas ha boon luta haka na inhamwag ha pay-unaban.
Ya in-alimbawa di, ay êmbayroy iparanas ni Apo Namalyari ya hadyay pamarusa na ha
kaganawan nanalanghang kana bayri ha luta. 20 Hatoy pay-unaban ay atsi ha ilwahan
hên balayan, haka ya habaw hên ubas etaman ya ampihipwak, ay alwan kaatag no
alwan ya daya ya in-alimbawa ha habaw hên habaytoy ubas, ya ampanlanab hên
ampidaoh hên mamêrad tanan mag tatlon gatoh ya kilometro haka mamêrad tanan
mihay metros† haka kapitna ya kalalêan.

15

Ya Pitoy anghel ni Apo Namalyari ya ampantan hên pitoy katatawlian salot ya pamairap

1 Pamakayari, ay main kina êt hên nahêlêk ha langit ya kapapaêpapah ya palatandaan.
Main bayro hên pitoy anghel ya ampantan hên pitoy katatawlian salot ya pamairap.
Habayto ay katatawlian salot ni Apo Namalyari ya ilatêng na ha luta.
2 Haka nahêlêk koy nanad solamin ya kakwalan dagat, ya main man-alob, ya dêkêt.
Nahêlêk ko hila êt ya nipanambut ha unan kapapalimoy nanad ayop lalê, gawan a la ya
sinimba, haka a la sinimba ya rebulto na, haka a hila nagpatatak hên bilang hên langan
na. Nakairêng hila ha dani hên hatoy nanad solamin ya kakwalan dagat haka nakatalan
hilan alpa ya indin kanla ni Apo Namalyari. 3 Ingkanta la, ya kinanta ni apo Moises ya
naghuyo kan Apo Namalyari hên hato, ya kanta etaman hên Biseron Tupa, ya wanla,
“Apo Namalyari, hika ya Panginoon, ya makapangyarihan ha kaganawan,
kapapaêpapah ya andaygên mo ya ayn kapantag.
Hika ya Ari ya ampamaala ha kaganawan bansa.
Pêtêg, haka makatoynungan ya andaygên mo.
4 Panginoon, balang miha ay magkamain pamanggalang kamo,
haka magsimba kamo,
gawan hikan bêngat ya banal, ya ayn hinon kasalanan!
Kabay hilay atsi ha balang bansa ay dapat dumani kamo,
hên magsimba kamo,
ta nahêlêk lay na ya hêpat, haka makatoynungan ya balang andaygên mo.”

* **14:18** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi. † **14:20** hukat.

5 Hên nayari kon nahêlêk ya habayto, ay nakit ko ya naloat ya ilwangan hên Templo
ha langit. Napoliah ko Ya Toldan Tsipan ni Apo Namalyari, ya pagsimbaan kana.*
6 Inumawah ha Templo ya hatoy pitoy anghel ya main kapangyarihan ha pitoy salot
ya pamairap kanlan anhumalanghang kan Apo Namalyari. Nakatakop hilan naputsi
ya kapahilêw, haka main hilan takop ya kulay ginto ya nakakábat ha pagaw la. 7 Ya
miha kanlan habaytoy apat ya angkabiyay, ya napnoan hên mata, ay nam-i kanlan
pitoy anghel hên pitoy silyaw ya dyag ha ginto, ya napno hên pamarusa ya ubat kan
Apo Namalyari ya angkabiyay hên ayn angga. 8 Hatoy Templo ay napno hên ahuk ya
palatandaan hên kapapaêpapah ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. Ayn makahowên
bayro ha Templo, angga ha a nayari ya habaytoy pitoy salot ya gintan lan hatoy pitoy
anghel.

16

Ya pamarusa ya ubat kan Apo Namalyari ya atsi ha pitoy silyaw

1 Bayo main akon nagilam ya hadyay hêkaw habi ya ubat ha Templo, ya ampamiutoh
kanlan pitoy anghel ni Apo Namalyari, ya wana, "Hali ibullog yoy na ha luta ya hatoy
pamarusa ya ubat kan Apo Namalyari ya atsi ha pitoy silyaw."
2 Amêhên, hatoy unan anghel ay nakoy nan namibullog ha luta hên hatoy atsi ha
unan silyaw. Namakonkaynaman ay nagkamain kuyapêh ya manguwêk-uwêk ya ilab
ha lawini lan hatoy nipagtatak hên hatoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê, ya hilay
ampagsimba ha rebulto na.
3 Pamakayarin habayto, ay imbullog hên ikalwan anghel ya laman hên hatoy anta-
lanên nay silyaw ha dagat. Bayo nag-in nanad daya hên tawoy natsi, ya habaytoy dagat,
kabay kaganawan ya main biyay ha dagat ay natsi.
4 Pamakayarin habayto, ay imbullog hên ikatatlon anghel ya laman hên antalanên nay
silyaw, ha kaganawan ilog haka sibol, kabay nag-in daya ya lanêm. 5 Bayo nagilam koy
hinabi nan hatoy anghel ya ampamaala ha kaganawan lanêm, ya wana,
"Apo Namalyari, hika ya makatoynungan haka banal, ya atsi yana hên haton lagi, angga
amêhên!
Hêpat ya pamarusa mo kanla,
6 gawan pinatsi lay mámipamwang mo haka hilay kaatag pon ya pinili mo hên mag-in
kamo,
kabay hêpat kanla ya dinyanan mo hilan daya ya ininêm la!"
7 Main akon nagilam etaman ya habi ya ampangubat ha paybul-ihan* hên paypaahukan
hên pabango ha pamagsimba kan Apo Namalyari, ya wana,
"Awbay, Apo Namalyari, hika ya Panginoon, ya makapangyarihan ha kaganawan!
Taganán pêtêg ya hinabi nan habaytoy anghel gawan makatoynungan haka hêpat
ya pamarusa mo kanla."
8 Bayo namibullog ya habaytoy ikaapat hên anghel, hên laman hên hatoy antalanên
nay silyaw bayro, ha allo, ta êmên lalo inumomot ya habayto, hên pinangiyaw ha balang
miha. 9 Nangaiiyaw hila, noa, kanan simbaên la hi Apo Namalyari, ya ampamaala
bayro ha salot ya pamairap kanla, ay minusmus la ya pon êt, haka a la pinaghêhêan
hên tinalibatokan ya kasalanan la.
10 Haka na etaman imbullog hên ikaliman anghel ya laman hên antalanên nay silyaw
ha angkalokopan hên hatoy unan kapapalimo ya nanad ayop lalê. Kabay dinumiglêm
ya boon angkalokopan nan habayto. Ampang-ngê-ngêt hilay tawo gawan ha hadyay
ilab ya angkatanam la. 11 Noa, a la pon êt pinaghêhêan ya andaygên lay kasalanan, yan

* **15:5** Ya pinamidyanan hên Mapoy Kautuhan ya indin ni Apo Namalyari kan apo Moises. * **16:7** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

minusmus la ya pon êt hi Apo Namalyari ya atsi ha langit, gawan ilab hên pangaiyaw haka kuyapêh la, haka kaatag pon hên hakit ha balat, ya angkaranasan la.

12 Bayo namibullog ya hatoy ikaanêm hên anghel, hên laman hên hatoy antalnên nay silyaw, do ha mahlay ya ilog Eufrates, kabay ya lanêm bayro ay kinumlang, ta êmên main hilan danan ya ampamaala, kalamo lay hundaloh la, ya maubat ha dahon awahan allo. 13 Pamakayari ay nahêlêk koy tatloy nangarawak ya espiritu ya nanad togak. Ya miha ay inumawah ha bêbêy hên habaytoy hadyay hêlay nanad dapo, ya ikalwa ay inumawah ha bêbêy hên hatoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê, haka ya ikatatlo ay inumawah ha bêbêy nan ikalwan kapapalimoy nanad ayop lalê, ya propeta ya malaram. 14 Habaytoy nangarawak ya espiritu ya ubat kan Satanas, ay bat hên ampipanyag kapapaêpapah ha arapan lan ampamaala ha boon luta, ta êmên la hila tsiponên hên lumaban ha gulo ya intakda ha maalagáy allo ni Apo Namalyari ya makapangyarihan ha kaganawan.

15 Wani Panginoon Jesu-Cristo, "Manggilam kaw na, ta bigla kon mako bahên hên êmên ha biglan pamanlumatêng hên manakaw. Iningalwan hilay malatngan ya panay hên nakal-an, hên nakatakop, ta a hila mipakarêng-êy hên ibita-bita hên nakalaboh ha arapan hên kal-atan."

16 Amêhên, ay naka-tsipon hilay ampamaala ya nilako lan hatoy nangarawak ya espiritu ha logal ya ambaêgên Armagedon ha habi lan Hebreo.

17 Pamakayarin habayto, imbullog hên ikapiton anghel ya laman hên hatoy antalnên nay silyaw ha angin, haka wanay na ni Apo Namalyari hên namikhaw hên naghabi ya naubat ha Templo, "Nayari yana." 18 Namakonkaynaman ay hadyay nay kimat haka manêlêgêdêg haka magdili-kidik ya kilat. Nanlayon êt hên hadyay hêkaw. Babayon nanlayon hên êmbayroy kakakhawan, ta paubat hên dinyag ya tawo ay ayn êmbayro. 19 Ya kahlayan balayan Babilonia ay nag-in tatloy atag hên napihiyay, haka ya balayan ha balang bansa ay nigêyma. A na niliwaan hên pinarusaan hên ayn ingalo ni Apo Namalyari ya balayan Babilonia gawan ha hadyay huluk na bayro ha kal-atan kasalanan na. 20 Hilay pulo ha dagat haka hilay tawgtug ay bat nangaplak. 21 Bayo nanguran hên pangahlayan tagunlinaw ya ampagtimbang hên pêrad tanan mag limampoy kilo ya balang miha. Nangadug-anan hilay atsi ha luta, kabay minusmus la hi Apo Namalyari ha hadyay pamarusa na kanla ha kapalimoy tagunlinaw ya nilumatêng kanla.

17

An-ialimbawa ha hostis ya balayan Babilonia

1 Pamakayari, ay nilako na ko hên miha kanlan habaytoy pitoy anghel ya ampanalan hên pitoy silyaw ya dyag ha ginto, ta wana kangko, "Galing mo di, ta ipahlêk ko kamo, no ay-êmên amparusaan ya hatoy balayan, ya an-ialimbawa ha hostis, ya atsi ha danin mal-at ya lanêm. 2 Hilay kaganawan tawo bayri ha luta anggan hilay ampamaala bayri, ay naamuyot na hên magsimba ha alwan pêtêg ya diyos, hên nanad hilan nanakêh kana."

3 Ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay gintan na kon hatoy anghel ha kabalah-balahan, haka na impahlêk kangko ya hatoy hostis ya nakahakay ha naorit ya kapapalimoy nanad ayop lalê, ya main pitoy ulo haka mapoy hongay. Napno yan hulat, ya langan, ya panay pamusmus kan Apo Namalyari. 4 Kakulay moradoy ubi* haka naorit ya pinagtakop nan habaytoy hostis. Nakauno haka naka-tsingga yan ginto haka kaatag pon ya mangaalagá ya hino-hino kay na hên. Ampanalan yan baso ya dyag ha ginto, ya napno hên hadyay kapapadiri, ya karawakan dyag na, nanad ha pangaamuyot nan kaatag hên magsimba ha kaatag kan Apo Namalyari. 5 Nakahulat ha dampal na ya mihay langan ya malalêy labay habiên, ya wana, "Balayan Babilonia ya pinakaindo lan mapanyag karawakan kalabayan lawini, haka ya hino-hino kay na hên ya karawakan

* **17:4** ya kulay hên takop lan mabandi haka takop lan ampamaala.

ha boon luta." 6 Bayo nahêlêk ko yan nalaking ha daya lan pinili ni Apo Namalyari hên
mag-in kana, ya pinatsi gawan ha paniwala la kan Panginoon Jesus.
Hadyay êpapah ko hên nahêlêk ko ya. 7 Noa, wanan anghel kangko, "Awta ampag-
êpapah ka? Ipamulah ko kamo no hino ya labay nan habiên, anggan hatoy anhakyan
na ya unan kapapalimoy nanad ayop lalê ya pitoy ulo haka mapoy hongay. 8 Hatoy
kapapalimo ya nanad ayop lalê, ya una mon nahêlêk, ya atsi pon hên hato ya pinatsi,
ay maranin umawah hên maubat ha ayn anggay kalalêan lubot ya pinayhukulan kana,
bayo yay na bayto ipalako ha kaparusaan ya ayn angga. Mipag-êpapah kana ya balang
miha ya atsi bayri ha boon luta ya a nakahulat ya langan ha libron biyay,† ya atsi yana
hên paubat hên dinyag ya luta. Mipag-êpapah hila kana gawan nabiyay yan oman."
9 Inhundo nan anghel ya pamipamwang na, "Kabay kailangan ya galing haka pa-
mangintindi. Ya pitoy ulo, ay yabay ya pitoy tawgtug ya pan-iknoan nan habaytoy
hostis. 10 Ya an-ialimbawa êt bayro ha pitoy ulo, ay pitoy ari. Ya lima kanla ay nahambut,
noa, ya miha ay ampamaala pon. Hatoy ikapito, ay a pon nilumatêng. Uston lumatêng
yan mamaala, ay a mabuyutan ya pamamaala na. 11 Habayto etaman ya kapapalimoy
nanad ayop lalê, ya atsi pon hên hato, ya natsi, ay kalamo ya do ha pitoy ari, kabay hiyay
ikawalo la. Hiyay mipalako ha impiyerno, ya kaparusaan ya ayn angga.
12 "Hatoy mapoy hongay ya nahêlêk mo, ay hila ya mapoy ari ya a pon ampamaala,
noa, idin kanla haka kanan hatoy kapapalimoy nanad ayop lalê ya tungkulan hên ma-
maala ha kabooan bat hên mihay oras. 13 Mimihay kaihipan lan habaytoy mapoy ari hên
ipakaaypa lay kapangyarihan haka ya tungkulan la ha aypa hên kapangyarihan nan
habaytoy kapapalimoy nanad ayop lalê. 14 Daygên lay habayto, ta êmên la labanan ya
Biseron Tupa. Noa, manambut ya kanla gawan hiyay makapangyarihan ha kaganawan
panginoon ya main tungkulan, haka ha kaganawan ari. Ya kalamo nan Biseron Tupa
ha pamanambut, ay hilay tapat ya mahonol kana, ya pinili na, haka pinaihipan nan
magpalokop kana."
15 Wanay na êt kangko hên anghel, "Ya mal-at ya lanêm ya nahêlêk mo ya atsi ha
danin habaytoy hostis, ay yabay hilay tawo ya ubat ha balang láhi, ha balang bansa,
haka ha balang habi. 16 Lumatêng ya allo, ay humêmêk kanan habaytoy hostis ya hatoy
mapoy ari haka hatoy kapapalimoy nanad ayop lalê. Manamham hila hên pibandian na
angga ha nakalaboh ya. Hila êt ya mangnan laman na, haka ya matagan ay ulamên la.
17 Gawan impaihip ni Apo Namalyari kanla hên magmimiha hilan nakêm hên idin la ha
aypa hên kapangyarihan nan kapapalimoy nanad ayop lalê, ya pamanlokop la angga ha
matupad ya tinalagá na, ya impahulat na kanlan mámipamwang hên impaihip na kanla.
18 "Hatoy hostis ya nahêlêk mo, ay yabay ya hadyay hêlay ya balayan bayri ha luta ya
ampamaala ha kaganawan ampamaala ha luta."

18

Impahalumata kan Juan ya balayan Babilonia ya inulam

1 Pamakayarin habayto, ay main akon nahêlêk ya mihay na êt ya anghel ya matag-
ay ya tungkulan, ya an-umaypa, hên ubat ha langit. Nahawangan ya boon luta ha
hadyay hawang na. 2 Impakaangaw nan hinabi, "Taganán inulam ya balayan Babilonia,
ya bantog ha karawakan! Nag-in logal yay na hên labwad luta haka kaatag pon ya
nangarawak ya a angkahêlêk, haka hino-hino kay na hên ya kapadiri ya manok lalê
ya mipanalay bayro. 3 Inulam ya balayan Babilonia gawan habaytoy nangamlug ha
balang bansa haka hilay ari la hên magsimba ha alwan pêtêg ya diyos, ya nanad
ha pamangamlug na kanla hên manyag hên karawakan kalabayan lawini! Hilay
nangalakal bayro, ay nag-in mabandi gawan a ya napda ha hinoman."

† **17:8** Ya libro ya nag langan lan main biyay ya ayn angga.

4 Bayo main kina êt nagilam ya kaatag ya habi ya angkaubat ha langit, ya wana,
“Umalih kaw na bahên ha balayan Babilonia ya hikaw ya pinili ko hên mag-in kangko!
Paan kaw makilamo ha pamanyag nan kasalanan,
ta êmên a kaw milamo ha salot ya pamairap kana!
5 Gawan hadyay nay kasalanan na, ya nakabunton hên angga ha ampiabot ha langit,
kabay parusaan yay na ni Apo Namalyari.
6 No ay-êmên ya pamairap na ha kaatag,
ay igit pon bayro ya pamaghigantsi ni Apo Namalyari kana,
hên ayn ingaloy pamarusa.
7 No ay-êmên yan nagpakahigla, haka nagpakapda ha balang hino,
ay-êmên êt bayro ya iparanas kanay hadyay kalungkutan haka hadyay pamairap.
Ta ampandayêw yan sarili na, ya wana ha ihip na,
‘Hiko ya ampamaala.
Yarin bawo ko!
Magpa ayn angga, ay a ko maglungkot!’
8 Gawan êmbayroy atsi ha ihip na, ay biglan lumatêng kana ya hadyay salot ya pamairap
kana,
ya hino-hino kay na hên, ya mangaldêg ya hakit, hadyay kalungkutan, haka mamapitay
ya lonoh,
angga ha iulam ya ha apoy,
gawan makapangyarihan hi Apo Namalyari ya Panginoon ya mamarusa kana.”
Habaytoy anggaan hên habi ya naubat ha langit.
9 Kaban anhêlkên lay hadyay ahuk ya ubat kana, ay mipanyêngên ya hilay ari bayri ha
boon luta ya nakilamo kana ha pamagsimba ha kaatag kan Apo Namalyari, ya nanad
nipanakêh kana haka nagpakapda. 10 Mipammirêng hila tana ha marayo-dayo, gawan
malimo hilan midamay ha parusa kana. Anhabiên la tana, “Taganán kaingalo ka, ya
kakahlayan balayan Babilonia gawan biglan nilumatêng ya parusa kamo! Kakahlayan
mo man, ay ha mihay oras bat, ay inulam kay na!”
11 Hila etaman ya mangalakal ha boon luta ay mipanyêngên, haka mipaglungkot
gawan ha nalyari ha balayan Babilonia, gawan ayn nanan manaliw hên kalakal la.
12 Ayn nanan manaliw hên perlas, ginto, pilak, haka hinon mangaalagáy bato. Ayn
nanan manaliw hên pangahampatan binara ya tela ya naputsi, o kakulay moradoy
ubi, o naorit, o sida. Ayn nanan mipanaliw hên hino-hino kay nahên ya nabango
ya kayo, o dyag ha bangil hên elepante, dyag ha mangaalagáy kayo, tangso, bakal,
haka dyag ha baton marmol. 13 Ayn nanan manaliw hên pampalahap kaên, nanad
ha kanela. Ayn nanan manaliw hên pabango nanad ha libanon* haka mira. Ayn
nanan manaliw hên alak, taba, arina, trigo, baka, tupa, kabayo, kalesa, haka ipoh.
14 Kabay wanlan hatoy mangalakal ubat ha boon luta kana, “Sayang! Ya hinon labay
mon makwa ay ayn ana! Pibandian mo, haka kahampatan mo, ay ahina mahêlêk hên
oman!” 15 Hilay hatoy mangalakal ya nibandi kana, ay mipammirêng ha marayo-dayo,
hên angkalimon pakarani bayro, ta a la labay milamo ha pamarusa kana. Mipanyêngên
haka mipaglungkot hila tana, ya wanla, 16 “Hay! Taganán kapaingalo ya nalyari ha
hadyay hêlay balayan Babilonia! Hên hato ay pangahampatan takop ya naputsi, o
kakulay moradoy ubi, o naorit ya an-itakop lan tawo bayro. Nakauno haka naka-tsingga
hilan ginto haka kaatag pon ya mangaalagá ya hino-hino kay na hên ya nanad ha perlas!
17 Ha mihan bêngat ya oras ay inulam ya habayto!”
Hilay kapitan, haka hilay mangalakal ha dagat, haka kaatag pon ya nakahakay ha
kaganawan barko ya atsi ha marayo-dayo, 18 ay mipan-angaw uston hêlkên lay ahuk ya
ubat bayro ha angkaulam, ya wanla, “Ayn ana ya balayan Babilonia ya ayn kapantag

* **18:13** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

ha kahlayan!” 19 Tsikpaên lay pagaw la ha hadyay panyêngên la, haka pamag-lungkot
la, ta wanla, “Taganán kaingalo ya kahlayan balayan Babilonia! Naubuh hilan nibandi
ya main barko ha bandi na! Noa, mihan bat ya oras ay naulam ya!”
20 Dapat maghigla kaw ya atsi bahên ha langit gawan ha nalyari kana! Dapat maghigla
kaw ya apostol, haka hikaw ya mámipamwang hên impaihip kamoyu ni Apo Namalyari,
haka hikaw ya kaatag pon ya ampaniwala kan Apo Namalyari, ta pinarusaan yay na ni
Apo Namalyari gawan ha dinyag na kamoyu hên hato!
21 Pamakayarin habayto, ay hinapwat nan mihay makapangyarihan ya anghel ni Apo
Namalyari ya mihay hadyay hêlay bato haka na intapon ha dagat, ta wana, “Êmbayro
ya pangaulam hên kahlayan balayan Babilonia, hên ahina mahêlêk oman. 22 Ayn
nanan kagilaman hên alpa ya antsig-tsigên, pamagkanta, pamagbulongudyong, haka
pamanugtog hên torotot. Ahina mahêlêk ya mangagaling hên manyag hên hinoman,
haka ayn nanan kagilaman hên hênêg hên pambayo. 23 Ayn nanan kahêlkan hên dêkêt
solo, haka ayn nanan magilaman ya kahiglaan habi lan bayon kasal. Ta habaytoy
pamarusa kamo gawan matag-ay ya nakêm lan hinabi hên hilay mangalakal bahên ya
mabandi hila ha hinoman, haka gawan niloko moy balang bansa ha kalokwan mo.”
24 Pamarusa ya habayto ha Babilonia gawan ha kal-atan mámipamwang, haka kaatag
pon ya ampaniwala kan Apo Namalyari, ya pinatsi na, anggan hila ya pinatsi ha boon
luta.

19

Impahalumata kan Juan ya pamagsimba kan Apo Namalyari ha langit

1 Pamakayarin habayto, ay main akon nagilam ya nanad ha kal-atan ya ampi-
pagkanta ha langit, ya wanla, “Aleluya! Puriên ya hi Apo Namalyari gawan hiyay
Mámiligtas! Puriên ya gawan ha kahampatan haka kapangyarihan na ya ayn kapantag!
2 Makatoynungan haka hêpat ya pamanatol na, gawan pinarusaan nay na ya habaytoy
hostis, ya nangamlug kanlan tawo ha kaganawan bansa hên magsimba ha kaatag kan
Apo Namalyari, ya nanad ha pamakipaglalaki na kanla. Nayari ya pamaghigantsi
kana ha pamamatsi na kanlan naghuyo kan Apo Namalyari.” 3 Nangoman hilay na êt
hên nagkanta, ya wanla, “Aleluya! Puriên ya hi Apo Namalyari gawan ya ahuk hên
pangaulam hên habaytoy balayan Babilonia ay ayn angga.” 4 Hilay hatoy lowampo
boy apat ya nipagtungkulan, haka hilay apat ya angkabiyay ya napnoan mata, ay
ampipandoko hên nakadêngdêng hên nagsimba kan Apo Namalyari ya ampamaala, ya
wanla, “Amen! Aleluya!”

Impahalumata kan Juan ya kasal nan Biseron Tupa

5 Pamakayarin habayto, ay main akon nagilam ya habi ya angkaubat ha dani ni Apo
Namalyari, ya wana, “Puriên tamo hi Apo Namalyari ya Diyos tamo, hikaw ya main
tungkulan man o ayn, ya ampaghuyo haka ampanggalang kana!” 6 Bayo nakagilam
akon habi ya nanad ha makhaw ya lanêm ya man-awk haka kilat ya magdili-kidik, ya
namiangaw hên êmên di, “Aleluya! Ampanlokop hi Apo Namalyari ya makapangyari-
han ya Panginoon tamo! 7 Maghigla kitamon magpuri haka mam-in galang kana, ta ya
kasal nan Biseron Tupa ay marani, haka nakalêan ya an-ikasal. 8 Ya an-ikasal na etaman
ay nagbaro hên mahampat ya naputsi ya takop ya ampakapahilêw.” Ya mahampat
ya naputsi ya takop ya kapahilêw ay yabay ya mangangêd ya dyag lan pinili ni Apo
Namalyari hên mag-in kana.
9 Bayo hinabi na kangko hên mihay anghel ni Apo Namalyari, “Êmên di ya ihulat mo:
Iningalwan hilay hinagyat ha kasal nan Biseron Tupa.” Haka wanay na êt kangkon
hatoy anghel, “Habaytoy pêtêg nan hinabi ni Apo Namalyari.” 10 Bayo nandoko kon
nakadêngdêng hên magsimba kanan anghel, noa, wana kangko, “Paan mo kon simbaên

ta kapareho katan tagahuyo ni Apo Namalyari, hên nanad êt kanlan patêl mo ya ampamaptêg ha intoro ni Panginoon Jesus. Yabay ya impamwang êt hên mámipamwang ni Apo Namalyari hên hato. Ya simbaên moy naman ay, hi Apo Namalyari."

Impahalumata kan Juan ya nakahakay ha kabayoy naputsi

11 Bayo nahêlêk kina êt ya nagloat ya langit, haka main akon nahêlêk ya mihay kabayoy naputsi ya main nakahakay ya ambaêgên Tapat haka Pêtêg. Makatoynungan ya pamanatol na haka makatoynungan ya pamanlumaban na ha kapatsi na. 12 Ya mata na ay nanad dêkêt apoy haka mal-at ya korona ya nakahuklot ha ulo na. Main nakahulat kana ya langan ya hiyan bat ya makamwang no hinoy labay habiên hên habayto. 13 Ya takop na ay napnon daya, haka ya pamaêg la kana ay Habi ni Apo Namalyari. 14 Ampipanhumonol hila kana ya kal-atan tawo ya a makwan mabilang ya atsi ha langit, ya nakatakop hên bapan putsi ya mangahampat. Nakahakay hila êt ha nangaputsi ya kabayo. 15 Ubat ha bêbêy nan pinata-ngalanan Habi ni Apo Namalyari, ay main matarêm ya hundang, ya gamitên nan panambut ha kaganawan bansa ya a nagpalokop kana. Mamaala ya ha balang bansa, hên hambutên na hilay anhumalanghang kana. No ay-êmên ampêhpêhên ya ubas ha pay-unaban, ay êmbayroy iparanas nay hadyay parusa ni Apo Namalyari ha kaganawan ya nanalanghang kana. 16 Ha takop na haka ha paa na ay nakahulat ya hata langan, "Makapangyarihan ha kaganawan ari haka panginoon."

17 Bayo nakahêlêk kina êt hên mihay anghel ni Apo Namalyari ya nakairêng ha allo. Binaêg nay manok ya ampipanlumpad, ya wanan makhaw, "Magtsipon kaw bayri ha mahlay ya kaluto ni Apo Namalyari, 18 ta tuktukên yon kênaên ya bangkay lan nanalanghang kana, ya bangkay lan namaala ha kaganawan bansa, ya hundaloh, kapitan haka kabayo la. Tuktukên yon kênaên ya bangkay lan kaganawan a nagpalokop kan Apo Namalyari, ipoh man o alwa, main tungkulan man o ayn."

19 Bayo nahêlêk ko ya hatoy kapapalimoy nanad ayop lalê, haka hilay ampamaala ha boon luta, haka ya kal-atan hundaloh la hên naka-tsipon, ta êmên la labanan ya hatoy nakahakay ha kabayoy naputsi haka hilay kal-atan tawo ya a makwan mabilang ya ampipanhumonol kana. 20 Nadakêp ya una haka ya ikalwan* kapapalimoy nanad ayop lalê. Habaytoy ikalwa, ay yabay ya propeta† ya malaram, ya nanyag hên kapapaêpapah ha kapangyarihan hên habaytoy una. Naloko na hilay main tatak hên hatoy una, hên magsimba ha rebulton una. Inhamwag hilay lowa ya angkabiyay pon bayro ha sulpud ya mamaalob-alob ya nanad kahlayan dagat-dagatan. 21 Ya kal-atan lan hundaloh lan hatoy lowa ay pinatsi hên hundang ya ubat ha bêbêy nan nakahakay ha kabayoy naputsi. Nagpakapda hilay hatoy manok ha bangkay lan pinatsi.

20

Impahalumata kan Juan ya malyari ha maliboy taon

1 Pamakayari habayto, ay main akon nahêlêk ya mihay anghel, ya angkaubat ha langit, ya ampanalan hên mahlay ya taykala. Main ya etaman antalanên ya susi hên hatoy lubot ya ayn anggay kalalêan. 2 Dinakêp nay habaytoy nanad ha hadyay hêlay dapo, ya toan utan, ya Diyablo, ya hi Satanas. Hiyay inggapoh pon ha boon maliboy taon. 3 Inhamwag na yan hatoy anghel ha lubot ya ayn anggay kalalêan, haka na inhara ya ilwangan bayo nan insusi ya habaytoy kabat. Bayo na tinatakan ya habayto, ta êmên a ya makaawah hên manloko ha kaganawan bansa, angga ha a mayari ya maliboy taon. Pangayarin habaytoy maliboy taon, ay ibuhan ya pon saguli.

4 Pamakayari, ay nakahêlêk akon iknoan lan ampamaala. Hilay nakaikno bayro, ya dinyanan tungkulan hên manatol, ay habaytoy kaêlwa lan pinatsi gawan ha pamaptêg la ha intoro ni Panginoon Jesus, haka ha pangipamwang lan habi ni Apo Namalyari.

* **19:20** Impamwang 13:14-17. † **19:20** Impamwang 16:13.

Hila ay a nagsimba ha unan kapapalimoy nanad ayop lalê, haka a nagpatatak hên tatak na ha dampal o ha gamêt la. Hilay biniyay oman hên mamaala hên kalamo ni Panginoon Jesu-Cristo ha boon maliboy taon. 5 Hên haton biniyay hilan oman, ay habaytoy kauna-unaan hên pamamiyay oman kanlan natsi. Hilay kaatag ya hilay natsi ay biyayên oman pangayarin habaytoy maliboy taon. 6 Hilay habayto ya pinili ni Apo Namalyari hên makilamo ha unan pamamiyay oman lan natsi, ay iningalwan gawan a lay na maranasan ya ikalwan kamatsan ha kaparusaan ya ayn angga, ta maghuyo hila kan Apo Namalyari haka kan Panginoon Jesu-Cristo, haka mamaala hila hên kalamo ni Panginoon Jesu-Cristo ha boon maliboy taon.

Impahalumata kan Juan ya pangahambut ni Satanas

7 Pangayarin habaytoy maliboy taon, ay ibuhan yay na hi Satanas ha pangahukul kana. 8 Umawah yay na bayto ta lokoên na hilay nay balang bansa ha boon luta, ya a nagpalokop kan Panginoon Jesu-Cristo. Hila ya pinata-ngalanan Gog haka Magog. Tsiponên na hilan lumaban ta hilay habayto ya mag-in hundaloh na. Hila ay a makwan mabilang ta hilay nanad kal-atan balâh ha laylay hên dagat. 9 Haka nahêlêk ko hilay habayto ya ubat ha boon luta. Nangapitbêng hila hên pinalibutan ya hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ya atsi bayro ha balayan ya anlugurên ni Apo Namalyari. Noa, namakonkaynaman, ay main apoy ya naubat ha langit ya nangulam kanlan kalamo ni Satanas. 10 Hi Satanas ya nanloko kanla, ay inhamwag bayro ha sulpud ya mamaalob-alob ya nanad kahlayan dagat-dagatan, ya dyanan lan hatoy una haka ikalwan* kapapalimoy nanad ayop lalê. Habaytoy ikalwa, ay yabay ya propeta† ya malaram. Bayro hilan parusaan hên allo yabi, hên magpa ayn angga.

Impahalumata kan Juan ya katatawlian pamanatol ha balang miha paubat kanlan Adan ya nunan natsi angga kanlan angkabiyay pon

11 Pamakayarin habayto, ay main akon nahêlêk ya kahlayan iknoan ari ya naputsi, haka hatoy nakaikno bayro. Ya luta haka langit ay biglan naplak ha arapan na, angga ha a hilay na mahêlêk oman. 12-13 Nahêlêk ko bayro ha arapan nan habaytoy nakaikno ya hilay biniyay oman ya ubat ha boon luta haka dagat, main tungkulan man o ayn, ya hilay ubat ha Hades.‡ Hinatolan hilay balang miha do ha dinyag la, ya nakahulat bayro ha libro ya nikabuhal. Bayo binuhal pon êt ya libron biyay, ya libro ya nag langan lan main biyay ya ayn angga. 14 Bayo inhamwag ya Kamatsan haka Hades§ bayro ha sulpud ya mamaalob-alob ya nanad kahlayan dagat-dagatan. Habaytoy ikalwan kamatsan, 15 haka hilay ayn langan bayro ha libron biyay, ya nag langan lan main biyay ya ayn angga, ay ihamwag bayro ha sulpud ya mamaalob-alob ya nanad kahlayan dagat-dagatan.

21

Impahalumata kan Juan ya pinahilyan bayro ha unan luta haka ha angkahêlêk ha langit

1 Pamakayari, ay nahêlêk koy pinahilyan bayro ha unan luta haka ha angkahêlêk ha langit. 2 Haka nahêlêk koy bayoy balayan ni Apo Namalyari, ya bayoy Jerusalem, ya an-umaypan angkaubat ha langit, kan Apo Namalyari. Habaytoy nanad ha mihay babayi ya inlêan hên binaroan hên manupa ha lalaki ya an-ikasal kana. 3 Bayo main akon nagilam ya makhaw ya habi ya naubat bayro ha iknoan mamaala, ya wana, “Amêhên, ampaidi yay na hi Apo Namalyari hên kalamoy pinili na hên mag-in kana. Hiyay na ya makalamo la, haka panay la yay nan makalamo. 4 Hiyay mamunah hên luwa ha mata la.

---

* **20:10** Impamwang 13:14-17. † **20:10** Impamwang 16:13. ‡ **20:12-13** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya. § **20:14** Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

Ayn nanan makaranas hên kamatsan, pamanyêngên, pamanangih haka ilab, ta habayto
ay ayn ana."
5 Wanay na êt hên naghabi hên hatoy nakaikno hên ampamaala, "Ambayoên ko ya
kaganawan." Wana êt kangko, "Ihulat moy habayto ta habaytoy mapaypaniwal-an
haka pêtêg." 6 Bayo wana kangko, "Nayari ngan ya habayto! Hiko ya Alpha haka Omega,
ya labay habiên, ya hikoy ampangubatan haka ya anggaan hên balang hino. Hilay
angkaangan, ay digaloan kon lanêm ya ubat ha sibol ya ampam-in biyay. 7 Habayto
ya idigalo kanlan mipanambut ha kaganawan karawakan, haka hikoy mag-in Diyos
la haka hilay mag-in anak ko. 8 Noa, hilay ampamipuglaoh hên paniwala la, hilay ayn
paniwala, hilay ampanyag hên kadêng-êyan, hilay mamatsin kapareho la, hilay manyag
karawakan kalabayan lawini, hilay mapandanga, hilay ampagsimba ha alwan pêtêg
diyos, haka hilay malaram, ay ihamwag bayro ha sulpud ya mamaalob-alob ya nanad
kahlayan dagat-dagatan. Habaytoy ikalwan kamatsan."

Impahalumata kan Juan ya bayoy balayan Jerusalem

9 Bayo napaidani kangko ya miha kanlan pitoy anghel ni Apo Namalyari ya ampantan
hên habaytoy pitoy silyaw ya napnon salot ya pamairap, ta wana kangko, "Galing
mo di, ta ipahlêk ko kamo ya babayi, ya an-ikasal nan Biseron Tupa." 10 Haka ha
kapangyarihan hên Espiritu, ay gintan na kon hatoy anghel ha bapan tag-ay tawgtug,
ta impahlêk na kangko ya bayoy balayan ni Apo Namalyari, ya bayoy Jerusalem, ya an-
umaypan angkaubat ha langit, kan Apo Namalyari. 11 Ya kahawangan nan habaytoy
balayan ay ampangunilap hên êmên ha haspe ya maalagáy bato, haka kalinaw ya êt hên
kristal, gawan atsi kana ya kahampatan ni Apo Namalyari. 12 Habaytoy bayoy balayan
Jerusalem, ay nakapalibot hên bapan tag-ay bakod ya main mapo boy loway awahan.
Ha balang payhowênan ay main anghel, haka nakahulat ha balang payhowênan ya
langan hên mihay anak ni apo Israel. 13 Ya tatloy payhowênan ay atsi ha durunglaan allo,
tatlo ha dapit timog, tatlo ha dapit hilaga, haka tatlo ha dapit kanaboan allo. 14 Habaytoy
bakod ya dyag ha bato ay main labinloway pampah-êy haka ha balang pampah-êy, ay
main mihay langan lan labinloway apostol nan Biseron Tupa.
15 Hatoy anghel ya naghabi kangko, ay main yan antalanên ya panukat ya dyag ha
ginto, ya nanad têkên, ya panukat hên habaytoy balayan, bakod haka ya labinloway
payhowênan. 16 Kwadrado ya pangipairêng hên habaytoy balayan, kabay no ay-êmên
ya karang ay, êmbayro êt ya lawang. Hên hinukat nan têkên na, ya balayan, ay manga
2,400 kilometro ya kakarang na haka êmbayro êt ya katag-ay na. 17 Hên hinukat na
êt ya bakod, ya nakway nay hukat ay maigit ha 216 dangan. 18 Hatoy bakod ay dyag
ha mangaalagá ya batoy haspe. Ya balayan etaman ay dyag ha naahig ya ginto, ya
ampangunilap hên nanad ha kristal. 19 Habaytoy labinloway pampah-êy hên bakod
ay main hino-hino kay na hên ya mangaalagáy bato. Haspe ya una, sapiro ya ikalwa,
kalsedonia ya ikatlo, esmeralda ya ikaapat, 20 onise ya ikalima, kornalina ya ikaanêm,
krisolito ya ikapito, berilo ya ikawalo, topasyo ya ikasiyam, krisopraso ya ikamapo,
hasinto ya ikalabinmiha, haka amatista ya ikalabinlowa. 21 Perlas ya labinloway kabat
hên payhowênan. Ya balang payhowênan ay dyag ha mihay kahlayan perlas. Ya dann
bayro ha balayan ay dyag ha naahig ya ginto, ya ampangunilap hên nanad ha kristal.
22 Ayn akon napansin ya Templo bayro ha balayan, gawan hi Apo Namalyari, ya
makapangyarihan ya Panginoon haka ya Biseron Tupa, ya pinaka-Temploy na bayro.
23 Ahina kailangan ya allo o buwan man, gawan ya kahampatan ni Apo Namalyari haka
ya Biseron Tupa ay ampam-in hawang bayro. 24 Hila ha boon luta ay mahawangan ha
hawang hên hênag na. Haka gêtan la bayro hên hilay ari ha balang bansa ya pibandian la
haka iintsilga lay na ya habayto kan Apo Namalyari. 25 Panay nakaloat ya payhowênan
hên habaytoy balayan gawan ayn nanan yabi bayro. 26 Gêtan bayro ya pibandian

haka ya pamagpuri lan ubat ha balang bansa kan Apo Namalyari. 27 Noa, ayn nanan
makahowên bayro ha balayan ya hinon narêmêk ha hêlêk ni Apo Namalyari, nanad
kanlan ampanyag hên kadêng-êyan o kanlan maglaram. Ya makahowên bat bayro ay
hilay habaytoy nag langan ha libro lan main biyay ya ayn angga, ya libro ya an-illagan
nan Biseron Tupa.

22

Impahalumata kan Juan ya ilog ya ampam-in biyay

1 Bayo impahlêk nay na êt kangko hên habaytoy anghel ya mihay ilog ya ampam-in
biyay. Ya lanêm nan habaytoy ilog, ya kalinaw hên kristal, ay angkaubat ha iknoan
lan ampamaalaan lan Apo Namalyari haka ya Biseron Tupa. 2 Ya ilog ay ampagdann
ha bonak hên kalsada hên habaytoy balayan. Ha parehon pingit na ay main kayo ya
ampam-in biyay. Buwan-buwan, ay ampanagêy hila hên bayoy tagêy, haka ya bulong
la ay ampakapidayon hakit ha kaganawan. 3 Ayn ana bayron mahêlêk ya a na labay ni
Apo Namalyari.

Atsi ya bayro hên ampamaala hên kalamo nan Biseron Tupa. Haka hilay ampaghuyo
kana, ay magsimba kana. 4 Mahêlêk la ya lupa na, haka atsi ha dampal la, ya langan
na. 5 Ayn ana bayron yabi. Ahina kailangan ya hawang hên allo o solo man, gawan hi
Apo Namalyari, ya Panginoon, ay mag-in hawang la, haka hilay ampaghuyo kana, ay
mamaala hên ayn angga.

Impahalumata kan Juan ya pamanlumatêng ni Apo Jesus

6 Wana êt kangkon anghel, "Habayto ay mapaypaniwal-an haka pêtêg. Ta hi Apo
Namalyari, ya Panginoon, ya namipaihip kanlan mámipamwang na, ya dapat lan habiên,
ay namiutoh ya hên anghel na hên namipamwang kanlan ampaghuyo kana, ya bigla
hên malyari, ya tinalagá na."

7 Wani Apo Jesus, "Manggilam kaw! Bigla kon lumatêng! Iningalwan hilay ampanhu-
monol ha impapêt ya inhulat bayri ha libro."

8 Hiko hi Juan, ya nakapoliah haka nakagilam hên habayto. Hên nagilam haka
napoliah kinay habayto, ay nandoko kon nakadêngdêng hên magsimba dayi kanan
anghel ya namipahlêk kangko hên habayto, 9 noa, wana kangko, "Paan mo kon
simbaên, ta kapareho katan tagahuyo ni Apo Namalyari, nanad ha kapareho mon
ampamipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kanla, haka hilay ampanhumonol
ha nakahulat bayri ha libro. Hi Apo Namalyari ya dapat mon simbaên!" 10 Haka wanay
na êt kangko, "Paan mon ipokok ya impahalumata, ya impapêt, ya inhulat bayri ha
libro, noa, ipamwang mo, ta ahina mabuyot, hên matupad ya habayto. 11 Kabay, hilay
mapanyag karawakan kalabayan lawini, haka kaatag pon ya karawakan, ay paulayan
nan mamihundo hên andaygên la, ta no a hila tunggên, ay parusaan hila. Hila etaman
ya mahonol kan Apo Namalyari, ay dapat pakikwanan lan ihundo ya pamimiyay lan
mahonol kana."

12 Wani Apo Jesus, "Manggilam kaw! Bigla kon lumatêng! Anggêtan kinay idin kanlan
ampanhumonol kangko do ha dinyag nan balang miha. 13 Hiko ya Alpha haka Omega,
ya labay habiên, ya hikoy ampangubatan haka ya anggaan hên kaganawan."

14 Iningalwan hilay ampamipi hên takop la, ya labay habiên, ay hilay mapaghêhê ha
balang nadyag lay kasalanan, ta êmên hila mapatawad ni Apo Namalyari, ta idin kanla
ya karapatan hên humwên bayro ha balayan, haka mangan hên tagêy lan habaytoy kayo
ya ampam-in biyay. 15 Noa, a makahowên bayro hilay ampanyag hên kadêng-êyan hên
nanad ha dyag aho, hilay mapandanga, hilay manyag karawakan kalabayan lawini,
hilay mamatsin kapareho la, hilay ampagsimba ha alwan pêtêg diyos, hilay maglaram
haka hilay ampanyag kalokwan.

16 Wana êt ni Apo Jesus, “Hiko hi Jesus ya namiutoh hên anghel ko kamo hên
impamwang kamo, ya ipamwang mo kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên
pagsimbaan kangko. Hikoy taganán kaapo-apoan ni Arin David, hikoy manwatah, ya
andumlag ha hanib.”
17 “Galing mina!” wanan Espiritu ni Apo Namalyari haka hilay pinili na hên mag-in
kana, ya an-ialimbawa ha babayi ya ikasal ha Biseron Tupa. Haka hila ya makagilam
hên nakahulat di ay dapat maghabi kan Panginoon Jesu-Cristo, “Galing mina Pangi-
noon!”
Paidani kaw ya angkaangan, ta minêm hên lanêm ya ayn bayad, ya ampam-in biyay ya
ayn angga hên kalamo ni Apo Namalyari.

Tawlin aral ni Juan

18 Hiko hi Juan ya ampam-in payo ha kaganawan ya nakagilam hên hatoy papêt ya
atsi bayri ha libro, ya parusaan hilay mamioman hên nakahulat bayri. Ya pamarusa
kanla ay mag-in nanad ha hino-hino kay na hên ya salot ya inungkat di ha libro. 19 Haka
hinoman ya mamaw-ah hên habi ya atsi bayri ha libro, ya impapêt, ay alihan ni Apo
Namalyari hên karapatan hên makapakiatag do ha tagêy lan kayo ya ampam-in biyay,
haka do ha banal ya balayan na, ya inungkat di ha libro.
20 Wani Apo Jesus ya ampamaptêg hên habayto, “Awo, bigla kon lumatêng!”
Amen! Galing mina, Panginoon Jesus!
21 An-ihalangin kataw ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya ingalwan na
kaw ngan ni Panginoon Jesus. Amen.